

జగజ్జ్యోతి

ద్వితీయ సంపుటము

గ్రంథకర్త :
హరికథాపితామహ

శ్రీమదజ్ఞానాద్విభట్ల నారాయణదాసుగారు

ప్రకాశకులు :
శ్రీమతి క్షీరా శ్యామలాదేవి

2 వ లైను, శ్యామలానగర్

గుంటూరు - 1

దానభారతీ ప్రచురణలు — 22.

ద్వితీయముద్రణము

మూల్యము

1000 ప్రతులు

₹ 50-00

ముద్రణ :

వి. రామకృష్ణమూర్తి

మేనేజింగ్ డైరెక్టర్

వెల్ కమ్యూన్స్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్, గుంటూరు-2. ఫోన్ : 25081

జూన్ : 1983

సర్వహక్కులు ప్రకౌశ కులవి

This book is published with the financial assistance
of the government of Andhra Pradesh Ministry of
Cultural affairs. We thank them for their aid.

కృతజ్ఞత

ఈ బృహద్గ్రంథమును అచ్చొత్తించుటకు ఆంధ్రప్రదేశ్
ప్రభుత్వ సాంస్కృతిక శాఖామాత్యులు గౌరవ
నీయులు శ్రీ ఖాట్టంశ్రీరామమూర్తిగారు,
దీనికి ప్రభుత్వపరముగా ధనసహాయము
అందజేసిరి. వారికి
నా కృతజ్ఞతాభి వంద
నములు

శ్యామలాసగర్, }
గుంటూరు-6. }
1-1-83.

కైరా ఈశ్వరరావు

విషయానుక్రమణిక

అయిదవ ప్రకాశము

పేజీ నెం.

శబ్ద సిద్ధి	1
నాదబ్రహ్మ ప్రశంస-చంద్రశాస్త్రనిర్ణయము	3
సక్షత్రశాస్త్ర పక్షఖండనము	18
నిరుక్తవాద నిరాదరణము	21
నైఘంటిక శ్రౌత విధుల భ్రాంతివాదము	24
హింసాదూషణము	31
వైదికోక్తి	35
వ్రత్యతి ధర్మ విచారము	40
శ్రుత్స్వర్గ వివరణ	48
ఆచారవిధి	51
విశ్వకల్యాణ ప్రేమభావము	56
దైవ పౌరుష ప్రతిపత్తి	92

అయిదవ ప్రకాశము

పంచమశబ్ద మర్యాద	93
నాట్యవేద వైఖరి	99
జీవాత్మ పరమార్థము	106
ఆస్తిక్య ప్రబోధము	111
మార్గదేశి ప్రణయము	124
వేదశాస్త్ర ప్రమాణ బుద్ధి	130
సమతాస్థితి	141
వేదశాస్త్రోద్వేత చరితము	163
యథా శాస్త్ర వివాద ప్రమేయము	180

ఏడవ ప్రకాశము

దైవ పౌరుష నిర్ణయ విచారణ	...	183
శబ్ద ప్రపంచ నిత్యోత్పత్తి	...	192
పురుషార్థ చతుష్టయ జీవనస్థితి	...	201
మిథ్యాప్రకృతి స్వరూపము	...	208
మానవమీంసా వైఖరి	...	221
దైవ పౌరుష కురిణామ క్రమము	...	236
కర్మము - బ్రహ్మము	...	247
అంతర్నిగూఢ సత్సబోధన	...	268
విశ్వకల్యాణ సత్యసంకల్పము	...	279
వేదవైదిక విజ్ఞాన గానము	...	295
అరిష్టద్వర్గ కథనము	...	315
దైవాధీనం జగత్సర్వం	...	321
స్వరతత్వము - ఆత్మ	...	329
పరావశ్యస్తీమధ్యమావైఖరులు	...	336
నాడబ్రహ్మము-మానవ ప్రవర్తన	...	342
శిష్టాచారము - మానవోచిత ధర్మము	...	352

ఎనిమిదవ ప్రకాశము

నిత్య శుద్ధ బుద్ధ ముక్త బ్రహ్మస్వరూపము	...	363
సంగీత సాహిత్య సంబంధ గంధము	...	370
విద్యాప్రకాశిక	...	370
బుద్ధి స్వరూపము	...	372
విద్యా శబ్ద నిర్వచము	...	382
పురుషార్థ సర్వజ్ఞత్వము	...	384
నేడ పౌరుషేయ ప్రమాణత్వము	...	391

జ గ జ్యోతి స మీక్ష

‘తత్త్వ కళానిధి’ నీలకంఠశాస్త్రి (కొండిన్య)

విద్యా సము పార్జనమునకు బాల్యము ప్రధానసమయము. భారతదేశమున గురుకులమున వసించుచు గురుశ్రీశూషణము నొనర్చి గుర్వనుగ్రహమునకు పాత్రుడై విద్యను నేర్చుట సంప్రదాయసిద్ధమగు విషయము. గురుశ్రీశూషణమున ఒకప్పుడు బాలుడు విశేషశ్రమమును ఓర్చుకొనవలసియుండును, ప్రసిద్ధితిహాసమగు భారతమున తొలుతనే ఉపమన్యుడు. వేదుడు. ఉదంకడు మున్నగువారు ఎంతెంత శ్రమముల కోర్చిరో వర్ణింపబడినది, ఆనర్హరామనకర్తయగు మురారి కవిగూడ తాను విద్యాసము పార్జనమునకు పడిన పాట్లను —

“జానీతే నితరామసౌ గురుకుల క్లిష్టోమురారి : కవి :”

అని చెప్పుకొనినాడు.

ఈ గురుకుశ్లేషము చాత్రసామాన్యవిషయమైనను కొందఱు మేధావులకు ఈశ్లేషముతో పనిలేదు, అట్టివారికి గురూపదేశము నానుమాత్రమే దీనినే పెద్దలు -

“ఉపదేశమపేక్షనై విద్యా : సత్పాత్రసంగతా :”

అనిచెప్పిరి.

అట్టిమేధావులలో హరికథా పితామహులు శ్రీ ఆదిభట్ల నారాయణదాసు గారు ఒకరు. వీరికి అక్షరసమాష్టాయము రాకుండగనే గ్రంథపఠనమబ్బుట ఆశ్చర్యము. వీరు తమ సంగతిని ఎఱుకపఱచుచు -

“నాల్గేండ్లయీడున నాకెల్ల చదువు

లబ్ధి దమంతనే నరసిన కొంది

నే బుట్టులయకాడ నేమాటకాడ

నాటపాటల మేటి ననిపించుకొంటి” (నామాట)

అనిచెప్పకొవిరి అయిదు వత్సరము , ప్రాయమున ఉపనయనము అయిన వెంటనే గురువులకడ కొలదికాలము వేదాధ్యయనమును గావించిరి. అటులనే తమ జనకులకడ

కాశ్యములను తమ బాల్యావస్థయందే చదివెరి. వేదమును పూర్ణముగా అధ్యయనము గావించలేదు. కాశ్యములనుగూడ సమగ్రముగ చదువలేదు దానితో వారికి గురుసంసిధి యిందలి విద్యాభ్యాసము ముగిసినది, తదనంత అభ్యసించ మొదలిడినగాన విద్యకూడ అంతయే

గాలికి వచ్చిన పాటలను పద్యాలను ఆటలను పాడుచు చదువును ఆడుచు బాల్య క్షేపణతో తమ గ్రామముగు అశ్వాదయందే ప్రధానముగ బాల్యమును గడపిరి.

అనంతరము అంగ విద్యాభ్యాసమునకై విజయనగరము వచ్చిరి. విజయనగర ము వచ్చుసరికి తాము 'గోపీకి' స్వస్తిచెప్పి 'గావంచా'కు స్వాగతముపలికి తిమనిచెప్పు కొనిరి. అప్పటికి శ్రీదాసుగారి మేధాసంపత్తి, ప్రతిభ, విమర్శకత, లోకపరిశీలనము గూడ వికసించిన వి. ఆనాటి నానాకాలతో విలసిల్లు విజయనగర పరిస్థితి వీరిశేముషీ లతకు ఆలంజన యష్టి అయ్యెను. కవిత, అష్టావధానము, హరికథాగానము గూడవారికి ఆచటనే అరంభమయ్యెను,

శ్రీదాసుగారికి సహజములగు కొన్ని గుణములు గలవు, వానిలో - స్వశక్తిపై ప్రగాఢ విశ్వాసము, స్వయం కృషి, స్వేచ్ఛ, నిశిత పరిశీలననూ, అనవరత గ్రంథావలోకనము, దాపరికము లేకుండ తన చేష్టలను వెల్లడించుట, సత్యప్రియత్వము, ఆహింసాచరణము, పరమేశ్వర భక్తి, కలిహమునకు ముందడుగు వేయుట (కలహ ప్రియత్వము) మున్నగునవి. చిన్ననాట అంకురిణములు అయిన భావములే ప్రాథమ్య భావమున మాసిపోక దృఢమూలములయినవి. స్వేచ్ఛాసంపన్ను లగుటచే ఇతరుల భావములను పరప్రత్యయనేయ బుద్ధులుగా అను సరింపక ప్రతివిషయమును స్వతంత్రము గా నూహించుట వీరిస్వభావము.

సంస్కృతాంధ్రాంగ వాఙ్మయమున వీరు పఠింపని ప్రధాన గ్రంథము లేదు, అందునను సంస్కృత వాఙ్మయమునందలి వేదములు కల్ప ధర్మసూత్రములు ధర్మ నములు పురాణములు సూత్రగ్రంథములు సంగీత సాహిత్య గ్రంథము - లను వేయేం అష్టాదశ విద్యలను, అనగా వేదవేదాంగ మేమాంసా - న్యాయపురాణ ధర్మ శాస్త్ర గాంధర్వవేద ఆయుర్వేద ధనుర్వేద సీతాస్తార్గ్యశాస్త్రాదులను తమ నిశితమ గు మేధా శక్తితో పరిశీలించి కొన్ని కొన్ని సిద్ధాంతములను ధృఢీకరించు కొని వానిని లోకానుభూతితో మేళవించుకొనిరి, అట్టివాని ప్రకాశనమే యీజగజ్జ్యోతి, వాఙ్మయము యొక్క లోకుపాతులకు పోయి ఆద్దానిని సమగ్రము గమనించి, అందలి సాధమునే

యీ గ్రంథరూపమున వెలువరించుటచే ఇచ్చుది భారతీయ బాజ్మయ పయోగాశినుండి శ్రీదాసుగారు పైకి దీసికొని యమ్మతమే యీ గ్రంథము అని చెప్పవలసియుండును, ఈ పనిని దాము ఎట్లయిన చేయదలంచి నట్లు

“తెలుగు వారలకున్ దేట తెల్లముగను

తెలుగులో నెల్ల చుట్టల దెలుప నెంతు :

అన్నివిధములనుగాను నాంధ్రదేశ

మునకు నాయచ్చియున్నయప్పనము దీర్తు

అని ప్రతిజ్ఞ చేసినారు,

ఈ గ్రంథమునకు ‘జగజ్జ్యోతి’ యనునామము ఎంతయోయుపపన్నము. నామ రూపాత్మకమగు నీవిశ్వము నందు రూపాత్మకవిశ్వమును (కాశ్వతముగ) ప్రకాశింప జేయునది నామరూప ప్రపంచమే. అది అష్టానశ విద్యారూపమున వెలుగుచున్నది, కావున రూపప్రపంచమునకు నామ ప్రపంచము ప్రకాశకజ్యోతి, దండిమహాకవి కూడ ఈ విషయమునే -

“ఇదమంధం-తమః కృత్స్నం జాయేతభువనత్రయమ్ ।

యదిశబ్దాహ్వయం జ్యోతిరాసంసారంన దీప్యతే” (కావ్యాచర్యము)

అనితెలిపినాడు, కాగా అట్టి నామాత్మక ప్రపంచసారభూతములగు నష్టాదశ విద్యలను పిండి తనతెలుగు వారలకు శ్రీదాసుగారు తేట తెల్లముగను దృఢముగను ఈ గ్రంథ రూపమున అందించిరి, కావున నీ గ్రంథమునకు ఈ “జగజ్జ్యోతి” ర్నామము ఎంతయో యుపపన్నమై వెలియుచున్నది.

శ్రీదాసుగారు గురువుల కడగావించిన విద్యాభ్యాసము పూర్వము తెలుపబడినది.. పరిసృష్టితమగు వీరివిజ్ఞానములో అది “అజ్ఞ” మాత్రమే. తక్కిన శాస్త్రాది విజ్ఞానమంతయు తమ నిశితమగు మేధాసంపత్తితో అనవరత శాస్త్రాధ్యయనమును గావించి సంపాదించిన దే. ఈ గ్రంథమును మనము సమగ్రముగ పఠించినచో వారి విజ్ఞాన సంపద ఎంత విస్తృతమో మనకు అందు కొంతమాత్రమే అవగతమగును.

ఇందు ఒక విశేషముగలదు. శాస్త్రములు సంప్రదాయబద్ధముగా అధ్యయనము చేయదగినవియే. అట్లుగావించినచో సంప్రదాయ గతజ్ఞానము అందు గోచరించును .

కాని స్వతంత్రబుద్ధులట్లు చేయజాలరు, కావున వారిచిక్షణ స్వతంత్రమార్గము ననుసరించుట సహజము. ఈ విషయము శ్రీదాసుగారి గ్రంథముల యందు స్పష్టతగోచరించును. దానికి తోడు వారు మానవతావాది. తమ మానవతా వాద సాధనమునకు వారు ఒకప్పుడు సంప్రదాయమును గూడ తెగనాడుటకు వెనుదీయరు. కాని శ్రీశంకర భగవత్పాదులమున్నగువారు శాస్త్రజ్ఞానము కంటె సంప్రదాయమునకు గౌరవము నిచ్చి నట్లు తెలియును.

శ్రీదాసుగారి హృదయము - తనసాటివారలకు ఎట్టి కష్టము కలుగ కుండమెలగుచు, ఎల్లప్పుడు పరోపకార పరాయణుడై, ఎట్టి జీవహింసను గూడ ఎన్నడును జేయక, (జీవహింసయన శారీరక జీవహింస) సత్యప్రతుడై, భగవద్భక్తితో జీవించుట ఉత్తమధర్మము. సకల శాస్త్రములకును వీనియందే తాత్పర్యము అని దీనినే వారు ఈ గ్రంథమున పానః పున్యముగబోధించిరి, ఇందుజుచ్చించిన సకల శాస్త్రతాత్పర్యము గూడ ఇదియే యనివారి భావనము. సుతీయు వారు - “ఋషిప్రోక్తములగు శ్రుతి స్మృతులకు ధూర్తులు కొందఱు వాస్తవార్థమును మఱిగువలచి సత్య - భూతదయా - పరోపకారములకు వ్యతిరేకముగా స్వార్థపరత్వముతో అపార్థములను గల్పించి పట హింసచేయుచు జనులలో న్యూనాధిక భావముల నేర్పించినారని” అభిప్రాయపడిరి. ఈ బోధనను ప్రతిపకరణమునను పునరుక్తము గావించబడినది, అట్టితమసిద్ధాంతమును అన్నిపర్యాయములు అంతగట్టిగా దెల్పినగాని వారికి తృప్తిలేదు, ఏదేని యొక బోధ దృఢముగ బోధించుటకు పలువిధములగు దృష్టాంతములతో మనసున గాఢముగ నాటునట్లు పలుమారులు తెల్పుటలో దోషములేదు. అందుపునరుక్తి దోషములేదు. సామాన్యజనాను భవవిరుద్ధమగు జీవేశ్వరైక్యమును తనయనుంగు తనయనకు బోధింప నెంచి ఆరుణిమహర్షి తొమ్మిది పర్యాయములు పలుదృష్టాంతములతో ఒకే “తత్త్వమసి” అను మాటను బోధింపలేదా? కావున తాను ప్రధానమని తలచిన విషయమును ఎన్నిపర్యాయములు బోధించినను అందు పునరుక్తి దోషము గలుగదు.

శ్రీదాసుగారు మానవతావాదులని తొలుత దెలుపబడినది. వారు తమమానవతా వాదమునకనుకూలమగు నట్లు శ్రుతిస్మృతుల కర్థమును దెల్పిరి.

శ్రీదాసుగారు ఉత్తమ వైదిక నిష్ఠాగరిష్ఠుల సత్సంప్రదాయముననే జనించిరి వారే తమ్ము గూర్చి -

“శ్రీభరద్వాజ గోత్రభవుల మాదిభట్టస్మార్త వైదికులము.
ధరణినున్న నారాయణ దాసుడండ్రు” (రుక్మిణీకల్యాణ)

“మారాకారుడు వేదశాస్త్రసిద్ధ బ్రహ్మజ్ఞాని మాయాదిభట్టరాజేంద్రుడు
సత్కరింపఁగఁపహాయజ్ఞంబులన్ జేయుచున్”

“ద్రావిడాష్టాదశాగ్రహార ప్రభువయి
యజ్ఞముల్ గృహమేధియై యాచరించె”

“బ్రాహ్మణ ప్రభువులై బహుయజ్ఞశాలిన్
బన్నిరజ్ఞాడాది భట్టవారు” (స్వ వంశవర్ణనము)

అనిచెప్పకొనిరి, వారి పూర్వ పురుషులలో, ౧ ఆబ్బయసోమయాజి, ౨ వేంకటేశ్వర
యజ్ఞ ౩ యజ్ఞేశ్వర చయనులు, ౪ వేంకటచయనులు మున్నగు వారు పెక్కురు
సోమయాజులు గలరు.

ఇట్లు దాసుగారు ఉత్తమ సోమపీఠుల వంశమున జన్మించియు ప్రాక్తన జన్మ
సంస్కారముచే పశువిశసనమునే గాదు ఏచిన్నప్రాణి హింసనైనను సహింప జాలరు.
అది వారి స్వభావము. వీరి యహింసావ్రతపరమాధి యెట్టిదనగా — తాము
చర్మమయములగు పాదరక్షలను గూడ ధరింపలేక “కేన్వాసు” చెప్పలను
మాత్రమే ధరించిరి. ఇట్టి అహింసాభినివేశము గల్గిన వారు, శాస్త్రము ప్రమాణముని
తలించువారు అగు శ్రీదాసుగారు, యాగములు వేదవిహితములని దెల్పు ప్రమాణ
వాక్యములకు అన్యధావ్యాఖ్యానములు గావించుటలో ఆశ్చర్యములేదు, “అగ్నిహోమీ
యం పశుమాలభేత” మున్నగు వివేచక్యములలోని “ఆలభేత” పదమునకు స్పర్శ
మాత్రమేగాని విశసనమెంత మాత్రము గాదనివారు జెప్పిరి, “ఆలభేత” పదమునకు
విశసనమే యర్థమైనచో,

“బ్రహ్మణే బ్రాహ్మణ మాలభతే, శ్రత్త్రాయ రాజన్యం”

మున్నగు శ్రౌతవాక్యములలోని “ఆలభతే” శబ్దమనకు విశసనము అర్థముగా చెప్పబ
డుచున్నదా అనివారు ప్రశ్నించిరి, మరియు “పశుమాలభేత” అనుచో ‘పశువు’
అనగా చిత్తము, ‘ఆలభేత’ అనగా దైవాయత్తాముగావింపవలయునని యర్థము
(అనగా మనుజుడుతన చిత్తమును దైవాధీనము గావింపవలయునను నర్థమును) చెప్ప
వలయును అనిదెల్పిరి శ్రీదాసుగారు.

i) అట్లే “ఇవేతోర్వేత్వా—” మున్నగు వేదశబ్దములకు లోకోపకారకముగా చరించుటయే మనుష్యధర్మమును నర్థము తప్ప మతేయర్థమైనను చెప్పుట మునుల అభిప్రాయ మెంతమాత్రము కాదు. దానికేగాదు. వేదమంతటికి పరోపకారము నల్పుచే అర్థమని మునుల యభిప్రాయము.

ii) ‘ఇషమేవోర్థం యజమానాయదధాతి’ అను బ్రాహ్మణమువలన పలాశశాఖ అనుదానికి ‘శుండనిండుగనున్న వండిన యన్నము” అనగా అన్నకవిశము అర్థము. దానిని తనతోడిపాటి ఆకలిగొన్నవారికి పెట్టుమని భావము. (25 వు)

iii) అట్లే “చోదనాలక్షణార్థధర్మః” అనుదానిలోని ‘చోదనా’ శబ్దమునకు, సర్వ భూతదయ, సమస్తప్రాణులు ప్రేమించుటయను నర్థమే జైమినిముని తాత్పర్యము.

తాము ఇట్టి యర్థములనుదెల్పుటకు శ్రీ దాసుగారు ఈ దిగుచిష్టపచనమును ప్రమాణముగా దెల్పిరి—

“ప్రస్తావా దధవౌచిత్యా ద్దేశకాల విభాగతః।

శబ్దైర్వ్యాపతీయంతే న శబ్దాదేవ కేవలాత్॥” అని. (2 భా. ౮ పుట)

“యుగానుసారముగ ఆచారములు నిదాహరవిహారాదులు విధానాదులు మాటు చున్నట్లు, వేదముల శబ్దార్థములు, వాని ననుసరించి కర్మములు మాత్రక తీరదు”. (1 భా. 98 పుట).

కావున కాలానుసారముగ శిష్యావ్యాకరణ ఛందోత్కృతిష నిరుక్త కల్పములు నర్వజన సాధారణోపయోగకరణములుగా ఎప్పుటి కప్పుడు మార్పుకొనవచ్చును. (26 పుట) ‘మహర్షులు చెప్పిన ధర్మమును దేశకాలో చితముగ మార్పుకొనవలయును. వేదతాత్పర్యముగూడ, స్వార్థపరతమాని భూతదయగల్గి లోకోపకారవ్రతమును కొనసాగించుటకై భక్తరక్షణ దీక్షాపరతంత్రుడగు పరమేశ్వరుని సిరంతరము నవవిధభక్తిమార్గములచే గొలువవలయుననియే.

శ్రుతిస్మృత్యాదులకు పెక్కురు పెక్కువిధములుగా వ్యాఖ్యగావించిరి. కొందఱు కేవల మానవతే ప్రధానముగాని శాస్త్రముతో పనిలేవని కొనువారికి శాస్త్రవ్యాఖ్యానము

లతో పనిలేదు కాని మఱికొందఱు కేవలశాస్త్రమే ప్రధానముగాని మానవత ప్రధానము కాదనియు, శాస్త్రము చాలవఱకు మానవతకు అనుకూలముగానే యుండుననియు, ఏది యెట్లయినను శాస్త్రసంప్రదాయమునుబట్టియే ప్రవర్తింపవలయుననియు దెల్పుదురు. మఱికొందఱు మానవతను ప్రధానముగావించుకొని తదనుకూలముగ శాస్త్రమును సమన్వయించుచుండుదు. నేటికాలమున సంప్రదాయానుబద్ధలమనుకొను డ్విజులు శాస్త్రమునకే ప్రాధాన్యము నొసగిన మానవతాదూరులని చెప్పబడుచున్నారు. కాని శ్రీ దాసుగారు మానవతకు ప్రాధాన్యమొసగి శాస్త్రమును తదనుకూలముగ వ్యాఖ్యానింతురు.

శ్రీ దాసుగారు తెల్పిన తమ గ్రంథరచనా సముద్దేశమును మనముగాంచినచో వారి హృదయము మనకు వెల్లడియగును చూడఁడు—

“నాకు ముత్రియలోకమునకును హితముతలంచి మునిమతానుసారముగా శిష్టాచారపద్ధతి దేశకాలపాత్రానుసారముగ మార్చి జగద్దితమునకై అమూల్యసారము నెలుప నాశక్తికొలది ఈగ్రంథమును విప్రప్రేరతుడనై వ్రాయవలసివచ్చెను” (487పు)
 “ఇట్లంతకాలము కన్నీరు సముద్రమై యుప్పొంగి బ్రతిమాల్వవసినను, నోటిమాటలను బోధించినను, నిక్కముగా అరణ్యగోదసముగా మోరకలికాలము గావింపక మానదని తెలిసియు, ఇట్లు పాతవ్రాతనైజపుట నాసహజకృత్యము.”

“తన తోటిపాటివారందఱు సుఖముగా నెట్లు జీవింపగలరో అట్టి ఉపదేశమును, ఒరులు విన్నను వినకున్నను పల్కలను వ్రాతలను ఇట్లు వెల్లడించెదను. ఇట్టి వ్రాతల మీమచను కఱగింతుటకై కలముల కన్నీటిసముద్రమును కల్పించుట నా స్వభావము.”

ఒకచోట శ్రాతస్మార్తకర్మాచరణశీలుర నుద్దేశించి ఇట్లనిరి - “ఓ దంభశ్రాత స్మార్తకర్మదుఢా! నాకు శిక్షక వైయాకరణాదులతో పనిలేదుగాని, నీకు తప్పక భూత దయయును, సకలజన సమృతాచరణ విధానమును బోధించి నిన్నొప్పించి నిన్ను కేవల భాగవతుని జేసినగాని నాచదువునేర్పనకు బలమేమి? కవినైన సార్థక్యమేమి? ఇంత గ్రంథము రచించిన సాఫల్యమేమి?” (56-71, 71-77 పుట) “పశుహింసను ప్రతిపాదించునట్లు తోచు శ్రాతకల్పమును ఖండించుకొనును, ఉపనిషత్సారభూతమగు “స హింస్యాత్సర్వభూతాని” “అహింసా పరమోధర్మః” అనువాక్యములను

సమర్థించుట కొఱకును “ఇష్టి” రూపముగా ఈ గ్రంథము రచింపబడినదని ప్రాజ్ఞ తెలుంగునది” (91 పుట)

“నర్వేజియాః సుఖినోభవంతు” అను దృష్టితో లోకులందఱు హాయిగా నుండ గోరుటయే మనుష్యుడాచరింపవలసిన విధియని సకల శ్రుతి స్మృతిపురాణేతిహాసముల తాత్పర్యముగా స్వార్థత్యాగియైన లోకోపకారికి బోధపడును, వాడే ఆస్తికుడు, యజమానుడు, వైదికుడు, అనూచానుడు, పారమార్థికుడు” (1 భా-75 పుట) కావున “వేద శాస్త్రపురాణములన్నియు తాము సుఖపడి ఒరుల సుఖపట్టుకుటే పుట్టినవిగాని హెచ్చు తగ్గులను బోధించి పరస్పరద్వేషమును పుట్టించుటకు గాదు” అని దెల్పిరి

శ్రీ దాసుగారు మానవతావాదియయ్యి ఆమానవతావాదము నిరైవతారూపము గాదు. వారు పెక్కుచోటులందు దైవపౌరుషములనుగూర్చి సువిఫలముగా చర్చించి లోకవ్యవహారమునకు దైవపౌరుషములు రెండును అవశ్యకములే అని తెల్పుచు అందు తుదకు దైవమునందే హెచ్చు మొగ్గుచూపిరి. భారతీయశాస్త్రములలో ప్రధానగ్రంథముగ బహ్యసూత్రభగవద్గీతలలోగూడ ఈ దైవపౌరుషచర్చగావింపబడినది. (చూ. కృతత్రయత్నాపేక్షస్తు వివితప్రతిషిద్ధావైయర్థాదిభ్యః” (బ్ర. సూ. 2-2-42) (భ. గీ. 18-13-16) శ్రీ దాసుగారుకూడ ఈ విషయమున ఇట్లు వారి సిద్ధాంతసారమును ప్రదర్శించిరి—

“ఆకాశము భూతములకన్నింటికి ఆధారమైనట్లు దైవము పౌరుషమున కాధారమైనది. పౌరుషము గుఱ్ఱము. దైవము రోతు. దైవపౌరుషములు రెండును చేరకే కార్యమును జరుగదు” అని చెప్పి పరమార్థముగా దైవగతిన్ దప్పకొనుటకు పురుష ప్రయత్న మెంతమాత్రము కొఱగాదు. “తుదకున్నదే దైవము, మఱి పౌరుషము లేనేలేదు.”

“మిథ్యాభూత పురుషకారము కుండేటికొమ్మువలె అసంభవము. ఎండమావుల నలె భ్రాంతి కల్పితముగాని నిక్కముగా దైవమే వాస్తవమనియు అ దైవమే ఆత్మయనియు నాసిద్ధాంతము” (87 పుట) అని తెల్పిరి.

ఇట్టి దైవానుగ్రహ సంపాదనమునకు యుగభేదముచే పెద్దలు సాధనములను మానుష శక్తిసామర్థ్యములనుబట్టి భిన్నభిన్నములుగా పేర్కొనిరనియు శ్రీ దాసుగారిట్లు తెల్పిరి—

తపః పలం కృతయుగే, త్రేతాయంజ్ఞానముత్తమమ్ ।

ద్వాపరే యజ్ఞమేవాహుః, కలౌకేశవక్తీరనమ్ ॥ అసి.

దీక్షితి పలువురు పలువిధములగు వ్యాఖ్యలుగావించిరి. అందు దాసుగారు —
కృతయుగమనగా ఏకాగ్రతపశ్చరణముగావించు సమయము. త్రేతయనగా పదార్థ
తత్త్వమెఱిగి యుక్తాయుక్తజ్ఞానముతో సకలలోకహితముగా ప్రవర్తించుసమయము.
ద్వాపరమనగా సర్వస్వమును భగవదర్పణము గావించుకాలము, కలియనగా భగ
వంతుని సర్వదా గుర్తుతో స్మరించు సమయము అనివ్యాఖ్యానించిరి. ఏసమయ
మునందైనను ఎవ్వరైనను దేవతాప్రీతికొరకు తమ సర్వస్వము సర్పించుట శ్రేయమే,
అందు గ్రామదేవతలకుగాని ఇంద్రాదిదేవతలకుగాని జంతువులను సమర్పించువారు
అధములు, పాలు నేయి పూలు పండ్లు సమర్పించు వారు మధ్యములు, దయపరులై
హింసచేయక నిష్కామనతో మనోవాక్కాయ కర్మములను సమర్పించువారు ఉత్తము
లు అని వాడు వివరించిరి (ప్ర.భాగ. 4. పుట)

వర్ణాశ్రమ ధర్మవిభాగవిషయమున వారు ఇట్లు నిర్ణయించిరి “వర్ణాశ్రమ
ధర్మములు లోకోపకారముకొఱకే మునుల నియమించిరి, ఆందు - జ్ఞానము, శౌర్యము,
కృషి, సేవ అనధర్మములతో లోకోపకారపరాయణులైన సజ్జనులు పాశుభేదమున -
జ్ఞానమధికముగాగల వారు బ్రహ్మణులు, శౌర్యమధికముగా గలవారు క్షత్రియులు,
ఎక్కువవాణిజ్యపు నేర్పుగలవారు వైశ్యులు, మిక్కిలి పరచర్య యందు నైపుణ్యము
గలవారు శూద్రులు. లోకోపకారపరాయణులగు నీ బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యశూద్రులు
సమానగౌరవము గలవారేగాని వారిలో ఎక్కువతక్కువలు లేవు, గౌరవమర్యాదలం
దఱకు సమానములే” (12వ పుట) “ఒకేమనుజునియందు ఈనాల్గు ధర్మములు గూడ
నున్నచో అతడొక్కడే చాతుర్వర్ణ్య స్వరూపుడగు” నని వారి నిర్ణయము. (17 పుట)

ఈగ్రంథమున దాసుగారు చార్వాక ధర్మనము మొదలు జాపనిషదర్శన
ము (శాంకర) వత్తుకు సర్వదర్శనములను ప్రకరణమును బట్టి పరామర్శించిరి అందు
“ఈదేహయాత్రకు చార్వాకమతము మొదటి మెట్టు అనియ, జగద్గురు శంకరా
చార్యోపదిష్టమగు అద్వైతము తుదిమెట్టు అనియు నడుమనున్న సర్వదర్శనములను
మధ్య నున్నమెట్లు”నియు దెల్పుచు నిట్లు వివరించిరి -

చార్వాకమతము దైవమునంగీకరింపని నాస్తికమతమని ఆందఱు చెప్పుదురు.
కాని “యావత్తీవం సుఖం జీవేన్నాస్తీమృత్యోర గోచరః” (బ్రతికియున్నంత వఱకు

హాయిగా బ్రతుకు వలయును. చావనివాడెవ్వడునులేడు) అని చెప్పి చార్వాకుడు గూడ తనకు తెలియకుండగనే దైవము నంగీకరించెనని చెప్పవలయును. ఏలయన, సర్వమునకు ప్రధాన సాధనమగు సమయమనునది మనజుని చేతిలోలేదు. అదియే సమయా పరపర్యాయమగు దైవము. కావున సమయము నంగీకరించు చార్వాకుడు గూడ పౌరుషమునే గాక దైవము నొప్పుకొంటు రూఢి “(27 పు) అనినిర్ణయించిరి, మఱియు దయానిధియగు బృహస్పతి సర్వభూతాను గ్రహముగ నొరుల సుఖపెట్టి జనులు తాముసుఖపడుటకై ఈచార్వాక మతమును బోధించెను. ఈబృహస్పతి మతమునక క్షాంతి తప్పవ్యాఖ్యానములను గావించిరి” అనియు వీరుతెల్పిరి. మఱియు జగద్గురు శంకరాచార్య సిద్ధాంతమొకటియే యుక్తి యుక్తము; యథార్థానుభవ ప్రత్యక్ష ప్రమాణ సిద్ధమును. తక్కిన ఋషిమతములన్నియు, పామరబోధకై దేవతలను ప్రతిమాదులందు దెల్పిఁజేయుచును” (180 పుట) అని ఆయాదర్శనముల విషయమై తమఅభిప్రాయమును దెల్పిరి.

శ్రీదాసుగారు పలుచోటలందు వేదనిత్యత్వమును చర్చించిరి. ఈవాతలు వివిధములుగా నున్నట్లు అగపడుచు పరస్పర విరుద్ధము లుపించుచు కాని వారు కొన్నిచోటలందు తమసిద్ధాంతమును తెలుపుదురు. వారు (60 64 పుటలు) ఇట్లు తెల్పిరి -

“శబ్దము పర్వాత్మకముగాను స్వరాత్మకముగాను కన్పట్టుచు కృతకమగు చున్నది గావున అయ్యది అనిత్యమనియు వెనుములు గూడ అంతేఅనియు తార్కికులు చెప్పుచున్నారు, కృతకమనగా ఇంద్రియదృష్టమైపుటము వలె (కార్యము) పౌరుషేయము గదా! ద్రవ్యగుణ ర్మ సామాన్య విశేషసమవాయాత్మక సప్తపదార్థములు గూడ అట్టివేయగుటచే అయ్యదికృతకములని తార్కికడల చెప్పుడు? కావున తర్కమునకు ఒకముక్కు మొనగాని ఆధారముగాని లేదనియు, ఎన్నటికినితార్కికుడు సంతుష్టుడు కానేరదనియు చెప్పవలయును. తుదకుతార్కికునకు అప్రవాక్యమే ప్రమాణము. నమ్మకము చేతనే జనుడు సస్తుష్టుడగును. శబ్దాత్మకమగు వేదము సత్యము; నిత్యము; కృతకము కాదు, కావున తర్కము చిత్తక్షోభహేతువుగాని సంతుష్టిహేతువు కాదని తెల్పిరి (61 పుట) “మఱియు కాలమునకు క్షణము గడియ జాము పగలు రాత్రి దినము వారము పక్షము నెల యేడు మొదలగు విభాగములు మనము కల్పించుకొన్నట్లు శ్రవణైక గ్రాహ్యము ఆకాశగుణమునకు నిత్య శబ్దమునకు అచ్చులు హల్లులు పదములు వాక్యములు ఉదాత్తాది స్వరములు లిప్తములు;

వేదరూపనిత్య శబ్దము ఎన్నడును కృతకముకాదు, దానికి అప్రవాక్యమే పరమ ప్రమాణ భూతము. శబ్దతత్త్వవిమలగువై యాకరణులు మాత్రమే శబ్ద బ్రహ్మరూపమగు వేదనిత్యా శత్యత్వముల నెఱుంగ గలరు" అని తెల్పిరి.

వారు రెండవ ప్రకాశమున 10-11 పుటలలో వేదస్వరూపము, వేదచోదితార్థము వెదీకకర్మలకు పూర్వమీమాంసా సంబంధము, పూర్వమీమాంసా స్వరూపము, పూర్వోత్తరమీమాంసలకు గలభేదమును సంగ్రహముగను సుబోధముగను నిరూపించిరి.

మూడవ ప్రకాశమున "మిశ్రవాదనిరాకరణ" మనుపేర శ్రీదాసుగారు పార్థ సారథిమిత్రుడు అద్వైతమత నిరాకరణమును గావించెనని చెప్పుచు మిశ్రమతమును ఖండించిన విధమును పరిశీలించినచో వారి తీవ్రాద్వైత్యము అగపడును. 301-314 పుటలలో వారు నిరూపించిన శౌతవిజ్ఞానమును తెలియ వలసినదే :

వర్తమానకాలమున, ప్రాచీన గంధములలోని వైద్యము జ్యోతిషము తప్ప తక్కిన శాస్త్రములను నీవుతెలియనవసరము లేదనియు ఆరెండే తోడిపాటివారికి ఉపకారము గావించుట కుపకరించుననియు వారి వక్కణ. వారు యజ్ఞవిధులను శ్రౌత స్మార్త విధానములను ఆయుర్వేద విధానపరములనుగా సమన్వయించురు. కానిచో సర్వవ్యాపులగు దేవతలకు చేటిపీట పొయ్యి తెడ్డలతో పసయేమి అన్విష్టించిరి. మఱియు యజ్ఞనీధులలో యుగభేదములను బట్టి నేడు హింసకు స్థానములేదు, హస్త పాదమున తక్కిన పాదములు ఇముడునట్లు సకల ధర్మములును మాహింసాత్మకత్వా భూతాః" అహింసా పరమోధర్మః : "అనుసూక్తుల చేవిధింపబడిన అహింసాధర్మము న అంతర్ప వించును. కావున ఈకాలమున అహింసయే ప్రధానము, మఱియు - పరికి నివ్వరి, సోమతను పూచీకప్రతినిధు లిరునపుడు పశువులకు బదులు పిష్టపశువులను గాని కాయగూరలను గాని ప్రతినిధులుగా నేల గ్రహింపగూడదు ? అన్విష్టించిరి.

(ఈశ్వర సంకల్పమే బిడువు, ఆ బిడువు బ్రద్ధలుకాగా పుట్టిన భృశవ్యక్త మగుచున్నది. శ్రుతిసంపన్నమగు ఆరవమే శబ్దబ్రహ్మము అందుండియే సర్వవేదములు, సర్వశాస్త్రములును నుద్భవించినవని వారు తెల్పిరి. భాషయందలి సకలక్షరములును అకారము నుండియే విప్లవము లగుటచే శబ్దములకన్నింటికిని అకారమేమూలము కావు ననే జగన్మయుడగు విష్ణువునకు అకారము వాచాకమయినది.)

భిన్న భిన్న యుగములలో ధర్మములు తారాగ్రహంబును, ఆయా యుగములకు తగునట్లు మునులు ధర్మమును బోధించిరి, “కకాపరాశరఃస్మృతః” అనుటచేపరాశరుడు చెప్పిన ధర్మమునే కలిశామున ననుసరింపవలయును “దాసమేవ కలాయుగే” అని పరోపకార మొనర్చుటయే కలిజనుల కవశ్యకార్థవ్యము. సోమయాగములు పసికిరావు, వైశ్యదేవముచేసి అతిథిగావచ్చిన ఏ అధమ జాతివానికైనను అన్నపానాదుల పెట్టుట, భూమిసేద్యము చేయుట ముఖ్యకర్తవ్యములు.

“సప్తేమృతే ప్రవక్షితే క్షిణేవపతితేపతే ।

పంచస్వాపత్సనారీణాం పతిరన్యో విధీయతే” (ప్రాయశ్చిత్తకాండ - 28 శ్లో) అనుపరాశర వచనమునకు శ్రీదాసుగారు ఒకవశ్యస్థను గావించిరి, చూ 2-భా (180 పుట)

శ్రీపునర్వివాహము సంగీకరింప వలయును । దాన వ్యభిచార నివృత్తియగును.

భగవాన్నామ సంరీర్తనముకన్న తరించు సుపాయములేదు అని పరాశరుడు చెప్పెను ।

ఆయా శాస్త్రకర్తలందఱును చతుర్వధ పురుషార్థములను నిరూపించుచు తుది పరమపురుషార్థమగు మోక్షమునందుటకు తమశాస్త్రముచే సిద్ధాంతముగా నిర్దిష్టమైన మార్గము ననుసరించు వారే ప్రధానాధి కారులని చెప్పుట సామాన్యవిషయము, తత్సామాన్యముగా శ్రీదాసుగారు కూడ తమగ్రంథమున అట్లేనిరూపించిరి, చూడుడు -

“మార్గదేశియని నోటిపలుకు శరీరావయవ చాలనము, వేషము, చతుర్విధాభినయములును (వాచిక - ఆంగిక - ఆహార్య - సాత్త్వికాభినయములు) ప్రత్యేకముగ రెండు విధములు. మార్గియనుచతుర్విధాభినయ సంగీతము మంత్ర బ్రహ్మజాత్యక వేదమువలె అపౌరుషేయము, కేవల బ్రహ్మసృష్టము అతీంద్రియులగు భరతాది మున్నేక ప్రయోగసాధ్యము, కావున ఈమార్గిగాంధార గ్రామమువలె ఈ భూలోకమున వ్యవహరమునలేదు.

వాచికాంగికా హార్యసాత్త్వికాభినయతత్వకమగు దేశిమాత్రము భూలోకమున ప్రయోగమున గలదు, వేదములు సంతించుటకును శ్రౌతకర్మము లాచరించుటకును సర్వజ్ఞులగుమునులు తప్పకించిడిజ్ఞులగు మనుజుల ఎంతమాత్రము పసికిరారు. కావుననే ఋగ్యజుస్సామాధర్వణముల నుండి వాచికాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయతత్వకమగు గాంధర్వవేదము పంచ జనులగు మనుష్యు లుభయలోకములను దరించుటకు

సంసారులకు సృష్టమయినది. దేశసంగీతమునకు కావలసినది లోకరంజనమేగాని దానికి మఱెట్టి నియమములతో పనిలేదు (2 భా. 125 పు.)

“చతుర్విధాభినయములతో అభినయించుచు దైవభక్తిగల్గి లోకమునకు పకృతి గల్గించుటయే అవశ్యక ర్తవ్యము”

“స్వార్థపరతమాని భూతదయకల్గి లోకోపకారవ్రతమును కొనసాగించుటకై భక్తరక్షణ ఓజా ‘పరుడగు పరమేశ్వరుని నిరంతరము నక్షవిధభక్తి మార్గముతో గొలువవలయుననియే వేదశాస్త్రముల ముఖ్యతాత్పర్యము’ (27 పు)

“పరమార్థము నెఱిగిన మహాత్ములు కేవల శాంతరసమయ్యలై ———వేదశాస్త్ర గంధస్వరూపులై పరమ భాగవతులై” తస్మాద్విద్వాన్ ప్రేమవదేత్, పీవన్యత్యేత్ (పీవరేత్) (తైత్తిరీయ) అనువిధివ్యాసు సారముగా ఇహపరసంతారకులై వాచికాంగి కాహార్య సాత్త్వికాభినయము లన్నిటినుచుచుంబాగుదురి కిహపరలోక సంతరణ మార్గముల నెఱిగించుచున్నారు”

“నారాయణుడ మృతుండు సవితృమండల మధ్యవర్తియై చతుర్విధాభినయ విద్వాంసునకు మాత్రమే గమ్యుడగును”

“వేదములు అభినయ రూపములు. అందుముగ్గేదము వాచికాభినయ ప్రధానము, యజుర్వేదము ఆంగికాభినయ ప్రధానము, సామము ఆనందసుషిరాది వాద్యాంశ కృతము, అధర్వణము నవరసాత్మక సాత్త్వికాభినయ ప్రధానము.”

‘చతుర్విధాభినయ ప్రయోక్తయు వాసుదేవ పరబ్రహ్మము నొక్కరే.” (340 పు.)
‘సంసృతజ్ఞుడగు మనుజుడు మూర్తి భవించిన బ్రహ్మము,” (341 పుట)

ఇట్లు శ్రీధానుగారు సంగీతాభినయాభి నివేశముతో తచ్చాస్త్రావశ్యకతను తద్విశిష్టతను అత్యద్భుతానాభిప్రాయమున వివరించిరి.

కాలగతి చాల చిత్రముగా నుండును. అదిమనుజులలో ఎన్నెన్నో పరిణతులను గల్పించునో మన మూహింపజాలము. లోకములో కొందఱు పితృపితామహ క్రమమున వచ్చు వర్ణాశ్రమ వంశ చారములే ప్రధానము సత్యములు అని వాని నెంత మాత్రము మార్పు చేయుటగాని, విడుచుటగాని చేయ జాలక వానినేపట్టుకొని ప్రాకులాడు వారు నేటికిని అచ్చటచ్చట వేకువ జామునంబిరి నక్షత్రములవలె అగపడుచున్నారు, మఱికొందఱు దేశాకాం పరిస్థితులను గమనించి తదనురూపముగ ఆచా

రవ్యవహారములను మార్పుగా వించుకొని అయ్యది శాస్త్రబోధితమే యని సాటిప్రజలకు బోధించుటకై తా శాస్త్ర విజ్ఞానమును శేముషేవిశేషమును పయోగించుచున్నారు.

శ్రీదాసుగారు తమచిన్నతనమునాడు అనగా హరికథామృత కావ్యరచనా సమయమున ఎట్లు బాధపడిరో గాంచుడు —

‘వర్ణా : సంకలితా : శ్రియోవిచలితా : వేదా : పరీభాషితా :

గావ : కూరవిభక్షితా : ఋషిమతం భూమ్యాంవినిక్షేపితమ్.” (హక్రవాపుతం) ఇందు వర్ణసాంకర్యము గల్గినదేయని అనాటి కరుణిత సంగ్రామారం భమున అర్థముని వలె దాసుగారు బాధనందినట్లు స్పష్టము, కాని కాలము గడచిన కొలది దేశకాల పరిస్థితులచే గల్గిన ప్రజల హృదయగతులను బట్టి వారుగూడ — జగమునందలి మానవతాజాతి యొక్కటియే. అందఱు మనుష్యులొక్క జాతి వారే — అవివేకులు అన్యోన్యకలహ విద్వేషాదిమూలమున జాతినీతి మతముల బ్రత్యేకముగా కేవల స్వలాభమునకై ఏర్పఱచుకొని— చిరకాల జీవనమున సౌఖ్యమును మంచిపాలు చేసికొనుచున్నారు. అని పలికిరి. అట్లేవారు తమతారుణ్యమున తామురాజమహేం (5వ పుట) ద్రవరమున కేగినపుడు అనాడు సంఘసంస్కరణమును పేర విధవావివాహములను ప్రబోధించు కందుకూరి వీరేశలింగము గారిని “విచిత్రవివాహకర్త” అని అపహాసమును గావించిరి కాని తాములోక ప్రవృత్తిని అవగతము చేసికొని కలియగమున పాశరస్యస్థి పరమ ప్రమాణమనియు, అందు విధింపబడిన విధవావివాహము శాస్త్రీయమే యనియు నిరూపించిరి.

శ్రీదాసుగారు వేదమును గూర్చి పలువిధములగు నభిప్రాయములను వెలువరించిరి. వారు వేదములోని కర్మమును బోధించు పూర్వ భాగము కంటె బ్రహ్మతత్త్వము బోధించు సుత్తరభాగమునే మెచ్చుకొనునట్లు తెలియును. దానికి ప్రధానహేతువులు పూర్వ భాగమంతయు నిత్యానైమిత్తి కములగు కర్మములను హింసాసంకలితములగు యజ్ఞయాగాదికర్మములను బోధించుటయే కానొప్పును యజ్ఞవిధివాక్యములకు వారెట్టియర్థములను దెల్పినను పూర్వవ్యాఖ్యాత లందఱును ఆవాక్యములను హింసావరాములుగానే అందు కేవలము జ్ఞానముమాత్రమే బోధింపబడినది కావుననే జ్ఞానబోధకులగు వ్యాస - శంకర - బుద్ధాదులనే పరమ ప్రమాణ భూతులుగా శ్రీదాసుగారు పొసఁపున్యముగ పేర్కొనిరిగాని జైమిని శబరస్వాములను చేర్కొనలేదు - (గాయత్ర్యుపాసనము)

ఇక ఆ పాసన విషయమున వారియభిప్రాయములో అది తోక పాసనము. పథమ కర్తవ్యమనియు, అదిగావించక ఇతరోపాసనములుగావించినచో ఫలములేకపోవుట సరిగదా, పశ్చాత్త అనర్థములు కూడ కలుగును గావున ప్రధానోపాసనమును గావించి ఇతరోపాసనములను గావించ వలయునని స్పష్టముగా దెల్పిరి (423 పు.)

శ్రీదాసుగారికి అచ్చతెనుగు నందమితప్రీతి, తమప్రీతిని వారు -

“మొలక లేతదనము తలిరులనవకంబు

మొగ్గసోగదనము పూవుదావి,

తేనెతీయదనము తెనునకేగాక

పరుషసంస్కృతాఖ్య భాషతేడి?”

అనిస్తుతించినను వారు సంస్కృత భాషనే ఉత్తమభాషగా గుర్తించినట్లు ద్వితీయ భాగములోని “శబ్దప్రపంచ నిత్యోత్పత్తి” అనుప్రకరణమున స్పష్టముగ దెల్పిరి. (192-201 పుట) అందు వారు - సంస్కృతభాషను, జగచ్చైతన్యకర కిరణ - స్వరూపాత్మకుడగు సూర్యునితోడను, సకల బ్రహ్మాండమును దనలో నిమిడ్చుకొనిన ఆకాశము తోడను సరిపోల్చి చెప్పిరి.

“శిష్టాచార : ప్రమాణం” అనువచనములోని శిష్టులనగా స్వార్థత్యాగ్యులై కేవల లోకోపకార పరాయణులై సర్వభూతదయా పరులైన పరమ భాగవతులే శిష్టులు వారి వచనములే అను సరణీయులు అని పేరిసిద్ధాన్తము.

ఈగంధమున శ్రీదాసుగారు వాఙ్మయమున ప్రధాన భూతములగు దర్శనములను మూలభూతములగు వేదములను కల్ప శ్రౌతధర్మగృహ్యసూత్రములను నిరుక్తాడిషడం ముగలను దేశమునగల ఆచారములను ఇవి అవియననేల, సర్వమును తరచితరచి తమ సిద్ధాన్తములను ఇందుపనిబంధించిరి, తమసమయమునందు గల కొందఱు దంభాచారములను, ఆసమయమున అచ్చటచ్చట కొలది కొలదిగా వెలయుచున్న కొన్ని సంస్కారములను పరిశీలించుచు తమకు నచ్చినవానిని ప్రమాణీకరింప యత్నించిరి తమ్ములక్షేపించిన వారిని తమతీవ్రములగు వాక్కుతో ఎదుర్కొనిరి,

తీవ్రమగువాక్కు, నిశితమగు బుద్ధి, అసాధారమగు లోక పరిశీలనము, సర్వ శాస్త్రవిజ్ఞానముగల వారల విమర్శనము లెట్లుండుననుటకు శ్రీదాసుగారి యీ జగజ్జ్యోతి గ్రంథమే యుదాహరణము, ఒకదృష్టితో గాంచినచో శ్రీదాసుగారు మానవతావాది, వారిహృదయము సుమానుషము. ఒకచోట వారు ఇంట్లందురు - “వేదములు శాస్త్రములు పురాణములు ఉపన్యసించుట వ్రాయుటకంటె ఆకలిగొన్న వానికింత పచ్చెడు కూడు పెట్టుట కోటింతలు మేలుగదా” అని.

వారికొన్ని సిద్ధాంతములు ఎంత విచిత్రములో కాంచుడు, ఉదాహరణమునకు -
 “కన్నతల్లి భూమియొక్క సారమును చీల్చుకొని తక్కిన యవయవములనన్నింటిని
 కాపాడు తనపాదములకు భూసారము ఎక్కసీయక చెప్పులు తొడుగుకొని తనయడు
 గులకు సుఖంకర భూస్పర్శమును తప్పించుటచే పాదరోగములు కల్గుచున్నవి, ఇట్లే
 తనసకలా వయవములకును లేనిపోనితొడవులు కల్పించుకొనియు, వంటకములన్మృగి
 పానీయములను అగ్గిసెగను వండిమఱిగించి కృత్రిమ కల్పనములచే సహజారోగ్య
 దశం జెల్లుచి, ప్రకృతిన్ వికృతింగావించుకొని కఠింకష్టములకు బాల్చె అల్పాయువు
 లగుచున్నారు” (431 పు.)

ఇక తుదిదగు నెనిమిదవ ప్రకరణమున పూర్వము చర్చించిన విషయములనే
 ప్రధానముగాజేసికొని, బ్రహ్మరూపము కైలయము, సంసారము, లోకస్థితి కర్మము
 జాగ్రదాదిస్థితులు, సంగీతసాహిత్య సంబంధములు, ఓద్యాద్యైవిధ్యము ఆకాశపదార్థా
 వ్యకత, కీటాదులకు గల అమానుషశక్తి సంపదమున్నగు బహువిషయములను
 పూర్వమీమాంసాన్యాయ శాస్త్రరీతుల ననుసరించి నిరూపింపబడినవి ఇందు తీవ్రవాక్య
 త్రుప్రయోగము లేని కేవలశాస్త్ర విషయ ప్రదర్శన మాత్రమే, ఇది శ్రీదాసుగారి
 న్యాయవ్యాకరణ పూర్వోత్తరమీమాంసాదిశాస్త్రవిజ్ఞానమునకు మణిదర్పణ మని
 చెప్పట ఎంత యోయుక్తము,

ఇట్టి శ్రీదాసుగారి సిద్ధాంతములతో ఏకేభంపని వారు పెక్కుచంద వచ్చును,
 హృదయశూలములగు తీవ్రశబ్దకాలములతో దూషణము లేకున్న బాగుండునని కొంద
 టు తలంప వచ్చును, కాని తమమనోగత భావములను ఆశ్రేపించువారలకు అట్లే
 సమాధానము చెప్పవలయునని వారిభావన. ఏది ఎట్లున్నను ఐకమత్యముతో జనులు
 జీవయాత్రను గడుపవలయునను వారి ప్రధానాశయముతోడ విప్రతిపత్తి ఎవ్వారలకు
 గూడ గలుగదు.

ఇట్లు శ్రీదాసుగారు గహనములగు శాస్త్రరహస్యములను ప్రమాణములతో
 పండిత పామర సుబోధమగు నట్లు తెలియ జెప్పి తరింపజేసిరనుట పరమ సత్యము
 ఇట్టి లోకోపకారక గ్రంథసంతరణమునకు వారికివేనాజోహరులు,

ఇట్టి యుక్తమ గ్రంథమునకు సమీక్షవ్రాయ నవకాశము గలుగ జేసిన సాహి
 త్యప్రియులు సహృద్దులు శ్రీకృష్ణతాళ్ళరరావు గారికి నాహర్దికములగు అభినందన
 ములను అర్పించుకొనుచున్నాను,

జ గ జ్యో తి

అ యి ద వ ప్ర కా శ ము

శ బ్ద సి ధ్ధి

“నిర్వాణోఽవాతే” అను పాణిని సూత్రమున వింతసాధనమున దీక్షమాతీపోఁగా నిర్వాణోదీక్షః అనియర్థము చెప్పిన పాణిని యర్థమే నహేతుకముగ నున్నది. ఒకప్పుడు వాస్తవముగాఁ గార్యజనక కారణమున్నయెడ నింకొకప్పుడు లేకుండుటెట్లు? కాబట్టి యొకపుడున్న పదార్థము రూపభేదము గొన్నప్పటికి బొత్తిగా నే స్థితిలో నైన లేకుండుటెట్లు? బ్రహ్మకారణము, జగత్తు కార్యమను నుపనిషత్ స్మృతమే సమంజసముగాని, చార్వాకబౌద్ధాది మతము లెంతమాత్రమును సమంజసములు ముమ్మాటికి న్నానేకావు. “తస్మాత్త్రిపుండ్రం విప్రాణాం సధార్యం మునిస త్తమాః” కాబట్టి బ్రాహ్మణులెట్టియూర్ధ్వ పుండ్రములయిన స్థరించఁగూడదు - అను ఁసిష్ఠస్మృతి ప్రకారము నారాయణు సర్పించనివాఁడు బ్రాహ్మణుఁ డెంతమాత్రము న్నానే కాఁడని యూర్ధ్వపుండ్రములచే నలంకరించుకొన్నవారు బ్రాహ్మణులు గాని వైష్ణవులుగాని యెంతమాత్రము న్నానేకారని సిద్ధాంతీకరింపఁ బడెను. ఇప్పటి యూర్ధ్వపుండ్రధారులగు వైష్ణవులును నారాయణునిదప్ప నితరదేవతలం భజించువారును బ్రాహ్మణులుకానేకారనియు సాధించు సకల మునిశ్రేష్ఠుఁడగు ఁసిష్ఠవాక్య మిప్పు డుల్లఁఘించిరో!! యధునాతనా స్తిమృత్యులు.

వేయేండ్లక్రింద జరిగినది పరోక్షమని కొందఱు, నూతేండ్ల క్రింద జరిగినది పరోక్షమని కొందఱు, రెండుదినములక్రింద జరిగినది పరోక్షమని కొందఱు గోడతెఱ మొదలయినవాని చాటుఁ జరిగిన పని పరోక్షమని కొందఱు వైయారకణ లభిప్రాయపడుటచే శబ్దముల

రూపనిష్పత్తిని గుఱించికాని శబ్దార్థములఁగూర్చికాని నానాభిప్రాయములు ప్రాచీన వైయాకరణు లిచ్చుటచేతను నిక్కముగా నేకాలమున నెట్లు శబ్దము న్దదర్థము నెచ్చుటచట నెట్లు వాడఁబడెనో యట్టి శబ్దములును దదర్థములును నాయాదేశముల నాయాకాలములవాడుక యొక్క ప్రాచుర్యమునుబట్టి యప్పటికి సాధువులే. కాబట్టి దేశకాలముల వాడుకను బట్టి శబ్దములకును దదర్థములకును వ్యాకరణ మేర్పర్చఁబడుచుంటుచేత “ప్రయోగశరణావైయాకరణాః” అను వాక్యానుసారముగా లక్ష్యలక్షణములు దేశకాలానుసారముగా సకల కర్మములందు మాటుచుంటుచేత మనుష్యు లేర్పర్చినపద్ధతులకు వ్యవస్థ యెద్దియు న్లేదు. “నష్టేచ్ఛితవైనాపభాషితవై” అబద్ధముగాను సందిగ్ధముగాను మఱి యస్పష్టముగాను మఱియు సప్రభంశముగాను బలుకఁగూడదను నియమము దేవతాప్రీతిగా నొనర్చు యజ్ఞమునందు మాత్రమేగాని తాకికభాష కెంతమాత్రము నెట్టి నియమమును లేదు. “ఏకశబ్దబ్రహ్మ సంప్రయుక్తః-అప్రసిద్ధమపుష్టార్థమ్” సార్వతాకికముగా నొనర్చఁబడిన కావ్యములందు సలక్షణ శబ్దములు నియమింపఁబడెనుగాని లోకవ్యవహారమున దేశ కాల పాత్రానుసారముగా యథేష్టశబ్దములను మాట్లాడుకొనవచ్చును. మఱియును వ్రాసికొనవచ్చును. మఱియు నితరుల కెవ్విధమయిన యపకారము నొనర్చుకున్నయెడల నెట్టి శబ్దములయిన మాట్లాడువచ్చును. మఱియును సర్వజనవిదితముగా గ్రంథరచనఁ గావించుకొనవచ్చును. తన యభిప్రాయమును సంపూర్ణముగా వెల్లడింపఁగలిగి యెవ్వరిని నొప్పించని ప్రతిశబ్దమును సలక్షణమైనదే కాబట్టి లేనిపోని కట్టుబాట్లను వ్యావహారికభాషకొఱకై మును లెంతమాత్రమును శబ్దానుశాసన మొనర్చలేదు. కాబట్టి వేదాంగములాలును పద్యర్పణములును సకల భూతదయ

నుద్బోధించుచు సర్వలోకోపకారముకొఱకు మాత్రమే మునులు పడే శించినారు. కాని తెలివితేలియని ప్రాకృతు లావేదాంగములకును వద్దర్శనములకును స్వార్థపరులై పండితులమనుకొని భూతహింసను బ్రతిపాదించుచు దహస్వ వ్యాఖ్యానములను భాష్యములను గావించుట దుష్కారకూరచేష్టితమని భూతవయాపరులును సకల లోకోపకార పరాయణులును లోకమంజుటను డహస్వవేయకఱియదు. సర్వవేదశాస్త్రము లందెల్ల సతీంద్రియద్రష్టలు పరమకారుణికులు సర్వభూతసములు సకల జగద్ధితులగు మనులు లోకోపకారములు సకలభూతవయాపరము లయిన కర్మములను మాత్రమే త్రికరణశుద్ధిగాఁ జేయవలసినదని మాత్రమే యుపదేశించిరిని ముమ్మాటికి న్బుద్ధిమంతులందఱు స్వమ్ము కొని వ్యవహరించి యిహపర సౌఖ్యము నందుచున్నారు.

—: నాదబ్రహ్మప్రశంస - ఛందశ్శాస్త్రనిర్ణయము :—

“అపర ఆహ - కిశ్చిద్వైయారణ ఆహలనేయై వైయాకరణాః కేచిత్ కేచిత్ ... ఏకే అపరే” అని భాష్యమం దనేక వైయాకరణుల నానాభిప్రాయములు శబ్దసాధుత్వమును గూర్చి యంగీకరింపఁ బడుటచేత సనేక వైయాకరణుల యభిప్రాయానుసారముగా నానా దేశకాలప్రాతానుసారముగా నుచ్చరింపఁబడు వ్యావహారికభాష కొక నియమములే కెక్కడికక్కడే సాధువగుచున్నది. వేమాటలే! ఛందస్సునఁగాని లోకమునఁగాని లోకోపకారకములగు వాచికాంగికాహార్య సాత్త్వికాభిసయ పశేషములన్నియును నిర్దుష్టములే యతియును లోకుల నొప్పించు మనోవాక్కాయకర్మ విశేషములన్నియును మిక్కిలి దోషములేయని నిర్దేశింపకఱియదు. “సన్న్యసేత్సర్వకర్మాణి వేదమేకం ససన్న్యసేత్” అను నాచార్యోక్తి సనుసరించి లోకోపకారముగా న్నాశితులను నడపించి రక్షించుచు వభక్తిని మాత్రము విడువఁగూడదు

గాని తక్కిన లోకవ్యవహారములనెల్ల విడిచిపెట్టవలయును. వేద మనగా జగత్సృష్టిసీతలయ కారణముగు దేవునిగూర్చి పరోపకారముగాఁ దన బ్రతుకు కొనసాగించుటకై నిరంతరము చేయు ప్రార్థనము. “తత్ర పీలు శబ్దోవృక్షాకృతౌఘంలింగః ఫలాకృతౌ నపుంసకలింగః” పీలు శబ్దము వృక్షమునకర్థమైనపుడు ఘంలింగము ఫలమునకర్థమైనపుడు నపుంసకలింగమనుటచే వేగమందుఁదప్ప వ్యావహారిక భాషయందు శబ్దమునకుఁగాని యర్థమునకుఁగాని లింగమునకుఁగానియొకనియమమెద్ది యున్నానరాదు. వాడుకననుసరించు తాకిక భాషలు ప్రయోగింప వలయును. మఱియట్టిభాష నకలజనరంజకముగాఁ బ్రయోగించినపుడే యాభాషలు సలక్షణములనియును వ్యాకరణసాధువులనియుం జెప్పఁ దగును. నెపములు కొండెము లిచ్చకములు దబ్బరలు గద్దించులు బెదరించులు తిట్లు ప్రాణిహింసాకరములగు వాక్కులు మొదలగు సంజ్ఞలన్నియును వ్యాకరణసాధువులును సలక్షణములు సుశబ్దము తెంతమాత్రము న్నావుకావు, మఱలమఱలఁ జెప్పవలసినసంగతి యేవిధముగానై నఁబ్రాణి హింసాకరములు మనస్సునొప్పించు పలుకులు గాని మరెట్టికర్మములు గాని యెంతమాత్రమును బ్రయోగార్హములు కావనియే సర్వశాస్త్రకారుఁగు మునుల ముఖ్యాభిప్రాయమని నిర్దేశింపకతీతదు. ఉణాది సూత్రములు-ధాతుపాఠము-ప్రాతిశాఖ్యములు - ఫిట్ సూత్రములు- నిరుక్తము మొదలగు వ్యాకరణ నియమములన్నియు వేదములఁగూర్చి మాత్రమే యుద్దేశింపఁబడుటచేతఁ బ్రాణినిముఁకంఁపఁ బ్రాచీనములుగాఁ గన్పట్టుచున్నవి “తమేర్వుక్చ-తమేహల ప్రత్యయః పుగాగ మోదీర్ఘ శ్చ-తామ్యతితేనేతి-తాంబూలమ్” ఈ తీరుగా వ్యావహారిక భాషను వేదభాషను సార్వతాకికముగా నిరంతరము నిల్పఁగోరి తమ తమ యభిప్రాయానుసారముగా యాస్కముని మొదలగువారు సంస్కరించిరి.

గాలివానలు భూకంపములు మొదలగు ససాధ్యభౌతికోపప్రవ
ములనుండియును మఱియీతిబాధలనుండియును దప్పించుకొనుటకు
నాపౌరుష మెంతమాత్రమునుబనికీరాదు. కాబట్టి యెందుకై న ధైర్యము
నిల్వకుండెను. కాలమునకు నాదేహములోంగి నావశముకాకున్నది
శ్రమముమాత్రమే యనుభవించుట నావంతై యున్నది. “నీవేతప్ప
నితఃపరంబెరుగమన్నింపఁగదే దీహఁడనావే యీశ్వర కావవే వరద
సంరక్షించు భద్రదాతృకా” యను భాగవతవాక్యముకన్న సంస్కృ
తము సలక్షణమును నేర్వఁదగినదియుఁ బ్రయోగింపఁదగినదియు నుపదే
శింపఁబడఁదగినదియు వాక్యముచ్చరింపఁదగినదెద్దియునుగాదు. లోకోప
కారమును దైవప్రార్థనమును దొప్పి శబ్ద మపశబ్దముగాని సుశబ్ద
మెంతమాత్రము న్నానేరదు. “ప్రస్తావాదభవోచిత్యాద్యేశ కాలవిభాగతః
శబ్దైర్భాషా ప్రతీయంతే సశబ్దాదేవకేవలాత్” కాబట్టి యేశబ్ద
మైనను జనులకుఁ బరస్పరోద్దేశమును వెల్లడింపఁగలిగెనేని సలక్షణ
సంస్కృతశబ్దమే యగును. ఈశబ్దమిట్లుండవలెనను నియమమక్కరలేదు
నిత్యము లగు వైదికశబ్దములకుఁదప్ప సనిత్యమాలగు తాకిక వ్యావహా
రికశబ్దముల కొక వ్యాకరణలక్షణ మెద్దియు సవరసములేదని ముమ్మా
డి కెఱుంగవలెను. పరులకుఁ దనయభిప్రాయమును వెల్లడించునట్లు
తాకిఃశబ్దము లెట్లైనం బ్రయోగింపవచ్చును. దేవుఁడు-ఇల్లు-తండ్రి-
తల్లి-కొడుకు-కూతురు-కుక్క-ఆవు-మనస్సు-కన్నీరు-గొడ్డలి - చెట్టు
మొదలగుసర్థములిచ్చు సనేకశబ్దములింమించుచొక్కలాగ సనేకభాష
లలో వాడఁబడుచుంటచే నేభావనుండి యేభాష పుట్టెనో చెప్ప
సాధ్యముకాదు.

(బుగ్వేదసంహితకు పదిచుండలములు - ఇరువదిన్నాల్గధ్యాయ
ములు (1) మొదటిచుండలమున 24 అనువాకములు 191 మంత
ములు (2) మండలమున 4 అను. 45 మంత. (3) మ. అ5

మం.62,(4)మం. ఆ 6. మం. 58 (5) 6. 87 (6)6. 75(7) 6. 104 (8) 10.92 (9) 7. 114 (10) 12. 191 మొత్తముపై పరిమండలములు 85 అనువాకములు 1028 మంత్రములు. బ్రాహ్మలశాఖానుసారముగా 1025 మంత్రములు 64 అధ్యాయములు 2000 వర్ణములు కలవి. 64 అధ్యాయములు-2006 వర్ణములు-10417 పద్యములు. శౌనకమతానుసారముగా 1058 $1\frac{1}{2}$ శ్లోకములు 10616 శ్లోకములనియును 2042 వర్ణములు 10622 శ్లోకము లనియును. ఋగ్వేదసంహిత. యందలి పదములు 153826. ప్రతిశ్లోకమునకు 14 గాని 15 గాని పదములు. క్రమచర్యపదములు 110704 and the number of syllables are 452000 మఱియు శ్లోకములు 10402 గాయత్రియందు 2451, ఉష్ణిక్కు 341 అనుష్టుప్ 55, బృహతీ-ఛందస్సునందున్న శ్లోకములు 181 సంక్తి 312, త్రిష్టుప్ 4253 జగతి 1348 అతిజగతిలో 17, శరక్వరి, 26 అతిశరక్వరి 9 అష్టి 6, అత్యష్టి 84 ధృతి 2 అతిధృతి 1 ఏకపద 6, త్విపదలో 17 ప్రగాధబర్హత 194 కాకుభ 55 మహాబర్హత 5 వెరసి 10409 శ్లోకములు) అన్ని వేదములకును ఋగ్వేదము పాదు. సకలాష్టాదశ పద్యలం బ్రకటించు వైఖరులును, మఱియును జగమునందలి సమస్త మానవకోటులు మాటాడుకొను భాషలన్నియును సకలవైఖరీకారణములయి పదునాల్గు మాహేశ్వరిసూత్రములంబట్టియే పొడచూపుచున్నవి. ఇంతియేకాక నిక్కముగ నుదాత్తానుదాత్తస్వరితప్రతచ్యయాదిస్వరవిశేషాత్మకములయిప్రపమాణ వాయువశమునొండొరు నాశ్రయించి గ్రహగతిపరిభ్రమించు మూలభేదములవలన బుట్టిన యనాదిశబ్దమునకు మనుష్యుల యుపయోగమునకై వైఖరీమూలముగా నానాభాషలకుఁ బుట్టిల్లుగా నాదిపురుషుడు భగవంతుఁడు సర్వభూతదయాపరుఁడునగు మహేశ్వరుఁడు అ-ఇ-ఉ-ఊ-ఋ-ౠ మొదలగు చతుర్దశ సూత్రములను మనుష్యుల నోయి

స్వము తమ యభిప్రాయము లెఱిగించుకొనుటకై వైఖరీమూలము గాఁ బ్రాణిని మొదలగు నాదివైయాకరణులకుపదేశించెను. పరమ కారుణికులగు నాయాది వైయాకరణులు నకలలోకోపకార కముగా ఋగ్వేదాతిచ్ఛంధస్సులను యథాపూర్వకముగా లోకములో నిల్పుట కొరకును మఱియును మనుష్యుల యభిప్రాయములు వాగ్రూపకము గాను గ్రంథరూపము గాను వెల్లడించుకొను సౌలభ్యము సుద్దేశించి యును నానా వ్యాకరణములం బ్రచురించిరి.

ఉదాత్తాది స్వరములు పురుషరూపములు. కకారాదివ్యంజనములు స్త్రీరూపములు. ఈస్వరవ్యంజన మిధునములనుండి స్త్రీ పురుషమిధునములవలన నానాజంతువృద్ధియయినరీతినిగ్రమక్రమముగా నొక యుదకబిందువున కొక బిందువు కలసి మహాసముద్రములయిన చందమాన ధ్వనివిశేషములచేరికచే నష్టాదశవిద్యలును మనుష్యభాష లన్నియును బ్రవృత్తినివృత్తులనందుచు జగమువలె గార్యరూపములుగానున్నవి. పరా-పశ్యన్తీ-మధ్యమా-వైఖరులకెల్ల మూలమును మఱియు నకలజగత్కారణమును నాదబ్రహ్మము. ఇంతకును బ్రాకృతులగు మనుష్యులయూహకు సవాఙ్మనసగోచరమగు నాదబ్రహ్మ తత్త్వమందదు. దైవముకారణము-పౌరుషముకార్యము-మృద్ధుటముల కిభేదమయినట్లు దైవపౌరుషముల కభేదము చెప్పకతీతదు. మృత్తువలె దైవము నిత్యకారణము. ఘటమువలె బౌరుష మనిత్యకార్యము. పెక్కు-తర్కములేల, నకలజగత్క్రియలకెల్లదైవమే ముఖ్యకారణము దైవమవాఙ్మనసగోచరపదార్థమనిమాత్రము తెలిసికొనబడెను. స్వార్థ పరులుగాక కేవల లోకోపకారపరాయణులగు పరమభాగవతులకు మాత్రమాదైవము ప్రత్యక్షమగునని నిశ్చయింపకతీతదు. పరమ భాగవతుడే కేవలముగా మనుష్యరూపముగానున్న దైవమని బుద్ధిమంతులు తెలిసికొనుచున్నారు. భగవంతునకుం బరమభాగవతునకు

స్వర్ణకటకములవలె నామరూపభేదమేగాని వస్తుభేద మొకింతయును లేదు. నాదాత్మకమగు పదునాలుగు మాహేశ్వరసూత్రముల మూలమునఁ బదునాలుగు షడ్జాదిస్వరాత్మశ్రుతులు పదునాల్గు భువనములు నానావిధభగవన్మాహాత్మ్యము నెల్లడించు పదునల్లరు ప్రహ్లాదాది పరమభాగవతులు విలసిల్లివిష్ణుస్వరూపమును నెల్లడించుచుంట ప్రాజ్ఞులెల్లరు గనిపెట్టవలసిన ముఖ్యాంశము.

ఏయింద్రియప్రవృత్తియొనఁ గలుగనీక సర్వము నిష్కలుమయమని నిరూఢజ్ఞానమున కేవలానందమునఁ బ్రహ్లాదుఁడు, నాడప్రహ్లాపాననమున హరికథలఁ బాడుచు నారదుఁడు, సమాధినంది పరాశరుఁడు, తపస్సుచేఁబుండరికుఁడు, త్రిభువనములకును జ్ఞానోపదేశముచేవ్యాసుఁడు సజ్జనారాధనముచే నంబరీషుఁడు, బ్రహ్మజ్ఞానముచే శ్రీశుకుఁడు, శౌనక పురాణకథనముచే శౌనకుఁడు, బ్రహ్మచర్యవ్రతముచే భీష్ముఁడు, బ్రహ్మధ్యానముచే దాల్భ్యుఁడు, అనశవ్రతముచే రుక్మాంగఁడు, దుష్టసంహారవ్రతముచే సర్దునుండు, స్వధర్మ పరిపాలనముచే బలిచక్రవర్తియు, సవవిధభక్తిమార్గములచే విభీషణుఁడును, స్వార్థపరతమానిలోకోపకారపరాయణులై సర్వకర్మములును భగవద్ధర్మములు కావించుటచేఁ బరమభాగవతోత్తములనాఁబరగిరి. నిత్యమగునాడ బ్రహ్మమును బరమపురుషుఁడగు శివుడక్షర సమామ్నయముగాఁ బదునాల్గు సూత్రములను జగదుపకారముగాఁజేసిన స్వేయనీ పాణిన్యాది పరమమును లాసూత్రముల ననుసరించి వ్యాకరణశాస్త్రమొసర్చినీ, కాన్తిప్రాకృతుడవగు నో వై యాకరణకసూచీ! నీ వానాడప్రహ్మతత్వ మెఱిగిసల్లు డాబుచేయుచుంటివా చాలుచాలునీవ్యాకరణజ్ఞానము - నీ ముఖమువలె వెల్లిచూపుచున్న దింక మొట్టలో మొట్ట నీ మొండి చెయ్యి బయలుపర్చు మోశిక్షకుఁడో యెవని కంపు వాని కింపన్నట్లు నీహ్రూణము ననుసరించి యొరులహ్రూణశక్తిని వివరింప నెంచితివా ?

వదీ “ఇషేత్వోర్జేత్వా” అనుశ్రుతియందు “ఇషే” అనుసవుడున్న స్థాయి “త్వోర్జే” అనుట కెంతక్రింది కనుదాత్తమొనరించెదవో? ఉదాత్తశ్రుతి కనుదాత్తశ్రుతికి నెడమెంతో? “ఉచ్చైరుదాత్తః నీచైరనుదాత్తః” ఒక స్థాయి యేర్పడినపిమ్మటఁగదా యాస్థాయికంటె హెచ్చుతగ్గులు పలుకవచ్చును? హెచ్చుతగ్గులకఁగా ధ్వనియొక్క స్థూల సూక్ష్మదశలా? లేక, శ్రుతిస్థాయి స్వరభేదములా? ఉదాత్తానుదాత్త స్వరిత ప్రచ్యయస్వరము లేశ్రుతులంబట్టి పలుకుచున్నావో నీకెరుకా? “శ్రుతిస్థానేస్వరాస్వక్తుంనాంబ్రహ్మపిత త్వత్, జలేషుచరతాంమార్గం మినానాంనోపలభ్యతే” అని దేవమునియు శిక్షకాగ్రణియు సగునారదుఁడేవక్తాణించుచుండఁగా మూఢవిశ్వాసముతోగతానుగతికుండవై “శతాంధాఃకూపంజవిశన్తి” యనునట్లునర్వవిదుఁడననియలక్షణవేత్త సనియుమాగురువుగారిట్లే యుచ్చరించినారనియుమాయూరిపాఠ మిట్లే యనియునిద్దియేసుస్వరమనియును స్వార్థపరత స్పంచరించు నోప్రాకృతచ్ఛాందసమృన్మన్మదా బొంతకాకిలా గనపస్వరముగా శ్రుతుల నుచ్చరించి యన్యాయముగా గ్రుడ్లగూబయార్పువలెనాశీర్వాదించుమిమతో సగ్రతాంబూలమాసించు నీయపస్వరాశీర్వాదము నెందఱి సన్న్యాయముగాఁ జంపుచున్నదో! చాలు నీపాటి నోరూసికొను నీకుషడ్వాదిస్వరజ్ఞానమా! మన్నా! “చతుశ్చతుశ్చతుశ్చైవ షడ్జమధ్యమపంచమాః ద్వేద్వేనిషాదగాంధారాత్రిప్తీః ఋషభదైవతౌ” అనుసవుడు “తీవ్రాకుముద్వతీ ఛందః” అను శ్రుతులయందు షడ్వాదిస్వరాత్మకోదాత్తానుదాత్తాదులు సరిగా నుచ్చరింప నీతరమా? “అక్షతాశస్త్రరూపేణవృజంపతతిమస్తకే” అను పతంజలివాక్కు సలక్ష్యముచేసి ఘనపాతీసని మూఢులం బెదరించి విశాచమువలె ఛాందసమృన్మన్మదా! ఇంటింట ముష్టిదండుకొని “ఉదరనిమిత్త బహుకృతవేషం” అనునట్లు నీ యాచనముచేతను మఱి నీయపస్వరోచ్ఛారణచేతను సుఖముగా బ్రతుకు

చున్నలోకులను దంభుడవై యూరకేలచంపెదవు? చాలుచాలు.. శిక్షా
 ప్రాణదుర్గంధ మవలికిఁ బొ మ్మో ప్రాకృతపాతకాధమా!.. నారదాది
 మునులకు వేదపఠశక్తి చెల్లినఁజెల్లనిమ్ము నీబోఁటిసహజమూఢాత్ము
 స కుదాత్తాదిశ్రుతుల నుచ్చరింపఁ దరమా? నీవనుకొన్న లక్షణ మవ
 లక్షణమింక బయల్పడుమోఁ ఛన్ద్రపండితమా! నీలఘువనఁగా నెంత పరి
 మాణము ? గురువునకు రెండులఘువులు మఱియు మూఁడులఘువులు
 ప్లుత మనుచున్నావుగదా? ప్లుతకాలము “తక్రకామ్” అను గొల్ల
 దానికూతవంటి కాలమనుచున్నావు. నూఱుతామరరేకులు సూదితో
 నెంతలోగుచ్చఁబడినవో యట్టిది కాలమనియును మఱి యాకాలము
 పెరిగినకొలంది క్షణకాష్ఠానిమేషాది కాలవిశేషములనియు సర్థమా
 త్రము మాత్రము లఘుగురుప్లుతము లనియును శాస్త్రసంజ్ఞల స్థిమృ
 రించుచుంటివి. మానుషపితృదేవాది మానములకాల మనంత విధ
 ములుగదా? కంటిరెప్పవేసినకాలము పలమందులొ వేయియవవంతు
 తత్పరమందు సహస్రభాగము ముహూర్తము గనుక కాలమును గణిం
 చుట దేవగురువగు బృహస్పతికైన శక్యము కానిచో “కొ” అను
 హల్లును వ్యక్తీకరింపఁజేయు సకారాద్యచ్చులు కలుపక తీఱదుగా ?
 ఆయకారాదిస్వరము లుచ్చారణమున నిల్పునవధి కాలమెంత ?
 పలమా? తత్పరమా? ముహూర్తమా? లేక, నిమేషమా? మొదట
 మాత్రతాకాలమెఱిగినపిమ్మటఁగదా యొకమధ్యకాల మేర్పడినపిమ్మట
 నంతఃపై ద్రుతము మఱి విలంబమును బొడగట్టును “కొ” అను
 కేవలహల్లుచ్చరింపఁదరముకాదుగా? అందుపై నచ్చుంచి యుచ్చరింప
 వలెను. ఆయచ్చుచ్చరించుకాలమెంత? మఱి యాయచ్చుతోఁ బలుకు
 కకారాదు లుచ్చరింపఁదగుకాలమెంత? లఘుగురుప్లుతనిర్ణయ మచ్చు
 లకా? లే కాయచ్చులఁగూడుహల్లులకా? “శ్రీరామ” అను పద
 మున రా గురువు మ లఘువు శ్రీ గురువు. మొత్తముపై నామూఁడ

క్షరములుకూడితగణ మనుచున్నావు. మఱి శాస్త్రవిశేషములచే నక్షర
 చ్ఛందస్సు గణచ్ఛందమునని నానాగణములు నిరువదియేడు ఛంద
 ముల సమవిషమవృత్తములు గాయత్ర్యాదినామకచ్ఛందోవిశేషము
 లతోవాఙ్మయముయొక్క యడుగుజాడల మఱి యాసడక చమత్కా
 రముంజెప్పుచున్నావుకదా? మొట్టమొదట నీయడుగులిడువిధము నీ
 కెఱుకా? యెప్పుడెంతకాలమున నీయడుగుపడుచున్నదో? కాలవశమున
 నీ వెట్లు తొట్రుపాటునడక నడచుచున్నావో నీయడుగే నీస్వాధీనము
 లోలేనపుడు నాద్రవహృత్మకమగు సరస్వతిన్నడువ నీతరమా?

మంత్రబ్రాహ్మణాత్మక వాఙ్మయమునకు వేదమని సంజ్ఞ.
 నియతస్వరయుక్తముగా మంత్రము పఠించవలెను. బ్రాహ్మణము
 యథేష్టస్వరమునఁ బఠించవచ్చును గాఁబట్టి బ్రాహ్మణములప
 మంత్రము పఠించుటకుఁ బ్రాకృతు లర్హులుకారు. నియతస్వరమున
 మంత్రముఁచ్చరించుటకు బ్రహ్మయైనఁ జాలఁడని నారదమహర్షి వక్కా
 ణించుటచేత తాకితులగు మనుష్యులు మంత్రమును బఠించుటకుఁగాని
 యుపదేశించుటకుఁగాని యెంతమాత్రమును బనికిరారు. మంత్రము
 దేవరహస్యము గనుకనే మంత్రమనుషేరఁ గొంత వేదము పరఁగు
 చున్నది. ఆ మంత్రము వ్రాయఁదగదు. పఠింపఁగూడదు. మఱి
 యుపదేశింపఁగూడదు. ప్రాకృతులు ఋగ్వేదాది త్రయీమంత్ర
 మనుకొన్న వేదమంత్రములు కృత్రిమములుగాని వాస్తవములుకావు.
 వాస్తవవేదమంత్రముల స్వరములు “తీవ్రాకుముద్వతీ మందాది”
 శ్రుతులప్రకార ముచ్చరింప బ్రహ్మకైన ధరముకాదని దేవముని
 వక్కాణించుటచేత మనుష్యులనుకొన్న ఋగ్వేదాది వేదమంత్రములు
 నిశ్చయముగా మనుష్యకల్పితములుగాని వాస్తవములుకావు. కాఁబట్టి
 మనుష్యలోకమునఁ బ్రసిద్ధులగు వేదములుగాని వేదాంగములుగాని
 నిశ్చయముగా ననాది సంప్రదాయసిద్ధములగు మనుష్యకల్పితములు

గాని యెంతమాత్రమును నిత్యములనిగాని యపౌరుషేయములనిగాని చెప్పరాదు మతేమన లోకోపకారపరాయణులు సత్యుద్రియద్రవ్యులగు మునులు మానవధర్మరక్షకై భారతమువలె గల్పించిన కల్పములు. అట్టి ఋనికృతములగు వేదశాస్త్రములయొక్క ముఖ్యప్రయోజనము మనుష్యులకు స్వార్థపరత మాన్పించి పరోపకారముగా నడపించు మనుష్యధర్మమును బోధించుటయును మఱి జగత్కారణముగు దైవభక్తికి బురికొల్పుటయును. కాబట్టి వేదవేదాంగవేత్తలమనియును దా ముచ్చరించునవియే శ్రుతులనియును దా ముపదేశించునవియే వేదాంగములనియును దమమాట విసనివారు చెడెదరనియును దాము పిక్కపెట్టి వల్లించినశబ్దజాలమును దా ముచ్చరించిన స్వరములును దాము నియమించిన జాతుర్వర్ణకర్మములును వైదికాచారమును నిరసించువారు సరకభాజనులని నిందించుచు స్వార్థపరులై దంభవేషములతో సంసారమున ముగ్ధిత్వేలుచు పశుహింసాపరాయణులు స్వజాత్యభిమాన పిశాచగ్రస్తులునగు వైదికమృన్ములు భూతదయకు వేరుపిత్తులయి మనుష్యధర్మముగు పరస్పరప్రేమానురాగముల జెఱచి జగద్దోషాలగుచున్నారు. లోకములోని మనుష్యులందఱుం బరస్పరానురాగముతో సన్యోగ్యరంజకములగు మాటలు వ్రాతలు మఱియు వివిధాభినయ విశేషములయభేష్టముగా జేసికొనవచ్చును. సూర్యునకు మాటుగా సూర్యప్రతిమను రాగినాణెమునఁ జెక్కించినట్లు దివ్యములగు వేదవేదాంగములను మనుష్యులు తమ కంతస్వరముల నుచ్చరించుచు దమచేత వ్రాయుచు తమ శరీరకర్మముల వెల్లడించుచున్నారు. సర్వలోకోపకారకములు భూతదయాపరములుకానివి దివ్యవేదవేదాంగ ప్రకృతిశబ్దము లెంతమాత్రము న్నానేరవు. స్వార్థపరతను మాన్పించి భూతదయను హెచ్చరించి లోకోపకారము కావించు పలుకు పలుకు. పాట పాట. పద్యము పద్యము.

కర్మము కర్మము. చేష్ట చేష్ట. నడక నడక. తనతోడిపాటివారికెల్ల సంతోషకరముగా భూతహింస కావింపక బ్రతుకు మనుష్యుఁడు మనుష్యుఁడు. కాబట్టి యోచందశ్శాస్త్రాభిమానీ ! జగద్రంజకమగు నేని నీపలుకును నీపద్యమును నీపాటయు నీయభినయమును నీనడకయును మిక్కిలి శాస్త్రీయమనియే యెంచుకొనుము. లోకరంజకమయినపని యంతయును శాస్త్రీయమే. త్రికరణశుద్ధిగాఁ బ్రజోపకారము కావించుపనియే యథాశాస్త్రము. ప్రాణిహింసాకరము జనబాధకమగు కర్మయంతయు నశాస్త్రీయమని దెలిసికొని జనరంజకము కానిచో నీ యిరువదేడు ఛందోపద్ధతులను నీవృత్తనియమములను నీపదవాక్య ప్రమాణ లక్షణములన్నిటి న్గట్టి పెట్టి నీవుఛందశ్శాస్త్ర వేదివేని లోకోపకారముగా నీయడుగువేసి యందఱికి మంచిగా నడచుకొనుము. సకలజనరంజకముగా నీవు పలికిన పలుకెల్ల సలక్షణమే, వ్రాసిన వ్రాత యెల్ల సలక్షణమే. ప్రస్తుత ముపయోగించని నీ ప్రాచీన లక్షణపద్ధతులు విప్పక విసని స్వార్థపరుఁడవై మూఢుల బెదరించి డాబులుకొట్టక తిన్నగా లోకోపకారముగా సకల జనరంజకముగా నడచుకొనుము పొమ్ము.

నక్షత్రశాస్త్ర పక్షఖండనము

రావోయీ, నక్షత్రసూచీ! “ప్రవృత్తిరేషాభూతానాం నివృత్తిస్తు మహాఫలా” అను మనువాక్య మలక్ష్య పెట్టి స్వార్థపరుఁడవై నీసౌఖ్యము నీభోగ మాసించి యిల్లు వాకిలి యాలి మొదలగు ససర్థపటాటోపముతోఁ బరోపకారమునకై ప్రవర్తిల్లక ధనార్జనకై యాకాశ పంచాంగములు చెప్పెదవా? నీవీచేసిన కగవడదు నీయింట్లోని సంగతి నీకుఁ దెలియదు. నీ కెప్పు డెంతప్రాప్తించునో నీ వెఱుంగవు. నీయింటి నాల్గుమూలల ప్రమాణమెంతో నీకుఁ దెలియదు. నీతలిదండ్రులెవరో

నీవు రూఢిగాఁ జెప్పఁజాలవు. ప్రాచీనుల వాఁతలంబట్టి మును లొనర్చిన
 గ్రంథములు తెలిసీ తెలియక గ్రహములను గణించెదవా? చదువుకొన్న
 వానికన్నఁ జాకి నయమను సామెత యెంతనిజము? వానయెప్పుడుకురి
 యునో నీకన్న బాగుగ తిర్యగ్జంతుచేష్టలు వెఱ్ఱిగొల్లలు చెప్పఁగలుగు
 టయు నెంచుకొనవేమి? అవ్యక్తకాలము నిత్యమును మూలమును
 సూక్ష్మమును, దినాదివ్యక్తకాలమనిత్యమును కార్యమును స్థూల
 మును-స్థూలకాలహేతువగు నవ్యక్తలగ్నమును బృహస్పతియైనఁ గని
 పెట్టఁ జాలఁడన నీది వృషభలగ్నము వానిది మీనలగ్నముని శ్వేతిష
 మును నీకూటివృత్తికావించుకొని జాతకములు పంచాంగములు వ్రాసి
 గురికి బెత్తె డెడముగా ఫలములు ప్రచురించుచు నీమాట సాగినపుడు
 నీ తెల్విఠేటలు స్వార్థపరుఁడనై చాటుకొనుచుఁ దెలిసినవానివఱ
 నటించి మూఢులను వంచించి ధనార్జనము కావించుకొనఁడలంచె
 దవా? “నకోఽపివేత్తి - సారస్వతందుర్లభమ్ - ఆగమాఃఖలు
 దుర్లభాః - ఆయుర్దాయంగహనమ్” అనుశాస్త్రము నుల్లంఘించె
 దవా? విశ్వతోముఖమగు శాస్త్రబాహుల్యమునఁ దోచు ఋషి
 భిన్నాభిప్రాయములను సమన్వయము కావించుకొని “ఇదమితథమ్”
 అని నిరూఢిగాఁ బ్రతిజ్ఞ నల్పి ఫలముచెప్పి నెఱవేఱఁగలవా? ఈసంవ
 త్సరము శనిరాజు. శని పాపిష్ఠుఁడు గనుక జనపీడ కలుగవచ్చును. రవి
 వర్షాధిపుఁడుగనుక మందవృష్టి కావచ్చును. రవి పాపుఁడు. కుజుఁడు
 నస్యాధిపుఁడు. కుజుఁడు పాపుఁడు కనుక పంటలు చెడవచ్చును.
 గురుఁ డర్హాధిపుఁడు గనుక ధరలు మందము కావచ్చును, దప్పదు
 గురుఁడు పరమ శుభుఁడుకదా బుధుఁడు మంత్రి బుధుఁడు వైశ్యుఁడు
 నపుంసకుఁడు గనుక వైశ్యులు నపుంసకు లభివృద్ధిపొందెదరు. ఈ
 సంవత్సరము పంచగ్రహకూటమని నీపెఱటి యనంటిచెట్టు గెలవే
 యుట చూచి చెప్పినట్లు చెప్పచున్నావో సిద్ధాంతీ! శాస్త్రమును

జదివినా వనుచున్నావు - నీవు గుర్తించినది సంజ్ఞలు, మసిఘంటము
తాళపత్రములు కకారాదివ్యంజనము లకారాద్యచ్చులు కూడిన
కృత్రిమ శబ్దజాలముగాని వాస్తవముగా శాస్త్రము కాదు. మును
లుపదేశించిన శాస్త్రమునకు నిజమగు కాలునకు మరగాలువలె
మునుల యభిప్రాయమునకు నీ చూచిన శాస్త్రము కృత్రిమ ప్రతి
బింబముగాని వాస్తవముకాదు. మునులు శాస్త్రమెఱుంగనీ సంసా
రాంధుండవగు నోప్రాకృతుడా! నీవు శాస్త్ర మెఱుంగుటెట్లనంత
మగుశాస్త్ర మహాసముద్రపుటొడ్డుగూడ నీకుఁ గోటియోజనముల
దవ్వుకడా! రాతిబొమ్మనుబట్టి నారాయణుఁ డీబొమ్మవలె కనుముక్కు
చెవులు మొడలగు శరీరావయవములు కలవాడనుకొను మూఢుని
వలె వస్తుజ్ఞానము పుస్తకములు తాళపత్రములు కకారాద్యక్షర
సమూహములు తెలుపఁగలవనుకొన్నావా? కుజగ్రహము భూమికి
మిక్కిలి చేరువ. కుజునిలోఁ గొన్ని పంటకాలువలున్నజాడ కనుపట్టు
చున్నది. కాబట్టి కుజమండలము భూమండలమువలె జంగమ స్థావర
ప్రాణి సంచారముకలది కావచ్చునని టప్పాలుకొట్టుచున్నావే? నీకడు
పులోఁ బ్రతిక్షణమునుగలుగు మారుపు నీ మన సుత్తరక్షణమున
నెట్లుండునో తెలిసికొనఁగలవా? భూపతనము-శీర్షోదయము-ప్రథమ
శ్వాసమును గనిపెట్టి లగ్నమేర్పర్చి జాతకమువ్రాసినచో ఫలములు
తప్పిపోవనుచున్నావే? “కాలోహిదురత్రిక్రమః” కాలముమీఱి శక్యము
కాదని యెఱుంగవా? నీమనఃప్రవృత్తితోనే వర్తమానభావికాలములు
భూతకాల మగుచుంటచేత భూతకాలముతప్ప వర్తమానభావికాల
ములు లేనేలేవుకదా? గతించినకాలముతోఁ బ్రయోజనములేదు
గనుక నింతకును మూర్తమును స్థూలమును వ్యక్తము నగుకాలమ
నిత్యకార్యము వికారము గనుక దైవవశమున ననంతవిధములమోటు
చున్న కాలమును లెక్కింపు దేవతలైన జాలరన నీశకృమా? ఏమేమీ

శనిగురుకుజరవి బుధశుక్రచంద్రమండలము లొకదానికింద నొకటి యున్నవా? సూర్యసిద్ధాంతమున వ్రాయఁబడియున్నదా? నీవీవుఁ నీకగ పడదుగాని-శాస్త్రదర్శమునఁ జూడఁగలసంతివేని యద్దమున నీ వీవు నీ కగపడ నీ గ్రహగతులు నీగురువు చూచెనా? నీవు చూచితివా? పదివేలసంవత్సరములకిందనీతాత నీకుఁ జెప్పెనా? సంస్కృతభాషలోఁ బ్రాకృతులు ముచులయభిప్రాయ మిట్లుండవచ్చునని సందర్భానుసారముగా విరచించిన గ్రంథమునందలి సప్తగ్రహములు రవిచంద్రకుజ బుధగురుశుక్రశనిలను శబ్దములకు వడ్డరభగాంధారమధ్యమధై వత నిషాదములను సప్తస్వరములకుఁ గాని సప్తోర్ధ్వలోకములకుఁ గాని సప్తవర్ణములకుఁ గాని సప్తసముద్రములకుఁ గాని సప్తార్చులకుఁగాని సప్తఋషులకుఁగాని సప్తాంగములకుఁగాని సప్తవ్యసనములకుఁగాని సప్తోపాయములకుఁగాని సప్తపాతాళములకుఁగాని సప్తధాతువులకుఁ గాని సప్తవాయువులకుఁగాని సప్తవారములకుఁగాని సప్తకులపర్వతములకుఁగాని సప్తపదులకుఁగాని మఱియిట్లు సప్తసంఖ్యాకపదార్థములనంత సంఖ్యాకములుగానేర్పర్చఁబడినయభిప్రాయమేమోనీకెఱుకా? ఏమోయీ ఛాందసుఁడా! ఇంక శాస్త్రానుసారములని తప్పుటడుగులిడుచున్నావా? ప్రస్తుత లోకరంజకముగా నీయడుగులువేయుచు నీపడక లోకోపకారముగా నుండనిమ్ము చాలును వేదపురుషుని వాగాత్మకమగు ఛందము లోకమునకుఁ బనికిరాదు. దేవతారాధనమునకు మాత్ర మేర్పర్చఁబడిన నియతపద్ధతులను లోకులు సరిగా ననుసరింపఁజాలరు శాస్త్రానుసారముగాఁజేసిన గాడిదపిల్లలను సామెత యెఱుంగవా? నీతోడిపాటి జనులకుఁ దగినట్లు వ్యవహరించుము. వేదమునకు లోకమునకును దైవమునకు జగమునకును సంబంధ మొకింతయునులేదు. దైవగతి న్దనిపెట్టఁగల మహాత్ముఁడు మిక్కిలి యరుదు. జీవనవృత్తి కాఢించుకొన్నప్పుడు మనుష్యున కే శాస్త్రజ్ఞానమును నిక్కముగా నల

వడనేరదు. స్వార్థపరతమాని కేవలలోకోపకారమునకు మాత్రమే నీ
 శాస్త్రజ్ఞాన ముపయోగించినపుడు భగవత్కృపవలన నీయుద్దేశము
 కొంత ఫలించవచ్చును. ప్రకృతిబద్ధుడవు స్వార్థపరుడవు న. సారాంధ
 కార నిర్మగుడవు సోమరివి కాలవశుడవు దైవోపహతుడవు తుచ్ఛ
 మర్నడువు నీకుఁ కేవలాతీంద్రియద్రవ్యము క్షేకగోచరమగు శాస్త్ర
 జ్ఞానము వంధ్యాపుత్రప్రాప్తివంటిదని రూఢిగ ముమ్మాటికి నమ్ము
 కొని గ్రుడ్డికంటి యభినయమువలె హాస్యాస్పదమగు నీ పంచాంగ
 ప్రకటనము కట్టిపెట్టుకొని కరుణానముద్రుడగు భగవంతుని ధ్యానము
 చేసికొనుచు నన్నపానవస్త్రములిచ్చి నీతోడిపాటివారికిదోడుపడుము.
 తెలిసీ తెలియనియో నక్షత్రనూచీ ! ధనార్జనమునకై యడ్డదిడ్డముగా
 సారకాయలు సరికుచుఁ బ్రశ్నములు చెప్పక తొలగిపోము నీ వాల
 కముచాలుచాలు. సర్వకార్యములు దైవాధీనములు. నీ పురుషప్రయ
 త్నముగూడ దైవప్రేరితమే దేవుడు భక్తపరాధీనుడు. నీవు
 స్వార్థపరతమాని యహంకార మమకారముల నడంచుకొని కేవల
 లోకోపకారము నల్పుటకుమాత్రమే వ్యవహరించదవేని దయామయు
 డగు భగవంతుడు నీకు సాయపడి నీ మనస్సంతుష్టిరూపమగు కైవల్య
 పదవి నీకొనఁగు నిద్రియే నీబ్రతుకు ప్రయోజనమని తెలిసికొనుము.
 వేదశాస్త్రహాపకములయిన మునులయుపదేశముబోధలు వాస్తవ
 ములేగాని యట్టియతీంద్రియద్రవ్యల యుపదేశములను మఱియు వారి
 బోధలు నింద్రియద్రవ్యములుకానేరవు - ప్రాకృతజనులు గ్రహింప
 నేరరు. గ్రంథరూపముగా నట్టి దివ్యబోధకావింపఁబడ శక్యముకాదు,
 వర్ణములక్షరములు గ్రంథములు మొదలగు సంజ్ఞలచేత దివ్యజ్ఞానము
 తెలుపఁబడఁబోదు. వేదశాస్త్రబోధకములుగా నేర్పర్చబడిన గ్రంథము
 లన్నియు మునికృతములుకావు. తెలిసీ తెలియని ప్రాకృతజనులు
 జ్ఞానలవదుర్విధగులుంగల్పించినకృత్రిమములీ వేదశాస్త్రగ్రంథములన్ని

యును. వాస్తవజ్ఞాన మింద్రియదృష్టమెంతమాత్రమున్నాఁబోదు నిక్కముగాఁ బరమార్థమతీంద్రియముగాని వ్యావహారికమెంతమాత్రమున్నాదుగనుక నీ స్వార్థపరతయు నీదుఃఖవేషము నీ పండితమానితస్థితి పెట్టు మాదిమధ్యాంత శూన్యఁడగు కాలపురుషునో పామరతుచ్చమర్హుడా ! నీ కొలబద్ధతోఁ గొలువనెంచెదవా ? యోతెలిసీతెలియని యహంకార విమూఢాత్మా ! నీకంటె మిక్కిలి కాలజ్ఞానమునఁ బశువులు నయము, పక్షులు నయము, పురుగులు మేలు. చీమలు పుట్టలేర్పర్చుకొనుటజేతఁ బక్షులు గూళ్ళు కట్టుకొనుటచేఁ బశువులు గుహలు పొదలు మొదలగు నిరవుల శ్రయించుటచే నెడ గాలి వాన మొదలగు వర్తమాన భావికాలజ్ఞానము కలవిగా కవగూడినతోడనే గర్భముధరించిన చిన్నెలు తెలిసికొనికదా పక్షులు తమకు భావికాలమునకు గ్రుడ్లుపొదిగి పిల్లల న్నాపాడుటకై ముందుగాఁ దమనేర్పుకొలది గూళ్ళు నిర్మించుకొనుచున్నవి. నీచిత్త మంతరిక్షమున ప్రవేలాడఁగట్టుము బెల్లమునకెట్లాకదానివెంబడి నొకచీమ యెగ్రబాకునో? ఓనక్షత్రసూచీ ! కాలవస్తుజ్ఞానము సహజముగాఁ బుట్టునుఁగాని నీ కృత్రిమములగు చదువులచేత నొక్కింతయు న్దెలియఁబడదు. మఱియును బరమార్థవేత్తయగు ముని యుద్దేశము కృత్రిమములగు శబ్దాది సంజ్ఞల కగోచరము నీయక్షరములు నీతాళపత్రములు నీ కాగితములు నీఘంటములు నీకలములు నీరంగులు నీవాతలు నీయచ్చారణములు నీయవయవవిన్యాసములు నిలోకవ్యవహారమంతయును నీ న్యష్టమువలె దైవవశముగాని నీవశమెంతమాత్రమున్నాదు. కాబట్టి శాస్త్రవేత్తని కూటికై టప్పలుగొట్టు మూఢులం బెదిరించకు. నీసంగతి నీవెఱింగినయెడల నిట్లుకూటికై పడరానిపాట్లుపడుట నీగ్రహచారమా ? ముందుసంగతి నీవు తెలిసినట్లు మూఢులను మోసపుచ్చి కాబుచ్చేయుచున్నావే, నీనిద్రలో నీవేమిపలవరించెదవో నీకే కలలు

వచ్చునో నీతల్లిదండ్రులెవరో ప్రమాణముచూపి నిశ్చయించి చెప్పఁ గలవా? యోకల్లసిద్ధాంతీ! శనికక్ష్యముయొక్క పరిమాణమెంత? బ్రహ్మాండభాండములోనది యెంతస్థల మాక్రమించెను? బ్రహ్మాండ భాండమున్నయాకాశమునకుఁ బరిమితికలదా? నీకతీంద్రియవర్ణనమేల? వ్యవహారజ్ఞానముకలిగి నీబ్రతుకు సార్థకముగా నన్నవస్త్రములొసంగి నీతోడి పాటివారలకు నీవుసాయపడునట్లు కష్టపడు. మఱియు భగవంతునిగూర్చి నీకుతోడ్పడుటకై మొట్టపెట్టు. మునిజనై కగమ్యమగు కాలజ్ఞానబోధ నీ కేల? చాలుచాలు దున్నుకొని భగవంతునిపై భారమువేసి పండినపంట నొరులతో వంతుపంచుకొని బ్రతుకుము. నక్కయేడ దేవలోకమేడ! జ్యోతిషమేడ ప్రాకృత మూఢ మర్హ్యుడవు నీవేడ? నీవు బ్రతికియున్నావా? యేప్రమాణముచే నీస్థితిని నీవు తెలియగల్గితివి? నీస్వానుభవమేకదా నీజాగ్రదవస్థను నీకెఱింగించుచున్నది? లేక వేదశాస్త్రములు నీతో నీవు బ్రతికియున్నావు జాగ్రదవస్థలో నున్నావని నీకు బోధించుచున్నవా? వేదశాస్త్రములు నీకూపిరిదీయుట మప్పుచున్నవా? వేదశాస్త్రములను జమవుకొని యవి నీకు బోధించిన ప్రకారముగా మొదట నూపిరితీసుకొనుట చూచుట వినుట స్పర్శ మనుభవించుట యాఘ్రాణించుట మొదలగు మనోవాక్కాయకర్మము లాచరించుచు లోకవ్యవహారము నల్పుచున్నావా? నీబ్రతుకు నీకు సహజసిద్ధమా? లేక వ్రాతచదువువలె నాగంతుకమును గృత్రిమమా? గ్రహములు సంచరించుచున్నవి. కాలానుసారముగా సర్వజగత్త్రియ లును జరుగుచున్నవి “సోంగ వేదయదివాసవేద” అను శ్రుతిప్రమాణమైన నాలోచించకిన్ని సంవత్సరములక్రిందట జగముపుట్టెను. మఱి న్నాశ్శకు నశించు గ్రహతారలసంఖ్యయింత మఱి వానిగతి తత్త్వపరిమాణవిధానములిట్టివని గ్రంథములవల్ల నేర్చుకొంటి వనుచున్నావే యాగ్రంథములు నీవంటి జ్ఞానలవమర్విదగ్ధులగు ప్రాకృతమర్హ్యులు

కల్పించి యతీంద్రియద్రవ్యలగు మునులొసర్చిరని యనాదిగాఁ దమ తమ వెనుకటివారికి నమృతముకలిగించుటకై వశిష్ఠాది నామములమ్మునుల కొనంగిరి. వాస్తవముగాఁ బ్రతిబింబము సత్యపదార్థమగునా? ప్రతిబింబము కల్పితము. సహజము సత్యపదార్థము. అతీంద్రియద్రవ్యము సప్రాకృతులు సర్వస్వతంత్రములు స్వయంభువులునగు వ్యాసాదిమహర్షుల యధార్థత త్యజ్ఞానమునకు శబ్దాదివిషయములు ప్రతిబింబములా-శబ్దాదివిషయములకీ జగము ప్రతిబింబము. నీ బ్రతుకీజగమునకు నీడ కాఁబట్టి నీవేదశాస్త్రజ్ఞానము ప్రతికృతియుఁ గృత్రిమము స్వప్న సదృశ భ్రాంతికల్పితము. తెలిసీ తెలియక సర్వమును దెలిసిపట్లు నటించుటయును తేనికల్పనములు చేసికొని కోరి కొఱవితో దలఁగోకు కొని యక్కరమాలిన దుఃఖములను స్వర్గ సరకములనుగల్పించుకొని యన్యోన్యము భూషించుకొనుట దూషించుకొనుటయును దైవసృష్టి కన్న నూఱురెట్లు తమ మనస్సృష్టి కావించుకొని భేదమోదములందుట వెఱ్ఱిమర్దుల స్వభావము. కొన్ని పశుపక్షి సరీసృపములకు మాంసాహారమును మఱికొన్నిటికి శాకాహారమును గొన్నిటికిఁ గేవల జలసంచారమును. మఱికొన్నింటికి కేవల స్థలసంచారమును మఱికొన్నింటి కుభయప్రదేశసంచారము స్వభావమయినట్లు స్వర్గసరకములు స్వప్నములు విభ్రాంతములు జాత్యభిమానములు సత్త్వము చదువునందెలు తేనిపోని దుఃఖములు తెచ్చిపెట్టుకొనుటయు నీర్వానాయలు మొదలగు సనన్యజంతుసామాన్యాధివ్యాధులు మనుష్యులకు సహజసిద్ధ గుణములు. మనుష్యులలో “ఉత్తముఁడు హితముచేయుచు నూరకుండు. మధ్యముఁడు మేలుకావించి మాఱువెదకు । అధముఁడొరుచేయు హితమైన నణచిపుచ్చు । హితమునకు నెగ్గుచేయువాఁడెవ్వఁడగును” ఓ పండితమౌనీ । నీ కన్నవస్త్రములిచ్చి నీసోమరితన మెన్నక నీకొఱకై పాటుపడు సాధులన్మోసపుచ్చి యందఱికన్న నీకేమో తెలిసిపట్లు

బూకరించి బ్రతుకనెంచెదవా ? నీమట్టుకు నీవు మోఁకాళ్ళపై నీతల నుంచుకొని యాలోచించుకొనుము. నీతోడిపాటివారికన్న నీవాక్క-
దార్జన్యమునఁదప్ప మఱెందులో సధికుఁడవో ? పోపో, చాలుచాలు,
నీపంచాంగము - నేఁడేకాదశి రేవుద్వాదశి యేవ్యముకాఁగా నొకటి
తరువాత రెండవయంకమేవ్యమై మూడవయంకము వచ్చునన్నట్లున్నది
నీగణితప్రజ్ఞ యును గ్రహదాసములుచెప్పి యాదాసములకు ముఖ్య
పాత్రమీవే యనుచుంటివా ? సోమర్పిబ్రతుకున కలవడి కాయకష్ట
ముచే నితరులఁ బోషించి నీవు సుఖపడక నీకీగ్రహముచాలదు నీది
మూల ఘోరశాంతిచేసి సోమరిపోతు బ్రాహ్మణులకన్న పాసములచే
గ్రొవ్వింపవలయు ననుచున్నావా ? బ్రాహ్మణులుతప్పఁ దక్కినవా
రన్నపాసవస్త్రములకు శాత్రులుకారు. బ్రాహ్మణులుతప్ప దేవునిం
బ్రార్థించుటకు నారాధించుటకును ధ్యానించుటకును బరమార్థమెఱిఁ
గించు వేదశాస్త్రములఁ బఠించి బోధించుటకుం బొత్తిగా ననర్హులని
వదరుచుంటివే ? యోధూర్తుఁడా ! మనుష్యుల కందఱికి న్మానవజాతి
యొక్కటియే యని సర్వజనసముఁడవు కావేల “శునిచై వశ్వపాకేచ
పండితాః సమదర్శినః” అను భగవద్వాక్యమును బఠించి నీపాండిత్య
మంతయు నెక్కడచుండెనో మనుష్యులందఱి నోయ్యస్య ద్వేషముమాని
యనోయ్యస్య పేమానురాగములతో సనోయ్యస్యసహాయమున బ్రతుకు
వ్యవహారము నెఱవేర్చుకొనుటకన్న వేఱే మనుష్యధర్మము లేదని
యెఱుఁగుము.

నిరుక్తవాద నిరాదరణము

ఓ నిరుక్తదురుక్తాసక్తుఁడా ! యిటు రమ్మ మొట్టమొదట నీ
“ఇషేవోష్ఠకేత్వా” అను మొదలు వర్ణనముదాయస్వరూపకవాక్య
ములే కృత్రిమములయినవని తెలిసీ తెలియక “ఇషమేవోష్ఠయజమా

నాయదధాతి" అని యర్థముంజెప్పఁ బ్రాహ్మణమునల్పించిన పండితమ్మానికిఁ దోడుగా "ఇషేత్వోష్ఠేర్జ్వేతి పలాశ శాఖాంచినత్తి" యని కల్పముంజెప్పఁ బ్రాంతునకు సహాయభూతముగా "ఇషమ్" అను పదమున కన్నమని నిర్వచించుచున్నావా? చతుర్దశమా హేశ్వరసూత్రములను వేదములును మనుష్యకల్పితములగు కృత్రిమశబ్దములుగాని మేఘగర్జితమువలె సహజములెంతమాత్రమున్నావు. కృత్రిమశబ్దార్థమునూడఁ గృత్రిమమే. గదలినను మఱియుం గదలకున్నను నిర్జీవమగు బొమ్మబొమ్మయేగాని సజీవప్రకృతి యెట్లగును? మనుష్యముఖావయవకల్పిత స్వరవ్యంజనాత్మక పదపదార్థములు మనుష్యకల్పితములు కృత్రిమములుగాని వాయునిర్ఘోషముమాడ్కి సహజసిద్ధమెట్లగును? మనుష్యప్రయత్నకృతములగునిండ్లు వాకిళ్ళు పెండ్లి పేరుంటకములువర్ణాశ్రమధర్మములు చతుర్విధోపాయములు చదువునందెలు జాతిపద్ధతులు నానావిధవాఙ్మయము తపర్థము చతుర్విధాభిసయములును మనుష్యజంతుస్వభావకల్పితములుగాని సర్వజంతు సామాన్యస్వభావసిద్ధములు కావు. మఱియు మేఘగర్జితమువలె మెరుపువలె గాలివలె భూకంపము మాడ్కి జండ్రసూర్యగ్రహణములరీతి సహర్షివములమాడ్కి బంచభూతములు తన్మాత్రలకరణి నపారుషేయములు సహజములెంతమాత్రమున్నావు. కాఁబట్టి నీ సిద్ధ క్తమునీది నానిరుక్తమునాది. "ఇషేత్వా" త్వాయను పదమునకు తెనుఁగున "నీవు" అనియర్థము "ఇషేత్వా" అను పదమునకు సుఖించుటయని యర్థము. మొత్తముపై ఒరులకు బాధరానిక నీయిష్టానుసారము సుఖించుమని యర్థము "ఊర్జేత్వా" అనఁగా "ఊర్జే" నీకును బరులకును బనికి వచ్చిన యాహారనిద్రా విహారోపయోగకరమయిన సామగ్రిని "ఊర్జేత్వా" అనఁగా నట్టి సామగ్రిని నీవు సంగ్రహించుకొనుమని యర్థము మొత్తముపై "ఇషేత్వోష్ఠేర్జ్వేత్వా" అను శ్రుతికి సర

భూతదయాపరుడవై పరులను సుఖపెట్టి నీవు సుఖపడుము" అని యర్థము. వేదమనఁగా సగుణపరమాత్మ-పరమాత్మయమృతత్వము కాబట్టి యనిత్యేంద్రియోపాధి బద్ధుఁగు మర్త్యులతీంద్రియవేదము నెఱుంగఁజాలరు "విజ్ఞాతారంకోవిజానీమాత్" అన్నట్టిని దెలిసికొను పదార్థమితరముచే దెలియఁబడనేరదు. దేవతల సుపాసించుటకై దేవతాప్రతిమలు శిలాదారుమయములుగాఁ గృత్రిమ కల్పితము లయి నట్లు అపౌరుషేయామృతత్వమగు పరమాత్మస్వరూపమును బ్రహ్మజ్ఞానాత్మకమగు వేదము లోకోపకారార్థమై మునులచే వాఙ్మయము కావింపఁబడెను. దేవతాప్రతిమయగు రాతిబొమ్మదేవతను దెల్పఁ జాలనట్లు మఱియు దేవతకును దత్ప్రతిమయగు రాతిబొమ్మకు మనుష్యుల భావనయందుఁ దప్ప మఱెట్టిసంబంధమును లేనట్లు అనిత్యమర్త్యేంద్రియ కల్పితములగు వాఙ్మయాత్మకమగు ఋగాదిశ్రుతులు కృత్రిమములు మఱియును దేవతోపాసనాసాధన మాత్రములై వేడి పులును వడ్డించుకొనుటకు సాధనములగు తెడ్డులవలె కృత్రిమము లనక తీరదు. ఇంతేగా కెవరెవరి పాండిత్యముకొలంది సర్థమిగల దేవభావతో వేదములు రచింపఁబడుటచేత వేదాంగములుగూడ యధేష్టార్థప్రతిపాదన సంస్కృతభాషలోనే యాధునిక ప్రాకృతులచేఁ గల్పింపఁ బడెను. కాబట్టి వేదశాస్త్రములం దిహపరలోక సౌఖ్యసంధాయకము గాను మఱియు సర్వజనోపకారమగు రీతిగా సర్థముచెప్పి సర్వలోకోపకారకవర్తనముతాననుసరించి పరులకుఁగూడ నట్టి సద్వర్తనము మప్పి స్సార్థత్యాగియై సర్వభూతదయాపరుడై సర్వలోకోపకార మొనర్చు యాస్కముని తాత్పర్యమెఱుంగనేరక నానార్థపరములగు గీర్వాణపదములకుఁ బశువులంగతువుం బలిచ్చుట వేదవిధియనియు నగ్నిలోను బుగ్గిలోను నేయిపాలు మొదలగు నాహారపదార్థములు వ్యర్థముగాఁ గలుపుట వేదచోదితమనియు స్వార్థపరతమాని లోకోపకారమునకై

కష్టించుక సోమయాజులై సోమరులై దంభవేషములతో లోకులకొకింత
యుం బనికీరాక బ్రాహ్మణులమనియు ద్విజులమనియు నాచార్యుల
మనియు మతాధికారులమనియు దేవబ్రాహ్మణులమనియు మతగురు
వులమనియు వేదాంతులమనియు దామెన్నంటికినైలియఁజాలని పర
మార్థత త్వమునూర్చి సారకాయలు నఱకు నానావిధవేషములుదాల్చి
మూఢులంబెదిరించి పరుల నిద్రాహార సౌఖ్యంబులొకింతయు గనిపెట్టి
యొరులకష్టములెంచకతిని క్రొవ్వధూర్తజనులన్నిశ్వసింఁ గూడదు.
ఇషేత్వోద్ధృత్యాదివేదశబ్దములకు లోకోపకారముగాఁ జరించుటయే
మనుష్యధర్మమను సర్థముతప్ప మతేయర్థమైనను చెప్పట మునుల
యభిప్రాయమెంతమాత్రమునాదు. చతుర్వేద శబ్దజాలమంతటికిని
సముద్రజలమంతటి కొక్కటియేచవియైనట్లొక్క పరోపకారము నల్పు
ఁడయే యర్థమని ముమ్మాటికిన్ మునుల యభిప్రాయము. నీ నిరుక్త
దురుక్త పశుహింసా ప్రతిపాదకార్థము న్నెల్లడించక నోర్మాసికొనుము.

నైఘంటిక శ్రౌతవిధుల భ్రాంతివాదము

నైఘంటికుడా! చాలు నీపాండిత్యము. ఆకనమందనంతసంఖ్యాక
సక్షత్రసమూహోత్పత్తిమగుపాలజాడవంటిదివేదవాఙ్మయము. వైదికశబ్ద
ములను విభజించియాశబ్దతత్వ మెఱింగి తదర్థమును దెల్పు ప్రతిజ్ఞ
నీ మాటకేమిగాని నిన్నుఁబుట్టించిన చతుర్ముఖునకై నఁ దరమా? “ఇ”
అను సక్షరమునకును మఱి “షే” యను సక్షరమునకును సూర్యకిర
ణములోని రంగులవలె ననంతకోటి సంఖ్యాకార్థములు చెప్పవచ్చునో
పండితమ్మా నీ! యీ శబ్దమున కిద్దియే యర్థముగానీ మతే యర్థ
ముం జెప్పరాదని నిర్దేశించెదవా? పోపొమ్ము లోకోపకారము కావించఁ
జాలని శబ్దార్థమెల్ల యపార్థమని యింతటనుండి తెలిసికొనుము.

నీవు మఱొకసారి నీ కూశమొగము చూపవోయీ పశు
 మారణదారుణకర్ముడా! యోశ్రౌతకర్మజల్పుడా! “ఇషేత్వేతి
 పలాశశాఖాంఛినత్రి” అని “ఇషేత్వా” అను మంత్రమునకు శ్రౌత
 క్రియన్తల్పించుచున్నావా? “పలాశ” అను శబ్దమునకు మోదుగుచెట్టని
 యర్థము చేసికొంటివా? “పలాశశాఖాంఛినత్రి” అనగా ఆకటిచే బాధ
 పడుచున్న తనతోడిపాటివాని యాకలిబాధ తీర్చుగోరిన పరోపకార
 పరాయణుండు పలాశమనకుండనిండుగనున్న వండినయన్నము పలాశ
 శాఖమనగాఁ నన్నకబళమని యర్థము చేసికో” ఇషమేవోర్ధం యజ
 మానాయ దధాతి” అను వేదాత్మక బ్రాహ్మణము నరయవా? దయా
 స్వరూపుండు ప్రజ్ఞానాత్మకుండు సర్వసముండు సర్వశక్తియు. సంశ్రిత
 జనవత్సలుఁ డగు దేవుండు ప్రాణిహింసాకరమగు కర్మమును గేవల
 పరమార్థ ద్యోతకమగు వేదముఖమున విధించునా? చాలు చాలు
 “చోదనా లక్షణోధర్మః” అను జైమినిముని తాత్పర్యము తెలిసి
 కొనుము. చోదనమనగా సర్వభూతదయ. నమస్తప్రాణులం బ్రేమించ
 వలసినదని మాత్రమే వేదము మనుష్యులను విధించుచున్నదని పరమ
 కారుణికుండు జై మినిముని ముఖ్యతాత్పర్యము కనుకనే “సహింస్యా
 త్సర్వభూతాని” అను శ్రుత్యసారముగాఁ బూర్వ మీమాంసపై
 నుత్తర మీమాంసాశాస్త్రమును వేదవ్యాసముని యొసర్చెను. పశిష్ట
 స్మృతియందు, “నారాయణం పరంబ్రహ్మ బ్రాహ్మణానాంహి దైవ
 తమ్, తస్మాత్త్రిపుండ్రం విప్రాణాం సధార్యం మునిసత్తమ” బ్రాహ్మ
 ణులు, నారాయణు సర్పించవలయు ననియు క్షత్రియ వైశ్యులు సోమ
 సూర్యాదిదేవతల సర్పించవలయుననియును శూద్రులు దుద్రుని
 సర్పించవలెననియును కాబట్టి మూండుపంగనామములు బ్రాహ్మణు
 డెంతమాత్రమును ధరించఁగూడదు. ఊర్ధ్వత్రిపుండ్రములను ధరించు
 వాడు బ్రాహ్మణు డెంత మాత్రము న్ధానేరఁడు. మఱియు వైష్ణ

వుండు కానివాడు బ్రాహ్మణుడు డనిపించుకొనడు కాబట్టి యూర్ధ్వ
 త్రిపుండ్రధారి వైష్ణవుడున్నాడు. బ్రాహ్మణుడు గానేరడు. సూర్య
 సోమ రుద్రుల సారాధించువారు వైష్ణవులుగాని బ్రాహ్మణులుగాని
 కానేరరు. మఱియు సూర్యపుండ్రములు ధరించుట వైష్ణవులుంగారు
 మఱియు బ్రాహ్మణులుంగారు అని వశిష్టస్మృతి చెప్పుచున్నది. వశిష్ట
 సకు భిన్నమైన మునిమతములు గలవు కాబట్టి యధేష్టము నేశబ్దము
 సకునైన సర్థము నిర్వచించవచ్చును. ఋషులమతము లనోన్య
 విరుద్ధములు. వేదశాస్త్రములు బహుముఖములై నానాధర్మప్రతి
 పాదకములయినప్పటికి మొత్తముపై భూతదయను లోకోపకార
 వర్తనమును మాత్రమే బోధించుచుంట తేలిస ఫలితార్థము “యస్మా
 త్కేవల వేదవాక్యైర్న శక్యతేననుష్ఠాతుం విక్షిప్తత్వాద్వేదవాక్య
 నాం గూఢార్థత్వాచ్చ- అతఃకవిభిరాచార్యైఃప్రదార్థ కుశలైర్పదా
 ర్థభోగ్యనిష్ప్రవృత్తకర్మార్థం సుఖావబోధనానీమాని విద్యాస్థానానిప్రవ
 ర్జితాని-శిక్షాకల్ప వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛందోజ్యోతిషమితిధర్మ
 శాస్త్రం పురాణం న్యాయవిస్తరో మీమాంసాదీని- అత ఆచార్యో
 భగవాన్ శౌనకోవేదార్థవిత్ సుహృద్భూత్వా బ్రాహ్మణేభ్యోఽర్థ
 వాదానత్సృజ్యవిధిం సమాహృత్య పురుషహితార్థం ఋగ్వేదస్య
 శిక్షాశాస్త్రం కృతవాన్” అను ఉపలు భాష్యానుసారముగా నారు
 వేదాంగములు లోకవ్యవహార సౌలభ్యమునకై సూత్రరూపములు
 పండితు లొనర్చిరి. కాబట్టి కాలానుసారముగా శిక్షావ్యాకరణ
 చ్ఛందోజ్యోతిష నిరుక్తకల్పములు సర్వజన సాధారణోపయోగకరము
 లుగా నెప్పటికప్పుడు మార్పుకొనవచ్చును. వేదమువలె వేదాంగ
 ములు నిత్యములుకావు. “కాలరూపీజనార్దనః-కాలస్యకుటిలాగతిః”
 కాలవశమువలన నాకు దోచినట్లెల్ల వేదశాస్త్రము లన్వయించి నీవు
 చెప్పిన యర్థమెల్లనో కూశశ్రోత్రీయుడా! యక్కాల ప్రేరణము

చేతనే కేవల భూతదయామయుడగు భాగవతుడు కాదని ప్రతిపాదించుచున్నాడు.

అస్వతంత్ర జీవాత్మకు వేదమే చైతన్యము. వేదాంగము లాటును జ్యోతిషము కన్ను-వ్యాకరణము నాల్క-శిక్ష ముక్కు-ఛందస్సు త్వగ్రూపకపాదము-నిరుక్తము చెవి-కల్పము మనస్సు నిశ్చయముగా నిట్లాటవేదాంగములు, శరీరాత్మక పండితయ స్వరూపములు. కాబట్టి మనుష్యుడు స్వార్థపరతమాని తన యింద్రియ పట్కసాహాయ్యముచేత లోకోపకార మొనర్చవలయు. మఱి యట్టి భూతదయను లోకోపకారక వ్రతమును గొనసాగించుటకై భక్తరక్షణ దీక్షాపరుడు సర్వస్వతంత్రుడగు పరమాత్ముని స్థిరం తరము స్వవవిధ భక్తిమార్గములచే గొలువవలయు నిద్రియే సకల వేదశాస్త్రముల ముఖ్య తాత్పర్యము. “యస్మైవ యదభిప్రేతం నవవత్ప్రసాదాన శాఖాం మస్తకే నిక్షిప్య ప్రమాణీ కుర్యాత్” మృత సాక్ష్యమువలెనే నసంభవమగు నశించిన వేదశాస్త్ర ప్రమాణములు బట్టి యధేష్టముగా శ్రౌతస్మార్త కర్మధర్మముల నియమింపవచ్చును. మన్వాదులు తమధర్మశాస్త్రరచన కాధారము నశించిన వేదశాఖానిర్దేశింపనేల? ప్రకృతవేద విరుద్ధములయిన ధర్మము, స్వేచ్ఛలు, దమకే ప్రమాణమో యట్టి ప్రమాణమే చూపిశ్రౌతస్మార్త కర్మముల న్యధేష్టముగా మార్చుకొనరాదో? ప్రకర్షణోచ్యతే వేదార్థవభితి ప్రవచనాన్యంగాని” కుల్లూకభట్టు వేదాంగములకు “ప్రవచన” అనుసంజ్ఞ కలిగదనుచున్నాడు. ప్రవచనమనగా సుచ్చారణ - నియతోదాత్తా సుదాత్తాదిస్వరవిధి. స్వరముచే సర్థముమాటునుగనుకయొక్కమంత్రమే యుచ్చారణ భేదముచే ననేకార్థములిచ్చుచు ననేకశాఖలై పరంగు చున్నది. “ఏవంప్రవచన భేదాత్ప్రతివేదం భిన్నా భూయన్యః శాఖాః” అనుటచే నేకబ్రహ్మమునకైన సుచ్చారణ నియమముగాని యర్థనియమము

గాని చెప్పరాదు. ఏశబ్దమునకైన యధేష్టార్థము చెప్పకొనవచ్చును. మఱి యధేష్టస్వరమున నుచ్చరింపవచ్చును. కనుక నీ యిష్టానుసారముగా “పశుమాలభేత” అను వాక్యము నుచ్చరించి క్రతువునఁ బశువుంజంపుట విధియనుటకు నీకెంతప్రమాణమో యోశోత్రియుఁడా నీవు తెలిసీతెలియనిధూర్తుడవు, క్రూరకర్ముడవు, నీయుచ్చారణము తప్పు, నీవు చెప్పెడియర్థమపార్థము, నీపశుమూరణకర్మ క్రూరకర్మము, నీవు నునుష్యపశువనుటకు నామాటమాత్రము సప్రమాణముకాదా? వేదమును జదువువిధిని శిక్షాఛందములును వ్యాకరణ నిరుక్తములర్థము తెలిసికొనుటకును జ్యోతిషకల్పములు యజ్ఞక్రియ లాచరించుటకు నుపయోగించుచున్నవి. “యత్రగాయత్ర్యోహిచ్ఛందసిపాదస్యాక్షరసంఖ్యానపూర్యతేత్రతేయాదిభిఃపూరయితవ్యా-యధాతత్సవితుర్వరేణియమితి-దివ్యగచ్ఛనువః పతత్యత్యేవమాదయః” అను పింగళోక్తి ప్రకారము ఛందోనియమము వేదమునకుమాత్రమేగాని వ్యావహారిక దేశభావలు యధేష్టనియమములతోఁ గావ్యములొనర్చుకొనవచ్చును. కాఁబట్టి లోకోపకారమును లోకరంజకమునగు రీతిగా శిక్షావ్యాకరణ నిరుక్తజ్యోతిషచ్ఛందః కల్పములను వేదాంగవట్కు-పద్ధతుల యధేష్టముగా దేశకాల పాత్రానుసారముగా మార్చుకొనవచ్చును. ఓఛాందసుఁడా! నీ వేదాంగనియమములుచెప్పి మహాధులంబెదిరింప కవలికిఁ బోవ్ము. అహంకార మమకారాత్మకమగు శరీరస్మృతిచేఁ జేయఁబడు మనోవాక్కాయకర్మములన్నియును పౌరుషకార్యములు. మఱియట్టి పౌరుషకార్యములన్నింటికిని దైవమేకారణము. దైవమనఁగా సహంకార మమకారాత్మకమగు శరీరస్మృతిరూపకమగు తెలివితేద్యప్రమగు జగత్కార్యమంతయు సనఁగా నాకాశవాయ్వగ్ని జలపృథివ్యాత్మకమగు పాంచభౌతికప్రకృతి ప్రవృత్తిహేతువగు సవాఙ్మనసగోచరమగు సత్సద్వియనిర్గుణబ్రహ్మము. వేయేల సర్వజగత్తున్దైవవశమే యా

దై వముయొక్క యధార్థతత్వ మతీంద్రియ విషయమని మాత్రము మనుష్యునిచేఁ దెలియబడును. మండలగ్రహములగు సూర్యచంద్రులు తారాగ్రహములగు కుజబుధగురుశుక్రశనిలు ఛాయాగ్రహములగు రాహుకేతువులు మఱియు సుప్రగ్రహములు సప్తవింశత్యశ్విన్యాది సక్షత్రములు మేషాది ద్వాదశరాసులు ముప్పది ముహూర్తములు క్రూరసామ్యగుణవిభాగములు కలా కాష్ఠనిమేషాదికాల విశేషములు శింశుమార చక్రస్వరూపము బ్రహ్మాండస్వరూపము చతుర్దశభువన విశేషములు వేయేల స్మృతిగోచరప్రత్యక్షాద్విప్రమాణ సిద్ధపదార్థజాల మంతయును స్వప్నజాగ్రత్సుషుప్తి కారణాతీంద్రియాత్మపదార్థము మొదలగు సహజసిద్ధ సమస్తప్రపంచమంతకుం గారణము దై వమునాఁ బరఁగు. మెఱుపులుఱుము లశనిపాతములు గాలివానలు చీకటి మబ్బులు సకలేతిబాధలు సమస్తపాంచభౌతిక ప్రకోపోపద్రవములు కాలకృతరుజాజరామరణాద్యనిష్ఠకార్యములు ఋతువైషరీత్యములు శీతోష్ణసితి విశేషములు నానాదేశ జనస్వభావజన్యాన్యోన్యప్రతికూలకార్యవిశేషము లంతర్బాహ్య శత్రుకృతప్రతీకారములధ్యాత్మాధి భౌతికాధిదైవికతాఽత్రయము మఱియును సకల ప్రాణి సుఖదుఃఖహేతువులన్నియు సహంకార మమకారమంతయును దై వమే. ఘటకపాలాత్మక మృద్వికార మంతకును మృత్స్వరూపమే యైనట్లు నానావిధపురుషకారమంతయును దై వస్వరూపమే.

“దై వాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనంతు దై వతమ్, తస్మంత్రం బ్రాహ్మణాధీనం బ్రాహ్మణోమమదేవతా” దై వమనఁగా సమస్తజగత్కార్యములకుం బ్రేరేపక కారణమగు నెద్దియోయొక యవాజ్ఞాననగోచరపదార్థమట్టి దై వవశమున సకలజగదుద్భవస్థితి నాశకార్యవిశేషములన్నియును జరుగుచున్నవి. మఱియూదై వము ధ్యానాత్మకసమాధియోగమున కధీన మాధ్యాన సమాధి బ్రాహ్మణునివశము కాఁబట్టి

బ్రాహ్మణుడే ప్రత్యక్షుడై వసునకతీతడు కావుననే భూదేవతయని బ్రాహ్మణుడు వ్యవహరింపఁ బడుచున్నాఁడు. దైవమువలె దైవజ్ఞుడగు బ్రాహ్మణుడగుట నతీంద్రియ మహిమాతిశయఁ డగుటచేత లోకములో బ్రాహ్మణుడేనఁడో ప్రకృతిబద్ధులగు మర్త్యులు కనిపెట్టలేరుగాని యాకాశము పంచేంద్రియ దృష్టము కాకపోయినను పృథివ్యప్రేజో వాయువుల కాధారమగు నాకసమున్నట్టుల ననుమానప్రమాణముచేత నిర్దేశింపఁబడు తీరున దైవమును దన యధీనము చేసికొని తన్నుం బ్రార్థించెడి భక్తుల కష్టములఁబాపి శుభములు సమకూర్చుచు సత్త్వగుణమయుండై స్వార్థపరతమాని సర్వభూత దయాపరుడై సర్వజనసముండై సర్వలోకోపకారపరాయణుడై స్వాధీన సకలేంద్రియుండై యధేష్టనియమిత సకలజగత్కార్యుండై సర్వభూతమయుండై సకలకర్మ సాక్షియై సకలలోక బాంధవుండై సకల భువనచక్షువై సకల జగదుద్భవస్థితి నాశనకారణమై వందారుజనమందారుండై సర్వలోక వ్యవహారమూలమై త్రిగుణాతీతుడయ్యును ద్రిగుణమయుని వలె గేవల సచ్చిదానందలక్షణ నిత్య సత్య నిర్వికార పరమాత్ముడయ్యు నింద్రియగోచరునివలె నుదయాస్తమయ వికారశూన్యుడయ్యునుపచయా పచయ ప్రకృతి బద్ధునివలె సమస్త ప్రాణి ప్రత్యక్షముగ నహరహమున్దోచు సూర్యునికన్న భగవంతుఁడును “ధ్యేయ స్సదాసవితృమండల మధ్యవర్తీ నారాయణః సరసిజాసన సన్నివిప్తః, కేయార వాన్మకరకుండలవాన్కిరీటీ, హారి హిరణ్మయవపుర్ధృతశంఖ చక్రః” అని ధృఢముగా విశ్వసించి భాస్కరుడే ప్రత్యక్ష దేవుడని నిరంతర ధ్యానసమాధి యోగమున మున్దియుండియును గేవల పరోపకారమునకు మాత్రమే యావజ్జీవమును వ్యవహరించు మానవుడే బ్రాహ్మణుడన మరియును భూదేవతయనఁ బరఁగును. బురాణములం బేర్కొనఁబడిన పరమభాగవతులందఱును బ్రాహ్మణలే.

బ్రాహ్మణులుఁ లేనిచో నెక్కాలమందైన జంగమస్థావరాత్మకమగు ప్రపంచ శ్రవ్యత్తియే కలుగదు. వేదశాస్త్ర ప్రవక్తిలై నకలభూత సములై కేవల లోకోపకారముగా బ్రతుకుచున్న మహాత్ములగు మనుష్యులెల్ల బ్రాహ్మణులే. ఆత్మతత్వ మెఱుంగుటకు త్వద్విహ్వనాసా చక్షుః శ్రోత్రమనోరూప కేంద్రియ పట్కమువలె ఋగ్వజాస్సమా ధర్వవేద చతుష్టయతత్వము వేదాంగపట్కముచే నెఱుంగఁబడును. అహంకారమమకారములు తగ్గించుకొని స్వార్థపరతమాని కేవల లోకోపకారమునకై మాత్రమే పాటుపడు మనుష్యుడు బ్రాహ్మణుఁ డనఁదగునుగదా మఱి యట్టి బ్రాహ్మణునకుఁ దప్ప నితరున కెంతమాత్రమును వేదశాస్త్రజ్ఞానము లభింపనేరదు. వేదశాస్త్రములు జీవనోపాయముగా నభ్యసించువారెల్ల జ్ఞాన లవమర్విదగ్ధులై విభ్రాంతులై విపరీత దృష్టలై యహంకార మమకారబద్ధులై కేవలస్వార్థపరులై మనుష్యుల సధమాధములై జగద్దోహులని గర్హింపఁదగిన నామబ్రాహ్మణులుగాని బ్రాహ్మణులెంతమాత్రమున్నారు. “గుణాపూజాస్థానంగుణిషు సచలింగంసచవయః” లోకులకష్టేష్టములుకనిపెట్టక కేవల స్వార్థకరుఁడైనవాఁడు చూచిన వేదశాస్త్రములన్నియుం బూడిదినోప్పిన పన్నీరువలె వ్యర్థమగుటయేగాక క్రూరజంతువునకున్న వాడి కోరలు కొమ్ములు గోట్లువలె నకల పాణుల కుపద్రవకారణములుగూడ నగును.

హింసాదూషణము

ఓ పశుమారణకర్మదారుణ శ్రోత్రియుడా ! చాలుచాలు నీ క్రూరశ్రౌతవిధి. “వాయుం క్వేతమాలభేత” అను శ్రుతికి వాయు దేవతకొఱకు తెల్లమేఁకనుచంపి బలియిమ్మని యర్థముచెప్పచున్నావా? యోమేఁక సంజుడు చవిమరిగినకూళా! నీ! శ్రౌతజ్ఞానము నీ

మొగమువలె దారుణము చాలుచాలునోదుర్మతి! యాశ్రుతికి శీతగాలి
 వీచునప్పుడు నిర్మలమగు ముతుకదుస్తుదాల్చుకొమ్మను శ్రుతియొక్క
 ముఖ్యాభిప్రాయమని తెలిసికొనుము. శిష్టసాంప్రదాయానుసారముగా
 శ్రౌతకర్మములు జరుపుచుంటిననెదవా? నీవలె గ్రూరమాంసాశన
 వ్యసనపరులు కూళలు పండితమృన్మయలు సహంకారమమకార విమూ
 ఢాత్ములు దురభిమానగ్రస్తులు ప్రాకృతపామరులగు నీపూర్వుల
 దురాచారమునునమ్మి “అంధేననీయమానాయథాంధాః” గ్రుడ్డి
 వాని నూతఁగొన్న గ్రుడ్డివగుచున్నావా? పాపిచీనులయినను నవీనులయి
 నను నకలభూతదయాపరులై నకల లోకోపకారముగ వ్యవహరించిన
 వారి యాచారము ననుసరించుము. పో పో మఱి కొంతనేపు నిన్నుఁ
 జూచిన నీకార్య మంటు తెవులలు బాధించునేమో? శ్రౌతముకల్పము
 వేదాంగము నీవు తెలిసికొన్నట్లు ప్రాణిహింసకావించుమనియును వ్యర్థ
 ముగా ద్రవ్యము క్షిబ్దగిపాల్చేయుమనియును రవంతయునోభిధింపదు.
 శబ్దతత్త్వమెఱుంగ నపస్వరముగానఱుచు గ్రుడ్ల గూబవు నీకితరజంతువుల
 నొప్పి తెలియ వెద్దువుండు కాకికి నొగులా? “స్వరజ్ఞానాత్పరంనాస్తి”
 చనతత్త్వమెఱుంగనిచను మునివ దుర్జనుడా! సుస్వరజ్ఞానము లేనందున
 నీహృదయము దయార్ద్రముకాకున్నది. మాంసాహారమును శాకా
 హారమును నీవు కాకివలె హేయదేయములనక తిని క్రొవ్వి నీయప
 స్వర వేదోచ్ఛారణముచే లోకుల నన్యాయముఁగ జంపుచున్న వో
 శ్రోత్రియమౌనీ-ప్రవచన భేదమున వేదమనంత శాఖలుగానున్నది.
 నీయపస్వరోచ్ఛారణచే నీవుచ్చరించెడు శబ్దమే వేదశాఖనై ననుజేరకో
 స్వార్థపరుఁడా గ్రుడ్లగూబయార్పు లోకులను భయపెట్టుచున్నది.
 నీవుదాత్తాది స్వరములదైలుపు పడ్డాదిసప్తస్వరాత్మక గాంధర్వవేద
 మొకింతయు నెఱిగినచో నిట్లు శ్రౌతకర్మము మిషవెట్టి జంతుహింస
 నొనర్చెదవా? “సంగీత సాహిత్యరసానభిజ్ఞః సాక్షాత్పశుః పుచ్చ

విషాణశూన్య” తౌర్యత్రిక ప్రయోగజ్ఞానము లేనివాఁడు త్రతువ్వ కాఁడె? “శ్రుతిస్మాతా లయఃపితా” అనునట్లు నీకు నీ తల్లిదండ్రుల సంగతియే తెలియదో సంకరుఁడా? “సప్తస్వరాన్ ప్రయుంజీత దక్షిణం శ్రవణంప్రతి, ఆచార్యైర్విహితంశాస్త్రం శిష్యపుత్రహితైషిభిః” అను ప్రకారముగా గాంధర్వవేదతత్త్వ మెఱుంగక గార్దభస్వరమునఁ లోకులచెవులు చిల్లులువాడుచుచు నకలజనరంజనముగాఁ బలుకనేరక- నీపిలుక నీబూడిదె-నీయపస్వరోచ్ఛారణము నీయెత్తెత్తి యెంగిలాకున నడుగిడు నాచారము-నీపితాచ వేషము బ్రాహ్మణుఁడవా? శ్రోత్రియుం డవా? యనూచానుఁడవా? యోకుక్షింభరుఁడా! సుస్వరజ్ఞానము లయ సామర్థ్యము నొకింతయు లేని నీనోటివేదము కుక్కనోటి పురోడాశము కన్న హేయము. సర్వభూతదయాపరుఁడు స్వార్థత్యాగి సకలలోకోప కారవ్రతపరాయణుఁడు సర్వజన రంజకుఁడుకాని నీబోటిదంభుఁడు నామబ్రాహ్మణుఁడు బ్రహ్మబంధుఁడు బ్రాహ్మణబ్రువుఁడుకాని యధార్థముగా బ్రాహ్మణుడెంతమాత్రమున్నాడుకాఁడు. “జీర్ణమంగేసుభాషితమ్” నిజమయినవేదమతీంద్రియముగాని నిక్కముగా నింద్రియము లచే నెంతమాత్రమునైలియఁబడదు మఱియుండెలుపఁబడదు. తెలిసి నట్లుగాని భోధించునట్లుగాని యింద్రియప్రవృత్తి నొకింతయు సగడర్చి మానవంతులగుమునులకుమాత్రమే గమ్యమగు సతీంద్రియనాదబ్రహ్మ త్మకవేదము నీయధీనమైనట్లు కనులు మిటకరించుచు యజనయాజ నాధికారమునఁ బేదమేకలం జంపి చుచు బొట్టపోషించుకొనుచు న్నాచార్యా? ధూర్తఛాందసుఁడా! మొట్టమొదట శ్రుతిః యజ్ఞానముండెల్పు శిక్షనభ్యసించి పిదపవర్ణాత్మక శబ్దానుశాసక శ్రావకరణ మెఱిగి యనంతరము సందర్భానుసారముగాఁ బఠనచనా విన్యాసవిశేషములం దెలుపు ఛందోజ్ఞానమనుసరించి యవల దేశకాలపాత్రానుసారముగా బ్రయోగముకావించు జ్యోతిషతత్త్వమరసి-పిదప స్థిరవ్యంజ నాత్మక

పదములకర్థము నిరూపించు నిరుక్తమనైలిసి యవ్వల శబ్దభావాను సారముగా సిహపర సాధక కర్మముల వెల్లడించు కల్పవిధానమాచరించి యుభయలోకములఁ దరింపజేయు సనాది నాదబ్రహ్మత్మకమగు వేదములంబ్రచురించు సర్వభూత దయాపరులు సకలలోక రంజకుటు సర్వపదార్థతత్వకోవిదులగు మా సవులుమాత్రమే బ్రాహ్మణులుమఱియును భూదేవతలనఁదగుదురు.

“హరిణాపిహరేణాపి బ్రహ్మణాపి సురైరపి లలాట లిఖితా లేఖాపరిమార్చం సశక్యతే” అనునట్లనాదికర్మఫలానుసారముగాఁ గార్యములఁజేయుచు, కాలపురుషవశులై జీవులు మొదలు తుద లేని జననమరణ ప్రవాహరూప సంసారమునఁజిక్కి యవశులై సుఖదుఃఖము లనుభవించుచున్నారు. ప్రాణులకెల్ల సుఖించుకోరిక స్వభావము. దుఃఖము నెవ్వరున్గోరరుకదా? సుఖము లభించినయెడల నెల్లజీవులకు న్గోరని కోర్కెగదా? సుఖమునకుబదులుగాఁ గష్టము తెచ్చుటకై యెవ్వరునుగోరకుంటగూడఁ బ్రాణులస్వభావమేగా? సుఖాభిలాషతోనే యింద్రియవృత్తి కలుగునుగాని యట్టి పంచేంద్రియ ప్రవృత్తి జన్యమగు కర్మయోకపుడు బాధాజనక మైనప్పటికి స్వాభిలషితసుఖ మెన్నటికై నఁ గలిగించునను నాశచేత దమపురుషప్రయత్నమందు నడు నడుముఁ గష్టములనుభవించుచుండియును శాశ్వతంబగు జీవాత్ములు దిగంతరేఖవలె మఱియు నెండమావుల మాడ్కి యథార్థముగాఁ దోచు సభీష్టసౌఖ్యసంపూర్ణపదవికై సంతతము దేవులాడుట సహజము. అట్టి సహజగుణప్రవృత్తికి హేతువై యతీంద్రియమైయవాజ్ఞ సనగోచరమై యాకస్మికమై యసశమై దృశ్యాదృశ్యమై “ఇదమితథమ్” అని నిరూపించుట కశక్యమై సర్వజగత్స్వరూపమై మఱియును సకల లోకాతీతమై తోచియుందోచకగపడి యగఁదడకందీయందకయుండి లేకన్నియుందానై యెద్దియున్నాక జీవుల పౌరుషమున కొకపుడను

కూలించుచూ నింకొకపుడు ప్రతికూలించుచు సర్వజగత్పరిస్థితిహేతు
భూతమైతిగుణమయమయ్యును త్రిగుణాత్మితమై సకలజంతు సుఖదుఃఖ
మూలమై సర్వజంగమస్థావరప్రపవృత్తినివృత్తిజనకమై సకలప్రాణిబంధ
మోక్షకారణమై యాకాశమువలె పృథివ్యపైజోవాయుప్రపవృత్తి నివృ
త్తు, కాధారమయి సర్వజగదంతర్బహిఃపూర్ణమై జాగ్రత్స్విప్నాది
విజ్ఞానదశలందు జీవులకు సకల జగద్రూపముగాఁ బ్రత్యక్షమగుచు
విస్మృతిరూపః సుషుప్తిమూర్ఛాద్యజ్ఞానదశలందుఁ దిరోహితమై సకల
జగత్కర్మసాక్షియై సకలప్రాణికర్మప్రపవృత్తినివృత్తి హేతుమర్హ
బుద్ధి కగోచరమై సర్వముద్దానయ్య నెద్దియు న్నానిపదార్థమే దైవము
నాఁబరగి జీవులకు జగద్రూపమున భేదమోదములు బుట్టించుచు
విస్మృతివశయందేవదార్థజ్ఞప్తి నెసఁగలిగింపకుంట సర్వజనానుభవమే
కదా ?

వైదికోక్తి

కొందఱుమునులు బ్రతుకను బండికి దైవపౌరుషములు రెండు
చక్రములవంటివనియును మఱికొందఱొద్దియ గోచరమగు సమస్త
జగము పౌరుషకృత్యమేయనియును మఱికొందఱు సకల పురుష
ప్రయత్నమూలమే దైవమనియును మఱికొందఱు దైవపౌరుషములకు
మృద్ధుటములవలె వస్తుభేదమే లేదనియును సిద్ధాంత్యకరించినారు గాని
పరులసిద్ధాంతములు నాకేల ? నేను జీవించియున్నట్లు నాకు నేనే
ప్రత్యక్షప్రమాణమైసెట్లు నాస్మృతికి మఱియు నావిస్మృతికిని నాయ
హంకారమనుకార ప్రపవృత్తినివృత్తులకును నాజాగ్రత్స్విప్నసుషుప్తి
దశలకును మఱియు నాయభీష్టప్రతికూలములకు భయశోక మూల
మంతయును నా యింద్రియ వ్యాపారాత్మకమగు పురుషకారమునకుఁ
గేవలము భిన్నమగు దైవమే. నాశరీరము నామనస్సు నా కోరిక నా

సుఖమునకు బ్రతికూలమయి నాకు వేఱుగాఁదోచు జగముఁతయును
దైవమే నాకు మూఁడేండ్లవయసున నాకుఁ గల్గిన కిష్టసుఖములఁ
గూర్చిన జ్ఞప్తియొద్దియునులేదు. మూఁడేండ్లు మొదలై దేండ్లవరకును
భవించిన సుఖదుఃఖానుభవము పరాకుపడ్డస్వప్నము మాడ్కి లీలగా
జ్ఞప్తిలో నున్నది. యేండ్లన్నర మొదలు క్రమక్రమముగా నహం
కార మనుకారప్రవృత్తియు నాకు వేఱుగఁ గన్నట్టి వివిధలోకవస్తు
జ్ఞానమభివృద్ధికాఁ జొచ్చెను ఆలోచనగా గర్భస్పృశనై యూపిరి తీసి
కొనుట కేవల దైవవశమేగాని నాపురుషకారముకాదుగా? మూఁ
డేండ్లు మొదలు నాయాఁకలిడప్పికొని వెల్లడించుకొను విధము నా
కష్టేష్టములు సూచించు విధము నాయహంకార మమకార ప్రవృత్తి
యు నా యింద్రియగోచరమగు స్వల్పపరిమిత వివిధలోకవస్తువులందు
నాయల్పానుభవముఁబట్టి నాకుఁ దోచిన హేయాదేయపదార్థములం
బట్టి కలుగు నామనః ప్రవృత్తి నివృత్తులు మొదలుగా నాయందలి
పురుషకారము తలచూపికొనసాగఁ జొచ్చెను మూఁడేండ్లలోపు
నాకుఁ గోర్కెలున్నట్లుగాని యా గోర్కెలు తీర్చుకొనుటకు నే నొన
ర్చిన పురుషప్రయత్నముగాని నాకు హేయాదేయవస్తు జ్ఞానముగాని
నాకంటె నితరవస్తుజ్ఞానమునగాని నాజ్ఞప్తిలోలేదు. కాఁబట్టి నామూఁ
డేండ్లలోపుగా గలిగిన నా చూపు నా వినికి మొదలగు నా సకలేం
ద్రీయ ప్రవృత్తులు నాకవశములయి నాకెఱుక లేకయేస్వభావమో
దైవమోగాని యెద్ది మోయొకటి నేను వివరించి చెప్ప శక్యముకాని
యొకవస్తువువశమునఁ బొడచూపెనని యివ్వడాహించుచున్నాను.
ఇప్పటి నాసుషుప్తి మూర్ఛావస్థలయందు నేనేమిచేసితినిో యెకప్త
సుఖములనుభవించితినిో నాపురుషకారమట్టి విస్మృతిదశలో నెట్లుండెనిో
నేజెప్పఁజాలను. మిక్కిలి మంచుగాలిపీచుచు నొడలు వణికించుచు
బొడలుదగ్గరకావిచుచ్చుదంతవీణను మొరయించుచు నుహుహు

యని పలికించుచు కాల్పేతులు మణిగి చుచు వెచ్చదనమునకై యువ్వెఱుఱురించుచు శీత బాధతీర్చుకొనుటకై ప్రయత్నింపఁజేయుచుంట నహజ్యోత్యమముగాని నావలనగాని యితరప్రాణులవలనఁగలిగిన పురుషకృత్యమెంత మాత్రమున్నాకుంట యెల్లరి కనుభవ సిద్ధమే కదా? సహజములయిన పంచభూతముల యొకవిధమయిన కూడిక వలనఁగలిగినయీశరీరవృక్షముపంచభూతమయమగు నెఱువునఁబెఱుగుచున్నది. ఈ దేహమునకు బాదగు స్త్రీగర్భాశయము పంచభూతమయము. మఱి యీశరీరవృక్షమునకు బంచభూతసమ్మేళనవిశేషమే బీజము. పంచేదియములును మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారములును బంచభూతసమ్మేళనవిశేషముచేతనే ప్రపర్తిల్లుచు మఱి యాపంచభూతాన్యోన్య విశ్లేషవిశేషముచేతనే నివర్తిల్లుచు సత్త్వరజస్తమోగుణాతితయాత్మక జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తుల జీవాత్మున కనుభవింపఁ జేయుచున్నవి స్వప్నజాగ్రత్సుప్తప్రవహాపాధి విశేషాశయముచేత నింధనముబంబట్టి యగ్నియొక్క కార్యవిశేషము లగపడునట్లుజీవాత్ముండు తనయనుభవమును జతుర్విధాభినయముల నెల్లడించుచున్నా డిదంతయును గేవల దైవమేగాని పురుషకార మెంతమాత్రము న్నాదు. “వాచారంభణం వికారోనామధేయమ్” అను శ్రుత్యనుసారముగా మిథ్యాభూతములగు నామరూపావివక్షయందు ఘటకపాలాది పౌరుషకృత కృత్రిమనామరూపములు తొలఁగింప మిగిలినవాస్తవము మృత్యుయొనవిధమున మిథ్యాభూతపురుషకారము కుండేటి కొమ్మువలె నసంభవము నెండమావులవలె భ్రాంతికల్పితముగాని నిక్కముగాదైవమే వాస్తవమని యాదైవమే యాత్మయనియును నాసిద్ధాంతము.

ఓశ్రోత్రియుండా! నీసిద్ధాంతము నాకు సరిపడనట్లు నామాట నీకుగిట్టక పోవచ్చును. ప్రాణుల యిష్టానుసారముగాఁ బాంచభౌతిక ప్రవృత్తినివృత్తులు కలుగలేదు. మర్త్యులుతమపురుషప్రయత్నముచే

దమయిష్టానుసారముగాఁ దమశరీరోద్భవస్థితి వినాశములు కలుగఁ జేసికొన నేరరు. నపగ్రహచారములు కాలగతివిశేషములు ఋతువుల మార్పులు మొదలగు దైవికకృత్యములకుఁబొరుషమధీనమని యందఱు నంగీకరింపక తీరిదుగదా? కాఁబట్టి సర్వము దైవవశమే దైవవశము గాని లోకకృత్యమొక్కటియును లేదు. ఇట్లు దైవముకన్న సర్వ కార్యహేతువు వేఱెద్దియు న్లేదని ఘంటాపథముగాఁ జాటుచున్న నేను నిన్నో ఛాందసుఁడా ! పశుమారణ దారుణ కర్మమును మానుకొమ్మని గర్హించుటకుఁ గారణమోకూళమూర్ఖా ! బుద్ధిజాడ్యజనితో న్మాదుఁడా ! యోశ్రోత్రియమ్మన్యుఁడా ! యిపుడు కొంచెము తెల్వి తెచ్చుకొని సర్వమును దైవవశమేయని యుపదేశవశమున నొప్పు కొనుచున్నావు కనుక నాదైవప్రప్రాహమేయని సర్వభూతదయా పరుఁడవుకమ్ము పరోపకారక కర్మముతప్పఁ ద్రికరణశుద్ధిగా మరే కర్మమైన నహంకార మమకార విమూఢాత్ముఁడవై చేయఁబోకుము. జగత్కార్యములన్నియును దైవాధీనములే యనుచున్నావు కదా? నాపశుమారణదారుణ శ్రోతకర్మముకూడ దైవవిధి ప్రేరితమే యని శాంతిగొనకేలనన్నట్లు తూలనాడెదవేమో యీ కర్మభ్రష్టుఁడవగు భాగవతమ్మన్యుఁడా యనెదవేని యో కూళవై దికుఁడా ! వినుము. నీకహంకారమమకారములున్నంతవఱకును మఱియును నీవు స్వార్థైక పరుడవై యరిషడ్వర్గములకు లోబడి నిన్నువలె లోకులను బ్రేమించు కున్నంతవఱకును నీకుం భ్రాంతి స్వరూపమైన పౌరుషముగా వాస్తవ మగు దైవమే జలచంద్రునివలె సీమసస్సునందు ప్రతిబింబించుటచేత నీకుం బొరుషముతప్ప దైవమన్నమాటయే లేదు. సర్వమును దైవ కృతమే యను ధృఢజ్ఞానముగల భాగవతుఁడు సీవలెఁబశు విశనన కర్మ మాచరించెడు. మఱియును సర్వభూతదయాపరతన్మానఁడు.

స్వార్థపరతలేని భాగవతునకు దైవముతప్ప వేతేజగమేలేదు. కుక్షిం
భరుడవై కామ్యకర్మమొసరి చు కూళిఛాండసుఁడా ! నీకుఁ బౌరు
షముతప్ప దైవమేలేదు. కేవలమును దైవముమీద భారమువేసి
సమస్త కర్మములును దైవమునకే సమర్పించి సర్వజనసముండవై సర్వ
భూత దయాపరుడవై పశుహింసక కామ్యకర్మము మానుకొనెద
వేని నీకు శాశ్వత కైవల్యానందము కలుగును. ఆహితాగ్ని యగ్న్య
హితుండను పర్యాయపదముల కగ్నిని సమకూర్చుకొన్నవాడు.
“అగ్నిముఖా వై దేవాః” అను శ్రుతికి జాతరాగ్ని సరిగా నున్నపుడే
దైవస్వరూపమగు సమస్త జగమును దేహధారికి నిరూపించునని
భావము. జతరాగ్ని సరిగా లేనపుడు దేహి విపరీతవృత్తితో భ్రాంతుడై
స్వార్థపరుడై సంసారాంధకారమునముని యరిపడ్వర్గమునకు లోనై
యోశోత్రీయమృన్ముండా నీవలె గామ్య కర్మములునల్పుచు స్వపర
భేదకారణాత్మకమగు వృథా పురుష కారమున వ్యవహరించుచుఁ బశు
మారణాది దారుణకృత్యము లొనర్చును. “అగ్నిమీశే పురో
హితమ్” అను ముఖ్యవేద ఋగ్మంత్రమునకుఁ బురమనెడు సంజ్ఞను
బరుగు నా హృదయమున కెద్దిమేలో యట్టి “వాసుదేవః సర్వమితి”
యను సద్భావనను గలిగించి నందరింపఁజేసెడు నాజతరాగ్ని స్వరూపు
డగు పరమాత్మనే నేను సంతతమును భజించెదనని తాత్పర్యము
కాఁదా? సకలభూత సముండవై సకల లోకోపకారపరుడవై స్వార్థ
పరత మానుకొని నీవు దేహయాత్ర నడుపుకొంటయే నీకు దేహ
స్మృతి యున్నదనుక దైవధ్యానము చేసినవాడ వగుదువు. “జ్యోతి
ష్టోమేన స్వర్గకా మోయజేత” స్వర్గరూపమగు శాశ్వత కైవల్యా
నంద మందనాసించిన జీవాత్ముండు సకల భూతదయా స్వరూపమును
సకల లోకోపకార పరాయణాత్మకమను స్వార్థ త్యాగస్వరూ
పము నగు జ్యోతిఃస్వరూప మగు నిత్యానిత్య వస్తువివేకమును

సంపూర్ణముగా దేహస్మృతి యన్నవటకును బురుషకారమున న పాదించుకొనవలసినది. పరమార్థమును సంపాదించుకొనుట కొరకు మాఖ్యసాధనము శరీరముకన్న నితరమెద్దియను గాదుకనుక ఈ దేహముకన్న యజ్ఞవేది వేతలేదు. త్రేతాగ్ను లీదేహమునందే యున్నవి. దేహస్మృతియే పత్ని యాస్మృతికిసాక్షియగు జీవాత్మఁడేయజమానుఁడు. నాభి హృదయ మూర్ధములందు గార్హ పత్యాది త్రేతాగ్నులు వెలఁగుచున్నవి. ఆ యగ్నిక్రితయమును నియత నిద్రాహార విహారములచే నమ్యగ్నిపములు కావించుటయే జ్యోతిష్టోమ మొనర్చుట.

ప్ర కృ తి ధ ర్మ వి చా ర ము

దేహ యాత్రాత్మక నిత్యాగ్నిష్టోమ కర్మమును జీవాత్మఁడవ్యక్తముగా నొనర్చుటనే వ్యక్తముగా భగవంతునకు శిలామయ్యాది విగ్రహము లేర్పర్చి యర్పించునట్లు పామరబోధకై స్థూలరూపములగు యజ్ఞశాలలు క్రతువిధాయక శ్రౌత కర్మక్రియాకలాప మంతయును మునులు పౌరుషమునఁ గల్పించిరి. దైవకల్పిత యజ్ఞ స్వరూపము లీ మనుష్యాది ప్రాణి దేహములు. యథార్థముగా నజీవములై సంచరించు జంతువుల సృజించిన భగవంతుని మహిమ సరయక కృత్రిమములు నిర్జీవములు నగు బొమ్మల సొగసు మెచ్చుకొను పామరుల వలె నో శ్రోత్రియమృన్మూలారా ! కల్పితములు కృత్రిమములు నిర్జీవములగు దారుమృణ్మయ యజ్ఞశాలలను బన్నుకొని వ్యర్థముగా నేయి, పాలు మొదలగు నాహార ద్రవ్యముల నెందుకు మంటలోఁ గల్పెదరు. అంకటవేగు మీ తోడిపాటి జంతువుల నా యాహార ద్రవ్యములతో సంతోష పర్చరక్కటా! యేమీ పాపిష మంద గ్రహచారము ? మీ తప్పుకాదు. సర్వమును ఛానుదేవుఁడే యని

దృఢనిశ్చయములేని నా తప్పు. నా యెదుటనుండి తొలగిపొండ్డో కూశసోమానులారా! మీ క్రొర్య మంటుతెవులగునేమో?

రేఫము మూర్ఖస్యమని కొందరు దంతమూలీయమని కొందఱు శిక్షన్దేవుటచే శిక్షాశాస్త్ర మనేక విధములు. “సర్వపార్షదం వ్యాకరణమ్” అను భాష్యక్తిచే శబ్దవృత్తత్యయ నియతము నైఘంటిక నైగమదైవత భేదముల నిరుక్తము త్రివిధమై కేవలాచ్చవైదిక శబ్దార్థములను నియతముగా వక్కాణించుచున్నది. వర్ణాగమోష్ణ విపర్యయశ్చద్వాచాపరావర్ణ వికారనాశౌ, ధాత్వోస్తదథాతి శయోన యోగ స్తదుచ్యతే పంచవిధం నిరుక్తమ్-భవేద్యర్థాగమాద్ధంసః, సింహోవర్ణవిపర్యయాత్, గూఢోత్పావర్ణవికృతే కర్ణనా శాత్ప్రపాదరమ్” అని శబ్ద కల్పద్రుమమును గ్రంథమునఁ బ్రతిపాదించినట్లు నిరుక్తశాస్త్రము నానావిధము ప్రవచనాత్మక స్వరవ్యంజనోచ్ఛారణ భేదమున వేద మనంత శాఖికము. మునియతభేదమున వ్యాకరణము నవవిధము. ఉదాతానుదాత స్వరితాత్మక శ్రుతిలయానుసృత స్వరోచ్ఛారణ పాఠవిశేషమున శిక్షాశాస్త్రము నానావిధము. మంత్ర బ్రాహ్మణ భేదాది వివక్షా మూలమున వేద మనేకవిధము. గద్యపద్యాత్మక పదవాక్యసందర్భరచనా విశేషమున ఛందము బహువిధము. సిద్ధాంత సంహితాహారాది భేదమున జ్యోతిషమనంత విధము శ్రౌతస్మారాత్మకర్మ విభేదమునఁ గన్ప మనంత ప్రకారము. కాంబట్టి యనాది గాన పౌరుషేయమే శ్రవణేంద్రియ ప్రత్యక్షమయి నప్పటి కష్టాదశ విద్యామూలమగు శబ్దబ్రహ్మాత్మక వేద యాథార్థ్యము చక్షుర్గోచర మయినప్పటికిని గూఢకషముగాఁ బ్రాకృత మానవులచే గ్రహనక్షత్రాది ఖగోళతత్వమవలె “ఇదమిద్ధమ్” అని నిశ్చయించఁ దరముకాదు. నామాఖ్యాత - నిపాతో - వనర్గ విభేదమున నాల్గవిధములు శబ్దములు. ఇరువది యువనర్గలు. వేద

మండు మఱిరెండుపసర్గలుకూడఁ జెప్పఁబడుటచే నిరువదిరెండుప
సర్గలు నామవాచకములతోఁ గాని క్రియలతోఁగూడినపుడుగాని యీ
యపసర్గలు నానార్థకములుగా నానాప్రక్రియలను వెల్లడించును.
తక్కినవి ప్రత్యయములు కొన్ని ప్రత్యయము లర్థవంతములు. మరి
కొన్ని నిర్థకములు. ఆప్రత్యయములసంఖ్య వివరింపశక్యము కాదు.
నామములకు మూఁడులింగములుమూఁడు వచనములు మఱియు నేడు
విభక్తులును గలవు. వికరణి విభేదముచే ధాతువులు-కృత్తద్ధిత ప్రత్య
యములచేతను నాల్గువిధముల సమాసములచేతను బ్రకటింపఁబడు
నామములు శబ్దమున కైదవ విభేదమును వెల్లడించుచున్నవి. ఇక
టాయనాదినైరుక్తులు నామవాచకములన్నియును ధాతుజన్యములే
యనియును గార్హ్యదీవైయాకరణులు కొన్ని నామవాచకములు ధాతు
జన్యములు కావనియును బ్రతిపాదించిరి. శబ్దసృష్టి సహజసిద్ధము
కాఁబట్టి యీశబ్ద మిట్లుత్పన్నమయినదని చెప్పట కెవరితరమగును?
అనాదిగా సహజముగా మనుష్యులు తమయూహ లన్వేష్యము న్వాచి
కాంగికాహార్య సాత్త్వికాభిసయాత్మక నాదబ్రహ్మవివృతాత్మక జగ
ద్విధానమున నామరూపాత్మకముగాఁ బంచేంద్రియప్రవృత్తిచేఁదెల్ప
కొనుచున్నారు. నామరూపము లసంతవికారమలయి యనిత్యము
లయి ప్రతిక్షణము మాటుచువచ్చుచుంటుచే నిద్రి వేదశబ్దమనియు
నిద్రి సంస్కృతమనియు నిద్రి ప్రాకృతమనియు నిది వికృతమనియు నిది
తత్సమమనియు నిది తద్భవమనియు నిద్రి దేశ్యమనియును మఱి యీ
శబ్దము నిత్యమనియు నిది యసత్యమనియు నిది వైకల్పికమనియును
నామరూపముల కొకమేటగాని యొకకొలతగాని యొక యర్థముగాని
యొకపద్ధతిగాని మానవు లేర్పర్చ వీలులేదు. మానవుల చతుర్విధాభి
సయాత్మక నామరూపములు పౌరుషేయములయ్య నామానవదృష్టికి
వలయరేఖకువలె నాదిమధ్యాంతములు నిరూపింప నెవరికిన్దరముకాదు

గనుక నీవైఖ్యార్యాత్మకమగు వైదిక లౌకిక శబ్దజాలముభయము
 స్పాదఁ బంచభూతాత్మకమగు నీజగమువలె సహజమున పౌరుషేయ
 దైవికమని చెప్పకతీతిదు. జగమంతయును సహజ దైవికత్వమైన
 పృథు జగములోని దేహులు మఱి వారియింద్రియవృత్తి మూలక
 పౌరుషముగూడ దైవికత్వము కాకుండునా? కాబట్టి సమస్తమును
 దైవమేగాని పౌరుషమన్నమాటయేలేదు. దైవమే సత్యము పౌరు
 షము శశవిషాణమువలె ససంభవము. అనేకవస్తువు లొక్కపేరునఁ
 బిలువఁబడునవి. ఒకపదార్థమునకే యనేకనామము లున్నవి. కాబట్టి
 యేభాషకైన నొకవ్యవస్థ లేదుగనుక నేశబ్దమునకైనను వ్యుత్పత్తి
 చెప్పఁదరము కాదుగనుకనే “ఉణాదీన్యవ్యుత్పన్నాని” అని చెప్పఁ
 బడెను. పృథ్వీశబ్దము ప్రథమము ధాతువునుండి పుట్టిపట్టునఁ బ్రథ
 మముధాతువునకుఁ బర్చబడుటయర్థముచెప్పెదవే? యెవ్వరు భూమిని
 జాపచుట్టవిప్పి పఱచినట్లు పఱచినారు? భూమిని జాపచుట్టవలె సంత
 యును విప్పిపఱచిన జనులకు నిలుచుట కాధారమెద్దియో? పర్చబ
 డుది కనుక పృథ్వియనుచున్నావే? కాబట్టి యనాదిగా వైఖరి ప్రతి
 క్షణము నానాదేశకాల పాత్రానుసారముగా మాఱుచున్నదనుటచే
 నేభాషకైన నొక్కపద్ధతి నిరూపింపరానందున వేదములును శిక్షాది
 వేదాంగము లసత్యములు మరియుంగాలోచితములుం గృతముముం
 మనుష్యకల్పితములు పౌరుషేయములుగాని పంచభూతములవలె సహ
 జములు వాస్తవములు న్నావు. జనులు తమయాహ సన్యోన్యముదెల్పు
 టలో ససంతతిధముల నామరూపములు తత్తద్దేశకాలపాత్రానుసార
 ముగానేర్పరచుకొనుచున్నారుకాబట్టియోశ్రోత్రియుడా! నీవాక్కును
 నీకర్మమును మాత్రము సప్రమాణమనియు నితరుల భాషలుగాని
 కర్మములుగాని యప్రమాణములు నాస్తికకల్పితములని వదరకుము.
 మఱియును నెనరుమాలి నీవలె భేదమోదము లనుభవించు పశువులం

బట్టి విధ్యుక్తమని భ్రాంతుడవై చంపకుము-సర్వజగత్కార్యములును దైవవశములే పౌరుషమన్న పదార్థమే బొత్తుగా సబద్ధము ససంభవము మిథ్య మృష యనుచున్నావుగా? యనాదిగా మునికృతములై సంప్రదాయానుసారముగా వేదచోదితమైన పశుబలి మొదలగు క్రతువిధానములను విధ్యుక్తము నాచరించు శ్రోత్రియుల నేలనింది చెదవు? శ్రౌతము మఱియు సకలాధ్వర్యకృత్యములు విధిప్రేరితములేకదా? ఆస్తికులము వైదికులము మఱి యనాదిశిష్టాచరణదీక్షితులగు మమ్మును బావండుడవై వైదికశబ్దములు పౌరుషేయములనియును వేదాంగపట్కము పామరరంజకముగా స్వార్థపరులు ధూర్తులు మాంసాశనపరులు కల్పించిన దుష్టకల్పనములనియును ప్రాచీనమునిమతమును దూషించుట భావ్యమా? వేదశాస్త్రములు మఱి యనాదిశిష్ట సంప్రదాయానుస్మృత శ్రౌత స్మార్త కర్మములన్నియును దైవప్రేరితములేయనిధృఢవిశ్వాసమునఁ దెలిసికొన్న భాగవతమృన్యుఁడా శ్రుతిచోదితమగు పశుహింస నొనర్చు శ్రోక్రియులును గ్రతువులును దైవికములని భావించనేల? జడమైన శరీరముగాని చైతన్యస్వరూపుఁడగు జీవాత్మఁడుగాని చంపఁబడునని వగచు భ్రాంతుఁడా “నై సంఛి దంతి శస్త్రాశి నై నందహతిపావకః” అను భగవద్వాక్యమరయవా? నిర్జీవమగు జడము హింసింపఁబడదు మఱియును “అసంగోహ్యాయం పురుషః” అను శ్రుత్యనుసారముగా నిరుపాధికుఁడగు నాత్మనకుఁ జాపుపుట్టువులులేవుగా? నీపెద్దల మతానుసారముగా నడువక నాస్తికమత మవలంబించి పావండుడవై వేదబాహ్యుడవై నోటికివచ్చినట్లు ప్రేలుచుఁ జేతికివచ్చినట్లు వ్రాయుచు సహంకారమమకారబద్ధుఁడవయ్యు జీవన్ముక్తునివలె నటించు భాగవతుఁడా! నీ వేసములు నీ టక్కులు నీ యాటపాటలు నో వతితుఁడా! నీదురాచారము నీకులవిరుద్ధవర్తనము నీకుపాండిత్యము పామరులనుమాత్రము

రంజింపఁజేయు నీయభినయము చాలు; బిట్ట కొంచెము కూతఘనమును సామెత నీతల చూడు వేదవేదాంగములను మునిప్రణీతశాస్త్రములను వైదికాచారములను ప్రాచీన శిష్ట సంప్రదాయముల నోజాతి భ్రష్టా? నిందించుటచూడు; చాలుచాలు సనెదవా?—యోశ్రోత్రియమృన్ముఁడా! సావధానము నాలించుము. కర్మములు మనోవాక్కాయ రూపముల మువ్విధములు మఱియును నిఖిలజగత్సృష్టిస్థితి సంహార కారణము సశరీరుఁడగు సూర్యుఁడు బింబరూపముగాఁ దోచనట్లు నిర్గుణుఁడగు నారాయణశబ్దబ్రహ్మముయొక్క నివృత స్వరూప మీ జగము “సర్వం విష్ణుమయం జగత్” అనునట్లు విశ్వమ తెయు నారాయణుఁడేగాని యింద్రియగ్రాహ్యమయిన యుష్ణకీరణాలవాలమయి యంతరీక్షమునఁ గనపట్టు బింబము సూర్యుఁడుకాఁడు. మా యోపాధ్యాత్మికమగు నయనేంద్రియదోష వికార మాగుండని సూర్య బింబము. జలచంద్రునివలెఁ బ్రతిఫలము నీడగాని వాస్తవసూర్యుఁడు కాఁడు. “అశరీరమాత్మా” “యస్యభాసావిభాతీదం విశ్వమ్” “సర్వాంతర్భూః పూర్ణుఁడు” “సాక్షీ చేతాః కేవలోనిర్గుణశ్చ” “సర్వమాత్మైవఖలు కంకేసపశ్యేత్” మొదలగు శ్రుతుబట్టి స్వమును దైవమగు నారాయణుఁడే గాని ద్రవ్య-దృక్కు-దృశ్యమితిపుటియేకదా జగత్తు-కారణము కార్యాత్మకమగు జగత్తు బీజవృక్షములకు మృద్ధుటములకును వస్తుభేదములేకున్నను నామరూపములు రెండును మాయాకృతములు గనుక నారెండింటినిఁ దొలఁగింకఁగా మిగిలిన ఘరమార్థ వస్తువు దైవమే. నామరూపములు రెండును పౌరుషకల్పితములుమిథ్యలు. నామరూపసాక్షి ఘరమార్థవాస్తవ తత్త్వమగు దైవము వాసుదేవుఁ డింతవఱకు నీతో నోశ్రోత్రియుఁడా! నే నేకీభవించెదను గాని ఉష్ణకీరణ బింబాకారముసూర్యుఁడుకానట్లు శ్రౌతస్మార్తకర్మాచరణ పౌరుషకృత్యము దైవముకాదు. దైవము వాస్తవము మఱి

పౌరుషము మృగత్వష్టికవలె దైవప్రతిబింబమగు భ్రాంతి కల్పిత మిథ్యాపాపము. ఈవృథాతత్త్వ కథనమెందుకు? దైవము మాట కేమిగాని నీవురుషప్రయత్నమున నీవుగాని నీ ప్రేమించిన జనులుగాని హింసించబడుట కొప్పుకొనెనవా? యోకూళసోమానీ “మహా ఋషీణాం మతయశ్చ భిన్నాః” అనుటచేత నీవలె నేఁగూడ ఋషులను విశ్వసించినవాడనేగాని ఋషులు కామ్యకర్మలు ప్రతిపాదించలేదు. నీవు వారి తాత్పర్యమును గ్రహించలేదు. కేవల జగదుపకారపరాయణులు స్వార్థత్యాగులు సర్వభూతదయాపరులు జీవహింసను విధించిరనుట యసంభావ్యము. పురుషప్రయత్న సాధ్యమగు పనియంతయును పౌరుషకృత్యమేగాని పురుషప్రయత్నము సాధింప ససాధ్యమగు పని దైవకృత్యము. యజ్ఞశాలను గట్టుట. హోమకుండ నేర్పర్చుట మేఁక మొదలగు ద్రవ్యములను దెచ్చుటయుం బశుహింస కావించి వపాదికమును హోమ మొసర్చుటయుం దమ శక్త్యనుసారముగా సచ్చులు పాల్లులుగా దమ కంఠధ్వని నేర్పర్చుకొని యావర్ణములతోఁబడ వాక్యములం బన్ని యుచ్చరించుటయును దమ శరీరావయవములఁ ద్రిప్పటయును మొదలగు శారీరక కృత్యములం దమ శరీర సామార్థ్యమును బుద్ధిబలమును వినియోగించి మనుష్యాది దేహధారులు నెఱవేర్చగలిగిన పనియంతయును బురుషకారమే. తమ పురుషప్రయత్నము విఫలమగుటయు- గ్రహచారము కాలగతి-ఋతువుల మార్పు మొదలగు పురుషప్రయత్న సాధ్యములుకాని పనులన్నియును కేవల దైవకృత్యములు. దేహధారుల కనుకూలములుగాఁగాని ప్రతికూలముగాఁగాని హితములై కాని యహితములై కాని జరిగెడు దైవకృత్యముల మనుష్యాది దేహధారులు తమ యిష్టానుసారము నడిపింప నేరకుంట జనులందఱి కనుభవసిద్ధమేకదా? కాఱు మబ్బొదవి మెఱయుచుఱుముచుండు కారణముచే వర్షము కురియునని

గాలివాస దెబ్బతగిలి సదుపాయము లేర్పర్చుకొనుటకై ముందుగాఁ బ్రయత్నపడి యిండ్లు కట్టుకొని స్వకాలమునఁ దమతమ యిరవుల నొదిగి సుఖించుట తమ పురుషప్రయత్నము కొనసాగినపు డట్లునంపా దించుకొన్న సౌఖ్యము పొరుషకృత్యమే, కాని భూకంపాద్యుత్పాతములచేతఁ దమ పురుషప్రయత్నమంతయును విఫలము కాఁగా సుఖమునకు బదులు దుఃఖము తటస్థించుట దైవకృత్యము. సఫలమైనను విఫలమైనను జీవులు తమ మనోవాక్కాయములచేఁ జేయు పనులన్నియును పొరుషస్వరూపములే. ప్రాణుల యింద్రియములకు వెలియై యవశములయిన కార్యములన్నియును దైవకృత్యములే “యజ్ఞేన స్వర్గ మకురుత” అనునపుడుపూర్వసుఖఫలస్వరూపమగు స్వర్గమును యజ్ఞమను పురుష ప్రయత్నముచేఁగూర్చుకొన్నాఁడనఁగా స్వార్థత్యాగియై లోకోపకార మను పుణ్యకర్మమును నకల భూతదయాపరుడై యపూర్వమగు నిత్య మనస్సంతుష్టినిఁ గలుగఁజేసికొన్నాఁడని తాత్పర్యముగాని పురుషప్రయత్న సాధ్య మెంత మాత్రము న్నాని యపూర్వ సుఖరూపమగు నణిమాదైవశ్వర్యసిద్ధి నొందెనని చెప్పట పిచ్చికాదా? సంతుష్ట మనఃస్థితియే స్వర్గము మఱియు నసంతుష్ట మనఃస్థితియే సరకము. జనులీ స్వర్గసరకముల న్దమతమ మనోవాక్కాయ సామర్థ్యము ననుసరించి తమ పురుషకారమునఁ జేసికొనఁగలరు-కాఁబట్టియే బ్రహ్మజ్ఞానవంతులయిన యాజ్ఞవల్క్యుది మహర్షులుపొరుషదైవములు రెండు నీ సంసారశకటమునకు రెండు చక్రములని సిద్ధాంతీకరించిరి. దైవము నిత్యము పొరుష మని త్యము - దైవ మనంతశక్తి-పొరుష మల్పశక్తి-దైవము సహజము-పొరుషము కృత్రిమము-దైవము సత్యము - పొరుషము మిథ్య - దైవము పారమార్థికము- పొరుషము వ్యావహారికము - దైవపొరుషముల యదార్థతత్వము ననుగ్రముగాఁదెలియ నశక్యముగాని యుహం

కార మమకారములతో సంచరించు నుత్తమ మనుష్యుఁడు “ఆత్మవత్సర్య భూతానియః పశ్యతి సపండితః” అనునట్లు తన్నువలె నితర జీవులం బ్రేమించువాఁడే నిత్యమనస్సంతుష్టితో నిహపరములఁ దరించును.

శ్రుత్యర్థ వివరణ

ఓయీ శ్రోత్రియమృన్మదా! శిక్షావ్యాకరణ చ్ఛందో జ్యోతిష నిరుక్తములను గూర్చి నేనుదాసీనుఁడనై యుండెదగ్గాని నీతో మాత్రము కలహించి నీపశువిశనస్రకూర శ్రౌతకర్మము న్మాన్వించుటకై దృఢపౌరుషము స్థూఢకమానను. ఏపనినైన సాధించుటకుఁ జేయు సుద్యమము పౌరుషవశము. కర్మఫలము దైవవశముగదా! దయామయుఁడగు భగవంతుఁడు నాకుఁ దోడై పశుహింస న్నివే మాన్వించుఁగాక. మనస్సులోనితలంపు కేవలకూరవాక్కును లోకమునకు హానిచేయనేరవు. కామక్రోధలోభ మోహఘృణమత్సరములను సంతృప్తమృత్యువర్షముగాని వాక్పారుష్యముగాని కొట్టుట చెఱునుంచుట యన్న పాపములిడక బాధించుట మతేవిధమునైన నొడలి నొప్పించుట చంపుటవలె లోకమునకు భయంకరములును హానికరములగు నుపద్రవము లెంతమాత్రమున్దావు. చుక్కలో సంచరించు కోర్కెవలె వాఁడు నీకన్న భాగ్యవంతుఁడేల కావలెనని నీ వసూయ పడుట వ్యర్థమగు పిచ్చితలంపు ఒరుల నెఱ్ఱబాఱిచూచుట నిందించుట యిచ్చకమాడుటయెగతాళిచేయుటయును మొదలగు వాక్తాయచేష్టలు వెఱ్ఱివికారములు మొదలగు చేష్టలవలన లోకులకు లాభనష్టములు లేండును లేవు. కాని యాహారనిద్రావిహారములమాన్వించుట యొడలి నొప్పించుట చంపుటయును మొదలగు కర్మములు లోకులకు మిక్కిలి భయంకరములగు నుపద్రవములు. న్నాపేమించిన జన్మలయొక్కగాని

నాయొక్కగాని నిద్రాహారవిహారముల కడ్డురాక యొడఁగులనొప్పింపక నీవెట్లైన సంచరించుము. మరేజాతి నీతులనై నస్వర్తించుము నీయెడ నాకుఁ గసంతయును ద్వేషపడుట కవసరమేమి? యో కూశసోమాసీ! నీవు పశుహింసమానుకొని ప్రాణుల యాఁకలిదప్పికలఁదీర్చుద్రవ్యముల వ్యర్థముగా నగ్గిపాలు చేయకుంటివేని నీ వేజాతినీతు లస్పర్శింపఁనప్పటికి నిన్నొక్కింతయున్దూలనాడ నాకవసరమేమి? పరమకారుణికులై స్వార్థ త్యాగులై సర్వలోకోపకారపరాయణులై యతీంద్రియద్రష్టలైన మునులు క్రూరకర్మమగు మాంసాశనమున్నాని పశుహింసక క్రతువిధానమున్నాని ప్రతిపాదించెదరా? పామర దుష్టజనాభిరుచి ననుసరించి క్రూరజనరంజనమునకై పశుబలివిధానము నోక్రూరశ్రోత్రియమ్మ న్యుండ నీవంటి క్రూర పామరజనులు కల్పించిరని స్వార్థపరతమాని వి భాంతి కల్పితాగ్రజాత్యభిమానము నిద్దనాడి భూతదయాపరుడవై తెలిసికొమ్ము. “లోకవ్యవహార పూర్వకాశ్చ కేచి దృత్విగాదివ్యవహారాః సుఖార్థహేతుత్వేనాశ్రితాః” అని కుమారిలభట్టు చేసిన వ్యాఖ్యానముం దెలిసికొమ్ము. మఱియును “వేదాద్వితేపి కుర్వంతి కల్పైః కర్మాణి యాజ్ఞాకాః, సతుకల్పై ర్విదా కేచిన్మంత్రాహ్వానానూత్రకాత్ ||” అని కుమారిలుఁ డన్నట్లు వ్యావహారిక తాకికదంభ కల్పొక్తకర్మానక్తులు కేవల పరమార్థదాయక మంత బ్రాహ్మణముల నుపేక్షించుచున్నారు కదా? జనులందఱు నాఁడు మగ యనక పాటుపడి పండించుకొని గుంపులుకూడి భోజనముకై కూర్చుండిన సమయములను భోజనపదార్థములను మిక్కిలి రుచ్యముగా పండిన వాఁ డధ్వర్యుఁడు మఱియెవరి జత రాగ్నిబలమెంతో యందునకుఁదగి నట్లు వారివారికి పంటకములు ఎడ్డించువాఁడు హోత మఱియును భోజనసమయమందు జనులకందఱు కుల్లానముగా భగవన్నామసంకీర్తనమున శ్రవణపర్వము గావించువాఁడుద్దాత. ఇద్దియే యనాదిగా

లోకులందఱునైనామింను సహజాధ్వరము. ఇట్టి సహజాధ్వరమునకు లేని క్రూర కర్మములను వృథారచనా విశేషములం బండితాహంకారమున శ్రోత్రియమృన్మయలు గ్రామదేవత జాతరవలెఁ గల్పనములు పన్నిరి. నెనరుమాలి జంతుహింస కావించుచుంట యెంతఘోరము?

“ధాతా యథాపూర్వమకల్పయత్ - తత్సృష్ట్యా దేవాను ప్రవిశ్య-సోఽకామయత, బహుస్యాం ప్రజాయేయ” అను శ్రుతులం బట్టి విధి ప్రపంచరచనా విశేషజ్ఞానాత్మమై యపారుషేయమై నిత్యమైన వేదస్వరూప శబ్దబ్రహ్మధ్యానాత్మక తపోమహిమచే రేయి పిదపఁ బగటివలెం బ్రళయానంతర మీజగమను యథాపూర్వకముగా సృజించెను. లోకమే వేదము వేదమే లోకమను స్మృత్యను సారముగా వేదశబ్ద మవ్వక్తిము జగమా నాద్ బ్రహ్మము వివృత వ్యక్తస్వరూపము. కాబట్టి వేదాత్మక శబ్దబ్రహ్మమే యీ జగత్తు, కాబట్టియే కేవల పరమార్థదశయందు వ్యావహారికదశయందున్న వేదమంత్రాధ్యయనము లేనేలేదని యాచార్యులు ప్రతిపాదించిరి. వేదమందలి కర్మకాండము పారుషము. జ్ఞానకాండము దైవము. కర్మకాండమైహలోకికము జ్ఞానకాండము పారలోకికము. సాధన చతుష్టయ సంపదలేని మనుష్యులు జ్ఞానకాండమును బరించినలాభము లేదు. మునులకు మాత్రమే జ్ఞానకాండ ముద్దేశింపఁ బడెను. అతీంద్రియద్రష్టులును బాంచభౌతిక లోకాతీతులు నశరీరులు కేవల జ్ఞాన మూర్తులు ఘటాంతర్బాహ్యకరిపూర్ణాకాశ స్పదుశులుదైవస్వరూపు లామునులు భూతదయామయులు సర్వలోకోపకారపరాయణులు సర్వజనసములు వేదశాస్త్రరూపముగ నల్పినబోధ నెఱిగిపట్టునటించు శ్రోత్రియమృన్మయలు స్వార్థపరతచేతఁ బామరప్రీతికై తోచినట్లెల్ల శ్రుతుల కిపార్థముచేసి శ్రౌతస్మారకర్మముల న్నల్పించి జంతుహింస కావించుట తప్పతప్ప. మాయాప్రకృతిబద్ధపాణికోటిలో మనుష్య

జంతువులు మిక్కిలి జ్ఞానలవ దుర్విదగులు విపరీతదృష్టులు దురహం
కారారూఢులు స్వార్థపరులు కోరి దుఃఖము తగుల్చుకొను నవివేకులు
సర్వజ్ఞులమని విజ్ఞులగు దంభులు తెలివీ తెలియని మూర్ఖులు మిక్కిలి
చంచల మనస్కులు మఱి యీమనుష్యులు చదివిన చదువును వ్రాసిన
వ్రాతలును చేసిన చేతలు లోకోపద్రవకరములును మిక్కిలివృథము
లును. “కీలోత్పాటివవానరః” పనిలేక కోరి త్రాటిమాను నడిమి
నీల నూడబెరికిన కోతివంటి బుద్ధిహీనులీమనుష్యులు కనుకనే
“థియోయోనః ప్రచోదయాత్” అను మంత్రరాజమును సంతతము
నుపాసించుచుండని బుద్ధిహీనులగు మనుష్యులకు బ్రహ్మోపదేశ మవ
సరమయ్యెను. “ధీః” అనగా వివేకము. సర్వభూతదయాపరుడు
సర్వజనసముడు సర్వలోకోపకార మొనర్చుటకై “నకర్మణానప్రజ
యాత్యాగేనై కేనామృతత్వమానశః” అనుశ్రుత్యర్థ మెఱిగి
స్వార్థత్యాగ మొనరించిన పరమభాగవతుడు మాత్రమే మనుష్యు
లలో నిక్కముగా బుద్ధికలవాడు. తక్కినజనులందఱును ముఱికివలె
లోకమున కంటు తెవులువంటి చెఱువుచె త్తలు.

ఆ చా ర వి ధి

సత్వరజస్తమో గుణములను మూడు గుణములందుం బ్రతి
గుణముయొక్క చతుర్థాంశము మాత్రము ఒక్కటినుండి శూన్యము
వఱకును మరియొక్కటినుండి 10000000000000000 పరార్థము
వఱకును ఏడుపాళ్ళలో నొకపాలు తగ్గుపొచ్చుల నొందింటి న్గలసి
సప్తపాతాళములు సప్తద్వీపములును సప్తార్ధ్వ లోకములుగాఁ బరిణ
మించు చుట్టపట్టి నాశములందుచుం ద్రిగుణములతోఁ బ్రతి గుణము
నందు నాల్గుపాళ్ళలో మూడుపాళ్ళు వికారముచెందక యమృత
స్వరూపమై నిత్యనిర్గుణాత్మకమై బ్రహ్మవిష్ణుశివ త్రిమూర్తిరూపకమై

స్వయం ప్రకాశమానమై సకల జగదుద్భవస్థితి నాశహేతు వగుచుండును. “పాదోఽస్యవిశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతందివి” అను శ్రుతిచొప్పున అమృత స్వరూపమగు మూడు పాదములుగాక ప్రకృతియందలి నాలవపాలు తిపరార్థ సంఖ్యాక ప్రమాణాబ్దముల వఱకు స్వర్గ మర్హ్య పాతాళలోక స్వరూపమై సంపూర్ణముగా సృష్టిని హెచ్చి మఱి యన్నియేండ్లకే శూన్యస్వరూపమై తాఁగూడ నమృదపాదమయి బ్రహ్మప్రళయమగును. “శాస్త్రుద్భవం గురోర్వా క్ష్యం తృతీయం చాత్మనిశ్చయమ్”. శాస్త్ర మస్వయించుశక్తియల్ప యువులగు ప్రాకృతజనులకు బొత్తిగాఁజాలదు. గురుబోధను స్థిరమావసులై సంపూర్ణముగా వ్యవహరింపనలవికాదు. కనుక నాకుఁదోచిన యభిప్రాయము త్రిగుణావస్థాత్మక స్వప్నజాగ్రత్ సుషుప్త్యవస్థాపర వశుఁడ నగుటచే నరియగునో కాదో యెద్దియును “ఇదమితమ్” అని నిశ్చయింపనలవికాదు. ఏదెట్లున్నను నాయూహకందని దివ్యశక్తికి నేవశుఁడనై బద్ధుఁడనై యాధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికతాపత్రయములకు లోనై యుంటిననియును నాకోరిన ప్రకారముజరుగక లోకమెట్లు విధివశమునఁ బ్రవృత్తినివృత్తులుపొందుచుంటయునుమాత్రము జాగ్రదవస్థయందు మాత్రమే కనిపెట్టుచుంటిని. మొత్తముపై తనవలె జంతువు లన్నియును సుఖింపఁగోరి యున్నవని తెలిసికొనుట సకలమనుష్య సాధారణ ధర్మముకావలయునను నాత్మనిశ్చయముతో నిన్నేమిషనైన నోఛాండనమ్మన్యుఁడా! పశుహింస మానుకొంటి వేని నీతో హాయిగాఁ గలసిమెలసి నా బ్రతుకున సుఖింపఁ గల నిది నాస్వభావము. నావిధి దీనికేమందును? నీకు దయలేదా? నీవు పిల్లలం బాపలఁ గనలేదా? నీవలె నీబంధువులవలె నీతోటి మనుజులవలె నాపేద జంతువులంగూడ సుఖముగా బ్రతుకనిమ్ము “ప్రమాణమంతఃకరణ ప్రవృత్తయః- ఆత్మవత్సర్వ భూతాని యఃపశ్యతి సపశ్యతి”

నీ మోఁకాలున శిరమునుంచి యాలోచించుకొనుము. మాంసాశన వ్యసనపరుడవై బిక్షామిషచే గారెలు మరిగిన మతాధికారి యతివలె క్రతుచ్ఛలమున వామాచారము నెపమున జీవబలివేసెదవా? “దేవా యజ్ఞమ కుర్వంత- యజ్ఞేనయజ్ఞశుభ్రయజ్ఞస్తదేవాః” ఆ దేవతల యజ్ఞ మందు నీవు మేఁకలను జంపునట్లు లోకూళసోమానీ! నిన్నును నీ తగి లిన బంధువుల నాదేవతలు చంపుచుంట కనిపెట్టవా? నీవు జంతు హింస చేయవేని నీకు దేవతలు చావు చవిచూపించ రింత నిజము నామాటనమ్మ. సర్వజనసములు సర్వభూతదయాపరులు స్వార్థ త్యాగు లయిన పరమభాగవతులు మునులై శాశ్వతాయువులై యమృతులగుచు నిత్యబ్రహ్మానందమున సుఖించుచున్నారు.

“సాఖ్యేశ్వరోసాఖ్యభావే లగ్ననాధనిరీక్షితే । సుఖభవతి లోకేషు పుమాన్ పండితపూజితః” అను జాతకశాస్త్రానుభవ మర యుము. ఇంద్రియగ్రాహ్యమైన దంతయుం బారువన్వరూపమే. అతీం ద్రియమును బారువప్రేరేపకమును సకల జగత్కార్యహేతువును దైవము. విధిమంత్రార్థవాదములు ప్రశంసించును. ఆ కార్యముల నన్నింటిని మంత్రములు గుర్తించును. పశుబలిచేయు వేదికన్నట్టించుట. నానావిధభాజనములు సమకూర్చుట, యజ్ఞపశువులం దెప్పించుట, నానావిధ హోమద్రవ్యములను సమకూర్చుట-అగ్నిం బ్రజ్వలింపఁ జేయుట పశువుం జంపించుట మొదలగు కాయకర్మమంతయు సద్ధ్య ర్పణం చేయవలసినపని. ఋగ్వేదసామవేదములను చిత్రముల కాధారమైన గోడవంటిది యజుర్వేదము. సామవేద సంహితయను పేరంబరఁగుగీతములం బాడువాఁడుద్ధాత. కేవలఋగ్వేదమంత్రోచ్ఛారణమునుమాత్రమునలక్షణముగానొనర్చువాఁడుహోత. శతపథబ్రాహ్మణ మధ్వర్యుడు బహ్వచ బ్రాహ్మణమును హోత ఛాందోగ్య బ్రాహ్మణము నుద్ధాతయు ననుసరించుచున్నారు. యాజకుల నేర్పరచు

ఋత్విగ్వరణ మనుకర్మతో నగ్నిష్టోమయాగము మొదలిడును. అగ్నిష్టోమముపిదప దీక్షణీయేష్టి జరుగును. దీక్షణీయేష్టి యందధ్వర్ము లుద్గాతలు ముఖ్యులు. హోత లముఖ్యులు. జ్యోతిష్టోమము గవానుయనము-అదిత్యానామయనము - ఆంగీరసానుయనము ద్వాదశాహము నైతరేయబ్రాహ్మణము చెప్పుచున్నది. గోష్టోమాయుష్టోమాది సోమయాగములతో జ్యోతిష్టోమము మొదటిది. నప్తనంస్థాత్మకమిజ్యోతిష్టోమము అగ్నిష్టోమము-ఉక్త్యము-పోడశి-అతిరాత్రము అనునాల్గింటియందగ్నిష్టోమము మూలము. “స్వశాఖావిహితైశ్చాపి శాఖాంతరగతాన్విధీకీ, కల్పకారా విభక్తుంతి సర్వవపవికల్పితాన్, సర్వశాఖోప సంహారో జైమినేశ్చాపిసమ్మతః శాఖానువికల్పః వేదేషు సముచ్ఛయః అవశ్యంచ శాఖాంతరో పసంహారోఽపేక్షితః య వైరపిమిత్రైర్వజేత” అనుటచే నానాశాఖాత్మక వేదానుసారముగా యజ్ఞవిధానములు నానాప్రకారములు. జైమినిముని కన్నియు సంగీకారములే. కాబట్టి జీవపశుబలిపిష్టపశుబలి మొదలగు హింసాహింసల జెప్ప సకల యజ్ఞకర్మములు దేశకాలప్రాతానుసారముగా యథేష్టముగా యజ్ఞములు చేసికొనవచ్చుననియే జైమిని మతము. బ్రాహ్మణులమని యగ్రవర్ణజాలమని వేదవేత్తలమని శ్రోత్రియులమని” “వర్ణానాం బ్రాహ్మణఃప్రభుః” లోకములోని యందఱి మనుష్యుల నన్నివిధములను శ్రేష్ఠులనుని చెప్పుకొనుచు యజ్ఞమిష పెట్టి త్రాంగుట-వ్యభిచారమూలముగా “ఋశ్చిన్మాంయథతే” అను మొదలగు బండబూతులు పల్కుట పౌండరీకపు బహిరంగపు పందిలిగుడెసెవాటుమైధునము మొదలగు దార్ద్రనృములుచేయుచు జనులందఱికిని వ్యభిచారమును మద్యపానమును మాంసాశనమును పశుహింసయును బండబూతులును శ్రౌతకల్పవిధానములని నప్పుచున్న పనికిమాలిన కూశచెనఱి శ్రోత్రియులను గూరజంతువులను నిర్మూలమొనర్చునట్టి దేశమునుండి ద్వీపాంతరములకుఁ దగిలి వేయకున్న ప్రజాపాలకుల యవివేక

మనవచ్చును. కేవలపరమార్థ బోధకములగు వేదములను ధూర్త
 క్రూరమర్త్య లోకవ్యవహారకర్మపరములుగా సర్థముచెప్పి పశుమార
 ణాది దుష్టక్రూరకర్మముల విధించు నీ శ్రోత్రియక్రూరసర్వయాగము
 జేయించురాజులీ భూమినేలు పుణ్యకాల మెప్పుడువచ్చునో ? జగము
 నందలి మనుష్యులందఱికి నిన్నానవజాతి యొక్కటియే. అందఱు నా
 మనుష్యు లొక్కజాతివారే. అహంకార మమకారాత్మకస్వాభిమాన
 స్వార్థపరతచేత సరిషడ్వర్గమునకు లోనైన యవివేకు లన్యోన్య కలహ
 విద్వేష హింసాచూయామూలముగా జాతి నీతి మతములం బ్రత్యేక
 ముం గేవలస్వలాభముకై యేర్పర్చుకొని తాము తీసికొన్న గోతిలోఁ
 దామేకూలుచున్న యవివేకులై జాతిమతవైషమ్యములచేఁబరస్పరము
 న్నన్నుకొని చిరకాల జీవన సౌఖ్యమును వ్యర్థముగా మంటిపాలు చేసి
 కొనుచున్నారు. అపౌరుషేయములు నిత్యములు తేజోమయములు
 దైవస్వరూపములు నాదబ్రహ్మాత్మకములగునమస్తవేదము శాక్తిభవించి
 చేసినబోధాత్మకమగుగాయత్రీమంత్రము కేవలయథార్థజ్ఞానాత్మకమగు
 బుద్ధివికాసమందలి కోర్కెను మాత్రమే ప్రతిపాదించుట తెలియక
 బుద్ధియున్న ఫలమాజనులందఱన్యోన్యానురాగముతోనుచిరజీవనసౌఖ్య
 మనుభవించుటమాత్రమేయని బోధింపని ధూర్తులు శ్రోత్రియు లెంత
 మాత్రమున్దానేరరు. శ్రౌతసూత్రములు గృహ్యసూత్రములు స్మార్త
 సూత్రములు సామయాచారికసూత్రములు ధర్మసూత్రములు మొద
 లగునూళ్ళన్నియును జనులందఱు ద్వారితప్పకన్యోన్యస్వప్రేమానురాగము
 లతోఁ జిరకాలజీవనసౌఖ్యమనుభవించి కైవల్యానందమందుట కొఱకు
 మాత్రమేసర్వలోకోపకారములు పరమకారుణికులతీంద్రియద్రవ్యలగు
 మునీశ్వరులచే సర్వప్రాణిహితముగా నేర్పర్చబడుట తెలిసి తెలియక
 స్వార్థపరులై వంచకులు తాముమాత్రమే శ్రోత్రియులమనియును
 వేత్తలమనియును మానవులలో నగ్రగణ్యులమనియును నోటిబూకర

ముచేఁ మూఢులను వెట్టివాండ్రను మఱియశక్తులను బెదిరించి తమ తమ కోరిన భోగములను సంపాదించుకొనుచు సకలకూరకర్మములు చేయుచు లోకమునకు వేరువిత్తులగుచుంట జనుల దురదృష్టము.

విశ్వకల్యాణ ప్రేమభావము

“నాశ్య ఆర్యః శూద్రాయాం వధ్యః శూద్రాత్యాయామ్”
 శూద్రుని భార్యతో వ్యభిచరించిన బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యులను బహిష్కరింపవలెనుగాని బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యుల భార్యలతో వ్యభిచరించిన శూద్రునిఁ దప్పక చంపివేయవలయును అను ధర్మశాస్త్రమును బట్టి యవసరమును బట్టి యన్నిజాతుల స్త్రీలు పురుషులను వ్యభిచరించుట సహజధర్మమనియును సహజముగా స్వార్థపరతమాని కేవల లోకోపకారమునకు మాత్రమే బ్రతికెడువా రుత్తమ మధ్య మాధమ స్థితులచే బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యజాతులుగా నేర్పడుచున్నారనియును సహజముగాఁ గేవల స్వార్థపరులై ప్రాణిహింసకులై ధూర్తులయిన మనుష్యులు శూద్రులుగా నేర్పడియుండుటచేతను బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యులకు వ్యభిచారదోషము కేవల ప్రమాద జన్యమ నాకస్మికముగాని స్వభావసిద్ధము కాకుంటచేతద్విజుల వ్యభిచారమునకుఁ గొద్దిశిక్షయును శూద్రుల వ్యభిచారమునకుఁ బ్రాణాంతక శిక్షయును బోడిగొట్టె యెదుర్కొన్నపుడు కష్టనడలించుటయును గ్రూరసర్ప మెదుర్కొన్నప్పుడు చ పుటయును వ్యవహారమునఁ బ్రయోగింపబడునట్లు మునుల యభిప్రాయమని తెలియవలెను. బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యులు క్రమముగా స్వార్థపరత మానుకొని లోకోపకారమునకై జీవించుచు సత్త్వగుణ ప్రధానులగు మనుష్యులనియు “శూద్రః” అను శబ్దము “శుచశోకే” అను ధాత్వార్థు సారముగాఁ బ్రాణులను దుఃఖపెట్టువారు శూద్రులనియును డెలియ

వలెను. లోకోపకారులు ద్విజులనియును ప్రాణిహింసకులు శూద్రులనియును జాతులేర్పరచిన మునుల యభిప్రాయము. స్వకులధర్మాచరణము సరిగాఁజేసిన శూద్రుఁడు వైశ్యుఁడు క్షత్రియుడై క్షత్రియుఁడు బ్రాహ్మణుడై జన్మించును. లేనిచో బ్రాహ్మణుఁడు క్షత్రియుడై క్షత్రియుఁడు వైశ్యుడై వైశ్యుఁడు శూద్రుడై జన్మించునని ఆపస్తంబుఁడు పలుకుటచేత నుత్తర జన్మములు సత్కర్మ దుష్కర్మములు ఫలానుభవము తప్పవు.

మశక-తాండ్యబ్రాహ్మణ-లాట్యాయన-నిదాన-ఉపగ్రంథ-క్షుద్ర-తండాంక్షణ-పంచవిధ-కల్పానుషద-అను స్తోత్రములను దశవిధ-కల్పసూత్రములచేత శ్రౌతశ్రీకియూ కలాపమంతయును నడువఁబడుచుండెను. ప్రాణుల యాఁకలి దప్పికలు కీర్చు నన్న పాన విశేషములు వ్యర్థముగా మంటిలోఁ గలుపక పశుహింస చేయఁబోక మత్తైతనను బ్రాణులం బాధించని శ్రౌతస్మార్తకర్మములు సర్వజగ దుపకారములయ్యెనేని విధిగాఁ జేయవలయునాయే సకల సూత్రకార మునుల ముఖ్యాభిప్రాయము. “లాట్యాయన మనుషదం కల్పమేవచ, ఉపగ్రంథాశ్చక్షుద్రాశ్చ తండాంక్షణమేవచ, సూత్రం పంచవిధేయంచ కల్పానుషదమేవచ, అను స్తోత్రంచ విజ్ఞేయం దశసూత్రైశ్చక్రసమ్” ఈ పదివిధములయిన శ్రౌతసూత్రములంబట్టి “యేయజామహే” అను సప్తదశాక్షరముల సద్వర్తన ప్తదశకము దేవతాప్రీతికై మతియుం దమ శరీరాగోగ్యము కొఱకై లోకులకు దైవభక్తి బోధించుట కొఱకై కృష్యాది శ్రమలందిన జనుల మనస్సుల కుల్లాసము వుట్టించుటకొరకై యన్న పానములచే గుంపుగుంపులుగా జనులందఱుం గూడివేడుకగాఁ గాలక్షేపము చేయుటకొరకై యిహపర సాధనముగా యజ్ఞమును శ్రౌతకర్మమునుసర్వజగదుపకార పరాయణులు సర్వజ్ఞులుం బరమకారుణికులగు ఘృణు లేర్పర్చిరి. మునుల యభి

ప్రాణు మెఱుంగక వా రొసర్చిన సూత్రముల కపార్థములు చేసి
 మాంసాశన వ్యసనపరులు స్వార్థపరులు ధూర్తులు పండితమ్ములగు
 శ్రోత్రి మమానులగు బ్రాహ్మణబ్రువులు పశుహింసాది క్రూరకర్మ
 ములును భస్మహవ్యములును గల్పించి లోకుల కపకార మొనర్పఁ
 దగదు తగదు. మనుష్యులందఱు నన్యోన్యప్రేమానురాగములతో
 గలసిమెలసి కూడుగుడ్డలం బంచుకొని యరివ డ్వర్ణమునకులోఁ
 బడక “ఆత్మవత్సర్వభూతాని యః పశ్యతి నపండితః” అనువిధమున
 నందఱుం బండితులై గాలియెండవానల బాధను దప్పించుకొని యిండ్లు
 వాకిళ్ళు నిర్మించుకొని సమాన భోగభాగ్యములతోఁ ద్రికరణశుద్ధిగాఁ
 గృహి పశుపాలన వాణిజ్యములచేసోమరులుగాక సర్వలోకోపకారము
 నకై మాత్రమే యత్నించుచు ప్రతిమానవుడొరుల సుఖపెట్టి తా సుఖ
 పడుచుండన సదుద్యమమునకుఁదోడ్పడుటకై భక్తవత్సలుండగు వాసు
 దేవుని దన హృదయపీఠమునఁ బ్రతిష్ఠించుకొని ప్రార్థించుచుజాగరూకత
 తో వైద్యము జ్యోతిషము శిల్పము మొదలగువానితో దేహారోగ్య
 మును బాడిపంటలను మొదలగుసౌఖ్యముల సమకూర్పఁజాలిన భౌతిక
 శాస్త్రజ్ఞానమును మాత్రమే సంపాదించుకొని యాకాశపంచాంగ
 ములు మెట్టవేదాంతములు పుక్కిటిపురాణములు శరీరారోగ్యము
 నకుఁ బనికిరాని తర్కవేదాంతములు మొదలగు సోమరిపోతుపద్యలు
 స్వర్గనరకవర్ణనములు భూతభవిష్యజ్ఞాన కథనములు అన్న పాపవస్త్ర
 సంపాదనమున కుపయోగించని వ్యర్థధర్మశ్రవణములు వ్రతములు
 ఘటియును సర్వజన మనోవాక్కాయ సుఖప్రవృత్తికిఁ బ్రతికూలించు
 శ్రౌతస్మార్తాది ధూర్త కల్పిత కర్మములు మఱెట్టివఘోపాయము
 లయినను స్మరించక జనులందఱుం బరస్పర ప్రేమానురాగములతో
 బ్రతికేరేని యట్టి మనుష్యులు నిక్కముగా మనుష్యులనఁడగుదురు
 తగుదురు. వేదాంగములతో నొక్కజ్యోతిషముతప్పఁ దక్కివశిక్షా

వ్యాకరణ ఛందోనిరుక్త కల్పములన్నీయుం బనికే రానిసోమరిపోతులు పన్నిన ధూర్తవ్యర్థకల్ప సములుగాని నిక్కముగా సకల ప్రాణ్యుపకారములు సర్వజనపరస్పరౌనురాగసంబోధకములు సుఖజీవం ప్రయోజకము లెంతమాత్రమున్నావు. మనుష్యులుచ్చరించుశబ్దములపౌరుషేయములు నిత్యములుం బరమార్థకబోధకములగువేదములు కానేకావు. “ఇషేత్వోర్జ్జిత్యా” అను సక్షరసమూహము మనుష్యకల్పితముగాని దైవకృతముకాదు. మేఘగర్జితము సముద్రఘోషవలెం గేవల నాదధ్వని మాత్రమే సహజసిద్ధము. అకారాద్యచ్చులుకకారాది వ్యంజనములు పదములు వాక్యములుఁ దదర్థ విశేషములు సర్వవైదిక తాకికభావ లివన్నియు నిండ్లు వాకిళ్ళు తోటలు దొడ్లు నూతులు చెర్వులు మొదలగు మనుష్య రచనములవలెఁ బౌరుషేయములుం గృత్రిమములేగాని సహజములు పౌరుషేయములుం దైవకల్పితములు కానేకావు. పంచభూతములు తత్త్వత్కాల విశేషకృత వస్తూదృవస్థితి వినాశప్రకారములును దైవకృత్యములు, పరస్పరసుఖజీవన సాధనములగు సన్నపానవస్త్రములు సమకూర్చుకొను జ్ఞానము తప్పమనుష్యులున పాదించుకొనఁదగినజ్ఞాన మింకెద్దియును లేదులేదు. భక్తవత్సలుఁడు సకలజగదుదృఢస్థితి నాశ కారణమగు సర్వజ్ఞుఁడు సర్వేశ్వరుఁడగు జేవుఁడు కలఁడని త్రికరణశుద్ధిగానమ్మి సర్వలోకోక్తకారముగాఁ జిరాయు రారోగ్యములం దనకిచ్చి యీతిభాధలన్నింటినుండి సంతతమున్నాపాడుమని యరిషడ్వర్గములను చెత్తనూడ్చి తన హృత్పీఠమును నిర్మలము కావించుకొని యాభగవంతుని తేజోమూర్తిగా సరదునిల్పుకొని ధ్యానించుట మానవుల కర్తవ్యనిశ్చయజ్ఞానమే వేదస్వరూపము సర్వలోకోపకారబుద్ధితప్ప వేదమున కింకొక్కస్వరూపమే లేదు. సర్వభూతదయయు సర్వలోకోపకారబుద్ధియును ప్రత్యక్షుడై వస్వరూపములు సర్వభూతదయయును బోధించునామరూపములుమాత్ర

మే ప్రత్యక్ష వేదములు పరులను సుఖపెట్టుటచేతఁ దనకు నిక్కముగా సుఖ బుట్ట సర్వజన ప్రత్యక్షానుభవము “అస్తిభాతిప్రియం సచ్చిదానంద లక్షణమ్” అని జ్ఞానముమాత్రమే యథార్థ వేదస్వరూపము. సర్వభూతములయెడ స్థయ కలిగియుంటకన్న వేతే కైవల్యానందము మఱి లేదు లేదు.

విధిపకారముగా లోకమెట్లు జరుగవలసినదో యట్లే జరుగుచున్నది. నీ తీతువుపిట్టరాయబారము బోధయును నీజ్ఞానలవదుర్విదగ్ధ తాప్రకటన మెందుకు నీవాక్కడవే తెలిసినవాడవా నీపాండిత్యమునుగూర్చి నీవేడప్పువేసిచాటుకొనెదవా యని నన్ను మీరు తూలనాడుదురో వైదికమృన్మలారా ! ఆ సంగతి నే నెఱుంగనా? యేమిచేయుదును. పశుమారణాది క్రూరకర్మమును స్వజాత్యభిమానాది దుష్టగుణ ప్రకటనమును శ్రౌతస్మారాదివ్యర్థ జీవహింసాకర్మముల నేవిధికి లోబడి మీరొనర్చుచున్నారో యావిధికేలోనై జనులందఱునోయ్యస్య ప్రేమానురాగబద్ధులై సమాన భోగభాగ్యముల స్వంతు పంచుకొని హాయిగా బ్రతుకుడని బోధించుచిట్లంబుధులేడ్చుచు నేను వ్రాయవలసివచ్చెను. మిమ్మిట్లనోయ్యస్య మతవిద్వేషములం గలహించి తన్నుకొను మీదురవస్థనని యిట్లు నన్నుబొగులుటకు విధి నియమించెను భగవంతుఁడు నా కీవంతమాన్వి సర్వము నిష్కలుమయమునుదృఢ నిశ్చయమునైలిగించి నామనశ్శాంతిని కలిగించువఱకును వృధాజాతిమత వైషమ్యములచే లోకులనుబాధించి బాధపడు మీ కట్లు బోధింపక మానను మానను. మనుష్యులందఱును సర్వభూతదయాపరులై పరస్పరప్రేమానురాగబద్ధులై సుఖముగా జిరాయురారోగ్యములంబ్రతుక దగిన యుపాయములనుమాత్రము బోధించు మనోవాక్కాయకర్మములకన్న మనుష్యుల కవశ్యక ర్తవ్యములు మతేకర్మములును గావు. లోకోపకారమునకై తానుబ్రయత్నించుచుంటయును సకలపాణులు

హాయిగానుంట పరికించుటకన్న తనకు వేరేసుఖస్థితి లేదనినిశ్చయించు కొనుటయును “సర్వేజనాః సుఖినోభవంతు” అని యహర్దివసమును జపించుచుంటయును లోకోపకారముగాఁ దన బ్రతుకుఁ గొనసాగించు మని భగవంతుని సంతతమును ధ్యానించుటయును నిక్కపుమానిసి ధర్మము. జంతుహింసచేయక శరీర వేదన మొనర్చ కాహారనిద్రా విహారసౌఖ్యముల కడ్డుతగులకున్నపు డేభాషయైన మాట్లాడుకొననీ యేజాతిమతములైన నవలంబించనీ యేయాచారములనైన నాసనుసరించనీ మతెట్టి కర్మములైన నాచరించనీ మతెట్లైన సంచరించనీ విహితధర్మమున కొకంతయు న్గొంతరా నేరదు మఱియును గై వల్కునంపదకులోపము కాఁబోదు.

జ్యోతిషమును వేదాంగమున “రాక”యని పున్నమకును ఆమా వాస్యకు “సినివాళి” యనియును విదియచందురునకు “గుంగ” అనియును పేర్లు. “అస్తితయోదశోమాస ఇతిశ్రుతిః” అనుటచేఁ బదుమూఁడవ మాసము నేడవఋశువును వేదము ప్రతిపాదించు చున్నది. నక్షత్రకల్పము-గ్రహయుద్ధము రాహుచారము-కేతుచారము-ఋతుకేతులక్షణము-నక్షత్రగ్రహోత్పాతలక్షణము - గూర్చి యధర్వణ వేదముచెప్పచున్నది. పూర్ణిమామావాస్యలిప్తి కాలములుగా గ్రహింపబడినవి. () యూపలక్షణము లేక యుపజ్యోతిషమున బలియిచ్చుటకుఁ దెచ్చిన పశువునుబంధింప నేర్పర్చిన పచ్చికఱ్ఱస్తంభము (2) మాంగలక్షణమును భాగలక్షణము (3) అనువాకసంఖ్య (పరిసంఖ్య) (4) చరణవ్యూహము (5) శ్రాద్ధకల్పము (6) ప్రతిణ ప్రతిష్ఠ (7) శుల్వాని (8) పార్షదము (9) ఋగ్యజుఁషి (10) ఇష్టక పూర్ణము (11) ప్రపరాధ్యాయము (12) ఉక్తశాస్త్రము (13) క్షతు సంఖ్య (14) నిగమము (15) యజ్ఞపార్శ్వము (16) హోతకము (17) పశవోద్ధానము (18) కూర్మలక్షణము. I పశువునుకట్టుకంబము

తీరు II మేకతీరు III హోమవిధానము IV నానావిధయజ్ఞములు
 తన యభీష్టములిచ్చి చిరాయురారోగ్యములం దన్ను బ్రతికించుమని
 దైవమును నిరంతరమును దన నిర్మలహృదయమునధ్యానించుకొనుటకు
 బదులుగా నీయజ్ఞనాటకములు వేషములు జనులకు వేడుకకై పగటి
 వేషములు నాటకములవలె వేడబముగావించుచు లోకోపకారము
 నకు బదులు భూతద్రోహ మాచరించు శ్రోత్రీయస్మన్యుల దౌర్జన్య
 మునకు మేరలేదు. అన్యోన్యానురాగములం బరస్పర సాంగత్యము
 సుఖింపనెంచిన స్త్రీపురుష ప్రథమసమావేశమును బెండ్లి రూపమున
 నానావిధవిడంబునముల న్నిరూపించు స్మారకర్మముల వ్యర్థక్రియా
 కలాపమును శ్రోతమువలె మిక్కిలి హేయము. తన ప్రయత్నమున
 కడ్డుదగులు చుడనకవశముగాఁ బంచభూతములు కాలవిశేషముల
 సృకలక్రియలు జరుగుచుంటచేతను దన శరీరోత్పత్తియునుదన పుట్టుక
 యును దన బాల్యదశయును దన స్వప్నమును దన సుషుప్తియును
 దన కవసరములయి జరుగుటచేతను జననమరణములును రోగములు
 ముసిలితనమును దాఁగోరిన సౌఖ్యమునకు భంగకరములై తన కవశ
 ములై తటస్థించుటచేతను ఋతువులమార్పు దివ్యభౌమోత్పాతముల
 గ్రహగతులకు న్దాలొంగకతీతకుంట చేతను జరారుజామరణ భయముల
 నుండి తప్పించి తన యభీష్టసుఖమునచ్చు దేవుఁడు నకల జగత్సృష్టి
 స్థితిలయకారుఁడై సకలకర్మఫల సంధాతయై యున్నాఁడని నమ్ముకొని
 తన కోర్కె నీడెచ్చి జనులందఱును దన్నుఁజూచి యామోదింపఁ దాఁ
 జిరాయురారోగ్యముల సభీష్టసౌఖ్యము లనుభవింపఁ జేయఁగల
 సాహర్థ్య మాదేవునకుఁ గలదని తనతోడి జనుల సాహసమును బోధ
 లనుబట్టి తాఁగూడ లోకోపకారముగా బ్రతికే సౌఖ్యపడునట్లు తన
 కాదేవుఁడు తోడుపడునని విశ్వసించిన సుజనుఁడు సకల భూతదయా
 పరుఁడై సకలలోకోపకారపరాయణుఁడై పరుల సుఖముకై పాటు

పడుచు నన్నానవధర్మము నెఱవేర్చినవాడనఁబడును. చేటలు పీటలు
 నీళ్ళు నిప్పు లగ్నిబుగ్గులు యజ్ఞశాలలు మఱిమైలలు పవాసములు కట్టు
 బొట్టులు సకలశ్రౌతస్మార్తకర్మములు జాతిభేదములు మతభేదములు
 మొదలగు నీదంభకృత్యము లన్నియును లోకులకుఁ బరస్పరద్వేష
 హేతువులై జీవహింసాకారణములై యరివడ్వర్గ ప్రకోపములై మన
 స్సంతృప్తి ద్వైరచుటకు మూలములై మనుష్యుల యవివేకమును వృథా
 కల్పనమును దౌర్జన్యమును స్వార్థపరతను మోసమును హెచ్చు
 రించుటకుఁ గారణములగుచున్నవి. భూతదయకన్న భగవంతునకు
 వేతే రూపములేదు. లోకోపకారమున నడిచి సకలజనులను రక్షింపఁ
 జేయుటకన్న వేతే దైవారాధన విధానము లేదు. పరులను సుఖపెట్టి
 తానుఖపడుట కన్న మనుష్యజీవితమున వేతే ప్రయోజనములేదు.
 స్వార్థపరత మాన్పించి సర్వభూతదయ నొదవించి లోకోపకారముగా
 నడిపించని శ్రౌతస్మార్తకర్మములన్నియును మిక్కిలి హేయములు
 గాని యెంతమాత్ర ముదేయములు కావుకావు. జగమంతయు జీవ
 మయమే.

స్థూలసూక్ష్మరూపములగు పాంచభౌతిక దేహములన్నియుండేరి
 యుదకబిందువు లొండుటఁగూడి నముద్రరూపమైన ట్లీజగమంతయును
 సజీవదేహరూపమే నీవు పీల్చుగాలిలో నీవలె భేదమోదములు నిద్రా
 శనవిహార సౌఖ్యాభిలాషమును సుఖేచ్ఛయు మరణవేదనభీతియునుగల
 పంచేంద్రియ విశిష్టము సూక్ష్మశరీరోపాధియుతులయి జీవులనెకులు
 కల రాప్రాణుల స్వారిశరీరరూపముగానున్న గాలినిం బీల్చెదవు నీటిం
 ద్రావెదవు కాయపండుల న్నమలెదవు. జగమంతయును గ్రిమిమయమే
 యనంతసంఖ్యాకసూక్ష్మదేహములతో బ్రతుకుచున్నజీవులను హింసిం
 పక నీ పూపిరికూడఁ దీసికొననేరవుకదా? భూతమయమగు జగము
 లోఁ భూతహింసనొసర్పక నీనిద్రాహార విహారములొకింతయును

సాగనేసాగవుకదా ? యెందుకు భ్రాంతుఁడవై యోభాగవంతుఁడా !
 ప్రతిక్షణమును భూతహింసచేయుచుంట మాత్రముచేతనే జీవయాత్ర
 నడుపుకొనుచున్న నీ బ్రతుకును నీవు తొల్తనిందించుకొని యూపిరి
 తీసికొనక ముక్కునోరు మూసికొనుము నకలేంద్రియనిరోధ మొనర్చు
 కొను మదిగో మేము బలియిచ్చు మేకలకన్న వేయియింతలు పెద్ద
 జంతువుల నీ పూపిరితీసికొనుటలోఁ బ్రతిక్షణమును హింసించుట కని
 పెట్టావా ? చాలుచాలు నీ పాపండు బాధబోధ తెలిసీతెలియక శ్రౌత
 స్మార్తకర్మలను నిందించకుము పట్టువిడుపులను కర్మములచే “అహ
 మన్నమహమన్న మహమన్నమ్ - అహమన్నాఽదోఽన్నాదోఽ
 న్నాదః” అను సుపనిషద్బోధ నెఱుంగవా ? ఈ జగత్స్వరూపుఁడై
 దేవుఁడు సత్త్వరజస్తమోగుణములతోఁ దనంతట న్నాస్యప్రీతిలయ
 రూపము లందుచుఁ గ్రీడించుచున్నాఁడని తెలిసికొని మనశ్శాంతి
 నందుము దయ హింస మంచిచెడ్డ పున్నెము పాపమును శ్రౌతస్మార్త
 క్రియాకలాపములవలె నీమిథ్యా భ్రాంతి స్వరూపక కృత్రిమపౌరుష
 కల్పితములని తలంచవా ? చాలుచాలు నోర్చుకొని. నక్కయేడ
 దేవలోకమేడ నీవు చూడు వేడవేదాంతవిహిత శ్రౌతస్మార్తకర్మ
 ములం న్నిందించుటచూడు. వ్రాతలు చేతనగునని యనాదిశిష్టసంప్ర
 దాయము నిరసించి నాస్తిక్యము స్వస్తుతించెదవా ? నీ కులధర్మము
 నీకెద్దలను నీజాతినీతులను నీపూర్వుల యాచారమును నీవు సరిగా
 ననుసరించుటచేతను మాత్రమే నీవు లోకోపకారము చేయఁగలిగి
 యిహపరములఁ దరింపఁగలవని తెలిసికొని బుద్ధిగొని యడ్డదిడ్డముగా
 శిష్టాచారము న్నూపించుట మానుము “వేదవేదాంగవేత్తాపి శిష్టా
 చారం నలంఘయేత్” అను మహాకవివాక్యము నరయవా ? “మహా
 జనోయేనగతఃసపంథా” అని నిన్నుఁ గన్నతలిదండ్రులు వారలం
 గన్న పెద్దలు నీకు విద్యాబుద్ధులు మప్పినగురువులు నీచుట్టునున్న

నీతోడిపాటిజనులు నీదేశమువారు నీకులమువారు నీజాతివారు నడిచిన దారి నడువవా? ఊరియందట దొకదారి యల్లిపిచ్చుక దొకదారి యన్నట్లు నీవే తెలిసినవాడవా యనిన నోశ్రోత్రయమృన్యూడా ! ఊర కేల శపించెదవు? “సర్వతాత్మాస్తి పురుషవేదగ్ంసర్వమ్” అనియం జగమంతయుం జై తస్యమయమే ప్రాణిహింసచేయ కూపిరి కూడఁ దీసికొనరాదని నేనుమాత్ర మెఱుంగనా ? అతీంద్రియములై సూక్ష్మోపాధులనున్న ప్రాణులహింసించు విధము నీకు బొత్తిగా ప్రపత్నక్షము. నీవు గాలిలోఁబీల్చి హింసించిన జంతువులు నీ కప్రత్యక్షముగాని శ్రౌతస్మార్తక్రియల నీవు చంపుపశువులు నీవు నీకువలె మిక్కిలి ప్రత్యక్షముకాఁబట్టి నీదేహమును నీవు నటకుకొననొల్లనట్లావశుదేహమును బాధింపకుము. “ఆత్మవ త్సర్వభూతాని యః పశ్యతి సపశ్యతి” అను వాక్యము వివక్షించి నీవలె జంతువులం దలంచి లోకులను సుఖపెట్టి నీవు సుఖించుచుని సకల వేదవేదాంగములును సకల శిష్టమునులును దాత్పర్యపడుచున్నారు. ఘాంసాశశ వ్యసనము లేని శిష్టమునులు పిష్టపశువిధాన మేలబోధించిరో తెలియనా ? నీకు స్థావరజీవులకన్న జంగమజీవులు దగ్గఱ. జంగమజీవుల కీటకములకన్నఁ బక్షులు. పక్షులకన్నఁ జతుష్పాతులు పశువులకన్న మనుష్యులు మనుష్యులలో నీదేశమువారు వారిలో నీకులమువారు వారిలో నీబంధువులు వారిలో నీదారపుత్రులు మిక్కిలిదగ్గఱ. ఆలుబిడ్డలకన్న నీకు నీశరీరము కడుచేర్చు నీకుమిగులఁ బ్రియమైన నీదేహము. ననగా నిమ్ను నీవు పశువాసరించు దేవతల కాహుతి కావలసినదని విధించు శ్రౌతకల్పము నుపేక్షించి నీకుమిక్కిలి దవ్యయి సంబంధించక మిక్కిలి యప్రియమగు కంపు ఘోకమాంసమునా దేవతల కర్పించెదవు. నీగుండెకాయ నాదేవతలకు సమర్పించవలసిన దనియే సకల వేద వేదాంగములును ఘుఘులును భోధించుచున్నారని తెలియుము.

స్త్రీపాణము నీకు బెల్లమా ? ఆహార నిద్రా విహారసౌఖ్యమును నీవలె
 నాసిగించి బ్రతుకుచు నీకుఁగాని నీతోడిపాటి మనుష్యులకుఁగాని యేవిధ
 మయిన హాని చేయకున్న మేఁకలను మేఁకవంటి సాధుజంతువులను
 స్వార్థపరుడవై చంపి కోసి తిని క్రొవ్వెదవా ? కూశసోమాసీ !
 వేదవేదాంగములనుగాని తత్తద్బ్రహ్మమునీశ్వరుల న్నాని నే నేమియు
 నిందించలేదుగాని పరమకారుణికులు శర్వజ్ఞులు సర్వలోకహితాచరణ
 పరాయణులగు మును లొసర్చిన శాస్త్రముల కపార్థములుచేసి
 శ్రౌతస్మార్తకర్మములను జంతుహింసకావించు క్రూరకర్ములగు
 మీ మౌఢకూశసోమాసులారా ! కాదనెదను. మాంసాశనక్రూరులగు
 ధూర్తస్వార్థపరులు పన్నిన క్రూరకల్పములను “శతాంధాః
 కూపం క్రవశిన్తి” అను చండమున గతానుతికులై శ్రోత్రియమృత్యు
 లారా ! వేదవేదాంగముల కపార్థముచేసికొని లోకద్రోహ మాచ
 రించు మీకా నాకా పాపండు సంజ్ఞ తగు నాలోచించుకొనుఁడీ ? మీ
 రున్న దార్యావర్తమా ? పుణ్యభూమియా ? మీరుమాత్రమే
 యార్కులా ? ద్విజులా ? అస్తికులా ? వైదికులా ? తక్కినదేశ
 వాసులు స్మిగుప్తమతము కిట్టని భూతదయాపరులందఱును నాస్తికులా ?
 అనార్యులా ? మ్లేచ్చులా ? పాపండులా ? పంచములా ? వేద
 బాహ్యులా ? అన్వృత్యులా ? అసంభావ్యులా ? పతితులా ? పంక్తి
 బాహ్యులా ? చాతుర్వర్ణ్య బహిష్కృతులా ? యేమి మీదురభి
 మానము ? మీదార్జనము ? మీధార్తము ? మీదుష్పాండిత్యము ?
 మీ స్వార్థపరత ? మీహార్థము ? మీయవివేకము ? మీకార్యము ?
 మీ దుస్సాహసము ? మీ పక్షపాతము ? మీ కులాభిమానము ? మీ
 భూతద్రోహచింత ? మీ యనహస మోఘాందసమ్మన్యులారా ! కొంచె
 మాలోచించుకొనుఁడీ ? జాతిమత వైషమ్యములు పెట్టుకొని పరస్పర
 ద్వేషములం దన్నుకొని కాట్లాడి కోరి లేనిపోని వాదులు తెచ్చుకొని

యెన్నటికైనా సహజముగాఁ దప్పని మరణము న్నోరి తెచ్చుకొని
యకాలమృత్యువు వాత నెందుకుఁ బడెదరో దుర్జ్వాతి మానవులారా?
నిక్కపుమనుష్య ధర్మ మనోఽస్య ప్రేమానురాగములతో జనులందఱు
స్థలసిమెలసి పరస్పరసాహాయ్యమునఁ దెల్పితేటలతో హాయిగా
బ్రతుకేరేల? మీకన్నఁ బశువులు పక్షులు పురువులు వేవిధములను
స్వచ్ఛందముగా హాయిగాఁ బుట్టి పెరిగి సహజముగాఁ బ్రకృతి
లయమగుచుంట తెలియరా? నీరు నిప్పు గాలి మొదలగుపంచేంద్రియ
సౌఖ్యకరములగు పంచభూత కార్యములన్నియు సకల జంతువులకును
సహజముగాఁ బ్రవర్తిలుచుంట కనిపెట్టరా? మనుష్యులలో మొత్త
ముపై నొకరికన్న నొకరు గొప్పవారు న్నారు కొద్దివారు న్నారు కష్ట
సుఖములు కావడికుండ లందఱికి స్సహజములే. స్వార్థపరత మాని
యెరులయెడ నీర్వాసూయలందఱ లోకోపకారమునకై పాటుపడు
నిన్ను నీవు ప్రేమించునట్లు నీ తోడిపాటివారి ననుగ్రహముతోఁ
జూచుట కలవాటు కొన్నాళ్ళు పశినపిమ్మట నా మతము మంచిదో
చెడ్డదో నీకే బోధపడు నో ఛాందసుఁడా! దేవునకు మనుష్యులు వేద
మునకు శాస్త్రములు ప్రతినిధులని నిర్దేశించఁదగునా? దేవునకు నాను
రూపములు నాదబ్రహ్మత్మక వేదమునకుఁ బ్రకృతి ప్రత్యయవర్ణ
విభాగమును బామర బోధ కొఱకు మునుల కల్పించిరిగాని దేవుని
యొక్క రూపములు వేదముయొక్క శబ్దార్థములును బారుషేయ
ములు కృత్రిమములు ప్రాతిభాసికములుగాని వాస్తవములు కావు
కావు. దేవునితోఁ గాని వేదముతోఁ గాని మనుష్యులకు సంబంధ
మేమియును లేదు. దేవునకును నాదబ్రహ్మత్మకమగు వేదమునకును
భేదమేలేదు. దేవుడే వేదము, వేదమే దేవుఁడు. రెండు సత్యింద్రియ
వదార్థములే. శబ్దభేదము తప్ప దేవునకును వేదమునకును వస్తు భేదము
లేదు. దేవశబ్దము వేదశబ్దము నీ రెండు శబ్దములును బాషేయ

ములుం గల్పితములు స్వప్న జగమువలె నామరూపాత్మకమగు నిజజగ
మంతయును మిథ్యయును భ్రాంతి భాసికమును మనోవిభ్రాంతి మూల
మును గాని యథార్థము కాదు కాదు. “ఇదమితథమ్” అని యే పదార్థ
మును వాస్తవముగాఁ బల్కుట నహజవిపరీతి దృక్కులగు ప్రాకృత
మానవులకుఁ దరముకాదు. ఎవరికో పుణ్యవశమునఁ బరమార్థజ్ఞాన
మబ్బునట్టి ప్రాణియే మునినాఁబరఁగును. ఆముని కూడఁ బ్రాకృత
మనుషు లచేఁ దెలియఁ బడఁడు. తన వీఁపే తాఁదోమకొననేరక తన
సంగతియే తనకుఁ దెలియకున్న యవివేకి మనుష్యుఁడు “సక్కుయేడ
దేవలోకమేడ” యన్న ట్లతీంద్రియ పరమార్థమును లెక్కించుచుఁ
దన పాండిత్యోత్కర్షను వెల్లడించుచున్నాఁడు. తక్కిన జంతువుల
కన్న నెంత ధూర్తోగాని మనుష్యులందఱుం బరస్పరానురాగములతోఁ
గలసిమెలసి లోకోపకారమునకై పాటుపడుట తప్ప న్నారితక్కిన
మనోవాక్కాయ కర్మము లన్నియును మిక్కిలి కొఱగానివి కానివి.
కుక్కలలో బాపనికుక్కలు రాచకుక్కలు కోమటికుక్కలు కాపుకుక్క
లని భేద మెట్లు లేదో యట్లే మనుష్యులలో బ్రాహ్మణులని క్షత్రియు
లని వైశ్యులనియు శూద్రులనియును భేదము గడింపరాదు. ఆకార
భేదము వయోభేదము తప్ప మఱియే భేదమయినను జంతువుల నే
జాతికై న నెంచుట మిక్కిలి యవివేకము. మనుష్యు లందఱును
మానవజాతిలోనివారే. స్త్రీలు పురుషులు సామర్థ్యభేదమునఁ బ్రాణి
కోటులలోఁ బ్రకృతియుం బురుషుడని రెండే జాతులు కాఁబట్టి
స్త్రీజాతియుం బురుషజాతియు సన్యోన్యమును రాగముతోఁ గలసిమెలసి
నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యమల బ్రతుకుచున్న కాలమా కృతయుగము.
జనలకుఁ బరస్పరైకమత్యము తగ్గుచున్న సమయములు క్రమక్రమ
ముగాఁ బ్రజేత ద్వార కలియుగము లనఁబడు. భూతదయ కలిగి పర
స్పరౌనురాగముతో మనుష్యు లందఱు సన్యోన్యముం గలసిమెలసి

కేవల శాఖాహారులై పరస్పరసౌఖ్య మరసికొనుచు సమాన నిద్రా
 హార విహార సౌఖ్యసంపాదనమునకై పాటుపడుచు సర్వభూత సము
 లైయున్న సమయమే పుణ్యయుగ మనబడును. జాతిమతవైషమ్యము
 లేక సమాన భోగభాగ్యములతో సన్న్యస్య ప్రేమానురాగ బద్ధులై
 మనుష్యులున్న స్థితియే స్వర్గము. జనులకుఁ బరస్పర ద్వేషము పుట్టిన
 స్థితియే సరకము. సర్వభూతి దయాపరుఁడై పరుల కొఱకుఁ బాటు
 పడు మనుష్యుని కన్నఁ బ్రత్యక్షుడై వ మితర మెద్దియును లేనేలేదు.
 చదువులు సందెలు వ్రాతలు కోతలు పుస్తకములు జన్నిదములు
 పెండ్లిండ్లు పేరంటకములు కులగోత్రములు జాతి మతభేదము లిండ్లు
 పాకిళ్ళుడువు లలంకారములు వేషములు వావులు వరుసలు నీయెను
 బదినాల్గు కోట్ల జీవరాసులకు జననమరణములు భేదమోదములు
 నిద్రాహారవిహారసౌఖ్యభిలాషయును సమానముగానుంటయేస్వభావ
 సిద్ధముగాని కోరి కొన్ని వ్యసనపరులై మద్యమాంసమలకుం గొఱ
 మాలిన భోగముల కలవడి మనుష్యులు తమలోఁ దాము భేద మెన్ని
 కొని యరిషడ్వర్గమునకు లోనై పరస్పర ద్వేషమున దన్నుకొనుచుం
 దక్కిన జంతువులకన్న నెక్కువ దుఃఖమునకుఁ బాలుగుచున్నారు.
 పూర్వులకన్న సధిక భోగభాగ్యరోగ్య దీర్ఘజీవన సుఖము లాసించి
 యవివేక తీవ్రపురుష ప్రయత్నముచేఁ చిత్తాధిక్యమున వెట్టిపట్టు
 దలతో మితిమీరిన వ్యయప్రయాసములతో సమితాహార విహార
 ముల కలవడి ఘోరమృత్యు ముఖమునుండి తప్పకొనుటకొఱకును,
 రుజాజరాభేదనములు తగ్గించుకొనుటకును మీ రొనర్చు తీవ్రప్రయ
 త్నములే మిమ్ము నోపండితమృత్యులారా! మఱింత జరారుజమరణ
 భీకరముఖ సామిప్యమునకు నెడువుచుంట కనిపెట్టరేలనో శ్రోత్రియ
 మృత్యులారా! మీరు స్వార్థపరులై కామ్యకర్మము లొనర్చుట
 మీ గోతులు మీరే త్రవ్వకొనుట మిమ్ము బంధించు త్రాళ్ళుమీరే

తెచ్చుకొంట మీతోడిపాటి జనులతో సమానముగా సకలభోగంబులు వంతుపంచుకొని యనుభవింప నెంచకున్నంతకాలమును మీ రరివడ్డర్థమునకులోనై స్వాభిమానము నిడువని యంతవఱకును మీశ్రేయస్సార్థ కర్మకలాపమంతయును మీకే కంఠపాశమై తప్పక మిమ్మిహపరచులకు వ్యవృత్తావింపక మానదుమానదు. నంట తెలియ నంతకాలము చెప్ప లుపయోగించుకొనకున్నంత వఱకును పట్టణములు భవనములు నిర్మించుకొనకున్న యన్నాళ్ళును ధనధాన్యదార సంగ్రహముచేసికొనుట తెలియకున్నంత వఱకును నాగరభోగముల కలవడకున్నంతవఱకును రేలుంబవళ్ళు ఋతువుల మార్పుమాత్రమే కనిపెట్టుచు దుంపలు కాయ లాకులు పండ్లు మాత్రమే తిని మంచినీరు మాత్రమే త్రాగి బ్రతుకుచుఁ దమలోఁ దాము విరోధపడ కన్యోన్య ప్రేమానురాగములతో నోరి యాహార నిద్రా విహార సౌఖ్యమున కింకొక రెంతమాత్ర మడ్డుదగులక నేల దున్నుకొని పండించు కొనుట తెలియక ధనధాన్యసంగ్రహోపాయము తెలియక కులగోత్ర మతాభిమాన మొకింతయును లేక చదువువాఁత లన నేమో యెఱుఁగక జాతిభేదమెంచక స్త్రీలు గర్భిణులై కన్నపిల్లలకుఁ బాల్పడిపి యశనపిపాసలు తీర్చఁదగిన దుంపలు కాయలు పండ్లు మంచినీరు తెచ్చుకొను సామర్థ్యము కలిగినంతవఱకుం బెంచి విడుచుటయును కొండగుహలు పొదలు చెట్లు తోట్టలు మఱి యెండ గాలివానల బాధలనుండి తమ్ముఁ గాపాడుకొనఁ జాలిన సహజసిద్ధములగు మఱుఁగులనుండి మనుష్యులు స్త్రీపురుషు లందఱును సమాన వేష భాషలతో సమాననిద్రాహారవిహారసౌఖ్యముతోఁ బరస్పర ప్రేమానురాగముల నన్యోన్యసాహాయ్యము చేసికొను చున్నంతకాలమే మనుష్యు లనఁదగియున్నారు. అట్టికాలమే కృతయుగము. పరస్పర ద్వేషముతో స్వార్థపరులై నవారు మనుష్యధర్మమునుండి భ్రష్టులై

యిహపరములకు దూరమైన యధమాధమ దుష్టజంతువులుగాని మనుష్యు లెంతమాత్రమున్నారు. జనులందఱుం పరస్పరప్రేమానురాగ బద్ధులై యన్యోన్య సహవాస సల్లాపసౌఖ్యముతో నిర్మల నిష్కపట హృదయములతో మాతృస్వాగ్ని సంతపులుగాక సమాన నిద్రాహార విహారసుఖ మనుభవించుచుఁ జిరాయురారోగ్యపదవి సనుభవించుట కన్న జన్మమె తిన సార్థక్య మింకెద్ది? ఆదపులలోను బర్వతములమీఁద జీవించెడి కోదుల కొండ వాండ్ర నీతియు స్సత్యమును రవంతయున్దప్పక చదువు వ్రాత లెఱుంగకుండియును నిష్కపటహృదయములతోఁ జిరాయురారోగ్యములతో దృఢదేహములతో హాయిగా బ్రతుకువేళ గ్రహచార వశమున ధూర్తనాగరిక సహవాసమున సౌకుమార్యమున కలవడి చెడుచుండుట కనిపెట్టుచున్నాముగదా!

విశ్వకల్యాణ ప్రేమభావము

ఏడేండ్ల లోపు బాల్యదశయందు మనుష్యు లెట్లున్నారో యేతలంపులు మఱెట్టి సమ్మకములు మఱెట్టి ప్రవర్తనము కలిగి యందురో యేడేండ్ల వయసువఱకు మనుష్యులలో స్త్రీపురుషులకున్న నీతియే మనుష్యులకు యావజ్జీవము కొనసాగఁదగిన ముఖ్యమానుష ధర్మము. ఏడేండ్ల వయస్సుపిదపఁ బ్రతికినకొలందిని మనుష్యులకు సత్సహవాసము దుస్సహవాసము భయమును గలుగును. భూతదయా పరులు సకలలోకోపకారపరాయణులుస్వార్థత్యాగులు నిర్మలాంతఃకరుణులు కేవల శాకాహారులగుభాగవతుల సహవాసముసత్సహవాసము. దంభులు పశుమారణదారుణ కర్ములు కేవల స్వార్థపరులు జగద్దోషి ములు వంచకులు కామక్రోధ లోభమోహ మదమత్సర నిర్మగ్న కపటదుష్ట హృదయులును శ్రౌతస్మార్త కామ్యకర్మపరులు తామసాహారులునగు ద్విజమృన్ముల సహవాసము దుస్సహవాసము. సహ

వాసముడఁ దఱచు సిరి యబ్బదుగాని చీడ యబ్బునను సామెతగాఁ బరమభాగవతధర్మ మంటదుగాని క్రూరదంభ శ్రౌతస్మార్తరకపట నిష్ఠాధర్మమే యలవడును. అనాదికాలమునుండియును లోకోపకార పరాయణులు మిక్కిలి సాధులు. కేవల భగవత్సాహాయ్యమే సహజముగా నాసించి యేజంతవునైన న్నాధించ కన్యాపేక్షలేక జీవించు పాధుజంతవులు కేవల శాకాహారమున బ్రతుకుచుండెడు ప్రాణులు పురుగులలోఁ గంబళి పట్టుపురుగులు మొదలగునవి, పక్షులలో జిలుక కోయిల మొదలగునవి, మృగములలో మేక లేడి యావు మొదలగు నవి, మనుష్యులలోఁ బరమహంసలు యతులు సన్న్యాసులు పరమ భాగవతులు మొదలగు సర్వజనసములు సర్వభూత ధయాపరులు స్వార్థత్యాగులు “సర్వేజనాఃసుఖినోభవంతు” అనిశిష్టులను నేవించుచు దుష్టులకు దూరమగుచుఁ బాపాత్ముల నుపేక్షించుచు నిష్కపటుల నుపేక్షించుచుండు సత్త్వగుణప్రధానులు, వేయేల! పుట్టిన ప్రాణులు పుట్టిసట్లు కేవల దైవస్పృష్టి ఇద్ధతులను మాత్రమే యఫలంబించిన ఘనాదమహాజ్ఞేవు లందఱును లోకోపకారపరులే. దైవస్పృష్టి ఇద్ధతులకు వ్యతిరేకముగాఁ దమ విపరీతబుద్ధితో లేనిపోని కృత్రిమకల్పనములను శ్రౌతస్మార్తరకములను బన్నుకొని జాతిమతాభిమానములతోఁ బరస్పర ద్వేషములం గాట్లాడుకొని యపమృత్యువునకు లోనగు దుష్ట నులు జగద్రోహులై యిహపరములకు దవ్వగుచున్నారు.

“ధేవాసురాః సంయత్రా ఆసన్” మాంసాశనులు వంచకులు స్వార్థపరులు ప్రాణిహింసకులయిన శ్రౌత స్మార్త క్రూరదంభకామ్య కర్మము లాచరింపువారు మనుష్యులలో రాక్షసులు. మఱియును కేవల శాకాహారులు సర్వభూత ధయాపరులు నిష్కపటులు సర్వ భూతసములు లోకోపకారపరాయణులు సగు పరమ భాగవతులు మనుష్యులలో ధేవతలు. అనాదికాలమునుండియు నీలోకముల్లో నీ

రాక్షసు లీ దేవతల న్బాధించుచున్నారు. మఱి దేవత లీ రాక్షసుల నుపేక్షించుచున్నారు. “అనాయానేన మరణంవి నా దై న్యేన జీవనమ్, అనారాధిత గోవిండచరణస్య కుతోభవేత్” భగవంతుని దన నిర్మల హృత్పీఠమందుంచుకొని లోకోపకారము నొనర్చుటయేభగవదారాధన స్వరూపమని యెరుల సుఖపెట్టి తా సుఖపడుచు స్వభూతదయాపరుడైన భాగవతుడు మాత్రమే యుభయలోకములం దరించునోకూశ సోమాసీ! చాలు చాలు నీ పశుమారణ దారుణ శ్రౌతస్మార్త దుష్ట కర్మకలాపమంతయును నీ ధూర్తమనః సృష్టిగాని భగవత్సృష్టి కాదని నమ్ముకొని నీరాక్షస క్రూరకృత్య మిక్కనైన మానుకొనుము.

బ్రాహ్మణములకు స్వరనియమములేదు. యధేష్ట స్వరమునఁ బఠించుకొన వచ్చుననియును “తస్యవా ఏతస్య యజుషో రస ఏవో పనిషత్” సర్వ వేదములసార ముపనిషత్తనియు “సహింస్యా త్సర్వ భూతాసః” అని యుపనిషత్తు విధించుటచేతను “పశుమాలభేత్” అను శ్రుతికి ఛాగాది జంతు విశేషన మెంతమాత్ర మర్థము చెప్పఁ గూడదు కూడదు. సత్త్వరజ స్తమోగుణాత్మకములగు జాగత్సర్వము సుషుప్త్యవ స్థల ప్రత్యక్షానుభవముకన్న సహంకార మమకారము లున్నంత వఱకు జగదుద్భవస్థితి వినాశకార్య విశేషములకు మూలకారణమని మతెద్దియు న్లేదని నిశ్చయింపక తీరదు. ఇంతవఱకున్న స్మృతి విశేషమున జగత్కార్యములు తోచుచున్న నిక ముం దీ స్మృతి యే మగునో నిశ్చయింపశక్యముకాదు. భూతవర్తమాన కాలములందలి యనుభూతకార్యజ్ఞాన మొకింత కలదు. స్మృతికి గోచరమైనదంత యను నిక్కముగాని స్మృతికను వర్ణనముచే స్వార్థపరుడగు వంచ కుండు మూఢుల న్మెప్పించి స్వలాభము పొందుచుండునుగాని నిష్కప టుండు కేవల లోకోపకారక రాయణుడైన భాగవతుండు స్వలాభ ముకై లేనిపోని టప్పాలుకొట్టి జనుల నెంతమాత్రము మోసపుచ్చుడు

“పురుషశబ్దేనశిరః పాణ్యాద్యాకృతియైర్దేహాభిధీయతే - సచ దేహాబ్రహ్మాది స్తంభాంతోబహుప్రకారః” అను మాధవాచార్యోక్తి కారము బ్రహ్మాది స్తంభపర్యంతము నానావిధములై స పంచభూతాత్మక శరీరములకే పురుషశబ్దము వర్తించుటచేతఁ జారుషమనఁగాఁ బంచేంద్రియదృష్ట మంతయును జారుషవేద్యమేకదా? పంచేంద్రియాత్మక దేహముగల జీవుని ప్రత్యక్షానుభూత స్మృతితోలేని పదార్థమంతయును లేనిపదార్థమేకాఁబట్టి ప్రత్యక్షానుభవములోఁ జేరిని భూతభావికాలిక పదార్థములు గగనారవిందమువలె శశవిషాణముల మాడ్కి శబ్దమాత్రములుగాని యదార్థములని పిచ్చివారు మోస కాండ్రు తప్ప నిష్కపటాత్ములు బుద్ధిమంతులు నిశ్చయింప నొల్లరు. రెండువందలయే డ్ల క్రిందటికాలమున నావృద్ధప్రపితామహుఁడు వదియదిగుల పొడవైన సుందరుఁడై వేదవేదాంగవేత్తయై యైదువంద లేండ్లు బ్రతికి యేనులను బంతులవలెఁ జేతమీటిన బ్రాహ్మణవీరుఁడని వ్రాసిన గ్రంథము చదువుకొనిగాని వంశపారంపర్యముగాఁ జెప్పబడుచున్న కథలు వినిగాని నిశ్చయముగా వాఁడే నాతాతయని నే నమ్ముకొని పామరులను నమ్మించి బెదరించి నాతాత యంత గొప్ప వాఁడు గనుక నన్నుఁగూడ మీరు మన్నించక తీరదను పనికిమాలిన యే బ్రాసిమొద్దు మఱుగుజ్ఞు చందమున “బ్రాహ్మణోఽస్యముఖ మాసీత్” అను శ్రుతిప్రకారము నాది వసిష్ఠ గోత్రము నేను బ్రాహ్మణుఁడను నాతండ్రి తాతల యాచారమంతయును శ్రోత్రి యాచారముకాఁబట్టి నేనుగూడ సర్థములను దండుకొని సోమయాజిని యీషణత్రయముల స్థగిలి క్రతువురోడాశముల న్నొవ్వి యజ్ఞాచరణ వ్యసనపరుఁడనై యేఁటేట మేఁకలఁ జంపెదనని వదరకు మో నామ బ్రాహ్మణుఁడా! నీ నొప్పివంటిదే యితర దేహుల నొప్పియని ప్రత్యక్షముగా నీవు తెలిసికొనుచుండియును నిష్టగ్రంథములు ముసలమ్ము

చెప్పినకథలు సమ్మకొని నీకుఁ బ్రత్యక్షముకాక శశవిషాణమువలె
యసంభవ కార్యములగు బ్రాహ్మణాది వర్ణభేదముల స్వర్ణించి
పామరులం బెదిరించి స్వార్థపరుఁడవై పంచకుఁడవై నీవు చెప్పిన
దొకటిచేయున దొకటిగా లోకద్రోహివై నెవరుమాలి జంతువుని నో
దేవానాంప్రియుఁడా! దేవతలపేరుచెప్పి చంపి తినెదవా? నిన్ను
జంపఁగల మానవులను వ్యాఘ్రాదిహింసములను సీప్రాణబంధువులను
దేవతాప్రీతికై నీవు సమ్మిస శ్రౌతకల్పానుసార మేల మనుష్య
పశువులం జంపి తినవో? సీప్రాణము నీనన్నిహితబంధువుల ప్రాణము
నీకెంత బెల్లమో? కేవల స్వార్థపరతకన్న మతేజాతినీతులు నీకు లేనే
లేవని తెలియు దుష్టవ్యసనాన క ప్రాణిహింసక శ్రోత్రియమృన్మయఁడా!
చాలు చాలు నీయాజమాన్యము. పేనునకు పెద్దరికమిచ్చినం బెడత
లెల్లం బడకొఱకెనను సామెతగా నధ్యయనవేత్తవని లోకులు నిన్ను
మన్నించిన ఫలమా యిట్లు క్రూరశ్రౌతకల్పములం బన్ని క్రతు
మివన్జంతువులం జంపి నమలుచున్నావు? నీవా బ్రాహ్మణుఁడ విస్సే
పశుఘాతుకుఁడా యుండుండుమింకను వినుము “ఆనందోబ్రహ్మేతిజా
నీయాత్” - ఒరులను సుఖపెట్టి నీవు సుఖపడుటయే నిక్కముగ
బ్రాహ్మణ లక్షణమని తెలియవా? మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారాత్మ
కాంతఃకరణ చతుష్టయము త్రిగుణాత్మకమై యనిర్వచనమాయా
రూపకమై జీవాత్మన కీదగద్రూపమున భ్రాంతిమూలమై యెండ
మావుల జలమువలె మిథ్యయయ్య న్వాస్తవమువలె నగపర్చుచున్న
దనుట యనుసూనోపమాన శబ్దప్రమాణసిద్ధమైనప్పటికిఁ బ్రత్య
క్షానుభవమే. నేనను స్మృతియును భేదమోదానుభవము నాశరీర
మును నాకు వేఱుగానున్న జగమును నాకు యథార్థముగా ననుభ
వించుచుంటుచేత నాయీప్రత్యక్షానుభూతి భేదమోదములు నీజగత్తును
నహేతుకముగా యుక్తికిట్టినందున నీ దేహాది సకలప్రపంచభ్రాంతి

మాత్రము మిథ్య. స్వప్నమువలె మృగత్వస్థితికాఁగి వాస్తవము కాదని పైకి వేదాంతబోధచేయుచు నాయనుభవ మొకవిధము నాబోధ వేఱువిధముగా నుంటకూడ భ్రాంతికృతమని యేల యనరాదో? కాబట్టి యింద్రియ ప్రవృత్తిజ్ఞాన మున్నంతవఱకు కనఁగా నాకు శరీరస్మృతి యున్నంతవఱకు నా జ్ఞప్తియును మఱి యాజ్ఞప్తి గ్రాహ్యమగు జగమును వాస్తవమే. “అహంబ్రహ్మస్మి” నేనే బ్రహ్మము నాకంటె వేఱే పదార్థమేలే దీపించ భౌతికోపాధియును మఱియీ సమస్త జగమును స్వప్నమువలె నెండమావులవలె మనోవిభ్రాంతి కల్పితములుగాని వాస్తవములు కావని భావించుకొనుటయు న్నూడ భ్రాంతిమూలమే యగునుగదా!

కాబట్టి యీ పనికిమాలిన సోమరిపోతుసన్యాసి మాటలు చాలింట పౌరుషముకన్న మఱి వేఱే పదార్థమే లేదని దృఢముగా నమ్ముకొని యీ పౌరుషమునకుఁ దగినట్లు నిష్పాక్షికముగా ఫలము నొనఁగు భగవంతుఁడు ప్రత్యక్షముగాఁ ద్రయీమూర్తియై ద్వాదశ శాత్ముడై సర్వజగదుద్భవస్థితి వినాశమూలమై సకలకర్మసాక్షియై సర్వగ్రహరూపియై సర్వలోక బాంధవుడై సర్వలోకచక్షువై యచింత్యానంత మహిమాన్వితుడై త్రిభువన స్వరూపుడైన భగవంతుఁ డీ సూర్యుడే దేవుడని ముమ్మాటికి నిశ్చల్యశించి సూర్యుని యంశమే యీ దేహస్మృతి యని యెంచుకొని పరోపకార మొనర్చుటయే యీ జన్మమునకు సార్థక్యమని సర్వభూతదయా పరుడవై యితర జీవుల సుఖపెట్టి నీతోడివాటివారికి సాయపడి వారి యచ్యుగహమును స్నేహమును సంపాదించుకొని సుఖముగా నీ జీవనమును గడపు కొనుము మఱియును సకల భూతములును సర్వజీవులును నీ బ్రతుకు సౌఖ్యమును గాపాడునట్లు సంతతమును దేజోమయుఁడు ప్రత్యక్ష దేవుడగు సూర్యభగవానుల కహర్నిశము జేయెత్తి మ్రొక్కు-

చుండుము నీ కాపదలబ్ధినవుడు నీ పౌరుషలోపమనియును సీ ప్రారబ్ధ
దుష్కర్మఫలమనియును నీకు నంపద లభించినవుడు భగవదనుగ్రహ
మనియును నీతోడిపాటివారలకు నీయెడఁగల యనురాగమే కారణ
మని నిశ్చయించుకొని నీచిత్తమును సమాధాన పర్చుకొనుము. నీ
వాప్సకొన్న కురూపి నీకు సొగసగుటయు హాస్యము నెపమున నీవు
ప్రేమించినవారు నిన్నుఁ దిట్టిన తిట్లు నిన్నుఁ గొట్టినకొట్లు నీకోరిన
కోర్కెలగుట సీ ప్రత్యక్షానుభవమేకదా ? స్వార్థపరతమాని పరోప
కారమునకై పాటుపడుచుఁ గాపట్టము న్దొఱచి మహాప్రభూ! నీకన్న
మఱి దిక్కులేదు రక్షించు రక్షించుమని ప్రతిక్షణమునుజ్ఞానస్వరూ
పుఁడై ప్రత్యక్ష దేవుఁడగు సూర్యనారాయణునకు మ్రొక్కుచుంట
కన్న నీవు చేయవలసిన యజ్ఞములుగాని దపములుగాని మఱే
యాచారములయినఁ గాని లే వోశ్రోత్రియస్మన్ముఁడా ! శిక్షక నై
యాకరణఛాందస నైరుక్తిక జ్యోతిష్కులతో నాకెద్దియు స్పనిలేదు
గాని యోషశుచారణదారుణ కర్ముఁడా! యోదంభ శ్రౌతస్మార్త
కర్ముఁడా' నీకుఁ దప్పక భూతదయయును సకలజన సమ్మతాచారణ
విధానమును బోధి చి నిన్నొప్పించి నిన్నుఁ గేవల భాగవతునిఁ జేసిన
గాని నాచమవు నేర్పున ఫలమేమి? కవినైన సార్థక్యమేమి? ఇంత
కష్టపడి గ్రంథము రచించిన సాఫల్యమేమి?

తన యూహను బరుల కెఱిఁగించుటమాత్రమే వాచి కాంగి కా
హార్యసాత్త్వికాభినయ ప్రయోజనము కాబట్టి సంజ్ఞామాత్రములైన
రూపములకు దేశ కాలపాత్రానుసారముగాఁ గలిగిన పద్ధతు లనిత్య
ములు క్షణికములును సమయోచితముగా మార్పుచెందక తీఱనవి
యును మూఁగవారు తమ యూహలను దమ కంఠధ్వని విశేషముల
కలపడిన వారలకుఁ దెలుపఁదగిన ట్లఱచెదరు. ఆమూఁగల కంఠధ్వని
సలవాటునఁ దెలిపికొన్నవార లా కంఠధ్వనుల స్థాయివిశేషములంబట్టి

వారల యూహలు పోల్చి వారలకుఁ దగువిధమున నాచరించెదరు. మనుష్యులు శబ్దాద్యభినయవిశేషములచే నితరజంతువుల యూహలం దాము గుర్తించి తను యూహల చొప్పున నితర జంతువులచే గ్రహింపచేయుచున్నారు. కాబట్టి ప్రాణులు పరస్పర మూహ తెల్పుకొను నామరూపాత్మక సంజ్ఞల కొక పద్ధతియు నొక నియమము నెంతమాత్ర ముక్కరలేదు.

జగత్కారణమై భక్తపరాధీనమై సర్వజ్ఞమై సర్వశక్తియైన పదార్థముచు దెల్పుఁగలిగిన శబ్దరూపమెట్లున్న నేమి? హాయిగా బ్రతికించుగాలి యెట్టిదేశకాల పాత్రలం బుట్టిననేమి? అన్యులచే నెఱుఁగ శక్యముకాని తన యూహ నన్యులకుఁ దాఁ దెల్పుఁగలిగిన నామ రూపముచు కన్పల శిక్షావ్యాకరణ చ్ఛందోనిరుక్తి పద్ధతినియమములతోఁ బ్రయోజనమేమి? “ఏకశృబ్దః సమ్యక్జ్ఞాతః సుష్ఠు సంప్రయుక్తః” అని భాష్యకారుని యుద్దేశము. శబ్దచునఁగా నూహ. బరుని యూహ సరిగాఁ దాఁ దెలిసికొనుటయుం దనయూహ సరిగా నితరులకుఁ దెల్పుటయును దన మనస్సంతుష్టి నొదవించునని తాత్పర్యము. శబ్దబ్రహ్మచునియు నాదబ్రహ్మచునియును బల్కుటచే సర్వ జగదాత్మకమై సర్వజగత్కారణమై నామరూపాత్మకమై వాచికాంగి కాహార్యసాత్త్వికాభినయవిశేషమంతయును శబ్దరూపమనియే పతంజలి తాత్పర్యము. కాబట్టి “ఏకశృబ్దః” అను భాష్యము హాయిగా బ్రతుకుటకై ప్రతిజంతువు నూహించుచున్న దనియును తన బ్రతుకు సౌఖ్యము సమకూర్చుకొనుటకై తన యూహ ప్రవర్తించుచున్నదనియును బ్రతిజనుఁడు తెలిసికొని యెరుఁగు సుఖపెట్టి తానుసఖపడవలయునని “అథశబ్దానుశాసనమ్” అని ముందుగా “అథ” అను శబ్దమును బ్రయోగించెను “అ” అనువర్ణ మించుమించు ప్రతిభాషలో మొదట నుచ్చరింపఁబడుటకుఁ గారణ మచ్చుల కెల్ల “అ” అను సచ్చేవై ఖరీ

మూలము. అంబ, అల్ల, అక్క మొదలగు “అ” అను సచ్చత్వోఽబ్రతి జంతు కంఠస్వరమును బ్రవర్తిలుచున్నది. కంఠస్వరముచేతను మఱి యవయవవిన్యాసాకార విశేషముచేత ననగా నామరూపాత్మక చతుర్విధాభినయముచేత నన్ని జంతువు లన్యోన్య మూహ తెల్పు కొనుచున్నవి. అ మొదలగు సచ్చుల కన్యోన్యభేదమును కకారాది వ్యంజనములును మనుష్యు లన్యోన్యోహానివిదేసమునకై పన్నుకొని యట్టి కల్పిత ధ్వని విశేషములకు శిక్షావ్యాకరణ చ్ఛందోనిరుక్తము లని సంజ్ఞ తేర్చరచుకొన్నారు. మఱియు సూర్యోదయాస్తమయముల యవధి సూర్యచంద్రగహణముల రీతియును ఆమావాస్య పూర్ణిమల కొంచెమైనను దోచక సంపూర్ణ బింబములం గ్రమముగఁ గన్నట్లు చంద్రు సరసియును ఋతు విశేషములం బట్టియును జ్యోతిష శ్రౌత స్మార్తకర్మ షడ్ధతు తేర్పఱచుకొనుచున్నారు మఱియును బాల్యమున సుషుప్త్యవస్థయు యౌవనమున జాగ్రదవస్థయును వార్ధక్యమున స్వప్నా వస్థయును బొందుచున్నట్లు సకల జీవులు కన్నట్లుచున్నారు. జ్యోతిష శ్రౌతి విధానములచేఁ బ్రతికూల దైవము నడ్డుకొనుటకును సకలా భీష్ట కార్యసిద్ధిని సమాకూర్చుకొనుటకు మనుష్యులు తమ పౌరుషముప యోగించుకొనుచున్నారు. కేవల స్వార్థపరత్వకై కాక లోకోపకార ముకై మాత్రము మానవు లొసర్చు సకల కర్మములు సకలవేద శాస్త్ర సమ్మతములే సమ్మతములే. ఆహార నిద్రావిహార సంపూర్ణ భోగము తా మనుభవించి పరులచే ననుభవింప జేయు శక్తి తగ్గిన కొలంది నీ వేదవేదాంగ షడ్ధతులు పనికి మాలిన కూతలు వ్రాతలు సోమరిమాటలు సోదె లాకాశపంచాంగములు మొదలగు కొఱ మాలిన కులమతాచార షడ్ధతులు మొదలగు వార్ధకలక్షణము లన్నియును బొడచూపుచున్నవి. బాల్యము దాటి వయసు ముదిరిన కొలంది నిద్రాహార విహారసౌఖ్యమును సంపాదించుకొనుటకై చేయు

పురుష ప్రయత్నము తప్ప మనుష్యులు భూతభవిష్య జన్మములఁ గూర్చియు నతీంద్రియ స్వర్గసరకములఁ గూర్చియుఁ గులమతాచార ప్రవర్తక శ్రౌత స్మారాది కర్మము లన్నియు నుబుసుపోని మంగలి పిల్లి తల గొటగుటవలె మిక్కిలి వ్యర్థ కల్పనములు. తన యొక్కయుం బరుల యొక్కయు నిద్రాహార విహార సౌఖ్యమునకై పాటుపడుట మాత్ర మీబ్రతుకున నవశ్యక ర్తవ్యమగు పని. తనకుఁ గాని పరులకుఁ గాని యీ బ్రతుకు నందలి నిద్రాహార విహార సౌఖ్యముం జెఱచు నకల విద్యలును నకల శ్రౌత స్మార్త కర్మములు వివిధకుల మతాచార పద్ధతులును నృథాపురుష ప్రయత్నము లని ఘంటాపథముగాఁ జాటి ప్రతి మనుష్యుఁడుం దనతోడిపాటివారికి బోధింపవలయును. బాల్యమున సుషుప్త్యవస్థయు యౌవనమున జాగ్రదవస్థయును వార్ధక్యమున స్వప్నావస్థయును నకల ప్రాణు లనుభవించుటచేత సుషుప్తి యడఁ బ్రత్యక్షాది ప్రమాణ చతుష్టయ బోధ యొనర్చు శక్తి! యుండదు. యౌవనమున స్వపరనిద్రా విహార సౌఖ్యమునకై మాత్రమే త్రికరణము లుపయోగించుకొనుటచేత వేదశాస్త్రములు చదువు కొనుటకుఁ గాని ప్రవచించుటకుఁ గాని సమయము చిక్కదు. వార్ధక్యమున నెట్టి పాటుపడుటకై నను శక్తి చాలదు. మఱియును వార్ధక్యదశ పరాధీనమగుటచేత వేదశాస్త్రములు బోధించుకొనుటకుఁ గాని పరులకు బోధించుటకుఁ గాని దేహమనఃపాటవము బొత్తుగా క్షీణించును. కాబట్టి కేవల తపస్సాచుర్ధ్యముచేత బుద్ధిస్వరూపులగు వ్యాసాదిమునులు బోధించిన వేదశాస్త్రములు ప్రాకృతులగు మనుష్యులు గ్రహింపజాలక స్వార్థపరులగుటచేత, దమ లాభముమాత్ర మాసింది లోకోపకారము కసితయు న్దలఁపక సర్వజనసమ్మతముకాని యభిప్రాయములను వేదశాస్త్రములందుఁ దమ యిష్టానుసారము గ్రహించి యన్యోన్య మతద్వేషములతోఁ గాట్లాడి తన్నుకొని యిహ ఘరముల దూరమగుచుంట కేవల కలికాల చేష్టిత హాసకతీతిదు,

లోకుల ప్రవర్తనము కాలవశమున మాటుచుండును. వేసవి యందుఁ దాపము శీతకాలమునఁ జలిచే దేహధర్మములు చేష్టలు మాటుట స్వభావమైనట్లు కృత త్రేత ద్వాపర కలియుగములందు మానవధర్మము తార్మాటగుచుండును, నాల్గయుగములకుఁ దగునట్లు మునులు ధర్మములను బోధించిరి. “కతాపారాశరః స్మృతిః” అనుటచేఁ బరాశరముని చెప్పిన ధర్మముమూత్రమే కలికాలమం దనునరింపదగినది. సకలధర్మ వివర్జితమగు కలియుగమునందలి జనులుతరించు మార్గముచెప్పుచున్నానని పరాశర మహర్షి “దానమేవ కతాయుగే” అనియును దానమనఁగా బరోపకార మొనర్చుట మాత్రమే కలిజనుల కవశ్య కర్తవ్యమనియును “పశుమాలభేత” అను వేదచోదిత క్రమవిధులకుఁ గలికాలము పనికిరాకుంటుండేత వైశ్యదేవము చేసికొని యతిధిగావచ్చిన యే యధమజాతివానికైనను మఱెట్టి పాపాత్మునకైనను “అన్నస్య క్షుధితం పాత్రమ్” అని యొరుల నన్నపానాదులను సుఖపెట్టి భూమి నేవ్యము చేసికొనుటయే ముఖ్య జీవనవృత్తి చేసికొని స్త్రీ పునర్వివాహము సంగీకరించి సత్సంపర్కము శ్రేయమని సులభములగు ప్రాయశ్చిత్తములచే వ్యభిచార నివృత్తి యగునని భగవన్నామ సంకీర్తనముకన్నఁ గలికాలమున వేతే తరించుటకు దారి లేదని బోధించెను. ఇంతకు నక్షత్రాది ఖగోళముల సంగతి కూలంకషముగాఁ దెలిసికొని “ఇదమిత్రమ్” అని రూపింపశక్యము కానట్లు వేదశాస్త్ర ప్రపక్తఁగు మునుల మతమును యథార్థముగాఁ బ్రాకృతజనులు తెలిసికొని తాము నడిచి యొరుల నడిపింప నొకింత యును సమర్థులుకారు. మోఁచేతి కంఠమున కద్దమేలా? పరుల సుఖమున్దొరిన స్తవ్వ నీకు సౌఖ్య మబ్బదని నీ కూహవచ్చినదిమొదలు నీ స్వాసభవమేకదా? కాబట్టి యొరులను సుఖపెట్టి నీవు సుఖముగా బ్రతుకుము. స్వర్గనరకాది గగనారవింధ చింత నీకేల? వేదవేదాధి

గాది విద్యలు వ్రాతలలో గలవుగాని నీ బ్రతుకు సౌఖ్యమున కుపయోగించు తెలివి, తేటలు లోకుల ప్రవర్తనమునుండియే నీ కబ్బుచున్నవి. కష్టపడి భూమిని దున్నుకొని పండించుకొనుము. పండినపంట నీతోడిపాటిజనులతో వంతుపంచుకొని వారితో, గలిసిమెలిసి సుఖముగా సనుభవించుము. ఈతిభాదలనుండి కాపాడుమనియు నారోగ్యముగా, జీరజీవనసౌఖ్యము దయచేయుమనియును బ్రత్యక్షుడై వముగు భాస్కరునకు మ్రొక్కుచుండు మంత్రకన్న నీవు చేయవలసిన కార్యములు నీ బ్రతుకున మఱిలేవు. అక్కరమాలిన చదువునందెలు నోములు వ్రతములు నామములు మడిమైలలు జాతినీతులు మతభేదములు వంచకులగు స్వార్థపరులు సోమరులు మాత్రము పన్నిన పన్నికలని దృఢముగా విశ్వసించి లోకోపకారముగా నడుచుకొని సర్వభూత దయాపరుడవై నీజన్మమును సఫలము కావించుకొను మోక్షాశస్సోమానీ ! పొమ్ము మఱెన్నండును బశుహింస చేయక తిన్నఁగా బ్రతుకుము నీవు పఠించునవి వేదములుకావు నీవాచరించు నాచరణము వేదవేదాంగచోదితముకాదు. నిత్యము లపౌరుషేయములు నగువేదములు నీవంటి ప్రాకృత మూర్ఖ మర్తుల నోళ్ళ మలయునా? నీకు బుద్ధిలేదా? యతీంద్రియములు నిత్యము లపౌరుషేయములైత్రైక వేద్యము లశరీరములు బ్రహ్మస్వరూపములగు వేదములు నీ యకారాద్యచ్చులలోను గకారాది హల్లులలోను నీవదవాక్యములలోని నీ మర్త్య తుచ్ఛాంగ విన్యాసములలో నిముడునా? యద్దములో గొండ మిడి ప్రతిఫలించునట్లు ముంతనీటిలో కూర్చబింబ మిమిడి తోచునట్లు బ్రహ్మత్మకమగు వేదజ్ఞానము నీ మనస్సునం బ్రతిబింబించి నప్పటి కాకొండను మఱి యాసూర్యుని నీ వంటజాలనట్లు మఱి యా రెండింటిని నీ బ్రతుకున సుపయోగించుకొనఁ జాలనట్లు వేదము లనుగాని మున్మీప్రణీతములయిన వేదాంగములను గాని నీ వెంత

మాత్రము నీ బ్రతుకున నుపయోగించుకొన నేరవు నీబుద్ధియెడం బ్రతి
ఫలించు భగవత్స్వరూపముగు వేదవేదాంగ విద్యానుహిమనుగూర్చి
నీ కఠీతముగా దవ్వుల నగపడుసూర్యునకు నీవు మ్రొక్కునట్లు అచి త్న
వైభవ మహిమాస్పదముగు వేదవేదాంగ విద్యను సంతతము
ధ్యానించుకొనుచు నీ బ్రతుకు నిహపరములఁ దరింపఁజేయుట కావిద్యా
రూపుఁడగు త్రయిమూర్తిని వేడుకొనుచు భూతదయాః రుఁడవై
స్వార్థపరతమాని లోకోపకారమునకై పాటుపడుము. మూఢావస్థతో
జన్మించి మూఢావస్థలో లయమగుచున్నాఁడే దేహీ - నడుమ స్వప్న
జాగరములవంటి దీ బ్రతుకునందలి జనన మరణములయొక్క మధ్యా
వస్థ. యహంకార మమకారములున్నంతవఱకుఁ బురుషప్రయత్నము
మానలేము. మఱియీ పురుషప్రయత్నము చేసిన సార్థక్యములేదు.
తెలియకుండలేము. తెలిసినలాభములేదు. స్వప్న మంకవలె జాగ్ర
ద్దశయందు సకల కార్యముల వశతగాఁ గాలవశమునఁ జారుపము
నకుఁ బ్రేరేషకమైన విధివశమున జరుగుచుంట సకలజనులకుం బ్రత్య
క్షానుభవమేకదా ? కాఁబట్టి యేపనియైన చేయుటగాని మానుటఁ
గాని ప్రాణుల వశముకాదు సుఖజీవనము లెల్లప్రాణుల పేక్షించుట
సహజము. ఆజీవనసౌఖ్యము తనతోడిపాటిఁ జీవులతో దాఁచేమాను
రాగములతోఁ గలిసిమెలిసి యున్నంగాని తన కబ్బకుంట దేహ
ధారులలో ముఖ్యముగా మనుష్యునకుఁ బ్రతిదిస ప్రత్యక్షానుభవమే
కదా ? పరోపకారబుద్ధియును సర్వభూతదయయును జిరాయురారో
గ్యములను నీ కీచ్యుని ప్రత్యక్షభగవంతుఁ డగు సూర్యున కార్చివ
మును మ్రొక్కుచుండుము. సమస్త వేదశాస్త్రముల యభిప్రాయ
మిద్దియే యని విశ్వసించుము. వెట్టికి వేవిధాలన్నట్లు మర్త్యులు
వ్యవహరించు వేదశాస్త్రములకు స్థర్మములకు హద్దున్నే !"

“అ” అను సక్షరమున కనేకార్థములు మఱాక్కొక్క యర్థమున కొక్కవర్ణ మొక్కొక్క యధిదేవత యొక్కొక్క యర్చనవిధాన మొక్కొక్క మర్మవిశేషము. సప్తకోటి మహామంత్రములు లోకోపకారమునకై పాటుకడలేని తుంటరి సోమరిపోతు మోసగాండు పన్నిన మంత్ర యంత్ర తంత్రము లిన్నన్నికాత. అడవిలోఁ బసులఁ గాచుకొనుచు జీవించు గొల్లనిపాటి వివేకమో శ్రోత్రియమృన్యూడా! నీకు నిశ్చయముగాలేదు. నీవు వల్లించునవి నిక్కముగా వేదశాస్త్రములు కావు. అద్దములోని ధనముమూట నీవెట్లుపయోగించుకోలేవో నీహృదయమున దోచు నాత్మైక వేదశాస్త్రజ్ఞానమును నీవెట్లుపయోగించుకొనలేవు. అవాఙ్మనన గోచరమా వేదవిద్య. వేదము నీ పోటి యుచ్చారణమున కెంతమాత్రమును రాదు. వేదము ననుసరించి నీ మర్త్యదేహముగాని నీ యల్పజ్ఞానముగాని వ్యవహరింపఁజాలదు. వేయేల నీవు చదువు లనుకొన్నవి వాస్తవముగాఁ జదువులు కానేకావు. అగ్ని ముట్టుకొన్నం జుఱుకునని నీరత్యక్షానుభవమేచాలు ననుమానోపమాన శబ్దములే? “ఇషేత్వా” అను వివిధవేదములు మఱి వేదాంగములు నీయచ్చులు హల్లులు పదములు వాక్యములు నానావిధభాషలు గ్రంథములు వ్రాతలు చతుర్విధాభినయ విశేషములు పౌరుషకల్పితములు కృత్రిమములు మఱియు సనిత్యములు స్వప్నవికారములు చుదవికారములవలెం బంచభూత సంయోగ వియోగ విశేష సమద్యూత దైహిక వికారచేష్టలుగాని పంచభూతములవలె వాస్తవములుకావు పంచభూత సంయోగ వియోగ విశేషములగు దైహిక చేష్టావికారములు మృగత్వప్లికాఁ జలమువలె స్వప్నప్రపంచమువలె నీడవలె మిథ్యలుగాని వాస్తవములు శాశ్వతములు నెంతమాత్రముకావు. నీ దేహము నీబ్రతుకు నీవేదములు నీజ్ఞానకర్మములు పరవశములని నమ్ముకొని నిష్కపటముగా లోపల నొకటి

పై కొకటి యగపర్చ కిచ్చకము మోసము దంభవేషములు మాని
 నీ దేహసౌఖ్యముకై నీవు తంటాలుపడుచున్నావుకనుక నొరులయెడ
 నీవెట్లునటించిన నీకోరినసుఖ మబ్బునో యట్లు నడుచుకొనుటకై
 నీ పౌరుషము లుపయోగించుకొను నీప్రయత్నము సఫలముకావించి
 నీబ్రతుకు హాయినిచ్చుటకై భక్తవత్సలుఁ డగు భగవంతుని నిర్మల
 హృదయముతో వేడుకొనుచుండు మోదంభసోమయాజీ ! “శునిచై వ
 శ్వపాకేచపండితాః సమదర్శినః” అనుభగవద్వాక్యము సరసి లోకోప
 కారముగా నడుచుకొని సుఖమున నీ బ్రతుకు వెళ్ళబుచ్చుకొనుము.
 లేనిపోని వేదవేదాంగ దంభకమార్గాచారముల నింకనైన గట్టిపెట్టు
 కొని నీతోడిపాటి మనుష్యులతోఁ బ్రేమానురాగములఁ గలిసిమెలసి
 వారలను సుఖపెట్టి నీవు సుఖపడు.

మనుష్యులలో నొకనికన్న నొకఁడు గొప్పకాఁడు కొద్దీకాఁడు.
 చీమలన్నియుం జీమలే దోమలన్నియుం దోమలే గోతులన్నియుం
 గోతులే మనుష్యులందఱు స్మనుష్యులే నీకెందుకీ వెట్టి నీ తోడిపాటి
 మనుష్యులకన్న నీకు విశేష మెద్దియును లేదు. కుళ్ళాయియు
 నంగియు నంటుపోగులు ధరించు నప్పటికిం దిమ్మఁడు తిమ్మఁడేగా ?
 ఇంకొక విశేష మట్లలంకృతమగు కోఁతిని దక్కిన కోఁతులు ద్వేషించి
 తమ మందలోఁ జేరనీక బాధించినట్లు నీవు బ్రాహ్మనుఁడ వనియును
 వేదవేత్త వనియు శ్రోత్రియుఁడ ననూచానుఁడ వనియును నిద్రాహార
 విహారసౌఖ్య మందఱివలె నాసించియుం బైకి నిష్కనగపర్చుట కన
 హించి క్రమక్రమముగా నీతోడిపాటి మానవులు తమ సంఘము
 లోనికి నిన్నుఁ జేరనీక తన్నితగిలివేయక మానరు. ఊరక కొన్ను
 కూర్చుండినీవు శ్రేష్ఠుఁడవని చెప్పకొనుచు జనుల యసహ్యమున కేల
 పాలయ్యెదవో శ్రోత్రియమ్మన్యుడా తాఁ జెడినకోఁతి వసమంతయుం
 జెఱచె నను సామెతగా వేద వేదాంగవేత్తవను సహంకార మమకార

ములతో నీవు చెడి మనుష్యులకు మతద్వేషములు కల్పించి చెఱచు చున్నావు. నీ కన్ననో కూళసోమానీ! పులిమేలు పాముమేలు మఱెట్టి క్రూరజంతువైన మేలు. ఆ క్రూరజంతువులు చేయు హి స కన్న నీవు చేయు హింస కోటియింతలు మోడు. ఆ క్రూరజంతువులు చేయు బాధ మిక్కిలి కొంచెముగాని నీ వానర్చు భూతద్రోహమునకు మేరలేదు. నీవేమో దివ్యజ్ఞానము కలవానివలె నీ స్వార్థపరత న్నాటు వర్చి పైకి దంధవేషమున నుంటచే నీ బోధలను విశ్వసించుకొన్న మూఢులు భ్రాంతులు బాలురు సకలదేశంబులలోని మనుష్యులందఱును బరస్పర మతవిద్వేషములతో ననోన్యస్యహింసకావించుకొనుచుం దమ జీవిత సౌఖ్యమును వృధా చెడఁగొట్టుకొనుచున్నారా? ఇంతకును నీ వేదశాస్త్ర జ్ఞానబోధయును నీ స్వార్థపరతయును నీ ధూర్తదంధ వేషమును నీ జ్ఞానల వదుర్చిదగ్ధతయును నీ జాతి మతభేదము న్నదా కారణము? నీవు బ్రాహ్మణుండవా? యితరుడు కాఁడా? టోపీ పెట్టు కొన్న కోఁతి తక్కినకోఁతులలో వశిష్టా? అయ్యో బుద్ధిమాలిన ఛాందసుఁడా! మనుష్యులందఱును సమానులే. యనోన్యస్యము న్నలసి మెలసి హాయిగా బ్రతికినకాలము కృతయుగము. మనుష్యులలోఁ బరస్పరై కమత్యానురాగములు చెడ్డకొలంది నిట్లు భూతహింస మోడై కలికాలము ముదుగుచున్నది. చెట్టు చచ్చెడికాలమునకు మురుగు పిండెలవలె మనుష్యులలోఁ బరస్పర ద్వేషకారణములగు జాతి నీతులు ప్రబలుచుగట 'రామరామ' యోవంధయాజులూ! నీతప్పు న్నాదు. నిన్వేక్కిరించు నాతప్పున్నాదు. కలికాలకృత్య మేమిచేయుదు సహంకార మమకారము లున్నదనుక జనులందరితోఁ బరస్పరాను రాగములతో భూతదయతో బ్రతుకుఁడని బోధించు నావురుష ప్రయత్నము కొనసాగదని తెలిసియుండియు నిట్లు వనరుచుంట నా విధి.

అతలు, కథలు, బ్రాహ్మణశూద్రులు స్వర్గపరకములు పశు
హింసక క్రతువులు మంత్రబ్రాహ్మణములు శ్రౌతస్మార్త కర్మములు
నిద్రాహార విహారసౌఖ్య మాసించి ధంభవేషము లూని వీరస్య
మత్స్థులతోఁ దెచ్చుకొను తంటాలు కాళిదాసునికైన వర్ణింప
సలవియే? ఇతరులకన్నఁ దా నెక్కువువాఁ డనుకొంట పారవహీన
గుణము తనకును దక్కిన మనుష్యులకును భేదమెద్దియును లేదని
తెలిసికొనుటయే నిక్కముగాఁ బౌరుషలక్షణము జిహ్వా కొకరుచి
పుట్టెదొక గుణము మఱివనిముక్కు వానికిఁ దిన్నన యెవనికంపు
వానికింపు మఱియు నెవని వెట్టి వానికానందమన్నట్లొక్కదేశ
మున నొక్కొక్క గ్రామములో నొక్కొక్క కుటుంబములో బ్రతి
జనునకు రూపమందు కంఠధ్వనియందు నూహయందు వ్రాతమందు
నడువడియందు నొకని పోల్కి యింకొకని కుండదు. అయినప్పటికి
నానాదేశముల మనుష్యులందఱికిని జాపుపుట్టువు లాఁకలిదప్పికలు భేద
మోదములు చైతన్యము పాంచభౌతిక శరీరము పంచేంద్రియప్రవృత్తి
యును దక్కిన జంతువులకువలె సమానములగుట వాస్తవము. ఆర్యున
కొక ప్రాణము మ్లేచ్చునకొక ప్రాణమును వేఱువేఱుగ నుండునా ?
ఆర్యునకువలె మ్లేచ్చున కూపిరి తీసుకొనుట యాఁకలిదప్పికలు గొనుట
పాంచభౌతిక శరీరధారణము జనన మరణములు సుఖజీవితాశయు
నుండుట సహజసిద్ధములు సమానగుణములే కదా? జాగ్రత్స్వప్న
జాగ్రత్సుషుప్తవస్థ లార్యమ్లేచ్చులకుభయులకుసమానములే. మఱి
యార్యులును మ్లేచ్చులు సుభయులును మనుష్యజాతిలోనివారేకదా ?
భాష లలంకారములు మతము లాచారము లలవాట్లు భిన్నభిన్నము
లయినప్పటి కాహారనిద్రావిహారసౌఖ్య సంపాదకోపాయములు వేఱై
నప్పటికి నానాదేశములు కాలమానానుసారులయితోష్టతలు వేఱుగుట
చేతను భోజనపదార్థములు తోడవులు మఱికొన్ని నిద్రాహారవిహార

సంత్పప్తి జనకవస్తువిశేషములు వేత్రనప్పటికిని కులాచారములు వావి
 వర్తనములు భగవదారాధన విధానములు తీర్థవ్రత విశేషములు
 భేదించినప్పటికిని యథార్థముగా నార్యుల కున్నేచ్ఛుకు మనుష్యధర్మ
 మొక్కటియేకదా ? మానవధర్మమునకుఁ బశుధర్మమునకును భేద
 మెందుకొదో? పశువు లన్యోన్యసాహాయ్య మొనర్చుకొని యన్యోన్య
 క్షేమసమాచారముల నేదేశములం దున్నప్పటికిని భాషావిలేఖనాది
 సంజ్ఞలచేఁ దెల్పుకొని పరస్పరమూహ లెఱిగించుకొని భూతభవిష్య
 ద్వర్తమానకాలోప యోగములుగా నిండ్లు మొదలగు నిరవులను
 భూమిని సేవ్యము చేసికొని భోజనపదార్థములను బండించి సంగ్ర
 హించి యన్యోన్య మందించుకొను వాణిజ్యవిధానమును శీతోష్ణ
 గుణోపద్రవములనుండి తప్పించుకొను వెరవులును మనుష్యులవలెఁ
 గలిగియున్నట్లు తోచదు. సరియే మనుష్యు లన్యోన్యముం దమ
 సంగతియే తాము కనిపెట్టఁ జాలనపుడు తక్కిన జంతువుల సంగతి
 యేమో యెట్లు తెలియగలదు? నిక్కముగా నేది యెట్లున్నను
 హాయిగా మనుష్యుఁడు బ్రతుకందలంచుట సకలజనులకు బ్రత్యక్షాను
 భవసిద్ధముకదా? బాల్యము గడిచి లోకానుభవము తనకుఁ గలిగిన
 కొలందిని దన తోడిపాటి వారలే సాధనసామగ్రిని సంపాదించుకొని
 తమ నిద్రాహారవిహార సౌఖ్య మందుచున్నారో యట్టి జీవనోపాయ
 ములను బ్రతి దేహధారియును వెదకుచుండుట సహజగుణము కదా ?
 సహవాసముంబట్టి నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యసంపాదక సాధనములను
 దన కూహవచ్చిన మొదలు ప్రతిజనుఁడు వెదకుటకు మొదలిడును.
 స్వతంత్రముగా వస్తుతత్వవిచారణముచేయఁగల సామర్థ్యము తనకబ్బు
 వఱకును మనుష్యుఁడు తన మప్పుడుబుద్ధినిమాత్రమే వినియోగించు
 కొని తన నిద్రాహార విహారసౌఖ్యమును స్వదేశ కులాచారముల
 ననుసరించి సంపాదించుకొనును. ఎప్పుడు స్వతంత్రముగా వస్తుతత్వ

విచారణ మొనర్చు సామర్థ్య మబ్బునో యపుడు సర్వజనానుకూలమును సకల లోకసామాన్యమును సకల లోకోపకారకమును సర్వభూతదయాపరము నగు మతము నిర్ణయించి లోకులందఱిచే దన మతము సహేతుకమని యొప్పించి స్వార్థత్యాగియై సర్వజనసముఁడై సర్వభూత దయాపరుఁడై సర్వలోకోపకార పరాయణుఁడై సర్వజన వందతుఁడై సర్వలోక శ్రేయంకరముగా గ్రంథములు వ్రాసి బోధించి ముని నాఁ బరఁ గును. అట్టితత్త్వవేత్తలు లోకోపకార పరాయణులు సర్వజ్ఞులే గౌతమవ్యాసాది మునులందఱును స్వార్థపరతమాని కేవల లోకోపకారమునకై మాత్రమే పాటుపడువారు స్వాధీనేంద్రియై శాశ్వత సంతుష్టి స్వరూపమగు కైవల్యానందవదవి నోలొడుచు బరమాత్మతో నైక్యమై సంసారముం దరించెదరు.

“వార్తికమితి-నూత్రేన కదురుక్ చింతాకరత్వం వార్తిక త్వమ్” అను భాష్యవాక్యానుసారముగా శ్రుతిలందు లేని యర్థములను శ్రౌత స్మార్త కల్పములం బన్ని “అహింసా పరమోధర్మః” అని మాత్రమే బోధించెడు శ్రుతుల కర్థము చేసి మాంసాశసక్రూర కర్మలగు నధునాతన శ్రోత్రియమృత్యులు సరమేధాశ్వమేధ గోమేదాది పశుమేధాది పదములు మనుష్యును గుఱ్ఱములను గోవులను మేకలు మొదలగు పశువులను గట్టి చంపి డొక్క చీల్చి యొక విధములగు ప్రేవులం బెరికి యగ్నిలో వేల్చుట యని వివిధ క్రియా కలాపమును శ్రౌతకల్పమనియును కేదచోదితమనియును బ్రస్తుతకాలమందుఁ చొకగా దొరకు సాధు జంతువులగు మేకలం జంపుటయే ముఖ్యమనియును మూఢుల న్నమ్మించి ధూర్తులై స్వార్థపరులై యధ్వర్య దంభవేషముతో వట్కర్మ నిరతులమనియు దమ పొట్ట కూటికై జీవహింస చేయుచుంట యెంత ఘోరము? క్రతుమిషనైన జీవహింస చేయు క్రూరులను శిక్షించెద మను బౌద్ధ రాజ పరిపాలనమం దేమైరో యీ క్రూరాధ్వర్యులు? మనుష్యులకు శాకాహారము ముఖ్యము మఱి మాంసాశసము గౌణము. దుర్మార్గులు క్రూరులు

గతాను గతక ప్రవర్తనముచే నలవాటు కావించుకొన్న దుర్వ్యస
నము గాని మాంసాశన మచరి దీర్చుటకును మఱియు నారోగ్య
మిచ్చుటకును సాత్త్వికాహారముగ శాకాహారమవలె సంత ముఖ్యమ
నరము కాదు. దుష్టవ్యసనాశక్తులయి జగ దపకారకముగా మద్య
మాంసముల చవిమఱిగిన క్రూరులు మనుష్యులవంటి రాక్షసులుగాని
మనుష్యు లెంత మాత్రము న్నారు. సర్వభూత దయతో సకలలోక
రంజకులై న జనులు మాత్రమే మనుష్యు లనఁదగుదురు. కూశమానిసి
యితరులఁ జూపఁగలఁడు గాని మృతులం బునర్జీవులుగాఁ జేయఁగలఁడా?
తన్నొరులఁ చంపుట కొప్పకొనఁ గలడా? దుష్ట వ్యసనముల కల
వడిన వివేక హీనుఁడు తానా వ్యసనముల కడవడుట కెద్దియోనెపము
పన్ని తన యుక్తికిఁ దనవంటి దుష్టవ్యసనా సక్తులు శ్రుతి స్మృతులం
దనఁగాఁ దోపిన దుర్వచనములం బ్రమాణములు చూపకుండునా?
వేయేల భూతి దయ మాని మాంసాశనఁడై మఱెట్టి మిషచేత నై సంత
ప్రభాణులం జంపు వాఁడు లోక ద్రోహి యగు రాక్షసుఁడు గాని
మనుష్యు డెంత మాత్రము న్గానేరడు. ఎట్టి మిషచేత నై నప్పటికి
మనుష్యుఁ డనఁ దగిన వాఁ డితర ప్రభాణులం జంపడు. మఱియు నాత్మ
వాత్స్య కావించుకొను తనకు గాని యితర ప్రాణులకు గాని వధను
గావించుకొను రాక్షస పిశాచ కృత్యము గాని నిక్కముగా మానవ
కృత్య మెంత మాత్రము న్గాదు. ఏ దేశమున వసిఁచి నప్పటికి నేజాతి
గలిగినప్పటికి మఱి యే యాచారమునునరించి నప్పటికి మఱి యే మత
మవలంబించి నప్పటికి మనుష్యులు భూత దయాపరులై యే మిషనై సంత
ప్రభాణి హింస చేయకుంటయే యుత్తమ మనుష్య ధర్మము. సాత్త్విక
శాకాహారమును గొనుట యన్నపానము లందు మితముగా నున్నపుడు
జగ దుపకారక బుద్ధియు సకల భూతదయయును శరీరారోగ్యమును
వివేకమును దప్పక మానవుల కబ్బును. మాంసాశనమును మఱియుం
జిత్రభ్రమకరముగ నమిత పానమును లోకమున కపకారము చేయించు
క్రూర్య హేతువులై ప్రాణిహింసం జేయంచక మానవు. మనుష్యులు

తమ తెలివి తేట లుపయోగపర్చుకొని క్రూర జంతువుల యిరవు లందును మఱియుఁగల జ్యేష్ఠములందు నెంతమాత్రము వసింప కన్యోన్యమైతి గొని సమాన భోగస్వాత్మ త్యముతో నేక కుటుంబము లోని వారివలె బరస్పర ప్రేమాను రాగములతో బ్రతుకవలయు ననియే కేవల జగ దుపకారపరులగు ఋషుల ముఖ్య తాత్పర్యము. కాబట్టి సమస్త వేదశాస్త్ర సారము సకల భూత దయయును మనుష్యుల కన్యోన్యానురాగమును బోధించుటయే యని యెల్లరుం దెలిసి కొనవలయును.

పాణిని చేసిన 3192 సూత్రము లందుఁ దప్పలు పట్టుచుఁ గాత్యాయనుఁడు 1000 దోషము లుద్ఘాటించుచు 4000 వార్తికము లొనర్చుట కోర్వక పతంజలి కాత్యాయన వార్తికములను ఖండించుచు బాణినిమునిని సమర్థించుచు స్వయముగాఁ దాన్వీలను విరచించెను. పాణిని సూత్రములను వివరించుటయును గాత్యాయనుని వార్తికములం దటచుచుండుటయును బతంజలి యొనర్చిన వ్యాకరణ మహాభాష్య ప్రయోజనము. కావునఁ బహుహింసను ప్రతిపాదించు నట్లు తోచు శ్రేత కల్పమును ఖండించుట కొఱకు మఱియు సుపనిషత్సారభూతమగు “సహింసాత్పర్యభూతాని-అహింసాపరమో ధర్మః” అను వాక్యములను సమర్థించుట కొఱకు నిష్టిరూపముగా నీ గ్రంథము రచింపబడెనని ప్రాజ్ఞు లెఱుంగవలయును.

“అరణ్యాశ్మనుష్యే” అను పాణిని సూత్రములకు “పథ్యధ్వాయ న్యాయ విహారానుష్ఠానాన్తిష్ఠితి వక్తవ్యమ్-వాగోమయేషు” అను కాత్యాయన వార్తికములు, “అత్సల్ప మిద ముక్తమ్-వాగో మయేష్వితి వక్తవ్యమ్” అను పతంజలి భాష్యము. పాణిని తన సూత్రముచేత వార్తికకార భాష్యకారుల యూహలన్నియును గతార్థములగునని యూహింపక కాని మఱి వార్తిక భాష్యకారు లెఱిగిన శబ్దములు తా నెఱుంగకుంటచేఁ గాని కొండవీటిసీమ చేద్రతాశ్శ వంటి దీర్ఘ సూత్రములు చేసిన పాణిని యీ సూత్ర మింత హాస్వము

కావించెనా? మొట్టమొదట నవ్వక నాదమును దమకుఁ దోచిన
 స్త్రైల వర్ణాత్మకముగాఁ గల్పించి వేదములనుట యొక తప్ప. మఱి
 యీ వేదాంగములని తమ యిచ్చకు వచ్చిన స్త్రైల వ్యాకరణాది
 వశంగమాలఁ బన్నుట రెండవ తప్ప. మఱియును శిష్టాచారమని
 తమ దమ మాతానుసారముగా స్మారకర్మముల నియమించుట
 మూడవతప్ప. ఆహా సృష్టిలో మనుష్యులకన్న విపరీత బుద్ధిల
 జంతువు లింకెవ్వియు న్నావుకదా? అరిషడ్వర్గమునకు లోనై పరుల
 జెఱచి తాము చెడుచున్నారు కదా? నాతోడిపాటి దేహధారులని
 యహంకార మనుకార బద్ధుడనై నారాయణునకుఁ దప్పఁ దక్కిన
 పాంచభౌతిక జగమంతయును మిథ్యయని స్పృహమతి న్నొనక యీలోక
 మంతయు మనోభ్రమ మూలమని మానము స్వహింసనేర కిట్లు
 గ్రంథమున నేను వ్రాయుట పైమూఁడు తప్పలకన్న వేయి రెట్లు
 పెద్దతప్ప.

దైవపౌరుషప్రతిపత్తి

ఇదిగో నిజ మిప్పటికిఁ దేలెను పౌరుషముతప్ప. దైవమే
 యొప్పు. దైవమునకుఁ బౌరుషము లొంగక తీఱదు. గనుకను మఱి
 యును గాలి నిప్పు నీరు మన్నుల వికారముల సృష్టిస్థితి నాశముఁ
 కాకాశమే మూలమై నెట్లే పౌరుషమున కెల్లదైవమే మూలము.
 దైవమే వాస్తవము. మఱియు పౌరుషమంతయు కలనలె మనో
 విభ్రాంతి మూలమును మిథ్యయును గాని నిశ్చయముగా సత్య మెంత
 మాత్రము న్నాదు. “ఊరకున్నవాఁడే యుత్తమయోగిరా విశ్వదాభి
 రామ వినురవేయి”

ఇది శ్రీ మదఃశా థాదిపట్ల నారాయణదాస విరచితమగు
 జగజ్జ్యోతియందు శబ్దశిద్ధి నిర్వచనము

జ గ జ్యోతి

అ ఐ వ ప్ర కా శ ము

పంచమశబ్ద మర్యాద

మంత్రబ్రాహ్మణాత్మక వేదముల నాది కాలమునుండియు ననాది స ప్రదాయానుశ్రుతములై యనూచానోపదిష్టములై యీలోకమున గ్రంథబంధర్థమున రవంతయు స్మారకుచ్చారణమున మాత్ర మనేక శాఖాభేదముల వివిధములై తోచుచున్నవి. మొట్టముదట వేదములు పడేశించిన మనుష్యుని దొలుదొల్ల బొడమిన మనువును గనిపెట్టవలె. మొట్టముదట జగత్కార్యముల నరసి గ్రహగతులను శిష్యులకు పడేశించిన మనుజునిపోల్కి నిర్ణయంప వసాధ్యము కనుకను వేదవాక్యము లపౌరుషేయములును నిత్యములును బృథివ్యప్తేజోవాయుపరిణామాధారమగు నాకాశమువలె గేవలశబ్దగుణకములని సిద్ధాంతీకరింపక తీరదు. వేదవాక్కు లపౌరుషేయములుగాని వేదాంగములు మాత్రము పౌరుషేయము లనిత్యములుం గల్పితము లనకతీరదు. కాబట్టి మంత్రబ్రాహ్మణాత్మక వేదాధ్యయనము గురూపదిష్ట మార్గమున నొనర్చుటమాత్రమే మర్త్యున కపూర్వ స్వర్గఫలహేతువగును గాని వేదాంగములని ఘనమకల్పితములయిన శిక్షావ్యాకరణ చ్ఛందోజ్యోతిష నిరుక్త కల్పవిధానములచేత శ్రౌతస్మార్త క్రియాఃలాభములం గూటికొఱకై యీషణత్రయబద్ధులను ధూర్తశ్రోత్రియస్మ్యున్యలు పీడించి హింసాకృత్యము చేయింపఁ దగదు తగదు. మంత్రబ్రాహ్మణాత్మక వేదవాక్యమును మాత్రము గురూపదిష్టమార్గమున బఠించినఁ జాలును. వేదవాక్కు లపౌరుషేయములు నిత్యములుగాని వేదాంగ వట్కము నిత్యముం పౌరుషేయమే కనుకను సర్వజన

నములు సర్వభూతదయావరులగు మహ్నాది మహర్షులు జంతుహింస నే
 నెవముననై సం జేయఁగూడదని బొత్తుగా నిషేధించుటచేతను మను
 ష్యుల పూర్వ స్వర్గసౌఖ్యమునకై జంతుహింసా విహీనములయిన
 కర్మములు దేశకాల పాత్రోచితములుగా వేదాంగ చోదితములని
 శ్రౌత స్మార్తకర్మ లెట్టి నియమములతోఁ జేసికొన్నను జేసికొన
 వచ్చును. వేదాధ్యయనమువల్ల మాత్ర మభీష్ట స్వర్గసుఖము తప్పక
 లభించును. జంతు హింస రవ్వంతయును జేయక కేవల దేవతా ప్రీతి
 కొఱకు మాత్రమే దేశకాల పాత్రోచితములగు కేవల సాత్త్విక యజ్ఞ
 కర్మము లొనర్చుటచును ష్యులకవశ్యక రవ్వమని సిద్ధాంతీకరింపవలెను.
 దైవ సంప్రీతికై చేయవలసిన యజ్ఞకర్మము తనతోడి పాటిజనుల
 స్సంతోష పెట్టుటకన్న వే తెద్దియు న్లేదు లేదు మనుష్యులలో జాతి
 నీతులు కులాచారములు వావి వరుసలు నిహవర తారకములుగా
 సర్వజ్ఞులగు మునులు లోకసంగ్రహార్థమై దేశకాల పాత్రోచితము
 లుగా నేర్పరచిరి వానగురిపించుట దైవకృత్యము మఱియూ నీటి నుప
 యోగించుకొనుట కేవల పురుషప్రయత్న సాధ్యము. మంత్రబ్రాహ్మ
 ణాత్మక వేదము నముద్రఘోషవలె నఖండ శబ్ద విశేషస్వరూపమా
 యఖండ శబ్దమును సులభ పఠనముకై మునులు సుప్తిశస్త్ర పదము
 లుగాఁ బ్రకృతి ప్రత్యయము లేర్పరచి సులభధారణయోగ్యములగు
 నిల్పిల న్లల్పించి మఱిపు రాకుండుటకై వేదాంగ పట్కముం బన్ని
 నిత్య సందర్భము చెడనీడక గొప్పమేధావంతు స్సంస్కరించి వేద
 శబ్ద పఠన ధారణ సామర్థ్య మభివృద్ధి చెందు నలవాటు మప్పి యహ
 ర్నిశము వేదామ్నాయమునఁ బ్రమాదము రాని విధమునఁ బఠన
 పాఠనకాలముల నియమించి దేహోగ్యము స్థిత స్వరము చెడని విధ
 ముగాఁపూజనపానాన్న సంధ్యావందనాగ్ని హోత్రోపాసనాది విధులం
 దామునేర్పిన ప్రకారము నడువఁగల మనుష్యులకు ద్విజులనిపేరుపెట్టిరి.

వేదశబ్దపఠన మొనర్పజాలని యల్ప మేధావంతుల నా ద్విజ శుశ్రూషకై నియమించి శూద్రులని పేరుపెట్టి సంపూర్ణ బుద్ధిమంతులు బ్రాహ్మణులనియుం బుద్ధియు స్మేధయుం దగ్గుచున్న కొలంది క్షత్రియులు వైశ్యులు శూద్రులుం బంచములని మనుష్యులకైదు జాతు లేర్పరచి మనుష్యులకుఁ బంచజనులని సం కేత మిడిరి. దేవతల న్వాస్వధీన పర్చుకొనఁ గల్గిన బుద్ధిమంతులు ద్విజాలు. మఱి యట్టి ద్విజాల నన్ని విధముల న్నాపాడఁగల యోగ్యులు శూద్రులు. మఱి శూద్రులకు మిక్కిలి సహకారులైన మనుష్యులు పంచములు. కాబట్టి బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్యశూద్ర పంచములను వైదు జాతుల సలరారు మనుష్యులు స్వభావములగు బుభుక్షా పిపాసల నీర్చు పంచేంద్రియప్రవృత్తులవలె జీవాత్ము సుభయలోకములందరింపఁ జేయుచున్నారు.

మేము గొప్ప మేమేగొప్పయని యీ బ్రహ్మక్షత్ర వైశ్య శూద్ర పంచమజాతులైన దమలోదాము కలహించుకొనుట కడు పుత్ర సల్గిన శంచేంద్రియముల తీరునఁ గోరి తమకుఁ దామే చేటు తెచ్చుకొనుటవంటిది కదా! బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్య శూద్రపంచములు ప్రత్యేక మొకరిపని కొకరు నిర్వహింపజాలరు గనుక నీయైదు జాతులవారు స్వార్థపరత మాని యహంకార మమకారము లుడిగి యైకమత్యముతోఁ దమతమ నియతమర్యాద లతిక్రమింపక పరస్పర ప్రేమానురాగములతోఁ గలిసిమెలసి యిహపరముల సంపూర్ణముగాఁ దరింపఁగల్గిన కాలమే కృతయుగము పుణ్యయుగము సత్యయుగ మాజికాల మనెಂಬడును. ఈ యైదుజాతుల మనుష్యులలో నహజమర్యాదలు తప్పిన కొలందిం బాప్తిష్ట క్రూరకలికాలము ముదురుచు రాగారాగ మనుష్యు లిహపరములకు రెండింటికిం జెడితావ్రతయాగ్ని బాధలం దప్పించుకొననేరక ఘోరాపారసంసార దుఃఖాబ్ధిన్ముగ్ధి నిత్య నరకబాధలం బొరలుచుండు రిద్దియే నిక్కముగ సకలముని సమృతసిద్ధాంతము.

“పంచజనా వై మనుష్యాః” అను శ్రుతి ప్రకారము పంచ భూతములు పంచతారాగ్రహములు పంచేంద్రియములు క్రమముగా బంచీకృత సత్త్వరజస్తమోగుణమయములై యాత్మనకు కుపాధిరూపములై యుద్భవస్థితి నాశవిశేషముల నిహపర కష్టసుఖ స్వరూపక సంసారముం బరమాత్మగూడగు నారాయణుని యిచ్ఛాక్రియా జ్ఞాన శక్తి లీలామూలమునఁ బ్రవర్తిల్లుచు, బరమార్థముం బోధించు కవి బ్రాహ్మణుడు, జ్ఞానసుఖభోగము లనుభవించు గురుఁడు క్షత్రియుఁడు సర్వధన సంగ్రహ మొనర్చు సరస్వతీమూర్తి బుధుఁడు వైశ్యుఁడు, శరీరసత్త్వము నన్నేల న్నాగుపర్చు కుజుఁడు శూద్రుఁడు. కలి గురు బుధకుజగ్రహత్మక బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రుల సుఖపెట్టుటకై ఫలవత్ప్రదేశములను విడిచి ప్రాంతారణ్యముల స్థప్తపడు దుఃఖస్వరూపక శనిపంచముఁడు. మఱియును శబ్దగుణ కాకాశము బ్రాహ్మణుఁడు. శ్రోత్రము - స్పర్శగుణక వాయువు త్వక్కుక్షత్రియుఁడు - రూపగుణ కాగ్ని చక్షువు వైశ్యుఁడు రసగుణక జలమురసనము శూద్రుఁడు గంధగుణక పృథివిప్రమాణము పంచముఁడు. కనుక సత్త్వరజస్తమోగుణాత్మక ప్రకృతి పంచజనాత్మక మనుష్యరూపమై నిరుపాధిగూడగు పరశూత్ముని నేవిండు జీవాత్మా కుపాధి యగుచున్నది. పంచతారాగ్రహములు పంచభూతములు పంచేంద్రియములు పంచస్మాత్రములు బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్ర పంచములు బరస్పర భేదములు గల సమాన మర్యాదతో నొప్పురుచు భగవత్సేవ నొనరించుటకై సర్వ జంగమ స్థావర ప్రాణులందీ బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్య శూద్ర పంచము జాతు లలగుచున్నవి. ఈయైదు జాతుల గుణము లొక్క మనుష్యులందేగాక పాంచ భౌతికములగు సమస్త చేతనాచేతన పదార్థముల న్నెలయుచున్నవి. “ఆత్మై వేదగ్ం సర్వమ్” అను తీరున నారాయణుఁడు కాని పదార్థమేదియున్నను, ప్రతిపాంచభౌతికోపాధికి

న్వాక్పాణిపాదపాయూస్థల సనంతవిధకర్మములం బంచీకృత గుణ
 విశేషంబుల సవరసాత్మకములై స్థూల సూక్ష్మ దశావిశేషంబుల
 బ్రహ్మ క్షుత్రవైశ్య శూద్ర పంచమాత్మక పంచ విధజాతి విశేషా
 సంతభేదముల స్సకల జంగమస్థావరాత్మప్రాణులు స్సకల జడ చేతన
 పదార్థములు స్నిర్గుణ పరమాత్ముని యచింత్య లీలా మహిమాతిశయ
 మున నస్వతంత్రములై షరవశములై యభినయ చాతుర్విధ్యముం
 బ్రకటించుచున్నవి. తనకు శరీరస్మృతి యున్నంతవఱ కహంకార
 మమకారము లున్నంత దనుకఁ దనకంటె వేఱుగా వివిధవిశేషము
 లతోడి సకల జగమును దన దేహమునకున్ జ్ఞప్తికి న్నూత భవిష్య
 ద్వర్తమాన దశావిశేషములు మఱియుం దన స్థూల సూక్ష్మోపాధుల
 యొక్క శుద్ధవస్థితి నాశకారణము లుండక తీరదు కనుకఁ గామ్య
 కర్మము లొనర్చు సంసారులు తమ యనాది కులాగతి సంప్రదాయా
 చార మర్యాద లతిక్రమించి బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్ర
 పంచమ జాతులు శుద్ధములై సంకరము కాకున్నంతకాలము కృత
 యుగ మనం బరగి చ్రాణిహింస దోఱగి లోకసంగ్రహార్థమైమాత్రమే
 ప్రవర్తిల్లుచుం బరస్పర ప్రేమానురాగ బద్ధములై శ్రీకృష్ణ పాంచ
 జన్యాఖ్య శంఖనాద బ్రహ్మ వివృత జగదాత్మకాభినయ చాతుర్విధ్య
 మునఁ బరమ శివ స్వరూపములై సకల చేతనా చేతన పదార్థము
 లలరారుచుండెను. ఎందు కీ డొంకతిడుగు డనాచికాలమునుండియుం
 దేశకాల పాత్రానుసారముగా సకల జననములు సర్వజ్ఞులగు గౌతమ
 వ్యాసాది మహామునులు నానాదేశాబుల న్నానామరూప విశేష
 పాధులం దాల్చి మనుష్యుల కనాది సంప్రదాయానుసారముగా వేద
 శాస్త్రములచే నిహపరతార ధర్మ బులు బోధించిరి. సకల జనులకుం
 బరస్పర ప్రేమానురాగములం బుట్టించు నడువడి బ్రహ్మ క్షత్రియ
 వైశ్య శూద్ర పంచమజాతులం బరంగటచేతం బంచ జనులనం బరఁ

గిన మనుష్యుల కుచితముగా మునులేర్పరచిన ధర్మము. సకల జన సమ్మతముగా సర్వలోక హితముగా సంచరించిన మనుష్యుడు శుద్ధ జాతి సముత్పన్నుడు, లోకము ద్వేషించిన స్వార్థైకపరుడగు మనుష్యుడు సంకరజాతివాడు. బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్ర పంచమ జాతు లయిదుజాతులును యథా శాస్త్రములయిన శుద్ధ జాతులే. శుద్ధ జాతి కల మనుష్యుడు సర్వభూత దయాపరుడై సూన్యత వ్రతుడై సకలలోకోపకారపరాయణుడై సర్వజన విహిత ప్రవర్తన మున బ్రతికి యిహపరములం దరించును. మఱియును సంకర జాతుడగు మనుష్యుడు ప్రాణి హింసారతుడై లోకవిద్విష్టుడై స్వార్థైక పరుడై యస్యత వాదియై కూశయై యుభయలోకమలకుం జెడును.

“సర్వమాత్మైవ ఖలు కంకేనపశ్యత్” అంతయు న్వాసు దేవ పరబ్రహ్మమే బ్రహ్మముకన్న వేఱు వస్తువు లేనప్పుడు బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్ర పంచమలను మనుష్యులందు జాతి భేదము లెంచనేల? యాకాశమున కాకార విశేషములు నిర్దేశించునట్లు జ్ఞాతృ జ్ఞేయ జ్ఞాన స్వరూపుడైన నారాయణుడు సహజలీలచే దనకుం దా బద్ధునివలె ముక్తుని మాడ్చి స్వయము బంధ మోక్షములు కల్పించు కొని శృంగార హాస్య కరుణాద్భుత వీరశూద్ర బీభత్స భయానకరసా స్వాదాపంద పరవశత జొక్కుచుంట సహజము. జీవాత్ముడై కార్య స్వరూపుడై వ్యక్తస్వరూపుడై యజ్ఞుడై యస్వతంత్రుడై సంచ రించుచుం బరమాత్ముడై కారణస్వరూపుడై యవ్యక్తుడై ప్రాజ్ఞుడై సర్వస్వతంత్రుడై ముక్తు డగుచుంట పరమాత్మునకు సహజ నాట్య లీలలు. ఈ నిర్గుణపరమార్థతత్వము స్మృతులు సాధన చతుష్టయ సంపదంగల ముపుత్సువులకు మాత్రమే యుపదేశించిరి. మఱి పర మార్థము నెఱిగిన మహాత్ములు కేవల శాంతరస మయ్యలై “వల్మీ

కార్థ నిమగ్న పీఠరతనుః” అని కాళిదాసుఁడు వర్ణించిన తీరునఁ బరమ ముని యోగ సమాధినిత్యానందమునం జొక్కియుండును. అట్టిపరమ మునుల యున్నింగూర్చియుం బరమాత్మ తత్త్వము స్థూర్చియును జ్ఞాన కాండమును వేదమండలి య పనివ ద్వాక్యములు ముముక్షువులం గూర్చియు జాతి మతాచార ధర్మము స్సంసారులఁ గూర్చియు న్మునులు వేదశాస్త్ర గ్రంథ స్వరూపలైయుం బరమభాగవతులై సంసరించు సజ్జన స్వరూపులై “తస్మా ద్విద్వాన్ ప్రేవవదేత్ వీవ నృత్యేత్” అను విధివాక్యాను సారముగా నిహపర సంతారకులై వాచికాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయముల న్నటించుచుం బామరుల కిహపరలోక సంతారణ మార్గంబు లెఱింగించుచున్నారు.

నాట్య వేద వైఖరి

శ్రవ్యములయి నామమనంబరఁగి కేవలధ్వన్యాత్మకమై పఙ్గాది సప్తస్వరాత్మకమైన శబ్దమును వర్ణాత్మకమై సంస్కృతాప్రభంశాది భాషాత్మకశబ్దమును వాచికాభినయ విశేషములం బ్రకటించుచు దృశ్యములయిరూపమనంబరఁగు నాంగికాహార్యసాత్త్వికాభినయముల న్మోత్తముపై వినిపించఁదగిన ధ్వన్యాత్మకవర్ణాత్మకశబ్దము వాచికాభి నయము నామమనంబడును. కవి యగపర్చఁదగు నాంగికాహార్యసాత్త్వి కాభినయము రూపమనంబడును. సర్వలోకరంజనముగాఁ జతుర్విధాభి నయములం బ్రయోగించి యెరుల సుఖపెట్టి తామసమగు సజ్జనుఁడే “తస్మాద్విద్వాన్వీవనృత్యేత్” అని శ్రుతివిద్వాంసుఁడని పేర్కొన్న మనుష్యగంధర్వుఁడు మనుష్యులతో సకలలోకరంజనముగాఁ జతు ర్విధాభినయముల న్నటించు సంగీతవిద్వాంసులగు పరమభాగవతు లేయుగములందైన సృష్ట్యాదికాలమునుండియుం బేర్కొనంబడిన వారు. ప్రహ్లాద నారద పరాశర వుండరీక వ్యాసాంబరీష శుకశౌనక

భీష్మదాల్భ్యర్థుక్మాంగ దార్జున బలి విభీషణ నామములం బదునాల్లు భువనములందు బదునెల్లొకంటె నెక్కాలమందైన నెక్కువసంఖ్య గల జీవులుండబోరు. ఒకలోకము న్యైలింగింప నొక్కసూర్యునివలె పదునాల్లు భువనములం దొక్కొక్కకాలమున నొక్కొక్క విద్వాంసుని కన్న నెక్కువుగా నుండురు. సకలలోక బాంధవుండు జగచ్చతువు నగు సూర్యునివలె నకలజన సముండు సర్వభూతదయాపరుండు సకలలోక రంజనముగాఁ జతుర్విధాభినయముచేయు పరమభాగవతుండు “తస్మాద్విద్వాన్” అని శ్రుతి పేర్కొన్న సంగీతవిద్వాంసుఁ డొక్కనికన్న నెక్కువుగా నెక్కాలమం దేలోకమందైన నుండఁ బోఁడు “రసోవైసః” అను విధమున సవరసాత్మకుడై సవరసాస్వాద నానందపరవశుడై సకలజనరః జక సవరసాత్మక చతుర్విధాభినయ నాట్యవిద్వాంసుడైన పరమభాగవతుడే ప్రత్యక్ష సగుణబ్రహ్మము. సూర్యబింబమువలె సకలజనవిదితుడయ్యు సవిజ్ఞాత నిజతత్త్వం దై లోకము ననుసరించుచుండును. జగద్రక్షకుడగు నారాయణుఁ డమృతుండు కేవల దయామయుడై సవితృమండలమధ్యవర్తియై “తస్మాద్విద్వాన్” అని శ్రుతి పేర్కొన్న చతుర్విధాభినయ విద్వాంసునకు మాత్రమే గమ్యుఁ డగును. పెక్కెల, చతుర్విధాభినయ విద్యయే పరమాత్ముఁ డగు నారాయణుండు. మఱి యావిద్యం బ్రకటించు జీవుడే “తస్మాద్విద్వాన్” అని శ్రుతి పేర్కొన్న సర్వజనరంజకుడై పరమభాగవతుడైన సంగీతవిద్వాంసుఁడు, నామరూపాత్మకమగు జగ మంతయు జతుర్విధాభినయమయమే అవ్యక్తపరిమాత్ముఁ డగు నారాయణునిఁ గూర్చి తెల్పు సభినయములు వేద శాస్త్రములు పంచ భూతములును మనుష్యులచేతఁ దెలియ నొవికాని తత్త్వముల నలరారు స్వర్గ మర్త్య పాతాళలోక విచిత్రపదార్థ విశేషనామరూపము లన్నియును వ్యక్తములగు వాసుదేవప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ సంకర్షణ

వ్యూహాత్మక నారాయణమూర్తులగు ఖగోళ భూగోళ విశేషముల సర్వజనరంజనముగాఁ దెల్పు నభినయములు. “తస్మాద్విద్వాన్” అని శ్రుతి పేర్కొనిన నాట్యవిద్వాంసుని సంసారజీవనచర్య లన్నియును ఇహపరములం దరింపఁగల మనుష్యులు తప్పక దృఢపాఠశ్రవణముతో, జమతో సంచరించు విద్వాంసుడగు పరమభాగవతునిం బోల్పి నేవించినయెడలం దాముగూడ విద్వాంసులై సర్వజనసములై సర్వ భూత హియాపరులై సర్వజనరంజకులై యొరులం దరింపఁజేసి తప్పక తాము తరించఁగలరు తరించఁగలరు.

సత్త్వరజస్తమోగుణ ప్రవృత్తి నివృత్తులకుఁ గారణమగు నారాయణుడే యీ సమస్త జగత్సృష్టి స్థితి నాశహేతువనియును మఱి యాపరమాత్మునికన్న సత్యపదార్థ మెద్దియును లేనేలేదని యును స్వార్థపరతమాని సర్వభూత దయాపరుడై సర్వలోకోపకార పరాయణుడై తన బ్రతుకు సంతయుం దనతోడిపాటి జనులకు రంజక మగునట్లు కావించుమని యా శ్రీకృష్ణపరమాత్ము సహస్రీశమును వేడుకొను మనుష్యుఁడు పరమభాగవతుఁ డనిపించుకొని తా, దరి చి యొరులం దరింపఁజేయును, తరింపఁజేయును. దీనశరణ్యుఁడు సంశ్రిత భక్తవత్సలుఁ డగు దేవుఁడు సర్వభూత దయావంతుడై సకలజన రంజకుడైన తన భక్తునకు సకలాభీష్ట సంపద లలరించి తనలోఁ జేర్చుకొని నిత్యానందపదవి నోలలాడించును. మనుష్యుఁ డుభయ లోకములం దరించుటకు భగవద్భక్తికన్న వేఱుసాధన మింకెద్దియు న్లేదు. “యాదృశీభావనాయత్ర సిద్ధిర్భవతితాదృశీ” యనుటచేత సకలజగ దుద్భవస్థితి లయకారణమగు నారాయణుఁడు సగ్రశితాభీష్ట దాయకుడై సకలజన కర్మసాక్షియై సకలకర్మఫలధాయకుడై సర్వ లోకాధారుడై సర్వాంతర్యామియై నిర్మలాంతరంగులగు పరమ భాగవతులకు హృదయాకాశ జ్యోతిస్వరూపమునఁ బ్రత్యక్షుడై

నిత్యుండై నిరుజనుండై నిర్గుణుడయ్య సగుణునివలె నసంగుడయ్య సంసారిపోల్కి - జగన్నాటకమును సహజలీలచే సూత్రధారునివలె నడిపించుచున్నాడని మిక్కిలి దృఢముగా నమ్ముకొని శరీరమునకు భూమివలె బ్రతుకునంతకు నాదేవుడే యాధారమని యాప్తవాక్య ప్రమాణైక శరణుండై సకలజన సమ్మతముగాఁ జతుర్విధాభినయ ప్రయోగమునం దాదరించి తనతోడిపాటిజనులందరింపఁజేయఁగలుగు మంచిమార్గమునఁ దనబ్రతుకు న్గొనసాగించుమని నవవిధ భక్తిమార్గముల స్ఫుగవంతుని భజించు పరమభాగవతుడై నిక్కముగా “తస్మాద్విద్వాన్ ప్రేవవదేత్ - ఏవస్మత్యేత్ - దానకామా అస్మైప్రజాభవంతి” అనుతీరున వాచికాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయ విశారదుడగు విద్వాంసుండై సకలజన ప్రేమానురాగాస్వాదుండై యభీష్టహి కాముష్మైక సలపదల నొరుల సుఖింపఁజేసి తా సుఖించును. నామ రూపాత్మకములగు నాటపాటమాటలం ద్రికరణశుద్ధిగా సకలజన రంజకములగు పరుల న్లావించు విద్వాంసున కభీష్టాన్నవస్తుము లిచ్చి యపరమభాగవతు నాబాలగోపాల మాదరింతు రాదరింతురు. తనతోడిపాటి జనుల ప్రేమానురాగములం ద్రికరణశుద్ధిగా మంచి నడువడిచేత సంపాదించుకొనఁ జాలని ముచుష్యుఁడు పశువుకన్న మిక్కిలి హీనుడై నిక్కముగా నివామునఁ దిన్నఁబడని యభాగ్యునిం దయాసాయుడగు దేవుడుంగూడ నుపేక్షించు నుపేక్షించు న్నాన నట్టి జనసమ్మతుఁడు కాని చెడుగొట్టునకుఁ బరలోక సౌఖ్యముకూడ చేకూరదు చేకూరదు. “అవశ్యమనుభోక్తవ్యం కృతంకర్మ శుభా శుభమ్” అను తీరున తనతోడిపాటి జనుల మేలుగోరువానికి దప్పక మేలు చేకూరును. కాబట్టి విద్వాంసుఁ డనఁదగు మానవుఁడు పరమ భాగవతుడైన నవవిధభక్తిమార్గముల స్ఫుగవంతుని భజించుచుం దనతోడిపాటి జనులందఱ తాభగవత్స్వరూపులేయని త్రికరణశుద్ధిగా

నమ్ముకొని “సతాంకేనాపి కార్యేణ లోకస్వారాధనం వ్రతమ్” అను మహాకవి వాక్యానుసారముగా మాతృదేశ సేవ సేమఱక సర్వజన సమ్మతమగు నడువడిం దనబ్రతుకు కొనసాగించుమని భగవంతుని నిష్కాముడై నిష్కపటవేషమునంది వానిసనిశము నీర్తించు చుండును.

“బ్రాహ్మణేన వేదోఽధ్యేతవ్యః” అనుటచేత మంత్రబ్రాహ్మణాత్మకమగు వేదముగ్ గురూపదిష్టనియతోచ్ఛారణ శిక్షాపద్ధతిం దప్పక బ్రాహ్మణుండు పఠించవలసినది. అపౌరుషేయమును నిత్యము నగు వేదముసముద్రఘోషవలెఁ గేవల మొక యిందశబ్దముమాత్రమే కాని మనుష్యు లచ్చరింపసాధ్యమగు సంస్కృతాపభ్రంశాదిభాషా పద సమూహ మెంతమాత్రము న్గానేకాదు. కాబట్టియే వేదశబ్దము నకు ఛందస్సనియును స్మృతిపురాణేతిహాస సమూహమున గార్షమని యును సంస్కృతప్రాకృతాపభ్రంశాది వ్యావహారిక శబ్దసమూహము నకుభాషయనియును వైయాకరణమునికృతసం కేతములు ప్రకటింపఁ బడుచున్నవి. కేవల పారలౌకికములగు శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసములు సాధనచతుష్టయసంఘన్నలగు ముముక్షువులకు మాత్రమే యుద్దేశింపఁబడినవి కావున సంసారుల కెంతమాత్రము శ్రుతిస్మృతిపురాణేతి హాసములం గూర్చినఁదర్శ గగనారవింద జిజ్ఞాసవలె న్యర్థమగుటయే కాక పని చేటునకుఁ గూడ మూలము. అన్నబుభుక్షునకు నీరపిపాసు నకును గావలసిన యన్నపానములు సమకూర్చుకొనుట ప్రస్తుత కర్తవ్యములుగాని యన్నపానముల సృష్టికారణమును గూర్చి చర్చించుచుం బస్తుండి యాఁకలిదప్పికలచే భాధపడుట మిక్కిలి తెల్వి మాలినపనికాదా? స్వరమండలీ శాస్త్రసంప్రదాయమును మఱియును శ్రౌతస్మార్త కర్మతంత్రమును “యజ్ఞేన యజ్ఞమయజ్ఞస్తదేవాః దేవాయజ్ఞమకుర్వంత బ్రాహ్మణేన నిష్కారణంవడంగవేదోఽధ్యే

తవ్యః” అని సాధనచతుష్టయ సంపన్నులై భూసురు లసంబడఁదగిన ముముక్షులుం గృతార్థులగు దేవతలకుమాత్రమే వేదవేదాంగములు విధింపబడినవి కాని నిదాహరవిహారైక తత్పురుగు సంసారుల కెంత మాత్రము స్వేదశాస్త్రముల కట్టుబాట్లతో నెంతమాత్రమైన నవ సరము లేనేలేదు. స్వాత్మైకపరాయణులగు మోసకాండు తమ తోడి పాటి జనుల కప్టేష్టము లెంచక సర్వజ్ఞు లతీంద్రియద్రవ్యము నకల జనసములు సర్వభూతదయాపరులగు మునులు లోకసంగ్రహార్థమై సమస్తజను లన్యోన్యప్రేమానురాగములతో నేకీభవించి హాయిగా దేశకాలపాత్రోచితముగా బ్రతకుటకై యేర్పర్చిన కులజాతి మతాచారముల కెల్ల సపార్థములు కావించియాషాఢభూతులవలె నటించుచు జనులకెల్ల బరస్పర మతకలహములు పెట్టి తామేమో విద్వాంసులవలె వేత్తలవలె ననూచానులవలె శ్రోత్రియులవలెనాచార్యులవలె గనులు మిటకరించుచు రుద్రాక్షపిల్లులవలె మున్నైక వేద్యమగు పరమార్థ తత్త్వముం బోధించుచు నొరుల సోమరిపోతుల న్నావించి తాము సోమరులై యొరుల జెఱచి తాము తీసికొన్న గోతులం దామే కూలచున్నారు. సకలజనులకుం బరస్పర ప్రేమానురాగములు పుట్టి పజాలని యాచారము వేదశాస్త్రచోదిత మెంత మాత్రము న్నానేకాదు. “సర్వేజనాః సుఖినోభవంతు” అని నిష్కపట మగాఁగోరిని మనుష్యునకే జాతిమర్యాదలు న్లేనేలేవు. తనతోడిపాటి జనులతోఁ గలసిమెలసి పొంది పొసఁగి ప్రేమానురాగములతో సంచరించక పరస్పర కలహకారణ మగు చెనటిమానవుఁడు మునులు. విధించిన బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్య శూద్ర పంచమజాతుల నెద్దానిం జేరని దుర్జనుఁడుగాని “పంచజనావై మనుష్యాః” అను విధమునం బంచజనుఁ డెంతమాత్రము న్నాఁడుకాఁడు. తనతోడిపాటి జనులకన్నఁ దాక్రేష్టుఁడనని చెప్పకొనువాడు బొత్తిగా వెఱ్ఱివాఁడైన న్నావలెను

లేక మిక్కిలి మోసకాండైనను గావలెనుగాని వాస్తవముగా నజ్జనుడుం బండితుఁ డైతమాత్రము న్నానేకాఁడు. తనతోడి పాటి జనుల ప్రేమానురాగములకుఁ బాత్రుఁడై నకలజనసమ్మతముగా బ్రతుక నేర్చినవాఁడే విద్వాంసుఁడు. “తస్మాద్విద్వాన్ ప్రేవవదేత్ వీవస్మ త్యేత్ దానకామా అస్మైప్రభవంతి” అను తీరున వేషభాషల న్నకల జనరంజకుఁడైనవాఁడే విద్వాంసుఁడు కనుక నట్టి నజ్జనుని మనుష్యులు గాని దేవతలుగాని తప్ప కభీష్టసంపదలిచ్చి యాదరింతురు.

సవరసాత్మకములగు వేషభాషలలోనే నాట్యవేద స్వరూపము లగు వాచికాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయములు సంసారమున జను లందఱిచేతను వ్యవహరింపబడుచున్నవి. అఖండపౌరుషేయ నిత్య వేదశబ్దమున కనంతసంఖ్యాకములయిన ప్రకృతిప్రత్యయము తేర్పర్చి పదసమూహముగా నొసర్చి మనుష్యులకు దేశకాలపాత్రోచితములగు జాతికుల మతాచారముల బోధింపఁదగు సర్థమిచ్చు వాక్యస్వరూప ముగా శిక్షావ్యాకరణచ్చందోజ్యోతిషనిరుక్తకల్ప శాస్త్రవద్ధతులప్రకారము నిర్మించి యనాదిమును లనాదిలోక వ్యవహారసంగ్రహోద్భూతశైతన్యార్కరకములను స్మృతిపురాణేతి హాసమూలమునం గూడ డేట తెల్ల మగునట్లు కులమతాచారములం గల్పించిరి. జగమెప్పుడు నృజింకబడెనో యప్పుడే వేషవేదాంగ పురాణాద్యష్టాదశ విద్యల న్బోధించు వైఖరికూడ మానులచేతఁ గల్పింపబడెను. ఈ సమస్త చరాచర జగత్సృష్టిస్థితిలయములకు మూలములగు నచింత్యవైభవము లగు శక్తులీ యీ వేదవేదాంగాద్యష్టాదశ విద్యలం బోధించు నపౌరుషేయశబ్ద సమూహముగా మూర్తిభవించి లోకసంరక్షకులు స్మృహోత్ములు గామరూపులగు గౌతమవ్యాసాది మహామునుల రూపమున నవతరించి దేశకాలపాత్రోచితముగా లోకుల కుపదేశించెనని సిద్ధాంతము.

తీకరింపవచ్చును. భూతహింస కావింపనీక లోకుల కన్యోన్యస్నేహమాను రాగంబులం బుట్టించుటయేసకఁబడకాస్త్రప్రవృత్తిప్రయోజనములు.

జీవాత్మపరమార్థము

“ఆత్మావై పుత్రనామాసి-ఆత్మజః - పితృపితామహప్రపితా మహావసురుద్రాదిత్యరూపాః” మనుష్యాదిపురుషజ తువు తనజాతి యాడుదానిం గూడి గుణరూపములం దనుబోలిన పిల్లలంగనుట స్వభావసిద్ధ మగుటచేతను దనకుం బుట్టినపిల్ల లాత్మజులను సంజ్ఞ నందుటచేతను డండీయుం దాతయు స్మృతాతయును గ్రమముగా సూక్ష్మశరీర లింగశరీర తేజశ్శరీరములతో శరీరమం దాల్పంగల స్థితి తోను శరీరమును దాల్చు కోరికతోను గేవలానందమయ తేజో రూపముతోను గ్రమముగాఁ దాపత్రయముతోఁ బితృరూపముతో పాచభౌతికసూత్రాలోపాధిగాఁ బరిణమించఁదగినసూక్ష్మోపాధిసల్లాడుచు నాధ్యాత్మిక తాపముం దొఱంగి యాధిభౌతికాధిదైవిక తాపములతో శరీరపాటవము లేకుండియును దీప్తవభోగేచ్ఛ గల వృద్ధునివలె లింగోపాధి న్నొగుచులుచు “రుదిర్ రోదనే” యనుటం బట్టి రోదనముచేయు రుద్రుఁడై పితామహరూపమున సల్లాడుచుం బాచభౌతికోపాధి లేకుం టచే నశరీరుఁడై నిర్గుణుఁడై కేవలానందమయ తేజస్వరూపుఁడై యాదిత్యరూపమునం బ్రకాశించు దేవుఁడై లోకబాంధవుఁడై నకల జగత్సృష్టినితీ సంహారకారణమై “అగ్నిముఖావై దేవాః” అనునట్లు బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరదేవతా త్రిమూర్తి ముఖజగజ్జ్యోతియై సర్వ జగత్సాక్షియై సర్వలోకప్రకాశుఁడై సర్వజగత్ప్రత్యక్షముగ శాశ్వత పరబ్రహ్మస్వరూపమున వెలుంగుచున్నాడు. తనతృప్తి తనతాత తనముత్తాతవలె తనకు సంబంధించినవారు కనుక నాబ్దికములందు ముత్తాత తలివండ్లు సృరింపఁబడకుండు. సముద్రమునం దొకపు

తరంగము లసంతసంఖ్యాకము లసంతవికారములం బుట్టిపెరిగి మఱి
యాసముద్రముండేలయఁచుచుండు-సముద్రమున్నీరేతరంగమున్నీరే-
సముద్రమునందలి భూతభవిష్యద్వర్తమాన కాలికతరంగము లన్నియు
నొండొంట భేదము కలిగియు వస్తుభేదములేక యుద్భవస్థితి వినాశ
కోపాధ్యాకారముల స్మాత్రము నానావిధములయిన తెరంగున సశరీరు
లగు జీవాత్ములు తైత్రికాలికోద్భవస్థితి నాశ కోపాధుల నసంతజన్మము
లెత్తుచుండియుం బరమాత్మకుం దమకు వస్తుభేదమేదియు న్లేక త్రిగుణ
మయోపాధ్యాకార విశేషముల స్సముద్రమునకు భిన్నములై తోచు
తరంగములవలె షడూర్మిప్రకారములం భిన్నులై భూతభవిష్యద్వర్త
మాన జన్మపరంపరాత్మక సంసారతాపత్రయాగ్నిం బొరలుచున్నట్లు
జ్ఞానమున వ్యవహారదశ ననుభవించుచున్నారు. సాలెపురుగు తన
యందలి పదార్థవిశేషమునే దారముగాఁ బైకిఁ దీసి మఱలఁ దన
లోనికి తోడుకొనుచందమున నారాయణుఁడు నిజలీలచే స్వప్రకా
శాత్మక త్రిభువనాత్మక పాంచభౌతికోపాధి నెవ్విబుచ్చి మఱలఁ దన
యందే లయము కావించుకొనుచున్నాఁడు.

అపాంకార మమకారాత్మక వ్యావహారికమగు విపరీతదృష్టిచే
ననాద్యజ్ఞానోపాధిం దాపత్రయమునఁ గుందు జీవాత్ముఁడు తనకంటే
వేఱుగ జగముంట దైవత బుద్ధిచేత వసురుదాదిత్య రూపముల
సృష్టి స్థితిలయములం బ్రాపించుచు భూత భవిష్యద్వర్తమాన జన్మ
పరం పరల స్సంసరించుచున్నాఁడు. జీవుఁడు గత జన్మమునందు
వసువు, వర్తమానజన్మమునందు రుద్రుడు, కొట్టకొనకు భవిష్యజన్మ
మున నాదిత్యుఁడు, తమోగుణ ప్రధానమగు భూతకాలమున వసువులై
రజోగుణ ప్రధానమగు వర్తమానకాలమున రుద్రుఁడై సత్త్వగుణ
ప్రధానమగు భవిష్యత్కాలమున నాదిత్యుఁడగు సుషుప్తి స్వప్న
జాగ్రద్దశ లనుభవించుచు “ఆనందా జీవీ-ఇమాని భూతానిజాయన్తే”

అను తీరుగా భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలిక జన్మపరంపరల సవరసా
స్వాదనానంద పరవశుడై “సోమో వై సః” “ఆనందో బ్రహ్మేతి విజా
నీయాత్” అను తీరునఁ దా స్వయముగ రసాత్మకానంద మయఁ
డయ్యి సహజ లీలచే “లీలాయతీవధ్యాయతీవ” అను తీరునం
బా చభౌతికోపాధి బద్ధుడైన ట్లున్నవస్థితి నాశములందుచున్నట్లు
శృంగార హాస్య కరుణ వీర శాంత బీభత్స రాద్రాద్భుత భయానక
రసానందములం జొక్కుచుండును. కోరి స్వయము బద్ధునివలె
ముక్తుని మాడ్కి నాటలాడుకొనుచుండు నిద్రియే పరమార్థము పర
మార్థము. త్రిగుణాత్మక శరీరస్మృతియు దేహస్మృతిం బట్టి తెలిసి
కొన న్యకీయ స్వప్న జాగ్ర ద్యవయములు జాతులు నీతులు కుల
ములు మతము లాచార మయములయిన శ్రౌతస్మార్త కలాప
విధానము వేయేల, సకలేంద్రియ వృష్ట వస్తువులు సకలానుభూత
పదార్థములు లోకసేవ్యుఁడు భక్తవత్సలుఁడు సకల జీవ కర్మఫల
దాయయు సచ్చిదానంద లక్షణుఁడగు నారాయణుఁడు సకల భువన
చక్షువు కర్మసాక్షి లో బాంధవుడై ప్రత్యహము స్సకల జన చర్య
జ్ఞాన చక్షు విషయ భూతుఁడగు ద్వాదశాత్మయఁ డ్రిమూర్తియును
సులభ కైవల్యమార్గభూతుఁ డగు సూర్యనారాయణుడై సూర్య
నారాయణుడై వెలయుచున్నాడు.

“ఏషా య క్తపరావతః సూర్య స్యోదయన్తా దధి । శత్రం

గ దేభిః సుభగోపా ఇయు వియాత్త్యభి మానుషాన్ “ఈ మంత్ర
ములో నుదాత్త స్వర విశేషములందే పైగీతలు గలవో యా యక్ష
రక్షులు మిక్కిలి ప్రధానములు కావుననే మిక్కిలి స్పష్టముగాను
ఓగ్గరగా సేచ్చరింపఁ దగినవి మఱియుననుదాత్త విశేషములందెల్లు

క్రింది గీతలు గల యక్షరము లంతప్రస్ఫుటముగ నుచ్చరింపరాదు కనుకనే మెల్లగా నుచ్చరింపఁ దగినవి. మనుష్యుల కెల్ల వంద్యుడై సకల జగత్సృష్టి మూలమైన ప్రభాతకాంతి నే సూర్యుఁడు వెల్లడించుచున్నాఁడో యట్టి సూర్యనారాయణమూర్తికన్న మనుష్యులకు సకల చతుర్వర్గ ఫలదాతయు సకల మనుష్యవంద్యుఁడు మఱి తేడని శ్రుతి భాష్య సిద్ధాంతము కడు సమంజసము సమంజసము. “సమస్కార ప్రియః సూర్యః” అనుటచేత మిక్కిలి మనకుఁగూర్చు సూర్యున కేమొక్కైన మ్రొక్క నొల్లని వానికి సంసార తాపత్రయ దావాగ్ను లార వారవు.

శరీర జ్ఞప్తి యున్నంతవఱకు జీవాత్మున కతని జ్ఞప్తియే సమస్తపాంచభౌతిక భూతభవిష్యద్వర్తమానపదార్థస్వరూపమై మూర్తి భవించును. లేనిపదార్థపు తెలంపునకేరాదు. తెలంపునకుఁ దోచిన పదార్థము భూత భవిష్యద్వర్తమానకాలంబుల న్వాస్తవముగా నుండక మానదు. కాబట్టి భూత భవిష్య జ్ఞప్తముల సనుభూతము లయినవి మఱి యనుభవించఁ దగినవి వర్తమానమున సనుభవించుచున్నవి యాదృచ్ఛికముగా నాకస్మికముగాను మఱియం బ్రయత్ని పూర్వకముగాను గోరినవి కొన్నియుం గోరనివి కొన్నియు సనుభవింప సాధ్యము లయినవి కొన్నియు సనుభవింప నెన్నటికి నసాధ్యము లయి కొన్నియు నివ్వనివి కొన్నియుం గన్నవి కొన్నియు రుచి చూడనివి కొన్నియు పిచ్చి పిచ్చిగా నూహ స్థల్పించుకొన్నవి కొన్నియును మొత్తము మీఁద మనస్సునకుఁ బట్టిన పదార్థము లన్నియును జ్ఞప్తి యాకములే కనుకను జ్ఞప్తి నిక్కముగాఁ బృథివ్యప్రేజోవాయువులం దోచు నాకాశమువంటి దగుటచేతను జీవాత్మునిచే సనుభూతములగు విషయము నిక్కముగా నదనద్విలక్షణా నిర్వాచ్యమాయామయములు కనుక సత్యములని కాని లేక యసత్యములని కాని “ఇద మిథ్యమ్”

అని నిశ్చయించుటకు పీలులేదు. “విజ్ఞాతార మరేకో విజానీయాత్” అను తీరున నన్నిటి న్ననిపెట్టి జ్ఞప్తిని గూర్చి తెలిసికొనుట యసంభవము. జ్ఞప్తియే తనకుఁ దా వేఱయి తన స్థితిం దాఁ దెలిసికొనునని బ్రహ్మజ్ఞాను లగు మును లెఱుఁగ నగును గాని సంసార బద్ధులగు జీవాత్ములకు నిక్కముగాఁ దమ జ్ఞప్తి తమ కెంత వాస్తవముగాఁ దోచునో అంతవాస్తవముగా భూత భవిష్యద్వర్తమాన పదార్థము లన్నియు ననుభవమునకు వచ్చిన వన్నియును యథార్థములను కొనక తీరదు. కనుకఁ బెద్ద తేర్పరచినస్వర్గపరకహేతువులగు జన్మకర్మములు కులజాతి మర్యాదలన్నియును వాస్తవములే దృఢ విశ్వాసముతోపెద్ద తేర్పర్చిన పద్ధతుల ననుసరించి మనుష్యులు పౌరుషముతో నిహపరములు సాధించుకొనవలెను. సాధించుకొనవలెను.

సప్త సూర్యకీరణములు సప్తవాయుసఖముఖముల సప్త గ్రహచార వశమున సప్త స్వరాత్మక శబ్దబ్రహ్మ వివృత స్వరూపములై నిషాద - మేఘ - పంచమ - శూద్ర - వైశ్య - క్షత్రియ - బ్రాహ్మణజాతి సప్తకసంజ్ఞతోఁ జేతనాచేతన పదార్థము లన్నియును సప్తరులచే సప్తోర్వాధోలోక వ్యవహారసంగ్రహార్థమై సప్తసామముల నుపదేశింపఁబడినవి. కాలక్రమమున దేశకాలపాత్రానుసారముగాఁ గులగుణ జాత్యాచారాది మర్యాదలు తార్మాటగుచుంట సహజ సిద్ధము. అనాది సంప్రదాయానుసారముగాఁ బ్రవర్తించుచున్న మానవజాతి మర్యాద లన్నియు దేశకాల పాత్రానుసారముగా స్థూల కార్య వ్యక్తదశ న్నాటుచుండియును సూక్ష్మకారణావ్యక్తదశం బర మాణువులవలె నిత్యములయి మాటకున్నవియే. కాబట్టి యష్టాదశ విద్యారహస్యము లెఱిగి వర్తమానకాలమున స్వార్థపరతమాని సకల లోకోపకార పరాయణులై సర్వభూత దయాపరులై క్రవర్తించుచున్న నెజ్జనుల యుపదేశముం ద్రికరణశుద్ధిగా నమ్మకొని సిదకుల

క్రమాగతాచారముల హద్దుదాటక నద్దుహస్థులయి సంసారులు
తమ తమ జీవితకాలము లిహపరసంతారకములుగాఁ గేవల పురుష
ప్రయత్న మూఁతగాగొని విహిత ధర్మమార్గము తప్పక తమతోడి
పాటి జనుల స్సఖపెట్టి తాము సుఖించు నడువడి నవలంబించుట
తప్పనివిధి తప్పనివిధి. తప్పలుచేసి దిద్దుకొనుచు ననాదికాలము
నుండియు ననంతజన్మము లెత్తుచుఁ దుట్టుతుడకు బ్రహ్మప్రళయమున
జీవులందఱు స్సృక్తులు కాకమానరుగాని లోకోపకారబుద్ధిం దమ
పురుషప్రయత్నముచేత మనుష్య మర్యాద నతిక్రమింపని ధర్మా
త్ములు ఘోరసంసార దుఃఖముం బునర్జన్మముచే మఱల ననుభవింపఁ
జేయు పూర్వజన్మార్జిత పాపకర్మము నిశ్చేషముగా నశించిపోవుట
చేత రుజాడరామరణముల నుదాసీనులై యుపేక్షించి సంతతనారా
యణధ్యాన పరాయణులై జీవన్ముక్తు లగుచున్నారు.

ఆ స్తి క్య ప్ర బో ధ ము

సప్తజాతులతోనున్న మనుష్యులు “తానావకోనపంచాశత్ -
తస్య తే విస్తార్యత ఇతి తానః” అను విధమున సప్తర్షులచేత విస్తరింపఁ
బడి $7 \times 7 = 49$ నలువదితొమ్మిది గోత్రముల నుద్భవించిరి. తూర్పు
హద్దునం గిరాతులుం బడమటి హద్దున యవనులు దక్షిణము హద్దున
సముద్రము సుత్తరము హద్దు హిమాగ మనఁగా నఱరిమితముగా
లోఁతు దవ్వుల నాద్యంతములు తెలియరాక దట్టముగా గడ్డకట్టిన
మంచుదిబ్బయు న్గల భూవలయమునకు భారతవర్ష మని సంజ్ఞ. నిజ
కర్మానుసారము నానాయోనుల నుద్భవించి పాపపుణ్యము లనుభ
వించు శరీరధారుల కందఱికి భరతులను సంజ్ఞ. మఱి యట్లు నిజకర్మ
ఫలము న్నానాదేహధారులై యనంత సంఖ్యాకములగు భూతభవిష్య
ద్వర్తమానములం బ్రారబ్ధ సంచితాగామి కర్మఫల మనుభవించుచు

“చక్రనేమిక్రమేణ” అను విధమునం జర్వితచర్వణ వర్తనలై సంసరించు జీవులు నివాదమైచ్చపంచమ శూద్రవైశ్యక్షత్రియబ్రాహ్మణ జాతులతో దేహయాత్ర నడపుకొనఁదగిన పృథివికిఁ గర్మభూమియనియుం భారతవర్షమనియు న్నంజ్ఞలు. “ఆర్యావర్తః పుణ్యభూమి ర్మధ్యం వింధ్యహిమాగయోః” మృచ్ఛిలామయమయి జంగమస్థావర ప్రాణికోటితో నిండిన వస్తువు కొండ. జంగమస్థావర ప్రాణులుంట కెంతమాత్రము స్వీలుకాక కేవలముం గడ్డకట్టిన మంచుదిబ్బకే హిమవత్పర్వతమనియును హిమాగమనియుం బేర్లుకాని శిఖరమున మాత్రము మంచు ఘనీభవించిన కొండహిమాగము కానేరదు. కాబట్టి వింధ్యపర్వతమే యున్నతశిఖరముల న్నంచుగడ్డ కట్టియుంట చేతను “అస్మత్తరస్యాందిశి దేవతాత్మా హిమాలయోనామనగాధిరాజః పూర్వాపరౌ వారినిధీవిగా స్థితః పృథివ్యా ఇవమానదండః” అని మహాకవి వర్ణించినవీరుగా మేరువునకు దక్షిణముగానున్న భూమికంతకును భరతవర్ష మేయని పురాణోక్తమగుటచేతను వింధ్యపర్వతమునకు దక్షిణముగానున్న ద డకాటవి రాక్షస సంచారప్రదేశముగాని మనుష్య నివాస్థానము కాదని రామాయణమునం బేర్కొనఁబడుట చేతను భరతవర్షము మధ్యభాగమే కర్మభూమియనియును మఱి యక్కర్మభూమియొక్క మధ్యభాగమున హిమవంతమున కుత్తరమునమానసనరోవరమును గైలాసమును గుబేరపురియుం గలవనియు దక్షిణమున లంకయుం బశ్చిమమున సిద్ధపురియుం దూర్పున సమరావతీపురియు నుత్తరమున సలకాపురియు స్థలపని పురాణప్రసిద్ధము. జ్యోతిశ్శాస్త్ర ప్రసిద్ధమగుటచేతను “అనంతం హ్యుత్తరాపథమ్” అను తీరునఁ గొలత చెప్ప సలవికాని యుత్తరసముద్రమునకే హిమాలయసంజ్ఞ చెల్లును. మఱియు సతీశయోక్తిచేత వింధ్యపర్వతమునకే హిమవత్పర్వతమని ప్రసిద్ధికలిగఁ గాని

యుత్తరసముద్రము తప్ప బృథివిలో నింకొక ప్రదేశము హిమాగ
మనియును హిమాలయమనియును హిమవంతమనియును బేర్కొనఁ
బడుట గౌణముగాని వాస్తవము కానేకాదు, వింధ్య కుత్తరమునం
బుణ్యభూమి కల దద్దానికే యార్యావర్తమని రెండవపేరు మఱి యా
యార్యావర్తమున నున్న మనుష్యులకే బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య
శూద్ర సంజ్ఞలతో నున్న మనుష్యులే యార్యులనం దగుదురు.
జంగమస్థావర ప్రాణులతో మెండుకొని శిఖరముల నసాధారణముగా
మంచుగడ్డ గట్టి సప్తధాతు మయమయి హిమవంతుని, పేర్కొనం
బడిన కొండ వింధ్యపర్వతమే. వాస్తవముగా రాయరప్పలుగాని చెట్లు
చేమలుగాని జంగమప్రాణు లెవ్వియు గాని నిల్చుట కవకాశ
మేమాత్రము న్లేని యచ్చపుమంచుదిబ్బయగు నుత్తరసముద్రమునకే
హిమాగ నాజ్ఞ చెల్లును. సహజముగా శరీరముందలి జఠరాగ్నికే
దోహద మొనర్చి మద్రద్రవ్యమునలఁ గల్లనుమును పొచ్చించు
నుష్ణతత్వము కలిగియుండుటచేత వింధ్యకుత్తరమందున్న యార్యులు
కాలక్రమముగాఁ గ్రొత్త యొక వింత వేడి యొక రుచి యను
సామెతగా నుష్ణతత్వ వ్యసనపరులై వింధ్యపర్వతమునకు దక్షిణమున
దున్న రాక్షస భూమి నివాసమున కలవడి వేడిరుచి మరిగినకొలది
స్తక్షిణసముద్ర ద్వీపముల రాక్షసవృత్తి నవలంబించి మనుష్యజాతి
మర్యాదలం దొలంగినారు. మొట్టమొదట వింధ్యకు దక్షిణప్రాంతమున
నివసించిన మనుష్యులు తమ తొల్లింటివాఁడు కన్బట్టి తమ నివాస
ప్రదేశముల కుత్తరమగు వింధ్యపర్వతమునే హిమాలయ పర్వత
మనియుం దమ ప్రాచీన సంప్రదాయమున వింధ్యోత్తర ప్రదేశమునం
గల యార్య సంకేతిత ననీపర్వతవనస్రామములకెల్ల గంగాపారియత్ర
నైమిశాయోధ్యాది నామముల స్వింధ్యకు దక్షిణప్రదేశములంద
తోంటి మర్యాద నిల్పుకొంటుకై పేర్లుపెట్టుచు నాయార్యులే

తామనియుం జెప్పకొను “ఇంటిపేరు కస్తూరివారు ఇల్లు పేడకంపు” అన్న సామెతగా నార్యధర్మములగు సత్యదయలఁ బరస్పర ప్రేమాను రాగముల నొఱఁగి స్వార్థపరులై రాక్షసులయి పరస్పర ద్వేషముల స్థలమునకై గ్రుద్దులాడుచు సర్వర భోగవ్యసనపరులై బుద్ధిహీనులై విభ్రాంతులై దీపపుముక్కుపురుగువలెఁ గామాగ్నిం బొలయుచున్నారు. నిక్కముగా నియత మర్యాద సత్క్రిమించి దక్షిణమునఁ దమకుఁ బోరాడని యేర్పర్చిన వింధ్యపర్వతము న్గడచి దక్షిణయా నాత్మక సంసార వ్యసనపరులై కృత్రిమ జాతినామము లూని యుష్మతత్త్వ మదమున కలవడినకొలంది. నాక్షనకృత్యములకుఁ జొచ్చి లంక వటకు వ్యాపించి కేవలమున్ రాక్షసులై చెడినవారు మొట్టమొదట వింధ్యోత్తర పుణ్యభూమిని వాస్తవముగా బ్రహ్మక్షత్ర వైశ్యశూద్ర జాతి మర్యాదల నిష్ఠలై యుభయలోకములం దరించిన యార్య మనుష్యు లేకదా? వింధ్యోత్తర పుణ్యభూమి నివాసము పుణ్యయుగముం బుణ్యకర్మ ఫలానుభవము న్లభించుట ప్రాచీనార్య మనుష్యుల మంచి యదృష్టము. ఉత్తరసముద్రమునకు హిమగ మను పేరు పుట్టుపేరు. మఱి యా యుత్తరసముద్రమునకు దక్షిణప్రాంతభూమియందు ఋణ్య యుగమున “తపఃఫలంకృతయుగే” అను విధమునఁ గేవల తపో ధనులు శిష్టులు నార్యులను పేరంబరఁగిన మనుష్యులు కాలవశమున దక్షిణ దిక్కునకుఁ దరుముకొని మంచు ఘనీభవించిన శిఖరముల నిన్మీను వింధ్యపర్వతమువఱకును వ్యాపించిన భరతఖండముయొక్క హద్దుదాఁటి త్రేత ద్వాపరయుగములవఱకు వింధ్యపర్వత దక్షిణ ప్రాంతమునందలి సదీతీరముల వసించి తమతాతలు వసించిన భరత ఖండమున కుత్తరమం దున్న హిమాలయముపేరే యంతవఱకుం దమ పూర్వులు వింధ్య యని పేరుపెట్టిన వింధ్యపర్వతమునకుఁ దమ పూర్వుల గౌరవమును స్మరించుటకై పెట్టుకొని తమపెద్దలు వసించిన

ప్రదేశముల న్నంగా యమునాది నామములం బరంగిన సదుల పేర్లును మఱి కాశీ మధురా ప్రయాగాది పత్తనముల పేర్లును వింధ్య యను క్రూరనామము తొలగించి హిమవంతమని చల్లనిపేరునఁ దాము పిలుచుకొన్న భారతవర్షమునందలి భరతఖండమునకు దక్షిణపు హద్దయిన వింధ్యపర్వతముయొక్క దక్షిణప్రాంతమున వసించి కలి ముదిరినకొలంది న్దక్షిణసముద్రతీరము న్దక్షిణసముద్రము నందలి ద్వీపముల నాశ్రయించి యాప్రదేశములందుఁగూడ సదీపర్వతపత్తనములకు హి మా ల య గంగా కాశ్యాదినామములం దమపెద్దల గౌరవము స్మరించుకొనుటకై స్థాపించుకొని తమ పెద్దలయొక్క యహింసా స్తిక్య సత్యపథుల న్దౌఱియుం దా మార్చుల మనియుం జాతుర్వర్ణ్యుల మనియుం జెప్పకొనుచున్నారు.

ప్రతియుగమునకుం దొమ్మిండు మనువులు సప్తకులను నిండ్రాది దిక్పాలురు వేదశాస్త్రములు కాలమానములు వర్ణవృక్షస్థల జంగమస్థావర ప్రాణిదేహకార గుణచేష్టాది విశేషములు సూర్య చంద్రాది గ్రహగతు లశ్విన్యాది సక్షత్రములు మేషాదిరాసులు వసంతాది ఋతువులు వేయేల బ్రహ్మాది దేవతామూర్తులు దిగ్దేశ దిక్పతులు సకల నామరూపములు గూడ మాయామేయ శక్తి మహిమం దార్మాటగుచుండును గావున నొక్కప్పుడు సముద్రముగా నున్నచో టరణ్యముగా నరణ్యము జలాశయముగాఁ జడము చేతన ముగాఁదూర్పు పడమరగాఁ బడమరితూర్పుగా వేసవి వానకాఱుగా వానకాలము మండువేసవిగాఁ గొండనల్లపూసగా నల్లపూసకొండగా నిజము కల్ల కల్ల నిజముగా నార్చ్యుండు మ్లేచ్ఛుండుగా మ్లేచ్ఛుం డార్చ్యుండుగా మంచి చెడ్డగాఁ జెడ్డ మంచిగాఁ బ్రకృతివశుం డగు జీవునకుఁ గన్పట్టక మానదు కావుననే పురాణ మతమున జగబు ద్విపాది సప్తద్వీపముల న్భూగోళము వెలయుచుండునని లవణసము

ద్రాది సప్త సముద్రము లాస ప్రదీప్తములం జాట్టుకొని యుండుననియు
 స్మేరుపర్వత మాభూమికి మధ్య నున్నదనియు స్మేరుపర్వతమునకుఁ
 గ్రింద సతలాది సప్త పాతాళములును మేరుపర్వత శిఖరమున భూరాది
 సప్తోర్ధ్వలోకములు కలవనియును మేరుశిఖరము స్వర్గలోకమనియును
 మేరుపర్వత నితంబ ప్రాంతము మర్త్యలోక మనియును మేరు
 పర్వతముయొక్క క్రిందిభాగము పాతాళలోక మనియును సూర్యాది
 ఖగోళములు మేరుపుచుట్టుం దిరుగుచుండు ననియును గ్రహగతివిశేష
 ములం బట్టి పాంచభౌతిక మర్త్యలోకమును మఱియు మర్త్యలోక
 పదార్థములు బ్రతిక్షణము న్మాటుచుండు ననియు మఱి యీ జగ
 దుద్భవస్థితి వినాశకారణము పరమాత్మునకుఁ గూడ సవేద్యమనియు
 న్నిరూపింపఁ బడెను.

ప్రమాణములం బట్టి యథార్థ వస్తు జ్ఞానము లభించునుగదా?
 పౌరుషజ్ఞాన కీర్తులు భూతదయయు సత్య శౌచములు : బుణ్యభూమి
 న్నివసి చు శివజన చాతుర్వర్ణ్య సహజ ధర్మములు. భూతదయయు
 సత్యముం బరస్పరప్రేమానురాగము లాస్తిక్యములేని కేవల
 స్వాధ్మిక తత్పర ధూర్తమానవులు మనుష్యజాతిలోనే పరిగణింపఁ
 బడ రట్టివారు తమ కులగోత్రములు వర్ణించుకొంట ఘోరకలికాల
 విచిత్ర చేష్టితముగాని విశ్వసనీయము కాదు. ముత్తైదువునకు పసుపు
 బొట్టులవలె సజ్జనలకు మాత్రమే కులాచారిములు భూషణములు.
 తమ పెద్దలనాటె మర్యాద లశ్రికమింపక “అఋణ శ్శుచిః” అను
 తీరున వేదశాస్త్రజ్ఞాన మిరువది నాలుగేండ్లలోపగు కైశోరమును
 వయస్సున బ్రహ్మచారియయి ఋషుల ఋణమును, ధర్మపత్నియందు
 సంతానముం గనిలోకసమ్మత ప్రవర్తనముగా నలువది తొమ్మిదేండ్ల
 లోపగు తారుణ్యమును వయసున సప్తహస్తై పితృదేవతల
 ఋణమును, సవపథ భక్తి మార్గముల స్సర్వభూత దయాపరుడై

యలువదియేండ్లలోపగు మధ్య వయస్సున సద్వృత్త యజ్ఞ నిష్ఠుడై
 దేవతల ఋణముం, దీర్చుకొన్న మనుష్యుడే యఋణియై
 శుచియుం గృతకృత్యుడనంబడు నీ విధముగా ఋణవిముక్తుడై కృత
 కృత్యుడగు మనుష్యుడే యార్యుడు మఱియు వాని జీవితకాలమే
 కృతయుగము, ఋణబద్ధుడై యశుచియై యభాగ్యుడైన మను
 ష్యుడే మ్లేచ్ఛుడు మఱి వాని జీవితకాలమే కలియుగము, ఋణ
 విముక్తుడే కులగోత్ర మర్యాదవంతుడు మఱియును ఋణబద్ధుడే
 జాతినీతి మర్యాదాహీనుడు. అప్పంతయుఁదీర్చుకొన్నవాడే బ్రాహ్మ
 ãుడు. మూడుపా శ్శుప్త తెగగొట్టుకొన్నవాడు క్షత్రియుడు
 సగమప్పు తీర్చుకొన్నవాడు వైశ్యుడప్పలొనొక్కపాలుమాత్రమే
 తీర్చుకొన్నవాడు శూద్రుడప్పలలో మున్దియు సప్తతీర్చు కొనుటకై
 యహర్దివముం బ్రయత్నించువాడు పంచముఁ డప్ప తీర్చుకొనుటకై
 ప్రయత్నము చేయునట్లు నటించు కపటి మ్లేచ్ఛుడు. మఱి కోరి
 ప్రయత్నపూర్వముగా సప్తేగవేసినవాడు నిషాదుడు. బ్రాహ్మణు
 డుత్తమోత్తముడు. క్షత్రియుడు మధ్యముఁడు, వైశ్యుఁ డధమో
 త్తముఁడు, శూద్రుఁ డధిమాధమోత్తముఁడు, పంచముఁ డధముఁడు,
 మ్లేచ్ఛ డధమాధముఁడు, నిషాదుఁడు మనుష్య పశువు.

నిక్కముగా నుత్తమ మనుష్య ధర్మము సర్వలోకోపకారక
 ప్రవర్తనమే. మఱి యట్టి సకల లోకోపకారక ప్రవర్తనము నామ
 రూపముల సభినయ చాతుర్విధముచేత విద్వాంసుడు ప్రకటింప
 వలయును విద్యులన్నియును జతుర్విధాభినయ బోధకములే, హిత
 ముగా మితముగా స్ఫుటముగా నిష్కాపట్యముగా నాంగికాభినయ
 మొనర్చుచు సమయోచితముగా సింగిత మెఱిగి యెరులు నమ్మి
 తించు తీరున విషయ విధేయత లగపర్చి లజ్జాశీల జగుప్సా భయకంప
 దై న్యము లెంత మాత్రముం దోచసకనిజమర్యాదం దప్పక దసకంటె

పెద్దలతోడను బ్రేమానురాగ జనకముగ సమవయస్కులతోడను మంచి నోబ్బించుచు, బిన్నలతోడను రసాను కూలములగు నుదాత్తానుదాత్త స్వరయుక్తముగా స.దర్శ శుద్ధిగల సుప్రసిద్ధ భావలంబులవలయును. దేశకాలపాత్రాను సారముగా జనరంజకముగా గీత సృత్యవాద్యములఁ గ్రొత్త కొత్త స్వకల్పిత మార్గముల నవలంబించవలయును “తగిన వేషంబు, తను దాన పొగడుకొనమి । నొచ్చియును గీడువల్కమి, యిచ్చి వగవ । కున్ని తన కెంత గడువకయున్న పథము । తప్పకుండుట నడువడి కొప్పుఁ జేయు” అను రీతిగా సంసారులు ప్రవర్తించి యుభయలోకములం దరించవలెను.

ఘరమాత్ముండు నారాయణుండు వాసుదేవప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ సంకర్షణ వ్యూహాత్మక బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రజాతులన్ జరాయుజాంశజస్వేదజోద్భిజ్జ ప్రాణివిశేషంబుల నివ్వశ్యమయ్యుండై ప్రకాశించుచున్నాడు. కాబట్టి బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్ర జాతులు నాల్గు స్వరూపగౌరవము కలవే. వడ్డాదిసప్తస్వరవిశేషము లన్నింటితో శ్రుతివెలయునట్లు శ్వేతాది సప్తవర్ణవిశేషములన్నియుం జేరి సూర్యకిరణమై ప్రకాశించువిధమున నిషాదమేచ్చ పంచమశూద్ర వైశ్యక్షత్రియ బ్రాహ్మణజాతి సప్తకవిశేషములతో దేవుడే విశ్వరూపుడై సవరసాత్మకుడై సవరసికుడై సంసారబంధమోక్షముల నాటాడుకొనుచున్నాడు. “కామిగాక మోక్షగామికాడు” “ప్రార్థకర్మణాంభోగాదేవక్షయః” అను తీరున సంసారబద్ధుడై న న్నాని జీవుండు ముక్తుండుకానేరడు. స్వకర్మముకుడువక తీరించుకనుక దేశకాలపాత్రోచితముగా ననాది సంప్రదాయసిద్ధముగా వచ్చుచున్న కులజాతి మతాచారముల న్దోడిపాటి జనులకు మిగుల సమ్మతముగా మనుష్యులందఱు నవలంబించి స్వధర్మమును నడుపుకొనవలయు. “స్వధర్మోనిధిసంశ్రేయః ఘరధర్మోభయావహః” అను తీరున నిషాద

మేచ్చగంచమ శూదవైశ్యక్షత్రియ బ్రాహ్మణకుఁ జాతిమతాభి
మానములతో వ్యవహరించు మనుష్యులందఱుం దమతమ నియత
ధర్మముల నివ్వడనాడఁదగదు తగదు. స్వకులమతాచారముం దప్పిన
వాఁడెల్ల సంకరుఁడు స్థులభ్రష్టే యగును.

ఎద్దియైన నొక్కశీరైన మధ్యసంజ్ఞక నాడముచేయునపు డుప
యోగించు నూరుపుగాలికన్న హెచ్చుగాఁ గంతనాశవాయువు నె్వలి
పుచ్చినకొలఁదిఁ దామొట్టమొదట నొక్కతీరుగాఁ బల్కిన మధ్య
స్థాయినాదము తారస్థాయినాదమయి దూర్వశావ్య మగుచుండును.
మఱి యా మంద్రస్థాయీ నాదమున కుపయోగించిన కంతనాశ
వాయువుం దగ్గించినకొలఁది స్మంద్రస్థాయీ నాదమై మెల్లగా విసం
బడును. కాబట్టి మధ్యస్థాయీ నాధారశ్రుతిగా నేర్పర్చుకొని కంత
నాశవాయువును వడ్డాదిన ప్రస్వరముల కొలతవఱకును హెచ్చించి
బల్కిన స్వర ముదాత్రము మఱి యాతీరు కొలత తప్పక యాధార
శ్రుతికి తగ్గి పల్కిన వడ్డాదిస్వరసప్తక మనుదాత్రము. మఱియు
నుదాత్రానుదాత్రస్వర సమ్మేళనవిశేషము స్వరితస్వరము. విలంబ
మధ్య ద్రుతకాలము లనుదాత్రానుదాత్ర స్వరితవిశేషములచేత శ్రవణ
మనోహరములుదాఁ బల్కు ధ్వనులకు నడునడుమ న్నావించు కాల
విశ్రాంతిరచనా సందర్భవిశేషము లయ యనంబడును. తిసునప్ప
డుపయోగించు సన్నకబళములకు మధ్య నే కబళ మాస్వాదించిన
పిమ్మట యెంత యవకాశ కాలము గడవనిచ్చి తిరిగి యెంత కబళము
నోటి కందీయవలయునో యట్టి విశ్రాంతి సమయసందర్భ కాలరచనా
విశేషమునకే “క్రియాంతర్వర్తికాలోలయః” అను తీరున స్వర
ముచ్చరించినపిమ్మట నెంతకాలమాఁగిమతేస్వర ముచ్చరింపవలయునో
అట్టి విశ్రాంతిసమయమునకు లయయని సంకేతము. విశ్రాంతికాల
విశేషాత్మకమగు లయ నెఱుంగని మనుష్యుఁడు దనరంబకుఁ డెంత

మాత్రము న్నానేరఁడు. మఱి యొరుల సుఖపెట్టఁజాలఁడు మఱి తా
సుఖంపనేరఁడు కాబట్టి, అట్టి “అఁసి కేషు కవిత్వవేదనం శిరపిమా
లికిమా లికి” అను తీరున సంగీతగొడ్డలికన్న కూళపసరమైనఁ గొంత
మేలు, ఏ యాహారమెంత తిన్నవాఁ డెంతనేవు నిద్రనిద్రాంతి చెంద
వలయునో యా తెన్ను తెలిసినవాని కా యాహార ముపయోగించిన
సార్థక్యముగదా? ఏపని చేసినతరువాత నెంతకాని మార్గినపిదప
నట్లావని గొనసాగించవలయునో యాసంగతి తెలిసికొను వాఁడే
చతుర్విధాభినయ ప్రయోగదత్తుఁడగు విద్వాంసుఁ డనంబడును.
కాలనియము తప్పక కొలతప్రకారము హస్తమీటక యాఁగవలసి
నంతనే చాగుచు సకల లోకోపకారముకొఱకు మాత్రమే ధర్మకథ
సమనందు మాత్రమే సకల జనక్షేమ మెట్లు చేకూరునో యట్టి
సాధనబోధనమందు మాత్రమే యపరాధులను క్షమించు సమ
యమునందు మాత్రమే బాలవృద్ధ రోగార్తుల న్నాపాడుకొప్పడు
మాత్రమే భగవంతుని బ్రార్థించునప్పుడు మాత్రమే దుర్జనుల
శిక్షించు నపుడు మాత్రమే ప్రజోపయోగకరములగు పనుల
నెఱవేర్చునపుడుమాత్రమే సత్యదానధర్మ దయాప్రసంగములందు
మాత్రమే స్వకులోచిత మర్యాద నిలుపుకొను సమయమందు
మాత్రమే మంచి మనఃస్థుల వాచికాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయ
ప్రయోగము వెల్లడింపఁబడును. చెనఁటులగు దుర్జను లొనర్చు సకల
విధాభినయములు లోకకోటకములై యపప్రయోగములై వ్యర్థములై
దుర్బినియోగము లగును.

ధర్మపత్ని ఋతుమతియై పుత్రార్థ మింగిత మెఱిగి తనపతి
యెడ న్నాన్పించు శృంగారరసము, తన పిల్లయెడ నగపర్చు వాత్సల్య
రసము, తన భర్త క్షేమమునకై దైవమాం బ్రార్థించు నపుడు భక్తి
రసము, బంధువుల యెడ నగపర్చు నాదరణ రసము, సతిధి సత్కార

మందు శాంతరసము పేదసాదలయెడ న్నరుణరసము తన పెసమిటికిం దగినంత నేవచేయుటకై తన కోరినంత శక్తి చాలకుంటకై బీభత్స రసము, తన పెసమిటిం బీడించు దుష్కారముపై రాద్రసము ఆకస్మిక భవిష్యత్లోకాపవాద శంకిచేత భయానకరసము ఐతి వ్రతలం బీడించుటకై యమః డగ్గినంటు మిశ్రతవలె దిగురుచు టకై హాస్యరసము న్నెల్లడించుచుం జతుర్విధాభిసయము లొనర్చును. మఱియును “మహాజనోయేన గతఃపపంథాః” అను తీరునందన తోడిపాటి పిన్నపెద్ద లందఱు నేమార్గ మవలంబించి నెడుచు చున్నారో యట్టిదారినే సజ్జనుఁడు “వేదవేదాంగ వేత్తాపిలోకా చారం నలంఘయేత్” అను తీరు ననుసరించి యెంతమాత్రముం జెడుత్రోవ త్రొక్కక “అస్వర్గ్యం జనవిద్విష్టం ధర్మవివ్యాచరే న్నహి” అను తీరునకలజన సమ్మతముకాని చతుర్విధాభిసయాత్మక మగు మనోవాక్కాయ కర్మములం దలపెట్టనైనఁ గూడదు కూడదు. తన పెద్దలకన్నఁగాని తనతోడిపాటి జనులకన్న న్నాని తా నేవిషయ మందైన పధికుండనని గాని సమానుండనని గాని విష్టవీరక విషయ విధేయతలతోఁ దనతోడిపాటిజనుల యనుగ్రహమునే మఱింతమఱింత యెక్కువగు తీరుఁ జీవితకాలమంతయును సంపాదించుకొనుట మనుష్యసకుఁ దొడ్డ బుద్ధి, దొడ్డ బుద్ధి.

జగద్రక్షకుండగు భగవంతుని కథలను, దానవీరులు ధర్మ వీరులునై లొకోపకార మొనర్చిన యెఱుక గల మహానుభావుల సచ్చరిత్రముల స్మృదు మధుర పద సందర్భరచన నా విశేషములతో నారోగ్యకరములు ననున నీతిబోధకములు సాంసారిక కష్టాపనోప కము లాబాలగోపాల జన చిత్తరంజకములగు మాటలుం బాటల నాటలం బ్రత్యహమం దేశకాల పాత్రోచితములగు వేషములన్నినో దముల నిష్కపటులై విహరించిన పుణ్యాత్మకుం దిన్నతండి యెఱు గును మఱి హాయిగా నిద్రపట్టును.

లోకసంగ్రహార్థమై దేశకాల పాత్రానుసారముగా సంసారులగు మనుష్యులకు జాతులు వర్ణాశ్రమ ధర్మములు వావివరుసలు వ్యవహారపద్ధతులు న్యాయమార్గములు మఱియు సకలోచిత ధర్మములు మతములు స్వర్వజ్ఞులగు మునులు వేదశాస్త్ర ముఖముల సనాదికాలమునుండియు నుపదేశించిరి. వాస్తవముగాఁ బరమాత్మ స్వరూపక శబ్దబ్రహ్మము కేవల మొక వ్యక్తియే కనుక శబ్దమునకుఁ గాని చైతన్యమునకుఁగాని యేజాతియు న్లేదు ఉపాధివశమున ననంత జంగమస్థానర ప్రాణినమూహముల న్లస్పట్టు కేవల పరమాత్ముఁడు నానావ్యక్తుల న్మాయోపాధి వశమున న్లస్పట్టుటచేతఁ గేవలుఁ డగు నాత్మునకు జాతి కల్పితమయినది. వ్యక్తి వాస్తవము వ్యక్తి నమూహమునందుఁ గల్పితమగు జాతి కృత్రిమము జీవాత్మ వ్యక్తి-మఱియు జీవాత్ముఁడే యుపాధిబట్టి వ్యక్తికరించు చున్నాఁడో యట్టిపంచీకృత మాయోపాధి జాతి కాబట్టి యాత్మునకు జాతిలేదుగాని యాత్ముఁడు వ్యక్తికరించుట కవకాశ మిచ్చు శరీరము పంచభూతముల సమ్మేళనమున న్లనిగె న్లనుక సట్టిదేహముపకే జాతి కల్పింపఁబడెను. “అశరీరమాత్మా” అనుటచేతఁ గేవల శబ్దబ్రహ్మాత్ముఁడైన జీవుఁడు కేవలుఁడే కనుకను మరి యుపాధివశమున వ్యక్తికరించుట చేతను జీవాత్మునకు వ్యక్తి వాస్తవముగాని నానాప్రకారముల న్లస్పట్టు విధముచే కర్పడిన జాతికల్పితముగాని వాస్తవముకాదు నిరుపాధికుఁ డయిన జీవుఁడు కేవల మొక వ్యక్తియే. జీవునియొక్క వ్యక్తివంటి వ్యక్తులు మరి లేరుకనుక జీవున కేజాతియు న్లేదు నిరుపాధిక పరమాత్మునకు జాతిలేదు సోపాధిక జీవాత్మునందే జాతి కల్పితమయ్యె ననఁగా నొక వొల్కిగానున్న పెక్కుపాధు లన్నింటికిం బామరబోధకై యొక విధమయిన నామరూపాత్మకమగు జాతి కల్పింపఁ బడెను. “ఏకాకో నామధేయః మృత్తికైవేతి నత్యమ్”

నామరూపములును మఱి నామరూపములం బట్టి యేర్పడిన జాతియు
 స్థూడ కల్పితములే మఱి వాస్తవములు కానేకావని యిందువలనఁ
 దేలిన ఫలితము. కాబట్టి లోకవ్యవహారము కొనసాగించుటకై
 పరమ కారుణికులైన యతీంద్రియ ద్రవ్యలగు మనులు నానావిధో
 పాధుల స్వస్థితీకరించు విశ్వరూపుఁడైన దేవునకు నానావిధ నామము
 లాకృతులు జాతులు కులములు గోత్రములు మొదలు నానావ్యవస్థలు
 వేదశాస్త్ర ముఖములం గల్పించిరి. కేవల తేజస్సున కేరంగు న్లేదు
 గాని యాతేజస్సే సోపాధిక మయినప్పుడు శ్వేతపీతాది నానావిధ
 కాంతుల స్వస్థితీకరించును. యెఱ్ఱని చాయకల నానావ్యక్తులన్నియు
 నెఱ్ఱజాతి వస్తువులని పేర్కొనబడెను. కాబట్టి నామరూపములు
 గాని జాతివర్తనములుగాని యెవ్వియు న్లేని నిర్గుణుఁ డగు నాత్మనకు
 బ్రహ్మాదిజాతులు లోకవ్యవహార ప్రవృత్తి బట్టి యనాదిగాఁ గల్పించఁ
 బడెను ప్రతివర్ణమున కనంతవిధ మొక యెఱుఁపు పలువిధములు.
 బ్రాహ్మణజాతిలో సనేకవిధాంతర్జాతులు. బ్రాహ్మణులు గౌడులు
 ద్రావిడులని రెండు తెఱంగులు-గౌడులు పంచవిధములు-ద్రావిడులుం
 బంచవిధములు మఱివిధములలో నొక్కొక్కవిధమునందు లెక్కింప
 నలవికాని యన్ని విధములు మఱి యెందఱు మనుష్యులలో మనుష్యున
 కొక్కొక్కజాతి యొక్కొక్క మనుష్యునకుం బ్రతిక్షణ మొక్కజాతి,
 కాబట్టి కులమునకై గ్రుద్దుబాడక శాస్త్రీయమా యశాస్త్రీయమా
 యని వ్యర్థవాదము లొనర్పించక తనతోడిపాటిజనులు సమ్మతించిన
 జాతినీతు మక్తికమింపక సర్వజన సమ్మతముగా దేశకాల పాత్రాను
 సారముగా జనరంజకముగాఁ బలుకుచు నటించుటయే మనుష్యున
 కవశ్యకరవ్యము.

మార్గదేశిప్రణయము

మధ్యస్థాయికిఁ గ్రిందుమీఁదుల ననుదాత్తోదాత్తములస్పల్కు స్వరవిశేషములకు వ్యవస్థయేలేదు. కాఁబట్టి యొక్కొక్కని సంగీత మొక్కొక్క విధము. పల్కుట పాడుట నటించు ప్రతిపానుష్యునకు వేటువేటుగా నుండును. కాఁబట్టి రాగమునకుఁ దాళమాలకు స్వరము లకు శ్రుతులకు లయగతుల కొక్క నామరూపములు నిశ్చయింప నలవికాదు బ్రతికిన దూటు; మానినది మందు కంటి కింపైనది సొగసు, చెవికింపై నది పాట; నల్వరు నమ్మతించినది మాట; కావునం జనరంజకమగు చతుర్విధాభినయ ప్రయోగము సకల వేదాస్త్ర సమ్మతమనియు జనులందుఁ బరస్పరమైతి నలరించువిధమున నిజకుల జాతిమర్యాదల స్వవరించుకొని దేశకాల పాత్రానుసారముగా వ్యవహరించుటయే సద్బుద్ధి లక్షణము, మార్గిదేశియని నోటిపల్కు, శరీరావయవ చాలనము, వేషము, భావప్రకటనమునను చతుర్విధాభినయములును బ్రత్యేకము లెందువిధములు. మార్గియను చతుర్విధాభినయాత్మక సంగీతము మంత్రబ్రాహ్మణాత్మక వేదమువలె నపార పేయము, కేవల బ్రహ్మసృష్టమును మఱి యతీంద్రియ భరతాది మున్నెక్కిప్రయోగసాధ్యము కాఁబట్టి గాంధారగ్రామమువలె మార్గి సంగీతమునకు భూలోకమునందు వ్యవహారము లేనేలేదు. వాచి - కాంగి - కాహార్య - సాత్త్వికాభినయాత్మక మగు దేశీసంగీతమునకు మాత్రమే భూమియందు ప్రయోగప్రచారముకలదు. మంత్రబ్రాహ్మణాత్మక వేదమునకు వలె మార్గిసంగీతమున కనాది సంప్రదాయసిద్ధము లగు నియమములు కలవు. మున్యపదిష్టమార్గనియమముల ననుసరించి స్వరకాలస్థానప్రయత్న విశేషముల న్వేదము పఠించకపోయినను విధ్యుక్తమార్గమున శౌతకర్మము స్పృశింపింపకపోయినను సునన్యుకు స్వర్గఫలమురాదు సరేకదా నృతీ యీలోకమున హానికూడఁ

దత్తక కలుగును. వేదములు పఠించుటకును శ్రౌతకర్మము నాచరించుటకును సర్వజ్ఞులగు మునులు తప్పఁ గించిజ్ఞులగు మనుష్యు లెంతమాత్రముం బనికిరారు పనికిరారు. కావుననే మంత్రబ్రాహ్మణాత్మకమగు వేదము లుచ్చరించుటకుఁ గాని విద్యుక్తముగా వేదచోదిత శ్రౌతకర్మమును నడిపించుటకుఁ గాని మనుష్యులు పనికిరారని నిశ్చయించియే ఋగ్యజుస్సామాధర్వవేదముల నుండి వాచికాంగికాహార్యసాత్త్వికాభిసయాత్మక గాంధర్వవేదమును బంచదనులగు మనుష్యు లుభయలోకములం దరించుటకై “తస్మాద్విద్వాన్ ప్రేవవదేత్ - వీవస్మత్తేత్” అను శ్రుతిబట్టి మునులకై మార్గిసంగీతమును సంసారుల కొఱకు దేశిసంగీతము సనాదికాలము నుండియు నీశ్వరసృష్టములై వెలయుచున్నవి. కాబట్టి దేశిసంగీతమునకుఁ గావలసిన ముఖ్యలక్షణము దేశకాల పాత్రానుసారముగా జనరంజక మగుటయే. కాబట్టి దేశభావలకుఁ గాని పాటలకుఁగాని ఘనతతసుషిరాసధాత్మక చతుర్విధవాద్యమునకుఁ గాని సృత్యమునకుఁ గాని మఱెట్టి మనోవాక్కాయ కర్మములకుఁ గాని లోకరంజనము కావించుటకన్న వేతే శాస్త్రీయనియమ మెద్దియు ననవసరము. ముమ్మాటికిం బనికిరాదు, పనికిరాదు, పనికేరాదు. నాది శాస్త్రీయమైన పనియితరులది కాదు నాది శ్రేష్ఠమైన కులము నాది వేదచోదితకర్మ మితరులది కాదు, కాదని, యెరులన్నిరసించి తన కులగుణజాతి మర్యాదలుతనతోడిపాటివారి కున్న కులగుణజాతి మర్యాదలకన్న శ్రేష్ఠములని చెప్పకొను మనుష్యుఁడు నిక్కముగా దుర్జనుఁడుగాని వాస్తవముగా నజ్ఞనుఁ డెంతమాత్రము న్నానేకాఁడు. నజ్ఞనుఁడు తనతోడిపాటి జనులచెంత మిక్కిలి యడఁకువయును వినయవిధేయతల నగపర్చి వారి ప్రేమానురాగముల స్పృహదించుకొనును. మఱి దుర్జనుఁడు తనతోటిపాటివారి కన్న తానేమో గొప్పవాడనని విట్టవీగుచు దుడకునకల జనులతో ద్వేషపడి యుభయలోకభ్రష్టుఁ డగును.

మార్గి సంగీత రూపమగు మంత్రబ్రాహ్మణాత్మక వేదాక్షరములు పదములు వాక్యములును యథోపదిష్టములును యథా శ్రుతములుగా నాంగికాభినయ మొనర్చుచు ననాది సంప్రదాయ సిద్ధములగు స్వరకాలస్థాన ప్రయత్న నియమములు తప్పక పఠి పవలెను, మఱియును శ్రౌతినిధి ప్రకార ముగ్ధాది యాచక సప్తదశక ముచితవేషముల సద్వర్తకియా కలాపము స్వర్గ ఫలాప్తికై యథావిధిగా ననాది సంప్రదాయ పద్ధతు లతిక్రమింపక నడిచి నడిపింపక తీరదుగాని వ్యావహారిక దేశభాషతో వైదిక శబ్దముల కెంతమాత్రము స్పృహంబు లేని విధమున దేశకాలపాత్రోచితముగాఁ బ్రత్యహము న్నానావిధముల మాటుచున్న దేశిసంగీతముతో మునుల చేత మాత్రము ప్రయోగింపఁ దగిన మార్గిసంగీతముతో నొక్కొంతయు స్పృహంబు లేనేలేదు “ప్రకృత మను నరామః పాయసం భక్షయామః” అను తీరున ప్రస్తుతము తనతోడిపాటి వారల కెట్లు రంజనమగునో యాత్రోప సనుసరించుట కన్న దేశి సంగీతసమునకు మఱి వేరే నియమయే యవసరములేదు. వర్తమానజనులను రంజింపఁ జేయుటకై పూర్వకాల నియమములం దప్పి కొత్త కొత్త వింత త్రోవలను దొక్కుట దేశి సంగీతమున కొకభూషణమే కానిదూషణ మొక మాత్రము న్నానేకాదు. సభ కొలంది నభినయించి యా సభను రంజింపఁ జేయవలసినది. పండితులకుఁ దగిన రీతిగా వార లెట్లు రంజిల్లెవరో యట్టి నియమములుం బద్ధతుల సనుసరించి చతుర్విధాభినయములం బ్రయోగించవలెను. రాజుగారు విచ్చేయుచున్నారని మోడ్చు చేతులతో భయధక్తి విశ్వాసములం జెంగటి ప్రాజ్ఞులతోఁ బల్కువలెను. పొండి పొండి దూరముగా దబ్బునఁ బొండని రాజుగారివై పగకర్చి పామరుల న్పెదిరించవలెను. సంస్కృతభాష నెఱింగినవారితో సంస్కృతమును దేశభాషచే రంజిల్లుపారికి దేశభాషను

బూర్వ నియమిత పద్ధతుల కుల్లసిల్లువారి కట్టి నియమముతోను మతేనియమము లెఱుంగనివా రెట్లు సంతోషించెదరో యాచీరుగా నభినయించవలెను. “ఆచార్యాః సమ మిచ్ఛంతి । పదచ్ఛేదంతు పండితాః । ప్రియో మాధుర్య మిచ్ఛన్తి వికృష్ట మితరే జనాః” అని నారదర్షి పలికినట్లు తనతో డిపాటి జనులలో నెవ్వరి కెట్లు రుచ్య మగునో యా తెన్నెఱింగి యింగితజ్ఞుడై నామరూప ప్రకటనము కావించవలయును. దేశభాషలకుఁగాని దేశి సంగీతమునకుఁగాని మంత్ర బ్రాహ్మణాత్మక వేదమువలెఁ గాని శ్రౌత కర్మమునకువలెఁ గాని యే నియమములం బాటించనక్కఱలేదు. నానావిధ దేశభాషలు మాట్లాడుకొను కోట్ల కొలంది జనులందఱి స్సామాన్యముగా నిహపరమార్గముల నోభింఱుచుటకై స్వరకాలస్థాన ప్రయత్న చార్పణ నియమములతో ననాదిగా నేర్పరచబడిన భాషసంస్కృత భాషయన పేర్కొనఁబడును. మొత్తముపై నూఱు వివిధదేశభాషల న్మాట్లాడుకొను పెక్కు జనపదముల జనులందఱి కానూఱుభాషలను శుద్ధికావించి వ్యవహారముం బరమార్థము న్నూడ బోధించు విధమున నొక సంస్కృతభాష యనాది సంప్రదాయసిద్ధముగా నేర్పడియున్నది. నవ ద్వీపాత్మకమయిన భారతవర్షమందు నవవ్యాకరణములచే సంస్కృతములయిన తొమ్మిది సంస్కృతభాషలు దేవనాగర్యాది సంజ్ఞల న్వలయు తొమ్మిది లిపులచేత గ్రంథములందుమాత్రమే ప్రకటింపఁబడియున్నవి. ఆచార్యులుం బండితులు కూడ స్థమతమ యూహలం బూర్వనియమములు తప్పక గ్రంథములు కావించెదరు. మంత్ర బ్రాహ్మణాత్మక వేదశబ్దమునకు వలె సంస్కృతభాషలకుఁ గూడఁ బ్రాచీన సంప్రదాయసిద్ధములగు పద్ధతులతోఁ బఠనపాఠసగ్రంథ రచనావిశేష నియమములు శిక్షావ్యాకరణచ్ఛందోజ్యోతిషకల్పనిరుక్త విధులనియును సంస్కృతభాషకు నర్వసాధారణ లోక వ్యవహార

సంగ్రహార్థమై కులమర్యాదలవలె ననుసరింపక తీరిదు గాని తత్సమ తద్భవదేశ్యైగామ్యాప్తభంశములనం బడు దేశభాషలన్నియు దేశ కాలపాత్రానుసారముగాఁ బ్రతి దశకమున న్నూటక తీరదు. దేశ భాషలకుఁ బ్రస్తుత లోకరంజనమునకు విరుద్ధముగు పూర్వ నియత పద్ధతు లెవ్వియు న్నూడదు కూడదు. దేశాచారములందు దేశభాష లందును బ్రాత పద్ధతులు జనసామాన్యముగాఁ గొంత కాలము నకు వెగటులగును. మఱి కొత్త వింత యాచారములును బద్ధతులుం దల చూపి జనుల నుల్లాసపర్చును. వర్తమానకాలమందతి జనులందఱికి న్సామాన్యముగానే వేషభాషలు రుచించునోయావిధముగా “వస్త్రేణ పపుషావాచా విద్యయా విభవేనచ” అను తీరునఁ బ్రస్తుతకాలము నందు దశతోడిపాటిజనుల యభిరుచి ననుసరించి దేశ భాషలను దేశి సంకీర్తమును బ్రయోగించి బుద్ధిమంతుఁ డొరుల నుల్లసింపఁ జేసి యొరుల వలన నాదరింపఁ బడుచున్నాఁడు, “ఊరందరి దొకత్రోవ యుల్లిపిచ్చుక దొకత్రోవ” అను సామెతగా వర్తమానకాలా చిత వేష భాషల న్నానుకొని తా నొక్కఁడే శ్రేష్ఠుఁడు ననుకొని పిచ్చిపట్టుదలతోఁ దెలిసీ తెలియక పూర్వాచారముల ననుసరించి జన విద్యేషమును గొనితెచ్చిపెట్టుకొను వైదికమృన్యఁ డిహపరమలకు రెండింటికిం జెడక మూఁడు మూఁడు.

“దారు వీణా గాత్ర వీణాద్వేవీణే గానజాతిషు । సామికిగాత్ర వీణాతు తస్యాః శ్రుణుత లక్షణమ్” అనుటచేత గేవల వర్ణాత్మక శబ్దవిశేషములగు వేదవేదాంగ ద్యష్టాదశ విద్యలయొక్క ఋతన పాఠసములకై మాత్రమే గాత్ర వీణయని పిల్వబడిన మనుష్య కంఠ ధ్వని నుపయోగించవలసినది, దారు వీణ యనఁగా కట్టతంతులు

మొదలగు సచేతనములగు కృత్రిమ యంత్రములచేత వర్ణాత్మకము లగు పదవాక్యము స్పష్టముగా సర్థము భావము రసమును బ్రచు రించునట్లుచ్చరింపఁ బడనేరవు కాఁబట్టి ఘనసుషి రాక్షధ తతనాద్య రూపకములగు యంత్రములు కంతధ్వని సనుకరించుటకై మాత్రమే కృత్రిమరూపముల నేర్పర్చఁబడినవి గీతానుకారి వాద్యమును వాద్యానుకారి సృత్వము- కంతధ్వని సనుసరించి చతుర్విధవాద్యము లుండవలసినది. వాద్యము సనుసరించి సృత్వము జరుగవలసినది. “సామికిగాత్రవీణ” అని యనుటచేత వర్ణాత్మకమై సుప్తి జంతముల చేతఁబొడమిన “రామః” అను మొదలగు పదములను మఱి యట్టి నామాఖ్యాత పదములచే నిర్మింపఁబడిన వాక్యములను బ్రస్ఫుట ముగా సర్థము స్థావమును రసమును వెల్లడింపఁగలిగినది కంతధ్వని స్వరూపకమగు గాత్రవీణ యొక్కటియే వీణ యనఁగా వచ్చిది స్వర మయమగు స్వరమండలి న్వెల్లడింపఁగలిగిన యుపాధివిశేషము “సవనవరసోన్మేష శాలినీ ప్రతిభా” యనునట్లు స్వరస్థానకాల ప్రయత్న విశేషములతో రసానుకూలముగాఁ దెలుపు శ్రుతిలయల స్సంపూర్ణముగాఁ బ్రకటించుంశక్తి వాస్తవముగా దైవస్పష్టమగు గాత్రవీణకే చెల్లును కృత్రిమ యంత్రముగు డాద్రువీణ కేవలము న్నాత్రవీణ సనుకరించుటకై మాత్రమే యుపయోగించు నవ్వడేగాని స్వతంత్రముగా వర్ణాత్మక వాఙ్మయప్రయోగమున కెంత మాత్రముం బనికిరాదు. “అతోగీతం ప్రధానత్వాత్” అని గీతవాద్య సృత్వ లయలను నాల్గింటి మొత్తమైన సంగీతమును గూర్చి చెప్పిన శాస్త్రమందు సంగీతమందలి ప్రాముఖ్యమైన గాత్రవీణ విశేషమే మొట్టమొదట వివరింపఁబడెను. కాలు లేనివానికి మఱిగాలువలె గాత్ర ముపయోగింపఁ జాలనివాఁడు జంత్ర ముపయోగించుకొనును. స్వయముగా నోటిమాటల న్దన యూహం డెలుప నభిప్రాయము

తేనవుడు వ్రాత మొదలగు సంజ్ఞలు పయోగించుకొనునట్లు గాత్రవీణ యుపయోగించఁ జాలనవుడు యంత్రవీణ నుపయోగించుకొనును. “వీణ శబ్దే” అనుటచేత ధ్వనిచేయు వస్తువు వీణ యనిపించుకొనును. మొత్తముపై నామరూపములచేత నూహ ప్రకటించు పదార్థవిశేష మతయను వీణియయే. సర్వజగముం జతుర్విధాభినయాత్మకమే, కను నిజగమంతయను చేతినాత్మక గాత్రవీణయును జడాత్మకచార వీణయునుగా గాత్రవీణ దారువీణోభయ వీణాత్మకమైన ప్రపంచమై మహాసటుఁడు శివుని లీలాతాండవాత్మకమై, త్రిగుణాత్మకమై సవరస మయమయి యానందమయమయి సృష్టిస్థితి లయముల నొప్పురు చున్నది.

వేదశాస్త్ర ప్రమాణబుద్ధి

వడ్డస్వర ముచ్చరించి యంతకంటె హెచ్చుస్థాయిగా ఋషభ స్వరమును బల్కునవుడుగాని తేక తగ్గుగా నిషాదస్వర ముచ్చరించు నవుడు గాని ముందుకు హెచ్చుగాఁగాని వెనుకకుఁ దగ్గుగాఁగాని కప్పవలెఁ దాఁటఁగూడదు. పామువలె వెనుకకుఁగాని ముందుకుఁగాని ప్రాచీనవలయు సనఁగా స్వరమునుండి స్వరమునకు హెచ్చునవుడుగాని తగ్గునవు డెగ్గబాఁకుటగాని జారుటగాని శాస్త్రసంప్రదాయ సిద్ధము వెనుకకుఁగాని ముందునకుఁగానియదాత్రానుదాత్ర శ్రుతులంబ్రకటించు నవుడు కప్పదాటులు వేసిసవు డాస్వర మంత్రశ్రవణ రంజకము కానేరదని నారదముని మతము. ఉదాత్తము - అనుదాత్తము - స్వరి తము - ప్రచితము - నిఘాతము - ఈయైదును హెచ్చుతగ్గులుగా స్వరము నుచ్చరించు విధులు. ఉదాత్త స్వరితములు దీప్తియను సంజ్ఞగల జాతిచే నుచ్చరింపవలయును. అనుదాత్త ప్రచిత నిఘాతములు మృదు జాతి నుచ్చరింపవలయును. దీప్తియను జాతి స్వరోచ్ఛారణమునందు

మృదుజాతి కోమలస్వరోచ్ఛారణమందు నుపయోగింపవలసినది. వేదములం బఠించునపుడు మార్గిసంగీతమును మాత్రమే యథా శాస్త్రసంప్రదాయ పద్ధతుల ననుసరించి స్వరమండలి నుపయోగించి నియతముగా నాంగికాభినయము చేయవలసినది. దేశిసంగీత మనఁగా గీతవాద్య సృత్య లయలను దేశకాల ప్రాత్రోచితముగా జనరంజనము కావించుటకన్న మతేవిధమయిన శాస్త్రసంప్రదాయ పద్ధతులతో నెంతమాత్ర మవసరము లేనేలేదు.

ఋగ్యజుస్సామాధర్వవేదముల కొఱకై మాత్రమే శిక్షా వ్యాకరణ ఛందోజ్యోతిష నిరుక్త కల్పములను వేదాంగ పద్ధతులు పయోగించవలసినది. వ్యావహారికములగు సంస్కృతాప్రభంశ భాషావిశేషములను యథేష్టముగా జనరంజకముగాఁ బరస్పరాభిప్రాయము స్పష్టముగా నెల్లడించుకొనుటకన్న మతేప్రాచీన మునికృత శాస్త్రనియమము లనుసరించినయెడల జనులకు మంచికిబదులు కీడు కాకమానదు. వేదములును వేదాంగములుం గేవల పరమార్థ సంపాదనమాత్ర ప్రయోజనములుగాని, లోకవ్యవహారమున కెంత మాత్రముం బనికిరాకుంటాయేగాక, సాధన చతుష్టయ సంపన్నులుగాని ప్రాకృత జనులు వేదవేదాంగ నియమము లవలంబించినపుడు భయలోక భ్రష్టులు కాకతీరదు తీరదు. వేదవేదాంగవేత్తలగు మునులు లోకవ్యవహారమునకై యుభయలోక తారకములగు స్మృతుల ద్వేషకాల ప్రాత్రోచితములుగా నుపజేశించిరి. మనుష్యుల కెంతమాత్రము సంబంధించవుకనుకనే వేదము లపౌరుషేయములని ప్రతిపాదించబడినవి. మునులు దివ్యులుగాని పాంచభూతికోపాధికలవారెంతమాత్రము న్గానేకారు. మునులకు మాత్రమే వేదవేదాంగము లుద్దిష్టములయినవిగాని ప్రాకృతజనుల కెంతమాత్రము న్గానేకాదు. “శ్రుతేరివార్థం స్మృతి రస్వగచ్ఛత్” అనునట్లు వేదముల

యశ్చిపాయము సనుసరించియే మునులు స్మృతులను లోకవ్యవహారము నడిపించుటకై కల్పించిరి. కాబట్టి లోకవ్యవహార సంగ్రహార్థమై దేశకాల ప్రాత్యోచితముగా సర్వజనులకుం బరస్పరమైత్రి పుట్టించుటయే ముఖ్యప్రయోజనముగా సర్వజులగు మునులు ప్రచురించిన స్మృతు లనుసరించి సంసారు లుభయలోకములం దరింపఁగలరు. “యజ్ఞేనస్వర్గమకురుతే” సర్వలోకోపకారకమగు నహింసా వ్రతముకన్న స్వర్గము సంపాదించుకొనఁ దగిన యజ్ఞకర్మ మింకెద్దియును లేదు. దైవభక్తిని బుట్టించి పరోపకారబుద్ధి నభివృద్ధికావించుటకై దేవతలకు విగ్రహములు కల్పించేదేవాలయములందుఁ బ్రతిష్ఠించి నట్లు జనుల కందఱికిం బరస్పరానురాగముం బుట్టించి సకలజనులకు స్మనస్సంతుష్టి నభివృద్ధికావించుట కొఱకై “ఇషేత్వోర్జ్జేత్వా” మొదలగు వేదవాక్యముల సర్వజులుం బరమకారుణికులైన మునులు వెల్లడించిరి.

అవ్యక్తము న్నిత్యము కనుకనే యపౌరుషేయ మనంబడినది వేదశబ్దము. లోకమున జనులు వినుటకు సాధ్యమైన “ఇషేత్వోర్జ్జేత్వా” మొదలగు వైదికశబ్దము దేవతకుఁ బ్రతికృతిగా నేర్పరచఁబడిన విగ్రహమువలెఁ గృత్రిమపౌరుష కల్పితముగాని యపౌరుషేయము నిత్యము నంతమాత్రము న్గానేకాదు. కాబట్టి లోకమందుచ్చరింపఁబడు వేదశబ్దము లన్నియును వ్యావహారికములగు సంస్కృతాక్షరధంశాది భాషలవలెఁ గృత్రిమములుం బౌరుషేయము లేగాని యపౌరుషేయముల న్నిత్యములు న్గానేకావు. వెద్యేల, పరోపకారముగాఁ దన తోడిపాటి జనులకు నమ్మతముగా నడుచుకొనని మనుష్యుడు కఠించినవిశ్రుతిస్మృతులు కావు, లోకోపకారముగా నడువని కేవల కుక్షింధరుఁడు స్వార్థైకపరుఁడు వేదశాస్త్రముల స్తంభుఁడై

యుపదేశించుచు వంచకుడై జాతినీతులు కలవానివలె దేనెపూసిన కిత్తివలె బయోముఖ వివకుంభమువలె గోముఖ వ్యాఘ్రమువలె లోకులకు హాని చేయుచున్నాఁడు లోకోపకారముగాఁ బ్రవర్తించు సర్వ భూతదయాపరునకు మాత్రము తప్ప మనుష్యులలో జాతినీతి మర్యాదలు మతెవ్వనికి న్లేవు “కార్యాత్మికా వైఖరీ” కాబట్టి మనుష్యులు పఠించు వేదములు వైఖరీరూపములు కావున సనిత్యములుం గృతిమములుం పౌరుషేయములే. “ప్రయోగోత్పత్త్యశాస్త్ర త్వాత్ శబ్దేషు సవ్యవస్థాస్యాత్” అనుపూర్వమిమాంసాసూత్రముం బట్టి శిక్షాదివేదపడంగపఠన నియమములు భస్మహోమములవలె వ్యర్థప్రలపితిములు. కావున సవ్యక్త శబ్దస్వరూపములగు పరాపశ్యన్తీ మధ్యమశబ్దములే సాధువులుగాని నిక్కముగా వైఖరీ వ్యర్థప్రలాపమే కావున వేదవేదాంగము లన్నియును బరమార్థసత్యములు కావు. కాబట్టి సకలజనరంజక మగు నామరూప్రపకటన మాత్ర మొనర్చుటయే బుద్ధిమంతుల లక్షణము. ఋగ్వేదజాస్సమత్రయీవిద్య కంటె భిన్నములగు వ్యాకరణాది పాఠ సాంఖ్యయోగ పాంచరాత్ర పాశు పతవిద్య లన్నియును స్మృతులలోఁ జేరి యనిత్యములు వ్యావహారికములు పౌరుషేయములే యైయున్నవి. ఇతిహాసములు పురాణములు కూడ మను వసిష్ఠస్మృతులవలె స్మృతులలోఁ జేరినవే. వేదవిరుద్ధములు వేదాంగాది విద్యలలోఁ బ్రతిపాదించబడిన యంశము లన్నియు ననాదరణీయములే. కాబట్టి వేదమందుఁ జెప్పబడిన ప్రాయశ్చిత్తములు వైదికకర్మములు దాకస్మికములగు శుమ్ముట దగ్గుట మొదలగు నపవిత్రకార్యములకు విధించెడి ప్రాయశ్చిత్తములయి మడిమైల విషయమై చెప్పెడు స్మృతులు జాత్యాచారములు విధించు స్మృతులు పర్ణాశ్రమధర్మములు విధించు స్మృతులు పాత్రాపాత్రములు విధించు స్మృతులు ప్రాయశ్చిత్త విధానము లన్నియును మొత్తముపై మంత్ర

బ్రాహ్మణాత్మక మగు వేదముతప్ప తక్కిన విద్యలన్నియు సనిత్యములుం బొరుషేయములుం గనుక సట్టి శాస్త్రపద్ధతులలో వేదవిరుద్ధములగు పద్ధతులన్నియు నాచరణీయ విధు లెంతమాత్రము న్నానేకావు. అనాది సంప్రదాయసిద్ధముగాఁ బరసబాతసముల న్నాటక నేటివఱకు వ్యవహరింపబడుచున్న మంత్రబ్రాహ్మణాత్మక వేదమునకు విరుద్ధములగు స్మృతిపురాణేతిహాసాదివిద్య లన్నియు ధర్మవిధ్యుక్తములు కానేకావు. “అనంతావై వేదాః” అనుటచేత వేదత్రయియందు చెప్పబడిని యాచారములు వర్తమానకాలమందు ఖలములై కేవలమును స్మృతికర్తలగు మన్వాదిమునులకు మాత్రమే విదితములు కావున ఋగ్యజుస్సామంత్ర బ్రాహ్మణాత్మకములు ప్రస్తుతము వాడుకలో లేని వేదములము వేదాంగాదీతర విద్యాస్మృత్యుక్తములని యవలంబింపఁ గూడదు కూడదు. జగత్సృష్టికి మూలమగు వేదము లోకముకంటె భిన్నము కాకున్నను సకలజనులుం బరస్పరానురాగమున నిహవరములం దరించు మార్గమును మాత్రమే బోధించు చోదనాలక్షణము మాత్రమే సకలజనావశ్యక ర్తవ్యధర్మమని సిద్ధాంతీకరించక తీరదు.

పితృనేను-తామరస-పీలు మొదలగు కొన్ని శబ్దములకు వేదమందలి యర్థమునకు వేటుగా ప్లేచ్చభాషయం దర్థములు కలవు. కావున నిక్క మాలోచించి చూడఁగా సనాదికాలము నుండియును గొన్ని యంశముల న్నొంద తొకనిం బోలి మతొక్కడున్నప్పటికిని గాలవశముచేత నెవనిమట్టుకు వాడు తక్కినవానికంటె భిన్నుడు కాకమానఁడు. కావుననే “శ్రుతయశ్చభిన్నాః స్మృతయశ్చభిన్నాః మహాఋషీణామతయశ్చభిన్నాః” అనుటచేతఁ బ్రతి మనుష్యునిమతమునకుఁ దగునట్లు వేదశాస్త్రములున్నవి. వేదశాస్త్ర విరుద్ధమగు సృష్టియే లేదు. కాబట్టి లోకమందు జరిగెడు సమస్తక్రియలు వాస్తవముగా

వేదసమ్మతములే వేదవిరుద్ధవస్తువు లుండనేయుండవు. కాబట్టి పంచేంద్రియగ్రాహ్యములగు పదార్థము లన్నియును వాస్తవములే మఱియును వేదచోదితధర్మములే. వేదములందు చెప్పబడని పదార్థములు లోకములో లేనేలేవు మఱియు లోకములో నున్న సంగతులన్నియు వేదములోఁ జెప్పబడినవే కాబట్టి లోకములోఁ దప్ప లేకలేదు. “వేదాన్సంస్మార్య ధాతాయథాపూర్వమకల్పయత్” అనుటచేత నీ ప్రపంచమంతయుం జోడనాలక్షణ ధర్మస్వరూపమే కనుకనే “శునిచై వశ్వేపాకేచపండితాః సమదర్శనః వాసుదేవః సర్వమితి సమహత్మాసుదుర్లభః ఆత్మై వేదగ్ంసర్వమ్” అని తెలిసిన బుద్ధి మంతులు సర్వజనసములై రాగద్వేషములు లేక జీవన్ముక్తులై బ్రహ్మసందాభి నోలలాడుచుందురు. “జ్ఞానలవ దుర్విదగ్ం బ్రహ్మపి సరం సరంజయతి” అను తీరునఁ దెలిసీతెలియని మనుష్యులకు మాత్రమే హేయాదేయ ద్వైతభేదజ్ఞానము బాధించు చుండును. కనుక నట్టి సంసారులకు మాత్రమే యీ యష్టాదశవిద్య లుపదేశించబడినవి “నాద్వైతజ్ఞానవతః కర్మాణివిధీయన్తే” అను తీరున బుద్ధి మంతులకు బుద్ధిగఱపుట సూర్యునకు దివ్య వెల్లు చూపుటవలె వ్యర్థ శ్రమము కావున నీ యష్టాదశవిద్యలు భ్రమోపహతులగు సంసారి జనులకు మాత్రమే యుద్దిష్టములు కావున “ఉష్ణమశ్లేషన శీతలమ్” అను తీరుగాఁ గల్లలగు నష్టాదశవిద్యలుకల్ల జనులకు మాత్రమే నిక్కములగుచున్నవి. “మాయామాత్ర మిదం విశ్వమద్వైతం పరమార్థతః బ్రహ్మసత్యం జగన్మిథ్యా” అను తీరుగా నాత్మతృప్తునకుఁ దనకంటె వేఱుగా జగమే తోచదుగనుక నట్టి జీవన్ముక్తునకు విధి నిషేధశాస్త్రబోధ గగనారవింద వర్ణనమువలె వ్యర్థము, కావున మిథ్యయగు జగమునఁ దోచు వేదశాస్త్రములన్నియును మిథ్యలే యైనప్పటికి నట్లే లగ్నిం బ్రజ్వరిల్లఁజేసి లోకోపకారకమగు వంటక

ములం బచ్చి మఱి యా యగ్గితోనే రూపుమాసిన చందమున నీ యష్టాదశవిద్యలు జనులకుఁ బరమార్థబుద్ధి నిచ్చి యా జనుల యుపాధులతోనే తాముకూడ నశించుచుండునని తెలిసిన మునులు వేద శాస్త్రములు పరమార్థసంపాదన సాధనములుగా న నాదికాలము నుండియు నుపదేశించుచున్నారు. కాబట్టి యష్టాదశ విద్యారహస్య వేత్తలగు కోవిదులుమాత్రమే “పదార్థతత్త్వ జ్ఞానాన్ని శ్రేయసా వాప్తిః” అను కీరున భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యములంది జీవన్ముక్తులగు చున్నారు. “ఆత్మావాలరే జ్ఞాతవ్యోమన్తన్యో నిదిధ్యాసితవ్యః” అను కీరుగా విద్యుల నెఱిగి ధర్మమాచరించి లోకులం దరింపించి తాఁ దరించువాఁడే నిక్కముగాఁ బుట్టిన సార్థక్యము. కాబట్టి వ్యర్థవిత్కమున మిథ్యాదృష్టి వహించక సర్వసాధుజనోపకారక మగు ధర్మమార్గముం బోధించు వేదశాస్త్రప్రవాక్యప్రమాణైక శరణ్యులయిన జనులుమాత్రమే మనుష్యు లనందగినవారలై యొరులం దరింపించి తాము తరింతురు తరింతురు. సాధుజనోపకారకమగు పనియంతయును వేదశాస్త్రసమ్మతమే. మోచేతి కంకణమున కద్దమేలా యను సామెతగా నజ్ఞనసంతోషకరమగు పనికి వేదశాస్త్రప్రమాణ మరయ నేలా? వేదశాస్త్రము లన్నియును సజ్జనరంజక క్రియారూపముగా మూర్తిభవించుచున్నవి. సర్వజనులకుం బరస్పర ప్రేమానురాగములం బుట్టించు విధమంతయు నేవేదశాస్త్రవిహితమే. జనుల కన్యోన్య ద్వేషమును బుట్టించు విధమంతయును వేదశాస్త్ర ధర్మవిరుద్ధమే.

మంత్రబ్రాహ్మణాత్మకశబ్దముతప్పఁ దక్కినవేదాంగవట్కూడి సకల శబ్దములుం బౌరుషేయము లవై దికములు స్మృచ్ఛితము లప్రభంశ వ్యావహారిక భాషాపదములే. దేవతలువిగ్రహముల నైలుఁ బడినట్లు పరమార్థము ఇషేత్వాది వైదిక శబ్దముల న్మూర్తిభవించఁ బడుటచేత మంత్ర బ్రాహ్మణాత్మక వేదభాషయుం గూడ తాక్షిక

భావవలె నప్రభంశమే. కావున వైశ్నవ శబ్ద విధానమంతయు ననగా
 ఛందో భాషాత్మక వాఙ్మయ మంతయు సనిత్యముం బౌరుషేయముం
 దుచ్ఛము స్మర్త్యమేకాని నిక్కముగా నపౌరుషేయ మెంతమాత్రము
 న్నానేకాదు. ఆకాశము దిక్కులం బృథివ్యప్తేజో వాయ్వాత్మక
 సమస్తవస్తువులం దంతట సంతర్బహిఃపూర్ణమై మఱి సర్వలోకముల
 కాధారమయ్య నతీంద్రియమై యనిర్దిష్టమై యున్న తీరున నాద
 బ్రహ్మము సర్వజగదంతర్బహిఃపూర్ణమై సర్వచ్ఛందోభాషావాఙ్మ
 యమున కంతకు నాధార మైనప్పటికిం ద్రయాతీతమై యనిర్దిష్టమై
 నిత్యమై సత్యమై దివ్యమై యపౌరుషేయమై సర్వజనాపరోక్షాను
 భూతమై విష్ణు స్వరూపమై దిగ్దేశకాలానవచ్ఛిన్న స్వయంప్రకాశమై
 వెలయుచున్నది. కాబట్టి యాకాశమే సర్వజన ప్రత్యక్ష దేవుడు,
 దేవుడు. భావనం బట్టి జగ మంతట నాకనమే నిండియున్నప్పటికి
 జగమునుండి యాకనమును వేఱుచేసి యగవర్చ ఏలులేనట్లు నాద
 బ్రహ్మమే జగమంతట నిండియున్నప్పటికిం దుచ్ఛబ్ద వాచ్యమగు నప్పర
 మాత్మను జగమునుండి నేఱుచేసి చూపింప శక్యముకాదు. కావున
 వాఙ్మయ మంతయును వేదమే యైనప్పటి కిద్ది వైదిక శబ్దమని నిర్దే
 శింప నలవికాదు. కాబట్టి యే యే దేశ జను లేయే శబ్దములను
 వేదములని భావించుకొనుచున్నారో వారివారి కా శబ్దములే క్రిందు
 మీందులు కుడి యెడమలు ముందు వెనుకలుగాఁ దోచుచున్నవలె
 దోచుచున్నవి. “ఛోదనా లక్షణోధర్మః” అను సూత్రమందలి
 ఛోదనమను ఁదమునకు వేద విహిత కర్మ మర్థము. మొత్తముపై
 వేదమనగా యథార్థ వస్తు బోధక జ్ఞానమగు ప్రమితి “ప్రమితి విష
 యాః పదార్థాః” అనుటచేత వివేకమునల్ల సత్యాసత్య వస్తు జ్ఞానము
 కలిగి మనుష్యులు సకల లోకోపకారకమగు సత్కర్మము నాచరించి
 తాము తరించి తమతోడివాటి భనుల నిహపరంబులం దరింపఁ జేయఁ

గలరు. మఱియుం బరమార్థముం బోధించు వాచికాంగికాహార్య సాత్త్వికాభిసయ చతుష్టయమే ఋగ్యజు సామాధర్వణ వేద చతుష్టయమని తేలిస ఫలితార్థము. వాచికాభిసయ స్వరూపమే స్వరకాల స్థాన ప్రయత్న జన్య వైఖరీ శబ్దమంతయును, శ్రుతి స్మృతి పురాణేతి హాస కావ్యాది వాఙ్మయ మంతయు నై యున్నదని సిద్ధాంతీకరింప వలయును వలయును. “అర్థస్తు విధిశేషత్వాద్యథాలోకే” అను పూర్వమీమాంసా సూత్రమును బట్టియు “యథాలోక స్తథా వేదః” అను నార్యోక్తిం బట్టియు లోకములో నాడుకొనుచున్న భాషా ప్రచుంచమంతయును మఱి లోకములో నున్న మనుష్యుల నడువశ్యన్నియును వేదములో నున్నవియే, మఱియుం బురాణోక్తములగు సప్రకోటి మహామంత్రములు స్మృతి యా మంత్రములం బట్టి పుట్టిన యపరిమిత సంఖ్యాకములగు నుపమంత్రములును ననుసరించియే భూతి భవిష్యద్వర్తమానకాల మనుష్యుల యాచారములు ప్రవర్తిల్లు చుండును గావున లోకములో నందఱు మనుష్యు లాస్తికులే గాని నాస్తికు లెవ్వరు న్లేరు తమ తమ మతముల సరిపడని వార లొకరి నొకరు కీట్టక నాస్తికులనియుం బావండులనియు న్నిందించుకొను చున్నారు గాని వాస్తవముగా భగవంతుని సృష్టిలో జేతినవారందఱు న్భాగవతులే “హరిమయము కాని వస్తువు పరమాణువులేదు” అను భాగవతోక్తిం బట్టి లోకమంతయును వేదోక్తమే మఱియు, జనుల యాచారము లన్నియు వేద విధ్యుక్తధర్మములే మఱియును వేద మందు, జెప్పబడనివియు మఱియుదై వకల్పితములు కానియవియును లోకమం దే కర్మలయినను బ్రవర్తిల్లనే ప్రవర్తిల్లువు కాబట్టి “వాసు దేవః సర్వమితి సమహాత్మా సుదుర్లభః” అను తీరున మంచివారికి లోకమంతయును మంచిగానే తోచును. “సంశయాత్మా వినశ్యతి” అనునట్లు ఇదాయదాయని వితర్కము కలవాడు నిశ్చయాత్మ కాతే కుభయలోక భ్రష్టు కాకమానఁడు, మానఁడు.

“శూర్యేణజహాతి” దేవతలకు హవిస్సు చేటతో సమర్పించవలయును, హవిర్ముఖ్యకారణము చేట యనుటలో హవిస్సు వంటచేగలుగునుగాని చేటవలనఁ బుట్ట దై నప్పటికి దేవతా హవిర్దానమునకుఁ జేట ముఖ్యసాధనముగా వేదము ప్రతిపాదించుచున్నది. వేదము ప్రభు సమ్మితము, వేద మెందు కిట్లు ప్రతిపాదించవలయుననిగాని వేదవిధి యసందర్భమనిగాని యనరాదు. వేదవిధిని తర్కింపరాదు. ప్రభునాజ్ఞానుసారము నడచుకొనవలయునుగాని ప్రభు వేల యిట్లాజ్ఞాపించెనని ప్రభునాజ్ఞ తర్కింపఁగూడదు. వేదచోదిత విధినిషేధములను సర్వజ్ఞులయిన మునులు జగదుపకారమునకై స్మృతిముఖమున వెల్లడించిరి. కావున “మహాజనోయే న గతఃసపంధా” అను తీరున మును లాచార్యులుం గేవల లోకోపకార పరాయణులు వేదవేదాంగ వేత్తలగు పెద్దల యుపదేశము స్మమ్మకొనినడుచుకొన్నజను లుభయ లోకములం దరించెదరు. ఆప్రాపదేశము స్మమ్మక స్వతంత్రించి యెంత తర్కించుకొన్న నెంతటి తెల్విగుఁవాడైనను శ్రేయోమార్గము న్ననఁజాలకతప్సత్తోవంబడిచెడకమానఁడు. “అగ్నిర్మూర్ధా” అనుమంత్రము “మూర్ధాగ్ని” అని తలక్రిందు చేసినప్పటి కర్థము చెడకున్నట్లు మార్చి పఠింపరాదు యథాస్థితిగా మంత్రము పఠించినప్పుడే మంత్ర పఠనలాభ ముండును. మంత్రపదము లర్థము చెడదని తార్కాణుగాఁ బఠింపఁగా లాభమునకు మాటుగా నప్తము కలుగకతీరదు. కాబట్టి “వాక్యనియమాత్” అని ముని ప్రతిపాదించెను “అగ్నిఃక్షగ్నిస్విహర బర్హి స్ప్రణీతే” అను మంత్రమున కోయగ్నిఁ ధుండా యగులచెంత విహరించుచు బర్హిస్సుల న్నెఱుపుమని యర్థ మీవిధి యాయగ్నిఁ ధున కామంత్రము నివసకముందే తెలిసినప్పటి కామంత్రము నివసకతీర దిందువలన వేదార్థ విచారణ మనావశ్యకమనియును గేవల పఠనము మాత్రమే వేదమంత్రమునకు ముఖ్యప్రయోజనము. శబ్దజ్ఞానము

సంపాదించుకొనుటకై యర్థ మెఱుంగక కేవల వేదమంత్ర పఠనము కావించువాఁడు గంధపుచెక్కల న్మోయు గాడిదయని పెద్దలు శబ్ద జ్ఞానము లేనివానిని గర్హించిరి కాని వారి ముఖ్యాభిప్రాయము కేవల వేదమంత్ర పఠనము మాత్రమే ముఖ్య పుణ్యదశక హేతువనియే వండిత సిద్ధాంతము “అవిద్యమానవచనాత్” లేనివస్తువులం గూర్చి వేదము చెప్పటచేత ససఁగా “చత్వారి శృంగాత్రయో అన్య పాదాః” అనియును “ఓషధేత్రాయస్వ” అని యచేతన పదార్థములను సంబోధించుట చేతను వేదమంత్రముల కర్థ మెద్దియును నిర్దేశింప వీలుకాదు కనుకఁ గేవలము వేదము లన్యథాకాశ గురూపదేశముగాఁ బఠించుటచేత మాత్రమే యపూర్వ స్వర్గ ఫల ముట్టును గాని నిక్కముగా వేదార్థము తెలసకొనుటకుఁ గాని వేద మిట్లు విధించుచున్నదని శ్రౌత కర్మము లాచరించుటకుఁ గాని మనుష్యులు సమర్థులు కానేకారు. మేఘగర్జితమువలెఁ గేవల ధ్వన్యాత్మకమగు వేదశబ్దము నిక్కముగా నే యర్థమును గాని మఱి కర్మమును గాని తెల్పనే తెల్పదు. మునులు లోకోపకారమునకై శిక్షా వ్యాకరణాది స్మృతి మూలమున వేదార్థమును మఱి వైదిక కర్మములను గల్పించిరిని వండిత సిద్ధాంతము, “శ్వేనేనయతజేత పశునాయజేత” డేగను జంపిగాని పశువును జంపిగాని యజ్ఞము చేయవలయు నని యర్థము చెప్పఁదగదు, మఱి యా రెండు మంత్రములు పఠించు వానికి మొదటి మంత్రము డేగవలె వాని శత్రువులం జంపుననియును రెండవ మంత్రము మేఘ మొదలగు పశువులవలెఁ బాలిచ్చి పోషించుననియు నభిప్రాయ మిచ్చుచున్నవి. కాబట్టి దృఢ ధారణోపాయముగా జ్ఞప్తి సాధనముగా మేధను నిల్పుకొనుటకై వాక్కులకు ప్రకృతి ప్రత్యయ విభాగమును బదచ్ఛేద పాదయతి. ప్రాసశబ్దాలంకార నియమము నుదాత్తాది స్వర ప్రాసాది కాలవ్యంజనాద్యక్షరాను నాసికాది ప్రయత్ననియమ

మును లోక వ్యవహారము నడుపుటకై ధర్మ సంగ్రహార్థమై పదార్థ తత్వబోధకై నిరుక్త జ్యోతిష కల్పములు కల్పితము లయినవి గాని వాస్తవము ఋగ్వేద స్సామవేద మంత్రములు సముద్రఘోషవంటి యొక యఖండ శబ్దము జగత్సృష్టితోనే సహజముగాఁ బొడమి యాకాశమువలె నిత్య నిర్వికారమై యనాదిసంప్రదాయముగా గురు పరం పరోప దిప్తమయి వచ్చుచున్నది. కాబట్టి మంత్రము పఠన మాత్రముచేతనే స్వర్గదాయకమగుచున్నది. శిక్షాది వేదాంగ పట్కము వేదత్రయీ దృఢ ధారణమునకై త్రోవయందు క్రోశాది దూరమును దెల్పు రాళ్ళవలెఁ బామర బోధకములుగాఁ గల్పితము లయిన గుఱుతులు, మంత్రము లెస్సగా ధారణమైన పిమ్మట భోజ మైన పిమ్మట విస్తరాకువలె వేదాంగ పట్కము నవలంబింపవలసి నదే, యథార్థజ్ఞాన ముచ్చిన పిమ్మట సకల వేదశాస్త్ర విహితాచార ములతోను మఱి సకల వర్ణాశ్రమాచార ధర్మములతో నినుమంతయుం బ్రయోజనము లేదు కనుకనే “నాద్వైత వతః కర్మాణి విధీయన్తే” యను నాచార్యోక్తి ప్రవర్తిలైనను. అపౌరుషేయ శబ్దమునకుఁ బౌరు షేయములగు శిక్షాది శాస్త్రము లెంతమాత్రము ని్వేచింపఁజాలవు చాలవు. తక్కిన మనుష్యులవలె శ్రోత్రియులు కూడ భ్రాంతులేకాని యథార్థ వేత్తలగు మునులు కానేరరు.

స మ తా స్థి తి

“చోదనా లక్షణోధర్మః” అను వాక్యమునఁ జోదనాశబ్దమునకు స్వర్గ మర్థము మఱియు ధర్మ శబ్దమునకు స్వర్గమును బొందించు సాధన మర్థము. మఱియును స్వర్గ మనఁగా జననమరణాత్మక సంసార దుఃఖములేని స్థితి. అహంకార మమకారాత్మకమగు స్వార్థపరతయే సకల సంసారదుఃఖమునకు ముఖ్య కారణముకావున స్వార్థపరతయొక్క

లేమియే స్వర్గస్వరూపము. అభీష్టఫలము సిద్ధించుటకై నకోర్కే భావన యనిపించుకొనును. శబ్దముల కన్నింటి కర్థము లన్నియును భావనబట్టియే వెల్లడింపఁబడు చున్నవి. కాబట్టి “యాదృశీభావనాయత్ర సిద్ధిర్భవతితాదృశీ” అను సట్లు తన భావనానుసారార్థముల కనుగుణములగు పదములు మఱి తత్పదార్థానుసారముగా సభీష్టా పూర్వ స్వర్గఫలమును మఱి శబ్దాత్మకవేదమును వివరించు వేదపదం గములును గృతిమకల్పనములు జాపునఁ బురుష ప్రయత్న కృతములే గాని పంచభూతములవలె సహజములు కావు కావున సహంకార మమకారాత్మక సంసారమంతయును భ్రాంత భావనాజన్యమే గాని నిత్యా పౌరుషేయ ప్రకృతి పురుషులవలె నెంత మాత్రము స్సహజ సిద్ధము కానేకాదు. కనుకనే వేదశాస్త్రము లన్నియును లోకవ్యవహార ధర్మసంగ్రహార్థమై మునులు పన్నినబన్నికలే కాబట్టి యెరుల సుఖపెట్టినంగాని తనకు సుఖము దక్కదు గనుక దేశకాల పాత్రాను సారముగా వాచికాంగికాహార్య, సాత్త్వికాభివయము లొనర్చి లోకరంజనము కావించి హాయిగాఁ దన బ్రతుకు న్దాన సాగించుకొను సుపాయములను శ్రుతిస్మృతి ముఖముల స్వర్వజ్ఞులగు మునులు దేహధారుల కనాదికాలమునుండియు బోధింపఁ జొచ్చిరి. కాబట్టి వేదశాస్త్రముల కవిరోధములగు తెన్నుల న్దన బుద్ధి నరసి లోకరంజనము లగు చతుర్విధాభివయము లొనర్చు మనుష్యుని జన్మము సార్థకము. అట్టిసర్వభూత దయాపరుఁడు సకలలోక రంజకుఁ డగు మనుష్యుఁడే ముమ్మాటికిం గృతార్థుఁడు కృతార్థుఁడు.

“యాదృశీభావనాయత్ర సిద్ధిర్భవతితాదృశీ” అను విధమున గాఢముగాఁ దలంచిన తలంపునుబట్టి జగత్కార్యము లన్నియును జరుగుచుండును, నిక్కముగా మనోభావనమే నిఖిల జగద్రూపముగాఁ బరిణమించుచున్నది. ఈ భావనము పశుభావనమనియు వీరభావన

మనియును దివ్యభావన మనియును మూఁడు విధములు. పశుభావన
మనఁగా వేదశాస్త్రజ్ఞానము. వీరభావనమనఁగా ధర్మాచరణము.
దివ్యభావమనఁగా సప్తేశ్వర్య సంపాదకయోగము. ఈ మూఁడు
భావనలచేతను బుద్ధిమంతుఁడగు మనుష్యుఁడు ధర్మార్థ కామమోక్ష
ములను చతుర్విధ పురుషార్థములను సంపాదించుకొని కృతార్థుఁ
డగును. “గీతిషుసామాఖ్యా” అను పూర్వమిమాంసా సూత్రమును
బట్టి నామరూపాత్మకజగత్త్రియారూప మంతయునుజతుర్విధాభినయా
త్మక సంగీతరూపమైభగవత్సంతుష్టికైమంత్రరూపముగావినియోగపడు
చున్నది. “గీతేనప్రియతేదేవః” అను పురాణోక్తిచేత సర్వభూత
సంతోషదాయకములగు నామరూపాత్మక చతుర్విధాభినయాత్మకము
లైన వేదమంత్రము లన్నియును భగవత్ప్రీతికొఱకై సకలజనరంజక
ములగు తీరున నామరూప విశేషము లన్నియును సజ్జను లుపయో
గించెదరు. మును లందఱును సకల వేదశాస్త్రములను సర్వజనోప
కారముకొఱకై యుపదేశించిరి. వేయేల, లోకోపకారపరాయణులగు
సజ్జనుల త్రోవ కడ్డుతగులు క్రూరకర్మముల వేదశాస్త్రము లెంత
మాత్రము నోబ్బింపనే బోధింపవు. జీవహింసను స్వార్థపరులగు ధూర్త
జను లాచరించుచు “పశునాయజేత” అను మంత్రమున యజ్ఞమునకు
జంతువులం జంపవలయునని శ్రుతుల కపార్థము చెప్పచున్నారు.
“జాతిః” అను సూత్రమునబట్టి “అగ్నిఃప్రభావ్యాణః” ప్రభావ్యాణఁ
డగ్నే యన్నట్లు వేదశాస్త్రములందు జీవహింసను ప్రతిపాదించు
శబ్దము లన్నియును గౌణము లర్థవాదమాత్రములే కాని నిశ్చయ
ముగా వాస్తవములు కానేకావు. అపూర్వము న ననుభూతమగు
పదార్థమును భావించుటయే తటస్థించదు కాబట్టి యపూర్వమగు
స్వర్గమును “స్వర్గకామాయజేత” అనునవ్వుడు స్వర్గమనఁగా సంసార
సౌఖ్యమే కాని యతాకిక మననుభూతమగు గగనారవిద ప్రాయమగు

ఘోర్తజనకల్పిత పరలోక సౌఖ్యము కానేకాదు. గతజన్మములు భావి జన్మములు స్వర్గసరకములు దేవతలకు విగ్రహములవలె లోకోపకారక కర్మములను హెచ్చరించుటకై మాత్రమే పామరభోధకై మునులు వేదశాస్త్రములం బ్రతిపాదించిరి. వాస్తవముగా “మన ఏవమనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః” అను రీతిగా మనోభావనముకన్న వాస్తవముగు పదార్థము ముమ్మాటికిని లేనేలేదు. నామరూపాత్మక జగమంతయును సచ్చిదానందలక్షణ పరబ్రహ్మమును నిక్కముగా మనోభావనాత్మకమే. అపూర్వఫలముగు స్వర్గలాభమునకై మంత్రపఠనమాత్రమే ముఖ్యము. యజ్ఞాది శ్రౌతకర్మము గౌణముగాని నిక్కముగా భోజనమునకుం బరిపేచనమువలె నౌపచారికముగాని యవశ్యకర్తవ్య మెంతమాత్రము న్నాదు. నాద బ్రహ్మముయొక్క ప్రతిఫలము మంత్రబ్రాహ్మణాత్మ వేదము కనుక నిక్కముగా వేదశబ్దములు పౌరుషేయము లనిత్యములు నీడలవలెఁ జీకటివలె మిథ్యలుగాని యెంతమాత్రము న్వాస్తవములు కావు.

ఛందోబద్ధమ ఋక్కు కేవల వచనరూపము యజున్సుగీతి రూపము సామమని వేదములు మువ్వధములుగా విభజింపఁబడినవి కాని నిక్కముగా ఋగ్యజు స్సామ మంత్రములు మూఁడును శ్రవ్యశబ్దములుం దేవతా ప్రీతికై యుద్దిష్టములు కావున సంగీతాంతరూపములే. సంగీత మనఁగా శ్రోతృజన చిత్త రంజకమే కాని నిక్కముగా త్రికరణ క్షేత్రకారణ శ్రౌతకర్మ చోదక నామరూప విశేష మెంతమాత్రము న్నాదు. కాబట్టి జగ దుపకారకములగు సత్య దయా శౌచముల శడ్డము లగు పశుహింసాది క్రూరకర్మములను విధించు శ్రౌత కర్మము సర్వజ్ఞులగు మునుల కేమాత్రమేని స్వర్గింపఁ బడఁ దగినది సంసారుల కెంత మాత్రము వ్దగదు తగదు. “అహింసా ఘరమో ధర్మః” అను లోకోపకారక మగు స్వార్థత్యాగముచేతఁ

బ్రజానురాగమును సంపాదించుకొని యిహపరములం దరించు సాధనముగా మునులచేత వేద్యతయి కల్పింపబడెను. కనుక వేద మపౌరుషేయమనియు నిత్యచునియుం బ్రహ్మత్వకమనియును జెప్పెడి శ్రుతిస్మృతు లన్నియు సర్థవాదములుగాని యధార్థములుకావు. శిక్షానుసారముగా వేద మభ్యసించుచుండు స్వార్థపరుడై జనులను బాధించు సంసారమునకు దవ్వగును గావున సకలజనరంజక సంగీతాత్మక వేదనాదబ్రహ్మోపాసన మవశ్యక ర్తవ్యమని మునులచేఁ బ్రతిపాదించబడెను. నాదబ్రహ్మ తన్మయుఁడగువాఁ డొడలుమఱచి పాడుచాడుచుండునుగనుక స్వార్థపరతచేతఁ గూడుగుడ్డలకొఱకుగాని మఱి యితర భోగములకై కాని యొరుల న్నాధింపనేరఁడు కావున “గీతసప్రీతుతేదేవ” అను విధముగా నాదబ్రహ్మోపాసకుఁడు లోకరంజకుఁడై లోకమయఁడైన దేవునియొక్క యనుగ్రహమానకుఁ బ్రాప్తుఁడై కరమభాగవతుఁడై యిహపరములం దరించును దరించును.

“శబ్దానరే కర్మభేదః కృతానబద్ధిత్వాత్” అనుటచేత యజతి-దదాతి-జహోతి యను కర్మరూపములగు నీమూఁడుభావనలందు స్వార్థత్వాగమే విధింకఁబడుచున్నది. కనుక వేద మను భావన గుఱ్ఱమెక్కి సంసారాటవి ద్రాటనలయను. “మన ఏక మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః” అనుట బట్టి స్వార్థత్వాగముచేఁ జిత్రశుద్ధి కావించుకొని కేవల లోకోపకారకములగు సత్యదయలనే సంతతమును భావించుకొనుటయే కరమభాగవత ధర్మము. జీవహింస చేయుటయే సంసారము. స్వార్థత్వాగమే మోక్షము “త్యాగేనైకే అమృతత్వమాననః” అనుటచేత సకల లోకానుగ్రహ సంపాదన హేతువగు స్వార్థత్వాగమును హెచ్చరించు వేదనాదబ్రహ్మోపాసనమే కరమభాగవత ధర్మము. కరమభాగవత ధర్మముగు యోగ

కారక ప్రవర్తనముం దెల్పు నామరూపాత్మక క్రియఁన్నియును వేద
స్వరూపములే. సకల జనానురాగమును సంపాదించుకొనుటకన్న
స్వర్గము మఱివేతలేదు. పెక్కేలా- స్థూలసూక్ష్మరూపమగు
నీజగముకన్న వేతేపదార్థ మెదియ నైనలేదు. ఈజగత్తుయొక్క-
సూక్ష్మకారణ స్థితియే దైవము స్వర్గమును యధార్థముం బరమార్థ
మునువాస్తవమును మఱియు నీస్థూలజగమే కార్యమునుమిథ్యయును
బ్రతిఫలితమును విపరీతమును భ్రాంతికల్పితమును స్వార్థపర తాత్మక
తృష్టాప్రకోపిత సంసార క్లేశజనకమును గావునస్వార్థపరతమాని సకల
జనోపకారముగా నడుచుకొని తనతోడిపాటి జనుల యనుగ్రహమును
సంపాదించుకొనుటచేత సుఖముగా బ్రతుకు నుపాయమునే వేదశాస్త్ర
ముఖముల స్సూక్ష్మద్వైపిగల భగవత్కవులయిన వ్యాసాదిమహర్షులు
బోధించిరి. కాబట్టి వేదశాస్త్రములయొక్క ముఖసారము లోకోప
కారక ప్రవర్తనము నభివృద్ధి కావించు నత్యేదయల ననుసరించి మను
ష్యులు సరమభాగవత్తులై సకలజనరంజకులై యిహపరములం
దరి చుటయే. వేదశాస్త్రములందు ప్రతిశబ్దమునఁ బ్రత్యక్షరమున
ఫలితార్థము లోకోపకార మెఱిగించు సాధనవిశేషమే కావున వేద
శాస్త్రములకు సకలజనరంజక క్రియ నొనర్చు సంశయమునే ప్రతిపాదించు
సర్థముకన్న నితరముగూర్థము చెప్పవాఁ డెంతమాత్రముం బండితుఁడు
కానేరఁడు ఇంత యొకటితిరుగుడేలా? వేదము పౌరుషేయము కానీ
లేక యపౌరుషేయము కానీ నిత్యముకాని లేక యనిత్యముకానీ
ఖండవాక్యముకానీ లేక యఖండశబ్దముకానీ యర్థవంతముకానీ లేక
డిక్క డఫిక్కాది శబ్దములట్లు కేవల ధ్వనిమాత్రమై యేయర్థమును
సూచించకపోనీ కారణముకానీ లేక కార్యముకానీ యెవ్విధముగా
నేదేశవాసులచే నెల్లైన నుచ్చరింపబడనీ ఆదిమధ్యాంత కాలా
భితిముకానీ లేక సృష్టినితినాశముల జెందనీ వర్తమానకాలమందే

శబ్దసమూహము వేదమని యే యే దేశప్రజలచేత వ్యవహరింపఁబడుచున్నదో యట్టి శబ్దసమూహ మంతయును మొత్తముపై లోకోపకారక ప్రవర్తనమును సకలభూతదయను సూన్యతమును మఱియిహపరలోక సంతరణోపాయమును దల్లిదండ్రులు పిల్లలకువలె మనుష్యుల కందఱికి నివహితమును మాత్రమే యుపదేశించు నభిప్రాయ మిచ్చుచున్నదని బుద్ధిమంతులు తప్పక గ్రహింపవలయును. మఱియు సనాదికాలమునుండియును నానావిధ శాస్త్రరూపముగా భవిష్యజ్ఞనులకు భయసంతారక ధర్మమార్గమును నామరూపాత్మకముగా విని కని నేర్చుకొనఁదగిన రీతిగా మునులనియు సర్వజ్ఞులనియు నతీంద్రియ ద్రవ్యులగు ఋషులనియు నేటి కవిశిఖామణులనియు బేర్కొనఁబడిన వివిధజనులు తమపిల్లలకు సహజప్రేమచేతఁ దెల్పిన మంచి యంతయును వర్తమానమున శాస్త్ర మనంబడుచున్నది. మఱియి యెట్లున్నను వర్తమాన భావికాలోపయోగకరములు సకల లోకోపకారకములగు ప్రాచీన శాస్త్రపద్ధతుల నేర్చుకొని ప్రాచీనుల కంటఁ గ్రొత్తకొత్త మార్గముల న్గనిపెట్టఁ జాలిన బుద్ధిమంతులు లోకోపకారకములగు తీరుగా నానాశాస్త్రముల దేశకాల ప్రాత్యోచితములుగాసరిపెట్టుకొనుట ప్రస్తుతమున సవశ్యక ర్తవ్యము కర్తవ్యము. వేదశాస్త్రములు గాలివంటివి - యేజనుఁ డెంతగాలిని బీల్చుకొని జీవించఁగలఁడో యాసంగతి వానికే తెలియును గనుక బ్రకృత కాలమునకుఁ దగినవిధముగా వేదశాస్త్రపద్ధతు లన్నియును స్వభావముగా వ్యవహరింపఁబడుచునే యున్నవి యూపిరి తీసికొనుట స్వభావమయినట్లు తన కెద్ది సౌఖ్యకరమో యా మార్గమును వెదకుకొనుట ప్రతి జంతువునకును సహజ ధర్మమే. దేశకాల ప్రాతానుసారముగా నేది యెట్లు జరుగవలయునో యట్లే జరుగుచుంట్ల యంతయును వేద శాస్త్ర చోదితమే. భూత వర్తమాన భవిష్య జ్ఞాత్రియలన్నియును

వేదశాస్త్ర చోదితములే నిక్కముగా వేదశాస్త్ర విరుద్ధముగా నేపనియును భూత భవిష్యద్వర్తమానకాలములందు జరుగనే జరుగదు. కాబట్టి వేదశాస్త్రము లనఁగా సకల జగత్కార్యములకు న్నారణమగుదైవమే.

“దైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనంతుదైవతమ్ తస్మాత్తంత్రబ్రాహ్మణాధీనం బ్రాహ్మణో మమదేవతా” అను శ్లోకమునందు మంత్రమనఁగా యథార్థజ్ఞానము, యథార్థజ్ఞానము గల దేహి బ్రాహ్మణ శబ్దవాచ్యుఁడు యథార్థజ్ఞానము గలిగిన ఫలము భూత భవిష్యత్కాలచింత యొక్కింతయును లేకుంట “ఏప్పటి కెయ్యది ప్రస్తుత మప్పటి కా మాటలాడి యన్యుల మనసుల్ నొప్పింపక తా నొవ్వక తప్పి చుక తిరుగువాఁడు ధన్యుఁడు సుమతీ” అనునట్లు తన సౌఖ్యముకై తన తోడిపాటిజనుల యనుగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడై యెరులను సుఖపెట్టి తా సుఖపడు నుపాయము మంత్రమనఁబడు నట్టి మంత్రోపాసనము చేయునట్టి సుమతియే బ్రాహ్మణుఁ డనంబడఁదగును తనతోడిపాటిజనుల యనుగ్రహమునకుఁ దాఁ బాత్రుఁడై నంగాని తన కోరికనుకము లభించ నేరదని తెలిసికొనఁజాలని జనుఁడే యబ్రాహ్మణుఁడై న కుమతి. అట్టి యజ్ఞానుల బ్రాహ్మణులు తమ కెద్ది హితమో మఱెద్ది యహితమో యాసంగతి తెలిసికొన నమర్థులు గాక పిల్ల కాయలవలె వ్యవహరించు జనులకై, తల్లిదండ్రుల వలె బ్రాచీన వేదశాస్త్రవద్ధతులు ప్రవర్తిల్లుచున్నవి. జీవితేచ్ఛయును దన కెద్దియో యథార్థము తెలిసిన దనుకొనుటయును యోగమునకు భంగకరము లగునని యోగశాస్త్రము చెప్పుచున్నది. “యోగశ్చిత్తవృత్తి నిరోధః” అనఁగాఁ గడచిన సంగతిగాని రాబోవు సంగతి గూర్చి గాని తలచకుండ, అట్లు చిత్తవృత్తి నిరోధము కావించుకొన నమర్థుఁడగు యోగి యెందున్నాఁడో యమ్మహాత్మునకే

మంత్రము స్వాధీనమగునట్టి యోగియే నిక్కవు బ్రాహ్మణుడు. తక్కిన జనులందఱును బిల్లకాయలవలె ధమ ముచిచ్చెడ్డలు తా మెఱుంగని యబ్రాహ్మణులనందగిన జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులే కావుననట్టి జనులకు “బాలానాం సుఖబోధాయ” అను తీరున నేర్పిన చొప్పున నడుచుకొను బుద్ధిమంతుల కిహపరసంతరణోపాయమును బిల్లలకుఁ దల్లిదండ్రులవలె వేదశాస్త్రముఖములం బ్రాచీనులనాదిసంప్రదాయ పారంపర్యముగా బోధించుచుంట లోకస్వభావము స్వభావము. ఈ పనివలన నేను సుఖపడినాను నీవుకూడ నిట్లు చేయుము నీకుఁగూడ సుఖము చేకూరునేమో మచ్చు చూడమని తల్లిదండ్రులు తమ కూర్మి పిల్లలకువలె నిష్కపటమగు నహజ్రపేచుతోఁ దామెఱింగిన యిహపర సంతరణోపాయము గేవల పరోపకారమునకై మాత్రమే జనుల కుపదేశించు మహాత్ములే బ్రాహ్మణులు. అట్టి బ్రాహ్మణుని బ్రాహ్మణుడే గుర్తింపఁగలఁడు. “నాగస్వరముపాట నాగుఁబామెర్లు తుంగదబ్బునఁ దిరుగు తుట్టేమెఱుంగు జ్ఞానియెఱుంగు సుజ్ఞానుల మెఱుంగు అజ్ఞాని యేమెఱుంగు వారిదాసు తెఱుంగు” అను తీరుగా లోకోపకారపరాయణత లేక కేవల స్వార్థపరులైన సంసారులు నేతి బీరకాయలవలె నామబ్రాహ్మణులు గాని నిక్కవుబ్రాహ్మణులం బరమార్థజ్ఞులు స్మృతివిదులె.తమాత్రము న్నారుకారు. లోకములో స్వార్థపరత్వాని కేవల లోకోపకారమునకై మాత్రమే బ్రతికెడు వారుత్తములు. “ఉత్తముండు హితముచేసి యూరకుండు మధ్య ముండు హితముచేసి మాటువెదకు అధముఁ డొరుచేయు హితమైన నణచివుచ్చు హితమునకు నెగ్గునేయువాఁ డెవ్వఁడగును.”అను విధ మున నుత్తములు లోకమందు మిక్కిలి యరుదు. ఇంతేగాక “ఉప్పు కప్పురంబు నొక్కపోల్కిగ నుండు చూడఁజూడ రుచులజూడ వేటు పురుషులందుఁ బుణ్యపురుషులు వేఱయా విశ్వదాభిరామ వినరవేమ”

అను తీరుగా స్వార్థపరత యించుకయును లేక కేవల లోకోప
కారార్థమే మాత్రమే బ్రతీకెడు సత్పురుషులను గుర్తింపఁగలవారు
సత్పురుషులై యుండకతీతిదు. కనుకఁ గేవల స్వార్థపరులగు సంసారు
లలోఁ గేవల లోకోపకారపరాయణు లెవ్వరో దేవునకే యెఱుక.
లోకమునకు వేఱుగా దేవుఁడను పదార్థము కలదా యను శంకకు
నిక్కముగా సమాధానము కేవల మనుమానశబ్దప్రమాణైకగమ్యమే
తనకుఁ దలిపొందు లనుమానశబ్దములచేతనున్నట్లొప్పుకొనక తీతిసగ్లే
మాత్రమైన వివేకము కలవాఁడైనను గారణము లేక కార్యము
కలుగనేరదని తెలిసికొనక మానఁడు. కాబట్టి జగత్కార్యమునకు
దేవుఁడు కారణమని బుద్ధిమంతులు మాత్రము నిశ్చయించుకొను
చున్నారు. నిక్కముగా మంచిచెడ్డలు తలంపునఁ దప్ప బైఁగా లేవు
కనుక “యవ్యశీభావనామత సిద్ధిర్భవతితాదృశీ” అను రీతిగా నెవఁ
డెద్ది మంచి యనుకొనుచున్నాఁడో వాని కది మంచి మంచిచెడ్డలు
మనఃకల్పితములుగాని నిక్కముగా వాస్తవములు కావు “ఏకమేవా
ద్వితీయం బ్రహ్మ” అను శ్రుతిచొప్పున యోగసమాధి నలరారు
ముని కవాఙ్మనసగోచర మూర్తైకవేద్యమగు వాసుదేవ పరబ్రహ్మ
తత్త్వము కన్న “యత్రనాస్యశ్చైత్యతినాస్యచ్ఛృణోతినాస్యద్వితీ
నాతినభూమా” యను తీరుగా బ్రహ్మనిష్ఠతప్ప సంసారము తోఁచనే
తోఁచదు. తోఁచనందుకు సుషుప్త్యవస్థ కొంత తార్కాణము.

ఏ భాష యే దేశముం దనాదిగా వ్యవహరింపబడుచుండునో
యా భాషలోని సామెతలే యా భాషలోని మాట్లాడుకొను జనులకు
నిక్కముగా శ్రుతి స్మృతులు - లోక వ్యవహారములో లేక కేవలము
గ్రంథములందు మాత్రమే వ్రాయబడిన భాషలందున్న శ్రుతిస్మృతు
లద్వయంలోని యర్థమువలె లోక వ్యవహార యోగ్యములు కావు.
“హేమాహేమీ లేటబడి కొట్టుకొని పోవుచుండఁగా వెంపలికంప

నా తెఱవేమన్నది.”తా నొకటి తలంచిన దైవ మొకటి చేయును. తినక రుచి చూచక లోతు తెలియదు. చేసికొన్నది కుడువకతేటదు. విత్తొకటి మొక్కొకటియు మొలచునా అడుగుతేగాని అమ్మేనా పెట్టదు. అత్తా యొకింటి కోడలే, మామా యొకింటి యల్లుడే, ఇంటి పేరు కస్తూరివారు యిల్లు పేడకంపు, ఊరందటి దొకదారి ఉల్లు పిచ్చుక దొకదారి. కన్నగాఁడు కత్తి మఱచునా-కూడాడితే కుండా డును-ఆకలి రుచెఱుగదు నిద్ర సుఖమెఱుగదు. “చదువుకొన్నవాని కన్న చాకలివాఁడు నయము”. ఈ మొదలగు దేశభావల యందలి సామెతలే సహజముగా ననాది సిద్ధములయిన ప్రాచీనపురు కేవల గ్రాంథిక భాషాత్మకమయి గురు ముఖమునఁ జిరకాలము నియమ పూర్వకముగా సభ్యసించిన సంస్కృత వాఙ్మయముగు వేదమంత యును లోక వ్యవహారదూరమై యింద్రియ దృష్టమయ్యునుఖగోళము వలె దురవగాహ్యము దుష్ప్రాప్యము కేవల మునిజనైకవేద్యము న్నావున “నక్కేడ దేవతా కమేడ” యను సామెతగాఁ బ్రాకృత జనులకు రహంతయును స్థావరాపు-మఱియును శ్రౌత కర్మము సాధన చతుష్టయ సంపన్నులగు ముముక్షులకు మాత్రమే యుపదిష్టమైనది గాని సంసారుల కెంతమాత్రము న్నాదు. ఈ బ్రతుకులో నొరుల సుఖపెట్టిన న్నాని తనకు సుఖము చేకూరదు గనుక నప్రత్యక్షములగు స్వర్గ సరకములఁ గూర్చి వృథా చింతన్ బ్రొద్దు వుచ్చక తనతోడి పాటి జనులకు సమ్మతముగా నడుచుకొని సుఖముగాఁ బ్రతిమనుష్యుఁ డును దేహయాత్ర జరుపుకొనుటకన్న సవశ్యక ర్తవ్య మింకేకార్యము న్నాదు కాదు నిద్రాశన సౌఖ్యము తప్పఁ జీవులకు వాస్తవముగా నాసించఁ దగిన యవశ్య కార్య మింకెద్దియు న్నాదు కాదు. కడు పారఁ దినుటయునైనా నిద్రించుటయును దప్ప బ్రతుకునకుఁ గావల సిన ముఖ్యాంశ మింకెద్దియు న్నాదు, తినుటయును నిద్రించుటయును

బ్రతుకున కవశ్య కర్తవ్య కార్యములు మఱి తక్కిన వను లన్నియు సంసారమునఁ గాలక్షేపమున కుబుసుపోగొట్టుకొనుటకు మాత్రమే ప్రయోజనములగుం గాని బ్రతుకున కవసరము లెంతమాత్రమున్నావు. జీవులకుఁ దనంతఁ గలిగి వదల్చుకొన శక్యము కాని గుణమే దైవ లభ్యుగు స్వభావము. “నై జగుణంబులు మాన నేర్చునే” అన్నట్లు బ్రతుకు నిల్చుకొనుటకు మూలకారణములగు నిద్రాహారములు కంఠ మునఁ బ్రాణము లున్న దనుక నెద్దియో విధముగ నెఱవేర్చుకొనక తీరదు. నిద్రాహారముల కన్న జీవితమున కింకొక స్వరూప మెద్దియు న్లేదు. కావలసిన నిద్రాహార ప్రాప్తికై సహజముగా నెల్ల జీవులుం బాటుపడచునే యున్నారు.

“పథ్యాశీవ్యాయామీ స్త్రీషుజితాత్మా సరో సరోగీస్యాత్ - యది మనసా వచసా చప్రద్రుహ్యతి ససర్వభూతేభ్యః” అను నుప దేశ వాక్య మాదేయ హేయ వస్తు జ్ఞాన మొకింతయు న్లేని యర్థకు లను గురించి మాత్రమే కాని లోక జ్ఞానము గల వయోవంతుల కెంత మాత్రము న్నాదు. “స్త్రీషు జితాత్మా” అనుచో స్త్రీ శబ్దమునకు సంభోగ మర్థము పథ్యాశీ వ్యాయామీ స్త్రీషుజితాత్మసరోగీస్యాత్ అని యెలజవ్వనముగల జనులఁ గూర్చియును “యది మనసా వచసాచ ప్రద్రుహ్యతి స సర్వభూతేభ్యో సరోగీస్యాత్” అని ప్రపాథ వయస్కులను గురించుయును వైద్యశాస్త్ర మారోగ్య సుఖదీర్ఘ జీవన ముఖ్య సాధన సులభ నిద్రాహార-లాభ ప్రాప్త్యుపాయ ముపదేశించెను. వేయేల, వేదశాస్త్రములన్నియును గించిజ్ఞులగు జీవులకు సుఖదీర్ఘ జీవన సాధనము తప్ప మరే సంగతియుఁజెప్పనే చెప్పలేదు. బ్రతుకున కవశ్యములగు హేయాదేయములం బ్రాణులు బాగుగఁ దెలిసికొననేరరు. కాని స్వభావముగా నిద్రాహారసౌఖ్యము కోరక ఘోసరు. దేహధారణమునకు నిద్రాశనములు మాత్రమే ముఖ్య

ములు గాని తక్కిన పనులన్నింటిలో సులభ సుఖ నిద్రాశన సంపాదన సాధనములగు కార్యములు మాత్రమే సంపూర్ణానుభవముగల సర్వజ్ఞమునులు వేదశాస్త్రముఖములు. బిల్లలకుఁ దల్లిదండ్రులవలె హేయాదేయ వస్తువిశేషము లుపదేశించిరి. నిద్రాహారములు సహజ సిద్ధములు మఱియు నిద్రాహారము సంసర్గజన్యమగు కృత్రిమచేష్టగాని నిక్కముగా నిద్రాశనములవలె సహజసిద్ధముగాని లేక బ్రతుకు నిల్చుకొనుట కావశ్యకముగాని యెంతమాత్రము న్నాదు. నిద్రాశన సౌఖ్యమునకుఁ దోడ్పడఁజాలని మనోవాక్కాయకర్మము లన్నియును హేయకార్యముల న్నిషేధశాస్త్రముచేతను నిద్రాశన సౌఖ్య మభివృద్ధి కావించు నాదేయకార్యములను విధిశాస్త్రముచేతను సంపూర్ణానుభవము స్సర్వజ్ఞతయున్న్వర్తత్యాగమునుగల పరమకారుణికులు లోకోపకారపరాయణులగు ప్రాచీనకవుఁల గ్రంథముల నుపదేశించిరి. నిద్రాహారములకు విహారమును, విహారమునకు నిద్రాశనములుం బరస్పర కారణములు కాకతీరదు “యుక్తాహరవిహరస్య యుక్తచేష్టస్య” అను భగవద్వాక్యానుసారముగా నాహారమును నిద్రావిహారములు జరుగును. సాత్త్విక రాజస తామసాహారములకుఁ దగునట్లు నిద్రావిహార చేష్టావిశేషములు పొడచూపుచుండును. రాజస తామసాహార నేవకులగు దుర్జనుల నిద్రావిహార ప్రవృత్తు లాధివ్యాధులం బ్రబలింపఁ జేసి క్షమముగా నల్పాయుః కారణములగును. “స్వయంతీర్ణాః పరాంస్తారయన్తి” అను తీరున సాత్త్వికాశనముచేయు సుజనులు సంతృప్తాంతరంగులై నిరోగులై పరోపకార నిద్రావిహారములం జిరజీవన సౌఖ్య మనుభవించెదరు. శ్రౌతస్మార్తకలాప మంతయు నియమిత సాత్త్వికాశనమును మాత్రమే విధించుచున్నది. సాత్త్వికాశనముచేత స్వపరోపకారకమగు సత్త్వగుణ మభివృద్ధియై నకలరోగహేతువగు విషయభోగవాఁ ఛ న్దిలఁగించి సంతృప్తాంతరంగుల న్నొపించి యారో

గ్వముగా బ్రతుకుం బొడిగించి స్వార్థపరత న్నాన్ని తప్ప కిహవరముల
 న్దరింపఁజేయును, దరింపఁజేయును. “హితభుక్తితభుక్” అను తీరున
 నియమిత సాత్త్వికాశనపదులు సుప్రసన్నేంద్రియలై యెరులసుఖపెట్టి
 తప్ప కాధివ్యాధు లంటక సుఖముగాఁ జరము బ్రతికెదరనియే సర్వజ్ఞు
 లగు మునులు ననుజు లందఱికి సత్య దయా శౌచ ముఖ్య హేతువగు
 సాత్త్వికాశనమును మాత్రమే విధించిరి. యజ్ఞ మందు మాత్రమే పశు
 హింస చేయవలయునని “పశు మాలభేత” అని శ్రుతి నుపదేశించిరి.
 యజ్ఞ ముం గా సజ్జనుల కుపకారము కావించు కర్మస్వరూపమగు
 ధర్మము. సాధులోకమును హింసింపఁ బ్రవర్తించు కేవల స్వార్థపర
 క్రూరప్రాణులు పశువు లనంబడుదురు. “యోగమందు న్భావింప
 యుద్ధమందుం జావంగాలేని చెడుగుచావుం జావే” అనునట్లు స్వార్థ
 పరత న్నాని పరోపకారపరాయణులగు సజ్జనుల కుపద్రవము కావించు
 కపటక్రూర మానవుల న్నడతేర్చుటకొరకు సృతియు ద్వైత్యమంత
 యును గరుణామయుఁ డగు దేవుఁడే యని నిశ్చిత దృఢమనస్క
 యోగమందుఁ గాంచి యొడలిం దొఱుగఁ జనుఁడే నిక్కముగా
 నుక్కతి. తనపొట్టకై జంతుహింస చేయఁగూడదు. కేవలముం బరోప
 కారముకై మాత్రమే చేసినహింస యవశ్యాచరణీయ ధర్మమేయని
 “పశుమాలభేత” అను శ్రుతియొక్క యభిప్రాయము.

ఏకాలమున కెట్లు జరుగవలయునో యట్లు జరుగకతీటదు.
 “అక్కన్న విన్న సంధ్యా నూపన్న విన్న సంధ్యా” అన్న ట్టివేద
 శాస్త్రోపదేశ మొందుకు పిలువనిపేరంటకమని యింతమాత్రము సర్వజ్ఞు
 లగు ఋషు లెఱుంగకా వేదశాస్త్ర గ్రంథము లుపదేశించిరి?
 “పూజ్యవైకృత-పాపం వ్యాధిరూపేణబాధతే, తచ్ఛాంతిరూప ధైర్ద్య
 వైర్జ్య పహోమాదభిన్నదా” అనునట్లు స్వకర్మానుసారముగాఁ దమకు
 లభించు కష్టముల న్దాటుకొనునుపాయము తెలిసీ తెలియని మానవు

తెలుగుకనుక గేవల లోకోపకారపరాయణులుం ద్రికాలవేత
లగు మును లాగామిసంచితప్రార్థకర్మల వ్రప్పించుకొని నిశ్చే
యనమును జేరుటకై వేదశాస్త్రముఖముల నిపాపర సంతరణోపాయ
ముపదేశించి శ్రౌతస్మార్తకర్మకలాపము నేతకాల పాత్రోచితముగా
నాచార్యరూపముల స్మర్యచార్దమునఁ దాము నడిచి తమతోడివాని
వారలన్నడిపి తాము తరించి యెరులఁ దరింపజేసిరి.

శ్రౌతస్మార్తకర్మము లన్నియు నైహితాకికములే-చారితాకిక
కర్మము భూమస్థితీయగు బ్రహ్మసమాధీయగు నని విశ్వాసమున
మాత్రమే తెలిసికొనఁదగినది. కేవలాత్మీయము మున్వైకవేద్య
మగు పరలోకచింత సంసారులకు వండనింటి యిబాధ యన్నట్లనవసర
శ్రమహేతువు. కాబట్టి జనుఁడు తా నుఖపడి యెరుల నుఖపెట్టు
నుపాయమును మాత్రము శ్రుతిస్మృతు లుపదేశించుచున్నవి.
కాబట్టి వేదశాస్త్రపద్ధతుల ప్రకారము బ్రహ్మచర్య గార్హస్థ్య
వాసప్రస్థ సన్న్యాసాశ్రమ ధర్మముల నిర్వర్తించుకొని మనఃస్వ
లుభయలోకములం దరింపవలయును వేదశాస్త్రము లన్నిటికి నేత
కాల పాత్రానుసారముగా నాచార్యులు వివిధాభిప్రాయముల నైల్చు
చున్నారు. కనుక వర్తమాన కాలోపయోగముగా లోకోపకారము
గావించు తీరునఁ దమతమ పూర్వాచారములకు బుద్ధిమంతులు దిద్దు
కొనుచు నొరులం దరింపజేసి తాము తరించగలరు.

“విష్ణుం యజతి విష్ణుర్వృష్టవః” అను వాక్యములు విష్ణువుం
బూజించుచున్నాఁడు. విష్ణువు పూజింపఁబడఁదగునను నీఁడు భిక్షార్థ
మాల కభిప్రాయమొక్కటియే. కనుక దేశకాల పాత్రానుసారముగా
వర్తమానమున మార్పుకొనఁబడిన యాచారములు పూర్వాచారము
లకు భిన్నము లెంతమాత్రము కానేరవు కానేరవు. “స ప్రదశ ప్రాజా
పత్యం పశుమాల భేత-ఆధ్వర్యసప్రదశకమ్-సప్రదశకం పశులింగమ్”

అని పడేడు సంఖ్యగాఁ జెప్పఁబడిన పదార్థన ప్రవశకమును దేవతార్పణము కావించవలయు-పంచభూతములు-పంచేంద్రియములు - పంచతన్మాత్రములు-మనస్సు-నాత్మయును గలిసి పడేడు యజ్ఞప్రదవ్యములగుచున్నవి. ఈ పడేటిని లోకోపకారముకై వినియోగించుటయే యజ్ఞ మొనరించుట యని సకల శ్రౌతకర్మములం దేలిన ఫలితార్థము. “దధ్నా జాహోతి-పశునాయజతే” అనునెడ పాలు నేయి పెరుఁగు మొదలయిన ద్రవ్యము లన్నిలో వ్రేల్చఁబడినపుడు కలిగిన పొగ బీల్చిన జనుల కారోగ్యము కలుగుననియుం ద్రికరణశుద్ధిగా లోకోపకారకధర్మమును పశువును దేవతలకు సమర్పించఁబడినపుడు నిర్వాణ మబ్బుననియును శ్రుతుల ముఖ్య తాత్పర్యము. వేయేల, శ్రౌతస్మార్త కర్మము లన్నియు నాధివ్యాధుల న్నాన్చుట కేర్పడిన యాయుర్వేద సారభూతమే. వేదశాస్త్రము లన్నియు సంసారరోగము న్నదుర్చు కొను నుపాయములకన్న వేఱు బోధింపనే బోధింపకున్నవని బుద్ధి మంతులు తెలిసికొనుచున్నారు. “దధ్నేంద్రియకామో జాహుయాత్” వీర్యపుష్టిని గోరువాఁ డగ్నిలోఁ బెరుఁగుపోసి యాపొగను బీల్చవలయునని కాని లేక పెరుఁగును ద్రాగి జఠరాగ్నిం బుష్టిచేసి కొనవలయునని కాని యాయుర్వేదపద్ధతిగా సర్థముచెప్పక తీఱదు” ఘృతయాయుర్ఘృతేన వర్ధతేబుద్ధిర్ధిజ్వరమ్’అను భాష్యవాక్యములం బట్టి నేయి త్రాగినవాని కాయుర్వృద్ధియు బుద్ధివికాసముం గల్గును. పెరుఁగు తిన్నవానికి మదనజ్వర హేతువగు నింద్రియపుష్టి కలుగుననియును సకల శ్రౌతస్మార్తక్రియాకలాప మంతయును “శరీరమాద్యం ఖలు ధర్మసాధనమ్” అన్నట్లు లోకోపకార మొనర్చి తరించుటకు సాధనమైన తన శరీరమును మనస్సు నాధివ్యాధి వంటనివిధముగా దైవప్రార్థనా రూపమగు ఋక్సామవేదములచేతఁ దన మనస్సును యజుర్వేదముచేతఁ దన శరీరమును స్వస్థముగా నుంచుకొని “స్వయం

తీర్థాః పరాస్తారయంతి” సత్త్వవర్తనముచేత బుద్ధిమంతులు తాము తరించి తమ తోడివారలనుఁ దరింపఁజేయుటకన్న “పూర్వజన్మకృతం పాపం వ్యాధిరూపేణ బాధతే తచ్ఛాంతి రాష్ట్రధైర్యానైర్జపహోమా దిభిః సదా” అను తీరున నహజానాది స్వకర్మానుభవముకై తాను ధరించకతీరిని శరీరమును ముఖ్యముగా మనుష్యజన్మమెత్తిన జీవుఁ డాద్యంతములు లేక సంసరించకతప్పదు కనుక లోకుల ద్వేషించి దుఃఖరూపమయిన నరకము పాల్గొక లోకులం బ్రేమించి సుఖరూపక మయిన స్వర్గఫల మనుభవించుకొనుట దొడ్డబుద్ధియని వేదమూల యగు గాయత్రీమంత్రము “ధియో యోనః ప్రచోదయాత్” అని చాటుచున్నది.

జీవులకు సంసారబంధము త్రికాలముం దెన్నఁడుం దప్పదు తప్పదు. మోక్ష మను మాట కుండేటికొ మ్మనుశబ్దమువలె మిథ్యా కల్పనము బ్రతుకులో నొరుల సుఖపెట్టి తాసుఖపడుటయే స్వర్గాప వర్గములు. జనకంటకుడై బాధపడుటయే నరకదుఃఖము. “తేనుఁ గెఱుంగని సంస్కృతంబు తెన్నీ మెఱుంగున్” అన నిహలోకమునే సాధించనేరనివాఁడు పరలోకము నెట్లు సాధించగలఁడు? బ్రహ్మ చర్యము సరిగా నడిపినవాఁడే గృహస్థ కాండగును. గార్హస్థ్యము స్సరిగా నడిపినవాఁడే వానప్రస్థుఁడు కాండగును. వానప్రస్థము స్సరిగా నడిపినవాఁడేసన్న్యాసి కాండగును. స్థూలసూక్ష్మకారణ శరీరత్రితయ ప్రళయావస్థయందుఁ గాని జీవునకు సుఖదుఃఖాత్మక త్రిగుణమయ సంసారబంధ విమోచనము కలుగనేరదని శ్రుతులు “సాక్షిచేతాః కేవలో నిర్గుణశ్చ బ్రహ్మవిదాప్నోతివరమ్ త్యాగేనై కే అమృతత్వ మానశః” అని కేవల నిర్గుణజీవాత్మకు మాత్రమే నిత్యశుద్ధబుద్ధ ముక్తపరమాత్మ సామ్యమును బోధించుచున్నవి. మెల్లెక్కుచు గ్రమక్రమముగా స్వాభిలషిత సాధశిఖరమున విశ్రాంతిసుఖ మనుభ

వింపఁగలిగిన ట్లాద్యంతములు లేని సంసారములో న్వకర్మానుసారముగా, బుణ్యపాపఫలరూపక సుఖదుఃఖములనుభవించుచు వేదశాస్త్ర విహితపద్ధతులనుసరించి యాశ్రమధర్మముల న్నుచుకొనుచువర్తమాన సుఖదుఃఖములు పూర్వకర్మజనితఫలములని తెలిసికొనుచు లోకోపకార మొనర్చుట పుణ్యము మఱి యా పుణ్యమునకు న్సుఖము ఫలము మఱియును లోకద్రోహము చేయుట పాపము మఱి యా పాపమునకు దుఃఖము ఫలమనియును స్వానుభవ సాక్ష్యప్రమాణము చేతనే యెఱుఁగుచుం బాపపుఁద్రోవం దప్పించుకొనుచుం బుణ్యమార్గమున నకచుకొను బుద్ధిశాలి క్రమక్రమముగా సంసారబంధము నడలి నడలి బొత్తుగా విగి తప్పి శరీరత్రితయము యొక్క యగణిత సంఖ్యాకసామర్థ్యము రానురానుశూన్యప్రాయమగుటచేత జీవన్ముక్తి సుఖ మబ్బును. “కామి గాక మోక్షగామి కాఁడు” అను తీరున వేద శాస్త్రశిష్ట పూర్వాచారానుసారముగా దేశకాల పాత్రోచితముగా సర్వజనసమ్మతముగా బ్రహ్మచర్య గౌరవ్య వాసప్రస్థధర్మకామి యైనంగాని నిర్గుణాద్వైత మోక్షసంపద యెన్వనికి నృకృతముకాదు. ధర్మము నాచరించనివాని కర్థము చేకూర దధర్మమున్నవానికిఁ గాని కోర్కె చెల్లబోదు. కోర్కె తీతినవానికిఁ గాని నిత్యసంతృప్తి స్వరూపమగు మోక్షానందము చేకూరదు. కాబట్టియే సర్వజ్ఞులం బరమకారుఁకులయిన మహర్షులు వేదశాస్త్ర ముఖముల న్సంసారుల కెల్ల బాల్య యౌవన వార్ధకోచితములయిన వర్ణాశ్రమ ధర్మముల న్దేశకాలపాత్రానుసారముగానుపదేశించిరి. “సంస్కారశ్చక్రకరణేఽకర్మశబ్దాత్ ఆర్థవాదోపపత్తేశ్చ” అను పూర్వ మీమాంసాసూత్రములంబట్టి శ్రౌతస్మార్తకర్మము లన్నియు సర్వప్రాణుల దయతో నుల్లసింపఁజేయుచు మనుష్యుఁ డిహపరసౌఖ్యమును సంపాదించు కొనఁదగిన వేడుకచేష్టలు గాని హింసాకృత్యము లెంతమాత్రము కానేకావు.

“వాయవ్యం శ్వేత మాలభేత భూతి కామః సౌర్యంచరుని
 ర్వపేత బ్రహ్మవర్చనకామః వత్స మాలభేత” అను నపుడు పశువుం
 జంపి వప యగ్నిలో ప్రవేశించి యర్థము కాదు “భూతి కామః”
 దేహారోగ్యమునకై “వాయవ్యమ్” ఊపిరికోశము “శ్వేతమ్” నవ
 నీతము తినటచే “ఆలభేత” పోషించుకొనవలయును. “బ్రహ్మ వర్చన
 కామః” కాయక్షేత్రమును సహించుకొను సామర్థ్యమును సంపాదించుకొను
 టకై “సౌర్య చరుం నిర్వపేత” ఎండకోర్చి పనిపాట్లు చేసికొనవల
 యును. “వత్సమాల భేత-వత్సాని కాంతాని వశవః” ఆవుపా లెక్కు
 వగాఁ బిదుకుకొనఁ దలంచిన వాఁ డాయావులేగ నాయావుచెంగట
 దువ్వుచు ముద్దాడుచు నాయావుచే నాకించుచు లాలించుకొనవలయు
 నేల ననగా “వశవః” తల్లులు “వత్సాని కాంతాని” పిల్ల స్వహ
 జముగాఁ బ్రేమించుచుంటచేతను కనుక నిట్లు జంతుహింసరవంతయు
 జరుగకుండు విధమున మనుష్యుండు తన యారోగ్యము నెల్లవిధముల
 న్నాపాడుకొనుటకై యుపయోగించుకొను చికిత్సా విశేషముల
 “తచ్ఛాంతి రాషధై ర్దానై ర్జప హోమాదిభిః సదా” అను నట్లు
 సకల శ్రౌత స్మార్త కర్మము లన్నియును సర్వోపకారక మగు
 ప్రవర్తనమునే ప్రోత్సాహ పర్చుచున్నవి. వేదశాస్త్రము లన్నియు
 నాధివ్యాధి విశేషాత్మక సంసారరోగము న్నదుర్చు చికిత్సా స్వరూప
 ములేదుర్జన సహవాసమున దుర్వ్యసనములకు లోబడిన దుష్టమాన
 వులు వంచకులై కేవల స్వార్థపరులై “పశు మాలభేత” అను శ్రుతి
 పాలు కావలసినవాఁ డావు మొదలగు నాఁడుపసరములను మఱి యా
 జంతువుల వత్సములను మిక్కిలి ముద్దుగాఁ బోషించుకొనవలసిన
 దను సర్థము చెప్పి పశుపాలన కర్మము కావినపక మద్యమాంస
 సంభోగ వ్యసనపరులై జీవహింస కావించుచు వంచకులై శ్రౌత

స్మార్త కర్మమాల వ్యయమాలి క్రూరమార్గముల నివనియోగించుచు నధ్వర్యులమని విష్టవీఁగుచు మూఢులం బెదరించి తిని త్రాగి కొవ్వి తాము చెడుటయే గా కితిరుల న్నాడ నిహవర భ్రష్టుల న్నావించు చున్నారు.

సకల జనోపకారముగా బాహేంద్రియ ప్రచారము చేయుట బాహ్యయజ్ఞము మఱియు మనస్సు నిశ్చలముచేసికొనుట యంత ర్యజ్ఞము. బాహ్యంతర్యజ్ఞ విశేష నిర్వర్తకములే సకలశ్రౌతస్మార్త కర్మము లన్నియును భూతదయలేనివాని కిహవరసౌఖ్యము కలుగదు. కలుగదు. దేశకాలపాత్రానుసారముగాఁ దనతోడిపాటివారల యను గ్రహమును సంపాదించుకొని బ్రతుకును హాయిగాఁ గడుపుకొనుటకై స్వపరోపకారముగాఁ బరమ భాగవతుఁ డగు నజ్ఞను డొనర్చు కర్మము లన్నియును శ్రుతి స్మృతి చోదిత శ్రౌతస్మార్త వివిధహిత కర్మములే. లోకోపకారప్రవర్తనముగల మానుష్యుఁడే సకలవేద శాస్త్ర విధివిహిత కర్మ నిష్ఠుఁడని సిద్ధాంతము సిద్ధాంతము, అత్యుత్కృతైః పాప వుద్యై రిహైవ ఫల మశ్నుతే” జన ద్వేషియగు పాపికి గప్తము జనాను రాగి యగు పుణ్యాత్మునకు స్సఖిము చెడ్డకుఁ జెడ్డ మంచికి మంచి యును దప్ప కీ లోకమునందే యమితమైనపుడు ఫలించక మానదు.

“వనంతే బ్రాహ్మణోఽగ్ని సాదధీతః గ్రీష్మే రాజన్యః - శరది వైశ్యః” క్రమముగాన త్వరజ స్తమోగుణమయివనంతర్దువునఁ బొడమి గ్రీష్మర్దువునఁ బ్రజ్వలిల్లి శీతకాలమున నడంగు నగ్ని, బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య నామములం దాల్చుచున్నది. సత్త్వగుణప్రధానమైన జ్ఞానమునకు బ్రాహ్మణాగ్ని యనియును రజోగుణ ప్రధానమయిన జ్ఞానము క్షత్రియాగ్ని యనియును దమోగుణ ప్రధానమైన తెల్వి వైశ్యాగ్నియు నను పేర్లం బరచుచున్నది. కేవల సత్త్వగుణము

బ్రాహ్మణ శబ్ద వాచ్యము. కేవల రజోగుణము క్షత్రియశబ్దవాచ్యము. మఱి కేవల తమోగుణము వైశ్య శబ్ద వాచ్యము, త్రిగుణ సమ్మేళన విశేషము శూద్ర శబ్ద వాచ్యము. కేవల సత్త్వగుణమైనం గేవల రజోగుణమైనం గేవల తమోగుణమైనను జ్ఞానము మిక్కిలి శుద్ధమై యానందదాయక మగును. మఱియుండ్రిగుణములు పరస్పర సమ్మేళనమున సాంకర్యము చెందుటచేత జ్ఞానము శుద్ధము కానేరక కలకలనీటి వలె సంసార హేతువై కర్మ స్వరూపమై దుఃఖానుభవ స్వరూప “శుచ శోకే శోచ్యత ఇతి శూద్రః” అను వ్యుత్పత్త్యర్థానుసారముగా శూద్ర శబ్దవాచ్య మగుచున్నది. కాబట్టి త్రిగుణ సాంకర్య జన్య మగు నీ జగమంతయును శూద్ర శబ్ద వాచ్యమే. అనగా విశుద్ధ జ్ఞాని కాని జీవుడు కర్మబద్ధుడై భ్రాంతుడై శూద్రుడై మిథ్యా జగమును వాస్తవముగా నెంచుకొని దుఃఖపడుచున్నాడని శుత్యభిప్రాయము. “వసంతే బ్రాహ్మణ మపసయీత-గ్రీష్మే రాజస్యమ్ - శరది వైశ్యమ్” జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తి దశల సత్త్వ రజ సత్తమోగుణముల స్వలయుచు విశ్వనామమున బ్రాహ్మణుడై తైజసనామమున క్షత్రియుడై ప్రాజ్ఞనామమున వైశ్యుడై మఱి సంకరావస్థానుభవముచేత కేవల స్థితి యెద్దియు నందక విశ్వ తైజస ప్రాజ్ఞనామసాంకర్యమనగా నిద్రేశింప నలవికాక నిల్కడలేక యనాది స్వకర్మ ప్రకృతిబద్ధుడై భ్రాంతుడై సంసారదుఃఖ మనుభవించు జీవుడు శూద్రుడగుచున్నాడు. కాబట్టి సంసారు లందఱును కేవలము శూద్రులే కాని విశ్వ తైజస ప్రాజ్ఞ శబ్ద వాచ్యులగు విశుద్ధ గుణులగు బ్రహ్మ క్షత్రియవైశ్య లెంతమాత్రము న్నానేకారు. శుద్ధజాతి గుణ మానందమును సంకరజాతికి దుఃఖమును లక్షణము కనుక స్వకర్మబద్ధులై భ్రాంతులై గుణ సాంకర్యముచేత సంసరించు జను లందఱును శూద్రులే కాని బ్రాహ్మణులు కాని క్షత్రియులు కాని వైశ్యులు కాని యెంతమాత్రము న్నారు.

నిజ ధర్మమునుండి జాతిపోషిక సదువు ప్రత ముపనయన మనంబడును. మఱి యుపనయన మనఁగా విశుద్ధ నిశ్చల జ్ఞానైక గమ్యునిగు కేవల లోకోపకారక ధర్మనిష్ఠ కనుక మిథ్యా జ్ఞానకల్పిత స్వార్థైకకరత మానుకొని కేవల లోకోపకారముకై మాత్రమే బ్రతుకు నుపయోగించుకొనుటకై పట్టిన దీక్షకే బ్రహ్మజ్ఞానమనియు నుపనయనమనియు వేదవిహితకర్మనిష్ఠయనియుం బేర్లు తగును. స్వార్థకరులై కేవలోదరంధరులై సంసరించు ప్రాకృతజనుల యుపనయనము పిల్లి చాందాయణ ప్రతమే ప్రాకృతులగు మనుష్యుల యుపనయనమే మిథ్యారూపమైనపుడు వేదచోదిత ధర్మనిష్ఠ కుదురుట శకవిషయమువలె సంభవము. “కలౌ సక్షత్రియాః సన్తి కలౌ నో వైశ్య జాతయః” కలి యనఁగా సనిత్య సుఖదుఃఖాత్మక ప్రపంచ మట్టి సంసారకారణ ప్రపంచములోఁ గేవల రజోగుణ ప్రధానులయిన క్షత్రియ శబ్ద వాచ్యులగు మనుష్యులుగాని కేవల తమోగుణ ప్రధానులయిన వైశ్యజాతిమానవులుగాని లేరనఁగా గేవల సత్త్వగుణ ప్రధానులగు బ్రాహ్మణజాతి కలదనుట ఈ సంసారము లో “నాలూ లేదు చూలూ లేదు కొడుకు పేరు పోమలింగ” మన్నట్లు కాదా? కాబట్టి స్వఃస్మాను సారముగ సంసారబద్ధుడై సుఖదుఃఖము లనుభవించు ప్రతి జీవుఁ డే దేహము ధరించనీ యే యే కర్మ మొనరించనీ యెట్లు ప్రవర్తించనీ దుఃఖపర్యవసాన మగు బ్రతుకున సంకర గుణాత్మక శూద్రనామమునకుఁ దప్ప విశుద్ధ గుణాత్మకోపనయనార్హ బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య నామముల కెద్దానికై సం దగఁడు. “బ్రహ్మ విదా పోషితి పశుమ్-బ్రహ్మవిద్యత్యైవ భవతి” అను తీరుగా సాధనచతుష్టయ సంపన్నుడు తప్ప నితరుఁ డెవ్వడు నైన బ్రతుకున న్నిజముగా నాత్మజ్ఞానజనకముల మగు నుపనయన మనంబడు శ్రౌత కర్మ కేతమాత్రము న్నగఁడు, వేదశాస్త్రము లన్నియును బారలౌకిక

కైవల్యానంద కారణమగు దైవభక్తి బ్రహ్మజ్ఞానము వైరాగ్యము లను మాత్రమే బోధించుచున్నవి గాని మనుష్యులకు వారి వారిలోఁ గల తారతమ్యమును గొప్ప కొద్దులను జెప్పనే చెప్పవు కదోల, వేదాధ్యయనము శ్రౌతకర్మానుష్ఠానము న్నాధనచతుష్టయ సంపన్నులగు పరమార్థచింత గల ముముక్షువులకు మాత్రమే యుద్దేశింపఁ బడెను గాని సంసారుల కెంత మాత్రము న్నాదు. కాబట్టి సంసారులందఱును దుఃఖ మనుభవించుటకై పుట్టిన శూద్రులే “శూద్ర మక్షర సంయుక్తం దూరతః పరివర్జయేత్” అనఁగా మేము జ్ఞానానంద లక్షణము లున్న ద్విజులమని చెప్పకొను మనుష్యుల ముఖమైనం జూడఁ గూడదని యభిప్రాయము.

వేదశాస్త్రద్వైత ప్రసంగము

కామ్యములు నిషిద్ధములని రెండువిధముల కర్మములను లోకోపకారమునకై వేదకర్మకాండ స్వరూపక వేదము బోధించు చున్నది. జ్ఞానకాండ రూపకమగు వేదము కేవల నైష్కర్మముం బోధించుచున్నది. మొత్తముపై వేదమందలి కర్మకాండము స్వర్గ సాధనము మఱి జ్ఞానకాండ మపవర్గసాధనము. కర్మకాండము సంసారులకును జ్ఞానకాండము సన్న్యాసులకుం బ్రతే శము నుద్దిష్టములయినవి. “యోవృష్టి కామోయోఽన్నాద్య కామోయః స్వర్గకామః స్ససౌభ రేణస్తువీత” డప్పిత్తిర్చుకొనుట కాఁకలిం దీర్చుకొనుటకూ శయన సౌఖ్యము పొందుటకుం గోరువాఁడు హిత మిత మృదు వినయాలాప ములచేత సర్వజన హృదయరంజనము కావించుకొనవలయునని శ్రుతి తాత్పర్యము. స్వర్గ మనఁగా బ్రతుకునకవశ్యమగు నిద్రాహార విహార సౌఖ్యము. అపవర్గ మనఁగా సుఖదుఃఖములు రెండునంటకేకోర్కెయు లేని తటస్థక్షణము. స్వర్గకాములకై కర్మకాండమును మఱి ముము

కైవల్యానంద కారణముగ దైవభక్తి బ్రహ్మజ్ఞానము వైరాగ్యములను మాత్రమే బోధించుచున్నవి గాని మనుష్యులకు వారి వారిలోఁ గల తారతమ్యమును గొప్ప కొద్దులను జెప్పనే చెప్పవు కదోల, వేదాధ్యయనము శ్రౌతకర్మానుష్ఠానము న్నాధనచతుష్టయ సంపన్నులగు పరమార్థచింత గల ముముక్షువులకు మాత్రమే యుద్దేశింపఁ బడెను గాని సంసారుల కెంత మాత్రము న్నాదు. కాబట్టి సంసారులందఱును దుఃఖ మనుభవించుటకై పుట్టిన శూద్రులే “శూద్ర మక్షర సంయుక్తం దూరతః పరివర్జయేత్” అనఁగా మేము జ్ఞానానంద లక్షణము లున్న ద్విజాలమని చెప్పకొను మనుష్యుల ముఖమైనంబాడఁ గూడదని యభిప్రాయము.

వేదకాస్త్యద్వైత ప్రవచనము

కామ్యములు నిషిద్ధములని రెండువిధముల కర్మములను లోకోపకారమునకై వేదకర్మకాండ స్వరూపక వేదము బోధించుచున్నది. జ్ఞానకాండ రూపకమగు వేదము కేవల నైష్కర్మ్యముం బోధించుచున్నది. మొత్తముపై వేదమందలి కర్మకాండము స్వర్గసాధనము మఱి జ్ఞానకాండ మపవర్గసాధనము. కర్మకాండము సంసారులకును జ్ఞానకాండము సన్న్యాసులకుం బ్రత్యేకము సుద్దిష్టములయినవి. “యోవృష్టి కామోయోఽన్నాద్య కామోయః స్వర్గకామః స్ససాధరేణస్తువీత” డప్పిరీర్చుకొనుట కాఁకలిం దీర్చుకొనుటకూ శయన సౌఖ్యము పొందుటకుం గోరువాఁడు హిత మిత మృదు వినయాలాపములచేత సర్వజన హృదయరంజనము కావించుకొనవలయునని శ్రుతి తాత్పర్యము. స్వర్గ మనఁగా బ్రతుకునకవశ్యమగు నిద్రాహార విహార సౌఖ్యము. అపవర్గ మనఁగా సుఖదుఃఖములు రెండునంటకేకోర్కెయై లేని తటస్థక్షణము. స్వర్గకామములకై కర్మకాండమును మఱి ముము

క్షుప్తలకై జ్ఞానకాండమును వేదము బోధించుచున్నది. సౌభర
మనఁగాఁ బురుషప్రయత్నము. స్వర్గమునకుఁ బురుషప్రయత్నము
చేయకతీరదు. మఱి యవవర్గమున కేప్రయత్నమైన నవనరములేదు.
కాబట్టి వేదశాస్త్రము లన్నియును మనుష్యులు సుఖముగా బ్రతుకు
తెన్నునఁ జేయఁదగిన పురుషప్రయత్నమును మాత్రమే బోధించు
చున్నవి. మొత్తముపై ధర్మార్థకామమోక్షములను పురుషార్థము
లను సాధించుకొనుటకై తగిన పురుషప్రయత్నము నేయేవిధముగా
నేయేమనుష్యులు దేశకాలపాత్రానుసారముగా నొనర్చవలయునో
యాయామార్గముల నేనర్హజ్ఞులయిన మునులు నానావిధ శ్రౌతస్మార్త
ధర్మకర్మములను శ్రుతిస్మృతిముఖముల నుపదేశించిరి.

తమ ప్రయత్నములు విఫలము లయినప్పుడును బంచభూత
ప్రవృత్తితమకోరికలన్వర్థము కావించితాముకోరినట్లుండకపోవుటచేత
ను దమయింద్రియములు తమతలంపులు న్దమ యిష్టమునకుఁ బ్రతి
ఘటించి తమ్ము న్భాగించినప్పుడు దమతోడివారు తమ్ము న్దేక్షించి
బాధపెట్టునపుడును తమకోరిన నిద్రాహారవిహారసౌఖ్యము చేకూర
నప్పుడును తమ యిచ్ఛానుసారముగాఁ దమబ్రతుకు కొనసాగ
నప్పుడు ముఖ్యముగా మనుష్యులు తమదుఃఖములను దొలగించుకొని
శాశ్వతానందమును బొందుట కుపాయమును వెదకెదరు. అట్టి మన
స్సంతృప్తి న్దలిగించుటకై దేశకాల పాత్రానుసారముగాఁ దమతమ
యనుభవము నభిరుచింబట్టి కాలము గడిపినపెద్ద లనాదికాలము
నుండియుం దమతమ దేశములం బారంభర్యముగా నుపదేశింపఁబడు
చున్న యిహపర సంతరణోపాయము మత మనఁబడుచున్నది.
ఈమతము దేశకాల పాత్రానుసారముగా ననంతవిధముల నున్నది.
ఒకమతముకన్న నొకమతముగాని యొక మనుష్యునికన్న నింకొక
మనుష్యుడుగాని యొకవస్తువుకన్న నింకొక వస్తువుగాని నిక్కముగా

మేలున్నాడు కీడునుంగాడు గొప్పాకాదు కొద్దికాదు హేయమున్నాడు
 మఱి యాదేయమున్నాడు. “సతాంహి సందేహపదేషు వస్తుషు
 ప్రమాణ ముతఃకరణ ప్రవృత్తయః” అనగా బుద్ధిమంతులగువారికి
 ధమ మనస్సాక్షియే తామవలంబించియుభయలోకములం దరించు
 మతము నవలంబింప నొప్పించు ప్రమాణ మగుచున్నది. మాది
 మంచిమతము మీది చెడ్డమతము మేము బుద్ధిమంతులము మీరు
 బుద్ధిహీనులు మేము నాగరికులము మీరు మౌటువారు మేము
 భాగ్యవంతులము మీరు దరిద్రులు మేము సుఖవంతులము మీరు
 కష్టజీవులు మేము పుణ్యాత్ములము మీరు పాపాత్ములు మాకు
 వైకుంఠము మీకు నరకము మావేదశాస్త్రములు సరియైనవి
 మీవేదశాస్త్రము లబద్ధములు మీకును మాకును సరిపడదని పెద్దల
 యుపదేశము సరిగాఁ దెలిసికొననేరక ప్రతిక్షణమును వ్యవస్థ
 న్నాటుచున్న దేశకాల పాత్రములం బట్టి నడుచుకొనక తీరనిబ్రతుకు
 తీపియున్నోగేచ్ఛయుం దీనసంసారవశమున వ్యసనబద్ధులయి యుపే
 షింపనేరక యనాది సంస్కారముచేతఁ గర్మబద్ధులయి స్వకర్మాను
 సారముగా సుఖదుఃఖము లనుభవించుచున్నారు. పుణ్యపాప కార్యము
 సారమయి సుఖదుఃఖాత్మకమయిన యన్యతంత్రపుబ్రతుకునందలి
 కష్టసుఖము లూపిరి యున్నంతవఱ కెట్టిమతము నవలంబించినను
 దప్పపు తప్పపు. నిద్రాహారవిహార ప్రాయమగు నీబ్రతుకునందలి కష్ట
 సుఖములు కావడికుండలు. వేనవిం దపింపకతీరదు. శీతాకాలమందు
 వడఁకకతీరదు, శీతాతపబాధలనుష్టశీతల వస్తునేవచేత సరిపర్చు
 పుపాయము వెదకుకొనుట యెల్లశరీరధారులకు స్వభావమే తమ
 కెద్దికష్టమో యెద్దిసుఖమో యేప్రాణిమట్టు కాప్రాణి సహజముగా
 దెలియు. పరులు నేర్పకముండు సహజపాండిత్యముచేతనే క్షతి
 దీహియుఁ దన యుచ్చాస్వస నిశ్వాసము లెట్లు సరిపెట్టుకొనుచున్నానో

మఱి తన యూపిరిబిగబట్టుకొని బాధపడుటకు స్వభావముగా నెట్లావు కుండునో పరులు తనకుఁ దన యూపిరి తీసికొనుటకును గ్రుక్కమింగుటకు నెట్లు నేర్పనవసరములేదో యాతీరుగానే యాబ్రతుకునఁ దటస్థించు చున్న కష్టసుఖము లన్నియు సహజములే.

ఎందఱుజీవులో యన్ని విధముల బ్రతుకుస్వభావములు-పసుపు సున్నము స్థలిసినపుడు పసుపుయొక్క పచ్చనిరంగును సున్నము యొక్క తెల్లనిరంగును రెండు స్థలిసి యెఱ్ఱనిరంగుగా మూఱిన తీరున శబ్దస్పర్శరూపరసగంధగుణములతో నున్న యాకాశవాయుగ్నిజల పృథువులను పంచభూతముల సహజసమ్మేళన విశేషములచేతం బాంచభౌతికగుణముల స్థితిపెట్టుచైతన్యమనంబడు తెలివి బొడముచున్నది మఱి యట్టి తెల్వి ప్రపర్తిల్లినంతవఱ కి పాంచభౌతికశరీరము జీవచ్ఛరీర మగుచున్నది- యాతెల్వి పంచభూతముల సమ్మేళన విశేష విధానముం బట్టి స్థూలసూక్ష్మ వ్యక్తావ్యక్తదశ లందుచున్నది, ఆ తెలివి వ్యక్తముగా నున్నపుడు జీవచ్ఛరీరమనియు నాతెల్వి యవ్యక్త మునవుడు మృతకశేబర మనంబడుచున్నది. వాస్తవముగా పసుపు నకుఁ గాని సున్నమునకుఁ గాని యెఱువురంగు వ్యక్తీకరించుట సహజము కానప్పటికిం బసుపుసున్నముల పరస్పరసమ్మేళన విశేషముచేతం బొడమి మఱియు నాపసుపుసున్నముల పరస్పర విశ్లేష విశేషముచేత నా రెంటి యుండే యవ్యక్తదశ నుతరించిన తీరుగా నీబ్రతుకు తెల్వి యంతయు నేపంచభూతముల పరస్పరసమ్మేళన విశేషముచేత వ్యక్తీకరించెనో యట్టి పంచభూతముల పరస్పరవిశ్లేష విశేషానుసారముగా నా పంచభూతములుండే యవ్యక్తమయి మృతకశేబరమున సవ్యక్తమయి యంతర్ధాన మగుచుండును. వ్యక్తావ్యక్తాత్మక పాంచభౌతిక స్వరూపుండై ప్రవృత్తి నివృత్తిస్వభావములం ద్రిగుణాత్మకుండై జాగ్రత్స్వప్నచుష్మపుల స్థితింబుచుంట వాసుదేవునకు స్వభావము.

“వాసుదేవః సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః” అను భగవద్వాక్యానుసారముగాను “మాయామాత్రమిదం విశ్వమద్వైతం పరమార్థతః” అని శ్రుతిబట్టియును మదనుభవతర్కములం బట్టియుం జాపుపుట్టువులు కష్టసుఖములు స్వస్వముం బనువుల కూడిక న్నలుగు నెఱ్ఱరంగువలె వ్యక్తికరించిన యవ్యక్తిత్వమయిన నారాయణుని కన్న వేతేవస్తువును యథార్థము కాదుకాదు. విశ్వము సత్యమే. విష్ణుదేవుఁడును సత్యమే “సదేవేదమగ్ర ఆసీత్కథమసతః సజ్జాయేత” అనునట్లును “హరిరేవ జగజ్జగ దేవ హరిః హరితో జగతో సహిభిన్నతనుః” అనునట్లును “పురుష ఏవేదగ్ం సర్వం యద్భూతం యచ్ఛభవ్యమ్” అను శ్రుతిప్రకారముగా దేవునికన్న నింకొక వస్తువే లేదు. మఱియును భూతభవిష్యద్వర్తమానములగు జగత్కార్యము లన్నియును సకలకార్యకారణమును వాసుదేవుఁడే. ఉపచయాపచయాస్తరాశావస్థాత్మక వుం (స్త్రీ) నవుంలింగ విశేషముల నుద్భవస్థితి నాశములను “సాక్షిచేతాః కేవలో నిర్గుణశ్చ” అను తీరుగా నొకప్పుడు సగుణుఁడై తనకుఁ దా వేతై నానారూపుల న్నీడించుచు మఱొకప్పుడు నిర్గుణుఁడై నిర్లిప్తుఁడై సాక్షిమాత్రుఁడై యాత్మానందుఁ డగుచున్నాఁడా వాసుదేవుఁడే-యీసూర్యుఁ డీచంద్రుఁ డీసమస్తగ్రహములీ చుక్కలీ జగమంతయును నీవును నేను వాడు నద్దియును మనః ప్రవృత్తిజన్య భూతభవిష్యద్వర్తమానకాల పదార్థము లన్నియును స్థూలసూక్ష్మ వ్యక్తావ్యక్త దశావిశేషభేదములం దోతెంచుచున్నవి. కాని వాస్తవము జగతుయొక్క యుద్భవస్థితి నాశములు స్థూలసూక్ష్మ వ్యక్తావ్యక్త దశలన్నియు మృతోవికారములు నిర్విషయమనస్సు వాసుదేవుఁడు కారణము సవిషయమనస్సు జగము కార్యము కార్యకారణములకు సూర్యునకు సూర్యకిరణములకువలె నామరూప భేదమేగాని నిక్కముగా వస్తుభేదము లేదు. అంతయును దేవుఁడే

యెందు కిట్లు కాట్లాడుకొని యద్ధము న్ననుఁగొన్న పిచ్చుకవలె నీ నీడ నీవు చూచుకొని భ్రమించెదవు. “సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ” అను తీరుగా దేవునికన్న వేఱు వస్తువు లేనేలేదు. “యాదృశీభావనా యుత సిద్ధిర్భవతి తాదృశీ” అను తీరుగా లాభనష్టములు రెండును సంకల్పవశములే వ్యవహారదశయందు సంకల్పాత్మక మగు మనస్సే జ్ఞేయజ్ఞానజ్ఞాతృరూపము లగుచున్నది. మఱియుం బరమార్థదశయందు కేవల సచ్చిదానంద లక్షణ పరబ్రహ్మ సమాధియోగ సుఖనిదా పరవశమగుచున్నది.

ఎందుకీ తెలిసీ తెలియని మెట్టవేదాంత చర్య. పాటుపడి నీతోడిపాటి జనుల స్సఖిపెట్టి నీవు హాయిగాఁ గోరినన్నాభ్యుబ్రతుకు కొనసాగించుకొనుటకై తెలిసీ తెలియని పిల్ల కాయవంటిసీకు హేయా దేయ వస్తువుల స్వేదశాస్త్రముఖముల స్పర్శజ్వలయిన పెద్ద లనాది కాలానుభవమున నారితేఱిన వారలై తల్లిదండ్రులు తమ పిల్లలకు వలెఁ గర్తవ్యాకర్తవ్యముల నెఱిఁగించుచున్నారు. కాబట్టి నీ జ్ఞాన లవ దుర్విదగ్ధతాహంకార గర్వము న్నానుకొని పెద్దల స్వేదించి కృతకృత్కడపుకమ్ము. పెద్దలుపదేశించిన శిష్టాచారముల నీవు నడచినకొలంది న్నిజముం బరమార్థతత్త్వము నీయంతట నీకే బోధ పడి కృతార్థుడవు కాఁగలవు. కావున నిట్లు వేదశాస్త్రరహస్యములు కేవలలోకోపకార తత్పరత నివ్వరింప నీ వ్రాత ప్రవర్తింప వలసి వచ్చెను. వాసుదేవుడే “తత్సృష్ట్యా తదేవాసు ప్రవిశ్య” అను తీరున విశ్వరూపుడై సత్త్వరజస్తమోగుణముల నీ జగన్నాటకమును నాటక స్కూతధారుఁడును, సటీసటులును సకల వేషములును నాటక ద్రవ్యలుం దానేయై సవరపములం బుట్టించుచు రసాస్వాదన మొనర్చుచు రసాత్మకుడై తా నొక్కడే పెక్కురూపులై సృష్టి స్థితి నాశము లందుచుం నిర్మిదుండయ్యు నిద్రితునివలె నిర్గుణుండయ్యు నగుణుని

మాడ్కి సర్వజ్ఞాఁ డయ్యుం గించిజ్ఞానివలె నిత్య తృప్తుఁ డయ్యు కోరిక కలవానివలె నిత్యముక్తుఁ డయ్యు సజ్జనబద్ధునివలెఁ గ్రీడించుచుంట యాపరమాత్మునకు సహజ ప్రవృత్తిలీలలు కనుక “భవితవ్యం భవత్యేవ యద్భావ్యం తద్భవిష్యతి” అను విధమున “కానున్నది కాకపోదు కలచుచెన్నా” అను తీరుగా సనంతవిధముల నీ జగ న్నాటకము జరుగుచున్నదని గురుకటాక్షమున బోధింపఁబడిన జీవుఁడు “ప్రకృతిః కర్త్రీపురుషః పద్మపత్రాంబువన్నిర్లిప్తః” అను కపిలముని బోధను సరిగా గ్రహించి యీజగమంతయును స్వప్నమువలె దృఢ ముగా భావించి యాహుఁడప్రజ్ఞాఁడై యమనస్కయోగమున సచలుం డయి శివుఁడై “మద్భక్తా మాం సమాయన్తి” అను భగవ ద్వాక్యానుసారముగా నిర్గుణపరబ్రహ్మయగు వాసుదేవునే నవవిధ భక్తిమార్గములం భజించుచు కేవలము స్భగవద్భజనైక తత్పరుడయి సంసార మంతయు స్వప్నమనియుం భ్రాంతిజన్యము నెండమావుల వలె మిథ్యయు స్మశఃప్రతిబింబమనియు దృఢముగా విశ్వసించి “సాక్షిచేతాః కేవలా నిర్గుణాశ్చ” అను తీరుగా నావాసుదేవ పర బ్రహ్మమందే కేవల భక్తియోగముచేత లయముచెంది నిత్యకైవ ల్యానంద పదవి నోలలాడుచుండును.

“ద్వాసుపల్లా వేకః స్వాదుపిప్పల మత్స్యన్యోఽసశ్చన్నభిచాక శీతి” అనుటచేత జీవాత్మ పరమాత్మలను రెండుపక్షులలో సగుణుఁడు జీవాత్మ. నిర్గుణుఁడు పరమాత్మ. సగుణుఁడైన జీవాత్మ జాగ్రత్స్వప్న దశలందు “లీలాయతీవధ్యాయతీవ” అనునట్లహంకార మనుకార ములచేత బద్ధుఁడై కోర్కెయును ఫల మనుభవించుచున్నాఁడు. మఱియుం బరమాత్ముఁడు నిర్గుణుఁడు కావున “కోర్కెయును లేని సమాధ్యవస్థ నున్నాఁడు. నిత్యతృప్తుఁడై యేకోర్కెయును లేకమఱే యనుభవమును లేకున్న పరమాత్ముఁ డను పక్షి సహవాసము

జీవాత్మక డను పక్షికి “తదానంతనోభవతి” అనునట్లు సుషుప్తిదశ
యందః లభించినపు డాపరమాత్మనివలె నిర్గుణుడై యేకోర్కయును
లేక మతేఫలానుభవము సనుభవించక సంతృప్తుడై శాంతుఁ డగు
చున్నాఁడు. నిత్యసంతృప్తుడై సమాధిసుషుప్తిదశ నేకోర్కయును
లేకన్నప్ప డాత్మక డను పక్షి పరమాత్మకడనియును జాగ్రత్స్వప్న
దశలందు కోర్కె సనుభవించునపుడు జీవాత్మక డనియును సంజ్ఞలం
బేర్కొనఁ బడుచున్నాఁడు. అనఁగా నొక్క యాత్మకడే సగుణుడై
క్రీడించునపుడు జీవాత్మకడై తనంతదాను సహజ లీలచేతం బెక్కు
రూపుల న్నవరసవిశేషములను భవించు చాడకొనుచున్నాఁడు.
మఱియు నాయాత్మకడే నిర్గుణుడై తనయాటఁ జాలించుకొని
శాంతుడై యేకోర్కయును లేక “యత్రనాన్యత్పశ్యతినాన్యత్రచ్యు
తోతినాన్య ద్వజాతినభూమా” అన్నట్లు కేవల సుషుప్తి సమాధి
నోగనిద్రాముద్రితుడై బ్రహ్మానందపరవశుఁ డగుచున్నాఁడు.
సగుణుడై సంసరించుటయును నిర్గుణుడై ముక్తుఁడౌచుటయు
నాత్మసకు సహజలీలలుగాని వాస్తవముగా నాత్మసకు బంధమోక్ష
ములు రెండను లేవు లేవు ముమ్మాటికి న్లేనేలేవని బోధించు వైయా
సిక జగద్గురు శంకరాచార్య మతసిద్ధాంత మొక్కటియే యుక్తి
యుక్తము స్యథార్థానుభవ ప్రత్యక్ష ప్రమాణసిద్ధమును తక్కిన
మునిమతము లన్నియుం బామరబోధకొఱకై దేవతలు ప్రతిమా
స్వరూపములం దెల్పబడినట్లు వివిధ ద్వైతభావములచేత జగద్గురు
బోధితమగు వ్యాససిద్ధాంతమునే దృఢపర్చుచున్నవి. జగద్గురు శంక
రాచార్యబోధ సూక్ష్మనివంటిది. తక్కిన మతగురువుల బోధ లన్ని
యును సూక్ష్మనివలనఁగలిగిన తేజస్సులవంటివి. సరియే, యాజగద్గురు,
ని బోధచేత నెవ్వరు కేవలద్వైత బ్రహ్మానందపదవి సనుభవించు
చున్నారోగాని యట్టి యద్వైతమతము సవలంబించుకొను శక్తి సాధన

చతుష్టయ సంపన్నులగు ముముక్షువులకుఁ దప్ప సంసారబద్ధులగు ప్రాకృతజనుల కెంతమాత్ర మబ్బదు. కనుక సభీష్టసుఖ మనుభవించఁ గోరిన జనులు కేవల లోకోపకారపరాయణులై భక్తపరాధీనుఁడును దీనబాంధవుఁడును దయాసముద్రుఁ డగు నీశ్వరుని నవవిధ భక్తి మార్గముల నేవించకతీరదు. భగవద్భక్తిలేని దురదృష్టవంతులకు నిశ్చేయసానందము కలుగదు కలుగదు. “సకర్మణా న జయాన భవేనత్యాగే నై కేఅమృతత్వమానభః” శౌతస్మార్తకర్మము లాచరించుటచేతను గాని సకలభోగము లనుభవించుటచేతఁగాని దార వుత్రాది విభవమును సంపాదించుకొనుట చేతఁగాని సంసారదుఃఖ మువశమించనే యువశమించదు. “తాపత్రయాభీల దావాగ్ను లాటునే విష్ణునేవామృతవృష్టిలేక” అన్నట్లు సంతతమును జితము భగవదాయత్తముచేసినం దప్ప మత్తెట్లైనను నీసంసారదుఃఖము శాంతించదు. ముమ్మాటికి శాంతించనే శాంతించదు.

“బుద్ధిస్తాత్కాలికీ జ్ఞేయా మతి రాగామిగోచరా బుద్ధిం నవ నవోన్మేష శాలినీం ప్రతిభాం విదుః” వర్తమానవస్తు యథార్థతత్త్వ మును గనిపెట్టగలిగిన తెలివి బుద్ధి యనఁబడు. మఱి యాబుద్ధి భవిష్యత్వస్తు యథార్థతత్త్వము ననిపెట్టగలిగినపుడు మతి యనఁబడు మఱి యా బుద్ధియే భూతభవిష్యత్వ వర్తమానములను స్ఫుటముగాఁ దెలిసికొనఁ గల్గెనేని ప్రతిభ యనిపించుకొను చున్నది. తత్త్వము స్ఫరిగాఁ దెలిసికొని యక్కార్య మెట్లుకలిగెనో యట్టి కారణతత్త్వ మును సరిగా నెరింగినవాఁడు బుద్ధిమంతుఁడు. పంచేంద్రియములు సరిగాఁ బనిచేయుచున్నప్పుడు బుద్ధి పొడుమును, శరీరమారోగ్యముగా న్నస్థతతో నున్నప్పుడు వస్తుతత్త్వ వివేకములు కలుగును. శరీరమారో గ్యముగ నుండుట దైవపౌరుషములు రెండును సమానకారణములే. బుద్ధిగ్రాహ్య వస్తుగుణానుసారముగాఁ బ్రవర్తించఁగల్గుట కేవల పురుష

ప్రయత్న సాధ్యము. బుద్ధి బొత్తిగా గ్రహింపఁజాలని యతీంద్రియ
 కారణమువల్లఁ గల్గు కార్యములు కేవల దైవసాధ్యములు. తల్లి
 కర్మమునందు మిక్కిలి యవ్యక్తదశలోఁ దన బాహ్యంతరేంద్రియ
 ప్రవృత్తి యెట్లున్న నపుడు పస్తుతత్వవిచారణ సామర్థ్యము
 గల యవ్యక్త దశ తన బాహ్యేంద్రియ ప్రవృత్తి వ్యక్త దశకు
 హేతుపగుచున్నదో యట్టి హేతువే దైవస్వరూపము - మోచేతి
 కంఠిణమున కద్దమేలా యన్న జ్ఞిప్పటి తన పంచేంద్రియ
 ప్రవృత్తికి నిశ్చయముగాఁ దన పురుషప్రయత్నమే కారణమని వేతే
 నొక్క వక్కాణింపనక్కరలేదు. తన పురుషప్రయత్నానుసారముగా
 సుఖదుఃఖానుభవమును దాఁ బొందుచుంట నకల జనప్రత్యక్షాను
 భవమేకదా? మఱియును ఖగోళగతుల కతీంద్రియకారణము దైవ
 కృత్యము. ఇంద్రియసాధ్య ప్రత్యక్షానుభూతకారణ మంతయుం
 బురుషప్రయత్నజన్యమే. శరీరస్మృతి వ్యక్తముగా నున్నంతవఱకు
 జాగ్రద్దశ స్థనకు హేయూదేయవస్తు చింత తప్పదుగా? శరీరస్మృతి
 నన్నగిల్లి యవ్యక్తమైకొలదిం సుషుప్తిదశ స్థన హేయూదేయ
 వస్తుచింత బొత్తిగాఁ దనకు లేదన్న సంగతి సకలజను లెఱింగిన
 సంగతియేకదా? కాబట్టి జాగ్రద్దశ స్థనకుఁ బ్రత్యక్షమగు వ్యవహార
 మంతయును బొరుషస్వరూపమే మఱియును దన సుషుప్తిదశ స్థనకు
 బరోక్షచుయిన మిగులంతయును దైవస్వరూపమే. జాగ్రత్సుషుప్తి
 దశలు రెండు నన్యోన్యప్రవర్తక కారణములుకాకతీతవని తెలిసికొన
 గలవాఁడు బుద్ధిమంతుఁడు. తన జాగ్రద్దశయందు స్వకర్మానుసార
 ముగా ఫలము కలుగుట ప్రతి జనునకుం బ్రత్యక్షానుభవమే కదా ?
 కాబట్టి తన జ్ఞప్తికి రానంత సూక్ష్మదశలోఁ దన కర్మఫలముండట
 చేతఁ దన సుషుప్తిదశయందుఁ దా ననుభవించిన స్వకర్మఫల మిట్టి
 దని తాఁ జెప్పఁజాలకున్నంత మాత్రమునఁ దన పురుషప్రయత్నము
 తన సుషుప్తిదశలో నెద్దియును లేదనువాఁడు బుద్ధిహీనుఁడు. జాగ్ర

ద్దశనుండి సుషుప్తిని మఱియు న్సుషుప్తిదశనుండి జాగ్రత్తునం దాఁ
బొందుచుంట సర్వజనసాధారణ ప్రత్యక్షానుభవమేకదా ? కనుక
జాగ్రత్తును ప్తిదశలు రెండును స్వకర్మఫలములే యని సిద్ధాంతిక
రింపక తీరదు. జాగ్రద్దశాస్వరూపముగు పౌరుషమును సుషుప్తి దశా
స్వరూపముగు దైవమును నిక్కముగా దైవపౌరుషములు రెండును
స్వకర్మమూలములే. కాబట్టి దైవపౌరుషములు రెండు ననాది
సంసారజనకముగు కర్మఫలమును జాగ్రద్దశయం దెఱింగియు సుషుప్తి
నెఱుంగకయు నే దేహధారియు ననుభవించక తీరదు. స్వార్థపరత
మాని కేవల లోకోపకారపరాయణుఁ డగు సజ్జనుని చిత్తము జాగ్ర
ద్దశయందుఁగూడ సుషుప్తి దశయందువలెనే స్వకర్మఫలమును విస్మృతి
చెందించును గనుక సట్టి సజ్జనుఁడు జీవన్ముక్తుఁడై సుఖదుఃఖ వుణ్య
పాపహేతుభూతమై ప్రతిక్షణముం గ్రొత్త యగుచున్న శరీరమును
ధరించుచు సంసరించు చుండియు సట్టి తన దేహమునందు సర్వము
తావిడిచిన పౌరయం ధభిమానము లేక చరించునట్లు తన క్షణిక
దేహమందలి యభిమానము బొత్తిగా విడుచుకొనుటచేత స్వకర్మ
ఫలమును బొత్తిగా నుపేక్షించి యతీంద్రియ ద్రవ్యయైన ఋషిగా
మాత్రే నిష్కర్మఁడై యహంకార మమకారముల నొఱిగి రాగ
ద్వేషములు రెండును లేక యజ్ఞానులకు సంసారివలె గన్పట్టు
చున్నాఁడు కాని వాస్తవముగా “సాక్షిచేతాః కేవలం నిర్గుణశ్చ”
అను తీరుగా “బ్రహ్మవిష్ణుశైవ భవతి” అనునట్లు నిత్యతృప్తుఁడై
సర్వజనసముఁడై సర్వభూత దయామయుఁడై ప్రత్యక్షదేవుఁడై
“ధియో యోనః ప్రచోదయాత్” అనునట్లు తన తోడిపాటిజనుల
కెల్ల బుద్ధి గఱపుచున్నాఁడు.

“కర్మ సాక్షి దినేశః కర్మయాపీజనార్దనః” అనుటచేత దైవ
పౌరుషాత్మకోభయ కర్మమును భగవత్స్వరూపములే. పౌరుష మెండ

వంటిది. దైవము సూర్యబింబమువంటిది. సూర్యబింబమునకు మఱి యద్దాని కాంతికి వస్తుభేదము లేకున్నను వ్యావహారిక నామభేదములు పామర బోధకై కల్పితములయినట్లు దైవపారుష కర్మములకు రెండింటికి స్పేదములేకున్నను నామభేదము లోకవ్యవహారమై కల్పింపఁబడెను. కాలత్రయము దెడతెగక తిరుగు సంసారమును సుడి స్వకర్మ వశుండై త్రిప్పబడుచు స్థిర విశ్రాంతికై దేవులాడుచున్న ప్రాణి పురుషప్రయత్నముచేత లోకోపకార మొనర్చుటకై ధృఢసంకల్పము చేసి కేవల లోకోపకారమునకై మూత్రమే త్రికరణశుద్ధిగా ప్రయత్నము చేసినపుడు సహజముగా సంసారమును సుడి నవశుండై యెట్లు జీవుండు త్రిప్పబడుచున్నాఁడో యట్లే ప్రశమిత సకల సంసార భ్రముండై దైవ సహాయముచేత స్వవశుండై యథేచ్ఛ విశ్రాంతి నైవల్యానంద పదవినిలలాడునని పెద్దలు ముమ్మాటి కేర్పరచిన సత్య సిద్ధాంతము సిద్ధాంతము. నిద్రహార విహార సౌఖ్యమునకై పురుష ప్రయత్నముచేసిన స్మరే లేకమానిన స్మరే గాని పరమార్థ సంపాదనముకై పురుషప్రయత్నిము తప్పక చేయక తీరదని జగద్గురు పుపదేశించెను. “ఉద్యమేన వినా రాజన్న సిద్ధ్యన్తిహిపౌరుషాః! సహి సిహస్య సుప్తస్య ప్రవిశన్తి ముఖే మృగాః” అన్నట్టి శాంతికై పురుషప్రయత్నమును మిక్కిలి ధృఢముగాఁ జేసి జాగరూకుండై స్థిర బుద్ధితో లోకోపకారముగాఁ బ్రవర్తించిన పరమభాగవతునిం దప్పక వాసుదేవుఁ డనుగ్రహించి సంసారసముద్రము న్నాటించక మానఁడు. కోరికలం గోరుచుంటయును గోర్కెల న్నెఱవేర్చుకొనుటకై ప్రయత్నించుటయు నెట్లు పురుషునకు స్వభావమో యట్లే లోకోపకార పరాయణులగు తన భక్తుల కోర్కె లీడేర్చుట భగవంతునియొక్క స్వభావము స్వభావము.

ఊపిరి తీసికొనుట స్పర్శేంద్రియ ప్రవృత్తియు న్మాత్రమే భూపతనమైన పిదప శిశువునకుఁ గోరికయుంటఁ వెల్లడింపబడుచున్నది.

ఆ శిశు వేడ్చుటం బట్టి పాలు మొదలగు ద్రవపదార్థ మా శిశువు
 నోటఁ బోసినపుడు మ్రింగుటయు న్గాన్పించుచున్నది కాబట్టి పిల్లకు
 నేర్పకదో స్వభావముగా నూపిరి తీసుకొనుటకదలుటయును గల్గిన
 చేష్టలు. గ్రుక్క మ్రింగుట యాహారము కుడుపుటచేత మప్పఁబడిన
 యాగంతుక చేష్టయే. తల్లి గర్భమున నున్నపుడా శిశువుయొక్క
 శరీరము తల్లి తిన్న యన్నమే మన్ను కుండరూపమునఁ బరిణమించి
 నట్లు పరిణమించెను. అన్నము పంచభూత సమ్మేళ విశేషమే. కాబట్టి
 పంచభూతములయొక్క యొక విధమైన సమ్మేళన విశేషమే శరీర
 ముగాఁ బరిణమించి వట్టి పెరుగుచుఁ దిరిగి యా పంచభూతములందే
 మంటివికారములు మన్నునందువలె నణఁగుచున్నవి. కాబట్టి
 బాహ్యంతరేంద్రియ ప్రవృత్తు లన్నియుం బాంచభౌతిక వికారములే
 కావునం బంచభూతముల పరస్పర సమ్మేళన వియోగ విశేషముల
 స్వ్యక్తావ్యక్త దశలందుచు స్థూలసూక్ష్మస్థితులందుచున్నవి. కాబట్టి
 కారణకార్యములుం బీజవృక్షములుం బ్రవృత్తినివృత్తు లుద్భవస్థితి
 నాశములు స్సత్సరజస్తమోగుణ విశేషముల న్నల్ల జాగ్రత్స్వప్న
 సుషుప్తు లన్నియు స్వేయేల యీ సమస్త జగత్కారణ కార్యకలాప
 మంతయును రేవగళ్యవలెఁ బరస్పరకారణములయి యన్యోన్యము
 సృతములయి ప్రవృత్తి నివృత్తి దశల నాది మధ్యాంత రహితము
 లయి యవిచ్ఛిన్న సంసారచక్రముగాఁ బరిణమించుచు జ్ఞేయజ్ఞాన
 జ్ఞాతృరూపమయి శాశ్వత వాసుదేవపరబ్రహ్మమై యున్నది. శబ్ద
 మును శ్రవణేంద్రియము మాత్రమే గ్రహించఁ గల్గును గాని తక్కిన
 యింద్రియములు గ్రహించఁ జాలకుండుటకుఁ గారణము శబ్దమునకును
 శ్రవణేంద్రియమునకును వస్తుభేదము రహితయు న్లేకుండుటయే.
 కాబట్టి జ్ఞేయజ్ఞాన జ్ఞాతలకు నామభేదమేగాని వస్తుభేదము లేనలేదు.
 జగమంతయును జ్ఞేయజ్ఞాన జ్ఞాతృత్రితయ రూపుడైన యొక్క వాసు

దేవుడే “మూతా రామో మత్పితా రామచంద్రో భ్రాతా రామో మత్సఖా రాఘవేంద్రః.....నైవ జానే” నజానే అను జగద్గురు వాక్యముం బట్టి యాత్మకన్న వేతే యథార్థ వస్తు వింకొక్కటి లేనే లేదు. సరే “మహాఋషీణా మృతయశ్చ భిన్నాః” ఇదమిత్యమృని నిరూపింప శక్యముగాక యందీయందకుండు వస్తువిచార మీమెట్ట వేదాంతః మిటుండగాఁ దనకుమాలినధర్మము మొదలుచెడ్డ బేరము లేనుగా? కాబట్టి స్వార్థపరతం బట్టియే లోకులను నుంచి చేసికొన వలసి వచ్చెను. నిష్కామునకు లోకముతో నేమివని? కాబట్టికోర్కి కలవాఁ డొరుల న్గొల్వక తన కోర్కె నెఱవేర్చుకొనఁజాలఁడు. తాఁ గోరిన నిద్రాహార విహారసౌఖ్యము లభించుటకై తగిన పయత్నము చేయుచుఁ దన కబ్బినంత సౌఖ్యముచేత నెట్లోత్పత్తిపడుచు దిన దిన ప్రవర్ధమాన తృష్ణాపరవశుడై న మనుష్యుఁడు సంసరింపక తీరదు. పిల్లలకుం బెద్దలవలెఁ బరమకారుణికులై న మునులు ప్రాకృతజనులకు వేదశాస్త్రముఖములం జేసిన యుపదేశమును బాటించి బుద్ధిమంతుఁడు దేశకాల ప్రాతానుసారముగాఁ బ్రవర్తించి యిహపరముల న్దరించు చున్నాఁడు.

“సర్వమత్యైవ ఖలు కంకేనపశ్యేత్” ఈ జగమంతయును దేవుడే కదా? యిది-యది నే నను భేదబుద్ధి స్పృహర్తింపఁగలుగు పెట్లను శ్రుతిప్రకార మీలోకమందలి యన్ని మతములు మఱి సకల వ్యవహారములు నెల్ల యాచారములుం బ్రవర్తనములును యథా శాస్త్రముగానే జరిగినవి జరుగుచున్నవి. మఱియుం జరుగఁజొర్రు చున్నవి. “కానున్నది కాకపోదు కందలచెన్నా” కాబట్టి యీవేద శాస్త్ర ప్రసంగములు మఱి యీ వితర్కము లీపూర్వకము లీసిద్ధాంతము లీభేదవాదము లీయుపదేశము లీవాత లన్నియు నుబుసుపాని మంగలి పిల్లితల గొలుగుటలే “ఊరకున్న వాడె

యుతమ యోగిరా విశ్వదాభిరామ వినురవేమ" అన్నట్లు "అహం
 బ్రహ్మస్మి పురుష ఏ వేదగం సర్వం యద్భూతం యచ్ఛభవ్యమ్"
 అని నిశ్చయ జ్ఞానము కలవాడులుకడు పలుకడు శ్రుంగడు
 పొంగడు తెలిసియుం దెలియడు మఱి యట్టి జీవన్ముక్తుడు సమ
 లోష్టకాంచనుడు సమశత్రుమిత్రుడుం ద్రిగుణాతీతుడై నిర్లి
 ప్తుడై బంధమోక్షములు స్సఖదుఃఖములుం బుణ్యపాపములెవ్వియు
 సంతకుండియుం బిల్ల కాయవలె సంకల్పమూర్తియై యాత్మత్వపుడై
 యేకోరైయు న్నేకున్నప్పటికిం గోర్కెకలవానివలెగర్భులుండై సప్పటికి
 సగఃఖనివలె ముక్తుడై సప్పటికి స్పృహనివలె స్థూలసూక్ష్మకారణ
 దేహాతీతుడై సప్పటికి సృతి యింద్రియాతీతుడై స తురీయుడై
 సప్పటికి నివృత్తై జన ప్రాజ్ఞావస్థాధీనునివలె సకారణముగా స్వభావ
 ముగా బ్రహ్మసంపదసావిష్టుడై "తస్మాద్విద్వాన్వేదేత్ - వీవ
 సృతేత్" అను శ్రుతిప్రకారము చతుర్విధాభినయ సవరసాస్వాదన
 మొనర్చుచుం బిచ్చివాడని కొందఱు నేబ్రాసి యని కొందఱుం
 బిశాచమని కొందఱు బడ్డివాడని కొందఱు న్మోసకాడని కొందఱుం
 బనికిమాలిన సోకటిపోతని కొందఱు సిగ్గులేని మొండిబండ యని
 కొందఱు చేతకాని శ్రువ్వయని కొందఱు న్నపుంసకుడని కొందఱుం
 దెలిసిన మూర్ఖుడని కొందఱు న్లోకజ్ఞానములేని మొద్దుపశువని
 కొందఱు తెలిసీ తెలియని చపలుడని కొందఱు నిర్భాగ్యుడని
 కొందఱుం బొగరుపోతని కొందఱు గొంఠెయని గొందఱు న్రాతి
 గుండెయని కొందఱు వీర డొకజాతి కోతి యని కొందఱు న్నేవలస్వార్థ
 పరుడు సకలలోక వంచకుడని కొందఱు నేమో యదొక వ్యక్తియని
 కొందఱు వాసికర్మము వానిది మనకేల వానిజోలి యని కొందఱును
 జ్ఞానహీనుడని కొందఱును సర్వజ్ఞుడని కొందఱు న్మహాత్ముడని
 కొందఱు న్జీవన్ముక్తుడని కొందఱుం బరమభాగవతోత్తముడని

కొంద అవతారపురుషుడని కొందఱుం బుంభావసరస్వతీయని కొందఱుం బరమసాధువని కొందఱుం బ్రత్యక్షుడైనమని కొందఱుం స్వను లెవరి యెవరి బుద్ధికొలంది న్నారు వారు తనుగూర్చి దూషణ భూషణంబులు చేయుచుండ “లీలావతీధ్యాయతీవ” అన్నట్లు శృంగారహాస్యకరుణ వీరశాంత భయానక రాద్రాద్భుత బీభత్స రసముల న్నటించు మహానటుఁ డెవ్వఁడో యుగమున కొక్కఁడుంట మిక్కిలి యారును. మఱి జీనన్ముక్తునిం బోల్చి త్రికరణశుద్ధిగా బ్రేమించి నేవించు నదృష్టవంతులుం గూడ మఱిత యరుదు. నిత్య సత్యానంద వస్తువునకు స్మరి యీ పామరలోకమునకుం జాలదప్పు. మొత్తము జనులందఱును సంసారబద్ధులు నిష్పాతబద్ధులు నహంకార మనుకార నూషితులై “పిల్ల కాకి కేమి తెలియునురా యుండవంటి దెబ్బ” అన్నట్లు పెంకెముడుతలవంటి తెలిసీ తెలియని భ్రాంతచిత్తులే యని తెలిసిన సర్వజ్ఞులగు ప్రాచీన మునులు తల్లిదండ్రులు పిల్లలకు వలె నన్నని బ్రతుకుతోవ వేదశాస్త్రముఖముల నుపదేశింపవలసి వచ్చెను.

“అష్టవర్షా భవేత్కన్యా సవవర్షాతురోహణీ, దశవర్షా భవేద్దాత్రీ, అతఃస్థం రజస్వలా” అనఁగా నెన్నిదేండ్లవయసు కన్యా త్వము న్గల్గియుండును. “కముకాంతౌ” కన్యాత్వ మనఁగా కామకేళి యందలి కుతూహలము మొలకయె త్తదగి నస్థితి. “రుహనముదభవే” రోహిణి యనఁగా సంభోగక్రియాసామర్థ్య ముంకురించినస్థితి “గృవిశ రణే” గౌరి యనఁగా నెడతెగని యథేష్ట సంభోగానంద పారవశ్య ముచేఁ దనివితీఅని యింద్రియ విజృంభణస్థితి. “రంజరాగే - వలచ ప్రత్యయః” రజస్వల యనఁగా మన్మథకేళి నోలలాడి తన్నిగొని మఱికొంతనేవువఱకు స్మట్టుపడి యడంగి మితమైన సంభోగశక్తిగల స్థితి - ఆకలి చలి యెఱుంగదు నిద్రసుఖ మెఱుంగ దన్న టెన్నిదేండ్లు

మొదలుకొని పదేండ్లు దాటువఱకున్న వయసుమాత్రమే చాపల్య
మెఱుంగక సంభోగసామర్థ్యము (స్త్రీ)వ్యక్తికి సంపూర్ణమై కన్న
మిన్ను గానక తనకన్న వేఱులోకముంట తెలియక యుచ్చిన్న
ప్రవాహరూపమున నునికి పొంగి పొర్లిపడుచుండును. కనుః సెట్టి
యెన్నిదేండ్ల వయసు మొదలుకొని పదేండ్ల వయసు దాటకముందే
(స్త్రీ) వివాహిత యగునేని సంపూర్ణ సంభోగసామర్థ్యము కొఱత
వడకుంటచేత నానతి చిత్తచాపల్యములేక పాత్రవత్సమును నిల్పుకొనఁ
దగిన మనోదార్థ మామరణాంతమువఱకు నిల్పుకొనఁ గల్గును.
పదేండ్ల వయసు మించి రజస్వల యనఁబడిన (స్త్రీ) సంభోగవాంఛచేతఁ
జిత్తము ద్రవించి పదనెక్కి మెత్తపడుటచేత సంభోగసౌఖ్య మొక
వ్యసనముగా మరగి వ్యసనాయత్త చిత్తచాపల్యముచేత మనో
దార్థ్యము కొఱతపడి మర్యాద న్నాశాడకొనఁజాలదు. వచ్చీరాని
వయసు సంభోగమునకు మఱి యంటియుంటని మనసు సంసారమునకుం
గోరనికోర్కెలు బెట్టు సొమ్ములు కదా? ఎన్నిదేండ్ల కుఁ గామబీజము
కన్నియయై మొలకెత్తఁదగిన స్థితిలో నుండును. తొమ్మిదేండ్లకు
రోహిణియై మొలకెత్తును. పదేండ్లకు గౌరయై జివ్వరించును. పిమ్మట
రజస్వలయై పుష్పించును. మఱియుం బదునొకండు మొదలు పదు
నాఠేండ్ల యీడువఱకు బాలయై ఫలించుచుండును. పదునెమ్మిదేండ్ల
శ్యామయై లేజవ్వనముదాటి ఋతువ్రతప్రకపూచి కాచి ఫలించుచు
నిలువదినాల్గేండ్లకు మహిళయై కన్యారోహిణీ గౌరీ రజస్వలాబాలా
శ్యామాస్థితుల యుచుభవ పాండిత్యమున ముదిరి యేవయసున నెట్లు
ప్రవర్తించిన నెట్లు సుఖంపవచ్చునో యాయుషాయములు తనకంటెఁ
బిన్నకు బోధింపఁగల సామర్థ్యము కలిగి ప్రస్ఫుట లోకజ్ఞానముతో
సంసారము జరుపుకొనఁ గల్గును. ఇటువదినాల్గు మొదలుకొని నలువది
యెన్నిదేండ్ల యీడువఱకు లోలయై నకలలోకవ్యవహారముల సుభయ

లోక తారకముగాఁ దా నడిచి యొరుల నడిపించి కులమర్యాదల న్సరిగఁ గాపాడుకొని మంచి యిల్లాలను ప్రసాదింబొంది వృద్ధయై పుణ్యలోకముం దాఁజేరుటయే కాక తనభర్త యెట్టివాఁడైనను వానిం గూడఁ దనయొద్దకు రప్పించుకొని కైవల్యానందపదవి నోలలాడు దివ్యశక్తియై శాశ్వత జ్యోతిఃస్వరూపిణియై సర్వజగత్కారణమై పకాశించుచుండును. కనుకనే “సప్తేమృతే ప్రప్రజితేక్షీభేచ పతితే పతే, పంచస్వాపత్సు నారీణాం పతి రన్యో విధీయతే” అని పరాశర ముని ధర్మ ముపదేశించెను.

ఎన్నిదేండ్ల కుపసయనము గావించి యా వటునిచేత బ్రహ్మ చర్యము చేయించుచు నీలోపుగా వానికిం బన్నెండవ యేటఁ బెండ్లి కావించునెడఁ గన్యను పదేనవయేట రోహిణిని బడు నెన్నిదవయేట గారిని మాత్రమే వివాహము చేయవలయును. గర్భాధానము కాక ముందు పరాశరుఁడు చెప్పిన యైదాపదలలో నెన్నియైనా యా బ్రహ్మ చారికిఁ గాని పడుచునకుఁగాని తటస్థించినప్పుడు పునర్వివాహములు తప్పక చేసితీరవలయును. మఱియును గర్భాధాన మైనపిదప భర్త న్గోలుపోయిన (స్త్రీ) భార్య న్గోలుపోయిన పురుషునిమాత్రమే మఱియుం భార్య న్గోలుపోయిన పురుషుఁడు భర్త న్గోలుపోయిన (స్త్రీ)నిమాత్రమే నిజేచ్ఛానుసారముగాఁ బెండ్లి చేసికొనవచ్చును. ఎన్నిదేండ్లు మొదలు కొని షడేండ్ల యీడు దాటువఱకు స్త్రీకిఁ దొలుసారిగాని మలిసారి గాని జరిగిన పెండ్లి విధ్యుక్తము గనుక నట్టి దంపతులు శ్రౌతస్మార్త కర్మముల కన్నింటికిఁ దగినవారు. గర్భాధాన మయినపిదప జరిగిన పునర్భావిధురుల పునర్వివాహము కాలకామ్యకర్మము కనుక శ్రౌతస్మార్తకర్మములకుం బనికిరాదు పనికిరాదు.

యథా శాస్త్ర వివాహప్రమేయము

“అనర్థకః ప్రతినిధిః” అను పూర్వ మీమాంసం బట్టి వైదిక కర్మముల కెంతమాత్రముం బ్రహ్మచర్యమునడిపి గృహస్థయి భార్యం

దొరికిన పురుషుడు గర్భాధానమయినవిమ్మట భర్త స్తోలుపోయి
 పునర్భవయిన స్త్రీతోఁ జేసికొన్న పెండ్లికామ్యము స్థానికము న్నాని
 విధ్యుక్తము నైవదిక మెంతమాత్రము న్నానేరదు కానేరదు. అయి
 నను మొత్తముపైఁ బరాశరమతము యథేచ్ఛముగా నన్యోన్యప్రేమాను
 బద్ధులగు స్త్రీపురుషులు వెల్లడిగా నొండొరుం బెండ్లాడి దేశకాల
 పాత్రానుసారముగాఁ దమ తోడిపాటిజనుల కేభాధయు న్లేనివిధమున
 సకల లోకోపకారకమగు గృహస్థధర్మమును నడుపుమనుటయే గాన
 తమ తోడిపాటిజనుల యర్థప్రాణముల కే చేడ్పాటును రానిక
 యన్యోన్యానురాగము గల స్త్రీపురుషులు యథేచ్ఛముగా దేశకాల
 పాత్రానుసారముగాఁ గామోపశాంతి కాపించుకొనుట యథాశాస్త్ర
 వివాహమే యగును. స్త్రీపురుషు లన్యోన్య ప్రేమానుబద్ధులై లోకుల
 యర్థప్రాణములకే యపాయము న్రానిక సుఖించుట జంతువులన్నిటి
 కిని స్వభావముగా దైవ మేర్పర్చిన పద్ధతియే. ప్రాచీనపద్ధతులను వర్త
 మాన దేశకాల పాత్రానుసారముగా సకల లోకోపకారముగా సరి
 పుచ్చుకొనుటయే నిక్కముగా బుద్ధిమంతుల లక్షణము. బుద్ధిమంతుల
 యొక్క మంచి నడువడి యెప్పుడును లోకోపకారమే చేయక
 మానదు మానదు. కాబట్టి దేశకాలపాత్రానుసారముగాఁ బ్రాచీ
 నాచారములను మార్చుకొని ప్రవర్తించు తగు మనుష్యుల నైతిసి
 తెలియని స్వాధైర్యపరులు లోకద్రోహులు శిష్టాచారపరాయణ
 మృన్ములు పూర్వాచారదూరులని దూషించి యుభయలోకభ్రష్టులు
 కాకమానరు మానరు. వెట్టిమొట్టి తర్కము న్నాని యహంకార
 మమకారము లుడిగి భక్తజనాధీనుడు దీనజనశరణుఁడు దయా
 సముద్రుఁ డచింత్యవైభవుఁడు నగు నారాయణుఁడు స్వార్థరహిత
 లోకోపకారులను రక్షించుననుట రూఢి గానవాసు దేవునే నేవింపుఁడు.
 మఱియు మన పూర్వు లెన్నియో యోచించి దేశకాలానుసారముగా

వివాహ గర్భాధాన ముహూర్తము లేర్పర్చిరి. కాబట్టి మిక్కిలి యెండవేడిమి సహింప శక్యముకాకున్న విద్యకు దక్షిణముగా నున్న నేతునమీప దేశములలో గర్భాధానాది శుభ ముహూర్తములు పూర్వశిష్టాచారములు సదుపక విధిలేదని జరిపించుట మిక్కిలి ఘోరము. కాబట్టి దేశకాల ప్రాతానుసారముగా ప్రాచీనపద్ధతులను మార్చుకొని బుద్ధిమంతులు సుఖింపవలయుననియే లోకోపకార పరాయణులగు ఋషుల ముఖ్యాభిప్రాయము. మనుష్యులు జంతువులు మొదలగు దేహధారు లందఱు స్త్రీపురుషు లెల్లరు స్వమ తోడిపాటి జీవుల కే బాధయును రానీక పొత్తునఁ గలసిమెలసి శరీరారోగ్యము చెడని తీరున యధేష్ట కామోపభోగము లందుటయే దేహధారణ ఫలము. నిద్రాహార విహారసౌఖ్యము యధేష్టముగా ప్రాణిహింస మాత్రము రవంతయును జేయక దేహారోగ్యము చెడనీక జనులందఱు స్వమ చిత్తమువచ్చినట్లు స్త్రీపురుషు లన్యోన్య సంభోగ మనుభవించక తీరిదు. జగమునందు ప్రాణిహింస చేయకూడదు. జనులందఱు స్వమ తమ నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యము యధేష్టముగా బాహుటముగా ననుభవించవచ్చును.

ఇది శ్రీమదజ్ఞా దాదిభట్ట నారాయణదాస విరచితమగు జగజ్యోతి

యందు పంచమశబ్ద మర్యాద నిర్వచనము.

జగజ్జ్యోతి

విడవ ప్రకాశము

దైవ పౌరుష నిర్ణయ విచారణ

భూతకాలమున దైవ పౌరుషముల వల్ల, బ్రాహ్మించిన కష్టసుఖముల నరసి తత్తత్కారణముల నాలోచించుకొని జరిగిన పనులెట్లు జరిగెనో బాగుగఁ బరిశీలించి దైవపౌరుషములవలన వచ్చు కష్టముల నండి యెట్లు తప్పించుకొన్నారో యాసాధనములు ప్రకృతోపయోగముగా నట్టి కష్టములు తప్పించుకొనుటకై సాధనములు సిద్ధపర్చుకొని భవిష్యత్కాలమునకు దైవమువల్ల గల్గఁబోవు నీతిబాధలనుండి తప్పించుకొను వెరవులు సిద్ధపర్చుకొని సుఖించు మార్గములను దప్పక వర్తమానమునఁ బ్రవర్తిల్లుచుఁ బ్రమాదము రవంతయును రాని విధమున మిక్కిలి జాగరూకులై మనుష్యు లన్నివిధముల స్థర్ధాఢ్యకామ మోక్షములను పూరుషార్థములను సంపాదించుకొనుటయే మనుష్య జీవితమందలి ముఖ్య ప్రయోజనముకదా? మును లుపదేశించిన చతుర్వర్గ సాధనోపాయములను గురుముఖమున గ్రంథమూలమునను మిక్కిలి లెస్సగా నేర్చుకొని విద్యాభ్యాసపాటవముచేతఁ గేవల లోకోపకారపరాయణులై స్వార్థపరతమాని ప్రవర్తిల్లు శిష్టాచారానుసారముగా దృఢవ్రతులై నదుద్యమమునఁ జమ పురుష ప్రయత్నము కొనసాగించుటకై సర్వశక్తియైన భగవంతుని వేడుకొనుచుఁ బరమభాగవతుల నెట్లు కాపాడవలయునో యాతీరుగా దేవుఁడు రక్షించి యిహపర సౌఖ్యముల నందించు నందించును. భూత భవిష్యత్కాలముల నగు గతాగత కార్యముల నెఱిగిన

మునులు వేదశాస్త్రముఖములం బ్రస్తుత వర్తమానోపయోగమైన ధర్మార్థకామమోక్ష సాధకములుగా నేర్పర్చియే యున్నారు. బుద్ధి మంతులయిన మనుష్యుల మునుల యుపదేశము దేశకాల ప్రాతాను సారముగాఁ బ్రస్తుతకాలమున నుపయోగించుకొను నుపాయము భగవత్ప్రేరితులయి కేవల పరోపకార బుద్ధితోనే శిష్టాచారములు ప్రకృత పయోగముగా నెట్లు మార్పుకొనవలయునో యా దారులు తా మాచరించి యెరులచే నాచరింపించుటకై మాత్రమే ప్రయోజనముగాఁ దమ జీవితకాలమును వినియోగించుచు వాచికాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయముల న్లోకులకుం బోధించుచున్నారు. సంతతము సూనృతాత్మక భగవన్నామసంకీర్తనఁ గావించుచు వాచికాభినయ మొనర్చు నజ్ఞనులు కొందఱు దేవతార్చనము పార్థివపూజ యజ్ఞములు సూర్య నమస్కారములు నాంగికాభినయము చేయుచుఁ గొందఱు, సప్త సంతాన ప్రతిష్ఠచే నాహార్యాభినయము చేయుచు నేకాదశీవ్రతపరాయణులై స్నానసంధ్యావందన ద్రిపుండ్రధారణ శౌచనియమపరులైన పుణ్యాత్ములు కొందఱు, కేవల షరమహంసలై సర్వసములై సంతత మందస్మిత వరదనారవిందులై న మునులు కొందఱును లోకమున నరుదుగా వెలయుచున్నారు. ఆ స్వార్థవిముఖు లా లోకోపకార పరాయణు లా సర్వభూత దయాపరు లా సూనృతవ్రతు లా జితేంద్రియు లా పరమ భాగవతుల ప్రవర్తన మనునరించి యమ్మహాత్ముల బోధ లాలించిన మానవు లిహపరములఁ దరింపఁ గలరు కలఁ.

మునులకు దప్ప సంసారుల కూపిరి యున్నంత వఱకుఁ బదార్థ తత్వజ్ఞాననిరూఢి కలుగదు. భూతకాలము మఱివు వచ్చు సుత్తరక్షణ మెట్లు జరుగునో సత్సయింపఁ దరము కాదు. సంశయము బాధించక మానదు. దృఢ విశ్వాసము స్థిరము కాఁబోదు. యథార్థముగా వేదశాస్త్రతత్వముబోధపడదు. దైవోపహతులునస్వాధీనేంద్రియులు

కాలవశులు కావున సంసారమును పెనునుడిం జిక్కుకొని తప్పించు కొను శక్తిలేక గ్రుడ్డివానిని మార్గము చూపునని బ్రతిమాలుకొను సంధునివలె బరస్పర సహాయమును వేడుకొనుచు నాధివ్యాధులకు లోనై విఫలమనోరథులగుచున్నారు. మఱి యీ సంసారులలో నంచ రించుచుండియు నెవ్వరోకొందఱు మాత్రము దైవ కృపకుఁ బాత్రులై స్వార్థపరత లేక కేవల లోకోపకారమునకై మాత్రమే తమ పురుష ప్రయత్నము కావించుచు సంతత సంతృప్తాంతరంగులై పరమభాగ వతులై యహఃపరముఁ దరి చుచున్నారు. స్వసౌఖ్యమాసించక కేవలము పరోపకారమునకు మాత్రమే బ్రతుకు నజ్ఞుల నడవడి సూర్యకాంతివలెఁ గేవల ధూర్త ఘూకములకుఁ దప్పఁ దక్కిన సకల జంతువుల దృష్టి నలరింపక మానదు. అట్టి లోకోపకారపరాయణులు ప్రస్తుతికాలాపయోగముగా ధన్యులు లేట్లు మార్పుకొనవలయునో తమ వాచికాంగికాహార్య సాత్త్విక భిక్షయాత్మక సత్ప్రవర్తనముచేత సహర్షివమును బోధించుచునే యుందురు. ఆ పుణ్యాత్మి లొనర్చు చతుర్విధాభిషేకములు సకల వేదశాస్త్ర సమ్మతమును సర్వలోక హితకారియు నగు నగును.

‘తత్త్వః మసిశ్వేతకేతో’ అను మతనివద్బోధను బట్టి వాస్తవ ముగా నీ కుద్భవస్థితి నాశములు లేనేలేవు. స్వప్న జగదుపలె జాగ్రత్ప్రపంచము కూడ మిథ్య నీవు నిర్గుణుడవు శివుడవు “అహం బ్రహ్మస్మి” యనునట్లు “అశరీరమాత్మా” అను వాక్యానుసారముగా సంకల్పవికల్ప శూన్యుఁ డాత్మ నీవేయనియు నీకు హేయదేయము లేనేలేదు “బ్రహ్మ సత్త్వం జగస్మిధ్యా” అనియును వేదశాస్త్రానుసారముగ గురువులు నీకు బోధచేయుచున్నారు. కాని యీ బోధ నీకు స్థిరపడునంతఁజకు నీ కీ ద్వైతబుద్ధి యుండక తీరదు. నీ తల్లి దండ్రు లెవరో నిజముగా నీవు తల్లికడుపునఁ బుట్టితివో లేదో యీ

సంగతి నీకుఁ బ్రత్యక్షానుభవము లేనప్పటికి ననుమాన ప్రమాణము చేత నీ కన్నుల యెదుటం దల్లిగర్భమునుండి వుట్టి పెరుగుచున్న పిల్లలను జూచి నీవు కూడ నా పిల్లలవలెఁ దల్లి గర్భమునఁ బుట్టితి వనియును నీ యెఱుకను మరణము పొందుచున్న జంతువులవలె నీకుఁ గూడ మరణము వచ్చుననియునుగేవల సమ్యక్చేతఁ గదా నీకు జనన మరణములు తప్పకున్నవని నిశ్చయించుకొనుచున్నావు? “శాస్త్ర దృష్టం గురోర్వాక్సంతృతీయంచాత్మ నిర్ణయః” గ్రంథములు చదువు కొనుటచేతను గురూపదేశముచేతను మఱియుం దన యనుభవ మున బట్టియుం బదార్థతత్వజ్ఞానము నెఱిగి “ఇద మిత్థమ్” అని యెఱిగి నై న నిశ్చయించుకొనుచున్నారకదా? శాస్త్రములు గురువులు “అద్వైతం పరమార్థతః” అని యెంత బోధించినప్పటి కూపిరి యున్నంతవఱకు జాగ్రత్సృష్ట సుషుప్తిదశల సనుభవించుచు ప్రపంచ దృష్టి సుఖదుఃఖాత్మక సంసార మనుభవించక తీరదు. స్థూల సూక్ష్మ కారణదేహములు మూడును నశించక గాని కైవల్యా సందముం జీవుఁ డనుభవింప నేరఁడు. ఈ మూడు దేహము లున్న వఱకును దన సుఖమును బొందుటకును దనకష్టమును బోగొట్టుకొనుటకును బురుషప్రయత్నము చేయక తీరదు కాబట్టి ఆధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికములను తాపత్రయ విశేషములను డప్పించుకొనుటకై ప్రయత్నము దేహస్మృతి యున్న వఱకు శక్తి కొలందిని సహజముగాఁ బ్రతిదేహియుం జేయుచునే యున్నాఁడు.

ప్రాణులకు స్వకర్మానుసారముగా వచ్చిన బుద్ధియొక్క హెచ్చుతగ్గు స్థితులం బట్టి కొందఱు త్వరగా మఱి కొందఱు తాలస్యముగా ననాది సంసారసముద్రమును దాటుచు ముక్తులగుచున్నారు. కొంత శక్తితో నడువ నుంకించువారికిఁ గేలూత్రయిచ్చి వేగముగా నడిపించినట్లు ప్రాకృతు ల్బుజ్జానులగు మనుష్యులకు వేదశాస్త్ర గురు

బోధలు కేలూత యిచ్చి త్వరగా సంసారసముద్రము న్నాటి చు
సాధనములయి సహజసిద్ధములయి దైవకృపచేత నీలోకమున ననాది
గానవిద్యతోనే కలిసివచ్చుచు కట్టెలతోఁ గలిసి యా కట్టెలను
రూపుమాపు ఁగ్నివలె విద్య యవిద్యను రూపుమాపి త్వరలోఁ గాని
యాలస్యముగాఁ గాని జీవుల నందఱిని సంసారబంధ విముక్తుల
నావింశక తీతదుతీతదు. అవిద్యామూలమగు సంసారబంధము స్వభా
వముగా జీవుల కెట్లు వచ్చెనో యట్లే సహజముగా విద్యామూలమైన
మోక్షముగూడ కలుగకమానదు. మరణ మెన్నటికైన రాకతీరదని
తెలిసినప్పటికి మరణమును తప్పించుకొనుటకై సహజముగా పురుష
ప్రయత్నము చేయకతీతదుగా? మరణము దైవికము. తన చావు
పుట్టువులు తనకుఁ బరోక్షములు. తన ప్రత్యక్షానుభవములో లేవు.
తన యుద్భవస్థితి నాశస్వరూపక భూతవర్తమాన భవిష్యత్కాలము
లందు జీవితకాలమంతయును దన స్థితిరూపక వర్తమానకాలమే.
తనకుజ్ఞప్తి రాకముందుఁగాని భవిష్యత్కాలమందుఁగాని తన స.గతి
యేమో తా నిశ్చయించి చెప్పఁజాలఁడుగదా? కాబట్టి తనకు దేహ
స్మృతి యున్నకాలమే మఱి యట్టి కాలమందుఁ దన యింద్రియ
ప్రాప్త్యములగు పదార్థములుమాత్రమే తన యదార్థములు. తన
కింద్రియవృద్ధిములు కాని పదార్థములు శశవిషాణములు గగనార
వింశములవలె నసంభవములు. నామమాత్రావశిష్టములుగాని
యదార్థములు కావు. తాఁ దన యింద్రియశక్తికొలఁది దన శరీర
స్మృతి యున్నవఱకు న్ననిపెట్టుచున్న ద్రవ్యగుణకర్మ సామాన్యవిశేష
సమవాయా భావములను సప్త పదార్థములు “ప్రమితి విషయాః
పదార్థాః” ప్రమితి యనఁగా వస్తుతత్వమువిశేషము చేయఁగలుగు
శరీరస్మృతి పరిణామస్వరూపక నిశ్చయబుద్ధి విశేషము. తనకుఁ
బరోక్షమైన తన జననమరణదశ లెట్లుండునో మఱి ఈజగదుద్భవస్థితి

నాశ మూలమేదియో యాసంగతి వేదశాస్త్రము లెంత శోధించినను గురువు లెంత బోధించినను మఱొంత తలక్రిందుగాఁ దప మొనరించి నను నిశ్చయముగా నవిద్యామూలము పౌరుషస్వరూపమగు నీ శరీర జ్ఞప్తి కెంతమాత్రమును గ్రాహ్యము కాదుకాదు. కాబట్టి దైవ మున్న పదార్థమే శశవిషాషాణమువలె నసంభవము. ఈ దేహస్మృతి కేవల పౌరుషమయమే కావున నిట్టి దేహేంద్రియ జ్ఞప్తికి లోబడి స్పష్టమగు జగమంతయును బురుషకారమే కనుకనే సజ్జనులు “పరోప కారార్థ మిదు శరీరమ్” అని స్వార్థపరత మాని లోకోపకారముగా నడిచి కేవలము తమ మంచి నడువడిచేత తమ తోడిజనులకు లోకోపకారక ధర్మప్రప ర్తనమును సూక్ష్మతప్రతులై సర్వభూతదయా పరులై స్వార్థపరత యొక్కింతయు న్లేక నిత్యమనన్తప్తి స్వరూప కై వల్యానందము సందుటకుం బురుషబ్రహ్మము కన్న మతెద్దియును సాధనమే లేనని మనోవాక్యాయ క్కములం దికరణశుద్ధిగాఁ బ్రతిక్షణము లోకులకు వెల్లడించుచుం దమ మంచి ప్రయత్నము కొన సాగి లోకోపకారముగా ఫలించినపుడు కేవల దైవకృపయే యట్టి మంచీకఁ గారణమని తమ లోకలనే భగవన్మాహాత్మ్యమును మెచ్చు కొనుచుఁ దమ సదుద్యమము కొనసాగనపుడు తమ ప్రమాదాలస్య ములచేతను మఱియుం దమ పురుషప్రయత్న లోపముచేతను లోకు లకు సదుపాయము చేయలేకపోతిమని జారిపడుచుందురు. కాని దుర్జనలవలెఁ దమ బుద్ధివిశేషముచేత జయమును మఱి దైవలోపము చేత నపజయమును గల్గునని యెంతమాత్రమును జాటరు. ఇంతేగాక నిక్కముగా లోకోపకారపరాయణులగుసజ్జనులు తమయంతరాత్మలో మాత్రము దైవమును బ్రతిక్షణమును ధ్యానించు చుండియును తాము దైవభక్తుమని కసీంతయు న్లోకులకు వెల్లడి చేయనేచేయ కహర్నిశమును లోకోపకారమునకై మాత్రమే తమ జీవితమంతయును ధారపోసెదరు.

సుషుప్తిదశవంటి మోక్షమును మఱియును స్వప్నమువంటి
 చోదనా లక్షణధర్మమును గూర్చి సంసారులు స్వార్థత్యాగులై
 కేవల లోకోపకారపరాయణులై న సజ్జను లీసంసారమున నున్నారా?
 యేరీ యొకరైన నగపడరు? జీవితేచ్ఛయు నన్నపానముల స్తమ
 శరీరసౌఖ్యమును గలిగించికొనుటకు నిద్రాహారవిహారసౌఖ్య ముచుభ
 వించుటకు మాత్రమే సహజముగాఁ బాంచభౌతిక సచేతన శరీర
 ప్రవృత్తి కలుగుచున్నదికదా? శరీరజ్ఞప్తి లేనివానికి జగమే లేదు
 కాబట్టి యట్టిజనుడు సుషుప్తునివలె లోకోపకారముగాఁ బ్రవర్తించ
 నేరఁడు శరీరజ్ఞప్తి యున్నవాఁడు తన శరీరము న్నిలుపుకొనఁదగిన
 నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యమును గావలసినంత సంపాదించు కొనుటకు
 మాత్రమే తన పురుషప్రయత్న మెంతవినియోగించినను జాలకుండును
 గదా యట్టి సంసారి స్వార్థపరత మానుకొనుట యస్వాభావికము
 మఱి యసంభవము. “స్వయం తీర్థాః పరాంస్తారయంతి” అనునట్లు
 తా బ్రతికి యున్నపుడు గదా యితరుల బ్రతుకును గూర్చి యాలో
 చించగలఁడు. తా నొసర్చుల తన పురుషప్రయత్న మంతయును
 దన శరీర పోషణముకే చాలునపుడు తన బ్రతుకు మానుకొని
 యితరుల బ్రతుకుకై యెన్నఁడైన బాటుపడవాఁ డున్నాడనుట
 బొత్తిగా వెట్టిమాట గగనారవిందమువలె నసంభవమకదా? కాని,
 లోకములోఁ దనసౌఖ్య మెఱుంగక తనకు సుఖ మెట్లుబునో కష్ట
 మెట్లు వచ్చునో యాసంగతి తెలిసికొనక పసిపాపవలె వస్తువివేకము
 లేనివా టుడఱును సంసారులు, నిత్యానిత్య వస్తువివేకముగల జీత్యేంద్రి
 యులు సూన్యత్రవతులు కృతప్రతిజ్ఞలు తపోధనులు స్వార్థత్యాగులు
 లోకోపకారముకై పాటుపడుచుఁ గేవలము దేహధారణమునకై
 మాత్రమే లోకోపకారము చేయుటకు మాత్రమే తగినట్లు నిద్రా
 హార విహారముల నియమించి సర్వలోకోపకారముగాఁ దమ యాప

జీవమును గడుపుచుం గోటి కొకరు స్వార్థత్యాగులై లోకోపకారము నకై తమ పౌరుషము నిద్వియోగించువా రుంటయును గ్రహము లందు భాస్కరుఁ డధికకాంతిం బ్రకాశించు స్వభావమున వెలయు నట్లు స్వార్థపరతకన్న లోకోపకారపరాయణత యధికముగాఁ గల్గు పుణ్యాత్ముఁడు యుగమున కొక్కడైన గౌతమ వ్యాసులవలెఁ బ్రాచీనులలో శంకరాచార్య ప్రభృతులవలె నర్వాచీనులలో నుండుటకూడ ససంభవ మనరాదు:

కాఁబట్టి లోకోపకారపరాయణులై పురుషప్రయత్నము గావించు పరమభాగవతుఁడగు సజ్జనుఁడు చుక్కలలోఁ జంద్రునివలె యుగమున కొక్కఁ డుండక తీరదు. అట్టి కేవల లోకోపకారపరాయణుడై మూర్తిభూత ప్రత్యక్షుడై వము నిద్రాహారవిహార తత్పరత లట్టి పుణ్యాత్మునియందు స్వార్థపరతంబట్టి యెంతమాత్రముం బ్రవర్తిల్ల నేరవు. ఒకరూపాయలో కొటిభాగములలోఁ గోటియవ భాగము లెక్కలోమాత్రమే యుండునుగాని ప్రత్యక్షముగా ద్రవ్య రూపముగాఁ బొంద నసాధ్యమైవటు లాపుణ్యాత్ముని నిద్రాహార విహారములయందలి స్వార్థపరత శూన్యముగానే యెంచక తీరదు. అమృహానుభావుఁడు కేవల లోకోపకారక ధర్మమూర్తియే యని సిద్ధాంతీకరింపక తీరదు తీరను. లోకులందఱాపరమభాగవతుని బోధ చొప్పున నాచరించి యిహపరములం దరింపవలయును వలయును. తల్లిని బిల్ల యాశ్రయించి హేయాదేయ వస్తువివేకము స్సంపాదించు కొను విధమున వేదశాస్త్రములఁ జూపుకొని లోకోపకారప్రవర్తకు లగు పెద్దల నడువడిఁబట్టి మంచిచెడ్డలం బిన్న లెఱిఁగి యొరులను సుఖ పెట్టి తాము సుఖపడుటకై పురుషప్రయత్న మొనరించక తీరదు.

ఆవగింజ కంటి కగళడుచున్నది దానిలో సగపాలు విభజి చి చూడఁగలము మఱి యాసగపాలులోఁ బదాటవభాగము న్నూడ నొక

విభమగు సూక్ష్మదర్శియగు నద్దము సాయముచేతఁ జూడఁగలముగాని యద్దాని నొక కోటిభాగములుగా విభజించుటకుఁగాని యట్టి సూక్ష్మతమ పరమాణు వున్నదని బుద్ధిచేత నిశ్చయింపవచ్చునుగాని ఇంచేంద్రియముల నేదానిచేతనైన నఁ బరికింపశక్యమగునా? ఇంద్రియాతీతమై యున్నమాత్రముచేత నావగింజకు నవ్యణక త్రవ్యణక పరమాణువులుండవని చెప్పవచ్చునా? యట్లేయింద్రియాతీతములగు పరమాణువులు లేవనరాదు. వాయుజలాగ్ని పృథ్వీభూతము లన్నియుం బరమాణు రూపముల చేరికచేతనే మహాదూపములై ఇంద్రియగ్రాహ్యములగుచున్నవి. మహాదూపముననున్న యగ్నియొక్క మహదుష్ణశక్తి పరమాణు రూపమున నున్న యగ్నికిఁ బరమాణుష్ణశక్తి యుండక తీటునా? కార్య మింద్రియ గ్రాహ్యము. కారణ మతీంద్రియము. కార్యము మహత్తు కారణ మణువు. ఈ జగత్కార్యమునకు దేవుఁడు కారణము. కార్యకారణములకు మహదణ దశాభేదముతప్ప వస్తుభేద మెద్దియును లేదు కాబట్టి “సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ తజ్జలానితిశాంతి ఉపాసీత” అనియు “హరిరేవ జగజ్జగదేవహరిః” అనియును “పురుష ఏవేదగ్ంసర్వమ్” అనియును వేదశాస్త్రములు బోధించుచున్నవి. కనుకనే రాగద్వేషములను రెండింటిని దొఱఁగి పరమభాగవతులు సర్వభూత సములై నిర్మలులై నిరమాంకారులై సర్వభూత దయా పరులై శత్రు మిత్ర భేద మరయక సకల ప్రాణుల కుపకారకముగా స్వార్థపరత లేక మనోవాక్కాయకర్మములం దికరణశుద్ధిగా లోకోపకారముకొఱకు మాత్రమే తమ జీవితము ధారపోయుచు సకల ప్రాణి ఫలరక్షణమునకై యన్నివిధములచేత మూర్తి భవించిన సత్యవయలన నీ సంసారమున సంచరించుచుందురు “ధియో యోనః ప్రచోదయాత్” అను గాయత్రీమంత్ర మా వివేకులయెడ సఫల మగుచున్నది. “వాస్తుదేవః సర్వమితి సమహోత్మా సుదుర్లభః” అను

భగవద్వాక్యానుసారముగా సట్టి పరమభాగవతోత్తములు లోకమందంత గాని యుండినను లోకులచే గుఱుతింపబడుట గాని మిక్కిలి యరుదు. అతీంద్రియ వస్తు విచారణమువలె లోకాతీత పరమభాగవతుల తలంపేల? ప్రస్తుత మింద్రియగాహ్యములగు పదార్థములలో మనుష్యుల లాదేయము లేవిషి మఱి హేయము లేవిషియో దేశకాల పాత్రోచితముగాఁ బరీక్షించి చెప్పఁ దగిన పండితులు నిఁ పేక్షులైన హాసముగాబోధింపక మానరుమానరు. కావునవర్తమానకాలమునకుఁ బనికివచ్చిన విధముగా లోకులు తమ నిద్రాహార పద్ధతులను బరస్పరానుకూలముగా మార్చుకొని యనోన్యస్య ప్రేమానురాగములతో నిహపరసౌఖ్యములఁ గైకొను విధ మెఱిగింపవలసియున్నది. ఏ కాలమున కేసంగతి యెట్లు జరుగవలయునో యట్లే జరుగక తీరిదని తెలిసియును సర్వజ్ఞులయిన మునులు వేదశాస్త్రము లేల యుపదేశించిరొయని వివేకవంతు లాలోచించి పురుషప్రయత్నమునఁ బ్రమాదాలస్యములకు సందోసంగక నిస్సృతి ధర్మమార్గములఁ గన్పర్చిరి. పరమధర్మమునకును లోకవ్యవహారమునకు నాకాశమునకుం దక్కిన భూతములకువలె భేదముదృశ్యాదృశ్యమైయున్నది. ఇహమునఁదిన్నగా సర్వజనానుకూలముగా సంచరించిన వానికే యిహపరసౌఖ్యము కలదు. లోకుల యనుగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడు కాని దుర్జనున కిహపరసౌఖ్యము లేదు. మఱి యాస్వాద్ధికపరుఁ డుభయలోకములకుం జెడును.

శబ్ద ప్రపంచ నిత్యత్వత్తి

ధర్మార్థకామ మోక్షములను పురుషార్థములలో ధర్మము వేదశాస్త్రముల విచారణస్వరూపము. మోక్షము బ్రహ్మవిచారణ రూపము. “అథాతో ధర్మజిజ్ఞాసా - అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా” అను ధర్మ బ్రహ్మజిజ్ఞాసలతో నీలోకవ్యవహారమునకు సంబంధ మేమియును

లేదు. ఆవగించులో కోటియవభాగముయొక్క తత్త్వవిచారణమువలె సతీంద్రియద్రవ్యలగు ఋషులకు మాత్రమే యాధర్మ బ్రహ్మవిచారణ ముతోఁ బనిగాని సంసారుల కర్థకామములను రెండు పురుషార్థముల విచారణముతోనే యవసరముగాని ధర్మమోక్షములను పురుషార్థ విచారణము తలకుఁ దగినవి. కాబట్టినిద్రాహార విహారసౌఖ్యమును సకలలోకానుకూలము సర్వజన సమ్మతము సంపాదించుకొనఁ దగిన వర్తమానకాలోచితమార్గమును నెదకుకొనవలసియున్నది. నిద్రాహార విహార సౌఖ్యమును లోకసమ్మతముగాఁ బొందుటకై చేయవలసిన చతుర్విధాభినయ విశేషము లెట్లుండవలయు ననఁగా - వాచికాభి నయము, గూర్చి-వాచికాభినయ మనఁగా సభిప్రాయము మనుష్యాది జంగమప్రాణుల నోటిపల్కుచేత నితరులకు వెల్లడించుట. నోటిపూస కంఠధ్వని ఆకంఠధ్వని శ్రుతి స్వరజాతి మూర్ఛ నాత్మకముగాను మఱియు సచ్చులు హల్లులయొక్క వ్యవస్థగల కేవల వర్ణాత్మకము గాను వ్యవహరింపఁబడు చున్నది. వైఖరీ సంజ్ఞం బరగు మనుష్యుల కంఠధ్వని “అగ్నిమిత్రే పురోహితమ్” అని యుచ్చరింపఁబడు చతు ర్వేదాత్మక శబ్దాత్మక చ్ఛందస్సనియును లౌకిక వ్యవహారోపయుక్త మగు “గౌః-అశ్వః భార్య-పుత్రః-గృహమ్” ఈ మొదలగుశబ్ద ప్రపంచము భాషయనియు సంకేతితము లయినవి. మొత్తముపై మనుష్యాది జంగమ ప్రాణుల కంఠధ్వని దేవభాషయనియును దేశ భాషయనియును రెండు విధములు, సర్వభాషల కేశబ్దము వృక్షము నకు బీజమువలె బుట్టిల్లొ మఱియును సకల దేశభాషా విశేషము లే భాషలోనికి మార్చి కావలసిన యర్థము చెప్పటకుఁ దగిన ప్రకృతి ప్రత్యయము లేర్పర్చఁ దగియుండునో నుత్తే శబ్దమాత్రము ప్రాణి కృతమైనను మఱియు జడజన్యమైనను సహజమైనను గృతిమైనను యంత్ర సంభూతమైనను గాత్ర సంభూతమైనను కేవలము శ్రుతిలయ

విశేషములం బట్టి యేయాధ్వని యేవస్తువులనుండి యే కారణముచేఁ గలుగుచున్నదో మఱి యాధ్వనియొక్క యభిప్రాయమెద్ది యో యాశబ్దము సజీవోపాధికమో లేక నిర్జీవ వస్తువునుండికలుగుచున్నదో యావిధమును గూలంకవముగా నేశ్రుతిలయ విశేషములు సచేతనా చేతన సకల వస్తు జన్య శబ్ద తత్త్వము సతీంద్రియ ద్రవ్య లెఱుంగు చున్నారో యట్టి స్వరకాల స్థాన ప్రయత్న విశేష సంభూతమగు ధ్వని దేవభావయు సంస్కృతము శాస్త్రీయమానాబడును. లోకము లోని యన్ని శబ్దములు సంస్కృతభావలోనికి మార్చి కావలసిన యర్థము చెప్పవచ్చును. కారణ మేమనఁగా భౌతికశాస్త్రముచేత నంత సంఖ్యాకములైన సూర్యకిరణములకుఁ బ్రత్యేక మొక్క కిరణ మొక్కొక్క గుణము కల్గి తక్కిన కిరణములకన్న భిన్నస్య జగత్కార్యమూల మగుచున్నది. అరుణవీతాది సంజ్వల సూర్యకిరణముం దేడు రంగులని సులభ బోధకై చెప్పబడెను. మఱియును సూర్యునకు వేయి కిరణములని కూడ సులభ బోధకై యేర్పర్చబడెను. వాస్తవము తర్కించి చూడఁగా సూర్య కిరణము లనంత సంఖ్యాకములు మఱియు నొకొక్క కిరణ మొకొక్క గుణము కలిగి యొకొక్కవిధముగా జగమున నొకొక్క కార్యమునొదవించుచున్నది. పామర దృష్టికిసూర్యుఁడు జిబ్బివలె గుండ్రగ బింబాకారమున మింట నగపడు చుదయాస్తమయముల నెఱుగాను నడుమింట మూసలోఁ ధళధళఁగరఁగుచున్న ధాతువువలెఁ గనపట్టుచున్నాఁడు. నానా వర్ణముల నొత్తముపై లోకములోఁ బ్రచురింపఁబడు నెఱువు పసువు నీలి మొదలగు కొన్ని రంగులతో మఱియును లోకాతీతమగు కొన్ని రంగుల కూడికను సంద్యారాగమున సూర్యకిరణము లగపర్చుచున్నవి. సూర్యకిరణమే యీ జగమునందలి సర్వజడచేతనాత్మక వస్తువుల నెద్దియో యొక వర్ణ విశేషమునఁ బ్రకాశింపఁజేయునట్లు

దేశభాష సంస్కృతము శాస్త్రీయభాషనాఁబరగి ధ్వన్యాత్మక వర్ణాత్మక శబ్ద స్వరూపమై సకల బ్రహ్మాండభాండమున కాకాశమువలె సంతర్బహిఃపూర్ణమై నిత్యమై సర్వజగత్కారణమై పరాపశ్యస్తీ మధ్యమూవై ఖరీ మూలమైన నాదబ్రహ్మమే దేశభాష యనంబడును.

ఆ దేశభాషయొక్క మొదటి ప్రతినిధివికారము “అగ్నిమిత్రే పురోహితమ్” అని చతుర్వేదాత్మకమై మానవుల వైఖరీ రూపమున వ్యవహృతమగు శబ్దస్వరూపము ఛందస్సనియును మఱి యావేద చతుష్టయము వివరించు శిక్షా వ్యాకరణ చ్ఛందో నిరుక్త జ్యోతిష కల్పాత్మక వాఙ్మయము దేశభాషయనియును మఱియును వ్యాసాది ముని విరచిత స్మృతి పురాణోపాసాది వాఙ్మయ మార్వయనియును, కాళిదాసాది ప్రాకృత మనుష్య విరచిత రఘువంశాది కావ్యవాఙ్మయము కేవల భాషయనియును, లోకవ్యవహారమునకు మాత్రమే యుపయుక్తమగు వాఙ్మయము ప్రాకృతమనియు, సనాదిసంప్రదాయసిద్ధ సంజ్ఞలం బరఁగుచున్నది. మనుష్యాది సకలజీవు లేయే యభిప్రాయములతో నెల్లెట్లు పలుకుచున్నారో యాయాశబ్దవిశేషము లతీంద్రియ ద్రవ్యలగు మనుల కెఱుక కావుననే “మానిషాద ప్రతిష్ఠాంత్యమగమః శాశ్వతీస్సమాః యత్రోచ మిథునాదేక మవధిః కామమోహితమ్” అని వాల్మీకముని యార్ష భాషం బల్కెను. పురుషులు సరీసృపములు పక్షులు మృగములు మనుష్యులు నానావిధ జంగమస్థావరప్రాణులగు స్థూలసూక్ష్మదేహు లందఱుం జేయు శబ్దములకును జడవస్తుజన్య ధ్వనికిని దేశకాలపాత్రవిశేషస్థితి నెఱిగిన యతీంద్రియద్రవ్యలగు మను లీశబ్దస్వరూప మిద్ది యీశబ్దముయొక్క యుత్పత్తిస్థాన మిద్ది యీశబ్దముయొక్క స్వరకాలస్థాన ప్రయత్న స్వరూప మిద్ది యీశబ్దముయొక్క యభిప్రాయ మిద్ది ఈ శబ్ద ప్రవృత్తికే బ్రయోజన మిద్ది ఈశబ్దముయొక్క యుద్భవస్థితి నాశముల

కారణ తత్త్వ మిద్ది యని యంతసంఖ్యాక వేదశాస్త్రముఖముల
 సనాదికాలమునుండియు సర్వజగ దుపకారపరాయణులై ప్రాకృత
 జనులం దరింపఁజేయు నభిప్రాయముచేత జతుర్విధాభిసయ విశేషముల
 న్వేల్లడించిరి. పర్వతములుగాఁ బడియున్న యపరిమిత సంఖ్యాక
 వేదరాశులలో బ్రహ్మదేవుఁడు లోకరక్షార్థమై మూఁడు పిడికిళ్ళు
 మాత్రము తీసి ఋగ్వజసామవేదములను పేర్లుపెట్టి ఋషులకుం
 బంచి యిచ్చెనను పురాణోక్తి ననుసరించి “యథాలోక స్తథా
 శేదః” లోకమే వేదము వేదమే లోకమందు జరుగుచున్న దంత
 యును నేదమందుఁ జెప్పఁబడేయున్నది మఱి వేదమం దున్న విధ
 మే లోకమందు జరుగుచున్నది. “ధాతాయథా పూర్వ మకల్పయత్”
 వేదములను జ్ఞప్తిచేసుకొని వేదోక్తానుసారముగా బ్రహ్మదేవుఁ
 డీజగమును సృజించె నను పురాణోక్తి ప్రకారముగా నీజగత్తునందు
 వినఁబడుచున్న నానావిధ శబ్దజాల మంతయుం వేదభావయే “సర్వం
 ఖల్విదంబ్రహ్మ-హరిరేవజగత్” అనుటచే దేవుఁడే యీజగ మంత
 యును “యచ్చ కించి జగత్సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేఽపివా, అంత
 ర్భూతృచ్ఛ తత్సర్వం వ్యాప్యనారాయణస్థితః” అను శ్రుతింబట్టియు
 దేవునికి న్న వేతేపదార్థ మీజగతి న్లేసప్పుడు దేవభావకన్న వేతే
 భావ యీలోకమున లేదని సిద్ధాంత మేలచేయరాదు? కాఁబట్టి
 దేవభావనాఁబడు సంస్కృతభావయే సకలలోక వ్యవహారభావలను
 ప్రాకృత దేశభావల కెల్ల జనని యని పెద్దల సిద్ధాంతము. ఇంద్రియ
 గ్రాహ్యుగు శబ్దమున కాకాశమున ఘటాకాశ పటాకాశ విభాగము
 వలె దిక్కునకూర్ధ్వాధః ప్రాకృత్యమాదివిభాగమువలె దేవభావనాఁ
 బరగిన యాకాశగుణమగు శబ్దమునకుఁ బ్రకృత వైకృతాపవ్రథంశాది
 విభాగములుం బ్రకృతిప్రత్యయములుం దదర్థవిశేషములం బరఁగు
 నాచి కాభిసయము దేశకాల పాత్రోచితముగా సనాదికాలము

నుండియు సనేకవిధముల మాటులు చెందుచు లోకమున వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. సర్వజన సామాన్యముగా నభిప్రాయ మిచ్చు శబ్ద విశేషములు నవరసాత్మకములై మిక్కిలి పరిమిత సంఖ్యాకములై కేవల ధ్వన్యాత్మకములై యుదాత్తాది నానావిధ స్వరగ్రామతాన మూర్ఛనములతో నఖిలదేశములందు వ్యవహరింపఁబడు శబ్దవిశేషములు సర్వదేశ భాషామూలముగు దేవభాషయు సంస్కృతభాషయు నాఁబడఁదగును. ఏ వాచికాభినయ విశేషముసామాన్యముగా నమస్తదేశజనుల కన్యోన్య్యాభిప్రాయ సూచనము కావించునో యాభాషయే దేవభాషయు సంస్కృతమునాఁ బరఁగును. సృష్టికర్తచేత సర్వజన సాధారణముగాఁ దత్తదభిప్రాయముఁ దెలియఁబడఁదగునట్లే శబ్దము కేవల ధ్వన్యాత్మకముగాని వర్ణాత్మకముగాని యేర్పర్పఁబడెనో యట్టి శబ్దమునకే దేవభాష యనిగాని సంస్కృతభాష యనిగాని సంజ్ఞలను వహింపఁదగును. కేవల శ్రవణమాత్రముచే నితరుల యభిప్రాయ సూచన మేశబ్దము కావించునో యద్దియే సకలలోక సామాన్యభాష యగు దేవభాష యనియును సంస్కృతభాష యనఁదగును.

ఆకాశమువలె సర్వజన సంవేద్యమయి ఏ శబ్దము ప్రకృతి ప్రత్యయవిభాగ మేర్పాటుచేయుట కవకాశము లేదో ఏ శబ్దార్థము కేవల శ్రవణేంద్రియముచేతఁ దప్ప మఱే యింద్రియములచేత నై నను గ్రహింపఁగలకము కాదో యట్టి సకలజనసామాన్య సంవేద్యమగు శబ్దమునకే దేవభాషయనియును సంస్కృత మనియుం బేర్లఁ దగును. సర్వజనులకును సామాన్యముగాఁ బరస్పరాభిప్రాయమును దెల్పఁజాలని “అగ్నిమిత్రే పురోహితమ్” శబ్దములును గ్రాంథికశబ్దములును తక్కిన వ్యావహారిక శబ్దములును దత్తదేశ కాల ప్రాతానసారముగా నుద్భవస్థితినిశముల నానావిధములుగాఁ బృథివ్యప్రే జోవాయు తత్త్వములు మాటుచున్నట్లు మాటుచున్న యనిత్యాసర్థకానుకరణ

డిథాదిశబ్దములను దేవభాషా సంజ్ఞకు న్గాని సంస్కృత ప్రాకృతాప
 భంశవిశేషసంజ్ఞకుఁ గాని తగవు తగవు. తత్తద్దేశకాల పాత్రాను
 సారముగా లోకులు తమలోఁదాము కల్పించుకొన్న ఘుణాక్షరముల
 వలె నెట్లు గ్రహించిన వారి కట్లు నానావిధాగణిత భిన్నాభిప్రాయము
 లిచ్చు కృత్రిమవాక్కులే యీ జనులందు వ్యవహరింపఁబడు వేద
 శాస్త్రాత్మకగ్రాంథిక శబ్దజాలమును సంస్కృతప్రాకృతాది వాఙ్మయ
 మంతయును ఏ శబ్దము తనకు స్థూలముగా మిక్కిలి స్పృటముగా
 వినఁబడియును దన చిత్తమున కే వికార మొదవింపక మఱియుఁ
 దా నితరులకుఁ దెల్పశక్యము కాకుండునో యట్టిశబ్దమే దేవభాష
 మఱి యీ శబ్దమే నిత్యనిర్గుణావ్యక్త సకలజగత్కారణమగు శబ్ద
 బ్రహ్మము. పాంచభౌతిక శరీరోపాధిచేతఁ బంచేంద్రియముల శక్తి
 కొలంది పంచభూతగుణములగు శబ్దస్వరూపరసగంధముల సహజ
 సామాన్యానుభవము సకల దేహధారులకుం దప్పదు. ఆర్యులై నను
 మ్నేచ్ఛులయినను ద్విపాత్తులయినం జతుష్పాత్తులయినను జంగమ
 స్థావరప్రాణులకుఁ జైతన్యము సమానమే యగునట్లు వినుట తాఁకుట
 చూచుట చవిగొనుట మూర్ఖునుటయును సకల జంతుసామాన్య
 సహజధర్మములే, ఆకాశమందుఁ బ్రాగాది దిగ్విభాగవిశేషములు
 కృత్రిమములు వ్యావహారికములు వాస్తవములు కావు. “వాచారం
 భణం వికారో నామధేయమ్” అను శ్రుత్యనుసారముగా సహజము
 నిత్య మపౌరుషేయమగు నాకాశగుణమయిన శబ్దము శ్రోత్రేంద్రియ
 గ్రాహ్య మగుటయే యాశబ్దముయొక్క వాస్తవతత్త్వము, ఆ శబ్ద
 మునకు స్వరకాలస్థాన ప్రయత్నవిశేషస్థిత్వర్థము లనిత్యపౌరుషేయా
 సత్యమిథ్యాకల్పిత కార్యములుగాని సకల జగన్నిదానా పౌరుషేయ
 సహజవాస్తవ శబ్దబ్రహ్మతత్త్వముకాదు. సహజముగానఁ బ్రకృతి
 పురుషసంయోగమున జగత్సృష్టి యగునట్లు శ్రుతిలయల యోగం

మున శబ్దప్రపంచోత్పత్తి యగుచున్నది. కేవల నిర్గుణబ్రహ్మమందు నానావిధ నామరూపాత్మక జగత్తారోపితమైనట్లు కేవల నిర్గుణ నాద బ్రహ్మమునందు నానాప్రకృతి ప్రత్యయాత్మ శబ్దప్రపంచ మారోపిత మగుచున్నది. బ్రహ్మమునందు జగము- రజ్జువందు సర్పము- నాద మందు వైఖరియు నారోపితములు భ్రాంతికల్పితములుగాని వాస్తవ ములు కావు కావని పరమాపులగు గౌతమవ్యాసాదిమునుల మతము దృఢముగా నమ్మినపుణ్యాత్ము లుభయలోకములం దరించుచున్నారు పులుపు, తీపి, వగరు, చేదు ఒట్టు, యుష్పలను వడ్డనములు తత్త దేశకాలపాత్రానుకూలోపాధికములుగాని వాస్తవములు కావు. ఒకరి పులు పింకొకరికి దీపి యగునట్లుకరికి హాయిగానున్న ధ్వని యింకొకరికిం గర్జకతోరము. ఒక్కరియన్న మింకొకరికి విషము కనుక శబ్దమునకుఁ బ్రకృతిప్రత్యయ నిర్ణయము ఉదాత్తాది స్వర నిర్ణయము భాషానిర్ణయమును భ్రాంతచేష్టములు గాని వివేకకృత్య ములు కావుకావు. కాబట్టి యేశబ్ద మే యర్థమున నుచ్చరించుటకుం బసినాటనుండియు సహవాసవశమున నలవాటుపడునో యట్టి శబ్దార్థ ముల గూర్చితన తోడిపాటి జను లేపదతులు నిర్ణయించిరో యా పదతుల న్దాగూడ ననునరించి గ్రహించిన సంగతులు తన బుద్ధి కొలఁది నితరులకు జతుర్విధాభినయ విశేషముల నెఱిగించుటకుఁ బ్రయత్నించుట జంగమప్రాణులకు నైజము. ఒక్కనీటికే సముద్రము నది సరస్సునూయి కాలువ మొదలగు నామవిశేషము లారోపితము లయినట్లొక్క శబ్దమునకే స్వరకాల స్థానప్రయత్నవిశేష భాషా గ్రంథము లారోపితములయి లోకవ్యవహారమున కుపయోగించు చున్నవి. ఆర్యప్రాణమునకును మ్లేచ్ఛప్రాణమునకును వస్తుభేదము లేనట్లు శబ్దమునకు సంస్కృతాపభ్రంశ భేదము కృత్రిమముగాని వాస్తవము కాదు. ఎట్లు భావించిన నట్లు జగము తోఁచకమానదు.

వాస్తవముగాఁ దన కెవ్వఁడును శత్రువుం గాఁడు మిత్రము
 న్నాఁడు శత్రు మిత్రత్వ మహంకార మమకార భావనా కల్పిత
 ములు గాని వాస్తవములు కానట్లు శబ్ద మండలి సంస్కృతాప
 భ్రంశభేదములు కల్పితములును వ్యావహారిక సత్యములు గాని
 సహజములుం బారమార్థిక సత్యములు కావు. పురుషుడు
 లయ-ప్రకృతిశ్రుతి-ప్రకృతి పురుషుల సంపర్కము జగత్కార్య
 హేతువు. శ్రుతి లయల సంయోగము ధ్వనికార్య హేతువు శ్రుతి
 లయలు రెండు నిత్యము లవ్యక్తకారణములు పారమార్థిక సత్య
 ములు ధ్వని వ్యావహారిక సత్యము అనిత్యకార్యము. మొట్టమొదట
 క్షణకాల మాత్రము విసంబధి వివరింపఁబడ శక్యముగాని ధ్వనికి
 శ్రుతి యని సంజ్ఞ అనేక సూక్ష్మధ్వను లొండొంట చేరుకొని విశం
 బడుటకుఁ దగిన స్థూలదశ సంజఁదగిన యవకాశము లయనాఁబడును.
 “క్రియాంతర్మధ్యవర్తి కాలోలయః” బ్రహ్మమువలె నిర్గుణము లయ.
 ప్రకృతివలె సగుణము శ్రుతి “యద్దృశ్యమ్ తన్నశ్యమ్” కాబట్టి
 అమృత నిత్య సత్య పారమార్థిక వస్తుత్త్వము నిత్యాసత్య వ్యావ
 హారికబుద్ధి విషయము కానేరదు “ప్రమితి విషయాః పదార్థాః” అను
 న్యాయ సూత్రము శాఖాచంద్రవత్తుగా బాలబోధకై యుపపాదింపఁ
 బడెను గాని మర్యా నిత్య బుద్ధికి నిత్యామృతత్వము నిర్ణయింప
 శక్యముకాదు. ఈజగత్కార్యమున కీశరీర హేతువగు తలిదండ్రుల
 వలెఁ బ్రకృతి పురుషులు కారణమని యనుమాన శబ్ద ప్రమాణ
 ములు మాత్రమే యాధారములు సరే, సుషుప్త్యవస్థ యనుభూత
 మయినప్పటికి సుషుప్తవస్థను గుఱించి “ఇదమిదమ్” అని యేనంగతి
 యును నిశ్చయింప శక్యము కానప్పడా సుషుప్త్యవస్థ వర్ణనమునకు
 దొరఁకొనుట బొత్తిగా వ్యర్థమగు పిచ్చిపని. వర్ణింపశక్యముగా కను
 మాన శబ్దోభయ ప్రమాణ మాత్రైక గమ్యమగు పరమార్థ వస్తు

చింత మనకేల? ప్రత్యక్ష వ్యవహారము గూర్చి హేయాదేయ వస్తు విచారణ మొనర్చి లోకోపకారము కావించుటయే యీ బ్రతుకున యుపయోగము. కాబట్టి దేశకాల పాత్రానుసారముగా బ్రస్తుతము లోకోపకారమగు రీతిని జతుర్విధాభినయ ప్రయోగనై పుణ్యము తెలిసినంతవఱ కష్టాల కుపదేశించుచు లోకోపకారముగా నజ్ఞనుఁడు నడుచుటకై పూరుషోవ్యమము చేయవలయును.

పురుషార్థ చతుష్టయ జీవనస్థితి

స్వప్న జాగ్రద్దశా ప్రపంచానుభవమున కీదేహస్మృతియే మూలకారణము. త్రిగుణాత్మకమగు శరీరస్మృతియే మూలప్రకృతి. ఈ స్మృతి యను త్రిపురసుందరి నిర్గుణుఁడగు పరమపురుషునియందు నిర్లిప్తమగు నాకాశమునఁ దక్కినభూత సంయోగ వియోగవిశేషము వలె నధ్యస్తమైయున్న దను సాంఖ్యసూత్రము మిక్కిలి సంయుక్త మనకఱియదు. “ప్రకృతిః కర్తృపురుషః పద్మప్రతాంబువన్నిర్లిప్తః— అనంగోహ్యాయం పురుషః” అను సాంఖ్యసూత్రము నుపనిషద్వాక్యమును బురస్కరించుకొని లోక రక్షాపరాయణుఁడై సర్వజ్ఞుఁడై గౌతమబుద్ధుఁ డేమి యుపదేశించెనో యద్దియే సాక్షాచ్చిప్రుఁడై న జగద్గురు శంకరాచార్యుఁడు నుపదేశించెను. బుద్ధుఁడును శంకరుఁడును బ్రతిపాదించిన తత్త్వ మొక్కటే. బుద్ధమతమునకును జగద్గురు మతమునకును భేదము రవంతయును లేదుభయులును సర్వజ్ఞలే సకలభూత దయాపరులే సకల లోకోపకార దీక్షావ్రతులే. ఆ యుభయుల బోధ స్వయముగా నాలించిన పుణ్యాత్ములూ కాలముం దుండు భాగ్యమఃకలవా రెవరచే నుభయలోకములం దరింపఁగల్గిరి. క్రమ క్రతముగా సంయద్దఱు మహాత్ముల యుపదేశములకు విపరీత వ్యాఖ్యానము లొనర్చుకొని జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులు బౌద్ధుల మనియు

నద్వైతుల మనియుం జెప్పకొనుచు స్వార్థపరులై భూతదయకు
 బదులు భూతహింస చేయు మతాచారములకుఁ గారణమైరి. తన
 కప్రత్యక్షమై ప్రత్యక్షోపమానాప్రవాక్య ప్రమాణత్రయగోచరము
 కాక లోకవ్యాపనహారమునకు రవంతయుం బనికిరాక పదివేలేండ్ల క్రిందట
 నున్న తన వృద్ధప్రపితామహుఁ డెట్టివాఁడో యని ప్రమాణమున
 వర్ణించు దొరిఁకొనుటయాకసమును దొలుచుటకుఁ జేయు ప్రయత్నము
 ఎలఁది చచ్చికాదా? సరే! జగత్కార్యము నహేతుకమని గాని
 సహజము నిర్వాతుక మనియుం గాని యుక్తులు చెప్పి స్థిరపర్చుట
 సంసరించు ప్రాకృతజన లోకోపకారక మెంతమాత్రము న్నాదు.
 నిష్ప్రయోజనము నీలోకమున కుపయోగముకాని చింతనందుట
 పిచ్చి. వివేకియగు మహావ్యుఁ డహంకార మమకారము లున్నంత
 వఱకును దేహస్మృతి యున్నంతవఱకు లోకోపకారముకొట్టకై తన
 జీవితము నుపయోగించినపుడే యాతఁడు పుట్టిపెరిగిన సార్థక్యము.
 “సకర్మణాన్ ప్రయా ధనేన త్యాగే నైకే అమృతత్వమానశః.”
 అను శ్రుతిప్రకారము త్యాగముచేతఁ దప్ప నితరవిధముచేత శాశ్వ
 తానందపదవి లభించదు. త్యాగ మనఁగా స్వార్థపరత లేక లోకోప
 కారక మగు ధర్మచూర్ణము తప్పకనడుచుట, “ప్రమాణ ప్రమేయే
 త్యాది తత్త్వజ్ఞానాన్ని శ్రేయసాధిగము” అను న్యాయమతమును
 స్థాపించిన యక్షపాదుఁ డగు గౌతమహర్షి యను “పురుషవేదగ్ం
 సర్వం యన్భూతం యచ్ఛభవ్యమ్” అను శ్రుతిచొప్పన “బ్రహ్మ
 సత్యం జగన్మిథ్యా” అని ప్రతిపాదించిన యద్వైతమతస్థాపకుఁ
 డగు సత్యవతీసుతుఁ డగు వేదవ్యాసమునియును సర్వప్రాణులకుం
 బరమావుఁడు గౌతమమహర్షి మతావలంబి యగు గౌతమ
 బుద్ధుఁడను “వ్యాసో నారాయణో హరిః” వ్యాసమూర్తిగా నవత
 రించిన గోవిందశిష్యుఁ డగు శంకరాచార్యుఁ డుభయుల మతములకుం

భేద మొక్కింతయును లేదు. స్వార్థత్యాగ మొనర్చిన సకలభూత దయాపరుడై సర్వలోకోపకారకమగు ధర్మమార్గము తప్పక జీవ యాత్ర గడుపుకొను పుణ్యాత్ముడు నిత్య సంతృప్తాంతరంగ స్వరూపక శాశ్వత కైవల్యానంద మందును. త్యాగ మనగా వైరాగ్యము, స్వార్థపరతలేమి వైరాగ్యము - లోకోపకారపరాయణతచేత స్వార్థ పరతలేమి యగు వైరాగ్యము సిద్ధించును. “సర్వంవస్తుభయాన్వితం భువిన్మణాం వైరాగ్యమేవాభయమ్” అను భర్తృచారి వాక్యాను సారముగా సహంకార మనుకార మూలమగు భోగవాంఛ మాను కొని పరోపకారమునకై మాత్రమే జీవించునలెడ విరాగి యనం బడును. త్యాగమనబడిన వైరాగ్యము. వైరాగ్య మనగా “సర్వేజనాః సుఖినోభవంతు” అని త్రికరణశుద్ధిగాఁ గోరుచు దన తోడిపాటిజనుల ప్రేమానురాగములకుఁ బాత్రుడై వారిని సుఖపెట్టి తా సుఖపడుపద్ధతి వైరాగ్య మనంబడును. ధర్మమోక్ష సాధక మార్గములగు శ్రౌతకర్మాచరణమునందును మఱి సన్న్యాసాశ్రమ ధర్మాచరణమందును బ్రత్యేవాయము రాసీక ప్రవర్తింపఁదగినవార లతీంద్రియ ద్రవ్యలగు ఋషులు తప్పఁ బ్రాకృతు ల్లింద్రియ వినశు లల్పజ్ఞులగు మానవు లొక్కింతయును ననుభులుకారు. “తాకిక వ్యవహారేషు యథేష్టం చేష్టతాంజనః, వైదికేషుతు మార్గేషు విశే షోక్తిః ప్రవర్తతామ్” అను మహాపాథ్యాయ వర్ధమాన వాక్యాను సారముగా సత్తీంద్రియ ధర్మమోక్షములను పురుషార్థము లతీంద్రియ ద్రవ్యలగు ఋషులు సాధించిన యింద్రియాధీనులగు నల్పజ్ఞ ప్రాకృత మర్త్యులు కేవల మర్థకామములను పురుషార్థములను సాధించు కొనుటకై యెవ రెవరి కేయే నడువడి స్వభావసిద్ధమో యాయా విధముగా సర్థకామములను పురుషార్థములను జననమృతముగా సంపాదించుకొనవచ్చును. అర్థకామములను పురుషార్థములను సంపా

దించుకొనుటలోఁ దనలోడిజనుల కెవ్విధముగానైన బాధరానిక తమ యిష్టానుసారముగా నడువవచ్చును. జనతంజకముగా నున్నజాలును, జగద్యధాభినయము లెట్లుచేసికొన్నం బరపార్థహానిలేదు. పరులను సంతోషపెట్టి యర్థకామముల నెట్లు ప్రార్థించినను దోషములేదు. కాబట్టి తనతోడిపాటివారి ప్రేమానురాగములు సంపాదించుకొను విధమునఁ దా నెట్లు భోగించి యర్థకామముల నెట్లు సుఖించినను సుఖింపవచ్చును. అత్యద్రియ ద్రవ్యలగు ఋషులు తప్ప నితరులకు ధర్మమోక్షములను పురుషార్థములఁ బొంద నమర్థు లెంతమాత్రము న్నారు కారు. దేహస్మృతికి ధర్మమోక్షములు కేవల మగోచరములు. అర్థకామములు మాత్రమే యీ శరీరస్మృతి కేమర్త్యబుద్ధికి విషయములు. ఈ లోకవ్యవహారము స్వప్నజాగ్రద్దశలందు సత్యమే. లోక వ్యవహారము సత్యముకానిచో వేదశాస్త్ర ప్రవృత్తి వ్యర్థమేకదా? కాబట్టి యీలోకము వాస్తవమే. యీలోకమున వ్యవహరించు మనుష్యులకుఁ దత్తదేశకాల వాత్రోచితముగా నాచరింపఁదగు సకల వర్ణాశ్రమధర్మము లవశ్యానుష్ఠేయము లని సిద్ధాంతీకరింపక తీరదు.

“భుక్తభోగాం జహోతి, నాభుక్తం క్షీయతే కర్మ కల్పకోటి శతైరపి, పాదోఽస్య విశ్వాభూతాని, కామిగాక మోక్షకామిగాఁడు” అను వాక్యములం బట్టి నిద్రాహారవిహారకర్మ స్వరూపము దేహస్మృతి మూలమగు నీ లోకవ్యవహారము జీవుఁ డనుభవించక తీరదు. సంపూర్ణముగా నగుణమగు నీ ప్రకృతిసంస్పృష్టజగత్కార్యము పాదోఽస్య విశ్వాభూతాని అనుటచేతఁ బరిమితము కనుక “త్రిపాదస్యామృతం దివి” అనుటచేతఁ బరుషుఁ డనుభవించి సంసారబంధమున నెట్లు చిక్కుపడినాఁడో యట్లే ప్రకృతిని సంపూర్ణముగా ననుభవించిన పిదప విడిచిపెట్టివై రాగ్యవంతుడై ముక్తుడగుచున్నాఁడు. వెయ్యెల

మబ్బు లే సహజకారణముచేత నిరాకారనిర్లిప్తాకాశము నలముకొని సాకారావలిప్తముగాఁ జేయుచున్నవో మఱి యట్టి సహజకారణము చేతనే “కాలరూపీ జనార్దనః” అనునట్లు కాలస్వరూపుఁడు నిర్గుణుఁడు నిర్లిప్తుఁ డగు పురుషుని ద్విగుణాత్మక ప్రకృత్యాత్మ సంసారము తనంతఁ గలిగియు చెడయుచున్నది. వాస్తవముగాఁ బురుషుఁ డగు జీవునకు సంసార బంధమోక్షకారణ మగు దేహస్మృతి రూపక జ్ఞప్తి యాకాశమందు మబ్బువలె నాగంతకు మనిత్వకార్యమును సాధ్యరోపితము మిథ్యయును దావారికముఁ బ్రాతిభాసికము భ్రాంతి కృత మెండమావులవలె మాయగాని నిత్యస్వభావమును యథార్థము న్నాదు. “శివః కేవలహమ్” అనునట్లు “అసంగోహ్యాయం పురుషః” అను విధమున నీలోకవ్యవహారమునకును జీవునకు మబ్బుల కాకసమునకువలె సంబంధ మొక్కింతయు లేదు. బుద్ధిభ్రమ చెందిన వెఱ్ఱిచానికిం బిశాచరోగస్తునకును మద్యపానికి న్మనోవికార వశమున లేనిపోని కల్పితవస్తువులు తోచునట్లు బుద్ధిమాంద్యము గల ప్రాకృతమనుష్యులకు మిథ్యాత్మకమగు నీ జగత్కార్యములీ నిద్రాహారవిహారతృప్తయు సుఖదఃఖాత్మక కర్మస్వరూపక సంసారము న్దోచుచున్నవి గాని నిక్కముగా బుద్ధిమంతులగు కపిలాదిమునల కీప్రకృతి సంబంధానుభవమే తగులక శాశ్వత కైవల్యాసందాను భూతయే “యత్రనాన్యగ్రచ్ఛ్రణోతి నాన్యత్పశ్యతి నాన్యద్విజానాతిన భూమా” అను బ్రహ్మస్థితియే మిగిలియున్నది. కాబట్టియే వేద మాతయగు గాయత్రీమంత్రజపముచేత మాబుద్ధి తిన్నబడుగాక యని ద్విజులహర్మిశము న్గోరుచుండురు. స్వార్థపరత లేక పరోపకారము నకై మాత్రమే బ్రతుకుచు సర్వజనసములయిన పరమ భాగవతులు తక్కి స్వపరభేదముతో స్వార్థైక తత్పరులై యహంకార మమకార ములం బ్రతుకు మానవులందఱును బుద్ధిహీనులే కనుక నీసంసార

నముద్ర మెన్నడు నడువనేరక “పాదోఽన్యవిశ్వాభూతాని” అనుట చేతను ద్రిపాదాత్మకామృత దీపమునకుఁ గ్రేసేడవంటి యీ జనన మరణ ప్రవాహరూపక సంసారాంధకారమునుండి తామెన్నటికి న్నెలువడనేరకుండు. మూడుపా శృమృతము దైవస్వరూపమున నొకపా లీమర్త్యజగము, అమృతమనఁగా మూఱకుండు దివ్యసుఖము. మర్త్యజగ మనఁగా “సుఖస్యాసంతరం దుఃఖం దుఃఖస్యాసంతరం సుఖమ్” అనున ట్లీ యెడ తెగని సుఖదుఃఖాత్మ సంసారబంధము, బుద్ధికి లక్షణము వై రాగ్యము నందుట, వై రాగ్యము కలవారి లక్షణము స్వార్థపరత యొక్కింతయు న్లేక కేవలము పరోపకారమునకై మాత్రమే జీవితకాల మంతయు నివియోగపర్చుచు “సర్వేజనాః సుఖినోభవంతు” అని యహర్దివమును జపించుచు లోకులందఱును దన యావజ్జీవితకాలములో హాయిగా నుండున ట్లొనరించుమని ప్రతిక్షణమును దేవుని వేడుకొనుచుండుట అట్టి వై రాగ్యవంతు లగు పరమ భాగవతుఁడే కవులనియు ఋషులనియును “నావృషిః కురుతే కావ్యమ్” అను విధముగా ధర్మోపదేష్టలనియుం బేర్కొప్పను, అట్టి సజ్జనులు పరమాత్ముని కేకపాదమగు నీమర్త్యప్రపంచ సంసారాంధకారమునుండి తమతోపాటు తమ తోడిపాటిచారిలోఁ దమ యుపదేశానుసారులగు పుణ్యాత్ముల నమృతరూపమగు దేవునిద్రిపాదాత్మక కైవల్యానందమునఁ జేర్చుచుఁ దాము తరించి యెరులం దరింపఁ జేయుచున్నారు అనిత్యమిథ్యాత్మక నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యసంపాదనైకప్రయోజనమాత్రము లగు నీ సంసారబంధనముు బిగించు సర్థకామములను పురుషార్థములను సంపాదించుకొనుటకై శిష్టాపదిష్ట మార్గము నవలంబించు సజ్జనులకు నకల జగత్సాక్షి యగు దేవుఁడు ధర్మమోక్షసాధకమగు సుభయలోక సంతారకబుద్ధి నొదవించక మానఁడు సర్వజనప్రత్యక్ష నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యాత్మకార్థ కామ

ములను పురుషార్థములు సంపాదించుకొనుటకై యధేష్టమార్గములను వ్యావహారికదశ నెవరియిచ్చానుసారముగా వారు సంచరించవచ్చును గదా! యర్థకామములను బొందుఁడి యని యెరు లుపదేశింప వలెనా? ఊపిరి తీసుకొనుఁడియని యెరులు చెప్పనవసరము లేనట్లర్థకామములను సంపాదించుకొండనియొక్కరొకరికిఁ జెప్పనవసరము లేదు.

మఱియును గగనారవిందమువలె శబ్దమాత్రకములగు ధర్మ మోక్ష తత్త్వములు బొత్తిగా నప్రత్యక్షము లింద్రియాతీతములగుట చేత వేదవిద్యల తత్త్వమిద్దయని గాని వేదార్థ మిద్దయని గాని వేదము లిట్లు బోధించుచున్నవని గాని మోక్షతత్త్వ మిట్టిదని గాని మోక్షా సంద మిట్లున్నదని గాని యహంకార మమకారాత్మక ప్రకృతి బద్ధులయి సంచరించు దేహు లెఱుంగ శక్యముకాదుగా! కాబట్టి ధర్మార్థ కామమోక్షములను పురుషార్థ చతుర్వర్గ సంపాదనము గూర్చి యుపదేశింపఁ బోవుట కేవలమును భ్రాంత చేష్టితము “కేవలమానం హివ్యాఖ్యానమ్” అను చందమున బుద్ధిమంతుడగువాని లక్షణము మానమే. మానమనఁగా “మక్తిర్నిర్విషయం మనః” అను విధమున “సాక్షిచేతాః కేవలో నిర్గుణశ్చ” అనునట్లు తటస్థుడై కుమ్మరిపురుగు మంటినివలె సంసారము సంటకుంట. సర్వజ్ఞులగు కపిలాదిమును లేల శాస్త్రము లోకులు కుపదేశించిరి? భూమస్థితి నూటకుండరేల యని యందురేని మానమనఁగా నన్నియింద్రియములను ముణుచుకొని మిన్నకుండ స్థితి యని యర్థమాకాదు. స్వార్థపరత న్నాని సర్వజన సములై సర్వభూత దయాపరులై సర్వలోకోపకారము కావించుటకు మాత్రమే కాయసిద్ధినొంది యశిమాద్యప్తైశ్వర్యవైభవము శాశ్వతానందులై శాశ్వత దివ్యాభీష్ట దేహధారులై తమతోడిపాటి వారలం జతుర్విభాభినయ విశేషములచేత బ్రహ్మానంద పరవశుల న్నావించు జీవనస్థితి

యని సునిశ్చితార్థమా. కాబట్టి బుద్ధి కలవారు ధర్మార్థకామమోక్షములను లోకోపకారముగా, దాము సంపాదించుకొని తమతోడిపాటివారికి సమకూర్చవలయును. కాబట్టియే జీవన్ముక్తులగు కపిలాదిమునులు ధర్మార్థకామమోక్షములను పురుషార్థములను సంపాదించుకొను తెన్ను లోకుల కుపదేశించుచుండిరి. అమృహమునుల యుపదేశానుసారముగా యథామతి స్లోకోపకారమొనర్చు సుదేశముతో స్వలాభ మాసింపక మిక్కిలి వ్యయప్రయాసలకోర్చి కవులిట్లు గ్రంథములం బ్రకటించుచుండిరి.

మిథ్యా ప్రకృతి స్వరూపము

“శబ్దార్థా కావ్యమ్” లోకోపకారముగు విధమునఁ జేయఁబడిన చతుర్విధాభినయము కావ్య మనఁ బరగును. కేవలమును స్వార్థపరులైన ద్రోహులొనర్చు చతుర్విధాభినయమన త్కావ్యము. స్వార్థపరులు గాక కేవలము లోకోపకారమునకై మాత్రమే జీవించు పరమభాగవతు లొనర్చు చతుర్విధాభినయము నిక్కమగు సత్కావ్యము. లోకోపకారకములగు మంచిపనులన్నియును సత్కావ్యములే. మఱియును లోక ద్రోహకరములగు చెడ్డపనులన్నియునుం గుకావ్యములే. జీవులందఱును సుకవులం గుకవులని రెండు విధముల స్పందించుచున్నారు. తమతోడిపాటి జనుల స్పంతోషపెట్టు సజ్జనులు సుకవులు. తోడిపాటి వానిని బాధించు దుర్జనులు గుకవులు, వేదములందుఁ దఱచుగా” గణానాంత్వా గణపతిగ్ం హవామహే, కవిం కవినామ్” అని కవి శబ్దము లోకోపకారకులగు దేవతలకును ఋషులకు సుదేశింపఁ బడుచున్నది. దుర్జనులయి చతుర్విధాభినయ మొనర్చు లోక ద్రోహులగు గుకవులను నిదాహార విహారసౌఖ్య భంగకరములగు రుజాజరామమృత్యువులవలెఁగలనై నం

జింతింప కు పేక్షించి లోకోపకారులగు మహాత్ములకు మాత్రమే మహా కవి సంజ్ఞ నిరూఢమైనది. ముండ్లు పొల్లచెత్తలనుపేక్షించి కావలసిన నిదాహార విహారసౌఖ్యకర వస్తువుల సపేక్షించు విధమున సాధుజన బాధాకరులగు దుర్జనుల నొడువు శబ్దార్థముల స్థకావ్యములవలె సరకు చేయ కుభయలోక సంతారకములగు సజ్జనులు నొడువు శబ్దార్థముల సత్కావ్యముల నాదరమున సంగీకరించవలయును.

“సత్యం బ్రూయత్ప్రియంబ్రూయ స్స బ్రూయా త్సత్యమప్రి యమ్” అను నిదాహార విహార సౌఖ్యాత్మకమగు సర్థకామములు కేవల లైహిక వ్యవహార మాత్రములు గనుక నారెండు పురుషార్థము లను మనోవాక్కాయ కర్మములచే జనులందఱు బరస్పర ప్రేమాను రాగములతోఁ గలసిమెలసి సంచరించు సడువడి స్వరసముగాఁ జతుర్విధాభిసయముల నోధింపఁ గల సహజ బుద్ధి వైభవమును, వేదశాస్త్ర జ్ఞానమును, సర్వలోక సాధారణానుభవమును గలవిద్వాంసులు మహాకవులనం దగుదురు. ధర్మమోక్ష తత్త్వజ్ఞానము కేవల పారలౌకికము గనుకఁ బ్రాకృత మనుష్యపండితులగు మహాకవు లభిస యింపఁజాలరు కావున సతీంద్రియ ద్రవ్యలగు భగవత్కవులనఁ దగు వ్యాసాది మహర్షులు మాత్రమే బోధింప నమర్దులు. కావున జగము నందు పారమార్థిక ధర్మ మోక్షము లను పురుషార్థములు సంపా దించుకొను జ్ఞానమును బోధించు వ్యాసాది భగవత్కవులను వ్యావ హారిక నిదాహార సౌఖ్యాత్మకార్థకామములను పురుషార్థములు సంపాదించుకొనఁదగు జ్ఞానము బోధించు కాళిదాసాది ప్రాకృత కవులుగాఁ బారమార్థిక కవులు వ్యావహారిక కవులని కవులు రెండు తెఱగుల నుండు. ధర్మమోక్షములనలెఁ దదుపదేష్టలగు వ్యాసాది భగవత్కవు లతీంద్రియులు లోకాతీతులు కనుక ననుమాన శబ్ద ప్రమాణములచేత మాత్రమే యా మహర్షుల యథార్థ స్థితి నెలిసి

కొనవలయును. వారి చరిత్రము లోకాతీతము ప్రాకృతులగు మనుష్యులు తెలియ నసాధ్యము కనుక వారి సంగతి ప్రస్తుత విచారణీయముకాదు. మఱియుం బాకృత కవులలో సకల జనులకుం బరస్పర ప్రేమానురాగము లొదవునట్లు నిద్రాహారివిహార సౌఖ్యాత్మకములై వ్యావహారికములయిన యర్థకామములను పురుషార్థములను సంపాదించుకొను జ్ఞాన మప్రాదత విద్యావైశద్యముతోఁ జతుర్విధాభినయ విశేషములం బోధింపఁ గల కాళిదాసాది ప్రాకృత కవుల వాచికాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయ విశేషములం దత్తదేశకాల పాత్ర చిత్రముగా సకలలోకులందఱులగు విధమునఁ బ్రయోగించినపు డఖిలజనులు న్నవులయి సకల లోకోపకారమగు విధమున సర్థకామములు సంపాదించుకొనఁ దగినట్లు చతుర్విధాభినయ నిపుణులయి నిక్క పు మనుష్యులనెఁబడుదురు.

క్షణికాల మాత్రమే శ్రవణేంద్రియ గోచరమగు నవ్యక్తకల నాదము శ్రుతి యనఁబడు నాధ్వనియే యనుకరణనాత్మకమై యొక్కతీరుగా హెచ్చు తగ్గులు లే కెడతెగ కొక నిమిషము వినంబడనేని యట్టి దీర్ఘ ధ్వని స్వర మనంబడును కొఱవెత్రిప్పనవుడు జ్యోతి యెడతెగని వలయాకారముగాఁ గనపర్చు చాలనావకాశ స్థితి వైచిత్ర్యమువంటిదే ధ్వన్యనుకరణనావకాశము న్నోపనీకుండు క్రియాంతర్వర్తి కాఁములయ యనంబడును. కావున మూర్తాభివ్యక్తనాదమునకులయ యనియు మూర్తాభివ్యక్త క్షణికనాదమునకు శ్రుతి యనియు శ్రుత్వను కరణనాత్మక దీర్ఘ కాల స్థిత ధ్వనికి స్వరమనియును సంజ్ఞలు, లోకవ్యవహారము నకై యేర్పర్చఁ బడెను. వ్యావహారిక దశలో మధ్య విలంబ లయలతోఁ గొలఁది గొప్ప యవకాశములం బల్కు ధ్వనుల లఘూ గురు ప్లుత స్వరవిశేషములు కేవల ధ్వన్యాత్మకముగాను వర్ణాత్మకముగాను వాచికాభినయము ప్రయుక్తమగుచున్నది. శ్రుతిజాతి

స్వరగ్రామ మూర్ఖునలు కేవల ధ్వని విశేషములు, అచ్చులు హల్లులు
వర్ణాత్మక ధ్వని విశేషములు. కేవల ధ్వనిరూపకమగు వాచికాభి
నయము సర్వ జన సాధారణ భావ యనఁ దగును. మఱి యచ్చులు
హల్లులు గల వాచికాభినయము సాధారణ ఛందః సంస్కృతా
ద్యనంతభాషా విశేషములయి వ్యవహరింపఁబడుచున్నవి. వైఖరియనం
బడు మనుష్య కంఠధ్వని జుగుప్సాశ్లేల భయ లజ్జ లొదవించి జనులకు
బరస్పర ద్వేష మొదలించని విధముగాఁ దమ తమ యూహను
ధ్వన్యాత్మకముగాఁ గాని వర్ణాత్మకముగాఁగాని యేకీతి స్పృయోగింపఁ
బడినప్పటి కాశబ్దము సంస్కృత శబ్దమే యనఁ దగియుండును.
లోకోపకారముగాఁ దత్తద్దేశకాల పాత్రోచితముగా శ్రవణ సుఖ
ముగాఁ దమ యూహ విస్పష్టముగా బోధపడునట్లు వాచికాభినయ
మొనర్చవలయును. ఏ దేశములో నే భాష పండిత పామర బోధకమై
యున్నదో యట్టి భాషతో జనరంజకముగా వాచికాభినయ మొనర్చ
వలయును. మఱి యాంగికాభినయ విశేషములగు వ్రాత చిత్ర శీఘ
నము మొదలగు చాక్షుష శిల్పవిశేషములం బ్రయోగించవలెను.
ప్రస్తుతకాలమందు సర్వజన సాధారణముగా వాడుకలో నున్న
పూర్వభాషా పద్ధతుల స్తంభ విరచన న్నావింపవలయును. లోక వ్యవ
హారమునకుఁ బనికిరాక కేవలము మునులకు మాత్రమే యుపచరించు
నలొకికార్థ ప్రతిపాదక గ్రంథములు ముని ప్రోక్తము లనియు సర్థ
కామములను లొకిక పురుషార్థ సంపాదనోపయోగములు కాకుండి
యును దురవగాహము లయ్యును బఠించుటచేత మాత్రమే యపూర్వ
స్వరూపి ఫలము నిచ్చుననియును వేదము లనియును శాస్త్రము లని
యును గేవల ధర్మ మోక్షములను పురుషార్థము లనియును వర్తమా
నోపయోగ మెంతమాత్రము న్నాని యలొకిక శబ్దార్థములం బ్రాతః
పంచాంగములవలెగతజలనేతుబంధన వర్జనమువలెఁ బ్రాతః కలవలె
నుపేక్షింపవలయును.

వేదశాస్త్ర పురాణేతిహాసాద్యష్టాదశ విద్యారహస్యవేత్తల
మని దంభ వేషములతో శిష్టాచార పరాయణులమని యగ్రజాతుల
మనియు ని దాహారవిహార సౌఖ్య మొదలవింపఁదగు సర్వకామములను
పురుషార్థములను వంచకులై కేవల స్వార్థైకపరులై పరుల సౌఖ్య
మొక్కింతయుఁ దలఁపక ధూర్తపామరులం బెదరించుకొని మొండి
కూటి యాచనమున బ్రతుకు ద్విజమృత్యుల వాచికాద్యభిసయము
సక్కవినయము లోకద్రోహకరమని తెలిసికొని యట్టి మోస
కాండను సంఘమునుండి బహిష్కరించవలయును. సక్కయేడ
దేవలోకమేడ, కుక్షింభరుండు ప్రాకృతుండు జ్ఞానలవ దుర్విదగుండు
వీని వీఁపే వీఁ డెఱుంగఁడు వీని కొలబద్దతో “బింబ మింత వెడల్పు
కావలసిన సూర్యసిద్ధాంతములో వ్రాయఁబడియున్నదని చూడుఁడని”
కూటికిఁ గాని గుడ్డుఁగాని కసితయుం గొఱగాని సారకాయలు
సఱకు మోసకాండు మనుష్యసంఘసన్యము న్నైరుపబుట్టిన గాబుకలు
పంటు తెలుపువంటివాఁ డని లోకోపకారపరాయణుఁ డగు మహాకవి
తన యభిసయ వివేషములం బ్రచురించక తీఱదు తీరదు. ధర్మమోక్ష
బోధకములయి కేవల పారలౌకికార్థప్రతిపాదకములయి యతీంద్రియ
ద్రవ్యలగు వ్యాసాదిమునులకు మాత్రమే వేద్యములయి యీలోకమున
కొక్కింతయు నుపచరింపకుండు ధర్మమోక్షములను పురుషార్థములను
సాధించు సాధనములగు వేదశాస్త్రములు తా నెఱింగినట్లల్పజ్ఞుఁడగు
మానవుఁడభిసయించుటకన్న లోకద్రోహకరమగు కార్య మింకెద్దియు
న్గాదు. లోకవ్యవహారమునకుఁ బనికివచ్చి ప్రజోపకారకము లగు సర్వ
కామములను పురుషార్థముల సాధింపఁదగిన యభిసయము న్దన శక్తి
కొలంది న్నావించుచుం దన తోడిపాటి వారితోఁ గలసిమెలసి పాటు
పడుచుం దన నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యము సకలజన సమ్మతముగా
సనుభవించు పరమభాగవతుని చతుర్విధాభిసయ విశేషమే సకల
జనాదరణీయమని సిద్ధాంతము సిద్ధాంతము.

వాస్తవముగా నాప్రత్యక్షానుభవముం బట్టి త్రిగుణాత్మక మగు స్వప్న జాగ్రత్సుషు పిదశాస్వరూపకమైన నాదేహస్మృతియే యీ ద్రవ్యగుణ కర్మసామాన్యవిశేష సమావాయాభావములను సప్త పదార్థమయ జగత్కార్యము లన్నియును విస్మృతి యనగా “నా సదా నీన్నోఽసదానీతమ ఆనీదివి శ్రుతిః “నిష్క్రియమ విక్రయము నిర్గుణము శాంతము నిరంజనము” “సాక్షీచేతాః కేవలోఽర్థణశ్చ, ప్రకృతిః కర్త్రీ, పురుషః పద్మ పత్రాంబువ నిర్లిప్తః” అన్నస్థితి ఈ శరీర జ్ఞప్తియే త్రిగుణాత్మకమై సకల జగద్వికారస్పృశిని ప్రళయములం గనిపెట్టుచున్న ప్రకృతి, ఈప్రకృత్యాత్మక శరీరజ్ఞప్తియొక్క జ్ఞానక్రియేచ్ఛాశక్తి ప్రవృత్తికి కారణమయ్యు నిర్లిప్తుడై నిర్గుణుడై సచ్చిదానంద లక్షణుడై భక్తరక్షాదీక్షితుడైన పరమపురుషుడు నారాయణుడు “ఏకమేవా ద్వితీయం బ్రహ్మ” స్వయంప్రకాశుడై యున్నాడు. ఈశరీరజ్ఞప్తికి సత్త్వరజస్తమోమయ ప్రకృతి యనిగాని జీవాత్మ యనిగాని పేరు. స్వప్న దశయందులేని జగము వాస్తవముగాఁ దోచునట్టి శరీరస్మృతి దశయందునేను నాది యది యిది నాకు వేఱు వస్తువు లివి నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యవాంఛయా కోరిక నీర్చు కొనుటకై చేయుచున్న ప్రయత్నము మఱలఁచుటలఁ గలుగుచున్న తుత్పిపాసాది దేహకష్టంబులకుఁ బ్రక్రియ లన్న పానాదికముచేఁగావించి సంతృప్తిపొందు చుండియును స్వప్న జాగరావస్థల న్నానా జగద్వికారముల న్గనుచు నాదేయ హేయవస్తునిరూపణము కావించుచు స్వానుభవైకవేద్యము లయి తనకుఁ గష్టము లేవ్వయో సుఖము లేవ్వయో యొక్క సారి నిశ్చయింపఁజాలక క్రమక్రమముగా దేశకాల పాత్రానుసారము నొకప్పుడు తనకు సుఖము వాస్తవమనుకొన్న పదార్థ మింకొకపుడు

తనకు దుఃఖము కల్గి యనుకొనుచు మొత్తముపై యే యంశమందు సంశయముతీతక “ఇదమిత్యమేవ” అని యేవిషయమందు దృఢనిరూఢ నిశ్చయజ్ఞానము లేక యవశములయి తన కోరినట్లు ప్రాపించకుండు స్వప్నజాగ్ర తుష్టుప్తిదశ లనుభవించుచు నేవస్తువును గూర్చియైనం దెలిసిన ట్లాకప్పుడు బొత్తిగాఁ దెలియన ట్లాకప్పుడు తెలిసీ తెలియక సంశయించుచు మఱొకప్పుడు మనఃస్థైర్యము మాటిమాటికిఁ దప్పచు గాలివశమునం బరిభ్రమించు చొక్కాకువలె సత్త్వరజస్తమోగుణాత్మ మగునీ దేహస్మృతి యొకప్పుడు నిర్వికారముగా నుంటయు నింకొకప్పుడు సుఖదుఃఖాత్మక లోకవ్యవహారమునఁ జిక్కి పొంగుచుం గ్రుంగుచుంటయును సవరసముల తత్తద్దేశకాల ప్రాతానసారముగా దైవపౌరుషవశత సభినయించుచుంట కనిపెట్టుచుంటిని “సోఽయం దేవతః - సవవాహమ్” అను తీరున నిన్నటివాడఁనే నేడున్న నేను “సుఖమస్వాప్నమ్” హాయిగా నిద్రించితి నేమి జరిగెనో నేనెఱుంగను నాకుఁ గల యెద్దియను రాలేదు. నే నెట్లుంటినో నాకుఁ దెలియదు. నా శరీరజ్ఞప్తియే నాకు లేదన్నపుడు నాకు వేతే లోక జ్ఞాన మెట్లుండును ? నా నిద్రలో నీయి స్వప్నములుం గంటి నిపుడు మేల్కొంటి నీలోకము నానాకారముల నానాకార్యముల కన్నానావస్తువులు నాజ్ఞప్తిలో నున్నవి - నాకుఁ బ్రత్యక్షము లివి నా యింద్రియ దృష్టములయి నవి గాని యీవస్తుతత్త్వము బొత్తిగా నే నెఱుంగఁజాలను మఱియీవస్తుతత్త్వముగూర్చి కొంతవఱకునాకుఁ దెలియును-ప్రకృతము నా శరీరపోషణమునకు సౌఖ్యకరములగు పదార్థములు కావలసినవివి.

నా కనిష్టములు బాధాకరములగు పదార్థము లివి ప్రత్యక్షోపమానానుమాన శబ్దప్రమాణములచేత నాకుఁ దెలిసినతత్త్వ మిద్దికాని యీసంగతి యిదే యను మనోనిశ్చయము నాకు లేదు. వేయేల. నే నను పదార్థముసంగతి నిశ్చయించి నేఁ దెల్పలేను. నా దశేంద్రియములు పంచభూతాత్మకములు. నా శరీరమును

గూర్చియే నాశరీరతత్త్వ మిది నామనస్తత్త్వ మిది యని కలహాపే
ప్రమాణముచేతనైనం దెలియఁజాలని నేను నాశరీరమునకు నామన
స్సుకు నాకును వేరుగఁ దోచు నీజగత్కార్య తత్త్వముంగూర్చి
“ఇదమిత్థమ్” అని యే ప్రమాణము నాశ్రయించి చెప్పటకు సం దే
హము తీఱకున్నది. నిస్సందేహముగా నాయెఱింగిన సంగతి నాశరీర
స్మృతి యున్నంతవఱకు దేహేంద్రియ పాటవము బొత్తిగా లేనపుడు
నా యనుభవము బైకిఁ దెల్పలేకున్నను “అహమస్మి” నే నున్నానని
మాత్రము నిస్సంశయముగా నిరూఢిగా వాస్తవముగా నా యున్నిని
మాత్రము నేఁ గనిపెట్టుచుంటిని నాకుఁదోచు జగమునుగూర్చియును
మఱి ననుగూర్చియు వాస్తవతత్త్వమును “ఇదమిత్థమ్” అని
ఏ ప్రమాణముచేతనైనను నిశ్చయింప నమర్థుఁడు న్నాను. “అహమత్యా
కారకజ్ఞానమ్” నేనను జ్ఞప్తిమాత్రమే నాకు వాస్తవముగా
నిశ్చయమై యున్నదిగాని నా మనస్సును గూర్చిగాని నా దేహమును
గూర్చిగాని నే నను జ్ఞప్తికన్న మఱి నాకు వేరుగాను. నామనస్సు
నాశరీరమునాకుఁదోచుజగత్కార్యములఁగూర్చి యే ప్రమాణముచేత
నైన నే నెద్దియుం దెలిసి యేసంగతిగాని దెలిసికొనఁజాలకున్నాను.
నాశరీరముగాని జగముగాని మఱేతలంపుగాని నా కిప్పుడు లేకున్నను
నామనస్సు నిర్విషయమై నా యంతర్బాహ్యేంద్రియములనే మఱియు
సమస్తేంద్రియములద్వారమున వచ్చు నా యనుభవమును నా ధ్యాన
యోగబలముచేత నేను మఱచి పునరుద్ధాపనములేనిసమాధిం బొందఁ
గలనను నానకు నా సుషుప్తిదశయును నా గాఢమార్చాదశయును
నాకుఁ దొలంగిన పిమ్మట నా కారెండుదశలయం దెద్దియు నెఱుంగ
కుండిన తత్త్వము న్నాడ నారెండుదశలందుం గ్రియాశక్తి లేక కేవలము
సూక్ష్మరూపమై మొలకెత్తఁదగింత శక్తియు నవకాశము లేకున్న
భీజమువలె నా యీ దేహేంద్రియములం దీశరీర జ్ఞప్తి యణంగి

యున్నది. నా యీ దేహేంద్రియ జ్ఞప్తిరూపకమగు సహంకార మమకారము లేకాలముండైనదిగి తలచూపజాలని విధమున దగ్ధ బీజమువలె గాఢవైరాగ్య సంప్రాప్త భూమస్థితి వొదలించు బ్రహ్మ సమాధి జెందెనేనీ యపుడు త్రిగుణసామ్యమగు ప్రకృతిరూపమై యీస్మృతి నిర్దుష్టమై గుణపకోపశాంతిచేత సహంకార మమకారాది మిథ్యావికారానుభవములేక నిర్గుణుడగు పరమపురుషునిలో విలీనమై సగుణమయ్యును గుణసామ్యస్థితిచేత సహంకార మమకార శూన్యమై "పాదోఽస్య విశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతందివి" అను శ్రుతి వాక్యానుసారముగా ముప్పా లమృతపురుష స్వరూపమున లీనమై పరమపురుషుని సచ్చిదానంద లక్షణమగు లీలాప్రవృత్తి ప్రయోజన ముకై విశ్వసృష్టిస్థితి నాశ విచిత్రానుభవము న్నామమాత్రావశేషమై నిలిచియుండు సనుకొనెదనుండపమానానుమాన శబ్దపమాణము లనుభవములేక ప్రత్యక్షప్రమాణానుభవము కలుగనేరదు, జ్ఞానజ్ఞేయ జ్ఞాతృవస్తుత్రిపుటిచేతఁగాని నేను నాది యదది యను దృష్టియే కలుగుటకు వీలులేదు. "ప్రమితివివయాః పదార్థాః" ప్రమితి యనఁగా యథార్థజ్ఞానము. యథార్థజ్ఞానముచేత దెలియఁబడునవి ద్రవ్యాది పదార్థములు, ద్రవ్యాది సప్తపదార్థములను ప్రమేయముల యథార్థ తత్త్వమును ప్రమితిసాధనముచేతఁ బ్రమాత తెలిసికొని శాశ్వతానందము సందుచున్నాడు. సహవాసముచేత సిరియబ్బుట లోకములో మిక్కిలి యరుదుగాని చీడ తప్ప కబ్బు నను సామెతఁగా వేదశాస్త్రవేక్షణముచేతను యథార్థజ్ఞానమగు ప్రమ యబ్బలేదు, మఱియును శ్రేణాభక్తులు కుదురలేదు. కాని దుర్జనసహవాసముచేత నాస్తిక్యమును భ్రమయును మిథ్యాజ్ఞాన సంశయములు తప్పక నా మనసు నలముకొని యభివృద్ధిపొంది యెంత విడిపించు కొనుటకుఁ బయత్నించినను విడువక దుర్వ్యసనమువలె దిన దిన ప్రవర్థమాన

యున్నది. నా యీ దేహేంద్రియ జ్ఞప్తిరూపకమగు సహంకార మమకారము లేకాలమందైనది దిగి తలచూపఁజాలని విధమున దగ్ధ బీజమువలె గాఢవైరాగ్య సంప్రాప్త భూమస్థితి వొదలించు బ్రహ్మ సమాధి. జెందెనేనీ యపుడు త్రిగుణసామ్యమగు ప్రకృతిరూపమై యీస్మృతి నిర్దుష్టమై గుణపకోపశాంతిచేత సహంకార మమకారాది మిథ్యావికారానుభవములేక నిర్గుణుడగు పరమపురుషునిలో విలీనమై సగుణమయ్యును గుణసామ్యస్థితిచేత సహంకార మమకార శూన్యమై "పాదోఽస్య విశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతందివి" అను శ్రుతి వాక్యానుసారముగా ముప్పా లమృతపురుష స్వరూపమున లీనమై పరమపురుషుని సచ్చిదానంద లక్షణమగు లీలాప్రవృత్తి ప్రయోజన ముకై విశ్వసృష్టిస్థితి నాశ విచిత్రానుభవము న్నామమాత్రావశేషమై నిలిచియుండు సనుకొనెదనుఁడపమానానుమాన శబ్దపమాణము లనుభవములేక ప్రత్యక్షప్రమాణానుభవము కలుగనేరదు, జ్ఞానజ్ఞేయ జ్ఞాతృవస్తుతిపుటిచేతఁగాని నేను నాది యదది యను దృష్టియే కలుగుటకు వీలులేదు. "ప్రమితివివయాః పదార్థాః" ప్రమితి యనఁగా యథార్థజ్ఞానము. యథార్థజ్ఞానముచేఁ దెలియఁబడునవి ద్రవ్యాది పదార్థములు, ద్రవ్యాది సప్తపదార్థములను ప్రమేయముల యథార్థ తత్త్వమును ప్రమితిసాధనముచేతఁ బ్రమాత తెలిసికొని శాశ్వతానందము సందుచున్నాఁడు. సహవాసముచేత సిరియబ్బుట లోకములో మిక్కిలి యరుదుగాని చీడ తప్ప కబ్బు నను సామెతఁగా వేదశాస్త్రవేక్షణముచేతను యథార్థజ్ఞానమగు ప్రమ యబ్బలేదు, మఱియును శ్రేష్ఠాభక్తులు కుదురలేదు. కాని దుర్జనసహవాసముచేత నాస్తిక్యమును భ్రమయును మిథ్యాజ్ఞాన సంశయములు తప్పక నా మనసు నలముకొని యభివృద్ధిపొంది యెంత విడిపించు కొనుటకుఁ బయత్నించినను విడువక దుర్వ్యసనమువలె దిన దిన ప్రవర్థమాన

యను చందమున నీసంసారదుఃఖపాశబంధ మూపిరి యున్నంతవఱకు
స్వార్థత్యాగులై వైరాగ్యవంతులై కేవల లోకోపకారపరాయణు
లగు పరమభాగవతులకుఁ దప్ప నస్మదాది నిదాహరవిహరసౌఖ్య
తత్పరులకుఁ దప్పదు తప్పదు 'సత్సంగత్వే నిస్సంగత్వం నిస్సంగత్వే
నిర్మోహత్వం, నిర్మోహత్వే నిశ్చలతత్వం నిశ్చలతత్వై జీవన్ముక్తిః"
ఇట్లు జీవన్ముక్తులగు పుణ్యాత్ము లెవ్వరో యెచ్చట సున్నారో
ఘూకమునకు సూర్యప్రకాశమువలె సజ్జ్ఞానాంధకార నిర్మగ్నులై
యహంకార మమకారబద్ధులై స్వార్థకతత్పరులయి దుర్వ్యస
నాసక్తులై నిదాహరవిహర భోగపరాయణులై జ్ఞానలవదుర్విదగు
లగు ప్రాకృతజనులకు మిక్కిలి దుష్ప్రాప్యము.

కొఱవి త్రివ్వనవ్వడు సంపూర్ణ చక్రాకారముగా నగ్ని వలయ
రేఖి యెడ నెడ నందు లగవడనీక యేకముగా గతివేగవశమున
నగవడుటచేత చైతన్య మనునగ్నితోడి కొఱపులవలెనున్న వాయుగ్ని
జలపృథివీ పరమాణువులు నిర్గుణుడై పరమాకాశస్వరూపుడై
ప్రకృత్యాత్మక సర్వజగత్సృష్టిస్థితినిాశక్రియల కాధారమైయున్న
పరమపురుషునియందు "యంత్రతారూఢానిమాయయా" అనునట్లు
కొఱవిం ద్రిప్పెడు శక్తింబట్టి యాకొఱవి కొననున్న యగ్నిదీప్తి
నానావిధాకారముల నణుమహద్భి న్వదీర్ఘ వివిధవిశేషములం దెఱపి
నందు లవకాశములు నిల్పులుగతి విశ్రామము లొక్కింతయుందోఁవనీ
కగపడువిధమునం ద్రిగుణాత్మక ప్రకృతిపురుష సంపర్కమహిమచేత
నానావిధ జగత్కార్యరూపముగాఁ దోచుచున్నది. నీటివంక లా
నీరుప్రవహించు భూమివికాని నీటి వెంతమాత్రమున్నావు నిక్కముగా
నేటికి వంకలున్నవిని నీటికి వంకలేలేవు పురుషసంపర్కమహిమాతి
శయముచేత నగ్నికొఱవివంటి నగుణప్రకృతిభ్రమించునపుడాదిమధ్యాం
తము లగవడనీక షాంచభౌతిక జగదుద్భవస్థితి నాశకార్యములు.

తెఱపి చూప కణుమహద్ధ) స్వదీర్ఘకోణ వలయాది నానారూపము
 లందినట్లు తనకుఁ దా మదమత్తునివలెఁ బ్రాంతిచెందుచున్నది. వాస్త
 వముగాఁ ద్రిగుణసామ్యముగు ప్రకృతికిగాని సత్త్వరజస్తమములను గుణ
 ములకుఁగాని నిర్గుణుఁడగు పరమపురుషాత్మక సచ్చిదానంద స్వభావ
 శక్తి తప్పఁ వేఱుకారణము లేదు. కొఱవి కొనను మూర్తిభవింపఁ
 బడిన యుష్ణగుణ మగ్నిరూపమునఁ జక్షుర్ద్రావ్యమై యాకొఱవిని
 ద్రిష్టగతివిశేషముచేత నాకసమున సంతరము లేక సంపూర్ణ వలయా
 కారముగా నాయగ్నిదీప్తిప్రాంతబుద్ధి కగపడునట్లు వాస్తవముగా
 నిర్గుణుఁ డగు నారాయణతేజము సచ్చిదానందలక్షణ మహిమముచే
 నానావిధ జగదుద్భవ స్థితినాశరూపముల న్నాన్పించుచున్నది. వాస్తవ
 ముగా స్వప్నదశాజగమువలె నీజాగ్రద్దశాజగముకూడఁ ద్రిష్టబడు
 చున్న కొఱవి కొననున్న యగ్నిదీప్తియొక్క వివిధాకృతులవలె నెండ
 మావుల నీటివలె విప్రాంత బుద్ధికల్పిత మిథ్యారూపముగాని యథా
 ర్థము కాదు కాదు కాదనియే “తత్తునమస్వయాత్” అని వేదవ్యాసుని
 సిద్ధాంతమును సర్వజ్ఞులగు గౌతమబుద్ధుఁడు శంకరాచార్యుఁడును
 బోధించిరి. నా ప్రత్యక్షమనుభూతియు న్నాడ నా శరీరస్మృతియే యీ
 జగద్రూప మగుచున్నదనియును నా సుషుప్తిదశయందలి విశ్మృతియే
 యీజగము నుపసంహార మొనర్చుచున్నదనియును నా దేహస్మృతి
 చేత ననఁగ నవిషయమగు మనస్సుచేత సంసారబంధ కష్టమును,
 విస్మృతిరూపమగు నిర్విషయ మనస్సుచే మోక్షానంద మనుభవించు
 చుటగాని నావిస్మృతియే త్రిగుణసామ్యముగు ప్రకృతిరూపమున
 నున్న వాసుదేవుని విద్యాస్వభావము నాస్మృతియే యాదేవుని
 యవిద్యాస్వభావము, చీకటి వెల్లడి రేయి పవలు స్మేషము నిమేషము
 రాక పోక భావము అభావము స్మృతి విస్మృతి యీపదార్థములందు
 వస్తుమునందలి పేడపడుగులవలె దేవుఁడే యున్నాఁడు. నే ననిగాని

నాదియనిగాని నాయుండియముల నేను నాది నీవు నీది యని దృశ్య మైన దుతయును మిథ్య “ఓంతత్వత్” అనునట్లు మాత్రము బుద్ధికి గోచరమై నిరూపింప శక్యముకా కిందియాతీతమై యీజగ మెద్దియు న్నాని పరవస్తువునకు “తత్” అనియు నాప్రత్యక్షానుభవ మిద్దియే యని నిరూఢిగా నిశ్చయించుకొన్న మన స్వమాధానమునకు “ఓం” అనియును మతే సందేహము లే కేకోర్కెయు న్బొందక సంపూర్ణ ముగా సంతృప్తుడనై భేదమోదములు రెండింటిని బొంద కేవికారము న్నొనకున్న నాయపరోక్ష విద్యా బ్రహ్మసందము “సత్” అనియును పనివత్సంజ్ఞల నొప్పారుచున్నది. ఈ బ్రహ్మసందాత్మక పర విద్యాతీతయ మాత్రైకవేద్య మని మాత్రమే తెల్పఁ గలను.

మఱి యీ వ్యావహారికాపరవిద్యాత్మకాష్టాదశ వేద్యలచే బోధింపఁబడఁదగు నైయాయిక ప్రతిపాదిత సకలపదార్థతత్త్వవిచారణను చేయునపుడు చతుర్విధాభినయవిశేషము లన్నియుఁ ద్రిప్పఁ బడు కొఱవి తుద నన్న యగ్గి నానాకారముల న్దోచుటయే నామ రూపాత్మకమగు తల్లి. మఱి యీ నామరూపపరమాణు సంయోగావ కాశ విరామకాలవిశేషమే లయాత్మకమగు తండ్రి. “శ్రుతి యాతా లయః పితా” అనుటజేత తల్లిం బోల్చి చెప్పవచ్చునుగాని తండ్రి న్నిరూపింపశక్యముకాదు. తల్లి యిందియములచేఁ దెల్పఁదగు నామ రూప విశేషము. తండ్రి యాత్రైకవేద్యమగు కాలవిశేషము. “కాల రూపీ జనార్దనః” అనుటచేతఁ బాంచభౌతిక సృష్టిసితినాశములిందియ వేద్యములుగాని పంచభూతసంయోగవియోగకారణ కాలమాత్రైక వేద్యముకదా? కాలకర్మ లొండొంటింబట్టి వేద్యములై యితరేత రాశ్రయములై దైవపౌరుషములవలె, బ్రకృతిపురుషుల చందమునఁ గార్యకారణములవలె వృక్షబీజములమాడ్కి శివశక్తులవలె గుణి గుణములవలె మృద్ధుటములవలె వస్తుభేదము లేకున్నను నామరూప

భేదము కలవై జనసేజనకాత్మక శ్రుతిలయన్వరూపములై మొద
 లొక్కటి యయ్యుం జవుల భేదించు కాయలం గాచు రెండుకొమ్మల
 వలె మూలప్రకృతియెడ న్నన్నట్టుచున్నవి.

తెలిసి దుఃఖమునుభవించుట సరకము తెలిసి సుఖమునుభ
 వించుట స్వర్గము తెలిసి సుఖదుఃఖముల రెండింటికిం దటస్థముగా
 నుండుట యవవర్గము. ఈ సమస్తజగత్కార్యానుభవ మూలము
 దేహ స్మృతిరూపక స్వప్నజాగరావస్థలు, స్వస్వరూపమున “తదా
 సంపన్నో భవతి” అనునట్లు సుఖదుఃఖముల రెండింటి యనుభవము
 లేకుంటుం గారణము విస్మృతిరూపక సుషుప్తి “పాదోఽన్య విశ్వా
 భూతాని త్రిపాదస్యామృతం దివి” మూడువంతులకాల మమృతమగు
 సుషుప్తియు నొక్కవంతుకాల మమర్త్యమగు స్వప్నజాగర వ్యవ
 హారదశను జీవుఁ డనుభవించు చుండును గూఁడు విడిచి యాహార
 విహారములకై సంచరించి తిరిగి గూఁడు నిద్రకై చేరుకొను పక్షివిధ
 మున నగుణుఁ డగు జీవాత్ముండు స్వప్నజాగరదశలం బర్చిభవించి
 స్వస్థానమగు సుషుప్తి స్వకర్మానుసారముగ నియతకాలమువఱకు
 నిద్రశాంతి చెందుచుండును సుషుప్త్యవస్థయే వాస్తవము న్నిత్యమును.
 విస్మృతిరూపక సత్యపారమార్థిక కారణము మఱియును బ్రహ్మస్థితి.
 స్వప్నజాగరములు రెండును స్మృతిరూపకమిథ్యాత్మక వ్యావహారికా
 నిత్యాసత్యప్రాతిభాసిక మాయాకార్యప్రకృతిస్వరూపము. వాయ్యగ్ని
 జలపృథివీ భూతముల కాకాశమువలె స్వప్నజాగరములకుసుషుప్తియే
 యాధారము “మరణం ప్రకృతిశ్శరీరేణాం వికృతిర్జీవన ముత్యతేబుధైః”
 మరణాత్మక సుషుప్తియే ప్రకృతి. దేహికి జీవనాత్మక స్వప్నజాగర
 ములే వికృతి.

మా న వ మీ మా య సా వై ఖ రి

ప్రకృతి యన వాస్తవదశ. వికృతి యన మిథ్యాదశ, కర్మణా
 ద్వైతమగు విస్మృతిరూపక సుషుప్తియే సహజయథార్థ విద్యాస్వరూ

పము. సగుణద్వైతమగు స్మృతిరూపకస్వప్నజాగరము లాగంతుక మిధ్యావిద్యాన్వరూపములు. స్వప్నజాగ్ర తుష్ణమృతలకు న్నాక్షియై పరమభాగవత జననంసేవ్యుడై తురీయావస్థాత్మకుఁడు నారాయణుఁడు జీవాత్మలను స్ఫులింగముల కాలవాలమగు స్వయంప్రకాశక సర్వ జగజ్జ్యోతి. సరియే, యీ తత్త్వమంతయును దేహస్మృతివికారమే ఈ వ్యావహారికజ్ఞానము పారమార్థిక తత్త్వము నెట్లు నిర్ణయించు కొననీ యీ వేదాంతార్థ విచారణమునకు సంసారు లధికారు లెంత మాత్రము న్నారు. మఱి యీ బ్రహ్మజ్ఞాన కధికారులు సాధనచతుష్ట సంపన్నులగు ముముక్షువులు గాని నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యతత్పరు లగు సంసారులు తగరు.

“ప్రమితివిషయాః పదార్థాః” అని ప్రమితిని నిర్ధారణ చేయుటకు మొట్టమొదటఁ బ్రమాణము జెప్పకతీరదుగా? ప్రమాణప్రమేయాది పదార్థములలో మొదటఁ బేర్కొన్న “ప్రమితికరణం ప్రమాణమ్” అనుటచేఁ బ్రమితిని సాధించుటకై ప్రమాణము కావలెనుగదా? ప్రమితి బట్టి కాని ప్రమాణ మేర్పడదు. మఱియుం బ్రమాణము లేనిది ప్రమితి కుదురదు. కాబట్టి ప్రమితిప్రమాణముల రెండింటికీని వెట్టి కుదిరినంగాని పెండ్లి కాదు మఱి పెండ్లియైనంగాని వెట్టి కుదురదన్నట్లన్యోన్యన్యత్రయ దోష మనివార్యము. ప్రమితియన నేమో మఱి ప్రమాణ మన నేమో నిర్ధారణము చేయుటకే యుక్తి చాలకున్నపుడీ యుక్తిం బట్టి యేర్పడిన న్యాయశాస్త్ర మంతయును గగనసాధమువలె నిరాధారమై యప్రమాణమై వెట్టివాని యూహవలె స్వేచ్ఛాహుకారకల్పితమై నానాపదార్థ తత్త్వజ్ఞానమును సంపాదించుకొనుటకై యుపాసనాపాలభ్యమునకై యేర్పర్చబడిన దేవతాప్రతిమవలె నొకవిధమైన యూహాపోహ రచనావిశేషముగాని సుపూర్ణముగా మనస్సమాధానము కావింపనేరదు. యుక్తి కంతములేదు. యుక్తి పె

యుక్తి యుండకమాన దింతకును జగత్కారణమగు దేవుడు భక్తి గోచరుడు గాని యుక్తిగోచరుఁ డెంతమాత్రము న్నాఁడు. శాస్త్రము లన్నియు నొకవిధమైన యాత్మనిశ్చయాత్మక మగు సమ్మికంబటియే రచింపఁబడును. “యతోవాచో నివర్తనే” అనునట్టి వేదము లీ శాస్త్రము లీ మానవవైఖర్గ్రంథములు యథార్థాత్మతత్వము నెల్లఁ జాలవు.

“విజ్ఞాతార మరే కోవిజానీయాత్ సోఽగవేద యదివాన వేద” అనునట్లు జ్ఞాత జ్ఞేయమునకును జైతన్యము జడమునకు గ్రాహ్యములగుట సకలలోక ప్రత్యక్షానుభవ విరుద్ధము. చెవుల పిల్లికిం గొమ్ము సాధింపఁ బూనిన యవివేకి చెప్పెడియుక్తివలెన్యాయశాస్త్ర మంతయు నసందర్భ క్షలాప ముబునుపోని మంగలి పిల్లి తల గొఱుగు వృథాప్రయత్నము, వ్యాయామముచేతశరీరావయవములు దృఢపడి యారోగ్య మిచ్చునట్లు తర్కశాస్త్రాభ్యాసము బుద్ధిని వికసించఁజేసి యథార్థ తత్వజ్ఞాన సంపాదన సాధనమగునని సర్వజ్ఞులగు గౌతమాది మును లొనర్చిన యుపదేశమును దాటుమాటొనర్చి యడ్డదిడ్డము గ్రంథ విరచనము కావించి ప్రాకృతులు తమ పొట్టపోషణముకై తాము నై యాయుకులమనియును దామభ్యసించి కంఠపాఠముగాఁ బిక్కపెట్టుకొన్న యసందర్భ గ్రంథమంతయును కణాద, గౌతమ మహర్షులు స్వయుము రచించిన సూత్రములనియును హాయిగా దున్ను కొని పండించుకొని తాము సుఖపడి యొరుల యాహారనిద్రావిహార సౌఖ్య సంపాదనోపాయము లరయక నిద్రాహార విహార సౌఖ్యభంగ కరమై లేనిపోని యూహలతోఁ బిచ్చెత్తి నట్లు వ్యర్థముగాఁ దాము శ్రమపడి తాఁజెడ్డకోఁతి వనమెల్లం జెఱచెడు సామెతగా నితరులకుఁ గూడఁ దమ వెట్టి నంటించుచున్నారు. కారణము లేక కార్యము కలుగుట లోక ప్రత్యక్షానుభవ విరుద్ధము గనుకఁ బ్రతి కార్యము

స్వహేతుకము కాకతీతదని యాయాకార్యముల కాయాకారణము లింద్రియాతీతము లని యూరకొన కెవ్వియో లేనిపోని యూహలం బన్ని తమ యూహ లన్నియును గౌతమాది ముని సమ్మతములని యును ధర్మార్థ కామ మోక్షములను పురుషార్థములను సాధించు కొను నుపాయములగు వేదవేదాంగాద్యష్టాదశ విద్యల సతీంద్రియ ద్రవ్యలగు ఋషులీ ప్రపంచ సృష్టితోనే వైఖర్యాత్మక వాఙ్మయా క్షర సమామ్నాయ సంజ్ఞిక గ్రంథ సందర్భములు లోకహితార్థమై ప్రకాశింపఁ జేసిరనియు దృఢముగా వక్కాణించుటకుఁ దగిన కారణము నిక్కముగా సహజాత్మ నిశ్చయాత్మక మనోవిశ్వాస స్వరూప మగు శ్రద్ధయేకదా? నేను బ్రతికియున్నా సనుకొంటకు సాయాత్మ నిశ్చయమే నాకుఁ బ్రమాణము, తన జీవితమునకుఁదన ప్రత్యక్షానుభవమే ప్రమాణమైనప్పటి కితరులకుఁ దా జీవించియున్నట్లునమ్మించుఁ దగిన ప్రమాణము తెవ్వియు నైలుప నెవ్వఁడుం జాలఁడు. ఎద్దియో సందర్భానుసారముగా బొమ్మ కదలదా! పల్కుదా! పనిచేయదా? కాబట్టి యామాత్రమున బొమ్మ సచేతన మనఁ దగునా? సచేతన మెద్దియో యచేతన మెద్దియో సశరీర మెద్దియో యశరీర మెద్దియో సకారణ మెద్దియో యకారణ మెద్దియో తెలిసికొనుటకుఁ దన సమ్మికయే మూలము. మఱి యట్టి సమ్మిక సహజముగాఁ దనకుఁ దోచవలెను గాని యెరులు కలిగింపనేరరు. నేను జీవించియున్న సంగతి నాకే నిస్సందేహముగాఁ బ్రత్యక్షానుభవముగాఁ దెలియునుగాని తర్కవైశేషికశాస్త్రపద్ధతులచేత నేను బ్రతికియున్నానా లేదా యని యెరులు నిస్సందేహముగా నిర్ధారణము చేయఁజాలరు. జ్ఞానజనక ముగు ప్రమాణమునకుఁ గూడఁ బ్రమాణము కావలసియుండును గనుకఁ బ్రత్యక్షాది ప్రమాణములం దెల్పుటలోఁ జక్రక దోష మని వార్యము. స్వస్కంధారోహణులలె దన్నుఁదా నెఱుంగ లేఁడు

మఱియుం దా బ్రతికున్న స్థితి తానెఱింగినప్పటి కితరుల నిస్సం
దేహముగా బోధించి నమ్మించఁ జాలఁడు. విశ్వాసము సహజముగాఁ
దనకుఁ బుట్టవలయుంగాని యెరులు తనకుఁ బుట్టింప నేరరు తన
యాపిరితీసికొనుటయు గ్రుక్క మింగుటయును శరీరము సచేతన
మగుటయును దన బ్రతుకున్న సంగతిఁ దా నెఱుంగుటకుఁ బ్రత్యక్ష
తానుభవము తప్పనితర కారణో పాయములు పనికిరావు.

పంచభూతములెల్లు సహజ సిద్ధములొ యా పంచభూత
సంయోగ వియోగ విశేషములందుఁ జైతన్యము మబ్బులందు మెఱపు
లుఱుములవలె నుద్భవస్థితి నాశములందుట స్వభావము. కాలకర్మాను
సారముగాఁ ద్రిగుణాత్మకఁ జైతన్యస్వరూపకదేహస్మృతిచేత నా
జాగ్రత్త్వపునుష్ఠుప్తి దశల నెఱుంటినో నా కే యెఱుకగాని యిది నా
యనుభవ మిట్టిదని యే యభినయముచేతనైసం గూలంకషముగా
నితరులకుఁ దెల్పఁ జాలను జాలను. నన్నే నే నెఱుంగ శక్యముకాకున్న
ని న్నెఱింగితి ననుట కేవల భ్రాంతికాదా? నిక్కముగా నన్నే నే
నెఱుంగఁ గల్గినచో నన్ను నీకుఁ జూపగలనా? నాశరీరమా? నేను
నాశరీరముతో సంబంధించిన జడపదార్థమా? నేను నాది నీది యగు
పదార్థములు మాత్రమే వేద్యములుగాని నేను నీవనుపదార్థ తత్త్వము
లవేద్యములు. నాకుఁ దెలయనలే నీకుఁ గూడఁ దెలియవేమో?
నీ సంగతి మాట కేమిగాని నా సంగతి నే నెంతగింజుకొన్నను వాస్తవ
ముగా నేకారణము చేతను గలగనుచుంటినో నుష్ఠుప్తిసంధుచుంటినో
మేల్కొనుచుంటినో యీ నా దేహస్మృతి యుద్భవస్థితి నాశము
లెల్లందుచున్నదియో యెద్దియును నిశ్చయించుకొనుటకు నాయుక్తి
నాకేసరిపడకున్నది. కాని నే నను జ్ఞప్తిపాకుంట నాప్రత్యక్షాను
భవము. నే నున్నానని నానమ్మకము నానిశ్చయము నే ననుపదా
ర్థముం గూర్చి కాని నాయునికిం గూర్చి కాని యథార్థతత్త్వ మిట్టిదని

నిరూఢిగా నిశ్చయించి విశ్వసింపజాలనని మాత్రమే నాశరీర సాహాయ్యమున సభినయించగలను.

ప్రకృతిపురుషులు దృద్ధశ్రమములు, గుణగుణులు, కార్యకారణములు, శరీరచేతనములు, పాదీశ్వరులు, శ్రుతిలయ, లద్వైతాద్వైతములు వ్యావహారిక పారమార్థికములు, భ్రమప్రమలు, నిద్రాశుషువులు, ప్రవృత్తినివృత్తులు, వృద్ధిక్షయములు, భేదాభేదములు, భావాభావములు, సుఖదుఃఖములు, తెలివిమఱపులు - మొదలగు నానాకదార్థజాలమునకు నిక్కముగా “సాక్షీచేతాః కేవలో నిర్గుణశ్చ” అనునట్లు నిత్యసాక్షి నారాయణుఁ డను జగద్గురు శంకరమతమును మాత్రము సచ్చి యెట్లోగాని “బ్రహ్మసత్యమ్ - జగన్మిథ్యా” అని ద్వైతబంధమునుండి తప్పించుకొనుటకై నాయీబ్రతుకున గిజుకొనుచు నారాయణుని సద్దరింపఁజేయుమని శరణుపొందుచున్నాను. ఇట్లుభగవద్భక్తికి మూలము భక్తిశ్రద్ధలు గలిగిన సదాచార సంపన్నులగు పెద్దల యుపదేశమే. కాఁబట్టి లోకోపకారార్థమై చతుర్విధాభినయపద్ధతు లెఱింగించు సప్తాదశవిద్యల సనాదికాలము నుండియు బ్రహ్మసృష్టితోనే యుపదేశించిన మహాముచుల ఋణము - “బ్రహ్మచర్యేణ ఋషిభ్యః ప్రజయాపితృభ్య ఇష్యయాదేవేభ్యః” అను విధమున సప్తాదశ విద్యామూల సకలవిద్యాస్వరూపము లగు వేదాభ్యాసముచేత ఋషులయొక్కయు యజ్ఞముచేత దేవతలయొక్కయు సంతానముచేతఁ బితృదేవతలయొక్కయును ఋణము తీర్చుకొని “అస్మణశ్శుచిః” అనువిధమున మనుష్యుఁడు శుద్ధుఁడు కావలయును.

“పృథోపరాదీని యథోపదిష్టమ్” అను పాణిని సూత్రమునకుఁ బఠంజలి “శిష్టులనగా సత్యాశలేనివారును ధనాదైహిక సంపదలు సంపాదించుకొను కోరిక యెద్దియు స్లేకయే యప్తాదశ విద్యలలో

నొకదానియందైన సంపూర్ణజ్ఞానమును సంపాదించుకొన్నవారు మఱు నాటికి మాత్రమే యుపయోగించునంతమట్టుకే ధాన్యాది భోజన పదార్థములు నిలవచేసికొనునంత యల్పసంశుష్టులు. లోకోపకారము నకై మాత్రమే తమ యావజ్జీవము న్నష్టపడు సర్వభూత దయాపరులయిన మునులు శిష్టులనంబడుదురు." అని వక్కాణించెను కాబట్టి యట్టి యనాది శిష్టసంప్రదాయాచారముల ననుసరించి నడుచుటయే మిక్కిలి శ్రేయము.

శిష్టాచారమునకుఁ గాలవశమునఁ బ్రమాదముకలిగి ధర్మగ్లానియైనప్పుడే గౌతమబుద్ధుఁడు జగద్గురు శంకరాచార్యుఁడు మొదలగు సర్వజ్ఞుల రూపమున లోకానుగ్రహతత్పరతచేత ధర్మసంరక్షణార్థమై భగవంతుఁడుమానవులం దవతరించక మానడు. సత్కవియే వాచి కాభినయముచేతను బ్రభువై, శిష్టరక్షక దుష్టశిక్షకుడై, యాంగి కాహార్యాభినయముచేతను యతియై, సాత్వికాభినయముచేతను మనుష్యులకుఁ దత్తద్దేశకాల పాత్రోచితముగా నివాపర సంతరణోపాయములు బోధించుచుండును. "అయోగ్యః పురుషోనాస్తి" అనునట్లు తమ మధ్య మాధమస్థితుల స్వకలజన స్వరూపుడై తత్తద్దేశకాల పాత్రోచిత ధర్మాచరణము న్నావించుచుండును. "గీ॥ ఉత్తముఁడు హితముచేయుచు నూరకుండు, మధ్యముఁడు హితముచేయుచు మాఱు వెదకు, అధముఁ డొరుచేయు హితమైన నణచిపుచ్చు, హితమునకు నెగుచేయువాఁ డెవ్వఁ డగును." అనునట్లు పరోపకారము చేయుటకై యెట్టికష్టములయిన స్పహించు శ్రీరామచంద్రు లు తమ లట్టి మానవు లేయుగమందైన గడు నరుదు. మధ్యములు నూటి కొక రథములు నూటికిఁ దొమ్మిండు తక్కిన తొంబదుగురు కృతఘ్నులే. కృతయుగమున మనుష్యులందఱు తమలే. శ్రేతయుదు జనులలో నాల్గవభాగము మాత్రమే యుత్తములు. ద్వాపరమునఁ బదావవసం

త్తుత్తులు. కలికాలమందు మనుష్యులందఱిలో నచ్చటచ్చట స్త్రీలందుమాత్రమే “కతా పంచ సహస్రాణి జాయతే వర్ణసంకరః” అనుటచేత మిక్కిలి యదుదుగా నుత్తమత మిగులుండును. పురుషులలో నుత్తములు బొత్తిగా నుండరని జ్యోతిశ్శాస్త్రము నుడుపుట చేత సహజముగాఁ బురుషులకన్న స్త్రీలే మంచివారు. స్వభావముగాఁ బురుషుఁడు నిర్గుణుఁడు. పురుషునియందలి సుగుణముగాని దుర్గుణముగాని స్త్రీచేతనే సృటికమణికరణి పీతాదివర్ణమువలె నాగంతొక్కమై రావలయును. కాఁబట్టియే స్త్రీలు పంధ్యలయిరి. సహజముకాని దోషమునకు వశుఁడైన దుష్టపురుషుఁడే యాతతాయయై వధార్హుఁ డయ్యెను. సహజము స్త్రీజాతికనికరింపఁదగిన మంచిజాతి కనుకనే వేటయందైన నాడుపులినిగూడఁ జంపనొల్లరు.

“అహిమూషకమున నొదవిన మాడ్కిన్” అశ్చుత్కృతైః” పాపపుణ్యైరిహైవ ఫలమశ్నుతే-కాలోహి దురతిక్రమః” అనుటచేతఁ బన్నెండుగంటల వఱకుం బగలుం, బన్నెండు గంటల వఱకుఁరాత్రియు, నొక దేశమునందు విధినియతకాలంబు లయినప్పుడుపన్నెండు గంటలకన్నఁ గర్మసాక్షియగు సూర్యుఁ డాకసము నెక్కువగాఁ గాని తక్కువగాఁ గాని తోఁపకుండుట ప్రత్యక్షానుభూత యదారసితికదా? ఆగామి సంచిత ప్రారబ్ధములను సహజ స్వకీయ కర్మానుసారముగా జీవులు కష్ట సుఖము లనుభవించక తీరుదు. “నా భుక్తం క్షీయతే కర్మ కల్పకోటిశ్చైరపి” అను విధమున నెంతకాలమువఱ. కేయే దేహధారులేయే కర్మానుసారముగాఁ బాపపుణ్యములు సుఖదుఃఖము లనుభవింప విధినియమితులైరో యంతవఱకుం బ్రతుకక తీరుదు. ఏ యపాయములుగాని యే ప్రమాదములుగాని. ప్రత్యక్షముగా తనంత ప్రతిజ్ఞ పట్టివచ్చిన మృత్యుదేవతగాని యాయుర్దాయకాలము యొక్క మర్యాదను జీవులకుఁ దప్పింప నేరదు. కాలమృత్యువనఁగా

మనుష్యులకు సాధరణముగా నియమితమైన చాత్రమానాబ్ధములు నూటయిరువది కగు నాయుః సమాప్తి. అకాలమృత్యు వనఁగా దేహధారులకు నూటయిరువదేండ్లలోపుగా సంభవించుమృతి. నూట యిరువదేండ్లు బ్రతికిన మనుష్యులకు మఱి యనుభవింపవలసిన కర్మ మిగులదు కనుక నట్టివారు “త్రిపాదస్యామృతం దివి” అనునట్లమృత సూర్యలోకపదవి స్లయమవుదురు. కర్మ శేషముతో మృతులయిన వారు “పాదోఽన్య విశ్వాభూతాని” అను నట్లు నిత్య చంద్రలోక మునఁ జేరి పుట్టుచుఁ గిట్టుచుందురు.

అపరవిద్యాత్మకమగు నష్టాదశ విద్యలీ లోకవ్యవహారమును గూర్చియే మునులచే నుద్దిష్టము లయినవి. పరవిద్య యపరోక్ష బ్రహ్మను భూతికాపున “యత్రనాన్య త్వశ్యతి” అనునట్లు భూమ స్థితి కాపునఁ గేవలాత్మానుభవైకవేద్య మతీంద్రియమే గాని వ్యావ హారి కాష్టాదశ విద్యలవలె నీంద్రియగోచరము కాద. అద్వైతవాసన పరవిద్యా స్వరూపము. కాపున నాబ్రహ్మాత్మకమగు పరవిద్య యీ చతుర్విధాభినయములకు లోబడక కేవల మతీంద్రియ బ్రహ్మసమాధి రూపమునఁ గైవల్యమై సత్యమై నిత్యమై నిరుపద్రవమై సచ్చిదానంద లక్షణ వాసుదేవ పరబ్రహ్మమైనవి మూత్రమే - యపరవిద్య కేవల మునులకు మాత్రమే వేద్యమయి యున్నదని కేవలా ప్రవాక్యాభి సయాత్మక శబ్ద ప్రమాణముచేతం బరమభాగవతులు తమ యంత రాత్మలందు సంతుష్టులగుచుంటున్న వే ఆభినయ మెద్దియుం బర విద్య నైలుపక జాలదు ఈ జగమంతయుం జతుర్విధాభినయమయమే. అభినయ మనఁగా రసము నెల్లడింపక దగు నామరూపములు. “రసో వైసః” అనుటచేత రసమనఁగాఁ బరవిద్యా స్వరూపుండగు దేవుఁడు. నిత్యానంద పడపి స్వరూపుండగు వాసుదేవుని శాఖాగ్రచంద్రన్యాయ ముగా నీ యష్టాదశవిద్యా స్వరూపముగు నపరవిద్యలు జతుర్విధాభి

నయ మూలముగా మానవోపాధులం దత్తదేశకాల పాత్రాను సారముగాఁ బంచభూతముల గుణములగు శబ్దస్పర్శ రూప రస గంధములు నానాప్రకారములం బ్రవర్తిల్లు విధమున వాచి కాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయ విశేషములు వ్యవహరింపఁ బడుచున్నవి. వాచికాభినయమునం దాకాశగుణమయి తక్కిన పృథివ్యప్రేక్షావాయు పుపాధుల వశమున శ్రుతి లయల న్నానాప్రకారముల ధ్వన్వాత్మక వర్ణాత్మక విశేషముల నాద బ్రహ్మ మూలమై శబ్దము ప్రవర్తిల్లుచు శ్రుతి లయ కారణరూపముల నిత్త్యమై యవ్యక్తమై పారమార్థిక కార్యమై పరవిద్యాస్వరూపమైన స్వరతాళరూపముల సనిత్యమై వ్యక్తమై వ్యావహారికమై యపరవిద్యాత్మకాష్టాదశ విద్యాత్మకమై యున్నది. నిత్యశబ్దము షరవిద్య కేవలము సర్వ జగత్కారణమగు దేవుఁడు మఱి యనిత్య శబ్ద మపరవిద్య. కార్యరూపకమగు నిజగమంతయును నాదబ్రహ్మమే చతుర్విధాభినయాత్మక జగత్కార్యమున కంతకు స్థూలకారణము. ప్రప్రథమమున వ్యక్తమై మిక్కిలి ప్రాస్వముగా నణుమాత్రముగా శ్రవణేంద్రియగ్రాహ్యమైన ధ్వని శ్రుతి నాఁబడును. మఱి యట్టి శ్రుతి యనంత లంఘ్యకములగు రోమకూపాత్మక దేహనాళ వాయువుల పరస్పరాఘాతవశమున జంతువు పుట్టిన కాలమునుండియు నైవిఖరీ మూలముగా వెలువడుటకై దైవప్రేరితమై యజ్ఞాత మగు పురుష ప్రయత్నముచేఁ బ్రారంభించి కాలపక్షమై దేశకాల పాత్రానుసారముగా వ్యవహృతమగుచున్నది. వినఁబడఁ దగునట్లు కంతమునుండి గాని మఱెట్లు గాని పుట్టెడు శబ్ద మనాద్యగణితకాలమునుండియుం బ్రారంభించి యాయువువలె నియమిత కాలమునకు సమాప్తి యగుచున్నది. అవ్యక్త నాదమును శ్రుతిరూపముగా వినిపించఁదగిన యవకాశకాలము లయ యనందగును. శ్రుతికార్యరూపము లయకారణరూపముగా నాదబ్రహ్మ మీజగద్రూపమున వివృతమైన యది. వినం

బడిన శబ్దమంతయును ఘుణాక్షరమువలె నవశము సృజి యజ్ఞాన కృత్యమే గాని స్వవశము జ్ఞానకృత్య మెంతమాత్రము న్నాదు కాదు. కాబట్టి ఘుణాక్షరమువలె బుట్టెడు నీ జగద్ వ్యావహారికా నిత్య కార్య శబ్ద మెట్లు బుద్ధిపూర్వకమును స్వవశమున్నాదో యట్లే యా శబ్దము న్నూడ స్వవశుడై బుద్ధిపూర్వకముగా దేహి విసజాలడు. శబ్ద మెట్లు ఘుణాక్షరమువలె దోచునో యా శబ్దమున కర్థము గూడ నా ఘుణాక్షరమువలె బ్రకటింపబడును. వాస్తవముగా విసజ బడిన శబ్దము గాని మఱియు గ్రహింపబడిన యా శబ్దార్థము గాని యా వాగర్థములు రెండును గాని ఘుణాక్షరములవలె వుత్తై మీది బ్రహ్మలిపివలె గేవల భావనావశములు.

“యాదృశీ భావనాయత సిద్ధిర్భవతి తాదృశీ” కాబట్టియే యొక శబ్దము దేశకాలపాత్రానుసారముగా నానార్థములన్ వ్యవహరింపబడుచున్నది. కాబట్టి యీ లోకమందలి నామరూపము లన్నియు భావనావశమున తితద్దేశకాల పాత్రానుసారముగా రసము న్నలిగించుచున్నవి. దేహము లనేములుగాని జీవుఁడొక్కడే యొకట్లు నామరూపములు పెక్కులుగాని రస మొక్కటియే. నామరూపములు వాగర్థములన్నియు మిథ్యాభావనావశములుగాని రసముమాత్రమ పరోక్షానుభూతమగు సచ్చిదానందలక్షణ బ్రహ్మస్వరూపమని సిద్ధాంతికరింపకతీయము. వాగర్థము లేటివలె దేహము రసము నీటివలె దేహి వంకలు మొదలగు వికారములన్నయు నేటివిగాని నీటివి కావు. చతుర్విధాభినయవిశేషములను మాయాప్రకృత్యపాధిద్వారమున రసాత్మనాదబ్రహ్మ మీ జగద్రూపముగా వివర్త మగుచున్నది. కాబట్టి యీ జగత్కార్యవిశేషములగు నామరూపాత్మిక చతుర్విధాభినయవిశేషము లన్నియు సప్తాదశవిద్య లన్నియు మిథ్యాత్మకములు వ్యావహారికములు ఘుణాక్షరములవలె నెండమావులవలె భ్రాంతి

కల్పితములుగాని వాస్తవములు పారమార్థికములు న్నావు కావుననే పరమార్థశత్రయందు వేదములు లేవని జగద్గురు శాసనము. సత్త్వరజ స్తమోగుణములు గాని తత్త్విగుణమయ ప్రకృతిగాని పురుషుడుగాని పృథివ్యప్రేజోవాయువులుగాని తద్గుణములగు శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములుగాని జడముగాని చేతనముగాని మొత్తముపై బురుషునితో లెక్కింపఁబడి షడ్వింశతీ తత్వములన్నియుం బరస్పరముం బాశ్చభేదమునఁ బరస్పరముం గలిసియున్న వేకాని ప్రత్యేక మేతత్త్వ మయినను శుద్ధముగా నున్నదని చెప్పట సప్రమాణము స్యయ్యక్తిక మెంతమాత్రమ న్నాదు. కణాదమునిచేతను మఱియుం గౌతమునిచేతను మఱియుం గపిలమునిచేతను గానీ పేర్కొనఁబడిన పదార్థములు శిష్యులకు సులభబోధకై ప్రత్యేకముగా నున్నట్లు వ్యవహారార్థమై మాత్రమే యుపదేశింపఁబడెనుగాని పరమార్థమున నొక్క బ్రహ్మ పదార్థముకన్న వేతే పదార్థము లేనేలేదు. మఱియుం గపిలుడు పేర్కొన్న యిరువదియైదు ప్రాకృతతత్వములు నైయామికులు పేర్కొన్న పదార్థములన్నియుం బురుషునికన్న భిన్నములు కానే కావు. “పురుష ఏవేదగం సర్వం యద్భూతం యచ్ఛభవ్యమ్” అను శ్రుతిమాత్రమే యష్టాదశవిద్యలకెల్ల సారమగు ముఖ్యవాక్యము. లెక్కినవాక్యము లన్నియును గౌణములు మఱి యప్రధానములని సిద్ధాంతీకరింపక తీరదు. “ఓమ్” ఓంకార శబ్దమాత్రముచేత సష్టాదశ విద్యలన్నియు గతార్థము లగుచున్నవి. కాబట్టియే పరమహంసలు “ఓమ్” అని ఓంకారమును మాత్రమే యుపాసించుచు దుడ కా యోంకారమున లయమగుచున్నారు. అకారము, ఉకారము మకారములు కలిసి “ఓమ్” అని యై నవి. నాదబిందుకలాత్మకము లగు అకారము, ఉకారము, మకారము, సత్త్వరజ స్తమోగుణముల నుద్బోధించుచు శివశక్తుల యైక్యమును బోధించుచు నిర్గుణ బ్రహ్మ

సమాధిని యోంకారోపాసనము కలిగించును. నిర్గుణము నిరంజనము శాంతమునగు పరబ్రహ్మమే “బ్రహ్మవిద్భ్రష్టైవభవతి” అను విధమున “ఓమ్” ఓంకారోపాసనకుఁ డగు పరమహంస బ్రహ్మ భూతుఁడే యగుచున్నాఁడు. జలబిందువు జలమందే లయము చెందు నట్లు భక్తి శ్రద్ధలు గల పరమభాగవతుఁడు భావతునియందే లయ మగుచున్నాఁడు నిర్గుణమగు నేకాగ్రదృష్టిరూపక మనిర్విషయమగు ధ్యానవాస్తవమగు పారచూర్ధికత్వము, సగుణసవిషయ మనోభ్రమమే మిథ్యాత్మక వ్యావహారికతత్వము. నిర్గుణతత్వము వాస్తవము సగుణ తత్వము సత్యము కాదుకాదు. నిర్గుణపరబ్రహ్మమే సత్యము సగుణ మగు జగత్తే యసత్యము. కలలోని కలవలె జగద్వికారములోని వికారము లీ యష్టాదశవిద్యలు.

పృథివ్యప్రేక్షోవాయువు లాకాసమున లయము చెందునుగాని యాకాసము స్వతంత్రకార్య మగుటచేత నిత్యకారణరూపమున నుంట చేత సుదృఢస్థితిశములు చెందక సచ్చిదానందలక్షణ స్వస్వరూప మున నిత్యమై సత్యమై యున్నది. ఆ పరమాకాశమే నాదబ్రహ్మ మనంబడును. మఱి యా నాదబ్రహ్మమే “బ్రహ్మైవ సంసరతిముచ్యతే ఏతదేవ, దావారికం భవతి సంసరణంచత్యై, ముక్తిః పునర్భవతి చిద్వపుషైవతస్య, స్వాజ్ఞానతః స్వమహిమ ప్రతిబోధతశ్చ” అను సర్వజ్ఞమునిమతిము బుద్ధునియొక్కయుం జగద్గురుఁడగు శంకరాచార్యుని యొక్కయు నుపనిషత్తు లన్నింటియొక్కయు “వాసుదేవః సర్వమితి” అను భగవంతునియొక్కయు బోధల ననుసరించి సప్రమాణమై నయుక్తికమై యున్నదని నానమ్మకము. నామతమతో నేకీభవించువారికి నామతమే యథార్థముకాకమానదు. శబ్దముత్పన్నమైనకొంతనేపటికింద్రియపాటవముకొలందిని శ్రవణేంద్రియ గాహ్యమగునపుడు శబ్దముత్పన్నమయిన క్షణమందున్న శక్తికంటె

నన్న గిల్లి విసంబడును. కాలవిలంబముం బట్టియు శ్రవణేంద్రియశక్తి యొక్క యసామర్థ్యమును బట్టియుఁ బుట్టినక్షణముం దున్న శక్తి ధ్వనికిఁ దగ్గుచుండును. సకలపదార్థసమ్మేళనములే కేంద్రియగ్రాహ్య మగుకార్య మెద్దియు స్థలుగనేరదు. ఒండొంట నంటక శుద్ధముగాఁ బ్రత్యేక మే భూతమునకు స్వతంత్రస్థితియుంట సప్రమాణము స్వయంక్రియం గాదు. “తత్త్వమసి తత్సవితుర్వరేణ్యామ్, తత్సత్ తద్దైక్షుతే” ఈ మొదలగు శ్రుతులయందలి “తత్” అను శబ్దము సత్య జ్ఞానానంతలక్షణమగు బ్రహ్మపదార్థమును జెప్పచున్నది. ఇంద్రియ దృష్టమయి చెంతనున్న వస్తువును గూర్చి “ఇది నీవు, నేను” అను శబ్దములు వ్యవహరింపఁబడును దూరముగా నున్న పదార్థము విషయమైగాని యదివఱకుం బరిచితమై ప్రస్తుతము ప్రత్యక్షము కాని యంతదూరముం దున్న వస్తువువిషయమైగాని కేవల ప్రప్రమాణము మాత్రముచేత నెచ్చటనైన నున్నదని నమ్మినవస్తువును గూర్చిగాని “తత్” అను శబ్దము వ్యవహరింపఁ బడుచున్నది. “నేతినేతి, యతో వాచో నివర్తనే అప్రాప్యమనసానహ” అను శ్రుతులం బట్టి మనో గోచరమైనదిగాక యింద్రియదృష్టముగాక కేవలముం దన స్వప్న జాగ్రత్సుప్త ప్రవస్థల కెన్నఁడైన సనుభవము కాక బోక కేవల మాప్రవాక్ ప్రమాణముచేత మాత్రమే విశ్వాసముచేతను మఱి యాస్తిక్య మతాభ్యాసపటిమచేత నొక విధమైన నస్తు వశీంద్రియమైన సర్వలోకాతీతమై వ్యావహారికభిన్నమైన సకలప్రమాణముల కగమ్యమై యున్నదనుకొన్న పదార్థము గురించి “తత్” అని ప్రథమపురుషము వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. అనఁగా మొత్తముపై నీలాకములో లేని వస్తువు వఱకు ర్మజ్ఞానమున కగమ్యమగు వస్తు వాప్రవాక్ ప్రమాణముచేత మాత్ర మున్నదనుకొని నమ్ముకొన్న వస్తువునుగూర్చి “తత్” అని వ్యావహారికశబ్దము వాడఁబడుచున్నది. “తత్” అను

శబ్దమునకు నిర్గుణపరబ్రహ్మమని యర్థము చెప్పబడుచున్నది. కాని నిక్కముగాఁ బౌరమాధిక వస్తువుల వ్యావహారికముగు “తత్” అను శబ్దముచేత మునులు బాఁబోధకై మఱి యుపాసనా సౌలభ్యమునకై తక్కిన శబ్దములవలె నుపదేశించినా రనుటయే సయుక్తికమును మిక్కిలి సమంజస మనకతీతము. “అశబ్ద మస్పర్శం నిర్గుణం శాంతమ్” అను శ్రుతులు శాఖాగ్రచంద్రవత్తుగా దేవునిగూర్చి వ్యవహరింప బడుచున్నవి. “శ్రుతిస్థానే స్వరాస్వకుల నాలం బ్రహ్మపి తత్త్వతః” అను నారదోక్తిప్రకారము “ఇదమిథమ్” శబ్దముంబట్టి యర్థమును గాని యర్థముంబట్టి శబ్దమునుగాని నిర్దేశింప నలవికాదు. “పాదోఽస్య విశ్వాభూతాని, త్రిపాదస్యామృతం దివి” అనుటచేత భగవత్త్వము మూఁడువంతులశరీరము న్నిగుపాధికమైనది మఱియొకపాలునశరీరము న్నొపాధిక మైనదను శ్రుత్యాత్మకాప్తవచన ప్రమాణము న్నమ్మిన యెడల “అశరీరమాత్మా” అన్నట్లు “తత్” అను శబ్దముచే నిర్గుణ బ్రహ్మ ముద్దేశింపబడుచున్నది. నిన్నటి సూర్యకాంతికి నేటి సూర్య కాంతికిం బ్రతిక్షణముం భూతభవిష్యద్వర్తమాన కాలములయందలి సూర్యకాంతికి న్నదిదేశకాల పాత్రానుసారముగా మాటుదల యున్నదని సయుక్తికముగా సప్రమాణముగా సిద్ధాంతీకరింపకతీతము కనుక క్షణక్షణమునకు మాటుచున్న పదార్థములం బట్టి మాటుదల లేని పదార్థ మొకటి యున్నదనుకొంట యప్రమాణమున్ బ్రాంతి యుంగాని యథార్థము కానేరదు కాబట్టి వ్యావహారిక నామరూప ము లనిత్యము లగుటచేత సనిత్య మర్త్యబుద్ధిగుణమునకుఁ గేవల విలక్షణమగు నిత్యబుద్ధిగుణము గ్రాహ్యమగుననుట “వింధ్యః ప్లవే త్సగరే” అనుటవలె ససంభవము కాదా? నడురేయి చిమ్మచీకటి చేతఁ బట్టవగటి వెల్లడి గ్రాహ్యమగునా?

దైవపౌరుష పరిణామక్రమము

అనిత్య మర్త్యబుద్ధికి నిత్యామృతాత్మ బుద్ధివిషయమగునను
నైయామిక మతము అంశముచేత నాకసము స్మృక్కలుగాఁ
గోయుటవలె ననంభవముకాదా? కేవలము నీ భక్తివిశ్వాసములకు
మూలమగు నాప్తవాక్య ప్రమాణముచేతఁ దప్ప దేవుఁడు నాస్తిక
పాపండ్ల వేదబాహ్య కుతర్కముచేతఁ సాధ్యుఁ డెంతమాత్రము
న్దాఁబోఁడు, “నమ్మి చెడినవారు లేరు నమ్మక చెడిపోతే పొయ్యేరు”
అను విధముగా నాప్తవాక్యానుసారముగా హేయాదేయ వస్తువివే
కము సంపాదించుకొన్న మేల్మొలచి కృతఘ్నులై యాప్తవాగ్రూప
మగు సప్తాదశ విద్యల యుపదేశము ననుసరించి లోకోపకారముగాఁ
జతుర్విధాభినయములం బ్రయోగించి “ఆపరితోపాద్విదూషాం
ససాధుమన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానమ్” అను కాళిదాస వచనము నివ్వశ్వ
సింది లోకోపకారము స్సంపూర్ణముగ నొసరించునట్లు చతుర్విధాభి
నయ విశేషప్రయోగము కావించుశక్తిం దనకుఁ గలిగించుమని
భగవంతునిం బ్రార్థించుచుం బరమభాగవతుఁడై యొరుల స్సృష్టిపెట్టి
తరింపఁజేసి తా సుఖపడి తరించవలెను.

వాచికాభినయము న్నొసించు శిక్షావ్యాకరణ చ్ఛందోనిరుక్త
శాస్త్రములంగూర్చి - సకల మర్త్యజంతువుల నడువడి యంతయును
స్వబుద్ధికృత మెంతమాత్రము న్గాక యవశముగా ఘనాక్షర న్యాయ
ముగా ననిత్యమై క్షణానస్థితమై యెన్ని జంతువులో యాజంతువుల
జీవితకాలములో లెక్కింపఁ దగిన క్షణము లెన్నియో యన్నివిధముల
మాటుచున్నప్పటికి “సోహం దేవదత్తః” అను రీతిగాఁ బ్రతిక్షణ
మన్నివిధముల మాటుచున్న గంగాతరంగిణులవలెఁ బ్రత్యేకముగా
మాటుచున్నట్లు దైవవశమునఁ గొంతకాలమువఱకు నిల్చియుంటచేత

నొక్కొక్క పద్ధతిప్రకారము కల్పింపబడినట్లు కాన్పించుచున్నది. ఈజగములోఁ బేర్కొనబడిన పదార్థము లొకటియైన నొఁడొంట మిశ్రముగాక శుద్ధము స్వతంత్రము కలుపు లేక కన్పట్టనేరదు. త్రిగుణాత్మకముకాని పదార్థ మొక్కటియు లేదు. స్వప్న జాగ్రద్దశలందు మాత్రమే మనస్సు సవిషయమై నానావిధ జగద్వికారములం గని పెట్టుచు దానిర్విషయముగా నున్న సుషుప్తిదశ నూడ స్మరించుచున్నది. కాఁబట్టి భావాభావములు సగుణ నిర్గుణములు నని పదార్థములు రెండేవిధములయి స్మృతి విస్మృతులంబట్టి ప్రతిపాదించవలసియున్నది. భావ సగుణ స్మృతికార్యముల కభావనిర్గుణవి స్మృతులు కారణము లనుకొనక తీరదు. భావ సగుణ స్మృతికార్యమే యీ యైహ లోకికద్యైత వ్యవహారదశ మఱి యభావ నిర్గుణ విస్మృతి కారణస్వరూపమే యా పారలోకి కాద్యైతి పరమారదశ “యథాలోక స్తథావేదః” అనుటచేత స్వర్వసముండగు భాగవతున కీలోకమే వేదస్వరూపుఁ డగు గురువుగాఁ గాన్పించును మఱియును స్వార్థక తత్పరుఁడు కేవల కుక్షింభరుఁ డగు దుర్జనునకు సుఖదుఃఖాత్మకుఁ డగు శనిగాఁ బొడగట్టుచుండును “గురుర్దానం సుఖం శని ర్దుఃఖమ్” అనుటచేత నిత్యమనశ్శాంతి గురునిరూపము. మఱి సంతత మనో వికారము శనిస్వరూపము. సుఖనిద్రకై నజ్జనుండును దుర్జనుఁడు నుభయులును గాంక్షించుచుంట సహజమైనప్పటికిని దుర్జనుఁడు వ్యసనపరుఁడై కోరిన మనశ్శాంతిని దాఁ జెఱచుకొనుచు నితిరులకుఁ గూడఁ జెఱుపఁ బ్రయత్నించుచుండును ప్రసన్న హృదయుఁడు శాంత చిత్తుఁ డగుపరమభాగవతుఁడు “నిత్యంబ్రాయా త్ప్రియం బ్రాయాన్నైబ్రాయా త్సత్య మప్రియమ్” అను సీతిపద్ధతి సనుసరించి లోకుల యాదరమునకుఁ బాత్రుఁడై సుఖముగా నిద్రించును. దుర్జనుఁడు

పలుగాకియై యనందర్థ ప్రలాపములచేత దుస్సర్వజ్ఞత్వముందురహం
కారముం జూపుచు లోకుల యాగ్రహమునకు లోనై హాయిగా
నిదురింపనేరఁడు సుషుప్తి వంటి మోక్షమును గూర్చియును స్వప్నము
వంటి చోదనాలక్షణ ధర్మముం గూర్చియు సంసారులు చింతింపఁ
బనిలేదు. లోకమున జరుగుచున్న సకల వ్యవహారములకును సంద
ర్భించియే వేదశాస్త్రము లున్నవి వేదశాస్త్రముసారముగానే లోక
వ్యవహారములు కల్పించఁబడినవి. వేదములోఁ జెప్పఁబడిన సంగతులే
లోకమందు వ్యవహరింపఁబడుచున్నవి. లోకమందలి వ్యవహారధర్మ
మునే వేదము చెప్పుచున్నది. లోకవృక్ష కార్యమునకు నిక్కముగా
వేదమే బీజము. కాని యవ్యక్తమగు కారణము నైలిసికొనుట
యసాధ్యము. కంటిరెప్ప వేసిసంతకాలము పలము. పలములో వేయి
యవభాగము తత్సరము మఱియుందత్సరమందలి వేయియవభాగము
లగ్నము. కాబట్టి యాలగ్నకాలము న్నాతాతయగు వసిష్ఠుఁడే
తెలియనేరఁడు మఱియ నేవగురువగు బృహస్పతియే కనిపెట్ట
స్సమర్థుఁడు కాఁడన నేనెఱియని పరాశరముని తన హోదా శాస్త్ర
మునవక్కాణించెను.

“తాక్షిక వ్యవహారేషు యథేష్టం చేష్టతాంజనః, దైవికేషుచ
కార్యేషు విశేషోక్తిః ప్రవర్తతామ్” అనుటచేత లోకులు తత్తదేశ
కాల పాత్రానుసారముగా నడచిన నడత వేదశాస్త్రములం దెట్లు
వివరింపఁబడెనో యాసంగతి బోధించుటకై మాత్రమే వేదశాస్త్రము
లు దేశింపఁబడెను గాని వేదశాస్త్రములం బ్రతిపాదించఁబడిన పద్ధ
తులం బట్టి వ్యవహరించుటకు గాదు సంసార మను బండికి రెండు
చక్రములవంటి దైవ పౌరుషములం బట్టి మనుష్యుఁడు తా నడచిన
నడతన్నూ వేదశాస్త్రము లేమి చెప్పెనో తెలిసికొనుటకై మాత్రమే
వేదశాస్త్రముల ప్రయోజనము. లోకవ్యవహారము చేయుట మొదటి

పని. వ్యవహరించిన పిదపఁ దన నడతను గూర్చి వేదశాస్త్రము లెట్లు చెప్పెనో తెలిసికొనుట మొకటికని. శబ్ద స్వరూప రస గంధానుభవముల శ్రోత త్వక్షేత్ర జిహ్వ స్పృశేంద్రియ ప్రవృత్తి కలిగిన పిమ్మటఁ గదా యా శబ్దస్వరూప రస గంధ గుణ తత్త్వవిచారణము కలుగుట సకలలోక ప్రత్యక్షానుభవమేకదా? లోకవ్యవహార మెద్దియై న సహజముగా జనుఁడు చేసి యనఁగాఁ దనకు దేహస్మృతి కలిగిన పిమ్మటఁ గదా యా శరీరస్మృతి సకారణమా నిష్కారణమా, సహజమా, యాగంతుకమా వాస్తవమా, మిథ్యయా, నిత్యమా యనిత్యమా, స్మృతియే జగద్రూపమైనదా. జగమే శరీర స్మృతికారణమా, స్వప్న దేహమువలె జాగ్రద్దేహము గూడ భ్రాంతి కల్పితమా యీ మొదలగు విచారణము శరీరస్మృతి కార్యము వుట్టిన పిదపఁ గదా శరీరస్మృతి కారణ మెఱుంగఁ దలకొనుట. ఈ దేహ స్మృతియే లోకవ్యవహార స్వరూపమా. ఈ శరీర స్మృతికారణమునే వేదశాస్త్రములు వివరించును. కాఁబట్టి కార్యజ్ఞానము మొదటఁ గారణజ్ఞానము పిదప న్నలుగుటయే మర్త్యులకు సహజ ధర్మము. కార్యదృష్టిలేనపుడు కారణచింతయే పొడమదు. కార్యస్వరూపమే పౌరుషము. కారణస్వరూపము దైవము. కార్య మింద్రియగోచరము, కారణ మతీంద్రియము. పంచేంద్రియ ప్రవృత్తకార్యాత్మక లోకవ్యవహారము పౌరుషము. పౌరుష నియామక కారణాత్మక వేదశాస్త్ర స్వరూపము దైవము దైవముం దెలిసికొని వ్యవహరింప నెవ్వరికిం దరముకాదుగదా? యట్లే వేదశాస్త్రము లెఱిగి బ్రతుకు నడుపు కొంట యసాధ్యము. శరీరస్మృతికారణముం దెలిసినొనుటయుఁ దన్నుఁ దా నెఱుంగుటయును వేదశాస్త్రధర్మము న్దెలిసికొనుటయును “అహం బ్రహ్మస్మి” అని యనుకొంటయును నిక్కముగా నాపచారికములు శాఖాగ్రచంద్రబోధలు. శశవిషాణములవలెఁ గేవల శబ్దమాత్రములు

స్వప్నపదార్థం : లవలె మిథ్యాకల్పనములు కేవల శబ్దైకప్రమాణములు
విశ్వాసైక మూలములు సహజానుభవ విరుద్ధములు లోకాతీతములు
మఱియతీంద్రియములు కేవల ధ్యాన గమ్యములు కావున సకల
లోక వ్యవహారాత్మకార్థ కామప్రయోజకపౌరుషకారణముగు కేవల
పరమార్థబోధక ధర్మమోక్ష ప్రయోజక దైవమును గూర్చిన లోక
వ్యవహారములు మానుకొని యెరుల సుఖపెట్టితా సుఖపడక లోక
వ్యవహారముతో సంబంధము లేక యతీంద్రియమై యవేద్యమై
యతాకికమై దైవస్వరూపమై సర్వజగన్మూలకారణమై నిత్యమై
యపౌరుషేయమై దైవస్వరూపమైన చోదనాలక్షణధర్మమును
గూర్చి గాని మోక్షమును గూర్చి గాని చింతించుట మునులకుఁ
జెల్లును. సంసారులకు బొత్తిగాఁదగనిది.

లోకోపకారమునకై మాత్రమే తమ పౌరుషమును వినియో
గింపఁ జేయుచుఁ దమ బ్రతుకు నిత్యము కావింపుమని దేవుని
స్వేచ్ఛకొనుటయే యర్థకామములను పురుషార్థములు. మునులకు
మాత్రము ధర్మమోక్షములను పురుషార్థములు వేదశాకామలక్ష
విధించఁబడెనుగాని సంసారుల కెంతమాత్ర ముద్దేశింపఁబడలేదు.
మును లతీంద్రియ లశరీరు లవస్థాత్రితయ సాక్షులు మఱి యీ జనన
మరణ సంసారసాగర నిమగ్నులగు మర్త్యు లర్థకామములను పురు
షార్థములు మాత్రమే సంపాదించుకొనుటకే విధింపఁబడిరి కావునఁ
దనతోడిపాటివారి ప్రేమానురాగములు సంపాదించుకొన్నఁ గాని
యభివార్థకామములు తన కబ్బనేరవు. ఒరులను సుఖపెట్టి తా సుఖ
పడుటకై సాధింపఁ దగిన పురుషార్థములు ప్రాకృతులగు మర్త్యుల
కర్థకామములు రెండే, రెండే. ధర్మమోక్షము లర్థకామములకు
సముదమునకుఁ దరంగములవలె వేరుకావు, దేహస్మృతి విశేషములే
ప్రమాభిమలయిన ల్లర్థకామ నిశేషములే ధర్మమోక్షములు. అంబి

త్రాగువానికి మీసము లెత్తువాఁడు కావలెనా యను సామెతగా నర
కామములనే సంపాదించుకొన నేరనివానికిఁ దన వ్రాతయే తా
జనువలేనివాని కితిరుని వ్రాతవలె ధర్మమోక్ష చింత పనికిరాదు
పనికిరాదు ధర్మమోక్షములు సాధన చతుష్టయసంపద గలయశరీరు
లతీంద్రియద్రవ్యలగు కపిలాదిమునులకు మాత్రమే సాధ్యములు.
ఒక్క దమ్మిడితోఁ బదికోట్ల వీసెలబంగారు విలువగల చక్రవర్తి
సాధము న్గొననుంకించు భ్రాంతునివలె మాటాడుకొను పిల్ల కాయల
వలె ధర్మమోక్షముల సాధింపయత్నించు సంసారులు కేవల మవి
వేకులు కారా? ధర్మమోక్షములు కేవలము బారమార్థికములు
గాని వ్యావహారికము లెంతమాత్రమునైనను. అనఁగా వేదశాస్త్రములు
కేవల పరమార్థబోధకము లగుటచేత నతీంద్రియ ద్రవ్యలగు కపిల
తంజలి గౌతమ కణాదజైమిని వ్యాసాదిమునులకు మాత్రమే
యద్దేశింపఁబడినవి కాని సంసారుల కెంతమాత్రము నైనను కావు.
కనుకనే “యధేష్టం లోకవ్యవహారేషు చేష్టతాంజనః” అను కామ
చారానుష్ఠాయాబజెను. ఆకాశాద్వాయుర్వాయోరగ్ని రిక్షే రాపోఽ
భృష్ఠః పృథివీ పృథివ్యాఽపవధయః ఓషధీభోః ౭న్నమన్నాత్పురుషః
పురుషవేదగ్ం సర్వమ్” అనుటచేత దేహస్మృత్యాత్మక పౌరుష
దృష్టపదార్థము లన్నియును స్వప్నదృష్ట పదార్థము లన్నియును
స్వప్నమయములే యై నట్లు పౌరుష మయములే కావునఁ పౌరుషము
కంటె వేతేపదార్థమేలేదు.

శరీరస్మృత్యాత్మక పౌరుషముచేత జ్ఞానమున కబోధ్య తత్త్వ
ముతో స్ఫురించు పదార్థమే “ఆత్మన ఆకాశః సంఘాతః” అనుట
చేత దేహస్మృతిరూపక పౌరుషజ్ఞానమున కవేద్యతత్త్వమై స్ఫురించు
పదార్థమునకే యాత్మయని గాని దైవమని కర్మమనిగాని కాలమని
గాని నామములు. “సుఖస్య దుఃఖస్య సకోపిదాతా పరోఽదాతీతి

కుబుద్ధిచేసా, అహంకరోమితి వృథాభిమానః స్వకర్మసూత్ర గ్రథితోహిలోకః” అను విధముగా నాగామి సంచిత్రపారబ్రహ్మములను కర్మములచేత నశరీరుడగు జీవుఁడు స్థూల సూక్ష్మకారణ దేహములను పాధులుగా నాశ్రయించి తుదమొదలు తేక భూతభవిష్యద్వర్తమాన కాలమందు సుఖదుఃఖ పరంపరను “సుఖస్యానంతరం దుఃఖం దుఃఖస్యానంతరం సుఖమ్” అను తీరున నపార సంసారసముద్రమున నీదలాడుచున్నాఁడు. ఈకర్మ మనాది. కర్మమే బ్రహ్మస్వరూపము-కాలము-కర్మము-దైవము-విధి-యదృష్టము కర్మమునకే పర్యాయపదములు. ముఖ్యముగాఁ దన పురుషప్రయత్న మెద్దియును తేకయేఁ దాఁగోరని సుఖముగాని దుఃఖముగాని కలిగించుచుఁ దన కెద్దియు న్నిరూపింప శక్యముగాక యతీంద్రియమైన కారణమే కర్మమనియిం దైవ మనియును వ్యవహరింపఁ బడుచున్నది. అన్ని బదార్థముల కంతర్బాహ్యములనిండి, యన్ని పదార్థముల పరస్పర సంయోగ వియోగములకు పేతువై, నమ స్తమును దానయ్య సతీంద్రియమైన వాస్తవతత్త్వ మెద్దియో యెవ్వరికిం దెలియనీక తనయున్నిని మూత్రమే తెలియఁగర్చుచుంటచేతఁ బౌరుషవ్రాహ్మ్యమై సకలపౌరుషములమైయున్న యాకాశమునకుఁ గూడ నెదికారణమో యద్దియే కర్మము దైవమునాఁ దగును. జీవులందఱును జగమంతయును “దైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనంతు దైవతం, తస్మాత్త్రం బ్రాహ్మణాధీనం బ్రాహ్మణో మమదేవతా” అనున ట్లిజగమంతయును దైవవశమున సృష్టిసీతినాశము లందుచున్నది. మఱి యాదైవము మంత్రమనఁబరగు. వేదముంబట్టి ప్రవర్తిల్లుచున్న దావేదము బ్రాహ్మణ శబ్దవాచ్యులగు గౌతమ వ్యాసాదిఋషిస్వరూపమైయున్నది. కాబట్టి యతీంద్రియ ద్రవ్యలు సర్వజ్ఞులు సకలజననములు సర్వభూతాంతరాత్ములు సకల లోకోపకారపరాయణులు స్వార్థత్యాగులు సర్వ

భూతదయామయులగు జగద్గురువులగు మహామును లుపదేశించిన వేదశాస్త్రరూప కాస్తవచన ప్రమాణమే నాయభీష్టదేవతగా నమ్మి నేవించెదనను వాక్యము పరమభాగవత జననమ్మతము నమ్మతమా. జగద్గురువులగు పరమమునులు తత్తద్యుగానుసారము ధర్మార్థ కామమోక్షములను పురుషార్థముల సాధించుకొను సుపాయములు మహాకవులై పరమభాగవతులై వేదశాస్త్రములును సుపదేశించు చున్నారు. యుగానుసారముగాఁ బురుషార్థ చతుర్థమును సాధించు కొనఁదగిన త్రోవలు మాటుచుండును. ధర్మమోక్షములు సుషుప్తి దశవలె వివరించి “ఇదమిథమ్” అని నిర్దేశింప శక్యముకావు. కాబట్టి ధర్మమోక్షముల స్ఫూర్తి చెప్పెడి వేదశాస్త్రములు వర్తమానకాలమున నావృద్ధ ప్రప్రపితామహుని గూర్చిన చింతవలె వ్యర్థమును మఱియుం బనిచేటుగాని లాభములేదు “ధర్మ మధర్మము భంగి నధర్మము ధర్మంబు మాడ్కిఁ దనయాతోచున్.” అన్నట్లు ధర్మసూక్ష్మత స్థనిపెట్ట నలువయైనఁ జాలఁడు. కంటియెదుట జరుగు చున్న సంగతియొక్క ధర్మము నిరూపింపఁజాలని మర్త్యుల కతీంద్రియ మునిప్రియము మునిరంజనము శాంతము “ఏకమేవా ద్విశేయంబహ్మ” యను తత్త్వస్వరూప మగు మోక్షవిచారణముగూడఁ గుండేటి కొమ్ముతో దుష్వేదచేయఁబోవు ప్రయత్నమువలె నసంభవకార్యము కాబట్టి దైవపారుష కృత్యములుం బ్రత్యక్షములగు నిర్ధకామముల న్నాదించుకొను సుపాయముల న్వేదకుకొనుటయే మర్త్యుల కవశ్య కర్తవ్యము.

సరిగాఁ జతుర్విధాభినయప్రయోగ మొనర్చిన సజ్జనుఁడు మాత్రమే యర్థకామములను పురుషార్థముల రెండింటిని సంపాదించు కొనుటచేత నట్టి పుణ్యాత్మునకుఁ దమంతటఁ దామే ధర్మమోక్షములు రెండు స్థాడసిద్ధించును. సిద్ధించును. అర్థమనఁగాబ్రతుకు. కామమనఁగా

జీవితేచ్ఛ. నిద్రాహారవిహారస్వరూపము బ్రతుకు. నిద్రాహారవిహార
 సుఖాభిలాషము జీవితేచ్ఛ. అర్థకామముల స్వరూపము హాయిగా
 బ్రతుకు కోరిక. హాయిగా బ్రతుకు కోరిక నెఱవేఱు నిత్యమనః
 కుంతోషము నొందిన జనుఁడుమాత్రమే ధర్మార్థ కామమోక్షములను
 పురుషార్థముల నాల్గింటిని సంపాదించుకొన్న భాగ్యశాలి సుకృతి.
 నిత్యమనస్సంతుష్టి లేనివాఁడు పురుషార్థముల స్సంపాదించుకొనఁ
 జాలని దౌర్భాగ్యుఁడగు దుష్కృతి. “స్వకర్మ సూత్రగ్రథితోహి
 లోకః” అనుటచే నేవిత్రు నాటిన నామొక్క మొలచును. మొత్త
 ముపై లోకములోఁ గర్మానుసారము సుఖదుఃఖము లనుభవించుట
 సకల జనసాధారణ ప్రత్యక్షానుభవమేకదా? కాబట్టి త్రికరణశుద్ధిగా
 సర్వలోకోపకార స్వరూపమగు సత్కర్మము నాచరించి పురుషార్థము
 లను సాధించుకొనవలయును. “అహింసా పరమోధర్మః” అనుటచేత
 సత్కర్మములకెల్ల సర్వలోకోపకారక మగు భూతదయ సారము.
 కాబట్టి సకలజనరంజకముగా బ్రతుకవలయును. బ్రతుకు చతుర్వి
 ధాభినయాత్మకము. ఆ యభినయములలో మొదటఁ బేర్కొనబడిన
 వాచికాభినయముం గూర్చిన శిక్షావ్యాకరణచ్ఛందో నిరుక్తశాస్త్ర)
 ములందుఁ బలుకు తెరువును శాసించు శిక్షాశాస్త్రమును వివరించుటలో
 ధర్మార్థ కామమోక్షములని యుచ్చరించిన క్రమమున కర్థనిర్దేశము
 నందు ధర్మమే యర్థమర్థమే కామము కామమే మోక్షమని యశేఠ
 స్వరూపమే ధర్మాధర్మ కామమోక్షములు నాల్గు నొక్కటియే.
 పౌరుష మనిపించుకొనుచున్నది. పురుషప్రశుత్నము నాల్గువిధము
 లయి ధర్మాత్థ కామమోక్షములను చతుర్విధ పురుషార్థములయి
 యున్నది. పౌరుషమనఁగా బ్రతుకు. బ్రతుకు ధర్మార్థ కామమోక్ష
 సాధనమగు పౌరుషమయి యున్నది. ధర్మార్థ కామమోక్షములలో
 నిత్యములు దైవికములు నగు ధర్మమోక్షము లతీంద్రియములు మఱి

యర్థకామము లనిత్యమర్త్య శారీరకము లింద్రియకృత్యములు కేవల పురుషకారములు సర్వజన ప్రత్యక్షములు మఱియు నింద్రదాహార విహార స్వరూపములు.

నిద్రదాహార విహారమయమగు జీవితమందు సాధింపఁదగిన యర్థ కామములకు దగునట్లభిసయించుటలో వాచికాభినయ విధాన మెఱిగించు శిక్షావ్యాకరణ చ్ఛందోసరు క్తములందు మొదటిది శిక్షా శాస్త్రము. నారదశిక్ష యత్కుత్తమము, పరమభాగవతులలో సజ్జనుఁడు నారదుఁడు, గంధర్వవేదకోవిదులందు నారదుఁడు దేవముని కావున నారదశిక్ష శిక్షలలో శ్రేష్ఠము. సత్త్వరజ స్తమోగుణాత్మక మగు శరీరస్మృతి రూపకజాగ్రత్స్విప్న సుషుప్త్యవస్థాను భవమే జీవాత్ముఁడు. భూతభవిష్య ద్వర్తమానకాలములం దాగామి సంచిత ప్రారబ్ధస్వరూపక స్వకర్మమనుభవించి యనుభవించుచు ననుభవించ వలసిన కర్మమును స్వకర్మసూత్రగ్రధితుఁడై యాదిమధ్యాంతరహిత సంసారచక్రమునఁ గ్రిందుమీదుల స్పర్శస్పృశకాత్మక సుఖదుఃఖకారణ నిజపుణ్య పాపకర్మఫల మనుభవించక తప్పదు.

సంపూర్ణ సత్కర్మఫలముచేత నిత్య సంతృప్తాంతరంగుఁడై స్వార్థపరత లేమిచే భగవదర్పిత సర్వకర్మ ఫలము కలవాఁడగుటచేతఁ బరమభాగవతుఁడై సంచరించుచుండియును మంటియందుండియు న్మన్నంటని కుమ్మరి పురుషచందమునఁ బ్రకృతినంటక నిర్లిప్తుఁడై కపిల మహామునివలె జీవన్ముక్తుఁడగును. ప్రకృతి స్వరూపకగుణమయ దేహ స్మృతి మాత్ర మాత్మకుఁ దప్పదుగాని సత్కర్మచేత లభ్యమగు నిత్య మనస్సంతృప్తి రూపక బ్రహ్మసమాధి నుండుటచేత “మనరభవమ్” అని బ్రహ్మజ్ఞానముతోనే తల్లి గర్భమున వెలువడుచున్న వామ దేవుడు గుణమయదేహమును ధరించియుం ప్రకృతికంటక నిర్లిప్తుఁడై “బ్రహ్మలలోకన ధియం నజహాతి యోగి” అను నట్లు జ్ఞానయోగ

ముగల మునికీ దేహస్మృతి రూపక సంసారము దగ్ధపటమువలె
 బేరునకు మాత్రముండును గాని వాస్తవముగా నకల భూతదయా
 పరుఁడు సకల జననముఁడు నర్వలోకోపకారపారీణుఁడు స్వార్థత్యాగి
 యగు సుకృతికి సంసారము జలస్తంభవిద్య స్తల్పింపఁబడిన నౌక
 యంతస్సముద్రమున యధేష్ట సంచార మొనర్చునట్లంటియంటదు.
 “మనవీవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః” అనుటచేత
 నకాముఁడు బద్ధుఁడు నిష్కాముఁడు ముక్తుఁడుగా నీజనన మరణ
 ప్రవాహరూపకసంసారముజీవునకుఁదప్పదు దప్పదు. సత్కర్మముచేత
 “అగ్నిర్హిమస్యభేషజమ్” అనునట్లు సజ్జనుఁడు సంసారదుఃఖమును
 బొందక నిత్యసంతుష్టుఁడై బ్రహ్మానందమున నోలలాడుచుఁ గర్మఫల
 మనుభవించక సూర్యునివలెఁ గేవలము కర్మసాక్షియై యుదాసీన
 తటస్థ లక్షణములతోఁ బరమాత్మ సాక్షాత్కారమందును. కాఁబట్టి
 “అవశ్యమను భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభమ్” అను వాక్యాను
 సారముగా మునులు వేషశాస్త్రముఖమున మనుష్యులకు “అథాతో
 ధర్మ జిజ్ఞాసా- అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా- అథశబ్దాను శాసనమ్”
 అని నడుపదేశ మొనర్చిరి. “బాలానాం సుఖబోధాయ” అని కొందఱు
 ప్రాజ్ఞులు శాస్త్రీ వ్యాఖ్యానములొనర్చిరి. కాఁబట్టి యష్టాదశ విద్యల
 సారము పిన్నులకు శక్తికొలందిం బెద్ద లుపదేశింపవలసి వచ్చెను.
 వేదశాస్త్రానుసారములే సార్వతానికి నిద్రాహార విహార సౌఖ్యసంపా
 దక కర్మము లన్నియు, లోకములో జరుగుచున్న ప్రతి క్రియయును
 వేదశాస్త్రసమ్మతమే. “ధాతాయథా పూర్వ మకల్పయత్” అను
 టచేత వేదమును స్మరించి వేదమునం బ్రతిపాదితము లయిన పదార్థ
 ములనే బ్రహ్మదేవుఁడు పూర్వకాలమున నున్నట్లే వర్తమానకాల
 మందుఁ గూడ సృజించెను. దేశకాలపాత్రానుసారముగా నాయా
 వస్తువుల స్పందరభముచే సుఖకరముగాఁ గావించుకొనుట కేవల

పారుపాయ తము. సజ్జనునకు మాత్రముపదార్థ సందర్భ జ్ఞానమబ్బును. ఆసందర్భముగాఁ బదార్థముల ననుభవించు నవివేకి తాఁ జెడి లోకులం జెఱచును. సజ్జనుఁడు సందర్భ శుద్ధి నెఱిగి లోకోపకారము కావించి తా నుభవడును గాఁబట్టి లోకములో పదార్థము లన్నియు నుపయోగించఁ దగినవియే. ఉపయోగించుకొన వలసిన మార్గములు కేవలాప్రవాక్య ప్రమాణమునఁగాని యితర ప్రమాణములవలన విస్పష్టముగాఁ దెలియఁబడవు. సర్వలోకాపులు గౌతమ వ్యాసమునులు. న్యాయ మిహమును గూర్చియు నైరాగ్యము పరలోకము స్థూర్చియు మూర్తిభవించినవి న్యాయవేదాంతములు. “నేర్చి బ్రతుకువాఁడునేరక చెడువాఁడు ధాత్రియందుఁ గలరె ధరణినాథ” అను తీరునఁ బారుష మంతయును విఫలము. “యల్లభనే నిజకర్మోపాత్తం విత్తం తేన వినోదయ చిత్తమ్” అను నాచార్యోక్తి ప్రకారము స్వకర్మానుసారముగా నైహలోకిక పదార్థములచే సర్థకామములు సంపాద్యములగును. “యద్ధాత్రా నిజపాల పట్ట లిఖితం స్తోకం మహా ద్వాధనం తత్ప్రాప్నోతి” అను వాక్యానుసారముగా స్వకర్మానుసారముగా దైవపారుషములు ఫలించును. తన భూత భవిష్యత్కర్మములు తనకు మిక్కిలి పరోక్షములు. వర్తమానకాలమందు లోక విరుద్ధము కాక స్వార్థ పరత లేక కేవల పరోపకారమునకై మాత్రమే సజ్జనుఁడు తీవ్ర పారుషమునఁ జేయు కర్మమంతయు నొకప్పు డనుకూల కాలమున మఱొకప్పుడు కాలవై పరీత్యముచేత సఫలమయ్యును విఫలమయ్యును ఫలాపేక్ష యనఁగా స్వలాభము నొసించి యా సజ్జనుఁడు వ్యవహరించఁడు గనుక నా పుణ్యాత్ముని బ్రతుకునందలి కర్మములన్నియును లోకోపకారములయి విబుధ స్తవనీయములు కాకమానవు.

క ర్మ ము బ్ర హ్మ ము

తన సుషుప్త్యవస్థయును స్వప్నావస్థయు దన యాత్మానుభవప్రమాణముచేత నుపేక్షించి తన జాగ్రద్దశా వ్యవహారమే

యథార్థమనుట మర్త్యులకుఁ జప్పనిస్వభావము కనుక నీజగమంతయును “ద్వైతాద్వైతసమృద్ధి” అనునీతి న్యధార్థముగా భావించుకొని దేహధారులు వ్యవహరించక తీరిదని సర్వజ్ఞులును జ్ఞానస్వరూపులుం బగమకారుణికులును సర్వజగదుపకారులు సగు గౌతమాది బ్రహ్మర్షులు కేవలాద్వైతబ్రహ్మధ్యాన సమాధిస్వరూపులయ్యును జగద్గురు శంకరాచార్యాది పరమాహంసలు లోకోపకారమునకైకదా శారీరక భాషావ్యనేకగ్రంథముల ద్వారా పురుషార్థములను సంపాదించుకొను నుపాయము లుపదేశించిరి. కాబట్టి యీ లోకమంతయును ద్రిగుణమయమగు నిజకర్మానుసారముగా లబ్ధమయిన స్వప్నజాగ్ర తృప్తప్రస్థానుభవ మంతయును స్వార్థత్యాగులై లోకోపకారపరులయిన సజ్జనులకు సంసారవికారముల నొకింతయు స్థలిగింపఁజాలక కేవలము నిత్యమనస్తృప్తి రూపక బ్రహ్మసందాను భూతిగా మాత్రమే ఫలించును. పాంచభౌతిక పదార్థములన్నియును గౌతమాదిబ్రహ్మర్షులకుఁ బ్రత్యక్షము లయినప్పటికి నమృహనీయుల బ్రహ్మభావనావశ్యమన నీజగమంతయును వాసుదేవుఁడుగానే పొడకట్టి బ్రహ్మసందమా స్థలిగించునుగాని రాగద్వేషాది సంసారవికారముల నొక్కింతయును గావింపనేరవు. కాబట్టి జాగ్రదవస్థకు గ్రాహ్యమగు ప్రత్యక్షపరోక్షాత్మకమగు నీ జగత్కార్యము లన్నియును మఱి యీ లోకవ్యవహార మంతయును వాస్తవమే కాని కల్ల కాదు. శశవిషాణమువలెఁ ద్రికాలములయందు లేనిది లేనిదే. యభావ మభావమే. అకాతీతము. లోకాతీతమే. శూన్యము శూన్యమే. ఇంద్రియ ప్రత్యక్షమైన పదార్థ మొకప్పుడు నీడవలెఁ బ్రతిబింబమువలె భ్రాంతికృతమయ్యు నాభ్రాంతి. కారణములేక కలుగుట యస్వాభావికము యుక్తివిరుద్ధ మసంభవముకాదా?

కాబట్టి కారణములేక కార్య మొదవదను న్యాయమా నకలజన నహజ సామాన్య మతమేకదా? “ప్రమితి విషయాః పదార్థాః।

ధియో యోసః ప్రచోదయాత్” అని వేదశాస్త్రములం బట్టి తదాథ తత్త్వము నిశ్చయించుటకు మూలకారణము యథార్థ బుద్ధియనఁబడి పదార్థ తత్త్వమును లెక్కించు ప్రమితి యని న్యాయ మతమును, వాస్తవ మెఱిగించు బుద్ధిని దేవుఁడు మాకిచ్చుగాక యని శ్రుతి మతమును బ్రవర్తిల్లుచున్నవి “ప్రయోజన మనుద్దిశ్యనమందోఽప్రిప వర్తతే” ఎద్దియో కారణయాపక మగు నూహ లేక యే వెట్టికూడ నే కార్యముచేయుటకై నం బ్రవర్తిల్లుఁడుగా? కాఁబట్టి సకారణము గాని కార్య మీలోకమునఁ బుట్టదని యేమాత్ర జ్ఞానవంతుఁడైన మనుష్యుఁడు నూహించక తీఱును తీఱదు. త్రిగుణమయ శరీరస్మృతి యీలోకమ-తయు నీ దేహస్మృతికిఁ బై వేతే మఱి పదార్థమేలేదు. “ప్రమితి విషయాః పదార్థాః” అనటం బట్టి దేహస్మృతియే యీ ప్రాపంచికపదార్థముల తత్త్వమునగునగుంచున్నది. కాఁబట్టి యీలోక పదార్థ స్థితి కంతకును మూలకారణమా శరీర స్మృతియే. మఱియు నీ దేహస్మృతియే జగత్కార్యముగా బరిణమించిన కారణమని తర్క వేదాంత మతముల రెండింటియొక్క సమన్వయము సహంజనమే యను నిశ్చయజ్ఞానము గౌతమ వ్యాసాది మునులకు మాత్రమే చెల్లును గాని ప్రాకృతులగు మర్త్యులకు కార్యకారణములు రెండు నొక్కటే యనియు దేవునకును జగమునకు భేద మెద్దియును లేదని యును విత్తునకును జెట్టునకును వస్తు భేదము లేదనియును తను శరీర స్మృతియే యీ సమస్త జగద్రూపముగా బరిణమించుననియు “పురుష ఏవేదగం సర్వమ్” “హరి మయము కాని వస్తువు పరమాణువులేదు” అను బుద్ధి యీశ్వర బుద్ధివలె నిత్యము కానేరక భ్రమచేత దూషితమై యథార్థ వస్తువు సరయజ్ఞానక విపరీతమై ప్రతి కృతిచ్ఛాయా మాత్రమునే కనుచు వాసుదేవునకుఁ బ్రతిబింబమగు జగమును వాసు

దేవుడుగా యథార్థముగా గ్రహింపనేర కద్దమునఁ దన నీవశోఁ బోరాడు పిచ్చుకలవలె నీ ప్రాకృత జనులందఱు నివారిత బుద్ధులయి స్వకర్మపాశబద్ధులై “సర్వంఖల్విదం బ్రహ్మ” యను యథార్థ బుద్ధి యిప్పటి వఱకును సద్గురు కటాక్షమునకుఁ బ్రాతులు కాకుండుటచేతఁ గార్యకాంక్షములు లేండు నొక్కటియేయని తలంపలేక దుర్భరసంసార తాపత్రయాగ్ని దండవ్యామానులగుట కోర్వక దయాంభోనిధులగు గౌతము వ్యాసాది మహామునులు తర్కవేదాంత ద్వైతాద్వైత మత ములను జతుర్విధ పురుషార్థములను సంపాదించుకొని సంసార దుఃఖము వ్దరించు దారుల స్వయినోభ్యం జాటి చెప్పచు జ్ఞానవృద్ధులు వయో వృద్ధులయిన సజ్జనులు త్రత్యక్షముగా మంచినడువడి మప్పుచు నీటిలో ముగ్ధిపోవుచున్న వారల నేవల కరుణతోఁ దమ ప్రాణము లొడ్డియైన నొడ్డెక్కించి కాపాడుచున్నారు. - బొమ్మలాటవలె నాటకమువలెఁ దెలిసిగాని తెలియకగాని యథార్థమునుకొని మత్తెల్లైన భావించుకొని గాని యీ సుఖదుఃఖాత్మక సంసారసాగరమునగురుకటాక్ష మను నొడ్డె క్కించునావ దొఱకినవఱకు నీలోకులు క్షణక్షణము మున్గుచు దేలు చుంట తప్పదు తప్పదు. “జ్ఞానాగ్ని దగ్ధ కర్మణామ్” అను నట్లు కేవల పరమభాగవతాచారముచేత నబ్బిన సద్బుద్ధిచేత “త్రిపాదస్యా మృతం దివి” అను నట్లుచుత మగు పురుష తత్త్వము లీనమై సంసార మును దరించి నిర్లిప్తుఁడు నిర్గుణుఁడు “సాక్షి చేతాః కేవలోనిర్గుణశ్చ” అను పురుష తత్త్వమున లీనుఁడై బ్రహ్మ భూతుఁడగును.

“పాదోఽస్య విశ్వా భూతాని త్రిపాదస్యామృతం దివి” అను శ్రుతి దేవుఁ డర్థ నారీశ్వరుఁడని యభిప్రాయ మిచ్చుచున్నది. “పాదోఽస్య విశ్వాభూతాని” అను వాక్యము జగద్రూపిణి యగు శక్తిని “త్రిపాదస్యామృతం దివి” అను వాక్యము నిర్గుణుఁ డగు శివుని బోధించుచున్నది. కాబట్టి “శివ శక్త్యాత్మకం జగత్” అను స్మృతిచేత నీ జగమంతయు సర్వనారీశ్వరాత్మకమగు శివశక్తి స్వరూ

పమే కావున నీ జగముంతయు వాస్తవమే కానిమిశ్రకాదు. కాబట్టి మెట్టవేదాంతములు చాలించి ధర్మార్థకామమోక్షములను సాధించు కొనటకై యాప్తవాక్యాత్మక వేదశాస్త్రానుసారము మనుష్యులు శ్రేయస్కాములయి నడుచుకొనక తీరదు. “గీ॥ మొసలిచేఁ బట్టు వడి నీటమునిగియున్న గజమును సుదర్శనంబునఁ గాచు శౌరి! మోహమునఁ బట్టువడి భవమున మునుంగు ! మనలఁ గూడ సుదర్శనముననె కాచు॥” అను భాగవత పురాణమతమును విశ్వసించి ఫలాపేక్షలేక స్వార్థపరులు గాక కేవల లోకోపకార బుద్ధితో మాత్రమే పరమ భాగవతులు చేయు సంసారమే నిశ్చయముగా పురుషార్థ చతుర్వర్గ సాధనో పాయమని సకల వేదశాస్త్రముల ముఖ్యాభిప్రాయము.

నేను నాదేహము నాబ్రతుకు నాకు శరీరజ్ఞప్తి యున్నంత వఱకు నెట్లు సత్యములని నమ్మకతీతదో యట్లే నాకుం దోచు సమస్త సహజ జగత్కార్యములు వాస్తవము లనియును మఱియు నీజగ మంతయు నెట్లు సత్యమో జగమునందు వ్యవహరించు సకల చరాచర జంగమస్థానర జడచేతన పదార్థ వ్యాపారము లన్నియును వేయేల లేనివస్తువు తలఁపునకే దోచదు. బుద్ధి కసాధ్యము లేదు. దేహస్మృతి యెట్లు నిత్య మనుకొనుచున్నాఁడో యట్లు లే దేహస్మృతికిఁ గోచరమగు జగత్కార్యము లన్నియును వాస్తవములే. బింబములేక ప్రతిబింబము కలుగనేరదు. తనయున్ని తన కెంత వాస్తవమో తన దేహస్మృతికి గోచరమగు పదార్థము లన్నియును దనకు వాస్తవములు కాకతీరదు. తనకుఁ దన శరీరజ్ఞప్తి యద్దమా యద్దమందుఁ దన దేహమే తా ననుకొని యెట్లు సత్యముగా దన్నుఁ దా చూచుకొన్నట్లు విశ్వసించుచున్నాఁడో యట్లే తన స్మృతి యనెడి యద్దమునదోచు జగత్కార్యము లన్నియును వాస్తవములే యనుకొని వ్యవహరించక తీరునా ? చేసే దొకటి పదులను వంచించు

టకై చెప్పేది యింకొకటి ధూర్జనలక్షణము. లోకోపకారబుద్ధిగల మహాత్ము లీజగమంతయును వాస్తవమనియే తమకన్న యధార్థ తత్త్వమును “పూర్వజన్మ నియానారీ పూర్వజన్మనియద్ధమ్, పూర్వ జన్మ నియావిద్యా, అగ్రేధావతిధావతి” అన్నట్లు సూర్యోదయాస్త మయములవలెనే దేహధారులై దైవ నియతులై యెపు డేకర్మములు చేయవలయునో మఱి యెపు డేసుఖదుఃఖము లనుభవించవలయునో యాయాకర్మములు చేయకతీతదు మఱి యాయాసుఖదుఃఖము లనుభ వించక తీతను. దుఃఖములు తప్పించుకొనుటకు సుఖములు పొందుట కును చేయు పురుషప్రయత్న మంతయును వ్యర్థమాయని శంకించి నచో నామిసంచిత ప్రారబ్ధకర్మము లన్యోన్య కారణములై విధిగా ననాదికాలమునండియును జీవుల కనుభూతము కాకమానవుగాని “బాలానాం సుఖభోధాయ, కుర్వేహముడుదీపికామ్” భూతభవిష్య ద్వర్తమన కాలవేత్తలగు మునులు వేదశాస్త్రములమున నెట్టి కర్మమున కేవలమో యేకర్మమెవ్వ డనుభవించవలసియుండునో విహితాకిక కర్మస్వరూప మెట్టిదో పారితాకిక కర్మస్వరూప మెట్టిదో ధర్మార్థకామమోక్షములను పురుషార్థములను సాధింపఁ దగిన కర్మము లేప్రకారముగాఁ బ్రవర్తిల్లునో పురుషప్రయత్న మెవ్వ డవసరమో మఱియెపుడు వ్యర్థమో పురుషప్రయత్న మను కర్మమునకు మూలకర్మ మెద్దియో యానంగతు లన్నియును హేయా దేయ వస్తువులనుగూర్చి పెద్దలు పిన్నల కుపదేశించినట్లుపదేశింప వలసి వచ్చెను. మామిడిమొక్కను దోహదముచేసి పెంచుకొనఁగా నద్ది వృక్షమై పూచి కాచి ఫలించి యింతకాలమున కీవిధముగా నుపయోగించునని యజ్ఞులకు నహజముగాఁ బ్రాజ్ఞు లుపదేశించుట యాప్రాజ్ఞులకుఁగూడ విధినియశకర్మమే “కర్మమునఁబుట్టి జంతువు కర్మమునన్ వృద్ధిపొందుఁ గర్మమునఁ జెడున్” కాబట్టి జననమరణ

ప్రవాహాత్మక సంసారమంతయు స్మర్మన్వరూపమే. వేయేల కర్మబీజమే యీశరీరస్ఫుటి. శరీరజ్ఞప్తియే జగదాకారముగా న్వన్నావస్థయందలి మనోవృత్తివలె జ్ఞానదవస్థయందుఁ గూడఁ బరిణమించుచున్నది. “కర్మణ్య కర్మయఃపశ్యేదకర్మణిచకర్మయః” అనుటచేత నేమహాత్ముఁడు సంసరించుచుండియును రాగద్వేషము లంటకుండునో యా భాగ్యశాలి మాత్రమే కర్మబద్ధుఁడు కాబోక జీవన్ముక్తుఁ డగును. “త్రిపాదస్యామృతందివి” అనుటచేతఁ గాముని దహించిన శివుఁడు తప్ప సకామఁడు “పాదోఽస్య విశ్వాభూతా సః” అనునట్లు సంసారాత్మక కర్మబద్ధుఁడు కాకతీఱదు. త్రిగుణాత్మకమగు సంసారప్రకృతి కర్మన్వరూపిణియగు శక్తినిర్గుణుఁడగు పురుషుఁ డమృతమయుఁ డగు శివుఁడు ధర్మార్థకామములు త్రిగుణములు కర్మన్వరూపములు. మోక్షము నిర్గుణమగు కర్మాతీతపరబ్రహ్మము. సత్కర్మమే మోక్షము దుష్కర్మమే సంసారము. సత్కర్మ మొనర్చు నజ్ఞుఁడు విరాగియై కర్మమం దకర్మము స్థనుగొనుచు. దుష్కర్మ మొనర్చు దుర్జనుఁడు కర్మమందుఁ గర్మమరసి గర్మముం జూచును. అనఁగా రాగద్వేషములఁ బని యోగి సంసరించుచుండియును సంసారము నటక నిర్విషయమగు మనస్సుతో ధ్యానయోగముచేత నమృతపదవి న్నినుఁడగును. కోర్కెకలవాఁడు భ్రాంతునివలె లేని వస్తువులం దనకుఁ దా బన్నుకొని సుఖదుఃఖాత్మక సంసార కర్మపాశ బద్ధుఁ డగును. జ్ఞానిగాని యజ్ఞానిగాని స్వకర్మఫల మనుభవించక తీఱదు గాని “ధియోయోసః ప్రచోదయాత్” బుద్ధిమంతుఁడు. తా ననుభవించకతీఱని కర్మమెప్పుడు తటస్థించునో యెట్లుజరుగునో యాకాలము నాకర్మన్వరూపమును ముందుగాఁ దెలిసికొనుటచేత నీసంసారమంతయును నిస్సారమని నిశ్చయించుకొని రాగద్వేషము లొండక నిర్లిప్తుఁ డగుటచేత జీవన్ముక్తుడయి కైవల్యానంద మనుభ

వించును. ఏకాలముం దేకర్మము తా సనుభవించవలసి యుండునో యాసంగతి తెలియని యజ్ఞుని రాగద్వేష బద్ధుడై తుద కాశాభంగ మగుటచేత తా సనుకొన్నట్లు తన ప్రయత్నము కొనసాగకపోవుట మఱింత నిర్విణ్ణుడై కర్తవ్యకర్తవ్యము లరయక మఱింత గంసా రాంధకారమునఁ జిక్కుపడును. “బ్రహ్మహత్యానేక పాపాటవుల కగ్నికీలలు హరినామ కీర్తనములు” “జ్ఞానాగ్ని ధగ్ధకర్మణామ్” అను నట్లు కోర్కీ రూపమగు కర్మమును నిష్కాముడై వైరాగ్యకారణ మగు జ్ఞానమును “ధియోయోనః ప్రచోదయాత్” అని ప్రతిపాదించబడి వివేకాత్మకబుద్ధిని సంపాదించుకొన్నవాఁడు కర్మపాశము నంటక సంసారమును దరించి యమృతపదముం జేరుకొనును. వేద శాస్త్ర ముఖముల న్మునులు ధర్మార్థకామమోక్షములు సంపాదించు కొనఁజాలు బుద్ధిఁ గలుపుచున్నారు. కాబట్టి కర్మబద్ధులగు మర్త్యులు తప్పక భక్తిశ్రద్ధలతో, బురుషార్థసాధకమగు బుద్ధి నాప్రవాక్యము నివ్వశ్యమింది యష్టాదశ విద్యాసార మెఱిగి భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యము లంది కర్మస్వరూపమగు సంసారబంధమునుండి విముక్తులై పరమ భాగవతులవలె దరించుచున్నారు. కాబట్టి మునులు సంసారులకు మిక్కిలి శ్రేష్ఠబుద్ధి దాయకములు భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యజనకములగు నానావేదశాస్త్రము లుపదేశించిరి.

“ఉద్యోగినం పురుషసింహముపైతిలక్ష్మీః — ఉద్యమేనవి నాన్మాణాం స సిధ్యన్తిమనోరథాః” నిద్రాహార విహారసౌఖ్యమునకై దేహస్మృతి యున్నంతవఱకు దేవులాడకతీరదు. అద్వైతం పర మార్థతః, పురుష ఏవేదగ్ం సర్వమ్, అహింసాపరమోధర్మః ధర్మం చర” సాధనచతుష్టయ సంపదగల ముముక్షువులకు “బ్రహ్మసత్యం జగన్మిథ్యా” అనియును భక్తిశ్రద్ధావంతులగు పరమభాగవతులకు “సహింస్యాత్సర్వభూతాః” అనియును, గృహస్థులకు “సత్యంవద,

ధర్మంచర, అతిథిదేవోభవ, ఆచార్యదేవోభవ, పితృదేవోభవ, మాతృదేవోభవ, పారదార్యమనాయువ్యమ్, సపరదారాన్ గచ్ఛేత్ నాస్మతం వదేత్ ” అను వర్ణాశ్రమధర్మములను నిక్కముగా నధికారి భేదముంబట్టి దేశకాలపాత్రోచితముగాఁ బురుషప్రయత్నముం జేయుటకై వేదశాస్త్రములమునులుపదేశించిరి. పంచభూతోపద్రవములు లేక నిద్రాహారపహార సౌఖ్యసంపాదనమునకై శక్తికొలంది న్దేహధారులు యావజ్జీవము తంటాలుపడుతున్నారు గాని వాన యెండ చలి మొదలగు దైవ ప్రేరిత బుతువిశేషముల నీతిబాధలనుండి కాపాడుకొనుటకై యిండ్లు కట్టుకొనుట యిరువులు వెదకుకొనుటకై పురుషప్రయత్నము చేయకతీతదు. వేదశాస్త్రములద్వారా జగదాత్మకమైన గౌతమాది మహామునులు నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యకరవస్తువులు తత్తద్దేశకాల పాత్రానుసారముగా సంపాదించుకొనఁదగిన సాధనములను భూతోపద్రవములనుండి కాపాడుకొనఁదగు నుపాయముల నుపదేశించిరి. ధర్మార్థ కామమోక్షములను పురుషార్థము లనఁగా బురుషప్రయత్న సాధ్యములగు నైహికాముష్మిక సంపదలను సంపాదించుకొనుటకై పురుషప్రయత్నమే ముఖ్యము. పురుషప్రయత్నము లేకయే యాకస్మిక సుఖదుఃఖములు దేహధారులకుఁ గలిగించు నతీంద్రియకారణమే విధి. నియతి, యదృష్టము కర్మము నను పేర్లంబరగు దైవము. దైవ గతి స్దప్తకొనుటకై పురుషప్రయత్న మొక్కింతయు న్నొటకాదు. రేబవళ్ళ న్రాసీకడ్డఁడరముకా దవి ప్రవర్తిల్లుట కవాఙ్మననగోచరమగు దైవమును నెద్దియో సహజకారణము కలదు. కారణము లేక కార్యము ప్రవర్తిల్లుట ప్రమాణవిరోధము గనుక సహజ పంచభూత ప్రవృత్తికిఁ గూడ దైవమును పేరున నొక కారణము కల్పించుకొనక తీతదు. ఈ పాంచభౌతిక శరీరోత్పత్తికి సంసారరథమునకు దైవ పౌరుషములు రెండును రెండు చక్రములని యాజ్ఞవల్క్యముని చెప్పిన

ప్రకారముగా దైవముం బౌరుషమును రెండును ముఖ్యపురుషార్థ సాధకోపాయములే గాని పురుషప్రయత్నము దేహధారులవశము. దైవగతి దేహధారులు తప్పించుకొననేరరు గాని పురుషార్థములను సంపాదించుకొనుటకై సహజముగాఁ బ్రయత్నించకమావరు. కాబట్టి యేపురుషార్థమును సంపాదించుకొనుటకై పురుషప్రయత్న మెట్లు చేసికొనవలయునో ప్రాకృతులు కించిజ్ఞులగు మర్త్యు లెఱుంగరు గనుక లోకోపకారపరాయణులు సర్వజ్ఞులు సతీంద్రియ ద్రవ్యలగు మునులు వేదశాస్త్రములద్వారా హితోపదేశము కావించిరి.

సామాన్యమువిశేషము వైకల్పికము నిత్యమనిత్యము విధిసేవేధము కామచారానుజ్ఞలను పేర్లతో శాస్త్రము నానావిధములుగా దేశకాల పాత్రోచితముగా నుపదేశింపఁబడుచున్నది. కష్టకారులగు మనుష్యుల తప్పవ్రతోవలనుండి మల్గించి జనుల సుఖదాయకములగు మంచితెరవుల న్నడిపించు నుపదేశములే వేదశాస్త్రములు. కాబట్టి యీవేద శాస్త్రము లన్నియు సతీంద్రియద్రవ్యమును సర్వజ్ఞులగు మునులకుఁ గాదు. అల్పజ్ఞానులు లోకానుభవము చాలక భ్రాంతులై విపరీత దృష్టులై ప్రమాదమున నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యాత్మక చతుర్విధ పురుషార్థములను సంపాదించుకొనుటకై తగిన మార్గమున నడువ నేరక తప్పదారి న్నడుచు నజ్ఞానులు బాలురు మందబుద్ధులు నగు ప్రాకృతుల నుద్దేశించి “బాలానాం సుఖబోధాయ” అని పండితులు ప్యాఖ్యానము తాము చేయుటకై కారణమును చెల్పునట్లు మునీశ్వరులు పురుషార్థసంపాదక సులభమార్గముల న్నేదశాస్త్రములద్వారా నుపదేశించిరి. కృతార్థులగు కపిలాదిమునీశ్వరులకు దైవపౌరుషములు రెండును లేవు. “విస్మృతిః ఖలుముక్తిః, సర్వమత్యైవ ఖలుకంకే సపశ్యేత్” అను తీరున బ్రహ్మధ్యానసమాధి నైవల్యానందమున నోల

లాడుచున్న మానులకు హేయాదేయములు రెండునుకేవు, “ద్వైతాద్వైత సమంబ్రహ్మ” సర్వజ్ఞాన్నియను “వాసుదేవః సర్వమితీ” అను బ్రహ్మభావనముచేత నిర్లిప్తులగు మునుల కగ్నిశక్తిశక్తివలె లోకసంకక్ష యొనర్చుట సహజగుణము. గనుక వేదశాస్త్రములం బ్రాకృతుల నుద్ధరించుటయే ప్రయోగముగా నుపదేశించిరి. కాఁబట్టి యభీష్ట నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యమునకై చేయక విధిలేని పురుష ప్రయత్నమును మును లుపదేశించినట్లు దేహధాతులు చేసికొన్న యెడలఁ దమ కోరిన కోర్కెలన్నియును సఫలమగును, మునుల యుపదేశముల చొప్పున దేహధారులు చేసిన పురుషప్రయత్నము నకు దైవము తప్పక తోడ్పడకతీరదు. భక్తిశ్రద్ధలతో వేదశాస్త్రోపదేశములును సర్వలోకావృత్తులు నగు గౌతమవ్యాసాది మహాముని మఱియు లనుసరించి నడుచుకొన్న సజ్జనులకు దైవమొక్కింతయుం బ్రతిఘటించనేరదు. వేదశాస్త్రోత్థిత శాస్త్రవాక్యప్రమాణము చొప్పున దప్పక పౌరుషముతో దీక్షవహించి నడుచుకొన్న మనుష్యులకు దైవముసహాయము కాకతీరదు. భక్తిశ్రద్ధలతో శాస్త్రవాక్యార్థక వేదశాస్త్ర ప్రమాణముం బట్టి నడుచుకొన్న సజ్జనుల పురుషప్రయత్నము కంటె దైవము వేఱు కానేరదు. కాఁబట్టి సహజముగా మనుష్యులు తమ నిద్రాహారవిహారాత్మక చతుర్విధపురుషార్థ సాధకమగు పురుష ప్రయత్న మెట్లాచరింపవలయునో యా యుపాయము చెప్పటకే గౌతమ వ్యాసాద్యాప్రపంచసముకంటె నితరప్రమాణము మఱెద్దియుం బనికిరాదు.

“అనిమా మహిమాచైవ గరిమాలఘిమాతథా ప్రాప్తిః ప్రాకామ్య మిశత్వం వశిత్వం చాప్తభూతయః” మిక్కిలి కొంచె మగుట మిక్కిలి పెద్దయగుట మిక్కిలి తేలికయగుట, మిక్కిలి బరువగుట, ఇష్టము వచ్చినచోటికేగఁ గల్గుట కోరిన కోర్కె పొందుట,

అడ్డులేక యధేచ్ఛగాఁ గావలసిన భోగమెల్ల ననుభవించుట జగము నెల్లఁ దనవశము కావించుకొనుట. ఈ యష్టైశ్వర్యముల బురుష ప్రయత్నమువల్ల సాధించుకొనవచ్చును. బుద్ధి కసాధ్యమేలేదు. పంచేంద్రియదృష్టములగు పంచభూతములు పాంచభౌతికమగు జగ మంతయుఁ దన యిష్టానుసారముగాఁ బురుషప్రయత్నమువలనఁ దన వశముచేసి సర్వస్వతంత్రుఁడై తాను సంకల్పించిన పనియెల్ల పురుష ప్రయత్నముచేత నెరవేర్చుకొనవచ్చును. విశ్వావిత్తుఁ డను ఋషి బ్రహ్మ సృష్టికి మాఱుగా ముల్లోకములను బురుషప్రయత్నమువల్ల నే సృజించెను. “తద్ధితప స్తద్ధితపః” అనునట్లు చతుర్ముఖ బ్రహ్మ పురుష ప్రయత్నముచేతనే తపోనిష్ఠుఁడై త్రిభువనములను సృజించెను. పురుష ప్రయత్న సాధ్యముకాని దెద్దియును లేదు. బుద్ధిహీనులు సరిగా నేకార్యమును సాధించుటకే యుపాయము పన్నవలయునో యెట్లు శీఘ్రప్రయత్నమును బట్టుదలతో నెంతవఱకుఁ జేయవలయునో యట్టి విద్యాబుద్ధులను సుపాదించుటకు దృఢవ్రతమును జాగరూకతతోఁ దీర్ఘ్రప్రయత్నమును బూనక సోమరులై యల్పప్రయత్నముచేసి త్రోవత్రప్పి తప్పత్రోవ న్నడిచి యేకార్యమున కెట్లు ప్రయత్నించ వలెనో యా యుపాయము లేక బుద్ధిమంతుల యుపదేశమును సరిగా గ్రహించక శాస్త్రమును సరిగాఁ దెలిసికొని శరీరకష్టమున కోర్చి తగునట్లు పురుషప్రయత్నము చేయఁజాల కల్పప్రయత్నముచే మహా త్కార్యములు నెఱవేర్చగోరి విఫలమనోరథులైతమ కార్యములు నెఱవేఱకుటకు దైవమును నొక పదార్థము ప్రతికూలించెనని లేని దైవమును కల్పించి తాము చెడుటయేగాక యితరులను గూడ, ఈ జగమంతయు దైవాధీనమనియును గుమ్మరి కుండలం బన్ను చున్నట్లు దైవ మీ జగత్కార్యములఁ జేయుచున్నాఁ డనియును లేనిపోని ప్రమాణములం బన్ని పామరు లనోసపుచ్చి తమవలె వారిని గూడ

సోమరిపోతుల న్నావించుచున్నారు. “ఆత్మన ఆకాశః సంభూతః”
 “ఆకాశాద్వాయుర్వాయో రగ్నిరగ్నే రాపః బ్రహ్మః పృథివీకృత్వా
 ఓషధయః ఓషధీభ్యోఽన్నమన్నాత్పురుషః” అనుటచేత ఆత్మాకాశ
 వాయుగ్ని జలపృథివ్యావధుల సారమే దేహికాబట్టి పృథివ్యప్రేజో
 వాయ్వాకాశాత్మలను యధేష్టముగాఁ దనపాదుషముచేత వశపర్చు
 కొనఁగలఁడు. “అహంబ్రహ్మస్మి, మత్తోనా సికించన మనురభవమ్
 తదైక్షత, బహుస్యాంప్రజాయేయ” అనుటచేత పురుషుఁ డెద్ది సంక
 ల్పించునో యద్ది పురుషప్రయత్న సాధ్యముకానియెడలనట్టిసంకల్పమే
 పురుషున కొదవదు. లేనిదే కల్గదు. మఱియున్నది లేకపోదు. ఈ
 ప్రపంచకార్యము లన్నియును. బురుష మనస్సంకల్పాత్మకములే.
 జీవుఁడు సంకల్పముయొఁడు మనస్సు సవిషయమైనంతవఱకు జగ
 త్కార్యము లెట్లు భావించునో యట్లు తోఁపకమానదు, “యాదృశీ
 భావనాయత్ర సిద్ధిర్భవతితాదృశీ” భావన యనఁగాఁ బురుషప్రయ
 త్నము కాబట్టి పురుషప్రయత్నసాధ్యము కాని జగత్కార్యమే
 లేదు. లేనివస్తువును పొందుటకు దేహికఁ గోర్కెగాని ప్రయత్నము
 గాని కలుగనేకలుగదు, “దైవంహి మూలమితి కాపురుషావదన్తి”
 కాపురుషులనఁగాఁ విద్యాబుద్ధులు కష్టపడి సంపాదించుకొని ధర్మార్థ
 కామమోక్షములను చతుర్విధపురుషార్థముల సప్రమత్తులై దృఢ
 ప్రయత్నముతోఁ బెద్దలవలన వేషశాస్త్రము లభ్యసించి తమ తెల్పి
 తెట లుపయోగించుకొని దేశకాలపాత్రానుసారముగా ద్రికరణశుద్ధి
 గా నే కార్యమును సాధించుట కేపద్ధతుల ననుసరించవలెనో జాగ
 రూకులై యాయా యుపాయముల నాయా తెరువుల నడునక వ్యసన
 పరులగు సోమరులు “తాబడి సొట్టనేల” యన్నట్లు దేవుఁడు తమకుఁ
 బ్రతిఘటించ తమ కార్యమును బాడుచేయుచున్నాడని తమ దేహ
 స్మృతికిం దమ జ్ఞానమునకు న్నించి వేతలేని దైవమును భ్రాంతుఁడు
 విశాచము న్గల్పించుకొనునట్లు కల్పించుకొనుచున్నారు.

“అయమాత్మాపురుషః- పురుష ఏవేనగ్ం సర్వమ్” అను తెలుగున “ధియో యోనః ప్రచోదయాత్” అని పురుషాత్మ తపో నిష్ఠచేత బ్రహ్మజ్ఞానమును “అథాతో బ్రహ్మ జిజ్ఞాసా” బ్రహ్మ మనఃగా సర్వస్వతంత్ర బుద్ధి. యట్టి బుద్ధిని సంపాదించుటకై చేయు పురుష ప్రయత్నము బ్రహ్మ జిజ్ఞాసయని చెప్పఁ బడెను. కాబట్టి భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములఁ బెద్దల యుపదేశమునఁ గవ్వపడి సంపాదించుకొని జాగరూకుడై దృఢమగు పురుష ప్రయత్నముచేతఁ బురుషార్థ చతుష్టయము నార్జించు కొనవలెను. భక్తి శ్రద్ధలతోఁ బెద్దల యుపదేశమున విద్యా బుద్ధుల స్సంపాదించుకొన్న పురుషుడే నిక్కపు వేల్పు. అట్టి బుద్ధిశాలి యొనర్చు పురుష ప్రయత్నముకన్న మఱి వేతే దై వ యత్నము లేనేలేదు. కాబట్టి సోమరిపోతు మిథ్యా దృష్టిహాని గురుముఖమున వేదశాస్త్రములభ్యసించి బుద్ధిసుంతుడై దృఢ పురుష ప్రయత్నముచేత ధర్మార్థ శాస్త్రమోక్షములను పురుషార్థములను మనుష్యుఁ డనఁ దగినవాఁ డెల్ల సంపాదించుకొనక తీరదు. కనుకనే వేదశాస్త్రములను మును లొపదేశించుట ముఖ్య ప్రయోజనము “క్షణశః కణశఃస్త్వైచ విద్యా మర్థంచ సాధయేత్” “ద్వాపుశౌ పురుషౌ లోకే సూర్యమండల భేదినాపరివాత్ యోగ యుక్తిశ్చ రణే సహత ఏవచ” అనుటచేతఁ బురుషార్థ చతుష్టయ మును గేవల పురుష ప్రయత్నముం బట్టి సాధించుకొనవలయును. “స్వకర్మ క్షాత్ర గృధితోహిలోకః” అనుటచేఁ దాను జేసిన కర్మ ఫలమునే తా ననుభవించక తీరదు. దైవమునకుం బురుష ప్రియ త్నమునకు స్సంబంధ మొక్కింతయును లేదు. పురుష ప్రియ త్నము తప్ప దై వమున్న పదార్థమేలేదు. శశవిమాణ శబ్దమువలెదై వ శబ్దము కేవలము సోమరిపోతులు భ్రాంతిచేతం బెంకెతనమునల్గల్పించి, మా పురుషప్రియత్నము యొక్క లోపమేమియును లేదుగానిదై వము

ప్రతికూలించెనని సరిగాఁ బురుష ప్రయత్నముం జేయుటకు బద్ధకించి
మద్యమత్తులు బొమ్మలను భ్రాంతి న్నల్పించుకొను విధమున దైవము
న్గల్పించుకొని తమ ప్రయత్నలోపమును వెల్లడింపఁ బోక యన్యాయ
ముగా లేనివిధి న్గల్పించుకొనివంచుటలై తాము చెడియెరుల, జెటచు
చున్నారు, “అథాత్తో ధర్మజిజ్ఞాసా-అథాత్తో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా”
అను మొదలగు జిజ్ఞాసా శాస్త్రములు మఱి సకల పేదశాస్త్రాత్మకా
ష్టాదశ విద్యలు పురుషార్థ చతుష్టయ సంపాదకోపాయములు బ్రహ్మ
చర్యగార్హస్థ్య వాసప్రస్థ సన్న్యాసాశ్రమ ధర్మములు మఱి యితర
విధములయిన సమస్త కర్మాచరణ పద్ధతులు గేవల పురుష ప్రయత్న
సాధ్యములు కావుననే నిక్కముగా ధర్మార్థకామమోక్షములకు
బురుషార్థములను పేరుకలిగెను. మఱియుం బురుషప్రయత్నమే
కర్మస్వరూపము మఱి పురుషుఁడు గతకాలమున దానొనర్చిన కర్మ
మును మఱచి తత్ఫల మిపుడనుభవించుచుంట తలంపక తన విస్మృత
కర్మమునే దైవ మనుకొనుచున్నాఁడు. “బ్రహ్మై వ సంసరతి ముచ్యత
ఏతదేవ దావారికం భవతి సంసరణంచ తిస్య, ముక్తిః పునర్భవతి
చిద్వపుషైవతస్య, స్వాజ్ఞానతః స్యమహిమ ప్రతిబోధతశ్చ” అనుట
చేత సహజమగు నవిద్యచేత యూఁధుఁడైన జీవాత్ముఁడు సంకల్పవశ
మున సకాముఁడై కర్మమాచరించి స్వకర్మము సారముగా నుఖ
దుఃఖాత్మక సంసారపాశబద్ధుఁడగుచున్నాఁడు మఱియును సహజము
గానే వృద్ధాదుణకర్మవిపాకశాస్త్రాత్మవిద్యాతిశయముచేతఁ బ్రాయశ్చి
త్తాదివిశేషములచేత సంసారపాశము న్నిడిపించుకొనుచున్నాఁడు. “సుఖ
స్యాపంతరం దుఃఖం దుఃఖస్యాపంతరం నుఖమ్” అనుతీరుసజీవాత్మునకు
బంధమోక్ష కర్మములు రెండు నావరణవిక్షేపశక్తులయి వెల్లు నీడలవలె
సహజములు కాఁబట్టి పురుషు డవిద్యావశమున సహజముగా సకా
ముడై ప్రయత్ని పూర్వముగా సంసరించుచున్నాఁడు. మఱి నిష్కా-

ముండై విద్యావశమున స్వభావముగానే తనంతట దగిలించుకొన్న సంసారపాశమును విడిపించుకొని ముక్తుఁ డగుచున్నాడు కాబట్టి వాస్తవముగా జీవాత్మునకు వేఱుగా దైవమును నొక పదార్థము లేనే లేదు. మఱిజీవాత్ముఁ డొనర్చి మఱచిపోయిన కర్మమునకే వర్తమానమునఁ దన ప్రయత్నము తన యిష్టమునకు నిర్దుష్టముగా ఫలించి నపుడు తన పూర్వకర్మమే కారణమునకొనసేరక లేనిదైవమును గల్పించుకొని మనస్తప్తి కొంతవఱకు బల్కిం గావించుకొనుచున్నాడు. ఆత్ముఁడు స్వకర్మాను సారముగా సహజముగా బంధ మోక్షము లందుచున్నాఁడు మఱి యాయాత్ముండై యావిద్యావశమున సంనరించు బంధుఁ డగుచున్నాఁడు మఱివిద్యాతిశయ వశమున బుద్ధి మంతుండై తనంతట దాఁడగుల్చుకొన్న సంసారపుఁ జిక్కుడఁ గొట్టుకొని ముక్తుఁడగుచున్నాఁడు గాని వాస్తవముగా నాత్మకన్న నింకొక పదార్థమేలేదు. ఆత్మునకే గల్గు బంధ మోక్షములు స్వకర్మ ఫలములు. ఆత్మునకు విద్యావిద్యలు సంకల్పవికల్పము లావరణ విక్షేపశక్తులు పుణ్యపాపములు స్వర్గనరకములు జననమరణములు బంధ మోక్షములు ద్వైతాద్వైతి జ్ఞానానుభవములు కావించు దేహ స్మృతి విస్మృతిస్వరూపకమగు కర్మమునహజము, కాఁబట్టిసూర్యునకు మఱి తక్కిరణములనును భేదమెట్లు లేదో యాత్మునకు స్వత్కర్మము నకు స్నేహ మట్లు లేనే లేదు. కాఁబట్టి పురుషుఁ డాత్ముఁడు కర్మము నను శబ్దములు సర్వాయపదములు కాఁబట్టియే కర్మమే బ్రహ్మనునియుం గర్మముకంటె వేఱే పదార్థమే లేదనియు న్మును లుపదేశించిరి. కనుక “దేవానాం ప్రియో మూర్ఖః” అనునట్లు కష్టపడి వ్యసనపరుఁడు గాక యప్రమత్తుండై దృఢప్రతుండై తానవివేకముగాఁ జేసికొన్న కర్మ ఫలమగు సంసారదుఃఖబంధము నావులగుగౌతమ వ్యాసాచార్య మహాత్ముల

యుప దేశముల భక్తి శధల నవలంబించి పౌరుషము స్మాత్రమే
 నమ్ముకొని యుగ్మత్తు చందమాన శశంభవ దైవము స్థల్పించుకొనక
 తన ప్రయత్నముచేతనే పరార్థకానుమోక్షములను పురుషార్థము
 లను సాధించుకొన్నవాడే మనుష్యుఁ డనఁ దగినవాఁడు తగినవాఁడు,
 ఎందు కీడొంకతిరుంగుడు! మానవుఁడు నిద్రహరివిహార సౌఖ్యాభి
 లాష మున్నంతవఱకును బద్ధుఁడే, మతెప్పుడు విగతత్వష్టుఁడగు
 చున్నాఁడో యపుడు ముక్తుఁడే. ఆత్మసకుసు మఱి యతఁ డొనర్చు
 బంధమోక్ష కారణ కర్మమునకును మృద్దులమనలె నామరూప
 భేదమేగాని వస్తుభేదము లేలేదు. ఆత్మఁడే బద్ధదశఁడుండు జీవుఁ
 డగుడున్నాఁడు ముక్తదశయం దీశ్వరుఁ డగుచున్నాఁడు. మఱియును
 స్వకర్మముచేతనే తనలేటఁ దానవిద్యాస్వభావముచేత సంపదించుచు
 స్వకర్మచేతనే విద్యాస్వభావముచేత ముక్తుఁడగుచున్నాఁడు. “పురుష
 ఏవేదగ్ం సర్వమ్” అనుటచే బంధమోక్ష కర్మస్వరూపుఁడగు
 నాత్మునికన్న మఱి వేతే నాస్తవమైన పదార్థమేలేదు. “అయ
 మాత్మా పురుషః- ఆత్మైవేదగ్ం సర్వమ్” కాబట్టి పురుషునకు
 నతని నైసర్గిక కర్మమునకును మృత్తునకును మృద్యాభావమునకువలె
 నామరూప భేదమేగాని వస్తుభేదములేదు. సంసారకర్మము చేయుచు
 జీవాత్ముఁ డనిపించుకొనుచున్నాఁడా పురుషుడే; మోక్షకర్మ మొన
 ర్చుచుం బరమాత్ముఁ డనిపించుకొనుచున్నాఁడా పురుషుడే. కాబట్టి
 దైవము గైవసుని సోమరిపోతు మాటలాడ కాప్రాపదేశముచేత
 విద్యాబుద్ధులు సంపదించుకొని ప్రాలూలక వ్యసననక్తులు గాక
 పెద్ద లేర్పర్చిన పద్ధతులంబట్టి భక్తి శధలతో బ్రహ్మచర్య గార్హస్థ్య
 వాసక్రస్థ సన్న్యాసాశ్రమముల న్దేశకాల పాత్రానుసారముగా నెఱ
 వేర్చుకొను నిహపరసౌఖ్యములందఁడి యని పౌరుషస్మాత్ర సాహ
 య్యముచేతనే పురుషాగ్రణ్యులై జగదాప్రుణమున గౌతము

వ్యాసాది మహామూనులు కేవల పురుషప్రయత్న మూత్ర సాధ్యము లగు పురుషార్థచతుష్టయసంపాదకోపాయము లుపదేశించిరి. “అత్మావా అరేశ్రోతవ్యో ద్రష్టవ్యో మంత్రవ్యో నిధిధ్యాసితవ్యః, అగ్నిహోమేన స్వర్గకామోయజ్ఞేత-నాస్మృతంచదేత్ - న పరదాచాన్గచ్ఛేత్ - అహ రహః సంధ్యాముపాసీత్ - బ్రాహ్మణేన నిష్కారణం సాంగవేదోఽధ్యేతవ్యః” ఈ మొదలుగా శ్రోతస్మారావశ్య కర్తవ్యకర్మము లన్నియుం బురుషార్థ చతుర్వర్గ సంపాదనముకై బురుషప్రయత్నమే ముఖ్యమనియు “తస్మాద్యోగీ భవార్జున” అను భగవద్వాక్యము “ఉద్యోగినం పురుషసింహముపైతిలక్ష్మీః” అను వాక్యముంబ్రోత్స హించుచు “ఉద్యోగంపురుషలక్షణమ్” అనికేవలము పురుషప్రయ త్నము సకలైహికానుష్ఠిక సంపదైక సాధనమని వేదశాస్త్రము లన్నియు నుపదేశించుచుం గేవల పురుషప్రయత్నముచేతనే యనాదికాలము నుండియుం బ్రతిపాదితము లగుచున్నవి. కోరిక యున్నంతవఱకాకోర్కె నెఱవేర్చుకొనుటకై పురుషప్రయత్నముచే నుపాయము లరయకతీఱదు. కాఁబట్టి తేనిపోని యాకాశపంచాంగములు విప్పక సోమరులయి తమ ప్రయత్నలోపముచేతఁ గలుగు తప్పు లాపదలు న్యాయముగా దయామయుఁడు సర్వజనసముఁడు నిర్లిప్తుఁ డహంకార మమకార దూరుఁడు నిష్కళంకుఁడు నిరవద్యుఁడు భక్త పరాధీనుఁడగు దేవునిపై మోపక సర్వజనరంజకముగా సకలలోక సమ్మతముగానడుచుకొనడగి విద్యాబుద్ధులనుమనోవాక్కాయకర్మలం గప్తపడి పౌరుషమనున ధర్మార్థకామమోక్షములను మనుష్యుఁడు సంపా దించుకొనుటకే సమస్తవిద్యలు బ్రహ్మధ్యాన పరాయణు లయ్యును లోకహిత మాచరించుటయే తమ స్వభావముగా నొప్పురు గౌతమ వ్యాసాది జగదాత్మమును లుపదేశించిరి.

వ్యాసాది మహామూనులు కేవల పురుషప్రయత్న మాత్ర సాధ్యము లగు పురుషార్థచతుష్టయసంపాదకోసాయము లుపదేశించిరి. “ఆత్మావా అరే శ్రోతవ్యో ద్రష్టవ్యో మంఠివ్యో నిధిధ్యాసితవ్యః, అగ్నిష్టోమేన స్వర్గకామాయజేత-నాప్యతవదేత్ - న పరదాదాన్ గచ్ఛేత్ - అహ రహః సంధ్యాముపాసీత్ - బ్రాహ్మణేన నిష్కారణం సాంగవేదో ౭ధ్యేతవ్యః” ఈ మొదలుగా శ్రోతస్మారావశ్య కర్తవ్యకర్మము లన్నియుం బురుషార్థ చతుర్వర్గ సంపాదనముకై బురుషప్రయత్నమే ముఖ్యమనియు “తస్మాద్వ్యోగీ భవార్జున” అను భగవద్వాక్యము “ఉద్యోగినం పురుషసింహముపైతిలక్ష్మీః” అను వాక్యముంబ్రోత్స హించుచు “ఉద్యోగంపురుషలక్షణమ్” అనికేవలము పురుషప్రయ త్నము సకలైహికానుష్ఠిక సంపదైక సాధనమని వేదశాస్త్రము లన్నియు నుపదేశించుచుం గేవల పురుషప్రయత్నముచేతనే యనాదికాలము నుండియుం బ్రతిపాదితము లగుచున్నవి. కోరిక యున్నంతవఱకాకోర్కె నెఱవేర్చుకొనుటకై పురుషప్రయత్నముచే నుపాయము లరయకతీతదు. కాబట్టి తేనిపోని యాకాశపంచాంగములు విప్లవ సోమరులయి తమ ప్రయత్నలోపముచేతఁ గలుగు తప్ప లాపదలు న్యాయముగా దయామయుఁడు సర్వజనసముఁడు నిర్లిప్తుఁ డహంకార మమకార దూరుఁడు నిష్కలంకుఁడు నిరవద్యుఁడు భక్త పరాధీనుఁడగు దేవునిపై మోపక సర్వజనరంజకముగా సకలలోక సమ్మతముగా నడుచుకొనడగి విద్యాబుద్ధులనుమనోవాక్కాయకర్మలం గవ్వపడి పౌరుషమున ధర్మార్థకామమోక్షములను మనుష్యుఁడు సంపా దించుకొనుటకే సమస్తవిద్యలు బ్రహ్మధ్యాన పరాయణు లయ్యును లోకహిత మాచరించుటయే తమ స్వభావముగా నొప్పురు గౌతమ వ్యాసాది జగదాత్మమును లుపదేశించిరి.

అకర్మ యందుఁ గర్మమును గర్మమం దకర్మము నరయ వలయు నను భగవద్వాక్యమునకు నిష్క్రియుఁడు శాంతుఁ డగు నాత్మ కీ లోప విహితముగు సత్కర్మచేయుటయే స్వభావమనియు పెట్టి యాత్మ ధ్యాన పరాయణుఁడగు పరమ భాగవతుఁడు కేవలము భగవద్పితముగా ఫలాపేక్షలేక సకలలోకహిత సత్కర్మాచరణ మొనర్చుచుండు ననియుం దాత్పర్యము. శరీరస్మృతి యున్నవఱకు నిద్రాహారవిహార సాఖ్యాభిలాషము తప్పదు తప్పదు. మఱియుం దేహికిఁగల శరీరస్మృతియే యహంకార మమకారములను సత్త్వ రజస్తమస్సులను త్రిగుణములను స్వేచ్ఛజాగ్రత్సృచంపవిశారదులను దోపింపఁ జేయుచున్నది. దేహికిఁగల దేహస్మృతి త్రిగుణములమై సకల జగదుద్భవస్థితి నాశకార్యాభృతమగు నీడగత్తురు రజ్జువునందు సర్పమువలె విపృతముగా నొకప్పు డాదోపింపఁజేయు భ్రాంతింబుట్టింటి భయపెట్టుచు మఱొకప్పుడు భ్రాంతినిల్లిగింపక రజ్జువే వాస్తవమనువివే కమును గల్పించి నంతోప పర్చుచుండును. స్వప్నజాగ్రత్సుమృప్త్యవ స్థానుభవము దేహికి దేహస్మృతియే కావించుచున్నది. దేహియును దేహస్మృతియును విశేష్యవిశేషములు. శక్తిమచ్చక్రుగు-గుణిగుణ ములు - చుట్టటములకువలె నానురూపభేదమేగాని దేహికిని మఱి దేహస్మృతికిని వస్తుభేదమేలేదు.

“సత్త్వంజ్ఞాన మనంతబ్రహ్మ” సత్త్వమనగా భూతభవిష్య ద్వర్తమానకాలములం దొక్కవిధముగానే యున్నస్థితి-జ్ఞానమనగా స్వేచ్ఛజాగ్రత్సుమృప్తిపదశ లతీంద్రియమునఁ దోచు వస్తువుల దెలిసి కొను మనస్తత్త్వము. అనంతమనగా దెలియఁబడకున్న వస్తువుస్థితి గాని యనేకవిధములుగా రూపించు వస్తుతత్త్వముగాని యొక్కనిధ ముగాఁ గాని నానావిధములుగాని హద్దులేక కాన్పించు నుద్భవస్థితి నాశాత్మక జగత్కార్య పరిణామ విశేషము. బ్రహ్మమనగా

నిర్విషయ శాంతమనఃస్థితి “సత్యం జ్ఞానమనంతంబ్రహ్మ” సత్యము జ్ఞానము అనంతము బ్రహ్మ మను నీ నాల్గుశబ్దములు మొత్తము సమానార్థకములై స్వప్నజాగ్రత్సుషుప్త్యాత్మక శరీరస్మృతి కాశ్రయ మగు నిర్గుణద్వైతాత్మ తత్వముం దెల్పుచున్నవి. వాయ్వగ్నిజల పృథ్వీల కాకాశమువలె నాత్మయే త్రిగుణాత్మక శరీరస్మృతి కాధారమై యున్నది. “బ్రహ్మసత్యం జగన్మిథ్యా” అనుటచేత జాగద్దశయందు స్వప్నదృష్ట జగము సత్యముకాదని తెలిసికొని స్వప్నదృష్ట వికారమల స్మరణము తొలగించుకొన్నట్లే బ్రతుకు నందు సుషుప్తినుండి స్వప్నము స్వప్నమునుండి జాగద్దశ జాగద్దశ నుండి ప్రబోధదశ ప్రబోధదశనుండి ముక్తివిశేషదశ లనుభవించు చున్న కొలదిం బూర్వదశలనఁగా సుషుప్త్యనుభవము స్వప్నమందు స్వప్ననుభవము జాగత్తునందు జాగదనుభవము ప్రబోధమందు ప్రబోధానుభవము ముక్తివిశేషదశలందు మఱచిపోవుచుం దేహీ త్రిగుణాత్మక శరీరస్మృతిచే సుఖదుఃఖాత్మక సంసారబంధమునుండి తప్పించుకొని నిర్గుణమగు దేహవిస్మృతిచేత నద్వైతానగ దాత్మక మోక్షసంపద స్మృతి లనుభవించుచుంట యాహారవిహారములకై మాటిమాటికిఁ బాలుపడి తనియుచు డయ్యుచుం దనశ్రమ యంతయు స్మరించి నిద్రస్సఖించు నిజప్రకృతి ప్రతిదేహీకిం బ్రత్యక్షానుభవమే కదా? కాఁబట్టి శరీరస్మృతిచేతఁ ద్రిగుణాత్మక సంసారబంధమును దేహవిస్మృతిచేత నిర్గుణానం దాత్మక మోక్షము నాత్మక మోక్షదాని నెంబడి నొక్కటిగా బంధమోక్షము లనుభవించుట స్వభావము. స్మృతి విస్మృతి రూపక సగుణ నిర్గుణ బంధమోక్షము లాత్మునికి నిజలీలా నటన విశేషములు. స్వప్నవికారములవలె సంకల్పమాత్ర ములు గాని వాస్తవములుకావు. “సచబద్ధో నవాముక్త ఇత్యేషా ఘరమామతిః” అనునట్లు దేవుడు తప్ప నితరవస్తువేలేదు.

“సంగాత్సంజాయతేకామః, బుద్ధిభంకాద్విసశ్శతీ” పురుషుఁ
డాద్యఘటంబు పొలఁతివహ్నిముఖంబు కలియకుండరాదు కలిసెనేని
బ్రహ్మయైవఁ గూతుఁ బట్టంగఁ మానడు వనితతోడిసాత్తు వలదు
వలదు” “బ్రహ్మైవ స్యాజ్ఞానతః సరతిపునఃపునః మహిమప్రకాశోధతో
విముచ్యతే” అనున ట్లిదేహి కోరి సంసారబంధము న్దవకుఁ డాఁ
దగుల్చుకొనుచుఁ దనకుఁడా విప్లవకొనుచున్నాఁడు బంధమోక్షము
లందుచు దుఃఖించుటయును సుఖించుటయు దేహము స్మరింప మఱి
స్మరించుచుంటయును మఱిచుచుంటయు జీవాత్మపకు సహజలీలలు.
దేహికి సుఖదుఃఖానుభవములు నటునకువలె నాగంతంకములు నిమిత్త
మాత్రములుగాని యథార్థములుకావు “యోగరతో వాఘోగరతోవా
సంగరతో వా సంగవిహీనః యస్య బ్రహ్మణిరమతే చిత్తం సందతి
సందతి సందత్యేవ” అనున ట్లిదేహి భూతభవిష్యద్వర్తమాన కాల
ముల మూఁడింటయందు నొక్కతీరుగానే యుండునుగాని యేవిధ
ముగానైన న్మార్పుచెంగడు. “సోయం దేవతః- చిత్తమసి-స
వవాహమ్” ముచుపటి దేవదత్తుఁడే యీ దేవదత్తుఁడు మనువున్న
నీవే యిప్పటి నీవు మునుపున్న నేనే యిప్పుడున్న నేను. “అహం
బ్రహ్మస్మి” నేను లేనని నే ననుకొనుట ప్రమాణ విరుద్ధము కనుక
నాదేహస్మృతియే నారూపము కనుక నాయున్ని నాకేయెఱుక.
మఱియును నాదేహస్మృతియే నన్నును నాకుదోచు సమస్త జగ
త్కార్యములను నాకుఁ దెల్పుచున్నది. కాబట్టి జ్ఞానముకంటే
వాస్తవమగు పదార్థము మఱిలేదు. మఱియు నీజ్ఞానము తనసుషుప్తి
దశయందు సూక్ష్మకారణ స్వరూపముగాను మఱియుం దన స్వప్న
జాగ్రద్దశలందు స్థూలకార్య స్వరూపముగాను దన ప్రకృతి వికృత్యవ
స్థల మొటిమాటికిం దానే కనుచు బంధమోక్షములం గ్రుంగుచుం
బొంగుచుండుట స్వభావము.

అంతర్ని గూఢసత్యబోధన

“స్వభావోహి ప్రపరతే” ఉన్నదిపోడు లేనిదిరాదు. శరీర స్మృతిబాధము. మఱి శరీరవిస్మృతిమోక్షము. స్మృతిరూపక స్వప్న జాగ్రద్దశలయందు నాకోరిన సుఖము నాకోరిన దుఃఖము దైవపౌరుష ముల రెండింటివశమునఁ బ్రాప్తియగుచేత నాకోరిన సుఖమును మాత్రమే నాకుఁ గలిగింపజాలునని నాశరీరస్మృతి స్వరూపమగు నాస్వప్నజాగ్రద్దశలు రెండును శాశ్వతములై యుంట కన్ననా కోరఁదగిన పదవి యింకెద్దియుండును? విస్మృతి రూపకసుషుప్తి నా కవిష్టమగు దుఃఖమును మఱిపించును గనుక నాజీవితమందు నాకోరిన సుఖముకన్న నేవేఱుచును దుఃఖము వేయిరెట్లధికము గనుక సుఖ దుఃఖములు రెండును లేని నిద్రను నేను విధిలేక కోరవలసివచ్చెను. దేహవిస్మృతి నిద్దురమోక్షము నీహించును శరీరస్మృతి సంసారము బంధములను మూఁడింటివలె ననుభూర్ధశబ్దములే, నాశరీర స్మృతి ప్ర యోజనము నాకోరిన సుఖమును గలిగించుటయే, మఱి “బ్రతికి యుండిన సుఖములు బడయవచ్చు” ఒక తులము సుఖముకై వేయి మణుగుల దుఃఖమైన నోర్చుట శరీరస్మృత్యాత్మకమగు నాబ్రతుకు కోరును. గాని పనికిమాలిన నాశరీరవిస్మృత్యాత్మక మగు మొద్దు నిద్దుర స్తోరదు. కాబట్టి శరీరస్మృతిరూపక సంసారమే నాకోరిని కోర్కె నాశరీర విస్మృతిరూపకమోక్షము చావకటిటని గూనివంపులవలె సంసారము నడుపుకొను తెల్వినాకుఁ గొఱుతయైనపుడు కోరక విధి లేని కోర్కె నాశరీరవిస్మృతి రూపకమోక్షము. తెల్విజేటలు గల పరమభాగవతులు లోకొపకార ప్రతాత్మక భగవత్పాదసేవద్దప్ప నేవ్యసేవక భావశూన్యమై పనికిమాలినమోక్షము స్తోరరు అహింసా ప్రతిముతో స్వార్థపరితన్మాని తమ తోడిపాటిజనుల కుపచారము చేయుటకన్న మనుష్యు లనిపించుకొన్నవారలు తమ బ్రహ్మచర్య

గార్హస్థ్యవాసప్రసనన్యాసాశ్రమావలంబనముచేత సంపాదించఁదగిన పురుషార్థము మఱిద్దియు న్నాదుకాదు. తనతోడిపాటిజనులు హాయిగా నుంట చూచుటకన్న మనుష్యజీవితమునందు సుఖ మింకొకటి లేదు లేదు. తన పొట్టనించుకొని సుఖించుటకల్ల, అనిత్యమగు సుఖము కల్ల గాని తనతోడిపాటి వారలకుఁ గడుపునిండ నన్నము పెట్టి యవ్వారలు హాయిగా నుంట చూచుటయే వాస్తవనిత్యసుఖము, సత్వరజస్తమో గుణాత్మకమై దేహస్మృతిహాపకమైన మనుష్యుని జ్ఞానము వ్యాప హారికము పారమార్థిక మనియును రెండువిధములై దేహదార్శ్య మున్నంతవఱకును మఱి పంచేంద్రియశక్తి కొఱత వడకున్నంత వఱకును బాల్యయావనదశలందు వ్యాపహారికరూపమై లోకోప కారకమగును, మఱియును వార్ధకదశయం దాజ్ఞానమింద్రియ పాట వము తగ్గుటచేత లోకోపకారముగా ఐనియోగించలేక కాయక్షేప మునఁ గట్టపడి కూడు కూర్చుకొని తామనుభవించి పరులను బోషింపఁజాలకున్న ముచునల్ల కాజ్ఞానము పారమార్థికముగా మూఱి యీ లోకవ్యవహారమున కెంతమాత్రమును బనికి రాకుండును. “సతాంహి సందేహపదేషు వస్తుష్కపమాణ మంతఃకరణ ప్రవృ త్తయః” అను విధమున మనుష్యులు బాల్యయావన దశలం దింద్రియ పాటవము కలవారై కష్టపడి నిద్రహరవిహార సాఖ్యోపయోగ మగు పదార్థములు కూర్చుకొని తాము సుఖపడి తమ తోడిపాటి వారిని సుఖపెట్టి తమ బ్రతుకును సార్ధకము కావించుకొనెదరు. వార్ధకభరముచేత నింద్రియశక్తి న్గోఱతపడి ముసలివారుగాని లేకొరుల కష్టముపై బ్రతుకనెంచిన సోమరిపోతు బూకరితనపు యావనవంతులుగాని కేవల శాస్త్రదృష్టమై వ్యవహారమునకు ఁవంతయును బనికిరాక పరమార్థజ్ఞాన చర్చలో వ్యర్థముగాగొట్టు కొనుచుందురు.

ఒక తులం బంగారులోని కోటి యవభాగము కరిగించుట కెంత మూసకావలెను? మూసను బట్టుకొను కారెంత యుష్కవలెను? కనుతెప్పపాటు కాలము పలను. పలములోని వేయి యవభాగము తత్పరము తత్పరకాలములోని వేయి యవభాగము లగ్న మాలగ్న ముంగనిపెట్టిజాతకము ప్రవాసినిచో ఫలములు తప్పిపోవు. ప్రాణాయామ ప్రత్యాహారధ్యానధారణ సమాధులచేత నాకసము బ్రద్దలుచేయు నట్లు చిత్తము న్మాసి బీగము వేయవలయును. భిక్ష కుదిరినఁగాని నిష్ఠ కుదురదు? పారమార్థికజ్ఞానము కేవలత్వైకవేద్యము నీశ్వరై కగమ్యమతీంద్రియముగాని నిక్కముగా లొకకమును వ్యావహారికము కాదు. అవాఙ్మనన గోచరము వేదశాస్త్రములచేతను మఱి జగద్గురు శంకరాచార్యుని పరమహంసల గ్రంథములచేతను స్థూలార్థతీ న్న్యాయమున విధిలేక బోధ్యమైన త్వాప్తకొనక తీటక పనికిమాలిన వృద్ధులు కాలక్షేపమునకై కాక దంతపరిక్ష చేయుచున్నను దేహేంద్రియశక్తి కల మనుష్యులందఱును విద్రాహరవిహరసౌఖ్యసంపాద నమునకుఁ దగిన వ్యావహారిక జ్ఞానమును సద్గురూపదేశము సత్సహ వాసము శీతము సంపాదించుకొని బుద్ధిచుండుటలై యొరులను సుఖపెట్టి తా సుఖపడు నడివయస్సు గల మనుష్యులే చేయు నడిమి భాగము వలె ధమ బ్రతుకు సఫలము కావించుకొనెదరు.

తమిండి తాము సంపాదించు కొనక విశాచములవలె యొరులం బీడించి యన్నమడుగుకొనుచు యకావసమున సోమరులై తాము శ్రాహ్మణులనియును సన్యాసులమనియును సిగ్గులేని వేసము లూని “ఉదర నిమిత్తం బహుకృత వేషః” అను తీరున నేమియో తెలిసీ తెలియని యధిక శ్రాసంగములు చేయుచుం ధమ సోమరిపోతు బ్రతుకుచు హెచ్చరించుచు లేనిపోని వ్యాఖ్యానములు మున్యుపదిష్ట గ్రంథములకు చేయుచుట రుజాజరామరణముల దోడుగా మనుష్యు

లకు మిక్కిలి తఱచుచుగాఁ జగులు నొక విధముగ నంటుతెవులీ మెట్ట వేదాంత చర్య పరస్పర ప్రేమానుకూలములతోఁ గలసి మెలసి హాయిగా నిద్రాహారవిహార సౌఖ్య సంపాదనోపాయముగా విద్యా బుద్ధులు సంపాదించుకొని బ్రతుకుం బొడిగించుకొనుటయే సకల వేద శాస్త్రములముఖ్య తాత్పర్యమని సిద్ధాంతీకరింపవలయును వలయును. నిర్గుణముగు సున్న యను సంకేతమువంటి యభావపదార్థ మెట్లు హెచ్చించిన దగ్గించినను విభాగించినను సున్నయే యభావమేమగును గాని సగుణముగు భావ పదార్థ మెన్నటికి న్నాశరదని యేమాత్రము బుద్ధికిలవారికై సం దెలియక మానదు. జాగ్రద్దశలోనున్న వివేక వంతులకు యధార్థ వస్తు జ్ఞానము కలుగక తీటదు గాని సహజముగా సత్త్వరజ స్తమోగుణాత్మకముగు శరీరస్మృతియే భ్రమగాని ప్రమకాదు. యధార్థజ్ఞానమునకీ దేహస్మృతి కుతేబింబము యధార్థజ్ఞానము కల బుద్ధిమంతులకు “భిద్యతేహృదయ గ్రంథిశ్చిద్యస్తే సర్వసంశయాః” అను భగవద్వాక్యాను సారముగా సంపూర్ణ మనస్సంతుష్టి న్నెలితి పడక యెందున స్పందేహపడక క్రుంగక పొంగక యహంకార మమ కారములు లేక కేవల లోకోపకారమునకై మాత్రమే త్రికరణ శుద్ధిగాఁ బాటుపడుచుంటు మనఃష్వలవందగిన పరమ భాగవతుల సహజలక్షణము. అహంకార మమకారములతో స్వపరభేద మెంచి స్వార్థపరులై ధూర్తులైన కుక్షింభరు లెల్ల త్రాఁగు బోతులవలె వివరీత దృక్కులగుటచేత వారికిఁ గల శరీరస్మృతి వాస్తవముగు దివ్య దేహస్మృతి యొక్క భ్రాంతి మూలక ప్రతిబింబమే.

వేదమాత యగు గాయత్రీ చంద్రము యొక్క తాత్పర్యము మేము సంపూర్ణముగు బుద్ధిసంపద నొందుటకై త్రికరణ శుద్ధిగాఁ బాటుపడక తీటదు అని-కారణ మేమనఁగా బుద్ధియొక్క లక్షణము దేదని సంశోషము, ఇపుడు మేము మిక్కిలి బుద్ధిహీనుల మగుటచే

భ్రాంతులమై కోరికలు తీర్చగలిగి మా బాధలం బోగొట్టజాలి
 మాకు శాశ్వత సంతృప్తిని, వాస్తవముగా మాకు మేలుచేయ దగిన
 యధార్థ విహిత వస్తువుల సగఃపర్చ సరియైన మార్గమును దప్పి తప్ప
 త్రోవల న్నడిచి దుఃఖపడుచున్నాము. మాకోర్కెలు తీరకున్నవి.
 మామనసులోని వెలితిపోకున్నది. కలనైనం జిత్త శాంతి లేకున్నది.
 నానాటికి మాతాపత్రయాసలము క్షణక్షణమును బ్రజ్వలిల్లుచునది.
 కాబట్టిబుద్ధి యెట్లు వచ్చునో యందుకఁ దగిన వేదశాస్త్రము లభ్య
 సిం చెదము. నిత్యసంతోషులయిన పరమభాగవత సహవాసము తృప్తి
 యైనం దప్పక చేసికొనెదము. మూలకంఠయును లోకోపకార
 ముకై మూత్రమే ధారపోసెదము. దృఢవ్రతుఁడై శాశ్వత మన
 స్సంతోష లక్షణ మగు బుద్ధిని సంపాదించుకొనుటకై ముఖ్యమైన
 త్రోవ పరోపకారముచేయుటకై త్రికరణ శుద్ధిగాఁ బాటుపడుట
 తప్ప మతే యాశ్రమము న్నాదుకాదని వేనోళ్ళజాటి చెప్పెదము. మా
 పూరుషోద్యమమందు కసింతయుం బొరపాటు రానీక కేవల లోకోప
 కారముగా మా బ్రతుకుం గొనసాగించి మాతోడిపాటి జనలందఱును
 హాయిగా నున్న సమయమున నోకర్మసాక్షి! యోజగజ్యోతి!
 యోలోకబాంధవా! యోజగచ్ఛక్షూ! యోసకలజగదుద్భవస్థిలయ
 మూలకారణమా! యోసకలజన నిత్య పత్యక్ష దేవతా! సూర్యనారా
 యణా! “జ్యోక్త సూర్యం దృశేనవితుః పరేణియఁభర్గో దేవస్య
 ధీమహి” అని సద్బుద్ధి యోగ మిమ్మని భగవంతుని వేడుకొనుటకన్న
 గాయత్రీమంత్ర తాత్పర్య మింకెద్దియు న్నాదు. భ్రాంతులకు న్నాన్వి
 ర్థపర ధూర్తులకును గాయత్రీమంత్ర మహిమము గ్రుడ్లగూబలకు
 బగటి శెల్లువలె నిష్క్రయోజనము. నిత్యనైమిత్తికవిధి నిషిద్ధ
 కామ్యకర్మముల కీతిగుణాత్మక శరీరస్మృతియే కారణము ఈశరీరస్మృతి
 కేవలము పురుష ప్రయత్నమూలమును బురుష ప్రయత్న

స్వరూపమును గాఢబట్టి ఇంద్రియదృష్టముగా నీయింద్రియాతీతముకాని తోచఁబడిన పదార్థమంతయుం బురుష ప్రయత్నాత్మభావపదార్థమే గాని దైవగుణ పురుష ప్రయత్న స్వరూపముకాని భావ పదార్థ మెద్దియును లేదు. “పురుష ఏవేదగ్ం సర్వం యద్భూతం యచ్ఛ భవన్” కాఁబట్టి దేవానాం ప్రియత్వమున్నాని వృథా పిప్లవేషణ మవలం బెట్టి యాకాశపంచాంగముంచిగంతరేఖ యొక్క హద్దువలె ప్రభాంతికరముగుటచే తెలిసీ తెలియని నిర్గుణాద్వైత వస్తు విచారణ ముకై బంగారుపంటి ప్రాయము నిత్రపుచ్చక లోకోపకారముగా ప్రబంధము వినియోగించుకొని బుద్ధిని సంపాదించుకొని బుద్ధికసాధ్యము లేదు కనుక వేదశాస్త్రముల స్తురు ముఖమున సభ్యసించుచున్న దా హారవిహార సౌఖ్యములకై సోమరిపోతులయి కరులం బీడింపక కాయ క్లేశము భూమిని బండించుకొని గాలి యెండ వానలనుండి తప్పించు కొనజాలిన యిరవుల స్పృద్ధిసాహాయ్యము నేర్పర్చుకొని యణిమాద్య మైశ్వర్యములం బొందుటకును వేయేల పురుషప్రయత్నమున సకల జగదుద్భవస్థితి ప్రళయ మూలకారణమగు దేవుడేతా సగుటకుఁ దేట తెల్లముగాఁ బరమాపురుగు గౌతమ వ్యాసాదికవీశ్వరులు వేదశాస్త్ర ముల ద్వారమున రాజమార్గము నేర్పియే యున్నారు. మీపౌరుష ముపయోగపర్చుకొని పట్టుదలతోఁ దగిన విద్యాబుద్ధుల నారి జేటి ధర్మార్థకామమోక్షములను పురుషార్థములను ప్రహ్లాదాది పరమ భాగవతులవలె సంపాదించుకొనుఁడు.

“అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా” అను వ్యాస సూత్రమందలి బ్రహ్మ శబ్దమున కర్థము కేవల పురుషప్రయత్న సాధ్యమగు వ్యవహార యోగ్యమగు యదార్థ జ్ఞానాత్మకబుద్ధిగాని నిర్గుణ పశ్చింద్రియ ముగావ్యా మలొకకమగు పదార్థ మొతమాత్రము న్నాదు. “ప్రమతి విషయాః పదార్థాః” అను న్యాయసూత్ర తాత్పర్యము ప్రమ

యనఁగా మనుష్యుఁడు తన పురుషప్రయత్నముచేత సంపాదించుకొనఁ
గలిగిన బుద్ధి యను నణిమాద్యష్టైశ్వర్య కారకమగు నొక సుగుణ
విశేషము. బుద్ధి క్రగాహ్యముగాని యసాధ్యముగాని నిర్గుణాద్వైత
బ్రహ్మపదార్థ మొకటి యతీంద్రియమై యతాకికమై యున్నదని
“తత్తు సమన్వయాత్” అని వ్యాసర్షి యుపదేశించుట యందలి
తాత్పర్యము మనుష్యుఁడు తన బుద్ధిని దన పురుషప్రయత్న బలము
కొలంది స్వికసింపఁ జేసికొని త్రిగుణమయ శరీరస్మృతిరూపక సమస్త
ప్రపంచమును దానేయై తనకు వేటుగానక సుఖదుఃఖాత్మక సంసార
భ్రాంతి న్దొరంగి “సాక్షిచేతాః కేవలా నిర్గుణశ్చ” అను రీతిగా జీవిన్ము
క్తుఁడు కాఁగల సామర్థ్యమును సంపాదించుకొనుటయే పరమ పురుషా
ర్థమని “అత్మారే దప్తవ్యోమస్తవ్యః శ్రోతవ్యో విజిజ్ఞాసితవ్యో
నిదిధ్యాసితవ్యః” అను ప్రాచీనులను “అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా”
అను తన మీమాంసను లోకోపకారముకై మొట్టమొదటిసూత్ర
ముపదేశించెను. నిత్యనైమిత్తిక విధి నిషిద్ధ కామ్యాది నానాకర్మముల
కాలవాలము పారుపేయమగు జాగ్రదవస్థయేకదా పురుషప్రయత్న
మునఁ గావించు నెట్టికర్మముచేతనైన సంపాదించుకొనఁ దగినది బుద్ధి
కదా? బుద్ధిని వికసింపఁ జేసికొన్నవాఁడు నిత్య మనస్సంతో మాత్మక
కైవల్యపదవిం జూఱకొనుచున్నాఁడు “బుద్ధి భంకాద్విసశ్యతి” అను
నట్లు మతిభ్రష్టు తాఁజెడి యొరులఁ జెఱచు చున్నాఁడు. బుద్ధికలవాఁ
డొరులను సుఖపెట్టితా సుఖపడును. నిద్రాహారవిహార సౌఖ్య
సంపద నోపయోగముగాఁ ద్రికరణశుద్ధిగాఁ గష్టపడి విద్యాబుద్ధుల
నెల్లడికావించి లోకోపకార మొనర్చుగల్గు మంచి నడువడి తప్పక
తా నడిచి యొరుల కట్టి మంచినడక ముప్పెడుజనుఁడు మనుష్యుఁడు.
నిక్కపు మానిసికాని సోమరియై పనిపాట్లెండవేసి బూకరితనమున
భేదరించి యొరుల కష్టేష్టము లిస్తుమంతయు గనిపెట్టక కేవలము

స్వార్థపరుడై చేసే దొకటి చెప్పేది వేటొకటిగా మోసకాడైన మనుష్యుడు చెడుమానిసికవృత్తి యొరులను సుఖపెట్టితా సుఖముగా బ్రతుకు నుపాయములే నకల వేదశాస్త్రముల ముఖ్యోద్దేశము. శరీరజ్ఞప్తి యున్నవలకు నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యముల యందు కోరిక యున్నంతవలకుం బాంశభౌతిక ప్రపంచ మంత యును మఱి సర్వలోక వ్యవహారములను యథార్థములేగాని మిథ్యలు కావు కాంతమీఁదియాస కనకంబుపై నానలేనివాఁడు పుడమిలేని వాఁడు" జీవితేచ్ఛ యున్నవాఁడెల్ల పురుషప్రయత్నమునఁ బాటు పడి నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యకరములగు నుపకరణములను శక్తికొలం దిని సంపాదించుకొని లోకసమ్మతముగా నడవకతీతదు.

“నాద్వైతవతః కర్మాణివిధీయన్తే” అనఁగా సహంకార మమకారములు లేక బొత్తిగా దేహస్మృతియే లేకున్న సుషుప్తుఁడు పురిటిపిల్లఁడు గాఢమూర్ఛ స్థునివాఁడు యూపిరీతీయుటకుఁ దప్ప మఱేయింద్రియశక్తియును లేనివాఁడు తన మంచిచెడ్డ లెఱుంగఁజాలని యున్మాదరోగముచేతఁ బీడితుడైన వాఁడును మాత్రమే యన్న పాపములచేఁ గాపాడఁదగినవారు. సమలోష్ఠకాంచనుడై సర్వజన సముఁడై యేకోర్కెనైన న్వెల్లడింప కే యూహయు న్లేక గాలి వశమున నెల్లాడు పండుటాకువలెఁ దనశరీర మెట్లు కదలుచున్నను బ్రాణిహింసనుండి మాత్రమే తన ఇంద్రియమును నదంభుడై మల్గించుకొనుచుఁ జిటునగవును గనికరంబు పల్కును లోకోపకార వర్తనము బ్రత్యుపకార మొక్కింతయు కోరకే బ్రతికెడి పరమ భాగవతుని వర్తన మంతయును శాస్త్రీయమే కావున సట్టి సుద్వైత మూర్తి కెట్టికర్మము నియమింప నవసరములేదు. మఱి యచ్చుహాను భావుని గూర్చియే “యోగరతో వా భోగరతోవా” అను న్యాయ ముద్దేశింపఁబడెను. కాయక్లేశమున నొసటి చెమ్మట నూడ్చుకొనుచు

నెవ్వరి నొప్పించబోక తనబుద్ధిబల సాహాయ్యముచేత మాత్రమే కట్టించి యేవిధముగానైనా బశుహింస యొక్కంతము నెన్నడైన జేయబోక సర్వభూతదయయు స్సత్యము మూర్తీభవించినట్లు తోడి వారితోఁ గలసిమెలసి యందఱి ప్రేమను రాగములకుఁ బాత్రుడై యెవ్వరి స్వేషించనొల్లక “నర్వేషనాః సుఖినోభవంతు” అని సంత తము జపించుచు లోకోపకారమునకై మాత్రమే తనబతుకు పొడి గించుమని భక్తవత్సలుడైన భగవంతునిఁ దన యంతరాత్మలో ధ్యానించుచు సకలలోక జీవనోపయోగ కరములగు క్రొత్తక్రొత్త యంత్రముల న్ననిపెట్టఁదగిన విద్యాబుద్ధుల నేర్చుకొనుచుం బండితజన సహవాసమున దినదిన్ ప్రవర్ధమానమగు పాండిత్యముతో నలరారుచుఁ దన పోరపాటు లొప్పకొనుచు జాగరూకతతో వ్యవహరించుటకు మిక్కిలి నిష్కవటముగాఁ బూనుకొనుచుఁ బురుషార్థ చతుర్వర్గ సంపాదకసాధనము మిక్కిలి విద్యాబుద్ధు లుపయోగించి త్రికరణ శుద్ధిగాఁ జేయు పురుషప్రయత్నముకన్న నితరమార్గమే లేదు. మఱి యట్టి సజ్జనునకు దప్పక దైవము తోడ్పడునని చాటి చెప్పచున్న వాడే మనుష్యులలో రాజనిగాని మహాత్ముఁ డనిగాని పండితుఁ డని గాని చెప్పఁదగి నమ సజనులు గారవింకఁదగినవాడు “జటిలోముండి లుంఛితకేశః కాషాయాంబర బహుకృతవేషః, పశ్యన్నపిచ సపశ్యతి మూఢోహ్యుదరనిమిత్తం బహుకృతవేషః” అను జగద్గురు శాక్యాను సారముగా ధంభుడై స్వార్థపరుడై సోమరియై జనులతోఁ గలసి మెలసి సర్వలోకోపకారముగాఁ బాటుపడ నొల్లక మొండికూటి వేషముతో బండతనముఁ గొందరు తామే యగజాతివార మనియుం దక్కినజా రస్పృశ్యులు పంజీబాహ్యు లధమజాతులనియు నివారిత ములగు కట్టు బొట్టు జాట్టులతో నీరు నిప్పు కప్పను మడి తడి పొడి భేదము లెంచుకొని గొంగళిం దినియెవ్వయో లెక్కించుకొను తీరునఁ

దన తప్ప లరయ కొరులకు లేనిపోని తప్పలు పట్టుచు “పరుల సుఖమునకు విద్యాపరిణతికిం దేజమునకు బలమునకు మనం, బెరియంగ ననవ్యాపడు నన్నరుడు తెవులులేని వేదనంబడు నధిపా” అనునట్లు కులజాతి మతముల నఖిల మనుష్యులలోఁ దామే శ్రేష్ఠులమని విజ్ఞప్తి గుచు బ్రహ్మ ముఖమునుండి తామే యూడిపడినట్లు నకల వేద శాస్త్రముల కపార్థ వ్యాఖ్యానములం బ్రచురపర్చి పామరులం బెదిరించుకొని బ్రతుకు ధూర్తులకు నిక్కముగా బుద్ధిచెప్పక తీరిదు.

దేహస్మృతి యొక్క వికారమేగాని నిక్కముగా నీ స్మృతి చూపముగాని జగత్తే లేదనుచున్నావుగా? యోయద్వైతీ! యెవ్వరి కొఱ కిట్లు తెలిసి తెలియని గోలపెట్టెదవందువేని నీ కొఱకే నాయీ గోలయో భ్రాంతద్వైతీ! యద్వైతమన నేమో తెలియక ప్రచ్ఛన్న జాద్ధుడే యద్వైతి యననుఁ జాల్చినఁ జూడకు. స్వార్థత్యాగ మొనర్చి కేవలము పరోపకారముగాఁ ద్రికరణ శుద్ధిగాఁ బాటు పడుచుం దనతోడిపాటి మనుష్యులందఱితోఁ బొత్తుగా బ్రతుకు నిష్కపట మానవుడే బుద్ధిమంతుడైన యద్వైతి. జనులకు బరస్పర ద్వేషముం గల్పించి పోమరియై యాకాశపంచాంగములు చెప్పచుం బామరులం బెదరించి స్వార్థక పరాయణుడై జాతికుల మతాభిమానముచే లోకులను దిట్టి లోకులచేతఁ దిరస్కరింపఁబడు నీవాటి బుద్ధిహినుడే ద్వైతి. సరియే పిచ్చి నన్నాసీని నీతో నేమి గాని నిక్కముగా లోకోపకారముగాఁ బ్రయోగింపఁ దగు చతుర్విధాభినయములలో మొదటిదగు వాచికాభినయము-?

అద్వైతమతము తెలిసిన మొట్ట-విశిష్టాద్వైత మతము తెలిసీ తెలియని మొట్ట-ద్వైతమతము తెలియని మొట్ట, సత్త్వగుణము చేత నొదవు జాగ్రదవస్థాత్మక మద్వైతము. రజోగుణముచేతఁ గలుగు స్వప్నావస్థారూపము విశిష్టాద్వైతము. తమోగుణముచేత

నొడవు గాఢ మూర్ఛాత్మక సుఖప్రవృత్త్యాత్మక ద్వైతము, నిలంబ
మధ్య ద్రుత లయలం గ్రమముగా మందమధ్యతార స్థాయి స్వరూప
ముల శబ్దరూపమున సత్త్వరజ స్తమోగుణములు మూర్తీభవించును.
సత్త్వగుణాత్మకాద్వైత మతముచేత మంద్రస్థాయియును, రజోగుణా
త్మక విశిష్టాద్వైత మతముచేత మధ్యస్థాయియును, తమోగుణాత్మక
ద్వైతమతముచేత దారస్థాయియు, నొడవుచున్నవి. సత్త్వమునఁ
బశ్యన్తియును రజస్సున మధ్యమయుం దమస్సున వైఖరియును గ్రమ
ముగా మంద మధ్య స్థాయి లగుచున్నవి. సత్త్వరజ స్తమోగుణ
సమ్మిశ్రణ విశేష సంఘాత జాగ్రత్ప్రవృత్తి సుఖప్రవృత్త్యాత్మకా ద్వైత
విశిష్టాద్వైత మత స్వరూపక మంద్ర మధ్య తారస్థాయి రూపక
శబ్దములకుఁ దురీయావస్థాత్మక సచ్చిదానంద లక్షణమగు నిర్గుణ
నాదబ్రహ్మ స్వరూపమే పరయతుపేరఁ బరఁగుచుం గేవల యోగి
హృద్ధ్యానైక గమ్యమై నిత్యనిరవయవళాంత పరమాత్మ స్వరూపమై
యున్నది. సత్త్వరజ స్తమోగుణాత్మక శరీర స్మృతియును కార్య వృక్ష
మునకు స్థూలకారణదేహాభిమానము గల జీవాత్మ మఱి యా
జీవాత్మకు “నక్షీచేతాః కేవలోద్గుణశ్చ” అను సీరుసఁ బరమాత్ముఁ
డగు వాసుదేవుఁడు సూక్ష్మకారణము. నాదబ్రహ్మ స్వరూపుఁడగు
వాసుదేవుని లీలావేశమే యాకాశోపాధి న్నెలువడు శబ్దగుణము.
పరమాత్ముని గుణము నిత్యము. జీవాత్ముని గుణ మనిత్యము. పర
మాత్ముని బుద్ధి నిత్యము. జీవాత్ముని బుద్ధి యనిత్యము. గుణమును
బట్టి గుణి తత్త్వము తెలియంబడును. కాబట్టి పరమాత్ముఁడు కేవల
బుద్ధిగమ్యుఁడు. బుద్ధిగల ప్రహ్లాదాది పరమభాగవతు లేకాంతభక్తులకుఁ
దప్ప వాసుదేవ పరబ్రహ్మ సాక్షాత్కార మల్ప బుద్ధులకు నితరజీవుల
కెన్నఁడు స్లభించు లభించు. “క్షీయన్తేచాన్య కర్మాణి తస్మిన్ప్రప్తే
పరావరే” అనుటచేతఁ కేవల లోకోపకారమునకు మాత్రమే మనో

వాక్యాయ కర్మములం బ్రతుకు ధారపోయి పరమ భాగవతులకు నైష్కర్మ్య సిద్ధాంతమును దైవముకన్న వేరుగతి లేదు. మఱి యల్ప బుద్ధులకు స్వకర్మాత్మక పౌరుషముకన్న యపేక్షింపఁ దగిన యుపాయమేలేదు.

విశ్వకల్యాణ సత్యసంకల్పము

“అశరీరమాత్మా” అనుటచేత నిర్గుణుడై యుండుట యాత్మకు¹ బ్రకృతిరూపమగు మరణావస్థగాని సగుణుడై యుండుట వికృతిరూప మగు జీవితావస్థ సుఖదుఃఖములు రెండుం బ్రకృతి న్లేమగాని సుఖ దుఃఖములు రెండును సగుణాత్మక వికృత్యవస్థ యగు బ్రతుకు సందు కలదు. సుఖదుఃఖములు వాస్తవములు కావు కాబట్టి దుఃఖములేని దుఃఖ మనుభవించు సప్తమున్నప్పటికి లేని సుఖమనుభవించు లాభము కలదు గనుక లాభముగల యనిత్య వికృత జీవితము లాభసప్తములు రెండును లేని నిత్య ప్రకృతి మరణము కంటె మేలు. కాబట్టి జీవునకు జీవితాశ వదలకుంట స్యభావము.

జడము చేతనము లన్నియును గుణవిశేషములం బట్టి పుం(స్త్రీ) సపుం లింగములం బేర్కొనం బడినవి సపుంలింగమగు బ్రహ్మము వలెనే సపుంలింగములం బేర్కొనం బడిన వస్తువులు లోక వ్యవహార మునకుం బనికిరావు. శబ్దము గూడ పుం(స్త్రీ) సపుంలింగములం బేర్కొనఁ బడినవి కేవల మానసిక మయిన వేదమంత్రములు “అహం బ్రహ్మాస్మి” మొదలగు సపుంలింగము లగు కేవల శాంతరస ప్రధానమంత్రము లాత్మైకగమ్యము లగుటచేతఁ బరివ్రాట్టులకుఁగాని సంసారులకుఁ బనికిరావు. “యచ్చిద్ధితే విశోయధాప్రదేవ వరుణవతం, మిసీమసిద్య విద్యవి” అని కేవలము దైవప్రార్థనాత్మకములగు మంత్రములు, “పశు మాలభేత” అని కామ్యకర్మఫరములగు మంత్ర

ములును పుండ్రి రూపములై శృంగార వీర కరుణ బీభత్స రాద్ర
హాస్యాద్భుత భయా నకరసాత్మకములై చతుర్విధాభినయ విశేషముల
నొకమున వ్యవహార యోగ్యములగుచున్నవి. అభిప్రాయ విశేషము
సారముగా వైఖరి స్వరకాల స్థాన ప్రయత్న విశేషముల న్యెలువడు
చున్నది. అనాది సంప్రదాయ నియతిం దప్పక వేదము లుచ్చరించని
యెడలఁ బ్రత్యవాయము కలుగును కాబట్టి వేదములను సరిగానుచ్చ
రించు సామర్థ్యము బ్రహ్మకే లేదని నారదమహర్షి నిర్దేశించెను.
కనుక ప్రాకృత మానవు లుచ్చరించు శబ్దములు వేదములు కానే
కావు కాని యపౌరుషేయ వేదవాక్కులకు మూలముగా నున్న నిర్జీవ
కృత్రిమ శబ్దములు కాబట్టి లోకు లుచ్చరించు వేదమంత్రములు
యథార్థముగా కాకున్నను సాహిత్యప్రాప్తి కక్షరాభ్యాసమువలె
వరమార్గసాధనము లని డెద్దలచే సిద్ధాంతీకరింపబడెను. కాబట్టి
వేదమంత్రములను మంత్రకములపై లిఖించుకొని చతురక్షరసంయోగ
మూత్రమున నిచుక్తైక సాహాయ్యముల నాపాదించ వలసినదేగాని
పతింప పసాధ్యములు. తాకిక శబ్దములు యథేష్ట స్వరకాల స్థాన
ప్రయత్న విశేషముల చేత మనుష్యులు పరస్పరముం దమతమయూహ
లవ్యధేష్ట చతుర్విధాభినయ విశేషములచేత సన్యోగ్య చిత్తరంజనము
కావించుకొనుట సంగీత మనంబడును.

“గాయత్రీ గాతారం త్రాయతి ఇతి గాయత్రీ వేదమాత
యగు గాయత్రీ మంత్ర శబ్దార్థము “కై న్త వనే- కై శబ్దే” అనుట
చేతను స్తవన మనఁగా లోకరంజనముగాఁ జతుర్విధాభి నయ మొన
ర్చుటలో ముఖ్యముగా వాచికాభినయ మొనర్చు వారిని రక్షించు
దేవతకు గాయత్రి యని పేరు. పాటపాఠేషువారిని మూత్రమే దేవత
కాపాడును. మంత్రరాజమైన గాయత్రీ మంత్రమున కర్థము- మార్గి
యనఁగా సనాది సంప్రదాయ సిద్ధమై భరతాది మహామునులచేత

మాత్రమే ప్రయత్నమైన చతుర్విధాభినయ స్వరూపము. కాబట్టి “యచ్చిద్ధితే విశో యథా ప్రదేవ వరుణ వ్రతమ్” అను ఋక్ నెట్లు పఠించవలెనో మునులకే యెఱుక “తే” అను పదమున నుదాత్తముగా ననగా మంద స్థాయితోను “మిసీమసి” అను పదము నందలి “సి” యను నక్షర ముదాత్తముగా హెచ్చు స్థాయిగా నుచ్చరించునపుడు వడ్డము స్వరమున కుచ్చముగా నున్న ఋషభాది స్వరములతో “సి” యను నక్షరమును “తే” అను నక్షరము నిషాదాది తగ్గు స్వరములతో నుచ్చరించవలెను.

“ఉదాత్తే నిషాదగాంధారావ నుదాత్తే ఋషభధైవతౌ స్వరితప్రభావా హ్యేతేన షడ్మధ్యమ పంచమాః” నిషాదగాంధార స్వరములచే నుదాత్తమును ఋషభధైవతముల చేతననుదాత్తము వడ్డమధ్యమ పంచమస్వరములచే స్వరితము నుచ్చరించవలెను. “స-రి-గ-మ-ప-ధ-ని” నప్త స్వరములు, వడ్డ మధ్యమ గాంధారములను మూడు గ్రామములు. నందీ, విశాలా, సుమఖి, చిత్రా, చిత్రవతీ, సుఖా, బలాయను దేవతామూర్ఛనము లేడును ఆప్యాయనీ, విశ్వమృతా చంద్రా, హేను, కపర్దినీ, మైత్రీ, బార్హతీయను పితృమూర్ఛనము లేడును భూలోకభువనలోకములం బుట్టి వడ్డమధ్యమ గ్రామముల నెల్లువడి లోకవ్యవహారమందున్నవి. స్వరమునందు మాత్రమే గాంధార గ్రామమును షడ్జన్యములగు నేడు మూర్ఛనములు న్నలవు. నప్త స్వరములు, మూడు గ్రామములు, ఇరువదొక్క మూర్ఛనములు, నలువది తొమ్మిది తానములుం గలిపి స్వరమండలమును సంజ్ఞ బరచుచున్నది. కాబట్టి యీ స్వరమండలమునకు మార్గినంగీతమని పేరు. ఈ మార్గినంగీతమును ప్రయోగించుట కర్తులు భరతాది మహామునులు మాత్రమే కనక ఋగ్యజుస్సామములను త్రయవిద్య కేవలమును భరతనారదాది మహర్షులకు మాత్రమే తెలియును కాబట్టి

మనుష్యులు శాస్త్రీయముగా వేదపఠన మొనర్చుట కెంతమాత్రముం బనికేరారు. మఱియును యథాశాస్త్రముగాఁ జతుర్విధాభినయాత్మక గాంధర్వ వేదముం బ్రయోగింప నమర్థ లెంతమాత్రము న్నారు. ప్రస్తుతము లోకములో వేదములనంబడు “అగ్నిమీశే” మొదలగు శబ్దములు కృత్రిమములుం బౌరుషేయములు సనిత్యములుం గాని నిత్యము లపౌరుషేయములు వాస్తవములుం గానేకావు. సూర్యుఁడు చంద్రుఁడు శివుఁడు నారాయణుఁడు మొదలగు దేవతలపేర్లు గల మనుష్యులూ దేవత లెట్లుకాలో ఋగ్వేదాస్సామాధర్వములను పేర్లతో నీలోకమున వ్యవహరింపబడుచున్న వేదము లనిత్యములుం గృత్రి మములుగాని యపౌరుషేయ నిత్యశబ్దములు కానేకావు. సన్న్యాస మున కధికార్లు సాధనపతుప్తయ సంపదఁ గల యుత్తను మనుష్యుల వలె వేదశాస్త్రముల నైలిసికొని ప్రవర్తించుటకు భరతాదిమహర్షులు మాత్రమే యధికార్లుగాని మనుష్యు లెంతమాత్రము న్నానేకారు. కాబట్టి వేదశాస్త్రవేత్తలమరి సఠించు మనుష్యులందఱును మోస కాండ్రే. వేదవేదాంగములు కేవలమును స్వగ్రాపనర్థములవలెఁ బార లోకికములు గాని పంచభూతములవలె నై హలోకికము లెంతమాత్రము న్నావుకావు. కాబట్టి సక్కయేడ దేవలోకమేడ యన్నట్లు మనుష్యుఁ డేద వేదాంగము లేడ అమృతములగు వేద వేదాంగములు మర్త్యుల నోళ్ళ నెలువడుట యాకాశము బ్రదలగుటవలె మిక్కిలి యసంభవము. కాబట్టి లోకరంజకమైన చోహవన వర్ణాత్మక ధ్వన్యా త్మక వాచికాభినయమును మఱి యాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయము లను బ్రయోగించువాడే గాతగాయకుఁడు ననబడును. మఱి యట్టి లోకరంజకుఁడై “ప్రేషదేత్, వీషసృత్యేత్” అను విధముగా నాడుచుం బాడుచు సకల లోకోపకారముగా జతుర్విధాభినయ ప్రచారకుఁ డగు విద్వాంసుని కాయురారోగ్యైశ్వర్యముల నిచ్చి

కాపాడు దేవత గాయత్రి యసంబంధమున్నది. కాబట్టి గాయత్రి మంత్రోపాసకుఁ డనఁగా నకల లోకోపకారముగా నకలజనరంజకముగా మనోవాక్కాయ కర్మమున వ్యవహరించు సజ్జనుఁడు మఱి యట్టి సజ్జనుఁడే గాయత్రిమంత్రోపాసమున కిర్హుఁడైన ద్విజన్మఁ డగును. “ప్రహీణః స్వరవర్ణాభ్యాం యోహిమంత్రః ప్రముజ్యతే, యజ్ఞేషు యజమానస్య, రుషత్యాయః ప్రజాం పశూనః” అనుటచేత యజ్ఞమందుమాత్రమే శ్రౌతకర్మమును గావించునపుడు వేదమంత్రోచ్ఛారణమునకు మాత్రమే స్వరకాలస్థాన ప్రయత్నములు మంత్రోచ్ఛారణమునకు విధింపఁబడెను గాని లోకమునందు వ్యవహరింపఁ బడెడు ధ్వన్యాత్మక వర్ణాత్మకశబ్దములకు దేశకాల పాత్రోచితరంజకముగా యథేష్టస్వరకాలస్థాన ప్రయత్నము లుపయోగించుకొనక తీరదు. “ఏప్పటికెయ్యది ప్రస్తుత మప్పటికా మాటలాడి” అన్నట్లు పరులను రంజింపఁజేయు విధమున దేశకాల పాత్రోచితముగాఁ జతుర్విధాభివ్యయుల నుపయోగించుకొనుట కన్న వేరే నియమము ననుసరింపవలసిన పనిలేదు. వేదశాస్త్రము లన్నియు సనాదికాలము నుండియుం దత్తదేశకాల పాత్రోచిత వ్యవహారమునే బోధించుచున్నవి. వర్తమాన కాలోచితముగాఁ బ్రస్తుత లోకరంజనము కావించు విధమున బూర్వాచారము లన్నియును మార్చుకొనుచు వ్యవహరించు చుండియును ధూర్తులు తాము పూర్వాచారపరాయణులమని దంభవేషములతో వర్తమాన కాలాచారము లనుసరించి బ్రతుకుచుండియును వర్తమానకాలమునఁ జెల్లనినాణెములవలె నున్న పూర్వచారముల న్నినియోగించు దంభవేషములతోఁదాముపూర్వాచారానుసారముగాఁ బ్రవర్తించుచున్నట్లు నెఱిగించుచు బ్రస్తుతాచారమాలనా బట్టి నడుచుచుండియును గేవల పూర్వశిష్ట సామ్రాజ్యానుసారములని బొట్టు కట్టు జుట్టులచేత మాత్రమే యెన్నాళ్ల నుండియో

నశించిపోయిన పూర్వజాతినీతిమర్యాదల న్నాపట్యమున వెల్లడించుచుం
డమవలె దంధమొల్లక వర్తమాన కాలానుసారముగా సర్వరంజక
ముగా నొరులను సుఖపెట్టి తాము సుఖపడు భూతదయాపరులు నిష్క
పటులు సగు సాధుల న్నాస్తికులనియుం బాపండులనియు మ్నేచ్ఛు
లనియు సనాద్యులనియుం జాతిబాహ్యులనియుం బూర్వాచార
దూషకులనియును ద్వేషించుచు నొరులం జెఱచి తాము జెడు
చున్నారు. “బ్రతికిన దూరు మానినది మం” దన్నట్లు చేతివానిని
వదలి కాలువానిం బట్టుకొన నుంకించు నవివేకులవలె వర్తమాన
కాలోచిత ప్రవర్తనమునక దమ గోడిపాటివారల న్సుఖపెట్టి తాము
సుఖపడఁబోక, నేనాఁడో గతించినవారి నడువడి ప్రాతః పంచాంగము
లకుఁ దెలిసీ తెలియని యర్థనిరేశము చేయుచు వెల్లునందలి కొయ్య
వలెఁ గోరితమలోఁ దాము గతించిన పీరు సాహేబుగడ్డము పొట్టిదని
కొందరు పొడువైనదని కొందఱు వృధావాదము లొనర్చుకొని
కాట్లాడి తన్నుకొని యన్యోన్య ద్వేషముతో నపమృత్యువు పాలగు
చుంట మిక్కిలి శోచనీయము. లోకములోని మనుష్యులందఱుం
బరస్పరమైత్రిం బ్రోత్సహించుకొను విధముగా దేశకాల పాత్రోచిత
ముగా నాచరించుకొను మనోవాక్కాయకర్మము లన్నియును విధ్యుక్త
ములే యని సకల వేదశాస్త్ర సమన్వయాభిప్రాయమని సిద్ధాంతిక
రింపక తీఱదు. జనులకుం బరస్పర ద్వేషమూలములగు నాచారము
లెంతమాత్రముం బరమకారుణికులు సర్వజ్ఞులు సగు మునులు
నియమించనేలేదు. ఆదిమధ్యాంతరహిత మగు కాలము “కాలరూపీ
జనార్దనః” అను తీరున సర్వలోక హితమునకే ప్రవర్తిలుచున్నది.

మంచిచెడ్డలు మనః కల్పితములు, తెలిసినది మొదలు ప్రాణు
లందఱును దమతమహితమును గోరియే యభీష్టసుఖము నందుటకై
సహజముగా నుద్యమించుచున్నారు. బుద్ధిమంతులు సర్వజనసములై

యొరులను సుఖపెట్టి తాము సుఖపడుచున్నారు మఱియు హేయా
 దేయము లెఱుంగని పసిపిల్లలును స్వార్థపరులైన ధూర్తులును స్వప
 రోపకారకమగు మార్గమున నడిపించబడవలసి యుండురు. బుద్ధి
 తెలియని పిల్లలను మఱియు బుద్ధులు ముచిరిన దుర్జనులను లోకోప
 కారకమగు మంచిత్రోపను నడిపించి హాయిగా బ్రతుకు తెన్ను
 మవ్వటకై భూతభవిష్యత్కాల విదులయిన పెద్దలు చతుర్విధాభి
 నయవిశేషముల స్సకలలోక విహితముగాఁ బ్రకటించు చున్నారు.
 లోకోపకార పరాయణులలోఁదమతిమ సామర్థ్యముకొలఁది కొందఱు
 కవులయి, కొందఱు గాయకులయి, కొందఱు నానావిధ శిల్పులయి,
 కొందఱు దేశకాల పాత్రానుసారముగా నకలజనరంజకాచార
 ప్రవర్తకులయి పరుల సుఖపెట్టి తాము సుఖపడుచున్నారు. నకల
 వేదశాస్త్రములును దేశకాల పాత్రానుసారముగా నర్వజనసాధారణ
 హితమగు ధర్మమ నే బోధించుచున్నవి. నాతోడిపాటి జనులు యను
 గ్రహమును నేను నా బ్రతుకును హాయిగాఁ గడుపుకొనుటలో నల్ప
 జ్ఞాఁడ నల్పశక్తిని నేను గనుక నర్వజ్ఞాఁడవు నర్వశక్తికియైన యో
 దేవుఁడా నాకోర్కె కోపసాగించుమును తన మమదేశమును బిట్టకైన
 నెన్నఁడు నైలియనీక తన పాపము మృతి తన యశక్తిని బ్రతిక్షణము
 లోకు లందఱకి బట్టబయలు కావించుకొనుచు నిష్కపటుఁడై తన
 నేరము బహిరంగముగా నొప్పుకొనుచు కేవల లోకోపకారపరుఁడై
 నిత్యసంతృప్తిన్ జీవన కాలక్షేప మొనర్చుకొన వలసివడనియే నకల
 వేదశాస్త్ర సాధారణ సమ్మతాభిప్రాయము. జనుల కన్యోన్య ద్వేషము
 దుఃఖమూలక సంసారబంధము. మఱియుఁ బరస్పరమైత్రీసుఖమూలక
 మోక్షము. “అవశ్య నిరసాభో క్తవ మి శ్మశా క్మ శుభాశుభమ్, నా
 భుక్తి క్షీణతాతే కర్మ పుష్కలతే కలై రహి నిత్యై రహి వేసిఁ జెట్టాకటి
 మొలవదను చండమున నొరుఁ క మేలుకావించినవాఁడు మేలు చెప్పక

పొందును. మఱి యెరులకు కీడొనర్చినవాఁడు తప్పక కీడు పొందునని సర్వజనసాధారణ ప్రత్యక్షానుభవమేకదా? జీవుఁడు నిత్యుఁడు కనుకఁ బురాకృత జన్మకర్మానుసారముగా నొకప్పుడు మేలునకు బదులు కీడు, కీడునకు నూలుగా మేలు కలుగుచుంటున్నచేత మును లుపాధిపత్యమున జీవుఁడు జననమరణ ప్రవాహరూపకమగు జన్మపరంపర లెత్తుచుం దత్తత్కర్మానుసారఫల మనుభవించుచున్నాఁ డనుట యుక్తియు క్త మనుకొనవచ్చును.

భూతభవిష్య జన్మము లున్నను మఱియు లేకున్నను జీవుఁడు నిత్యుఁడయ్యును గాకున్నను దొంబదితోమ్మి² వీనము లీబ్రతుకులోఁ బోరునప్టము పొందులాభమనుట సకలజన ప్రత్యక్షానుభవమేకదా? “మనుజులతోఁబొందు పొనఁగి మనుటొప్పవృషా” అన్నట్లు మొత్తముపై మేలునకు మేలు, కీడునకుఁ గీడు కలుగుచుంటు తెలిసికొన్న బుద్ధిమంతులు పరులకు మేల్చేసి పరుల యనుగ్రహమును సంపాదించు కొని సుఖముగాఁ దమబ్రతుకు గడపుకొందురు. ఒరులను ద్వేషించి కష్టముల పాలగుచున్న యివివేకులు పసిపిల్లలకన్న స్థానికరింపఁ దగిన వారును మంచిమార్గమున నడిపింకఁదగినవారును గనుక నట్టితెలియని వారికి మంచిబుద్ధివలె నుపదేశింపక తీరదు. కనుక నే యనాదిగా వేదశాస్త్రములు చతుర్విధాభి సయాత్మకముగా జగద్రూపమునఁ ప్రవర్తిల్లుచున్నవి పరోపకారమును యజ్ఞము స్వర్గదాయకమని వేదమును మఱి యైహిక సౌఖ్యదాయకమని శాస్త్రమును బోధించు చున్నవి. ఆచరి దప్పికలు బాధపడుచున్న తనతోడి జీవుల కన్న పానము లిచ్చుటయే యజ్ఞ మొనర్చుట యని సకల శ్రౌతివిధానముల కర్థము నిదాహరవిహార సౌఖ్యము దనతోడిపాటి వారలకు కలిగించుట స్మార్తకర్మ నిధానమున కర్థము. సకలశ్రౌత స్మార్త కర్మము లన్నియుం దనతోడిపాటి జీవులకు నిదాహరవిహార సౌఖ్యము

న్దావించునుని మనుష్యునకనాచికాలము నుండియును జతుర్విధాభినయ రూపము సహజ కృతిమరూపముల న్వేలయుచు బోధించుచున్నవి.

దేవమునియగు నారదమహర్షి వేదపఠనమునందు స్వర ప్రమాదమును డప్పించుకొనుటకై తన శారీరమునకు సాక్ష్యము గా దా నోటఁబల్కినది సరిగా వీణమీద వాయించుచు వీణానాద ముతోఁ గలిపి “వీణాముఖగాయని” అను శ్రుతిప్రకారము సామ వేదమును బఠించువాఁడు. వీణాది తతవాద్య సహాయములేక “ఇత్యే తచ్చరితం సర్వంస్వరాణాం సార్వవైదికమ్” అను శిక్షాశాస్త్ర మనుసరించక పడ్డాది సప్తస్వరజ్ఞానము రహితయు న్లేక వేదములు గతానుగతికులై “శతాంధాః కూపం క్రవిశన్తి” అను విషమన బొంతకాకులవలె నపస్వరముగా వేదపఠనముచేయుచు బామరుల న్దాము వేదపఠనమునఁ బండితులమని మోసముగా నమ్మించి స్వాస్థ్యైక పరాయణులైన ఛాందసమృన్ములు సకల జనాన్యోన్యమైత్రిం జెఱచు చున్నారు. అపౌరుషేయమగు “అగ్నిమీశే” అను వైదికశబ్దము నిత్యము సప్తర్షి మండలమువలె సర్వలోక ప్రత్యక్షమయినప్పటికి నక్షత్ర తత్త్వము ప్రాకృతుల కెట్లు దురపగాహమో యట్లే మంత్ర బ్రాహ్మణ శబ్దార్థ తత్త్వము మున్వైక గోచరముగాని ప్రాకృత మానవులకు గ్రాహ్యము కాదుకాదు. “పథ్యపత్రప్రభః షడ్జోముషభ శ్మక పింజరః కనకాభస్తు గాంధారో మధ్యమః కుండ సంప్రభః” షడ్జ స్వరమునకఁ బృథకాంతి ఋషభము యోక్క వర్ణము చిలుక వన్నె బంగరురంగు గాఁధార స్వరమునకు మధ్యమ స్వరమునకు మల్లెపూవు వన్నియ శాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడెను గాని మనులకుఁ దప్పనాయాయి స్వరతత్త్వము గ్రాహ్యమగు టెట్లు? పంచమ స్వరము నలుపఁట దై వతము పశ్చనిదఁట నిషాదము చిత్రవర్ణముకలదఁట ఆయా యి స్వరము లుచ్చరించినపుడు గాలియొ దాయాయి రంగులు గనఁ

బడునట, స్వముకు మను శేర్పరచిన సవరన విశేషములు వర్జములు భోజన భోజన విశేషము లాకారములు సడుపడులు మఱియు సధి దేవతలు మనుజులు తెలిసికొని యాగప్రస్వరముల నెల్లడింకుగలుగు పెట్టు కాబట్టి వేదశబ్దము లుచ్చరించుటకుఁగాని వేదశబ్దార్థ తత్త్వము తెఱుఁగుటకుఁ గాని వేదముల న్బోధించుటకుఁ గాని మనులు మాత్రమే శక్తులు మనుష్యులు కారు. అతీగ్రిదియ తత్త్వమును మనులు మని మతము నాచార్యులు నాచార్యమతమును బండితులు లోకమున నెల్లడించుచుండిరి కాని కేవల పరమార్థబోధకములగు వేదశాస్త్రములతో సాసాదులగు మనుష్యులకుఁ బ్రయోజన మెంతమాత్రము న్లేదునత్యంతకల్పము కామరూపులుసర్వశక్తులుసర్వజ్ఞులతీగ్రిదియ ద్రవ్యలగు మహామనులు తరు యోగద్విష్టిచేత వడ్డాది సప్తస్వరము లుచ్చరింపబడినపుడు పంచభూత మయమైన యుచ్ఛ్వాసమునందలి నామరూప విశేషములం కనిపెట్టి లోకానుగ్రహపరులై స్వరకాలస్థాన ప్రయత్న జన్యమగు ధ్వన్యత్మక వర్ణాశ్మకశబ్దశాస్త్రము న్లావించిరి. ఆకసమం దాకస్మికముగా నలముకొన్న హబ్బునందు నానా విధములగు నుఱుఁకులు మెఱపులు వాసయుం శాంచభౌతిక గుణవిశేషముల నెల్లుసడునట్లు వైశితి విశేషములందు శబ్దస్వర రూపరసగంధ విశేషములం దల యోగసూక్ష్మగృహిచేత మహామనులు కనిపెట్టి లోకానుగ్రహ తత్పరులై వస్తుతత్త్వమును వేదశాస్త్రములం బ్రకటించిరి.

ఆప్తవాక్య ప్రమాణముచేతనే కదా సకలవస్తు తత్త్వముల నూహ తెలిసినకొలదిం బుట్టి పెరుఁగుచున్న జీవులు తెలిసికొని హేయా దేయవస్తువులం గుర్రెఱిగి వ్యవహరించు చున్నారు తన తలిదండ్రులు తన కన్నం బెద్దలయిన తన తోడిసాటి జీవుల ననుకరించుచుం బిన్నలు పెద్ద లగుచున్నారు. కాబట్టి యనాది కాలము

బడునట, స్వముకు మను శేర్పరనిన నవరస విశేషములు వర్ణములు భోజన భోజన విశేషము లాకారములు నడువడులు మఱియు నధి దేవతలు మనుజులు తెలిసికొని యోగప్రస్వరముల న్వేల్లడింపఁ గలుగు టెట్లు? కాబట్టి వేదశబ్దము లుచ్చరించుటకుఁగాని వేద శబ్దార్థ తత్త్వము లెఱుఁగుటకుఁ గాని వేదముల నోధించుటకుఁ గాని మనులు మాత్రమే శక్తులు మనుష్యులు కారు. అతీంద్రియ తత్త్వమును మనులు మని మఱియు నాచార్యులు నాచార్యమతమును బండితులు లోకమున వెల్లడించుచుండిరి కాని కేవల పరమార్థబోధక ములగు వేదశాస్త్రములతో నంసాగులగు మనుష్యులకుఁ బ్రయోజన మెంతమాత్రము న్లేదునట్లనొకప్పుడు కామరూపులునర్వశక్తులునర్వజ్ఞులతీంద్రియ ద్రవ్యలగు మహామనులు తమ యోగవిప్లవిత వడ్డాది సప్రస్వరము లుచ్చరింపఁబడినపుడు పంచభూత మయమైన యుచ్ఛ్వాసమునందలి నామరూప విశేషములం కనిపెట్టి లోకానుగ్రహపరులై స్వరకాలస్థాన ప్రయత్న జన్యమగు ధ్వన్యత్మక వర్ణాశ్మికశబ్దశాస్త్రము న్నావించిరి. ఆకసమం దాకస్మికముగా నలముకొన్న మబ్బునందు నానా విధములగు నుఱుకులు మెఱపులు వానయుం శాంచభౌతిక గుణవిశేషముల న్వేలుచునున్న వైశిష్టి విశేషములందు శబ్దస్వర రూపరసగంధ విశేషములం దను యోగసూక్ష్మగృహిణి మహామనులు కనిపెట్టి లోకానుగ్రహ తత్పరులై వస్తుతత్త్వమును వేదశాస్త్రములం బ్రకటించిరి.

ఆప్రవాక్య ప్రమాణముచేతనే కదా నకలనస్తు తత్త్వముల నూహా తెలిసినకొలదిం బుట్టి పెరుగుచున్న జీవులు తెలిసికొని హేయా దేయవస్తువులం గుర్రెఱిగి వ్యవహరించు చున్నారు తన తలిదండ్రులు తన కన్నం బెద్దలయిన తన తోడిపాటి జీవుల ననుకరించుచుం బిన్నలు పెద్దలగుచున్నారు. కాబట్టి యనాది కాలము

నుండియు వేదశాస్త్రములం బట్టి వస్తుతత్త్వమును దెలిసి వ్యవహరించు పెద్ద లావులు మఱి యట్టి యాప్రవాక్యములే వేదశాస్త్రములు. సద్గురు ముఖమున వేదశాస్త్ర తత్త్వమెఱిగి నపుడు గాని యెట్టి బుద్ధిచుంతుల కై సస్వరూపదేశము లేనిచో యథార్థవస్తుజ్ఞానము కలుగనేరదు. మొదట దను తలిదండ్రులు పితరుఁ దనతోడిపాటి జనులతో భూత దయాపరులై న పరోపకారి పరాయణులగు లోకులు తన గురువులుగా నెంచుకొని పిన్నలు హేయాదేయ వస్తువు లెఱిగి వ్యవహరించవలెను. మఱి యట్టి పెద్దల యుపదేశములకును వేద శాస్త్రములకును రవంతయు స్పృహము లేనేలేదు. వేదశాస్త్రాభిప్రాయము ననుసరించియే తమ తలిదండ్రులు గురువు లావులు మొదలగు పెద్దలు తనకుఁ గర్తవ్యకర్తవ్యము లెఱిగించెదరు. తనకుఁ దన సౌఖ్యము కోరుకొనుట యెట్లు సహజగుణమో యట్లే తన తలిదండ్రులు మొదలగు పెద్ద లావులు మొదలయిన సుజనులకుఁ దన కిహపర సౌఖ్యసంధాయక మగు తెచ్చిన వేదశాస్త్ర తత్త్వమును బోధించుట స్వభావము. సర్వభూతధయా పరులై తమ సౌఖ్యమును మఱచి కేవల లోకోపకారి పరాయణులగు గౌరవ శంకరాచార్యాది మనుష్యులకన్న వేఱే మనులు మఱివ్వరు న్లేరు. స్వార్థపరత లేక కేవలలోకోపకారమునకై మాత్రమే జీవించు పుణ్యాత్ములకు మాత్రమే వేదశాస్త్రములు సరిగా బోధపడును. వేదశాస్త్రము లన్నియును సర్వజన సాధారణోపకారైక ప్రయోజనమయిమాత్రమే యనాదిగాఁ బ్రవర్తిలుచున్నవి. తనకుఁ దన శరీరావయవము లన్నియు నొక్క పోల్కి ప్రాయమగునట్లు వేదశాస్త్ర రూపుడగు వాసుదేవునకు సర్వజనులును బ్రియులే, కర్మసాక్షియై సూర్యునివలె నాదేవుడు సత్కర్మ మాచరించు పుణ్యాత్ములను దనతో సమానులని మెచ్చుకొనుచు దుష్కర్మమునుండి తెమలలేక బాధపడు నవివేక జీవులకు

సజ్జద్ధి నొసంగి కాలక్రమానుసారముగా నెన్నిటికైనా దయా
మయుడు గావ దల్లి చంటిపాపల స్వల్పరక్షించకమానడు. అనాదు
లగు జీవుల కనాదికర్మముకూడ స్వభావము. జీవులకు దత్తత్కర్మాను
సారఫలము నిచ్చుట కాలరూపియు స్థైర్యసాక్షి యగు భగవంతుడు
సహజగుణము. వెట్టియును భగవంతుడు స్వతంత్రుడు కనుక
“కర్తుమకర్తు మన్యథా కర్తుం శక్యతే భగవాన్” అనునట్లు సత్క
ర్మాచరణ మొనర్చు తన భక్తులను సంసారబంధము నుండి తొలం
గించి నిసర్గ దయామయుడు పరమాత్ముడుగావ సూర్యుడు స్వప్రకా
శముచేత జీకటి స్మరింగిన జగము బ్రహ్మశింఖజేయున ట్లవివేక
మున మునింగిన దుష్టాత్ముల న్నాశం బ్రహ్మయావనము వేచి దుఃఖ
బంధిముక్తుల న్నావించి తనకంటె వేఱెఱుంగక తానొక్కడే సుధా
పయోధిన్యోగనిద్రం జెయను. ఈపరమార్థము స్థూలకాక్షముచేత
భక్తివిశ్వాసములు గల యా స్తికులుగు పరమభాగవతులు బోధించు
చున్నారు. స్వార్థపరత మాని కేవల లోకోపకార పరాయణులగు
పరమ భాగవతులే పరమ మునులును శిష్టులు ననఁదగిన మానవులు.
“తృప్తోదరాదీని యథోపదిష్టమ్” అను వాణిని సూత్రముచేత శిష్టు
లుచ్చరించిన దెల్ల సుశబ్దమే. కాబట్టి శిష్టులుగు పరమభాగవత జను
లాడినఁ దాట పాడినది పాట శిష్టవాక్యము నమస్త వేదశాస్త్రసమ్మ
తము. కావునఁ గేవల లోకోపకార పరాయణు లుపదేశించిన విధ
ముగా వాచికాంగికాహార్య సాత్త్వికాభిషయము లొనర్చి లోకరంజ
కులై భగవ దనుగ్రహమునకు మనుష్యులందఱు బ్రాప్తులై సంసార
దుఃఖబంధ విముక్తులు కాఁదగినది కాఁదగినది. “నాద్వైతవతః
కర్మాణివిధీయన్తే” అను రీతిగాఁ గేవల లోకోపకార పరాయణులు
సర్వ భూతదయాపరులు సర్వజనసములు. “వెట్టి కుదిరికఁగాని పెండ్లి
కాదు పెండ్లనఁగాని వెట్టి కుదురను” అన్నట్లు స్వార్థపరత లేనివాడు

సంసరించును. సంసారికి స్వార్థపరత యుండకతీతము. గనుక జగమున సంచరించుచు స్వార్థపరత లేక కేవల పరోపకారపరాయణులుం బరమభాగవతులు నయిన సద్గురువులు సంపారులకు లభించి సదుప దేశము చేయు భాగ్యులు జనుల కబ్బుట మిక్కిలి కుర్లభము.

మునులచే నుపదిష్టములయిన వేదశాస్త్రవాక్యములలో ననాది సంప్రదాయసిద్ధము లయినవెన్నో యుదాధునికులచేత ననుసంధుమం దోపబడిన ప్రక్షిప్తము లెన్నో మఱి యా వేదశాస్త్రములకు నానా ముఖముల భాష్యము లొనర్చిన యాచార్యాభిప్రాయము లన్నింటికిని సమన్వయ మెట్లు చేయ వీలగునో యాసంగతి స్వార్థపరులైన విద్వత్సమ్యుల యహంభావముచేతం బరస్పర ద్వేషముచేత నిర్ణయంప నలవికాదు కాఁగా “త్రికాదస్యామృతం దివి, ద్వాపసుష్ణా” అను శ్రుతులుం బట్టి దేవుఁడు నిజలీలచే విశ్వరూపుఁడై పగులుఁడై బంధ మును, నిర్గుణుఁడై కైపల్యానందము ననుభవించు రహస్యమను యుక్తిచే గ్రహింపఁ బ్రాకృతబుద్ధులు శక్తులు కారుగాని, దైవకృప వలనం బరమ భాగవతుల నాదేవుఁడు కరుణాచయుఁడును భక్తరక్షణ దీక్షాపరుఁడును “సర్వధర్మాన్మరిత్యజ్యమామేకం శరణం వ్రజ, పరే బ్రహ్మణోఽపిననక్తః” అనుచున సంసారము నిస్సారము దుఃఖాంత నాటకము నిశ్చయించి స్వార్థపరత మాని సర్వజ్ఞును నారాయణ స్వరూపమే యను నాప్త వాక్యప్రమాణమును మాత్రము విశ్వసించు కొని భూతదయాపరులై కేవల లోకోపకార మొనర్చుటకు మాత్రమే తమ జీవన్ముఖం గొనఁబొందించుచు నిలు యుతిరాస్మిలగు మాత్రమే యహర్నిశమున్నగమింతుని నిష్కలములై భ్యాపించు పరమభాగవతుల న్దప్పకా వాసుదేవుఁడధ్యక్షుఁడక మానఁడు మానఁడని నిఖిలలో కాపుం డగు వేదశాస్త్రమున పురాణములం జాఁటిచెప్పెను.

“అర్చికం గాధకం చైవ సామికంచ స్వరాంతరమ్, కృతాంతే
 స్వరశాస్త్రాణాం ప్రయోక్తవ్యం విశేషతః” ఋగ్వజ్ఞాను వేదము
 లకుఁ బ్రత్యేకముస్వరములు సంగవిన్యాసమును నియమింపబడినవి
 “ఏకాంతరస్వరోహ్యోక్షుగాధా సుద్వంతరఃస్వరః, సామసుత్ర్య
 స్తరం విద్యాదేతావత్స్వరతో స్తరమ్” ఒకస్వరమునువిడిచి యొక
 స్వరముచేత ఋగ్వేదమును రెండుస్వరములందాటుచు యజుర్వేదమును
 మూడుస్వరము లతిక్రమించుచు సామవేదమును బంధించవలెను.
 “సగరిని” యని ఋక్కును “సమగని” యని యజుస్సును “సవమని”
 యని సామము నుచ్చరించినపుడు గ-మ-ప-లు హెచ్చుస్తాయిగాను
 ‘ని’ తగ్గుస్థాయిగా నుచ్చరింపవలయును. మరియు గ్రమముగా ‘రి-
 రిగ-రిగమ’లు హెచ్చుస్తాయియందు ‘స-రిస-గరిస’లు తగ్గుస్థాయి
 యందు నుచ్చారణమున లోపించుటచేత నాంతరస్వరములగును.
 మూరెడు-రెండుమూరలు—మూడుమూరలు నెడముగా ముందు
 వెన్నలకు గంతులిడిన విధముగా ఋగ్వజ్ఞాను మంత్రస్వరాంత
 రములుండును. మఱియును హస్తాంగుళ్యాద్యాంగికాభినయముకూడ
 నీమూడువేదములకు భేదించుచుండును. వేదమంత్ర పఠనమును వేద
 శబ్దార్థవిజ్ఞానవైదిక కర్మాచరణమును బ్రాహ్మోపరాహ్ణ మధ్యాహ్న
 సాయాహ్నశ్రమ సమర్థతయు సూర్యసకువలె మునులకుమాత్రమే
 కలదు. ప్రకాశవిశేషమాత్రములచేత మాత్రమే మింటిచుక్కలపాల
 జాడయున్నిద్రెలిసికొను చందమున మేఘగర్జనాదిభౌతికానిత్య శబ్ద
 శ్రవణమాత్రముచేతనే నిత్యవేద శబ్దస్థితినిమఱియు సనిత్యమర్త్యబుద్ధి
 గుణముచే నిత్యేశ్వర బుద్ధివిలాస మహిమము సూలార్ధధీ న్యాయ
 ముగా నూహింపవలసినదేకాని కూలంకషముగా వేదశాస్త్రముల
 యొక్కగాని దేవునియొక్కగాని యధార్థతత్త్వమును గేవల విజ్ఞాన
 మూర్తులగు గౌతమవ్యాసాది మహామునులుతప్ప బ్రాకృతమానవు

లెఱుగ నేమాత్రమునుశక్తులు కారుకారు. ప్రాకృతులగు మనుష్యులందఱును స్వార్థపరులై వేదశాస్త్ర తత్వమెఱిగినట్లు వృథాలాభములుచేయుచు నబద్ధపువ్రాతలు వ్రాయుచున్నారు. స్వార్థపరులై పరస్పర విద్వేషణ కారకులైన సంసారులుచ్చరించునవి వేదమంత్రములుకావు. వేదశాస్త్రములు కేవలాత్మైక వేద్యములతీర్చిదియములుగాని ప్రత్యక్షములుకానేకావు. పల్కబడవుకనుపడవు. వేయే “నేతి నేతి” అనునట్లు దేవునివలెనీలోకములో గ్రాహ్యములుకానేకావు. తుచ్ఛమర్త్యులతో సంబధించిన జ్ఞానమంతయును దుచ్ఛమును మర్త్యమే కాకతీరదు. విత్తొకటివైచిన మొక్కొకటి మొలచునా? కాబట్టి స్వర్గాపవర్గములంగూర్చి తమకుఁదెలిసినట్లు కన్నులు మిటకరించు దేహధారులందఱును మోసకాండ్రై రామకృష్ణాద్యవతారములును గౌతమవ్యాసాదిమహామునులు బుద్ధశంకరాద్యాచార్యులును చిత్రోపశాంతికై పెద్దలచేతఁ బ్రతిపాదింపఁబడిన విజ్ఞానశరీరులుగాని వాస్తవముగా మర్త్యులవలెఁ బొంచభౌతిక దేహదారులెంతమాత్రమున్నారు కారు. జీవచ్ఛక్తులు పరమహంసలు సర్వజనసములు సర్వధాతదయాపరులు సకలలోకోపకార సరాయణు లహంకార మమకార విముక్తులగు పరమ భాగవతులు రామకృష్ణ గౌతమ వ్యాసబుద్ధ శంకరాచార్య సంజ్ఞల ననాదిగా నొప్పురుమతముల నవలంబించి కేవల లోకోపకారమునకై యెక్కాలమందైనను దేహధారులై జగద్గురువులై సంచరించుచుంటయాయామతము లవలంబించిన లోకోపకారపరాయణులగు సుజనుల కంశఁక్తికిఁ బ్రత్యక్షానుభవమే. వేయే జనులకుఁ బరస్పర ప్రేమానురాగము కలిగించు నడువడియను యజ్ఞ మొనరించి తమతోడివాటి వారియకృపామునకుఁ బ్రాణులై సుఖముగా బ్రతుకుటకన్న స్వార్థమును యదృచ్ఛాత్మలాభ సంతుష్టికన్న నపవర్గమును మనుష్యులకు మఱివేతలేదు లేదన్నదశ నిద్యలన్నియును సమస్వ

యము చేయఁగాఁ దేలినముఖ్యాభిప్రాయ మొరులను సుఖపెట్ట
మనుష్యుఁడు తా సుఖించుటయనియే సకలవిద్యత్సిద్ధాంతము. మూఁడు
వంతులు వేదములందును శాస్త్రములందును స్వార్థపరులైన ధూర్త
పండితులు పామరులైన వశముచేసికొని తమతోడిపాటివారికన్నఁ
బాటుపడకయే యెక్కువ, భోగములు తాములంకించుకొనుటకై
దోషప్రక్షిప్తము లున్నప్పటికి నాదికాలమునుండియునుబు తువులవలె
సహజముగా లోకోపకారములై యష్టాదశ విద్యలు చతుర్విధాభి
నయ స్వరూపముగా శిష్టప్రవర్తనమూలములై యీలోకమునఁబరగు
చున్నవని నిరూఢిగా ననుమాన ప్రమాణమున విద్వాంసులు సిద్ధాంతి
కరించుచున్నారు కాఁబట్టి యనాది సంపదాయానుసారముగా స్వర
కాల స్థానప్రయత్న విశేషములచేత ద్విజులు పఠనపాఠనముల
బ్రచురించువేదశాస్త్ర ప్రవృత్తి యిహపరసౌఖ్యదాయకమని యొప్పు
కొనకతీతము. వేదమంత్ర పఠనసూత్రముచేతను వైదికకర్మముల
చేతను స్వర్గకారణముగు పుణ్యమును మఱియుఁ దదర్థబోధనమునం
బొడము వైరాగ్యముచేత సపవర్గమును దప్పక కలుగును. అఖిలబుద్ధి
మేధులుకల ప్రతిభావంతులయిన పండితులచేతం బఠనపాఠనముల
నుపదేశించఁబడినపు డెక్కువగొద్దిఫలమునునుటి, కించిజ్జ్వలపఠనపాఠ
నోపదేశములచేతఁ గొద్దిఫలము వేదశాస్త్రములు లోకుల కిచ్చు
చుంటు సంతయములేదు.

వేదశాస్త్రములు నిత్యా పౌరుషేయములైనను మఱి యనిత్య
పౌరుషేయములయినను సంస్కృతముయినను మఱి యపభ్రంశము
లయినను లోకోపకారపరాయణులగు సజ్జనులకు భక్తి శ్రద్ధలం
బ్రోత్సహించి స్వర్గాపవర్గదాయము లగుట నిస్సందేహము. సర్వజ్ఞు
లగు మునులచేత శుభావిధిగా వేదము లుచ్చరింపఁబడును. మఱి
సమగ్రముగా నెఱుంగఁబడును. కించిజ్జ్వలగు ప్రాకృత మానువులచేత

దోష భూయష్ఠముగా నుచ్చరింపఁబడి కొంచెముగా బోధితము లగును. “చైతన్యమే వేదబోధేమి చెడునెతీపి” అను విధమున పఠించినను, మఱియు గ్రహింపఁబడినను వేదశాస్త్రములు సన్మానవులకు, సత్ఫల మొసంగక మానవు. కాబట్టి యథాశక్తిగా మనుష్యులు సద్గురూప దేశమున వేదశాస్త్రము లభ్యసించి లోకోపకార సత్కర్మమచ రణము కావించుకొని యిహపరముల దరించవలెను. నిష్కపట మానవు లభ్యసించిన విద్య యట్టి సుజనుల హిమవర సౌఖ్యసంధాయకము కాక మానదు. విద్య లభ్యసించిన ఫలము విషయము విషయముచేతఁ దన తోడిపాటి వారి యనుగ్రహమును మనుష్యుఁడు సంపాదించుకొని యొరులను సుఖపెట్టి నిస్సంశయముగా దా సుఖకండఁ గలఁడు.

“ఏకశబ్దః సమ్యక్జ్ఞాతః సుష్టు సంక్రయక్తః స్వర్గలోకే కానుధుక్ భవతి” అను మహాభాష్యోక్తిం బట్టి సద్గురూపదేశమున విద్య నెఱింగి లోకోపకారికమగు నడువడి కలవాఁడాచార్యుఁడనఁ బడును. మఱి యట్టి యాచార్యోత్తములగు శంకరాచార్యాదులు లోకమం దచ్చటచ్చట యుగానుసార వేషములతో జనులకుఁ గర్తవ్యమును బోధించుచుందురు. జనుల కన్యోన్య ప్రమానురాగములతో బ్రతుకుటకన్న ననన్య కర్తవ్యమిం కెదియు గాదు. వేదశాస్త్రాభ్యాసము- వర్ణాశ్రమోచిత ధర్మాచరణము- దేశకాల పాత్రనుసార ప్రవర్తనము ముఖ్యముగా నిష్కపటులగు పరమభాగవతులతోడి సహవాసము- స్వధర్మాచరణమున నాకస్మికముగాఁ దటస్థించు ప్రమాదములనుండి తప్పించుచు, బశ్చత్తాప మొదవించుచుండుదకుఁడప్పక నిశ్చేయమును గలిగించక మానదు మానదు.

వేదవైదికవిజ్ఞానగానము

దేశకాల పాత్రోచితముగా జనులకు వారివారి యభిరుచి కనుకూలముగా నానావిధరూప్రచారమువలె వేదశాస్త్రములు

నానాదేశముల న్నానావిధములయి ప్రవర్తిల్లుచుండును. కొందఱికి స్వరములు తారస్థాయి యందు మఱికొందఱికి మధ్యస్థాయి యందును మఱికొందఱికి మంద్రస్థాయి యందును రుచించును. ప్రాచీనులకు సల్లని కొప్పను సల్లనికన్నులును రమ్యమగును, బాశ్చాత్పుల కెఱ్ఱని కొప్పను బిల్లికన్నులు రుచించును. “లోకోభిన్నరుచిః” అని తెలిసిన విద్వాంసులు సమరసులై సర్వలోక రంజనముగాఁ బ్రవర్తించెదరు గాని యెరులను నొప్పించరు, మఱి తాము నొవ్వరు. తాకిక స్వరమునకు వైదిక స్వరము కారణమైనప్పటికీ దేవుఁడు జగత్తునకుఁ గారణమైనప్పటి కెట్లతీ ద్రియ గ్రాహ్యుఁడో యట్లే యతీంద్రియము ముక్తికృతవిదితమేగాని లోకవేద్యముగాఁ బోదు. మఱి మానవులచేఁ బ్రయోగింపబడ సాధ్యముకాదు. జనరంజకము కాని వేదస్వరము నకై మనుష్యులు తంటాలు పడుట సూర్య బింబముం జొరఁ బ్రయత్నించుటవలె మిక్కిలి వ్యర్థము. శాస్త్రజ్ఞుల దత్తదేశకాల పాత్రోచితములుగా నామరూప విశేషములఁ జతుర్విధాభినయములం బ్రయోగించి లోకరంజన మొనరించి యెరుల స్సంతోషపర్చి వివేకవంతు లొరుల మన్ననకుఁ బాత్రులగుచున్నారు.

“తస్మాద్విద్వాన్ ప్రవవదేత్ - వీవస్వత్యేత్ - దాన కామా అస్మై ప్రజాభవతి” అను విధమున విద్వాంసుఁడు జనరంజకముగాఁ జతుర్విధాభినయ ప్రయోగముచేత లోకులచేత గౌరవింపఁ బడు

చున్నాడని శ్రుతినుడువు చున్నది... “ద్యుత ద్యామానం బృహతి

మృతేనఋతా వరీ మరుణాఘ్నా విభాతీమ్, దేవీముషసం స్వరా

వహంతీం ప్రతివిప్రా సోమతి భిర్జరంతే” ఇందక్షరములమీద (1)

గీత - లుదాత్తమును గ్రింది (-) గీత లనుదాత్తమును ధెల్పు

చున్నవి. సత్యయజ్ఞముచేతఁ బ్రకాశించు పెద్ద రథము నడుపుచు నెట్టిని వన్నెతో నలరుచు సూర్యునియనుచున్న మహానుభావ యగు నుమాదేవిని బుద్ధిమంతులు కొనియాడుచున్నారని పై బుక్కునకర్థము. ఒకస్వరము నెద్దియెన నాధారపు గ్రామముగా నేర్పర్చుకొని యా స్వరమునే మధ్యస్థాయిగాఁ గావించుకొని యా స్థాయికంటె హెచ్చుగా ఋషభ గాంధార మధ్యమ మంచమధైవతనిషాద స్వర సమ్మేళనముగా నుచ్చరించుటలో కేవలము హెచ్చుస్థాయి మాత్రమే తెల్పుట యుదాత్తస్వర మగును. మఱియు హెచ్చు తగ్గు స్వరములు స్థాయి నైల్పునపుడు స్వరితస్వరము, నగును. వీర శాంత కరుణ రస ములు సత్త్వగుణప్రధానములు గనుకఁ దదసానుకూలముగా నుదాత్తా నుదాత్తస్వరిత స్వరములం దెల్పుచు స్వార్థము తలంపక కేవల లోకోపకారులగు నుత్తముల చిత్తము రంజిల్లు విధమునఁ గోమల మృదుమధురములగు నామరూపములం బ్రకటించుచుఁ జతుర్విధాభి నయము కావించవలయును. తమ సాఖ్యముఁ గోరి పరులయెడ మంచిగా నడుచు రజోగుణప్రధానుల రంజించు విధమున శృంగార హాస్యాదృశ్యతరసము లగపర్చుచుం దీవ్రకోమలస్వరము లుపయోగిం చుచుం ద్రివిధస్వరముల నభినయించవలయును. తమోగుణప్రధానులు రంజిల్లువిధముగా రాద్రవీభత్స భయానకరసము లుప్పతిల్లువిధమునఁ గేవల శీవ్రశ్రుతుల నభినయించవలసినది. ఉదాత్తానుదాత్తస్వరిత స్వరోచ్ఛారణమునం బఠించు శబ్దార్థ రసానుకూలముగా నాంగికా హార్యసాత్త్వికాభినయము లొనర్చుచు “తస్మాద్విద్వాన్ ప్రేవవజేత్ వీవస్వత్యేత్ ” అను శ్రుతిప్రకారము నామరూపాత్మక మగు జగము నందుఁ దన తోడిపాటి జంతువుల కుపకారమగు విధమున నుత్తమ మనుష్యులు ప్రకటించు మనోవాక్కాయకర్మములన్నియును మఱి యట్టి సజ్జనులు తమ బ్రతుకునఁ జేయు ఫనులన్నియును శాస్త్రీయ

మగు చతుర్విధాభీనయాత్మక యజ్ఞస్వరూపమై సకలపురుషార్థ సాధకము తప్పకగును.

“స్వరస్యకంపోగమకః” అను తీరున సామవేదపాఠమున స్వరము గమకము తప్పక విలంబలయతో నుండును. ఋగ్యజుర్వేదము లందు గమక ప్రాధాన్యములేని ద్రుతమధ్యలయలచే స్వరము లుచ్చరించబడును. కేవలము దైవప్రార్థనమందు మాత్రమే ఋగ్యజుర్మంత్రము లుపయోగింపబడునపుడు గమకస్వరములు విలంబలయతో నాంగికాహార్య సాత్త్వికాభీనయముల సాహాయ్యమున నుచ్చరింపబడి సామగాన మనంబడును. సామగానముయొక్క ముఖ్యప్రయోజనము దైవానుగ్రహసంపాదనమును మఱియును సకలజనరంజనమును గాబట్టి “తస్మాద్విద్వాన్ ప్రేవవదేత్ వీవస్వత్యేత్ దానకామా అస్మైప్రజాధవంతి” అను శ్రుతిచేత సకలజన రంజకముగా మనోవాక్కాయకర్మములు బ్రకటించుకాడే విద్వాంసుఁ డనియును మఱి యట్టి విద్వాంసునకు సకలజను లన్నవస్తుములిచ్చి పరిచర్య నేయుడు రనియును దాత్పర్యమగుచున్నది. కాబట్టి యష్టాదశవిద్యారహస్యము సర్వజనసముఁడై సర్వభూత దయావరుఁడై సకలజన రంజకుఁడై మనుష్యుఁ డిహపరములం దరించుననియే. “స్వతోరంజయతి శ్రోతృచిత్తం సస్వరఉచ్యతే” సకలజన రంజకమగు ప్రవర్తనమే సకల శ్రుతిస్మృతి శాస్త్రసమ్మతమని సకలముని ముఖ్యమతమా. “నాద బ్రహ్మ ముపాస్మహే అతోనాదాత్మకం జగత్” అనుటచేత శబ్ద బ్రహ్మముకన్న మఱియొక వేఱుపదార్థమే లేదనియు నిజగమంతయం చతుర్విధాభీనయాత్మక శివస్వరూపమే యనియును భరతాది మహామునుల మతమే మిక్కిలి సయుక్తికమును సప్రమాణమని పెద్దలందఱైకకంఠ్యముగా నుడువుచున్నారు “వీణావాదన తత్త్వజ్ఞ శ్రుతిజాతి విశారదస్తాశ్చ శ్చ ప్రయానేన మోక్షమార్గం నియచ్ఛతి” అను

సకలబ్రహ్మచిచ్ఛిరో మఃశియగు యాజ్ఞవల్క్యుని స్మృతి యద్వోషించు చున్నది. అనఁగా యాజ్ఞవల్క్యుమహాముని ముఖ్యాభిప్రాయము సకల జనచిత్తరంజః ప్రవర్తనము గల మనుష్యుఁడు మాత్రమే యిహ పరములం దరించఁగల్గునని- కాబట్టి లోకరంజకుఁడు కాని స్వార్థపరుఁ డాద్యుఁ డెంతమాత్రము న్నాఁడు మఱి యట్టి యొంటిగొట్టురాకాసి కేవల స్వార్థపరుఁడై పఠించు వేతముగాని నల్పు యజ్ఞముగాని బూడెదనోసిన పన్నీరువలె వృక్షమును మఱి శ్రుతిస్మృతి విరుద్ధమని చాటి చెప్పవలయును. సర్వజనరంజకుఁడైనవాఁడే నిక్కముగు శ్రోత్రియుఁడు, విద్యాంసుఁడు, బ్రాహ్మణుఁడు మఱి యాద్యుఁ డనఁ దగువాఁడు తన తోడిపాటివారితో విరోధపడువాఁడు మిక్కిలి పనికి మాలియెద్దియో క్రూరజంతువును గాని మనుష్యుఁ డెంతమాత్రము న్నానేకాఁడు. “షడ్జః ప్రీణాతివై దేవాన్ ఋషీన్ ప్రీణాతి చర్షభః పితౄన్ ప్రీణాతి గాంధారో గంధర్వాన్ మన్యమః స్వరః దేవాన్ పితౄన్ ఋషీన్ చైవ స్వరః ప్రీణాతిపంచమః యత్రాన్నిమాడః ప్రీణాతి భూత్రామచర్షైవతిమ్” అనుటచేత షడ్జాదిసప్తస్వంజ్ఞానము లయ జ్ఞానమును మఱి చతుర్విధాభినయ జ్ఞానమును గోగి సర్వజనసమ్మతముగా బ్రతుకువాఁడే మనుష్యుఁడు. వేయేల, శ్రుతిలయజ్ఞానములు లేనివాఁడు మాతాపితృ ద్రోహియును లోకద్రోహి యగునొక క్రూరజంతువును గాని నిక్కముగా మనుష్యుఁడు కానేకాఁడు. “శ్రుతిర్మాతా లయః పితా” అనుచందమున శ్రుతిలయజ్ఞానము గల పితృభక్తుఁడు నిక్కముగా లోకారాధన తత్పరుఁడే బుద్ధుఁడో యే శ్రీరామచంద్రుఁడో మఱి శంకరాచార్యుఁడో మఱి మహాత్ముఁడో గాని లోకములోఁ దక్కిన మనుష్యులందఱు న్నేవల స్వార్థపరులు వంచకులు పితృద్రోహులై యుదమగు భగవత్సృష్టికి దష్టిబొమ్మల వలె బుట్టుచుం గిట్టుచున్నారు.

ఋగ్వేదము కేవల వాచికాభినయప్రధానము. యజుర్వేద మాంగికాభినయప్రధానము. సామవేద మాహారాభినయప్రధానము. తతానద్ధఘనసుషిర వాద్యాలంకృతము మఱి యథర్వవేదము, నవ రసాత్మసాత్త్వికాభినయప్రధాన మాటచేతను కేవలము దైవానుగ్రహమును సంపాదించి స్వర్గపవర్గాములను సంపాదించుకొనుటకై మాత్రమే వేదవేదాంగాభినయ విధాన మేర్పడినది. “స్వరావై సార్వవై దికాః” అనుటచేత శాస్త్రీయమగు మనోవాక్కాయ కర్మ స్వరూపములగు చతుర్విధాభినయ విశేషములు కేవలము పరమార్థ సంపాదకములువై దికములు సాధనచతుష్టయసంపన్నులగుముముక్షోప యోగముల గాని సంసారుల కెంతమాత్రముం బనికిరావు - సంసారులకు దేశకాల పాత్రోచితముగా జిత్రరంజకము లగుటకన్న మనోవాక్కాయకర్మాత్మకమును జతుర్విధాభినయాత్మకమగు సర్వజనప్రియవర్తనము వేదశాస్త్రవిరుద్ధమై వై దికధర్మప్రతికూలమైనప్పటికిని సకల వేదశాస్త్రసమ్మతమే యనియు “అనంతా వై వేదాః” అనుటచేత శాస్త్రీయమే యనియు సకలజనగ్రాహ్యమని మునికృతసిద్ధాంతము. పాలజాడలో చుక్కలొండొంటి కెంత డవ్వో మఱి యని యెన్నో లెక్కించుచుంటున్న డనతోడిపాటివారి కష్టములం దీర్చు ప్రయత్నము లోకోపకారకము, ప్రస్తుతజీవనోపయోగమని యెల్లరికి స్వానుభవమేకదా! కాబట్టి దేశకాలపాత్రోచితము లగు కర్మములను మాత్రమే బుద్ధిమంతులు లోకోపకారపరాయణులు చేయుచుందురు.

“ఉదాత్తే నిషాదగాంధారా వసుదాత్తే ఋషభధైవతౌ, స్వరితప్రభవాహ్యేతే వడ్డమమధ్యను పంచమాః, ఏతే విశేషతః ప్రోక్తాః స్వరావై సార్వవై దికాః, ఇత్యేతచ్ఛరితం స్వరం స్వరాణాం సార్వవై దికం” అనుటచేత సుదాతాసుదాతస్వరిత సంజ్ఞలం బరంగు

వడ్డాది సప్తస్వరాత్మక స్వరమండలి ఋగ్వజసామవేద పఠనము నందు మాత్రమే విధింపబడెను. మఱియు శిక్షావ్యాకరణచ్చందో జ్యోతిష నిరుక్తకల్పములను వేదాంగము లాటచు కేవలము స్వర్గ సాధకములగు త్రయీవిద్యకే విధింపబడెను. “భద్రం కర్ణభి శృణుయామ” అను శ్రుతియందు “కర్ణైః” అని భాషయం దుండఁగా “కర్ణభిః” అని వేదమం దున్నది. కాబట్టి కేవల పారలౌకికార్థ మాత్ర ప్రయోజనములగు వేదములతోఁ గాని వేదాంగములతోఁ గాని లౌకికభాషకుఁగాని దీక్షితులుకాని మనుష్యుల ప్రవర్తనమునకుఁ గాని సంబంధమేమియును లేదు. యజ్ఞదీక్ష వహించిన మనుష్యులు యజ్ఞదీక్షితులతోనే సహవాసము చేయుచు వేదవేదాంగవేత్తలై కేవల మోక్షసాధకులగు వైదికు లనిపించుకొనుచు సంసారులగు లౌకికుల నంటక లౌకిక నివాసములకు వేటగు గౌరణ్యముల సంచరించె దరు. కాబట్టి వేదవేదాంగవేత్తల మనియును యజ్ఞదీక్షితులమని యును ద్విజులచునియును జెప్పకొనుచు బత్తసములం బల్లెల నిససించి దంభవేషముల సంచరించు మనుష్యులందఱును మోసకాండ్రగు లౌకికులే గాని వైదికు లెంతమాత్రము న్నారు. కామ క్రోధ లోభ మోహ మద మత్సరగ్రస్తులయి యైహిక భోగములం దన్ని చెద కీమణిత్రయపాశబద్ధమగు మనుష్యలోకమునకు నేదవేదాంగ ధర్మము నకు, వైవరాగ్యమునకు స్సంసారమునకువలె సంబంధము లేనేలేదు. కాబట్టి మనుష్యుఁడు తన తోడిపాటివారిని సంతోషపర్చు తీసున మనోవాక్కాయ కర్మములం బ్రవర్తించుట తప్ప వేదశాస్త్రపథతు లేనియునవలంబించినసంసారముచేయఁగూడదు. సన్న్యాసిపెద్దలు తోఁ గాఁపురము చేయ శక్యమగునా? వైవరాగ్యమునకు సంసారమువలె నేనవేదాంగధర్మ కేహలోము కిట్టదు. యజ్ఞదీక్షవహించి యరణ్యముననున్న సాధనచతుష్టయ సుపరిగల మనుష్యులకు మాత్రమే

“సమేచ్ఛితవై నాపభాషితలై, యజ్ఞేకర్మణి నాస్మతం వదేత్” అనుటచేత సంసారులకు వేదవేదాంగ నియమములతోఁ బనిలేదు. సంసారము చేయుచున్న మనుష్యుల కవసరమైనది ముఖ్యముగాఁ దమ తోడివారికి సంతోషకరమగు తీరున మనోవాక్యాదు కర్మములం బ్రవర్తించుటకన్న వేదశాస్త్రసమ్మతమైన విధి మతెద్దియును లేనేలేదు.

“గాయనస్యతు దశవిధాగుణ వృత్తిసద్యధారక్తం పూర్ణ మలంకృతం ప్రసన్నం వ్యక్తం వికృష్టం శ్లక్ష్యం నమః సుకుమారం మధురమితి గుణాః” పాటపాడెడివానికి పదిగుణములు తప్ప కుండ వలయును. తన కంతర్వనిం దత ఘనసుషిరాసద్ధవాద్య విశేషముల ననుసరించి యుండుట రక్తగుణము. ఈరక్తి వైదికగానమునకును లౌకికగానమునకును ముఖ్యముగా నుండకతీరదు. శాస్త్రీయనియమములు నుతేవియు ననుసరించి లౌకికగానమున కంత ముఖ్యము కానప్పటికీ “శ్రుతిలేని పాట సమ్మతిలేని మాట” రక్తిహీనమై జనరంజకము గాని పల్కు వైదికులకుఁ గాని లౌకికులకు గాని బొత్తుగాఁ దగదుతగదు. కాబట్టి “గీతంవాద్యంచ పృత్యంచ లయశ్చ చతుష్కం సంగీతమచ్యతే” అను గాంధర్వవేదానుసారముగా “సమ్యగీతం సంగీతమ్ సభారంజకం సంగీతమ్” అనుటం బట్టి జనుల చిత్తరంజనమగు తీరున గీతవాద్యస్మృత్యలయాత్మకముగానాటపాటమాటలందత్త దేశకాలపాత్రోచితముగా లౌకికులు చతుర్విధాభినయము లొనర్పవలసినది. గోడ నాధారము చేసికొన్నఁగాని యందుపైఁ జిత్రములు లిఖించఁబడనేరవు. వీణాది వాద్యముల శ్రుతిలయల నాధారము చేసికొన్నఁ గాని జనరంజకముగా నాట పాట మాట లుపయోగింప నెవ్వరికిం దరముకాదు. మనుష్యు లందఱికిం బాస్వరప్రేమానురక్తులచే వ్యవహరించుచు హాయిగాఁ దమ బ్రతుకుఁ గొనసాగించుకొంట

కన్న సవస్యకర్తవ్యమి కెద్దియు న్లేదు. ఏర్పర్చుకొన్న వీణాది
పాద్యశ్రుతికంటె దక్కువ గాని యెక్కువాగాఁగాని భిన్నశ్రుతిగాఁ
బల్కుక కేవలము శ్రుతిలోఁ దన కంతస్వరమును లీనము కావించు
కొని స్వప్తముగా నక్షరము లుచ్చరించు గుణము పూర్ణము. మంద్ర
మధ్య తారస్థాయి స్వరము లొందొందు స్థాయి భేదములతోఁ గ్రాత్ర
రుచి శ్రోతల కొదవించుట యంతకృత మగు గుణము సశ్చల చిత్త
ముతోఁ బాడుట ప్రసన్న గుణము. పదపదార్థములు సువ్యక్తముగా
శ్రోతలకు మిక్కిలి స్పష్టముగాఁ దెలియునట్లు పలుకుటయే వ్యక్త
గుణము. దూరశ్రావ్యముగాఁ బల్కుట వికృప్తగుణము. దేశకాల
పాత్రోచితముగా జనరంజకమగు విధమునఁ బ్రకృత మర్యాద ననుస
రించుటయే సమగుణము. దాడతానము రాసీక క్రింది మీఁది
దంతముల పరస్పర ఘట్టనము కలుగనీక స్ఫుటముగా గొంతు విప్పి
పాడుటయే సుకుమార గుణము. సహజముగా నున్న మృదుమధు
రాక్షరముల స్థితిసముగాఁ బల్కుట మధుర గుణము. ఈ దశవిధ
గుణములతోఁ గంతధ్వని నుపయోగించుట వైదికలకును మఱియు
తాకికులకు శుభయులకును దచ్చని విధియే కారణ మేమన గుణహీన
మగు నభినయము లోకరంజనము కాదు, మఱి లోకరంజనము కాని
పలుకు పల్కుట మిక్కిలి వ్యర్థమగుటయే గాక లోక విద్వేషకర
మగును. దేవతలను రజింపఁజేయుటకు యథాశాస్త్రముగా వైదిక
గానమును తనతోడిపాటి జనులు రంజిల్లు విధమున యభేష్టముగా
శ్రుతిలయలు మాత్రము తప్పకరక్తి ప్రధానముగా తాకికగానమును
ప్రకటింపవలయును. సంసారుల కందఱికి న్దమలోఁ దాము పరస్పర
ప్రేమానురాగములు సంపాదించుకొనఁ గలిగిన తెన్నున దేశకాల
పాత్రానుసారముగా నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యము పొందుటకన్న
లోక విస్విష్టములైన ప్రస్తుత వేదశాస్త్రపద్ధతు లవలంబించఁగూడదు.

హృదయరంజనకారణ పదార్థము రస మనఃబడును, “రసోవై సః” అను శ్రుతి ప్రకారము “ఆత్మా సరత్వస్తి” అను రీతిని దేవుడే రస స్వరూపుడై “అంతః పూర్ణం బహిః పూర్ణం మధ్యే పూర్ణమ్” అను తీరున “ఆనందా ద్యేవమాని భూతానిజాయంతే తేన జాతానిజీవంతి ఆనందమేవాభి విశంతి” అను చొప్పున ఆనందరస స్వరూపుడగువాను దేవపరమాత్ముని కన్న నిత్య సత్య పదార్థము వేతేదియు న్లేనే లేదు.

విశ్వరూపుడగు భగవంతుని శరీరమందు బ్రాహ్మణులు ముఖము, క్షుత్రియులు బాహువులు, వైశ్యులూరువులు, శూద్రులు పాదములు, క్షేచ్ఛులుపాయువు, ఇట్లు పంచజనమయమగు విశ్వరూప ముతో రసస్వరూపుడై పరమాత్ముడు నిజలీలచే సత్త్వరజస్తమోగుణములం దాల్చి తనకుఁదా విశ్వాకారుడై “లేలాయతీవ ధ్యాయ తీవ” అను నట్లు సృష్టిసీతలయముల న్నిడించుచున్నాఁడు ఈ సృష్టి సీతలయములు సంకల్ప మూలములయి యాకాశమునం దేర్పర్చు కొన్న హద్దుకొలతావలె సంకల్ప జన్యములు గాని వాస్తవములు కావు కావు. “మాయామాత్ర మిదం విశ్వమద్వైతం పరమార్థతః యచ్ఛకించి జగత్సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేఽపివా అంతర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణః స్థితః” అను తీరున నాత్మకంటె నితరమైన పదార్థములన్నియును స్వప్నజగమువలె మృషలే గాని సత్యములు కానేకావు. ఆత్మయందు రజ్జువునందు సర్పమువలె నీ విశ్వమంతయు నధ్యస్తమై మఱి యారోపితమునై యెండమావులందు నీటివలె విభ్రాంతిజన్యమై యున్నది గాని సత్యము కాదు. సత్యము కాని పదార్థమును సత్యముగా జీవాత్మునకుఁ దోపించునది నిత్యసత్య మగు పరమాత్ముని సహజలీలామయ త్రిగుణాత్మక బ్రహ్మతీ. తేజస్వి ర్ముఖములవలె ననోన్య మంటకుండ్లియును నిత్య సమృద్ధములై తేజము

వంటి యాత్మయును చీకటి నీడవంటి యాత్ముని త్రిగుణమయ సహజ లీలయును సల్లకలువయందలి కలువయును సల్పురంగువలె మంటి కుండయందలి మన్నును ఘటాకారమువలె సర్పకుండలమందు పాము చుట్టయను వస్తు ఒక్కటియయ్యును భిన్నరూపములం దోచు విధమున భగవంతునకును భగవంతుని త్రిగుణాత్మక సహజలీలా మయ మగు జగమునకు నేభద మెద్దియును లేకున్నను మఱియు భగవంతు నకును భగవల్లీలామయ విశ్వమునకుం దేజస్తిమిరముల మాడ్కినత్య సಂಬంధ ముండుటయు లేకుంటయును రెండును నిత్యములే. అసఁగా నసంగుఁ డగు నాత్ముఁడు నిత్యుఁడే మఱి యాత్మునకు సహజలీల యగు త్రిగుణాత్మక ప్రకృతియు నిత్యమే “ఇచ్ఛామాత్రం ప్రభోః సృష్టిః” యనుటచేత సత్త్వరజస్తమోగుణములచేదనకుఁ దా వేఱుగా భావించుకొని స్వప్నజాగర సుషుప్త్యవస్థలం బద్ధుఁ డగుచుంట దురీ యుడై స్వప్నజాగర సుషుప్త్యవస్థలనంటియు నంటక విహక్తుఁ డగు చుంటయు నాత్మునకు సహజలీల యను వేదవ్యాస మతము సప్ర మాణము న్నిక్కిలి శ్రేష్ఠమగు మతము నకల వేదాంత సమన్వయ ఫలిత సిద్ధాంతము. ప్రతిక్షణకాలమునందుం బ్రతిలగ్నమందున్నవ గ్రహము లున్నప్పటికిఁ బ్రతివస్తువునందుం బంచభూతము లున్నప్ప టికిఁ బ్రతిపదార్థము న్నవరసమయమైనప్పటికిం బ్రతిశబ్దాది సంజ్ఞ యుం దెద్దియో యర్థమున్నప్పటికిం బ్రతివస్తువునం దాత్మయున్నప్ప టికిఁ బరమాత్ముని సంకల్పముచేతఁ బంచభూతాత్మలుం బంచభూతా త్మల సంకల్పప్రవృత్తిచేత జీవాత్మలుం ద్రిగుణబద్ధు లగుచు గ్రహ గతుల ననుసరించి మర్త్యలోక క్రియలును దైవసంకల్పము ననుసరించి గ్రహములుం బ్రవర్తిల్లుచున్నవి. బంధముక్తులు రెండును బరమా త్ముని సహజలీలాకృతములే, జీవాత్మునకు ద్వైతవృష్టి స్వరూ పములగు స్వప్నజాగరములు రెండును బంధావస్థలు, సుషుప్తిముక్తా

వస్థ, “సచ బంధో నవాముక్తి రిత్యేషా పరమార్థతా” అను నాత్మజ్ఞాన బంధమోక్షములు రెండు నుపేక్షించిన తురీయావస్థ మఱి స్వప్నజాగర సుషుప్తులం బరగు గుణమయలీలయును తురీయావస్థ సలరు నిర్గుణలీలయు నాత్మసకు నహజలీలతే. రేవగళ్యవలె జీవాత్మకు బంధమోక్షములు జననమరణములు నిద్రాజాగరములు సుఖదుఃఖములు నొకదానిశెంట నొకటి సర్వకాలము న్నలుగక తీరదు. నేవకుఁడు జీవుఁడు నేవ్వుఁ డీశ్వరుఁడు. జీవాత్మ బంధమోక్షములను కష్టసుఖములను దుడమొదఘృలేని యెల్లకాల మొకదాని వెంబడి నొకటి యనుభవించక తీరదు. పరమాత్ముఁడు తురీయుఁడై నిర్గుణుఁడై స్వప్నజాగ్రత్సుషుప్తుల సాక్షియై పద్మపత్రాంబువువలె సంసార మంటి యుటక యాశ్రితవాత్సల్యము స్వసంకల్పజనితలోకదుఃఖ నివారణ శక్తియుం గల్గి సంసార ఖిన్నులై విరాగులై యిహభోగములు తుశ్చములని యెంచి స్వార్థపరతమాని సర్వలోకోపకారపరాయణులై న పరమభాగవతుల న్దనలోఁ జేర్చుకొని కైవల్యానంద మొదవించును.

“పాదోఽస్య విశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతం దివి” అనుట చేత మూడుపాదముల తనశక్తిని నిర్గుణనిత్యామృతపదవి సలరుచుఁ దనలోని యొకయంశము నీ సకల ప్రపంచము గావించి యుండుఁ ద్రిగుణములం దాల్చి తనకుఁ గా సృష్టిస్థితిలయము లొనర్చుకొనుచు జీవాత్ముఁడై సంచరించుచుఁ గ్రమక్రమముగాఁదన నిత్యామృత త్రిపాదశక్తిరూపము స్సేవించి యవల తురీయుఁడై కల్పాంతమున శేపించుచున్నాఁడు. విశ్వతైజసప్రాజ్ఞాత్మరూపములం ద్రిగుణమయఁడై నేవకుఁడై బంధమోక్షములం గల్పాంతముదనుక నాటాడు కొనుచు నిర్గుణతురీయాత్మస్వరూపుఁడై నిత్యత్రిపాదామృత తత్త్వమను శేషశయ్యన్యోగనిద్ర నైవల్యానందమున నోలలాడుచుండును.

అనఁగా నాత్మలో మూడుపాఘృనిత్యనిర్గుణామృతపరమాత్మతత్త్వము

మఱాక పాలు లీలాగుణమయజీవాత్మతత్త్వము. సర్వశక్తి పరమాత్మ-
యల్పశక్తిజీవాత్మ-దేవుడు తనకుదా జీవాత్మయై లీలచేఁ ద్రిగుణ
మయఁడై సంచరించుచు నేవకుఁడై సిద్ధణామృతపరమాత్మస్వరూప
మున నేవ్యుఁడై “అహమన్న మహమన్న మహమన్న మహమ
న్నాదోఁన్నాదోఁన్నాదః” అనుశ్రుతి చొప్పున నిజలీలచేత నగు
ణుఁడై సంచరించుచు సిద్ధణుఁడై ముక్తుఁడగుచున్నాఁడు. పరమా
త్మునియంశము జీవాత్మ, జలకణము జలరాసియందు లీనమగునట్లు
జీవాత్మపరమాత్మలో లయమగుచున్నాడు. సర్వమును బరమాత్మయే
యని భావించుచు స్వార్థపరతలే కహంకార మమకారములుడిగి
సర్వజననముఁడై సర్వభూతదయాపరుఁడైన జీవాత్మ పరమభాగ
వతుఁడై లోకోపకారపరాయణుఁడై పరమాత్ముని యనుగ్రహము
నకుఁ బాత్రుఁడై పరమాత్మలోఁగలిసి నిత్యసంతృప్తామృత కైవల్యా
నందపదవి నోలలాడుచుండును.

“యచ్ఛిద్ధితే విశోయథా ప్రదేవవరుణ వ్రతమ్! మి నీ మ సి
ద్యవీద్యవి! సానీసనీ సతీసనీ సరీససన సాససా నిసాని సాని నీన రీససా!”
ఈపై సుదహించిన స్వరప్రకారము గమకయుక్తముగా నుదాత్తా
నుదాత్ర స్వరితాక్షరముతో నాఋగజ్యోత్రమును మిశ్రజాత్యటయను
దేశీతాళమువేసికొని వీణతోఁగలిపి పాడుచు “ఓపరుణదేవుడా లోక
మం దెట్లు ప్రజలొకప్పుడుపొరపాటుపడుచుదురో యట్లుమేముగూడ
నిన్ను గూర్చి చేయు వ్రతమునందు ప్రమాదముచేసెదమేని యాదోష
మును నివారించి ప్రతిదిన మావ్రతకర్మము న్దుని” ముట్టించుచుని ఈ
ప్రార్థనమును శాంతికరుణరస ముప్పటిలునట్లు వాచికాంగికాహార్య
సాత్త్వికాభినయము లొనర్చుట విద్యన్నతత్వము. “తస్మాద్విద్వాన్వీప
సృత్యేత్” లోకోపకార వ్రతమును గొనసాగించి నడునడుమవచ్చు
ప్రమాదములం దప్పించి సకల జనరంజకముగాఁ దను నడిపించును

పరమభాగవతుడైన విద్వాంసుఁ డిట్లు గీతవాద్య సృత్యములచే శ్రీహరిం భజించి యెరులం దరింపఁజేసి తాదరించును.

సత్త్వగుణ మీశ్వరుఁడు తమోగుణము ప్రకృతి. రజోగుణము జీవుఁడు, పరమాత్మ తత్త్వమందు స్వతంత్ర తత్త్వము మూడుపాఁ శృమ్మత తత్త్వము. తక్కినపాలు, పంచభూతములున్ జీవుఁడును, నిత్యుఁ డీశ్వరుఁడు సేవ్యుఁడు సర్వస్వతంత్రుఁడు సర్వశక్తియు సర్వాంతర్యామి యు సృత్య సంకల్పుఁడు సశరీరుఁడు - ఈశ్వర సంకల్పమున సృష్టిసీతి లయములంబరఁగు జడములు పంచభూతములు పృథివ్యావస్తేజోవాయాకాశములు - పంచభౌతికస్థూలసూక్ష్మ కారణోపాధుల సనాది యంత్ర వత్తగు స్వకర్మఫల మనుభవించుచు సస్వతంత్రుడై రజస్తమోగుణ ములచే “సుఖస్యానంతరం దుఃఖం దుఃఖస్యానంతరం సుఖమ్” అను విధమున సుఖదుఃఖాత్మక సంసార తాపత్రయమున నీశ్వరానుగ్రహము కలువఱకును గ్రాఁగు నీశ్వర పతివింశ రూపుడైన సేవ తుఁడు జీవుఁడు. ఈశ్వర ప్రకృతి జీవతత్త్వముల న్గ్రహించుచుంట పరమాత్మకు సహజలీల. ఇదే సర్వవేదశాస్త్ర సమస్వయము నిశ్చయింపఁబడిన పరమసిద్ధాంతము. భూతదయతోఁ దనతోడిపాటి జనులతోఁ బొందుపాసఁగి స్వార్థత్యాగియై దుష్టుల నుపేక్షించి సాధు సంరక్షణము చేయుచుండునకు సంసార తాపత్రయమును దప్పించి రక్షించు మని సర్వశరణ్యుఁడగు నీశ్వరుని సంతతము వేడుకొను పరమభాగవతు నీశ్వరుఁడు తనలో లయముచేసికొనును.

శబ్దము పరాపశ్యంతి మధ్యమావై ఖరులని నాల్గువిధముల శరీరముల న్న్యాయించియున్న దాదు పరాపశ్యంతి మధ్యమశబ్దము లతీంద్రియములై కేవల యోగిజన్త కవేద్యములయినవి. వై ఖరయే ధ్వన్యాత్మకమును వణాత్మక మని రెండువిధములు. కేవల ధ్వన్యాత్మకశబ్దము శుతీలయల ననంతవిధములయి నవరసము లుచ్ఛతిలంజేయుచు నానా

విధ జంతువులచే నాలింపబడుచున్నది. కంతనాశము తిరువదిరెండుగా నిశ్చయింపబడుటచేత నిరువదిరెండు శ్రుతులుగా వైఖరి పరిణమించుచున్నది. “చతుశ్చతుశ్చతుశ్చైవ షడ్జమధ్యమపంచమాః! ద్వేద్వే నిషాద గాంధారా త్రిస్త్రీర్ ఋషభధై వతో” అను మునివచనముబట్టి యాయరువదిరెండుశ్రుతులు సప్తస్వరాత్మకమైనస్వరమండలి యగుచున్నది. కేవల ధ్వనివిశేష శ్రవణమాత్రముచేతనే హేయాదేయ వస్తుతత్త్వము స్పృహింపఁగల జీవులు ప్రాజ్ఞులు. వర్ణాత్మక శబ్దరూప మగు సంస్కృతాపభ్రంశాది భాషల వినుటచేతఁ గర్తవ్యాకర్తవ్యములు గ్రహింపఁదగిన జీవు లల్పజ్ఞానులు. భగవంతుని మనస్సులో ధ్యానింపఁగల యోగులవంటివారు కేవల స్వరమండలీ విశేషశ్రవణ మాత్రముచేతనే హేయాదేయ వస్తుతత్త్వజ్ఞాన మలరు పండితమానవులు. మఱియుం బ్రతిమార్చనమూలముగా దేవునిం భజించు పామర మనుష్యులు కేవల వర్ణాత్మక ధ్వనిరూపములగు సంస్కృతాపభ్రంశాది భాషలమూలమునఁ గర్తవ్యాకర్తవ్యములం దెలిసికొనువారు “వాతాయ కపిలావిద్యుత్” అను శాస్త్రమెఱిగినవారు మెఱపురంగునుజూచినమాత్రముననే కాఁగలసంగతిన్నిశ్చయించిచెప్పఁగలరు. తగిలినగుండు తప్పినగుండు స్థపాకుమోత విన్నమాత్రముచేతనే పండితుండు గ్రహించును, కనుక గీతవాద్య నృత్యలయ విశేషముల రసము స్థనిపెట్టఁగల సంగీతవేత్త మనుష్యులంబుండితుండు, మఱి శ్రుతి లయజ్ఞానములేని సంగీతకుతారము మనుష్యులలోఁ బరమపామరుడని సిద్ధాంతీకరింపక తీరదు. శ్రుతి లయాత్మకమగు కేవలధ్వని స్ఫుటము గారసమును వెల్లడించి హేయాదేయవస్తుజ్ఞానము కలిగించఁగలిగినతీరున నానార్థములయి సంశయకారణములయి పుత్రేకజనగ్రాహ్యమాత్రము లయిన సంస్కృతాపభ్రంశాది భాషలు గోపతావిగ్రహముల వలె బామరజనులకై మాత్రమే యేర్పడిన సంజ్ఞలుగాని శ్రుతి

లయలవలెఁ బండితుల కేర్పడిన యేకాంత భక్తిమార్గములు కావు.

అనంత మ్మపమేయమగు నాకాశమందలి పాంచభౌతికవిశ్వ మంతయును మిక్కిలి సూక్ష్మమగు సూదిమొసవంటి మచ్చవంటిది. ఈశ్వరప్రకృతి జీవాత్మక పాంచభౌతిక విశ్వము సృష్టిసితి నాశము లగుచున్నచోటు “పరమేవ్యోమన్” అను ఉండమున నిత్యోద్ధృణ సచ్చిదానందామృత పరమాత్మనియు దతని యచింత్య లీలామహి మముచే న్వప్న జగమువలెఁ బుట్టుచుఁ గిట్టుచున్నట్లు వివేకజీవులకు బొడగట్టుచు వారల న్మోహింపఁజేయుచుండును. అనాద్యవిద్యా వశ మున సుఖదుఃఖాత్మక సంసారబంధ మనుభవించుచు జీవులు పర మాత్మని నిష్కారణ ప్రేమచేత సంసారబంధముక్తు లగుచుందురు. ఇచ్చాశక్తి క్రియాశక్తి జ్ఞానశక్తి యను మూఁడు శక్తులచే నహజ ముగాఁ గ్రీడించుచు “ఎవ్ క్రీడాయమ్” అనుటచేత దేవుఁడను సజ్జ నొప్పారు పరమాత్ముఁడు తనంతఁ దాబంధ మోక్షములం బిల్లకాయ వలె నాటలాడుకొనుచున్నాఁడు. కాబట్టి పాలసముద్రమున వటవ్రత శాయియగు ముకుందుఁడని భగవంతుఁడు పురాణములం బ్రతిపాదింపఁ బడెను. “తనుచ్చిత్తిః పరమపురుషార్థః” అను సాంఖ్యసూత్రాను సారముగా నిర్గుణతత్త్వమే యాత్మకు యథార్థ స్వరూపము. మఱియు నహంకార మనుకారము లుడుగుటయే జీవుఁడు నిర్వాణపదవియను పరమపురుషార్థమును సాధించుకొంటు. నహజముగా నిచ్చాక్రియా జ్ఞానశక్తులం బరఁగు దేహస్మృతి న్వప్న జాగ్రత్సుషుప్తితురీయములను నాలుగవస్థల స్థాటిమాటికిం బొందుచున్న పరమాత్మని యంచిత్య లీలయై బంధమోక్షము లెడతెగ కనుభవించుచున్నది. పరమాత్మ తత్త్వమిట్టిదని ధ్యానైకవేద్యముగాని జిజ్ఞాసితవ్య మెంతమాత్రము న్నాదు. “యోగశ్చిత్తవృత్తి నిరోధః” అనువిధమున నిర్వాత దీపశిఖ వలె నిశ్చలమగు మనఃస్థితిధ్యాన మనఁబడును. మఱి యట్టి ధ్యాన

సమాధివంతులు సంసారబంధవిముక్తులు జితేంద్రియ లక్ష్మింద్రియ
ద్రవ్యలగు వ్యాసాదిమహర్షులు మాత్రమే కలరని యాప్తవాక్యప్రమా
ణముచేత మాత్రమే యాస్తికులు నమ్ముచున్నారు.

పృథివ్యప్రేజో వాయువులు లేక వెలితిగనున్న యాకాశ
ప్రదేశమును పూర్తిగావించుటకై యా నాల్గు భూతములు సహజ
ముగాఁ బ్రవర్తించుచుండును. సూర్యునిచేతఁ బృథివ్యప్రేజోవాయు
శతమాణువు లాకర్షింపఁబడఁగా వెలితిపడి మిగిలిన యాకాశ ప్రదేశము
పల్లమునీటి నాకర్షించుకొనునట్లు నాల్గుభూతముల సత్వంత
వేగమున నాకర్షించుకొనుటచేత నా నాల్గుభూతములుం దొల్ల
మేఘకారములయి క్రమక్రమముగాఁ బృథివ్యప్రేజో వాయు
రూపంబుల నివృత్తంబించి యదివఱ కొక్కటన్ ఘనీభవించిన తమ
తత్త్వము మెండుకొనియున్న భూగోళముచే నాకర్షింపఁబడుచు మఱల
మఱల నాకాశప్రదేశముల స్థలయు చెడయుచుండును. పృథివ్యప్రేజో
వాయువులు దనలో నొక్కొక్క సూక్ష్మప్రదేశమునం బ్రతిక్షణము
నిడుకొని వెలితి యగుచుండుట యాకాశతత్త్వమునకు దైవనిర్మిత
సహజపద్ధతి. “ఆత్మన ఆకాశః సంభూతః” అనుటచేతం బ్రజ్ఞాన
స్వరూపముగు వాసుదేవపరమాత్ముని లీలచేతం పృథివ్యప్రేజోవాయు
వులవఱ నాకాశముగూడ సుచయోపచయంతరాళావస్థలం
బ్రాపించుచున్నది. తాఁజేయుపని తప్పొప్పులం దాఁ గనిపెట్టుచు
“సాక్షీచేతాః కేవలో నిర్గుణశ్చ” అనునట్లు సాక్షియై నిర్గుణుడై
తాఁగీయావస్థతోఁ బరమాత్ముఁడు నిత్యానందపదవి నుండియు నటుని
వలె నవరసావిష్టుండగుచుఁ దనకుఁ దా జేత్ర క్రీడించుచున్నాఁడను
నద్వైతసిద్ధాంత మొక్కటియే వాస్తవము న్నెఱి యక్రిసాధ్యమునై
సంసారదుఃఖ విమోచనోపాయమును ప్రబుద్ధశాంకరమతముమాత్రమే
సంధితాదరణీయ మూదరణీయము. “సంసారోయమతీవ విచిత్రః”

అను శంకరాచార్యోక్తి ననుసరించి యీ సంసారము నింద్రజాలము వలె నెండమావుల నీటిచందమున భ్రాంతిజన్యము మిథ్య యని నిశ్చయించి యరూఢజ్ఞానులయిన పరమభాగవతులు స్వార్థపరతమాని సర్వజనసములయి సర్వభూతదయాపరులై సర్వలోకోపకారపరాయణులై సంతతవాసుదేవధ్యాసపరవశులై తాము సంసారము న్దరించి తమసహవాసముచే నొరులం దరింపఁజేయుచున్నారు. కనుక సప్తి పరమభాగవతులే ప్రత్యక్ష భూదేవతానినమ్మి “తస్మాద్విద్వాన్ పీవ నృత్యేత్” అను సట్లహంకార మమకారము లెడని భగవద్భక్తి పరవశులై సకల లోకోపకారమునకై మూత్రమే తమ జీవితకాల మంతయును వినియోగపర్చు సర్వపరమభాగవతు లన్నేవించి సంసారముం దరించవలయును.

“అణోరణీయాన్ మహతో మహీయాన్-ఆత్మై వేదగ్ం సర్వమ్” అని నేను నాది యను స్మృతి బంధములేక కేవల లోకోపకారమునకై మూత్రమే బ్రతుకుచున్న దేహధారికన్నఁ బ్రత్యక్ష దైవ మింకెవ్వడు న్లేడు “ఊర్ధ్వమూల మధశ్శాఖ మశ్వత్థం ప్రాహు ర్మవ్వయమ్” అనుట అతీంద్రియామృత త్రిపాత్రత్వము - వేద వృక్షము - ఇంద్రియ దృష్టమై సర్వరమగు విశ్వమంతయు నా వేద వృక్షము యొక్క శాఖ-మొత్తముపై దృగ్దృశ్య తత్వములు రెండు నొక్క యాత్మపదార్థమే దృగ్వికారము దృశ్యప్రపంచమంతయును “శాచారంభణం వికారో నామధేయం మృత్తికై వేతి సత్యమ్” “ఏకమేవా ద్వితీయం బ్రహ్మ” అను శ్రుతుల ననుసరించి యొక్క వాసుదేవ పరమాత్మ తత్త్వమే బంధమోక్షస్వరూపముల న్నీడించుచున్న డిది మొత్తముపైఁ దేలిన సకల వేదాంతసార మిట్లెఱింగి న మనుష్యుడే పరమభాగవతుఁడై సర్వలోకోపకారక ప్రవర్తనమునఁ దరించి తన్నాశ్రయించిన సంసారుల న్దరింపఁ జేయును.

సున్నము-పసుపు-సున్నము-పసుపు కల పడగిన ప్రదేశము-
 కలుపు కర్త-అట్లు కలుపఁగా సాధనము - సున్నము పసుపు గలు
 పఁగా వచ్చిన యెట్టివన్నెగల పారాణ - ఆపారాణ స్థితిపెట్టు దగిన
 సాధన దృష్టి-ఆదృష్టిగల దృక్కు - ఇన్నిటి కాధారము ప్రకృతి
 పురుషుడు-ఆయుధయుల గలుపు నాకాశప్రదేశము - కలుపు
 దైవము-కలుపు సాధనకాలము - ప్రకృతిపురుష సమావేశమునఁ
 బుట్టిన జగము - ఆ జగము స్థితిపెట్టు జీవాత్మ కనిపెట్టు సాధనమగు
 నేత్రము. అందఱికి మూలకారణము బ్రహ్మము. సూర్యుఁడు,
 చంద్రుఁడు, కుజుఁడు, బుధుఁడు, గురుఁడు, శుక్రుఁడు, శని, రాహువు
 కేతువు- ఈ తొమ్మిదిగ్రహములు తొమ్మిది భిన్న పదార్థములు. ఇట్లు
 పృథివ్య ప్రేజోవాయ్వాకాశ చక్కలాత్మ మనస్సులను కేవలవ్య
 ములు నవగ్రహములు. ఇందు స్వభావము, బ్రహ్మము, కేతు
 గ్రహము, మనస్సు నీ నాలుగుమాత్రము పర్యాయపదము లొక్క
 యర్థమునే తెల్పుచు నిత్యములయి యపరిమితము లయియున్నవి.
 తక్కిన యెనిమిది పదార్థములనుపులై యనిత్యములయి నానావిధముల
 నుద్భవ స్థితినాశము లందుచున్నవి. స్వభావ బ్రహ్మకేతు గ్రహావర
 నామములం బరఁగు మనస్సే సవిషయ ప్రవృత్తిచేతంబై జేర్కొనఁ
 బడిన యెనిమిది పదార్థములం భావించి సంసారబద్ధ మగుచున్నది.
 మఱి యీ మనస్సు నిర్విషయవృత్తిచే గేవలమై శాంతించి తనకు
 వేఱు గనుక సంసారబంధ విముక్తమగుచున్నది.

ఇంతకు నాప్రవాక్య ప్రమాణము నివ్వశ్యమింది సంతృప్తుఁ
 డయిన మనుష్యునకుఁ దప్ప దత్త్య జిజ్ఞాసకునకు సంసార దుఃఖ
 విముక్తి లేనేలేదు. భక్తిచేత తప్ప జిజ్ఞాసచేత సంతృప్తిరూపక
 కైవల్యానందము కలుగదు. కావున గౌతమ వ్యాసాద్యాప్రవాక్యము
 న్నమ్మకొని లోకోపకార ధర్మాచరణ ప్రతినిష్ఠ న్నని తన్ను

దరింకఁజేయుమని లోకశాంధవుఁడయి ప్రత్యక్షుడేవుడైన సూర్యుని
గాయత్రీమంత్రజపముచే నారాధించుచుంట తప్ప మనుష్యుఁ డాచ
రింపఁగని యిహపరసాధన మింకెదియున్నేదు. వెట్టికి వేవిధాలన్నట్లు
శాస్త్రచర్చ కంతములే దెన్ని మఱ్ఱులో యన్ని తుఱ్ఱలన్న ట్లెన్ని
శకలో యన్ని సమాధానములు, వాచికాంగికాహార్యసాత్త్వికాభి
సయముల స్లోకులప్రబంధఁజేసి లోకానుగ్రహమున మనుష్యుఁడు దా
హాయిగా బ్రతుకు కోర్కెను గొనసాగించుమని భక్తిపరాధీనుడైన
భగవంతుని వేడు చిహపరములం దరించనలెను.

ఏదో వివరింపఁజాలని తెలిసీతెలియనికారణ మది యవిద్యకానీ
స్వభావము గానీ ప్రకృతి గానీ భ్రాంతి గానీ దైవసంకల్పము గానీ,
యనిర్వచనీయమాయ గానీ యేకారణ మెట్లున్నను శరీరస్మృతి
యున్నవఱకుం బ్రాపించు కష్టసుఖముల సనుభవించుచుం దన కోరిన
పదవి సందుటకై చెల్లీ చెల్లని పురుషప్రయత్నముచేత సాధ్యముకాని
సంపదకై దైవమును ప్రార్థించుచు సభీష్టసుఖము సందుటకై ప్రతి
జనుఁ డూపిరి యున్నంతవఱ కుపాయము వెదకుచుంట ప్రతిపురుష
న్యాయముగదా! తన కోరిక చెల్లినప్పుడు తన సామర్థ్యము స్పాహాట
ముగాఁ జాటుకొనుచుం దన యిష్టము నెఱవేఱనపు డితరులమీఁదను
మఱి దైవముమీఁదను నింద మోపుచు నెవనిముక్కు వానికిఁ దిన్నన
యన్నట్లు తనమట్టుకుం దా మిక్కిలి న్యాయముగా నున్నట్లు తన్ని
జెందకున్న నెవ్వఁడును బ్రతుకలేడుకదా! తన పొరపాటుచేతఁ
దన ప్రయత్నము సాగలేదనియుం దనపైఁ గిట్టనివారు తన కార్య
ముల కడ్డు తగులుచున్నారనియుం దన లోపము ర్థవంతయైన నేదనియుం
దన యూహయే సరియైనదనియుం దనకుం దప్ప దక్కినవారికిఁ దన
కష్టములు మంచిచెడ్డలు మఱివ్వరుం గనిపెట్టఁజాలరనియు “నెమ్మి
జనువారి నొల్లరు తమ్మొల్లనివారివెంట ధగులుదు రధికత్యమ్మెఱిగి

యెఱిగి తొడరుదు రిమ్మెఱుగక మూర్ఖజనములు “అన్నట్లు రజ
స్తమోగుణ దూషితమయి దుర్విషయకమైన మనస్సు శబ్దగ్రహణీన
మయి యరివడ్డర్థములకు లోపగుచు సరకవేదన మనుభవించు
చుండును. మఱి లోకుల సుఖము తన సుఖముగాను లోకుల కష్టము
తన కష్టముగాను భావించుచుఁ దన్నుఁ దా మఱచి పరోపకారమునఁ
దస్మయమైన మనస్సు సత్త్వగుణ భూషితమై నిత్య సంతృప్తి కైవల్యా
నందమున నోలలాడుచుండును.

అ రి ష ద్వ ర్గ క థ న ము

సత్త్వరజస్తమోగుణ విశేషాత్మకమయిన శరీరస్మృతి రూపక
మగు మనస్సుకన్న యథార్థవస్తు వింకెద్దియు న్లేనేలేదు కనుకనే
“మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః” అని మునులు
సిద్ధాంతీకరించిరి. “మనో బ్రహ్మేతి వ్యవసాత్” అను శ్రుతి ప్రకా
రము మనస్సుకంటె నిత్యసత్య వస్తు వింకొకటి లేదు. వాసు
దేవ సంకర్షణానిరుద్ధ ప్రద్యుమ్న పూర్వాత్మకమై యా మనస్సే
సత్త్వగుణ ప్రశస్తమై- యహంకార మమకార శూన్యమై సచ్చిదా
నంద స్వరూపమై- “సాక్షి చేతాః కేవలో నిర్గుణశ్చ” అనునట్లు
వాసుదేవ పరబ్రహ్మాత్మకమై యాత్మారామమై త్రిపాదస్యాస్మృతం
దివి” అను విధమున నిత్య శుద్ధ బుద్ధ ముక్త తురీయ స్వరూపమై
యుండియును రజోస్తమోగుణములచేతఁ దనకుఁదా వేతై సుఖదుఃఖా
త్మక బంధమోక్ష సంసారస్వరూపక విశ్వత్రైజన ప్రాజ్ఞ భేదంబుల
న్నిజలీలచే సనిత్య సృష్టి స్థితి నాశాత్మక విశ్వవికారము లనుభవించు
చున్నట్లు తనలోఁ దా నాటాడుకొను సంకర్షణానిరుద్ధ ప్రద్యుమ్న
పూర్వాములం బ్రవర్తిల్లుచు యథేచ్ఛన్నిత్యవాసుదేవ పరబ్రహ్మమై
మిగులుచున్నది. కాబట్టి తాఁబట్టినట్లు పెరుగుచున్నట్లు నశించు

బోవుచున్నట్లు తనకు వేటుగా నానావిధవిశ్వమున్నట్లు తనకుఁ దాప
 త్రయమున్నట్లు త్రిగుణముల స్థిలకై తాల్చి యావాసుదేవుఁడే
 తనకుఁ దానాటాడుకొనుచు దృగ్దృశ్యములు జ్ఞాతృజ్ఞేయములుకారణ
 కార్యములు భోక్తృభోజ్యములు రెండును దానె యా వాసుదేవుఁ
 డగుచున్నాఁడు. కనుకనే “వాసుదేవః సర్వమితి సమహాత్మా సు
 దుర్లభ” అనుటచేత సహంకార మమకారము లుడిగి జగన్మయుఁ
 డైన పరమభాగవతుఁడు మిక్కిలి యరుదని భగవద్వాక్య ప్రవృత్తి
 కల్గెను. “యాదృశీ భావనా యత్రసిద్ధి ర్భవతి తాదృశీ” అను
 నాశ్లోక్తి సనుసరించి యీ జగమంతయు న్భావనారూపముగాని
 మద్యవికారమువలె వాస్తవము కానేకాదు. నిర్వివయిక మయిన
 తురీయావస్థ మొక్కటి మాత్రమే నిత్య సత్య శుద్ధ బుద్ధ ముక్త
 వాసుదేవపరబ్రహ్మము. కాబట్టి లోకములో మనుష్యునకుఁ జేయ
 వలసిన పనిగాని మానవలసిన పనిగాని హేయముగాని యాదేయము
 గాని కర్తవ్యముగాని యకర్తవ్యముగాని మతే కర్మముగాని యే
 గుణముగాని భావనయందుఁ దప్ప వాస్తవముగా లేనేలేదు “సాక్షీ
 చేతాః కేవలౌ నిర్గణశ్చ-సచబంధో సవా ముక్తి రిత్యేషా పర
 మార్థతా” అను శ్రుతి మత మొక్కటియే సయుక్తికము సప్రమా
 ణము సమంజసము న్వాస్తవమైన దని రూఢిగాఁ దెలిసికొని నిత్య
 కై వల్యానందమున దనివి నోలలాడఁ దగినవాఁడు కేవల లోకోపకా
 రము నల్పుచు సహంకార మమకారములం దొఱంగు పరమభాగ
 వతుఁడు మా తమే యని పరమాప్త మును బుపదేశించిరి కావున
 సంసారులందఱుం భాగవతులై సంసారముం దరించుటయే యవశ్య
 కర్తవ్య ధర్మకార్యము ధర్మకార్యము. నిత్య శుద్ధబుద్ధముక్త తురీయ
 స్వరూపుఁడైన యాత్మకు సత్య రజ స్త మోగుణాత్మక స్వప్నజాగ్రత్
 సుషుప్త్యవస్థానుభూతి నీడవంటి యనిత్య సహజలీల గాని వాస్తవము

కాదు. వాస్తవముగా నచ్చిదానంద రక్షణఁజేస యాత్మనకుఁ ద్రిగుణాత్మక మనస్సు ప్రతిబింబమువలె మిథ్యగాని యధార్థముకాదు కాదు. కాబట్టి బంధమోక్షములు మాయామయమనోగుణములు గాని యాత్మనకు లేనేలేవు.

విద్యోపాధితో స్వతంత్రుఁడు పరమాత్ముఁ డగువాసుదేవుఁడు నిర్గుణుఁడు సిద్ధసంకల్పుఁడున్ నిత్యము త్తుఁడున్ సచ్చిదానందస్వరూపు డున్ సేవ్యుఁడై యవిద్యోపాధిగుణమయనివలెం ద్రిగుణబద్ధులై సంసారులై ఖేదమోదము లనుభవించు జీవాత్మలను బొమ్మలవలె జగన్నాటక సూత్రధారియై నిజలీలకై యాడించుచుం బ్రహ్మకల్పాంతముదనుకఁ గ్రీడించుచుండును. కావున దూషణభూషణ తిరస్కారంబులు కష్టసుఖములు బంధమోక్షములు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థలు వేయేల కేవలము మనోవిభ్రాంతి మూలములగు నీ జగత్కార్యములతోఁ బరమాత్మనకువలె బరమాత్ముని యంశమయిన జీవాత్మనకుఁ గూడ నెట్టి సంబంధమును లేదులేదు. కాబట్టి పరమ భాగవతుఁ డగు మనుష్యుఁడు “వాసుదేవః సర్వమితి” అను తీరున సర్వము న్నారాయణుఁడే యని దృఢముగా భావించి తన్నుం దామరించి యహంకారమమకారము లెడసి జీవన్ముక్తుఁ డగుచున్నాఁడు. వాచికాంగికాహార్యసాత్త్వికాభినయములచేతఁ దన తోడిపాటి జనులను నిరంతరము స్సంతోషపర్చగల విద్వాంసుఁడే పరమభాగవతోత్తముఁడై జీవన్ముక్తుఁడై యొరులఁ దరింపఁజేసి యిహపరముల న్దాడరించుచున్నాఁడు. బ్రహ్మచర్య గార్హస్థ్య వాసప్రస్థసన్న్యాసాశ్రమములు నామనొండొంట నాశ్రితములై నానావిధపర్ణములు చవులు గలసియున్నప్పటి కెదియో యొక రంగు నొక్క చవి స్మృతిమ ముఖ్యముగా వెల్లడించు పాంచభౌతిక పదార్థమువలెఁ బ్రత్యేకము కన్పట్టుచున్నవి. కనుక దేశకాల పాత్రోచితమయి కేవల

ధ్వనితోను మఱియు స్వర్ణాత్మక భాషాధ్వనులతో నలరు శ్రవ్యాభి
 నయమును దక్కిన దృశ్యాభినయమును కేవల లోకోపకారమును
 లోకరంజనమును మాత్రమే యుద్దేశించి పరమభాగవతుఁ డగు
 విద్వాంసుఁడుతన బ్రతుకున వెల్లడించును. లోకోపకారకప్రవర్తనము
 ధర్మము. లోకులం బాధించు నడువడి యధర్మము. ధర్మమార్గమున
 సంచరించుచు మఱి యా మంచిచారిలోఁ గంటకములవలె నడ్డు
 పగులు దుర్జనుల కోసరిలుచుఁబ్రమాదము న్దప్పించుమని సర్వేశ్వరుని
 వేడుకొనుచుంట మనుష్యకర్తవ్యము. లోకులం బాధించుట రాక్షస
 కృత్యము. తా సుఖపడి తన తోడిపాటి జనులు స్సఖపెట్టువాఁడు
 మనుష్యుఁడు. మఱి యెరులం బాధించి కోరి చేటు తెచ్చుకొనువాఁడు
 రాక్షసుఁడు. “దేవాసురాః సంయత్రా ఆననన్” అనుటచేత నజ్ఞు
 లకు దుర్జనుల కెన్నఁడు స్పరిపడదు. కేవల లోకోపకారపరులు
 నజ్ఞులు. కేవల స్వాధిపరులు దుర్జనులు. మనుష్యుల నందఱి న్నజ్ఞులఁ
 గావించుటకై మాత్రమే సమస్త వేదశాస్త్రము లనాదిగాఁ బ్రవ
 ర్తిలుచున్నవి. సుఖజీవనముం బ్రతిజంతు వాసించి ప్రవర్తించుట
 సహజగుణముకదా? జగత్కారణ మేది యెట్లున్నను భూతభవిష్య
 జ్జన్మములసంగతిని గూర్చి యాలోచన మప్రసస్తమము కనుక నట్టిచింత
 యాహార ని దావిహారసౌఖ్యమునకై మాత్రమే దేవుఁడు సంసారు
 లకు వండునయింటి క్లిగిండమువలె ససంభవముకదా! గతించినవారలు
 స్వర్గనరకవర్ణనము ప్రత్యక్షముగా వచ్చి చెప్పినపుడుగాని నజీవులగు
 మానవులు నిస్సంశయముగా నమ్ముకొని ప్రవర్తించరుగా! వేదశాస్త్ర
 ములు తెలిసికొని నడుచుట కధికారులు, పండితులు మాత్రమేకదా!
 ఎక్కాలనుందైన మనుష్యులలోఁ గోటి కొకఁడు పండితుఁడౌట!
 మిక్కిలి యరుదు కాదా! మొత్తముపై లోకములోని మనుష్యు
 లందఱు స్వాధిపరులే కుక్షింభరులే యవివేకులే యని

సిద్ధాంతకరింపక తీరదుగా! వేదశాస్త్రములు పిక్కబెట్టి పల్లించి కంఠ
పాఠ మొనరించినవారిలో నైతము యుగమున కీలోకములో నొకఁ
డైన బండితుఁ డౌట మిక్కిలి యసాధ్యముగా! పండితుల మనుకొని!
సంసరించువారు కృత్రిమరత్నములవంటి పండితమ్మన్యులు గాని పండి
తులుకారుగదా! వివేకము సహజసిద్ధముగాను చదువుకొనుటచేత గలు
గదుగా! మంటియొక్క వికారములు ఘటక పాలాదు లయినట్లు
ప్రత్యక్ష ప్రమాణాంతరూపములే తక్కిన యనుమానాది ప్రమా
ణము లన్నియు నని నిశ్చయింపకతీరిని యంశముగాఁ బ్రాజ్ఞులకుఁ
దోచకమానదుగా! పౌరుషసాధ్యములు కేవల దైవనిర్మితములయి
రెండుపద్ధతులు స్లోకములో నకలక్రియలు జరుగుచుంటు సర్వజన
ప్రత్యక్షానుభవమే కదా! దైవకల్పిత పంచభూతోప ద్రవములం
దప్పించుకొన నెంతమాత్రముం బ్రాణులు సమర్థులు కారుగా!
పురిటి బిడ్డమోము క్షణక్షణము వికసించుచు ముణుంగుటవలె కను
తెప్పల ప్రతి క్షణోన్మేష నిమేషములవలె నొకదానిపైఁట నొకటిగాఁ
గట్ట సుఖములు బ్రతుకున ననుభవించుకొనక తీరని సంసారబంధము
ప్రతిజన ప్రత్యక్షానుభవమేకదా! తన తోడిపాటివారు తన చెడ్డకై
తను శిక్షించుటయు మఱియుం దన మంచుకై తను నాదరించుట నెల్ల
రెఱిగిన సంగతియేకదా! కాబట్టి దేశ కాలపాత్రనుసారంగాఁ
దన తోడిపాటి జనుల కింపగు నడువడి నవలంబించి యిహసౌఖ్య
మును దన బ్రతుకు హాయిగాఁగొనసాగించుమని వేడుకొని యిహవర
సౌఖ్యమును బాల్యము గడచిన క్రతిమహజాదును సంపాదించుకొనఁ
దగినదని పిన్నలకుం బామరులకు న్నాలము గడిపిన పెద్దలు నేర్పుగాఁ
దల్లిదండ్రులు పిల్లలకు బ్రతుకుతెన్ను మప్పినట్లు మహిమంట కూడా
చనాది సజ్జనస్వభావమేకదా! సుఖసంపల్లాభముకై బ్రతుకను యుద్ధ

రంగము నఁ బెసగువాడు ప్రాణులలో సద్గురుశిక్షితులయినవారిలోనూ
దిగా వచ్చుచున్న కాలములోనిప్పటికీ “శుకోఽవా ముదేవోవా”
అనుతీరున కడతేరిన పరమభాగవతుఁడు శుకమునియో, వామదేవ
మునియో అనఁగా వేదవేత్తలగుట మునులకే దుర్లభమైనపుడు సంసా
రులంజెప్పవేల? “మహాగజాః పలాయంతే మశకానాంతుకాకథా” కాబట్టి
శాస్త్రీయముగా బ్రతుకు నడుపుకొనుట సంసారుల కెంతమాత్రము
స్వకష్టము కానేకాదు. వేదశాస్త్రములు సాధన చతుష్టసంపదగల
మహాత్ములకై మాత్రమే యుద్దిష్టము లయినవిగాని కామక్రోధ
లోభమోహ మదమత్సర గ్రస్తులయిన సంసారుల కెంతమాత్రము
న్దానేకాదు. కాబట్టి తమపురుషప్రయత్నముచేత దేశకాల పాత్రాను
సారముగాఁ బూర్వాచారములను మార్చుకొని మనుష్యు లనోన్యముం
గలసిమెలసి పరస్పర ప్రేమానురాగ మభివృద్ధి చేసికొని యున్యోన్య
సాహాయమునం బొందు పొసఁగి మతియుఁ దను బ్రతుకు హాయిగా
గొనసాగించుమని దైవము నహర్నివము నేడుకొనుచుంట యవశ్య
కర్తవ్య మింకెద్దియు న్లేదు. చతుర్విధాభినయ ప్రయోజన మెదుటి
వారి సంగతిఁదాఁ చెలిసికొని తన యూహ యెదుటివారికి న్నష్టముగా
వెల్లడించి యెదుటివారి నుల్లాసపర్చి పరస్పర ప్రేమానురాగములచే
నెదుటివారు న్దానుగూడా హాయిగా బ్రతుకుటకదా? సుఖసంపల్లా
భమునకై జీవితమును రణరంగమానందన్నదుర్మోచు కామక్రోధ లోభ
మోహ మదమత్సరములను శత్రువుల నివ్వవేళ యుధమునఁ బరిమార్చి
“శూరవీర విక్రాంతౌ” యనునట్లు ప్రతిమానవుఁడును వీరుఁడుం
బుత్తుఁడని వేదముల స్వక్కాణింపబడు చున్నాడు. అంత శత్రువుల
జయించినవారికి బాహ్యశత్రువు లుండనే యుండరు.

అంతశ్శక్తువులం దా జయించినగుఱుతు తన తోడిపాటిజనుల
 ప్రేమానురాగములకుఁ దా శాశ్వతగుటయే మఱియుం దనమనస్సు
 నిత్య సంతృప్తమగుటయే. మనుష్యునకుఁ దనతోడిపాటివారి యను
 గ్రహము సంపాదించుకొనుటకన్న వేతే పొందఁదగిన స్వర్గము లేదు.
 మఱియు నిత్యమనస్సంతుష్టికన్నఁ బ్రాప్తింపఁదగిన యపవర్గము లేదు.
 ఆగివడ్డర్థముం జయించినవాఁడు “శుకోవా వామదేవోవా” అనుట
 చేత మానవు లివివడ్డర్థోపాధిలోనే వుట్టిరి కదా! మఱియు వారి
 స్వరూపమే యివివడ్డర్థముకదా! శశవిహణముపలె నరివడ్డర్థజయ
 కథనము శబ్దమాత్రమేగాని యచుభవవిరుద్ధ మనెదవేమో? అందు
 కొఱకే వేదశాస్త్రము లనాదిగాఁ దెలిసిన పెద్దలచే జగమున బోధింపఁ
 బడుచున్నవి.

దై వాధీనం జగత్సర్వమ్

సర్వజనసముండు సర్వలోకోపకారకరాయణుండు సర్వహృత
 దయాపరుడై యవాంకార మమకారములం బురుషవ్రతయత్నముచే
 నెడసి జీవిత రణరంగమున దైవభక్తి సాధనముచే నరివడ్డర్థమును
 జయింపఁగలిగినవాడే శుకునివలె వామదేవునివలె యధార్థముగా
 లోకమునందున్నాడని నమ్ముకొని యూపిరియున్నంతవఱకు వెను
 కంజవేయివాడే వుత్తుడనియు వీరుడనియు శాహుటముగా వేద
 ములు బోధించుచున్నవి.

వాచికాభినయమందు “శంకితంభీత ముద్భుత్త మవ్వక్త మను
 నాసికమ్ । కాకన్వరం శిరసిగతం తథాస్థాన వివర్జితమ్ । విన్వరం విరసం
 చై న విశ్లిష్టం విషమాహతమ్ । వ్యాకులంతాలు హీనంచగీతి జోషాశ్చ
 తుర్దశే” అను పదునాల్గును దోషములు. ఎవనియందైన గుణముల
 ప్రయోజనము జనరంజనము కావించుట దోషములున్న ఫల మాపని

యందు జనుల కసహ్యతకలుగుట మాటాడునపుడుగాని పాటపాడు
 నపుడుగాని సందేహపడుట-భయపడుట-ద్వేషముతోనుంట-విస్పృహ
 లేకుంట-ముక్కుపాట-అపశ్రుతిగాఁ గాకివలె శ్రుతికంటె న్యూనాధిక
 ములుగానటచుట-తారస్థాయిపల్కుటకై పీండ్రుకొనుట-మృదమధ్య
 తారస్థాయిలలో నెద్దానిలోనైన నిల్కడలేకుంట-పడ్డాది స్వరముల
 స్పృహలేకుంట-దేశకాల పాత్రోచితరసానుకూలముగాఁ బ్రయోగము
 చేయనేరకుంట-నాదమును జెడరకొట్టుచు న్యూనాధికశ్రుతులన్ సడలి
 పోవుచున్న తంత్రీనాదమువలె రక్తిహీనముగాఁబల్కుట-మృదువుగాఁ
 బల్కువలయుచోటఁ దీవ్రస్వరము తీవ్రస్వరమునకు బదులు కోమల
 స్వరములం బ్రతికూలరస మమర్చుట - యేడ్పు మోముతోఁ బల్కుట-
 వీకపినుకుకొన్నట్లు సరిగా గొంతు తెరివక-దాడలు గజమల మినుగుల
 బొక్కుచున్నట్లు మాటనమలుట యీ పదునాల్గుం బల్కుదోష
 ములు శ్రోతృరంజకమై జనానురాగకరమైన ధ్వనియంతయును గుణ
 భూయిష్ఠమే, కర్ణకరోరమై ద్వేషము ససహ్యతంగల్గించు శబ్దమంత
 యును దోషభూయిష్ఠమే- వైదికశబ్దములకుఁగాని తాకికశబ్దములకుఁ
 గాని పైనుగాహరించిన గుణము లాదేయములు దోషములు హేయ
 ములు. వైదిక శబ్దోచ్ఛారణమునకుఁ బై నుదాహరించిన గుణములే
 గాక శాస్త్రీయములగునియములు గలవు వైదికశబ్దములు యథా
 విధిగా నుచ్చరించుపుడు దేవతాప్రీతి జనకములై స్వర్గమునిచ్చును.
 మఱి నియమములప్పినపుడు ప్రత్యవాయము కలిగించును. కాబట్టి
 ప్రమాదమునకు సహజముగా లోబడు సంసారులు వేదములు పఠింప
 నంతయుం దగరు తగరు. వేదపఠన పాఠములు కేవలము జితేం
 ద్రియ లతేంద్రియ దృష్టలగు మునుకుమాత్రమే నిర్దేశింపబడినవి.
 తాకికగానమునకు దేశకాల పాత్రోచితముగా శ్రోతృరంజక మగుట
 కన్న మఱియు శాస్త్రనియమముం బనికిరాదు. జనరంజనముకై యథే

వృత్తుగా శాస్త్రీయపద్ధతుల సుల్లంఘించుటసైతము తాకిక దేశీగాన
మున కొకయలంకారమే-బ్రహ్మ క్షుత్ర వైశ్య శూద్రాదిజాతి నియ
మములు శ్రౌతవిధులుం గేవల వైదికు ల్గ్రంథయద్రవ్యలు జితేంద్రి
యులగు ఋషులకే యుద్దేశింపబడెను. నిద్రాహారవిహార సౌఖ్య
తత్పరులయిన సాక్షుల సంసారిజనులకుఁ దగదు తగదు. కాబట్టి
మనుష్యులందఱికి నేకకాల పాత్రోచితముగాఁ బరస్పర ప్రేమాను
రాగములు సంపాదించుకొని హాయిగా బ్రతుకుటకంటె వేదశాస్త్ర
ములచే విధింపఁబడిన చాతుర్వర్ణ నియమము లెవ్వియు నాచరింపఁ
గూడదు. సంసారులు వైదికాచారము లభి చినయెడ నందిం
జేయఁబోయి పంది జేసినట్లు లోకరంజనమునకు బనులు జనద్వేష
ముం దప్పక కలిగించి మానుష జీవనసుఖముంబోగొట్టి “ఇహోబ్రహ్మ
సోహోభ్రహ్మః” అన్నట్లు వైదికవిప్లవ వారసుని స్వార్థపరులై యీషణ
ప్రయత్నమునఁ దగులు మానవు లిహపరములకు రెండింటికి న్నాము
దెడుటయేగాక తమతోడిపాటి వారలఁగూడఁ జేతచుచున్నారు.
బ్రతికినదూరు మానినదిమం దన్నట్లు తనతోడిపాటిజనుల ప్రేమాను
రాగములు సంపాదించుకొన్నవాడే కులవంతుఁడు నిక్కపుమానిసి
జనవిద్వేషమునకుఁ బాశుడు తా నధికుఁడననియు యథాశాస్త్ర
ప్రవర్తకుఁడననియుఁ గులగోత్రములఁగలవాడననియు శిష్టాచార
పరుఁడననియు దీక్షితుఁడననియు నెక్కడినుండియో యూడిపడ్డా
డనియు ధంభుడై చాటుకొనుచు నీషణప్రయత్నమునఁ దగిలి తనగుట్టు
తెలియనీక దొంగయై మనుష్యునివలె నటించు దుష్ట రాక్షసుఁడంత
మాత్రము న్నా నేకాదు మఱియట్టి యెంటుగొట్టురాకాసి కశ్యోత్య
ప్రేమానురాగములతో మెలఁగు మనుష్యులు తమసంఘములోఁ
జేర్చుకొనఁగూడదు. తనతోడిపాటి జనులకన్నఁ గులగుణగోత్రము
లలో దా నెక్కువని చెప్పకొనువాఁడు మనుష్యరూపముననున్న

రాక్షసుడుగాని మనుష్యుడెంత మాత్రమున్నానేకాదు. సర్వజన సముదయ సకల భూతదయాపరుడు కేవల లోకోపకారమునకు మాత్రమే బ్రతుకు పరమభాగవతుఁ డొక్కడే మనుష్యుడనందగిన వాడు తగిన వాడు. మహర్షులందఱు బరమ భాగవతులే యుత్తమ పురుషులే-యతీంద్రియద్రవ్యలు కేవల వైదికులు వారి సంగతి తెలియ నసాధ్యముగాని ప్రాకృత లౌకిక జనులందు బుద్ధ శంకరాచార్యాదులు పూర్వులలోను నవీనులలోఁ దత్తులులు కొందఱును మనుష్యులకుఁ బుట్టినారు. సర్వజననమతలేని స్వార్థపర ధూర్తులు “అమృతం రెండబ్బకు రెం” డన్నట్లు తమ లిల్లిదండ్రులన్నాడ నధోగతి పల్కావించుచున్నారు. పుట్టిన జను లెట్లైన విధినియమితమైన సహజ మృత్యువు నకు లోబడిక తీరదుగదా! ఈ లోపుగా నెందుకు వ్యర్థముగాఁ గోరి కోరి పరస్పరముం ద్వేషపడి తమలోఁదా మెక్కువని కాట్లాడి తన్ను కొని యకాల మృత్యువు వారఁ బడుచున్నారు? మనుష్యులమని విజ్ఞు వీగు దుర్జనుని కన్న నాహా మతే జంతువైన మేలుగా! మూర్ఖులగు పిన్నులకు నయ భయములం బెద్దలు మంచి నేర్పుట యవసరము గనుకను “ఆత్మావాచరే శ్రోతవ్యః” అనునట్లు జనులకుం బరస్పర ప్రేమానురాగములం బుట్టించుమార్గ మెఱిగించుట బోధనశక్తియున్న సామర్థ్యముకనుకను మఱి పామరులకుఁ గర్తవ్య మెఱిగించుట పండిత స్వభావము కనుక భూతభవిష్యద్వర్తమాన దేశకాల పాత్రోచితముగా యతీంద్రియద్రవ్యలు పరమ కారుణికులయిన మునులు వేదశాస్త్రములుపఠేశించిరి. మునులయభిప్రాయ మెఱిగి సర్వజన సమృతముగాఁ బ్రస్తుత పయోగముగా నాచారములను మార్చుకొని సుజనులు కాలక్షేపము చేయుచున్నారు.

పంచమ మధ్యమ పద్జన్వరములు బ్రాహ్మణులు ఋషభ ధైవతములు క్షత్రియులు, గాంధార విషాదము లుచ్చం బొందు

నవి గనుక వైశ్యులు న్యూనాధికములగాఁ బల్కెడు స్వరములు శూద్రులు. కనుక మనుష్యులయందలి జాతులు స్వరములు జాతుల వలె మునులకు మాత్రమే గోచారములు గాని యప్పజులగు మనుష్యులు తమ తమ జాతు లెవ్వియో కనిపెట్టఁజాలనప్పటికిఁగూర్తులు కులమునకై గ్రుద్దులాడెదరు. ప్రాకృత మానవులకుఁ దమ సంగతియే తాము తెలియనేరకుండియు నొరుల సంగతి “ఇదమిథమ్” అ నిశ్చయించి చెప్పట యెంత దుశ్చేష్ట! పుట్టుట పెరుఁగుటగిట్టుట నిద్రాహార విహార సౌఖ్యాభిలాషము పంచభూతముల వలనఁ గలిగెడు మంచి చెడ్డలు తాపత్రయము బాల్యయావస వార్ధకములు భేద మోదము లీతిబాధ లాఁకలి దప్పికలు సర్వజన సాధారణములే కనుక మనుష్యులలో నొకరికొక రేగుణముల చేతనైన గొప్పకారు కొద్దీకారు “లక్షాధికార్తైనా లవణమన్నమే కాని మేఱుగు బంగారంబు మ్రింగఁబోదు” అన్న ట్లహంకార మనుకార విజృంభణమే గాని గొప్పవారమని యెఱిగి గూర్త జనులందు మతే యెక్కువయు తక్కిన కొద్దివార మనుకొని యడకుఁవఁ జూపు సాధులకన్న నగపడదు. మెడం బంగరుపట్టెడ నలంకరింపఁబడిన కుక్క కుక్కయే గాని సింహమగునా? స్వార్థపరులై వేదశాస్త్రములు పిక్కవేసి కట్టు బొట్టు జట్టు మడి మైలం దడిపొడిబట్టలం గా లెత్తెత్తి నైచు నైదిక మృన్ముడు గాని హంస తూలిఁలం బాలిప బల్లివలె సుఖమారించిన సోమరిపోతు ధనవంతుఁడు గాని చావుపుట్టువులకు లోనగు తక్కిన జంతువులకన్నఁ గొన్ని గుణములం గొఱవడిన దురదృష్టవంతులుం ధూర్తులగు మనుష్యాధములే గాని సర్వజన సములై సర్వభూత నయావరులై లోకోపకార పరాయణులగు పరమభాగవతు లెన్నఁడు స్థానేరరు కానేరరు. ఈ దంధ మానవులకన్నఁ బశువులు నయము చెట్లు నయము రాలు నయము. పాలుపడు గుణము శూద్రజాతి, సంగ్రహముచేయు గుణము వైశ్య

జాతి- సంపాదించు గుణము క్షుత్రియజాతి. ఉపాయ మెఱిగించు గుణము బ్రాహ్మణజాతి ఈనాల్గు జాతులుచేరి స్థూల సూక్ష్మ శరీర ప్రకృతి సృష్టి స్థితియ నిమిత్తకారణ మ్మాళ్ళ ఉత్పత్తి స్థితియ లందు పాంచభౌతిక స్థూలసూక్ష్మోపాధి ప్రవృత్తి నివృత్తులయెడ గుణములు జాతులు కలవుకాని యసంగుడగు పరమపురుషునకు గుణములుగాని జాతులుగాని లేనేలేవు అవిద్యగానీ మాయగానీ సదసద్విలక్షణ నిర్వచనీయ ప్రకృతిగానీ ప్రధానముగానీ మిథ్యావస్తువుగానీ యీ పాంచభౌతికోపాధికి మాత్రమే గుణములనుజాతులుంటుం బ్రమాణమున్నదిగాని యతీంద్రియమై యుక్తి కంఠక పురుష ప్రయత్న ప్రవృత్తి నివృత్తులకుఁ గూడ హేతువై యెద్దియో స్వతంత్రముగాఁ దన యిచ్ఛానుసారముగాఁ జగత్క్రియలఁ గావించు దైవము యొక్క యున్ని దేహస్మృతి రూపకాలోచన శక్తిగల ప్రతిజనునకుం బ్రత్యక్షానుభవ సిద్ధమేకదా! సూర్యచంద్రాది ఖగోళములు ప్రత్యక్షములయినప్పటికి దానియధార్థ తత్వముం దెలిసికొని మనుష్యు లెట్లు శక్తులుకాలో యెద్దియో దైవము జగత్క్రియలకు మూలమై యున్నట్లు స్ఫురించయు నాదైవము యొక్క తత్వమును “ఇదమిత్థమ్” అని యతీంద్రియ దృష్టలగు ఋషులే నిర్దేశింపఁజాలకున్నపుడు వేదవాక్కులే జగత్సృష్టికారణమగు సప్తరమాత్మ తత్వమెఱుంగ దమశక్యము కాదని యనాదిగాఁ జాటుకొనుచున్నపుడు దైవముతోఁ బ్రతిఘటించి పౌరుషము కొనసాగుటెట్లు?

“దైవాధీనం జగత్సర్వం మృతాధీనంతు దైవతం తస్మంత్రం బ్రాహ్మణాధీనం బ్రాహ్మణో మమదేవతా” అను శ్లోకమందు దైవమును శబ్దమునకు జగత్కారణమని యర్థము. మంత్రశబ్దమునకు సర్వజనులు పరస్పర ప్రేమానురాగములతో నేకీభవించి హాయిగా బ్రతుకఁ దగిన యుపాయమని యర్థము బ్రాహ్మణ శబ్దమునకు స్వార్థపరుఁడు

గాక తనతోడిపాటి జనుల సౌఖ్యమే తన సౌఖ్యముగా సంతోషించు ప్రాణి యని యర్థము. దేవతా శబ్దమునకు మంచిమార్గము, పడేశించు గౌతము వ్యాసాది వేదపురుషుడని యర్థము కాబట్టి మంచి యుప దేశించు గురువు బ్రాహ్మణుడు. ఉపదేశమును సఫలము కావించు వాడు క్షత్రియుడు. మంచిని బోగొట్టుకొనక సంగ్రహించుకొన్న వాడు వైశ్యుడు. మంచి యను సన్యము ఫలించుటకై పాటు బడు వాడు శూద్రుడు. శుద్ధములయిన యీ నాల్గు జాతుల గుణములతో నిత్యుడై నచ్చిదానంకలక్షణుడై శివుడున్నాడు. జనులం దొదవు పరస్పర ప్రేమానురాగసంపదయను మంచి జెఱచువాడు పంచమజాతినాడు. అసంగుడు నిర్గుణుడు దయామయుడు సర్వ జ్ఞుడు సర్వజగత్కారణమగు నారాయణుడు తప్ప నీలోకమందలి చేతనాచేతన పదార్థములన్నియును బంచమవర్ణములో జేరినవియే. పదార్థసాంకర్యమున బొడమిన యుపాధులం జననమరణము లనుభవించు ప్రాణులందఱును సంకరులే, కావుననే వేదములందు మనుష్యులు పంచ జను లను ప్రతీతి కలిగినది.

అచేతనము లందు వజ్రాదిమణులు షడ్జాదిస్వరములు, సచేతనములందు సకల జంగమస్థావర ప్రాణు లన్నివస్తువులును బ్రహ్మ క్షత్ర వైశ్య శూద్రజాతి సాంకర్యమున బంచమజాతి యగుటచేత పరస్పర ప్రేమానురాగముల నేకీభవించుటవలన గల్గు నిత్య కై వల్యానంద మనుభవించనేరక యపార ఘోరసంసార తాపత్రయ దానాగ్ని దండహ్యమానము కావసి వచ్చెను. వేదపురుషునకు ఋక్కు బ్రాహ్మణజాతి, యజుస్సు క్షత్రియజాతి, సామము వైశ్య జాతి, యిథర్యము శూద్రజాతి. ప్రవృత్తి స్వభావముచేత ఋగ్యజు స్సామధర్మాన్యోన్య సాంకర్యమున బొడమిన యీ జగముల యను బంచమజాతి, నివృత్తి మార్గమునం బంచమజాతి శూద్రజాతి

యందు శూద్రజాతి వైశ్యజాతియందు వైశ్యజాతి క్షత్రజాతియందు క్షత్రజాతితుదకు బ్రాహ్మణజాతియందు జగమధర్వవేదమం దధర్వము సామమందు సామము యజుస్సునందు యజుస్సు ఋక్కునందు ఋక్కు వేదపురుషుడగు పరిమాత్మనియందును విలీన మగుచుండును. ప్రవృత్తిదశయందు నారాయణుండు త్రిగుణమయ జగత్స్వరూపుడై నివృత్తిదశయందు నిర్గుణ వేదపురుషుడై కైవల్యానంద స్వరూపుడగుచున్నాడు. తురీయావస్థ బ్రహ్మజాతి-జాగ్రదవస్థ క్షత్రియజాతి, స్వప్నావస్థ వైశ్యజాతి, సుషుప్తీవస్థ శూద్రజాతి ఈనాల్గవస్థల న్నిల్కిడ లేని సంసారావస్థ పంచమ సంకరజాతి, శుద్ధజాతి కల జమాలు పరస్పర ప్రేమానురాగములతో హాయిగా దీర్ఘాయువులై బ్రతికెదరు. సంకరులు పరస్పర ద్వేషముతో బాధపడుచు సల్పాయువులై పుట్టుచుం గిట్టుచుండురు. వడ్డ మధ్యను పంచమము లను మూడు స్వరములు బ్రాహ్మణజాతి వై నప్పటికి బ్రాహ్మణజాతి స్వభావమగు తెలుపు మధ్యమస్వరమునకు మాత్రమే “మధ్యమః కుండ సన్నిభః” అని చెప్పబడెను. బ్రాహ్మణజాతికిఁ దెల్లని వన్నె క్షత్రియజాతి యొక్క వన్నె యెఱుపు-పచ్చని వర్ణము వైశ్యజాతికి-నల్పు శూద్రజాతికి-స్వభావములు. తెల్పు నానావిధములుగా నుండునట్లే తక్కిన రంగులు కూడ నొక్కొక్కటి యనంత విధములుగా నుండును, పాల తెల్పు- కొంగ తెల్పు-మల్లియ తెల్పు- వెన్నెల తెల్పు, పిల్లి తెల్పు- బొల్లి తెల్పు కల్లు తెల్పు- కల్వ తెల్పు మొదలగు తక్కింపరానన్ని విధముల తెల్పులున్నట్లే యెఱుపులుం పచ్చని వన్నెలు నల్పులును గలవు, కాని లోకములో వర్ణసంకరముకాని కేవలము శుద్ధమగు తెల్పుగాని యెఱుపుగాని పసుపుగాని నల్పుగానిలేదు గుణసాంకర్యమేగాని యచ్చముగా సత్త్వ గుణముగాని రజోగుణముగాని తమోగుణముగాని యే యుపాధి న్నానరాని చందమున జాతి సాంకర్యములేక లోకములోఁ

యందు శూద్రజాతి వైశ్యజాతియందు వైశ్యజాతి క్షత్రజాతియందు క్షత్రజాతితుదకు బ్రాహ్మణజాతియందు జగమధర్వవేదమం దధర్వము సామమందు సామము యజుస్సునందు యజుస్సు ఋక్కునందు ఋక్కు వేదపురుషుడగు పరిమాత్మునియందును విలీన మగుచుండును. ప్రవృత్తిదశయందు నారాయణుడు త్రిగుణమయ జగత్స్వరూపుడై నివృత్తిదశయందు నిర్గుణ వేదపురుషుడై కైవల్యానంద స్వరూపుడగుచున్నాడు. తురీయావస్థ బ్రహ్మజాతి-బాగ్రదవస్థ క్షత్రియజాతి, స్వప్నావస్థ వైశ్యజాతి, సుషుప్త్యవస్థ శూద్రజాతి ఈనాల్గవస్థలన్నిల్నడలేని సంసారావస్థ పంచమ సంకరజాతి, శుద్ధజాతి కల జనులు పరస్పర ప్రేమానురాగములతో హాయిగా దీర్ఘాయువులై బ్రతికెదరు. సంకరులు పరస్పర ద్వేషముతో బాధపడుచు నల్పాయువులై పుట్టుచుం గిట్టుచుండురు. వడ్డ మధ్యను పంచమము లను మూడు స్వరములు బ్రాహ్మణజాతి వైసప్నటికి బ్రాహ్మణజాతి స్వభావమగు తెలుపు మధ్యమస్వరమునకు మాత్రమే “మధ్యమః కుంద నిన్నిధః” అని చెప్పబడెను. బ్రాహ్మణజాతికిఁ దెల్లని వన్నె క్షత్రియజాతి యొక్క వన్నె యెఱుపు-పచ్చని వర్ణము వైశ్యజాతికి-నల్పు శూద్రజాతికి స్వభావములు. తెల్పు నానావిధములుగా నుండునట్లే తక్కిన రంగులు కూడ నొక్కొక్కటి యనంత విధములుగా నుండును, పాల తెల్పు- కొంగ తెల్పు-మల్లియ తెల్పు- వెన్నెల తెల్పు, పిల్లి తెల్పు- బొల్లి తెల్పు కల్లు తెల్పు- కల్వ తెల్పు మొదలగు తెక్కిన పరాసన్ని విధముల తెల్పులున్నట్లే యెఱుపులుం పచ్చని వన్నెలు నల్పులును గలవు, కాని లోకములో వర్ణసంకరముకాని కేవలము శుద్ధమగు తెల్పుగాని యెఱుపుగాని పసుపుగాని నల్పుగాని లేదు గుణసాంకర్యమేగాని యచ్చముగా నత్త్య గుణముగాని రజోగుణముగాని తమోగుణముగాని యే యుపాధి న్నానరాని చందమున జాతి సాంకర్యములేక లోకములోఁ

జేతనా చేతన నస్తువు తెన్నియను లేనేలేవు ఏడ్చియో వన్నెయం జాతిగుణము ప్రాముఖ్యముగా నున్నప్పుడా వన్నెయు నాజాతియు నచ్చముగానున్నట్లు కేర్పొనెందును. సత్త్వగుణ ప్రధానులు బ్రాహ్మణులు, సత్త్వరజోగుణప్రధానులు క్షత్రయులు- రజస్తమోగుణ ప్రధానులు వైశ్యులు, తమోగుణ ప్రధానులు శూద్రులు. చపలగుణము కలవారు కంకిరులని యనిపించుకొందురు. ఏదో యొక గుణము నిట్లుండగా నుండువారు నునుమ్యులలో బ్రహ్మర్షి రాజర్షి వైశ్యమాని-శూద్రముని యని లోకపూజ్యులయి పరరుచి వికృతమార్కుండ- భట్టి- భర్తృపారులవలె లోకోత్తరులగుచున్నారు. స్వార్థ పరతమాని కేవలలోకోపకారపరాయణులగునట్లను లేయాకారముతో నున్నప్పటి కెట్టిజాతివారని పిల్వంబడి నప్పటికినివన్నె వేటయినప్పటికిం దేజస్సున నొక ఖోల్కినలరు వివిధజాతి రత్నములవలె గణనీయులే. కేవల స్వార్థపరులైన ధూర్తమానవులు వినిధివర్ణకాంతులం బామరుల న్యోసపుచ్చు కృత్రిమరత్నములవలెం బండితాదరణీయులు కానేరరు. స్వార్థపరతలేక కేవల లోకోపకారమునకై మాత్రమే బ్రతికెడువాఁడు తమ జాతిగల బ్రాహ్మణుఁడు సంపూర్ణ సత్త్వగుణ ప్రధానుఁడు. సగము సత్త్వగుణము కలవాఁడు క్షత్రియుఁడు, మూడవ వంతు సత్త్వగుణము కలవాఁడు వైశ్యుఁడు. నాల్గవపాలు సత్త్వగుణము కలవాఁడు శూద్రుఁడు. సత్త్వగుణ మంతమాత్రము న్లేక కేవల రజస్తమోగుణముల న్లోకికంటకుడౌ ననామ్యుఁడు పంచముడు సంకరుఁడు కులహీనుఁ డనెంబడును.

స్వ ర త త్వ ము - ఆ త్మ

వడ్డస్వర ముచ్చరింపబడినపు డాకసమునం బృథివ్యప్రేజో వాయు సమ్మేళన విశేషముచేత షడ్భరాగకాంతి జ్ఞాన చక్షువులగు

యోగులు కనిపెట్టిపజ్జస్వరము పద్మమువలె నెఱుంగెరుగు గలదని శాస్త్ర మొనర్చిరి. పజ్జస్వర మొక విధమైన ధ్వని విశేషమని మాత్రమే పండితులు మాత్రము గుఱుతింప గలరుగాని మునులవలె నా స్వరముయొక్క తత్త్వవిశేషముల నెఱుంగజాలరు. కాబట్టి గాతమ వ్యాసాది మహామును లొనర్చిన శాస్త్రము లాప్తవాక్య ప్రమాణ మట్టి యాప్తవాక్య ప్రమాణము న్నమ్ముకొన్నవాఁ డాస్తి కుఁడు. మఱియట్టి యాస్తికుఁడు మాత్రమే స్వర్గనరకాది లోకము లున్నవని శ్రద్ధాభక్తులు కలవాఁడై స్వార్థపరతమాని సర్వజన సముఁడై భ్రమర కీటన్యాయముగా నాపులగు మునుల న్దన గురువులం గావించుకొని తాఁగూడ మునియై సకల ప్రాణుల కుపకారియై పరమ భాగవతుఁడై నిక్కపుమనుష్యుఁడనిపించుకొనుచున్నాడు. స్వార్థపరుఁడు కుతర్కముచేతఁ దన సౌఖ్యమును మాత్రమే సంపాదించుకొననెంచి వంచకుఁడై లోకకంటకుఁడై మనుష్యత్వము న్దొఱుగి కూశరక్కసి యనిపించుకొని జన గర్హితుఁ డగుచున్నాడు.

“నై నం ఛిందంతి శస్త్రాః” నై నం దహతి పావకః” అను నట్లు పరమాత్మునిలో మూఁడుపాల్లమృతత్వము తురీయస్థితి, తక్కిన పాలు తనకుఁ దానే విశ్వరూపమున నానావస్తు భేదములగుచు సృష్టి స్థితి లయములం ద్రిగుణాత్మకమై బంధమోక్షము స్సంకల్ప వికల్ప స్వభావముల నాటాడుకొనుచుండును. నివృత్తి చక్షుష్కులగు యోగులు తమ హృదయాకాశమునం దేజోరూపమగు స్వస్వరూప మును ధ్యానించుచు రాగద్వేషము లంటక యమృత కైవల్యపదవి స్థరీయులై యానందించెదరు, ధ్యానవంతులకు మధ్య నల్లని యాకా శము మఱియూకాశము చుట్టుం బ్రకాశించు జ్యోతిశ్చక్రము మాత్రము తప్ప నుఱెద్దియుం దోచ దన్మహాత్ము లాకాశమే జగత్సృష్టి లయ్య

ముల కాధారమయి సంకల్ప వికల్పాత్మకమగు నాది మధ్యాంతరహిత మగు విష్ణుమాయ యనియును మఱి యాకాశముం జుట్టుకొన్న తేజస్సే పరమాత్మయనియును మఱి యావిష్ణుమాయయే దృగ్భూత్యాత్మకమై యహంకార మమకార జనకమై నానావిధ విశ్వరూపమునం దా బొత్తిగా నవాస్తవ మయ్యును వాస్తవమువలెం బరమాత్ముని శక్తిచేత సూదంటురాయి శక్తిచేత సూది చేతఃముకలదానివలెఁ జలించి నట్లు వాస్తవముకాని యహంకార మమకారములతోఁ దనకు వేఱుగా నానావిధ జగత్క్రియల స్వప్నమందలి మనస్సువలె భ్రామించుకొని రజస్తమోగుణములన్ పేదమోదములందుచు సత్త్వగుణముచేతం బరమాత్మలో లయమయి యోగనిద్రం జెంది విశ్రాంతి నిర్వృత్తి ననుభవించుచుండును. ఆత్మకుఁ దురీయదశయే వాస్తవము. స్వప్నజాగ్రత్సుషుప్తి దశలాత్మ జ్యోతిలోని సంకల్ప వికల్పాత్మక మాయామయా కాశాత్మకములగు హుళక్కి నీడ వెండమావులవలె మిథ్యలుగాని వాస్తవములు కానేకావు.

“ఏకమేవా ద్వితీయం బ్రహ్మం” దేవుఁడు తిప్పనత్యమైన వస్తువు లేనేలేదు. మఱియు నీ జగత్తునకును దేవునకును గల భేదము మృత్తునకు మృద్వికారమగు కుండకున్నట్లే, “వాచారంభణం వికారో నామధేయం మృత్తికై వేతి సత్యమ్” అను తెఱంగున దేవుఁడే వాస్తవ మీ జగమంతయు నివికారము. నానావికార వికారము లుత్పత్తి స్థితినాశముల మాటుచుండును. “పునరపి జననం పునరపిమరణమ్” అనునట్లు పరమాత్ముఁడు నిజలీలచే విశ్వరూపుఁడై బంధమోక్షముల న్ముకుండ శైశవక్రీడల నాటాడుకొనుచుండును. “యజ్ఞేన స్వర్గ మకురుత” లోకోపకారముగాఁ నొనర్చు యజ్ఞమనఁగా మనోవాక్కాయ కర్మము కాబట్టి యజ్ఞము కేవల పురుషకారమేగాని దైవచోదిత మెంతమాత్రము న్నాదు. దేవతాప్రీతికై సకల లోకోప

కారముగా దేహధారులు త్రికరణశుద్ధిగాఁ గావించు మంచిపని యజ్ఞ మనందగును. “యజపూజాయామ్” అనుటచేత యజ్ఞము బూజించుట యనగా సంతృప్తి కావించుట యని తాత్పర్యము కనుకను జంతు హింస యెతమూత్రమును జేయక కేవలము పాయసము పండ్లు మాత్రము సర్పించి విష్ణుదేవుని యజించవలయును యజ్ఞార్థమై జంతు హింస చేయు మనుష్యులకు ఘోరసరకము తప్పదని నునుస్మృతి శాసించుటచేతను మర్త్యులు స్వర్గసౌఖ్యముం దమకు యజ్ఞమమ నేడచోదిత కర్మమును జేసికొనుటకై నిధింపఁబడుచున్నారు. “దేవా యజ్ఞ మతస్వస్త, రాక్షసానై యజ్ఞమకుర్వస్త, యజ్ఞేన యజ్ఞమయ జస్తదేవాః” ఈ మొదలుగా సనేక మంత్రములచే సశరీరులగు మర్త్యులుగాని యశరీరులుం గానురూపులగు దేవానురూపిగాని తమ సౌఖ్యమును దాము కష్టపడి చోదనా లక్షణముగు ధర్మకర్మము నాచరించి యపూర్వముగు స్వర్గసౌఖ్యముం బొందవలయునుగాని యజ్ఞకర్మముం బురుషప్రయత్నముచే నాచరింపని సోమరిపోతు జీవు లకు దైవము స్వర్గసౌఖ్యము దైవంతః గలుగఁజేయదు. “ఉద్యమే నవినారాజన్న సిద్ధ్యన్తి మనోరథాః” అను నీతివాక్యము చేతను లొక క్షణము సంపాదించుకొనుటకై పురుషప్రయత్న మంతగా ముఖ్యము కాదుగాని పరమార్థమును సంపాదించుకొనుటకై మనుష్యుల పురుష ప్రయత్న మత్యవశ్యకము. పురుషప్రయత్నము లేక పరమార్థము సిద్ధింపనే సిద్ధింపదు. పరమార్థమే దైవస్వరూపము కనుక బరమార్థ స్వర్గసౌఖ్యము కేవల పురుషప్రయత్నైక సాధ్యమేయని శంకరాచార్యవచనముం బట్టియును “దైవం హిమూలమితీతాపురుషా నదన్తి” అని కష్టపడకయే నిత్యస్వర్గసౌఖ్యము పొందనాసించు సోమరి పోతులు దైవమే స్వర్గసౌఖ్యము దమ కిచ్చు మూలమని యవివేక ఘుగాఁ బల్కుచున్నారను పండితోక్తిం బట్టియుం గోర్కి కలజీవులు

తమ కోరిన పదార్థము స్వమకూర్చుకొనుటకై పురుషప్రయత్నము చేసికొనుచుంట సర్వలోక ప్రత్యక్షానుభవ మగుట చేతను స్వర్గసౌఖ్య దాయక దేవతారాధనమును విధ్యుక్త వేదచోదిత ధర్మముచేతఁ దిక్షరణశుద్ధిగా మర్చు లాచరించి కృతార్థులు కావలయు న్నావల యును. “సర్వేజనాః సుఖినోభవన్తు” అని సంతతము న్నోరుచుంట మానసయజ్ఞకర్మము. సర్వజనరంజకముగాఁ బల్కుట వాగ్యజ్ఞ కర్మము. తన తోడిపాటి ప్రాణుల కందఱికి నాహార విహార నిద్రా సౌఖ్యము న్నలిగించుటకై పాటుపడుచుంట శరీర యజ్ఞకర్మము, “కర్మణా యంశుభిప్రేతి స సంప్రదానమ్, విప్రాయగాం దదాతి” అనుట చేత సత్పాత్రము యజ్ఞ మనఁదగినది. “సతాం కేనాపి (యత్నేన) కార్యేణ లోకస్యారాధనం వ్రతమ్” అను మహాకవి వాక్యానుసారముగా లోకోపకారక మగు మనోవాక్కాయకర్మము నాచరించుట మర్త్యులకు విధ్యుక్తధర్మము.

“రూపగ్ం రూపం ప్రతిరూపమ్” అన్నట్లు నా బ్రహ్మము యొక్క యాద్యప్రతిబింబము “అగ్నిమిత్రే” యను ఋగాదిత్ర యీవిద్యావాక్కులు శబ్దమున కకారాది ప్రాణములుగాని కకారాది వ్యంజనములుగాని యర్థదాయకములు కానేకావు. షడ్జాది సప్తస్వ రాత్మకో దత్తాను దాత్తస్వరితోచ్ఛరణ విధియే యభీష్టార్థసిద్ధి దాయకము వేదవాక్చరీరమునకుం జైతస్యమయిప్రవ ర్తిల్లుచున్నది. “యథేంద్రశత్రుః స్వరతోఽపరాధాత్” అనుటచేత “ఇంద్రశత్రుః” అనుపదమునందలి “ఇంద్రశత్రుః” అనునాల్పక్షరములు విధ్యుక్త షడ్జాది స్వరములచే నుచ్చరింపఁబడకున్నయెడల నా “ఇంద్రశత్రుః” అనుపదము నిరర్థక మగుటయేగాక ప్రత్యవాయజనకమున్నాడంగాక మానదు మానదు. కాబట్టి షడ్జాది సప్తస్వరజ్ఞానము లేని మనుష్యుడు తాఁజెడుటయేగాక లోకులకుఁగూడ నపకారియై మాటల

స్వయంపర్యకమానఁడు “సంగీత సాహిత్య రసానభిజ్ఞః సాక్షాత్పశుః పుచ్చవిషాణ శూన్యః” అనువాక్యమునందలి పశుశబ్దమునకుఁ గూర జంతువని యర్థముగనుక జననీజనక సరూపములగు శ్రుతిలయలను గనిపెట్టని దుష్టు పితృనిరోధియై యుభయలోక భ్రష్టుగుచున్నాఁడు. తలిదండ్రులస్థని పెట్టువాఁడు లోకసమ్మతుఁడై నట్లు శ్రుతిలయానుసార ముగాఁబల్కు పండితుండు సకలలోక రంజకుఁడై యిహపరసౌఖ్య ముం జూఱిగొనుచు, ఎవ్వనిపల్కు సకల జనరంజనము కావించునో యట్టి పల్కు శ్రుతిలయానుసారమని సిద్ధాంతీకరింపక తీరదు కావున లోకరంజకమగు వాక్కేవేదము. జనరంజకముగాని శబ్దమెటువంటి యక్షరములతో నుండినను మతెంత ప్రాచీనమైనను వేదమంత్రసం జ్ఞకుఁడగుదు. తనతోడిపాటి జనులను రంజింపఁజేయనేరని కూళ మర్యుఁడు దేవతల నెట్లు రంజింపఁ జేయఁగలఁడు.

“అఋణశ్శుచిః బ్రహ్మచర్యేణ ఋషిభ్యః ప్రజయాపితృభ్యః ఇజ్ఞయా దేవేభ్యః” అని సుస్వరోచ్ఛారణముచేత ఋషులను ప్రేమానురాగములచేత దనతోడిపాటి జనులను భక్తిచేత దేవత లను సంతృప్తిచేసినయెడల నే మువ్వురు తన పరమార్థ సాధన దేహ ధారణమునకుఁగారణ భూతులో యట్టి పితృషిదేవతల ఋణము తీర్చినవాఁడగును. కాఁబట్టి మర్యుఁడు కేవల పురుషప్రయత్నము చేతనే త్రికరణశుద్ధిగా సకల జనరంజనమను యజ్ఞము నిర్విధిగా నాచ రింపవలయును. అవిద్యాబద్ధుఁడై సంసరించుచున్న జీవుఁడు విభ్రాంత మనస్సునందు స్వప్నజాగ్రద్దశలం దద్దమునఁ బర్యవ్రాజింపఁబట్టుచుండ మున కరాంగులి చాటున సూర్యబింబము మరుగుపడిన తీరున జగ ద్రూపమున వివర్తించుచున్న యాత్మను గనుగొనుచున్నాఁడు. అద్ద కుందలి కొండయు చేతిచాటున సూర్యబింబము మరుగుపడుటయు స్వప్నజాగ్రద్దశలందు జగద్రూపమున వివర్తమగు నాత్మయు యథా

ధముగా సస్తితామాత్రములై యున్నప్పటికి మృత్తునిత్యమును సత్యమునై యున్నప్పటికిని మృద్వికారమగు ఘటాకారము మాత్రము గృత్రమమనః కల్పితమయినట్లు రజ్జువివర్త రూపమగు పామువలె బ్రాంతికల్పితాకారముగాని వాస్తవముకాదు. “మాయామాత్రమిదం విశ్వమద్వైతం పరమార్థతః-మృదేవసత్యం-అహంబ్రహ్మ... తత్త్వమసిశ్వేతకేతో-ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ” స్వస్వరూపజ్ఞానము జీవునకు నిత్యము ప్రత్యక్షానుభూతమగు చున్నప్పటి కనిర్వచనీయ మాయాబద్ధుడగుట చేతఁ దనచేతిచాటున సూర్యుడు మరుగుపడినాఁడనియు-నాకసము నల్లరంగుకలదనియుఁ జీకటినిడలు పొడవుగా పొట్టిగాఁ బెఱుగుచుం దఱుగుచుం బాఱుచున్నవనియు స్వప్నజగమాదశయందు యథార్థమనుకొన్నట్లు “సాక్షిచేతాః కేవలో నిర్గుణశ్చ” అని నిత్యనిర్గుణాత్మ స్వరూపముం దెలిసియుం దెలియక నిత్యశుద్ధ బుద్ధముక్త స్వరూపుడయ్యును సుఖదుఃఖాత్మక బద్ధునివలె సహజముగా నటించుచున్నాఁడు. సత్త్వరజస్తమో గుణాత్మకుడై సృష్టిసితిలయములను జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిదశ లనుభవించుచుబ్రహ్మవిష్ణు శివాఖ్యలం బరగుచు విశ్వ త్రైజన ప్రాజ్ఞ సంజ్ఞలస్వహించి యనాద్య విద్యాబద్ధుడై “ఏకః స్వాదు పిష్పలమత్రి” అనునట్లు విభ్రాంతుడై సంసరించుచుండియు “అన్యోఽనన్యన్నభిచాకశీతి” అనునట్లు తురీయసంజ్ఞ నిర్గుణుడై విద్యోపాధి నొక్కయాత్ముడై కైవల్యానందమందుచు సహజలీలచేఁ దనకుఁదా వేతై భోజ్యమును భోక్తయున్ దృశ్యమును దృక్కును బద్ధుఁడును ముక్తుఁడునాదేయై శృంగారాది నవరసా స్వాదమొనర్చుచు నాటాడుకొనుచున్నాఁడు; అద్దమునఁదోచు కొండవాస్తవమయ్యును వాస్తవముగా గ్రహింపఁబడనిచందమున జగద్రూపమున వివర్తించు నాత్మవాస్తవమయ్యును వాస్తవముగా స్వస్వరూపమును రసపరపశుడగు వేనగానివలె

గ్రహింపనొల్లక సంసార రంగమున నటించున్నది. “సచబంధోవా ముక్తిరిత్యేషా పరమామతిః” అనునట్లు కొండయద్దమం దిమడలేదు. సూర్యుడు చేతిచాటున ఎరుగుపడలేదు, ఆత్మనుకు సంసారము లేనేలేదు. ఆత్మనుకు బ్రవృత్తి నిష్పత్తులు సహజలీలలు, ప్రవృత్తి చేతఁ దనకుఁ దావేతై సంసరించుచు నివృత్తి స్వభావముచేతఁ దన కంటె నొండుగనక కేవలుఁడగుచు “లేలాః శీవ ధ్యాయతీవ” అను నట్లు తనకుఁ దాబద్ధుడైనట్లు ముక్తుడైనట్లు పసిపాపవలె నాటాడు కొనుచున్నాఁడు. కాబట్టి “ఆత్మైవేదగ్ం సర్వమ్” అనువిధమున రాముండుకాని పదార్థ మింకెదియున్నేదు లేదు లేదు.

పరాపశ్యంతీ మధ్యమా వైఖరులు

“రమ క్షీడాయామ్” అనునట్లు సమస్తజగమును జతుర్విధాభి సయాత్మకమగు నాట్యమే, “తస్మాద్విద్వానీవ సృత్యేత్” అను విధి ప్రకార మహంకార మమకారము లున్నట్లు తనకంటె వేతేలోక మున్నట్లు లీలకై భావించుకొని యాటాడుకొనుట నిక్కముగా విద్వాంసుని లక్షణము. ఆటయే యాట యాయాట కొక పద్ధతి కలదు “లేడికి లేచినదే ప్రయాణ ముహూర్తము” అన్నట్లు “యోగరతోవా భోగరతోవా సంగరతోవా సంగవిహీనః యస్య బ్రహ్మణిరమతే చిత్తం నందతినందతి నందత్యేవ” అనునట్టి విశ్వ మంతయు న్నాట్యరంగము కావించుకొని యాటాడుకొనుచున్న యాత్మరామున కా దేయహేయములు విధినిషేధములు న్లేనేలేవు. సాహిత్యముమొదలిన దనుకనేకదా యక్షరాభ్యాసము గుణితము న్నావ్యవృత్తమును శాస్త్రశిక్షయుం గాహాయన, ఉత్తీర్ణ డయిన వాఁడు మఱల నోన్నమాల బుగ్గి యంటించుకొనునా? “వాసుదేవః సర్వమితి న మహాత్మా నుదుర్లభః, సపునరావర్తతే, బ్రహ్మ విద్రభ

మైవ భవతి” అను చందమున యధార్థ మెఱిగిసెమ్మట నెఱుంగ నట్లు నటించుట యదొక యానందలీలాక్రీడగాని సుఖదుఃఖాత్మక సంసారబంధము కానేకాదు. సరియే, సాహిత్యము కుదిరినవాఁడెవ్వఁడైన సంసారాక్షరాభ్యాస మొనర్చు చున్నాఁడా యని ప్రశ్నించిన యెడ సాహిత్యాంకుర మున్నవానికే యక్షరాభ్యాసము చేసినకొలంది నా సాహిత్యపాండిత్యము కొనసాగుచు బ్రహ్మవిదుఁడు విద్యత్తరుఁడు విద్యద్వరేణ్యుఁడు నగుచు సంసార మంటియంట కాటాడుకొను నేర్పరి యగు విద్వాంసుఁ డగుచున్నాఁడు. సంపూర్ణ విద్వాంసుఁడు శివుఁడొకడే, సచ్చిదానందలక్షణుఁడై ప్రకాశించుచున్నాఁడు. సదియే యహంకార మమకారాత్మకమై సంకల్పప్రవృత్తితో దేహస్మృతి యున్నంతవఱకు సంసార వ్యవహారము తప్పదు. మఱీ సంసార వ్యవహారముచేత! నే పురుషప్రయత్నముచేత “క్షణశః కణశఃశ్చైవ విద్యామర్థంచ సాధయేత్” అను రీతిని మనుష్యుఁడు తన తోడిపాటి వారితోఁబొంది పొనఁగి మైత్రితో నుండఁగల నేర్పును మఱియుం దన నిద్రాహార విహారసౌఖ్యమును సంపాదించు కొనక తీరదుగా! అన్నివిధములచేత నిహలోక సౌఖ్య మున్న వానికే పరలోకసౌఖ్యము కూడ లంభించును, ఇహలోకమునఁ దిన్నఁబడనివాఁడు పరలోకమునఁ దిన్నఁబడఁడు తిన్నఁబడఁడు, కాఁబట్టి మనుష్యుఁ డీ యాప్తవాక్య రూపములగు వేదశాస్త్రముల స్తురుముఖముగాఁదెలిసికొని “విద్యవలని ఫలము వినయము” అను రీతిని వినయముతోఁ దనతోడిపాటి జనుల యనుగ్రహమును సంపాదించుకొని యిహపరములం దరింపఁగలిగిన పరమభాగవతుఁడై తన జన్మమును సార్థక మొనర్చుకొనవలయును.

“తత్సప్తస్త్వై తదేవానుప్రవిశ్య” భగవంతుఁ డీజగము సహజ లీలచేత నృజించి జగమంతటను “అంతఃపూర్ణం బహిఃపూర్ణం మధ్యం పూర్ణం సమస్తతః” దా నిండుకొని “ప్రయోజన మనుద్దిశ్య సమం ధోఽపి ప్రవర్తతే” అను తీరున సర్వశక్తి సర్వజ్ఞుఁ డౌట చేత నా

నారాయణుఁ డఖిలవస్తువులను సకల లోకోపకారముకొఱకై యుపయోగపడునట్లు సృజించెను. ఈజగమునం దనుపయోగమై వ్యర్థముగా నేపదార్థమైనను సృజింపబడలేదు. ఆ భగవంతుఁడు సర్వచరాచరములం దుండి “లోక సావ్యాద్యవేక్షణాత్” అను తీరున బెద్దయై తెన్ను మప్పచుఁ బిన్నయై కర్తవ్యా కర్తవ్యముల నేర్చుకొనుచున్నాఁడు. ముందున్న గొఱ్ఱయే తెన్నున నడుచునో వెనుకనున్నదికూడ యట్లే వెంబడించును. సహవాసముం బట్టి సహజముగా ననాదిగాఁ జతుర్విధాభినయవిశేషములం బెద్దలు పిన్నలకుం దెన్ను మప్పరీతి వేదశాస్త్రములు బ్రవర్తిల్లుచున్నవి. దేవుఁడు వాన కురిపించుచున్నాఁడు. మఱి యానీటి న్నాడిపంట లకును స్నానపానములకు నెట్లుపయోగించుకొనవలయునో వర్తమాన భవిష్యత్కాలోపయోగముగా నెట్లు నిర్వచనీకొనవలయునో పెద్దల సహవాసమునఁ బిన్న లనాదిగా నేర్చుకొనుచున్నారు. కాని విష్ణు మాయాబద్ధులై సంసరించు జీవులు కాలానుక్రమముగాఁ బ్రమాదమున దారితప్పి యేవస్తువు నెట్లుపయోగించుకొనవలెనో తెలియక రుజాజరావళు లాటచేతను బుద్ధిపొరపాటుచేతను బెద్దల సహవాసము దైవవశమున లభించకుంటచేతను జననమరణ సుఖదుఃఖ పరవశులై యెడతెగని యపార సంసారసముద్రమునఁ దాపత్రయోగిని సంతపులయి యరివడ్వర్గ రుంఝానిలముచే నెగురఁగొట్టఁబడి నిల్కడ లేకుంటచేతను భ్రాంతులై విపరీతదృష్టులై పెద్దల బోధ నైవియనేరక వేదశాస్త్రముల స్మరిగా నన్వయించుకొనఁజాల కహంకార మనుకార మదోస్తృతులై కృత ప్రేతా ద్వాపర కలియుగములు రానురాను చిదపకాలమున జాతినీతుల న్వావివరుసలం బిన్న పెద్ద తారతమ్యముం గడింపక కేవల స్వార్థపరులై జ్ఞానలవదుర్విదగులై పండితమానులై

క్రూరులై తమ తోడిపాటి జనులం బాధించి తాము సుఖపడ
దలంచుచుం గ్రిందుమిదు లెఱుంగక ధనాశచేత దంభవేషములతో
లోకమంచకులై భూతద్రోహులై జంతు హింసాపరాయణులై కలి
కాలమున శనిగ్రహవశులై పెద్దల మర్యాదం బాడుచేసి తమ తోడి
పాటివారలం జెఱచి తా ముభయలోకభ్రష్టు లగుచున్నారు.

కృతయుగమున జనులకుఁ జెక్కు చెదరక నిల్కడగా ధర్మ
బుద్ధి స్వర్గమునుట్టినంతవరకుం బెరిగి త్రేత ద్వాపరయుగములం
దగ్గుచుం గలియుగమున నడుగంటినది, తనతోడి వారితోఁ బ్రేమాను
రాగములం బొత్తుగలిగి తన జీవితమును మనుష్యుఁడు కొనసాగించు
కొనఁగలిగిన సమయము కృతయుగము “స్వయం తీర్ణాః పరాం స్తార
యన్తి” అను తీరున సంసారజలధినుండి తనతోపాటు తనతోడి
పాటి జనుల నొడ్డెక్కించిన బుద్ధిమంతుఁడు మనుష్యులం బరమగురుఁడు
మఱి యొరులఁ జెఱచి తాఁ జెడువాఁడు శనిగొట్టు, గ్రహములందు
గురునివంటి శుభుఁడు శనివంటి పాపియు న్లేడుగా! పరోపకారపరా
యణుఁ డగు మనుష్యుఁడు స్వర్గమేలించు గురుఁడు. తనతోడిపాటి
జనులన్ హింసపెట్టు దుష్టు సరకమునఁ ద్రోయుశని. గురునివలె సర్వ
లోక శుభదాయకుఁడు కావలసినదనియు శనివలెఁ గూశ కాకూడ
దనియు తప్పదారి తప్పించి మంచిమార్గమున నడిపించుచు జతు
ర్విధాభినయ విశేషాత్మకములై యనాదులై యపారుషేయములై
సకల వేదశాస్త్ర పురాణేతిహాసములు దైవ స్వరూపములయి ప్రవ
ర్తిల్లుచున్నవి.

సచ్చిదానందలక్షణమగు నాదబ్రహ్మము పాంచభౌతిక జగ
ద్రూపమున వివర్తమైనయది. కాబట్టి రజ్జువునందలి వివర్తరూప
మగుసర్పమువలె నాదబ్రహ్మమందునివృత్తమగుచతుర్విధాభినయాత్మక
పాంచభౌతికజగమంతయును మిథ్యారూపమై యెండమావులయందలి

నీటివలె స్వప్న ప్రపంచమురీతి హుళక్కిగాని వాస్తవ మెంతమాత్రము
 న్గానేకాదు, ప్రతిబింబము యథార్థవస్తువు కాకున్నను వాస్తవబింబము
 నెఱిగించు సాధనము గనుక మిథ్యాభూతమైనప్పటికిం బాంచభౌతిక
 జగత్సృష్టి నిష్ప్రయోజనము కాక నిక్కముగా స్వప్రయోజనమై తాకిక
 త్రేతాగ్నిహోమపూర్వపారతాకిక స్వర్గసాధనమైనట్లు “శరీర
 మాద్యం ఖలు ధర్మసాధనమ్” అను రీతిని మర్త్యజీవితము పరమార్థ
 సాధనమైనట్లు వాచికాంగికాహార సాత్త్వికాభినయాత్మకమై తాకిక
 వ్యవహారమయ్యమై పరమార్థసాధనమై బ్రహ్మానందఫలక మగు
 చున్నది. వాచికాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయములు “యస్యభాసా
 విశ్వవిదం విభాతి” యనురీతిని సచ్చిదానంద లక్షణమగు నాదబ్రహ్మము
 తేజముచేత నామరూపాత్మక ప్రపంచముగాఁ దోచుచున్నది, “అహ
 మన్న మహమన్నాదః అనునట్లు “కర్తాభోక్తాజనార్దనః” అనుతీరునఁ
 జతుర్విధాభినయ స్వరూపమును జతుర్విధాభినయ ప్రయోక్తయును
 మఱియుం జతుర్విధాభినయరసికుఁడును నిక్కముగా వాసుదేవపరబ్ర
 హ్మ మొక్కటియే, ద్రష్టృదృశ్యశృణ్వములును సత్త్వరజస్తమోగుణము
 లును జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థలును భూతభవిష్యద్వర్తమానకాల
 ములును స్వర్గనిర్వృత్యాతాశములును స్పృహసితినాశములును నాదబిందు
 లిళలును ద్రేతాగ్నులును వేయేల ముల్లోకములును సకలేంద్రియ
 దృష్టములు మఱి యింద్రియాతీత పదార్థములన్నియును “పురుష ఏ
 వేదగం సర్వమ్” అనునట్లు “ఏకోనారాయణః పరః” అను విధమున
 దేవునికన్న వితర వస్తువెదియు న్లేనేలేదు. నేనకుఁడును నేవ్యుఁ
 ఁడును బద్ధుఁడును ముక్తుఁడును దేవుఁడే మఱి యా పరమాత్ముఁడు
 దప్ప మఱి యే పదార్థమును లేదు. ఇట్లేఁగింప యోగి పరావశ్యస్త్రీ
 మధ్యమాశబ్దకేత్రస్యోయాత్మానందమున సలరారును. నాదబ్రహ్మ
 మునకుఁ బరయను శబ్దము బర్హాశబ్దమునకుఁ బశ్యంతిగనగు బశ్యస్త్రీ
 శబ్దమునకు మధ్యమయను శబ్దమును మధ్యమా శబ్దమునకు తైఖరి

యనంబడు కంఠధ్వనియుం గ్రమముగాఁ బ్రతిబింబములు, స్వయం ప్రకాశమగు నాదబ్రహ్మమే యీ చతుర్విధాభినయాత్మక సకల జగత్తుగా రజ్జువునందు నర్చము భాతిభావనమగుచున్నది. ఈ యధ్యా రోపాపవాద సిద్ధాంతాద్వైతమత మొకటియే నిశ్చయముగాఁ బర మార్థసత్యము సత్యము. నాదబ్రహ్మముయొక్క వికారము కేవలధ్వని. కేవలధ్వనియొక్క వికారమువర్ణాత్మకధ్వని. వైఖరీవిశేషవేత్త మనుష్య గంధర్వుడు. మఱియును మధ్యమాపశ్యన్తి పరాశబ్దతత్వవేత్త దేవ గంధర్వుడు “బ్రహ్మవిద్రుప్తయైవ భవతి” అను తీరున నాదబ్రహ్మ వేత్త నాదబ్రహ్మగంధర్వుడే యనఁగా సంగీతజ్ఞుడగు మనుష్యుడు మూర్తి భవించిన బ్రహ్మమని సిద్ధాంతీకరింపక తీరదు.

“శబ్దసంప్రయోగాత్” అను పూర్వమిమాంసాశాస్త్రీను సారముగా శబ్దమనఁగా వేదమని యర్థము. “అనంతానై వేదాః” అనుటచేత శబ్దము అనంతవిధములు “ధాతూనా మనేకార్థత్వా దవ్య యానామనేకార్థత్వాత్” అనుటచేత ననంత సంఖ్యాకములయిన శబ్దములందుఁ బ్రతిశబ్దమున కనేకార్థములు కలవు. “యథా నామ తథా గుణాః” రూపమేవాస్య మహిమానం వ్యాచప్తే” అను ప్రాచీ నోక్తులం బట్టి చతుర్విధాభినయస్వరూపక నామరూపములచేత జగ ద్రూపమున విన రితియైన యతీంద్రియకాతణాత్మక నాదబ్రహ్మ తత్త్వమును బ్రత్యక్షకార్యాత్మక జగత్తుంబట్టి యనుమాన ప్రమాణము చేత నర్చజ్ఞులయిన మునులు తెలిసికొని వేదశాస్త్రము, ములన్ లోకోపకారముకై కించిజ్ఞులగు శాఖరచనుష్యులకుబోధించి యుభయ లోకముల న్నిష్కారణ ప్రేమచేత దరింపఁజేయుచున్నారు. శ్రవణేంద్రియ విదితమైనదెల్ల నామము, చక్షుర్ధ్రాణ జిహ్వోత్పక్వేదితము లయిన పదార్థములన్నియును రూపము నామరూప ప్రవర్తకము మనోరూపక శరీరస్మృతి-ఉస్మృతికే మాయ యనియుం బ్రధాన

మనియు నవిద్యయనియుం బ్రకృతి యనియును భగవద్గీతయనియును సహజగుణ మనియుం బర్యాయపదములు. కేవల ధ్వన్యాత్మక శబ్దముయొక్క వికారము వర్ణాత్మకశబ్దము. నైఖరి యనంబడిన కంఠ ధ్వని నాదబ్రహ్మముయొక్క- తుట్టతుది ప్రతిబింబము. మఱియు నా నాదబ్రహ్మముయొక్క తుట్టతుది యాకారప్రతిబింబములు స్వర్గరూప రసగంధములు. ఇంద్రియదృష్టములగు శబ్దస్వర్గరూప రస గంధములను సనిత్య జగత్కార్యములంబట్టి యతీంద్రియ నిత్యజగత్కారణమగు నాదబ్రహ్మ నును మానముచే మునులు తెలిసికొని లోకోపకారమునకై వేదశాస్త్రముఖములం బ్రచురించుచున్నారు.

నాదబ్రహ్మము - మానవప్రవర్తన

షడ్జాది సప్తస్వరముల శ్రుతులు హెచ్చుతగ్గు స్థాయిలంబట్టి కోమలములయ్యు దీప్తములయ్యుం రెండు తెటగులగుటచేతం బదు నాల్గు శ్రుతులని నారదుండును షడ్జమధ్యమ పంచమములు ప్రతిస్వరము న్నాల్గువిధము లగుటచేతను నిషాదగాంధారములు రెండేసి యగుట చేత నాల్గును ఋషభధైవతములు మూడేసి శ్రుతులగుటచేత నాల్గును మొత్తముపై $12+4+6=22$ ఇగువనిరెండు శ్రుతులని భరతముని యను ఒక్కొక్కవిధమై షడ్జపంచమ స్వరములు రెండు శ్రుతులు ఋషభధైవత గాంధార నిషాదములు నాల్గు ప్రతిస్వరమును మూడేసి విధములై పన్నెండును మధ్యమము రెండై రెండువిధము లగుటచేతను మొత్తముపై దేశీయస్వరములు $2+12+2=16$ పదాలు విధములయి దేశీసంగీతమున వాడబడుచున్నవని యాధునికమతమును జగము లోని చేతనాచేతనముల న్నలిగెడు నానావిధ ధ్వనులు శ్రుతిభేదములే కనుక శ్రుతు లనంత సంఖ్యాకమునియుం గొందఱి మతమునై శ్రుతుల స్థూర్పి వివిధాభిప్రాయము లున్నవి. “అసంతాపై వేదాః”

అనుటచేతను వేదముల సనుసరించి “ధాతాయథాపూర్వ మకల్పయత్, యథాలోక స్తథా వేదః” అను వచనములం బట్టి స్వరస్థానకాల ప్రయత్న విశేషములన్నలుగు శబ్దమునకు వేదమందుఁగానిలోకమందుఁగాని మతభేదముండుటచేత నొక నియమ మెద్దియు నేర్పర్చ వీలు లేదు. దేశకాలపాత్రానుసారముగా నాయా జనులకు రంజకమైన నామరూపములు దేశీసంగీతము, దేవతాప్రీతికై ప్రయోగింపఁబడు నామరూపములు మార్గిసంగీతమనియును వాడంబడుచున్నవి, దైవ శక్తిచేత ప్రయుక్తములయిన నామరూపములు వైదికములు మార్గి సంగీతము, జనరంజకములుగాఁ బ్రయోగింపఁబడు నామరూపములు తాకికములు దేశీసంగీతము. మార్గిసంగీతమున కెద్దియో యొక నియమముననుసరించుట స్వభావము. దేశకాల పాత్రోచిత రంజనము కావించుటకన్న దేశీసంగీతమున మతే నియమమైన నవసరములేదు. మానినది మందు బ్రతికిన దూరు-జనరంజకమైనది సంగీతము. వేద శాస్త్రపద్ధతు లెఱిగి లోకులు చతుర్విధాభిసయము లొనర్చ నెంత మాత్రముస్సమర్థులు కారుగాని లోకులు వ్యవహరించు చతుర్విధాభిసయాత్మక నామరూపములన్నియును వేదశాస్త్ర పద్ధతుల సనుసరించియే ప్రవర్తిల్లక తీరదు. జగత్కార్యమంతయును మిథ్యయు సనిత్యమైనప్పటికి నిత్యమునువాస్తవమైన దివ్యకారణమునఁబ్రవర్తిల్లక తీరునా? వర్ణాత్మకమైన సంస్కృతాప్రభంశభాషాశబ్దమునకు బ్రయోజనము ప్రాణులు తమతమ యూహలం బరస్పరము తెలిసికొనుట యుం దెలుపుటయునైనట్లు శ్రుతి లయాత్మక పక్షాది స్వరముల ప్రయోజనము ప్రాణులు పరస్పరము రంజిల్లి రంజింపఁజేయుటయే.

వేదశాస్త్రములంబట్టి యనాదిసంప్రదాయసిద్ధనియమము గాను దేవతాప్రీతికై ప్రకటింపఁబడు నామరూపములు వైదికములు. దేశకాల పాత్రోచితముగాఁ గేవల జనరంజనప్రయోజనమాత్ర

ములై యశ్శేష్ఠముగాఁ బ్రకటింపబడు నామయోగముల తాకికములు. వైదిక సంప్రదాయమెఱిగి దేశికాల పాత్రలో చితముగా నర్హత్యక ధ్వన్యత్యక శబ్దప్రయోగము చేయువాఁడు పండితుఁడు. దేశికాల పాత్రలో చితములయిన వేషభాషలం జనరంజకముగాఁ బ్రయోగింప నేరనివాఁడు పామరుఁడు. నియమనామయోగపాత్ర్యక వైదికమార్గి సంగీతముచేత దేవతలను, మఱియ శ్శేష్ఠముగాఁ జూచు నైకకాలపాత్రలో చితముగా తాకిక దేశి సంగీతముచేత మర్త్యులను నిర్లుభయులనూడ వేషభాషల న్వాధీనపర్చుకొనువాఁడే పరిమళభాగవతుఁడు. షడ్జము సగ్ని-ఋషభస్వరమును బహ్మయు-గాంధారిముం జలమ్రండు-మధ్యమ స్వరమును విష్ణువును - పంచమస్వరమును నారదముం ద్వియును- ధైవత నిపాదస్వరముల రెండింటిని చంబులను బాడుచుందురు. షడ్జమునకు బహ్మయు-ఋషభముసగ్నియు-గాంధారిమునకు గోవును- బ్రాహ్మణులకు రాజైన సోముఁడు పంచమధైవత స్వరములకు రెండింటికీ-నిపాదమునకు సూర్యుఁడును - మధ్యమమునకు విష్ణువునధి దేవతలు, షడ్జర్షభగాంధారి మధ్యమ పంచమ ధైవత నిపాదములను గ్రమముగా మయూరము - గోవు-మేఁద-క్రౌంచపక్షి-కోకిల-గుఱ్ఱము-కుంజరమును గ్రమముగాఁ బల్కు పాణులు. మయూరాది శబ్దము లెట్టి యుపాశులుగల జంతువులో మర్త్యు లెఱుంగనేరరు. సామవేదమునకై నియమింపబడిన నస్తస్వరముల నినఁగా షడ్జాది సంజ్ఞలుగల వైదికస్వరముల కెంతమాత్రమును పరిగమపథని సంజ్ఞలుగల తాకికస్వరములతో సంబంధము లేనేలేదు. వైదికసంగీతమునకు తాకికసంగీతమునకు వైదిక వేషభాషలకు మఱి నామయోగపాత్ర్యక చతుర్విధాభినయనములకును తాకిక వేషభాషలకును మఱినామయోగపాత్ర్యక చతుర్విధాభినయనములకును సంబంధము పారిమార్థిక వ్యావహారికములకువలెనత్యాసత్వములకువలె బ్రహ్మజగత్తులకువలెబొత్తుగా

లేనేలేదు. అతీంద్రియములైన పరాపశ్యన్తీ మధ్యమాశబ్దములు వైదికములు వైఖరీశబ్దము లౌకికము. కాబట్టి లౌకిక నామరూపములు కారణములు వైదిక నామరూపములు కారణములు. నెమలి కంతధ్వని వడ్డమును బల్కుననియు నగ్ని వడ్డస్వరమును బాడుననియు వడ్డస్వరమున కధిదేవత బ్రహ్మయనియును వడ్డస్వరము కేంద్రమరవలె నెఱ్ఱగా నుండుననియు “స్వరావై సార్వవైదికాః” అనుటచేతను పరాపశ్యన్తీ మధ్యమాశబ్దముల వ్యక్తధ్వను లతీంద్రియములు వైఖరీ కారణములుం గేవల పారలౌకికములుగాని యైహికములు కానే కావు. వైఖరీసంక్షేపమగు మర్త్యకంతధ్వని కారణరూపమైన నాడము యొక్క ప్రతిబింబమైన మిథ్యాకార్యముగాని వాస్తవము కానేకాదు. కాబట్టి “అగ్నిమీశే పురోహితమ్” అను మొదలగు సమస్త వర్ణాత్మక వేదశబ్దములు దేవతల సంతోషపర్చుటకై శ్రద్ధాభక్తుచేత సనాన్యాచార్యగురు సంప్రదాయసిద్ధము లయిన చతుర్విధాభినయపద్ధతు లెఱయక ప్రయోగింపవలయును. కేవల వర్ణాత్మక లౌకిక శబ్దములను ధ్వన్యాత్మకమగు లౌకికశబ్దమును మంద్రమధ్యతార స్వర భేదముచేత శ్రుతిలయల నైశకాల పాత్రోచితముగా జనరంజకమగు తీరున యభేష్టముగా నవరసాత్మకముగాఁ బ్రయోగించుకొనవచ్చును. వైదికవైఖరీ ప్రయోజనము దేవతలను భక్తిశ్రద్ధలతో సంతోషపర్చుకొని పరమును సాధించుకొనుటయును లౌకికవైఖరీ ప్రయోజనము జనరంజనము కావించుకొని జీవనసౌఖ్యమును సంపాదించుకొనుటయును, లౌకిక చతుర్విధాభివ్యక్తములన్నకలరంజనము కావింపఁజాలిన పండితుఁడు మాత్రమే వైదికసంగీత ప్రయోగదక్షుఁడై దేవతలను సంతోషపర్చి పరమును సాధింపఁగల పరమభాగవతుఁడు కాఁగలఁడు. ఇహమును దరించలేనివాఁడు పరమునెంత మాత్రమును సాధింపనేరఁడు తన తోడిపాటి జనులను ద్వికరణశుద్ధిగా సంతోష

పెట్టజాలని దుష్టజనుడు వేదముల సుచ్చరింపఁగూడదు. వైదికకర్మ లాచరింపఁదగదు. జనకంటకుఁడైనవాఁ డిహపరముల రెండింటికిం జెడకమానఁడు. ప్రతిబింబితముం బట్టి బింబస్థితి స్థనిపెట్టఁగాలిగినట్లు దేవతల పాత్రానుసారముగా సకల జనరంజకముగాఁ గార్యరూపము లయిన మనోవాక్కాయ కర్మములగు నామరూపములం బ్రకటింపఁ గల విద్వాంసుఁడు మాత్రమే కేవల మానిసికములై ధ్యానాత్మకము లయిన కారణాత్మకములగు వైదిక నామరూపముల నేవతలను వశపర్చుకొను పరమభాగవతుఁడు కాఁగలఁడు. అనాదికాలము నుండియును ద్రికరణశుద్ధిగాఁ జతుర్విధాభినయములచేతఁ దన తోడి పాటి జనుల స్సంతోషపర్చిన జనుఁడే వైదిక సంగీత విశేషములగు ధ్యానధారణ సమాధులచేతను సాధనచతుష్టయసంపదలచేతను సకల వస్తుతత్త్వజ్ఞానము చేతను యమాదియోగ విశేషములచేతను “బ్రహ్మ విద్యమైవ భవతి” అనునట్లు కపిలాదిమునులయి యణిమాదిసిద్ధు లంది పరమభాగవతులయి నిత్యకైవల్యానందమున నోలలాడుచుం ధర్మార్థకామమోక్షములను పురుషార్థముల న్నాధించి యిహ పరములం దరించిన మహాత్ములు సకల భూతమయులై పరమ కారుణికులై సకలలోక బాంధవులై వేదశాస్త్రస్వరూపముల స్త్రవ్యా కర్తవ్యములన్ హేయాదేయముల నిత్యానిత్యవస్తుతత్త్వము నిహపర సంతరణమార్గము స్సకలజనులకు స్సంతతము బోధించుచున్నారు. దేశకాల పాత్రోచితముగాఁ జతుర్విధాభినయములం బ్రయోగించి జనరంజనము కావింపఁజాలినవానికే వేదశాస్త్రములు బోధపడును గాని జనరంజనము కావింపఁజాలనివాఁడు నిక్కముగా విద్వాంసుఁడు కానేకాఁడు. క్రజారంజకమగు నడతకన్న నేర్చుకొనఁదగిన విద్య యింకెద్దియు న్గానేకాదు. జనరంజకుఁడుకానివాని విద్య గ్రుడ్డికంటి కిడిన కాలుకవలె వ్యర్థమగుటయేగాక హాస్యాస్పదమును మోస

కారియుం గూడనయి యట్టి ధూర్తు నిహపరభ్రష్టుఁ గావింపక
మానమ. విద్యుఁడు దగినలక్షణము సకలజనరంజక మగుట మాత్రమే.
కేవల ధ్వనిని దేశకాలపాత్రోచితముగా సకలజనరంజకమగు తీరున
శ్రోత్రియుల యథేష్టనియమముతో యథేష్టోదాత్తానుదా త్రమూద్ర
మధ్యతారస్థాయిలతోఁ జవులుట్టుతీరున వర్ణాత్మక శబ్దార్థముల న్వేల్ల
డించుచు నాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయములం బ్రకటించు విద్వాం
సుఁడు క్రమక్రమముగా సర్వలోకరంజకుఁడై యాత్మానందముతో
సర్వభూతమయ్యుండై నిత్యసంతోషుండై యానందమయకోశమాత్రావ
శిష్టుఁడై పరమభాగవతుఁడై కపిలాచిపరమమునులవలెం గృతార్థుఁడై
తాఁదరించి యెరులం దరింపజేయుఁగలఁడు.

నిత్యాపేక్షయ కారణాత్మక వేదనాద్రవ్యహ్యముయొక్క
ప్రతిబింబముగాని యీ జగమంతయును వాస్తవము కానేకాదు.
మఱియును “అశరీరమాస్మి” అనుటచేత మిథ్యాభూత మగు పాంచ
భాతక దేహానంబంధమగు కోర్కె యెట్టియున్నేని బ్రహ్మస్థితిసందుటయే
పరమపురుషార్థము గనుక నట్టి పరమభాగవతపదవి కెక్కించు మెట్టు
సకలలోకరంజకమగు నడత, అట్టి జనరంజకమగు నడతను ద్వికరణ
శుద్ధిగా జనరంజకముగా మనోవాక్కాయ కర్మరూపక నామ
యాపాత్మిక వాచికాంగికాహార్యసాత్త్వికాభినయములం బొరుషమునఁ
బ్రకటించుచు సకలలోకరంజకముగాఁ దన బ్రతుకు న్నొనసాగించుచుని
సర్వేశ్వరు సహర్షిశముఁ బ్రార్థించు పరమభాగవతులగు విద్వాంసుల
నాశ్రయించి పామరు లిహపరములం దరించవలెం దరించవలెను.
గోడలేక చిత్రరచనము కలుగనేరకుదా! “శ్రుతిః మాతా లయః
పితా” అను విధమున నెదియో యొక యాధార మొక పాదేర్పర్చు
కొని జనరంజకమగు తీరుననొక తెప్ప నానుకొని యీతాడు వాఁడు
ప్రవాహానుసారముగాఁ దన తెప్పం ద్రిప్పకొనుచు నొరులఁ దరింపఁ

జేసి తాండరింపఁగలిగిన స్తైది యో యాప్త వాక్యము నూత్రగాఁ జేసి కొని బ్రాహ్మణాది పంచజనజాతిమర్యాద నెద్దియో యాశ్రయించి తన తోడిపాటి జనుల ప్రేమానురాగముల స్సంపాదించుకొను తీరున నేయెండ కాగొడుగు పట్టుచు దేశకాలపాత్రానుసారముగా నడుచు కొనుచు నుభయలోకములం దరింపఁజేయుమని దై నమను సంతతము నిర్మలాంతరంగభక్తితో వేడుకొనుచు నొరుల సుఖపెట్టి తా సుఖ పడుట మర్త్యవిహిత ధర్మము. జనకటకుండైన దుర్బుద్ధి వేదముంత్రములు పఠించి ముసిండిపండువలె నింపుగాఁ గన్నట్టిసప్పటికి సకల శాస్త్రార్థము చేయఁగలిగినప్పటికి జాతినీతి మర్యాదలం బ్రవర్తించు నేర్పు కలిగినప్పటికి నూరునోము లొక అంకుతో సరియన్న స్తైర్షి నిష్ఠలు తాల్చినప్పటి కుభయలోక భ్రష్టుఁడు కాకమానఁడు మానఁడు. “సర్వేజనాః సుఖినోభవంతు” అనుకోర్కెతోఁ ద్రికరణ శుద్ధిగా బ్రతుకువాఁడు మాత్రమే నిజముగా మనుష్యుఁడు గాని స్వాశైశ్వర్యములకుండైన లోకకంటకుఁడు “బుద్ధిభంజాద్విసశ్యతి” అనుభగవద్వాక్యానుసారముగా సకల వేదశాస్త్ర పండితుఁడుగా నీలోకోత్తర బలశాలిగానీ చక్రవర్తిగానీ మతేయైహిక విభవములందనీ యెన్నాళ్లు బ్రతుకనీ సకలలోక గర్హితుఁడై వెట్టికక్కవలె నొరుల బాధించి యొరులచే బాధింపఁబడక తీరదు తీరదు.

“వస్త్రీణవపుషావాచా” అనుతీరుసఁ దనతోడిపాటివారికిరంజక మగు విధమునఁ దొడవులు దాల్చవలెను. దేహమును బాగుపర్చు కొనవలయును. త్రికరణశుద్ధిగాఁ బ్రవర్తించవలయును. “అస్వర్గ్యం లోక విద్విషంధర్మమపినాచరేత్, వేగవేదాంగ వేత్తాపి లోకాచారం నలంఘయేత్” అను తీరున శకాదేల పాత్రోచితముగా జనరంజనము చేయఁజాలని మనోవాక్కాయకర్మములు వేదశాస్త్రచోదితధర్మము

లయినప్పటికి స్వతంత్రించి చేయఁగూడదు. సకల వేదశాస్త్రములను దేశకాల పాత్రానుసారముగా సకలజనరంజకముగా మనోవాక్యాయ కర్మముల న్నడిపించిన జనులే యిహపరములం దగిలఁగలరని ముఖ్యాభిప్రాయ మిచ్చుచున్నవి. వడ్డరథ గాంధారమధ్యమ పంచమ ధైవత నిపాదసర్వాయములగు సప్తస్వరములతో నార్చికాది సంజ్ఞలతో నుదాత్రానుదాత్ర స్వరిత ప్రచిత నిఘాతసంజ్ఞలతోను మృదు దీప్తాది శ్రుతి జాతుల స్వైలయు స్వరమండలియంగుళీ వీణాదిన్యాసములతో ఋగ్యజుస్సామవేదపఠన మనాది సంప్రదాయపద్ధతులతో నియమింపఁబడెను. దీప్తాయతా కరుణామృదుమధ్యలను శ్రుతిజాతుల స్వైలయు సప్తస్వరములును ఋగ్యజుర్వేద పఠనమునందును సామవేద గానమునందును జెప్పఁబడిన వడ్డాది సప్తస్వరోచ్ఛారణ పద్ధతులును వేదసంజ్ఞంబరంగు నుప్రిగంత పదరచనా విశేషోచ్ఛారణ పద్ధతులును కేవల పారలౌకికా పూర్వస్వర్గ ప్రాపకకారణము లగుటచేత వేదములకు మాత్రమే శిక్షావ్యాకరణచ్ఛందో నిరుక్త జ్యోతిషకల్పవిధులేర్పడినవిగాని సంస్కృతాప్రభంజాదిభాషలకై దేశకాలపాత్రోచిత రంజక మార్గములు తప్పమఱి నియమాముఖంబనికిరావు.

వేదములయందలి సప్తస్వరాత్మకోదాత్రానుదాత్రస్వరిత ప్రచిత నిఘాత పద్ధతులుగాని యాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయ విశేషనియమములుగాని వ్యావహారిక భాషలకుఁగాని కేవల ధ్వన్యాత్మ శబ్దమునకుఁ గాని యాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయ విశేషములకుఁగాని పనికిరావు. ఏదేశమం దేశకాలమం దెట్టి జనులలో నే యాచారము జనరంజకమగునో యా యాచారానుసారముగా నామరూపాత్మక చతుర్విధాభినయములం బ్రయోగించి యొరుల సుఖపెట్టు నేర్పరి యొరులచే దా నాదరింపఁబఁపటకన్న బ్రతుకునకు నుతి వేతనయమములకర్తరకావు. వైదిక పద్ధతి లోకవ్యవహారమునకుఁ బనికిరాకుండు

టయే గాక జనులకుఁ బరస్పరద్వేష జనకమై కేవలము పరిహాసాస్పదము కాకమానదు. “ఊరికి జోగి వెట్టి జోగికూరు వెట్టి” అను సామెతగా గేవల పారమార్థికములయిన వైదిక సంప్రదాయములై హతాకిక వ్యవహారముల నవలంబింప శక్యముగాదు. సూర్యచింబమును మండలో దాచుకొన నెనరితరము ? వైదికుల మనియు శ్రోత్రియుల మనియు వేదపాఠకుల మనియుఁ గులగోత్రములు కలవారమనియు శ్రౌత స్మార్తక్రియానిష్ఠుల మనియు నీషణత్రయ వశులై సంసరించు ధూర్తజనులు పశుహింసాపరులై స్వార్థక తత్పరులై పరస్పర జనద్వేష ముఖ్య హేతువులై పరులం జెఱచి తాము భయలోక బ్రష్టులగు దుష్టులుగాని నిక్క ముగా శిష్టు లెంతమాత్రము న్నారు. వేద శాస్త్ర విహిత ధర్మాచరణమున కధికారులు సాధన చతుష్టయ సంపన్నులగు మునులు గాని సంసారు లెంతమాత్రము న్నగరు. సంసారుల కన్యోన్య ప్రేమానుగాగములం బుట్టించుకొను విధమున దేశ కాల పాత్రాను సారముగా నడుచుకొనుటకన్న వేతే యిహపరసాధక పద్ధతి మాటలందుఁ గాని పాటలందు గాని పనులందుగాని మతే నడతల యందుఁగాని యే వ్యవహారమందుఁ గాని కూడదు.

నిత్యము లపౌరుషే యము లనంబడు “అగ్నిమితే” అను మొదలగు వైదిక శబ్దముల సుచ్చరించుటలోను వ్యుత్పత్తి యేర్పర్చుటలో నర్థము వివరించుటలోఁ దన్విహిత కర్మాచరణము గూర్చియు మఱి యా వైదిక శబ్దములకుఁ జరణము లేర్పర్చి లయకాలానుసారముగా నడిపించుట విషయమై పౌరుషేయములుగాఁ బ్రవర్తిలు శిక్షావ్యాకరణ నిరుక్త కల్పచ్ఛందో జ్యోతిషములు కూడఁ గేవల వైదికములు గావుననే వేదాంగము లనంబడినవి. కాబట్టి శాస్త్రీయ నియమము లెవ్వియును సంసారులకు వ్యవహార దశయం దేమాత్ర మవలంబ్యములు కారాదు. సన్న్యాసికి గార్హస్థ్య ధర్మ మెట్లు పనికి

రాదో వేదశాస్త్ర వద్ధతులు సంసారమున కట్లు తగదు “మనుష్యావా
 ఈడేన్యాః” వా శబ్దముం బట్టి స్తోత్రమునకుఁ దగినవారు ప్రయు
 లగుట మిక్కిలి న్యాయమేగాని సిక్కుముగా స్తోత్రమున కెంత
 మాత్రము వ్రగని మనుష్యులు కూడ స్తోత్రప్రియులని తేలుచున్నది.
 స్తోత్రమనఁగా స్వాధీనము చేసికొనుటకై సత్పాద ప్రయాచరణము.
 తేని సుగుణము లున్నట్లు పొగడినప్పటికి మనుష్యు లుల్లసిల్లెదరు.
 కాబట్టి మనుష్య ప్రవర్తక మశాస్త్రీయముం బ్రమాదకరమైనప్పటికి
 నేదశాస్త్ర సమ్మతమనియను బొరపాటులేని నడతయని యొక్కం
 డొకనిం గొనియాడనచ్చు డా మనుష్యుఁ డుల్లసిల్లి తనతోడిపాటి
 జనులు తా సుగుణశాలియని పొగడుకీతిగా నకలలోక సమ్మతముగా
 నడుచుకొనుట మనుష్య స్వభావమని తెలిసి న సర్వజ్ఞులగు మనులు
 మనుష్యులం దనాదికాలమునుండియను దేశకాల పాత్రానుసార
 ముగా వివిధజాతి మర్యాదలున్నూ లోకరంజక ప్రవర్తన వద్ధతు
 తేర్పర్చి పిల్లలకుఁ బెద్దలు బాగుకడు తెన్నగకర్చునట్లు వేదవేదాంగా
 ద్యప్రాదశ విద్యలుపదేశించిరి.

సూర్యుఁడు భూగోళము నంటియంటక లోకబాంధవుఁడై
 వెలయునట్లు వేదశాస్త్రములు సంసారల నంటియంట కనాదిగా
 మనుష్యలోకమునద్ధరించుటకై యహపర సంతారక మార్గ భోధ
 కములగు నామరూపాత్మక చతుర్విధాభిషయ విశేషముల సహజ
 ముగా నడిపించుచున్నవి. సూర్యబింబము నీటికుండలోఁ బ్రతిబింబించు
 నట్లు మనుష్యులందు వేదశాస్త్రములం బేర్కొనఁబడిన జాతి నీతులు
 స్ఫటికమందలి జపావువచ్చాచయవలెదోచుచున్నవి. కాని వాస్తవ
 ముగా నీ లోక వ్యవహారము స్వప్న జగమువలె మాయాకల్పితము
 గనక నిత్యులగు జీవాత్ములందు బ్రాహ్మణాది జాతులుశ్రేత స్మార
 క్రియాకలాపము న్నావి ఖరుసలు స్త్రీపురుష విభేదము న్నామరూప

విశేషము లన్నియుం గృతిమములు నిర్భయము న్లాని వాస్తవములుకావు నిశ్చయముగా వేదపురుషాత్మకమగు నాదబ్రహ్మముకన్న సత్యపదార్థము మఱి లేనేలేదు. కావునఁ దనకు లేని భావనాశ్వము బ్రతికున్నను మఱేమయినను దన కేమి కొడువ ? విష్ణుమాయాబద్ధులై జీవులహంకార మమకార విమూఢాత్ములై తమకు లేని గుణములు తమకున్న ట్లారోపించుకొని రాగద్వేషములు స్సఖ దుఃఖములందు చనాదికాలము నుండియు నెడతెగని సంసారతాపత్రయ సంతప్తులగుచుం బరమకారుణికులయిన మునుల యనుగ్రహమునఁ దత్త్వజ్ఞాన బోధితులయి వైరాగ్యమంది “త్రిపాదస్యామృతం దివి” యని పేర్కొనఁబడిన విష్ణుపదమందు లయముం బొంది కైవల్యానంద మందుచున్నారు. “నియమంబుగలచోట నిలుచును సిరులు” అను నీతి చొప్పున జాతి నీతులుకల మనుష్యులు లోకోపకారము చేయఁగలిగి యొరులఁదరించి తాము తరించగల “సహవాసతో దోషగుణాభవంతి సహవాసతః పుణ్యగుణాభవంతి దేశాటనం పండితమిత్ర తాచ వారాంగనా రాజసభాప్రవేశః” అను తీరున సహవాసమునుం బట్టి మంచిచెడ్డలు తప్ప కలవడకతీరదు. కాఁబట్టి తమతోడిపాటి జనుల స్సఖపెట్టి తాము సుఖముగా బ్రతికెడివివేకవంతులగు పెద్దల నడత ననుసరించి పిన్నలు తాముగూడ నిహపరములం దరింప వలయును.

శిష్టాచారము - మానవోచిత ధర్మము

“పిక-నేమ-తామరస” అను శబ్దము లార్యభాషయందు కన్నట్టక మ్లేచ్ఛభాషితములయినప్పటి కార్యజన గ్రాహ్యములయిన విధమున వేదశాస్త్రానుసార ధర్మములందు సంసార వ్యవహార ధర్మములు చేరనప్పటికి లోకోపకారకము లయ్యెనేని యట్టిసంసార

వ్యవహారప్రవర్తనకు జాతిమతాచారానుసారప్రవర్తనముగూడ సకల
 మానసమ్మతమై యుభయలోక సంతారకము తప్పకగును. శంకరా
 చార్యుఁ డాజన్మసిద్ధుఁడదైత్రబహుమూర్తియైనప్పటికి లోకసంగ్ర
 హార్థమై వణ్ణుత్పాపశుఁడయ్యెను. కాఁబట్టి వేదశాస్త్ర విహితధర్మా
 చరణము మనుష్యు లతిక్రమింపగూడదు. కూడదు. దేశకాలపాత్రాను
 సారముగాఁ బెద్దలు నియమమున నడిచినజాతి నీతులంబిన్న లనున
 రింపకీరరుదు. మఱియు నాస్తికులై శ్రద్ధాభక్తులన్నాని వితండవాద
 ముతో విపరీతజ్ఞులై జనకంటకులై దురభిమానమున స్వతంత్రించి
 ప్రాచీన శిష్టాచారములన్నాని యనాది సంప్రదాయ సిద్ధములగు జాతి
 నీతులన్నాని తప్పి మెట్ట వేదాంతములు బల్కుచుఁ జెడగొట్టులు కా
 గూడదు. జనులం బరస్పరప్రేమానురాగములు పుట్టించు విధమునఁ
 బూర్వు లే వేదశాస్త్ర పద్ధతులనుసరించి తరించినో యట్టి ధర్మమార్గ
 మునం బిన్నలు నడువక తీరను. కాఁబట్టి యే దేశమునం దేకులము
 నందుమనుష్యుఁడు పుట్టెనో యామచుష్యుఁ డాదేశ కుల సంప్రదాయ
 ము లనుసరించి తనతోడిపాటిజనుల కనుకూలముగా సర్వభూతదయా
 పరుఁడై యొరులనుఖము తనసుఖముగా నొరులకష్టము తనకష్టముగాఁ
 గ్రహకరణశుద్ధిగా భావించుకొని స్వకులాచారముం దప్పక ప్రవర్తించి
 యిహపరముల న్నాధించి క్రకృత కాలమునకుం దగునట్లు దేశకాల
 పాత్రోచితముగాఁ జనరంజకముగాఁ జతుర్విధాభినయ విశేషముల
 నొరుల సుఖపెట్టి తా సుఖపడుటమేలు. ఏజంతుహింసయు నెట్టి నెప
 మునైనఁ జేయకెట్లు తనతోడిపాటి జనుల తన్నానందించెదరో
 యన్ని విషయములందుం దా నట్లు మంచిగ నడువవలయును.

వేదశాస్త్రపద్ధతులు లోక వ్యవహృత కార్యకారణముల
 వ్యక్తములు భగవత్సంకల్పములవలె సకలలోక వ్యవహారమూలము

మఱి నిషాదస్వర మనునాత్తము. కాబట్టి వడ్డము మంద్రస్థాయిగా నాధారముచేసికొని వడ్డ శుతికంటె హెచ్చుగా ననగా దారస్థాయిగా ఋషభస్వరమును మఱియు నావడ్డస్వరముకంటె దగ్గుగా ననగా మంద్రస్థాయిగా నిషాదస్వరముం బల్కవలయును “అన్నము...ధపతి యగు నడితియను దేవత యీ దేవతలయొక్క పుట్టువులను గొల్పి తిత్తి నూడువానివలె బ్రజ్వలించజేసెను. సృష్టికిముందు నామరూప ములులేని వస్తువునుండి నామరూప విశేషములుగల జగము కలిగెను.” అని యీ ఋగ్వాక్యమున కర్థము గదా! అర్థపంతములయిన వడ్డాది న ప్రస్వరాత్మ కోదాతానుదాతస్వరిత ప్రచయసేఘాతసంజ్ఞక మయిన యవ్యక్తనాదము పరాపశ్యన్తి మధ్యమా సంజ్ఞల స్థూలరూప ముగా వ్యక్తీకరించి వర్ణాత్మక ఋగ్వాక్య రూపముగా వినబడెను. మఱి యతీంద్రియద్రవ్యలు సర్వజ్ఞులు నగుమునులు లోకరక్షార్థమై మనుష్యులకా ఋక్కులు వినిపించిరి కనుక ననాదికాలమునుండియు నాఋగాది వేదమంత్రములు పారంపర్యముగా గురూపనిష్ఠములయి మనుష్యలోకమున వర్ణక్రమమును బదసందర్భము నొకింతయును మాటక యథాఘోర్వ శ్రుతముగా నొక్కరీతిగాఁ బఠనపాఠముల స్ఫుస్థిరములయి ప్రపరీల్లుచున్నవి. నానావిధములుగా వికారమందు చున్న పృథివ్యపేజో వాయుసమ్మిళిత పదార్థముల కాధారమైర్వి కారమైన యాకాశమువలె నానావిధములుగా ధ్వన్యాశ్మక వర్ణాత్మక శబ్దముల యత్పత్తిస్థితి నాశముల కాధారమై నిర్వికారమైన నాదబ్ర హ్మము వెలయుచున్నది. నకలలోక వ్యవహార బోధకమయిన యపౌ రుషే యావ్యక్తనాదబ్రహ్మముయొక్క వ్యక్తదశ ఋగాది వేదత్రిత యమైశ్రవణ గ్రాహ్యముగా ననాది సంప్రదాయాను సారముగా గరు

పారం పర్యముగా నుపదిష్టమగుచున్నది. కాబట్టి యపారపేయ శేష మంత్రార్థములంబట్టి సర్వజ్ఞ లతీంద్రియదృష్టలు నునుమ్యులకు హేయాదేయములం దేశకాలపాతానుసారముగా స్మృతిముఖముల ననాదికాలమునుండియు నెల్లడిగిచిరి.

కాబట్టి యేదేశముల నేకాలముం దే సంప్రదాయమున నే యేకర్మము లెట్లెట్లున్నవో యారీతి స్మరణ్యు లవలంబించిన న్నాని వారిలో వారికి బొందు పొనగదు మన్యుపదృష్ట సంప్రదాయాను సారముగ నడుచుకొన్న జనుల కన్యోన్యకలహము లుండవు వేద శాస్త్రనుసారముగా నడువని విపరీత దుష్టజనులు పరస్పర ప్రహేళాను రాగము లెడసి యన్యోన్యముం గొప్పవారమనుకొని యహంకార మమకారబద్ధులై కాట్లాడి తన్నుకొని యిహాశరములకుం జెడియెదరు. తల్లిదండ్రులు గురువు లాప్తులగు తెలిసిన పెద్దలు కేవల లోకోపకార పరులై యుపదేశించిన మార్గముంబట్టి భక్తిశ్రద్ధలతో నడుచుకొను బుద్ధిమంతులు సకలలోకరంజకులై మనోవాక్కాయకర్మము లాచ రించి యొకలన్సుఖపెట్టి తాముసుఖపడియుభయలోకములందరించెదరు కుతర్కముచేయు పండితమృన్ములై స్వాత్మైకపరులై యనాదిసంప్ర దాయాను సారముగా వంశపారంపర్యముగావచ్చుచున్న పూర్వా చారములు జంతుహింసాపరములు కానిచో మఱియుం జనులకుఁ బరస్పరద్వేష మొనరింపకున్నచో దమయిష్టానుసారముగా మార్చి పూర్వాచారపరాయణులగు పెద్దల న్నిందించు దుష్టు లుభయలోక భ్రష్టులై చెడెదరు. కాబట్టి యేదేశముం దేయాచారములు ప్రాణి హింసను విధింపక జనులందఁ బరస్పర ద్వేషమును కల్పింపక కుల క్రమాగతములై వచ్చుచున్నవో యట్టి శిష్టాచారములంబట్టి యిహ పరపౌఖ్యము న్నాధించుకొనట మానవోచిత ధర్మము జనులకుం

బరస్పర కలహముగాని జంతుహింసనుగాని వేదశాస్త్రములు రవంత
యు నోధింపనేభోధింపవు. సకల వేదశాస్త్రములయొక్క ముఖ్య
సమస్వయాభిప్రాయము సకలభూతదయ స్థలిగి జను లన్యోన్యరాగ
ములతో హాయిగాఁ దమబ్రతుకుం గొనసాగించుకొనుటకుఁ బ్రయ
త్నించవలయును. మఱియుం దమపూరుషోద్యమము స్ఫల్పింపఁజేయు
టకై నిర్మలాంతఃకరణముతో భక్తసన్నిధిఁడగు పరమేశ్వరుం
భజించుచుంట యనియే.

షడ్జన్మరము కెందమ్మివంటి చాయగలిగినదయి మిక్కిలి జగదా
హ్లాదకరముగాఁ బాడుచుండెడిభువనవంద్యయగు స్త్రీదేవతయనిసర్వజ్ఞ
లయిన మును యువదేశించిరి. అతీంద్రియద్రవ్యలు సర్వజ్ఞులు సకల
లోకబాంధవులగు ఋషులు నిక్కముగా యథాదృష్టములు శ్రుతము
లగు వివిధ స్వానుభవములను కేవల లోకోపకారపరాయణులై
యువదేశించినశాస్త్రమునుట తప్పగానేరదు. పృథివ్యప్రేజోవాయ్యా
కాశములను పంచభూతములు పరస్పరముం గలిసియున్నవిగాని దేని
మట్టుకు దానికే బ్రత్యేక స్థితి లేదు. పరమాణువులను కొలత పృథి
వ్యప్రేజోవాయువులకుఁ దార్కికులు శిష్యబోధకై చేసిన యేర్పాటు
గాని యాకాశమవలెఁ దక్కిన నాల్గు భూతములు ప్రభువులే యంత
టను వ్యాపించియున్న యనియే. మఱియు నొక్క యాకాశమే
మహాభూతమై పృథివ్యప్రేజోవాాయురూపములనింద్రియప్రత్యక్షమగు
చున్నదనఁగా నాదబ్రహ్మమునుండి పరాశక్తిని మధ్యమలను స్వర్గ
మర్త్యపాతాళాకాశము లొదవి శబ్దమును గుణమును శ్రవణేంద్రియ
గ్రాహ్యముగా వెల్లడించుచున్నవి. గంధ రసరూపస్పర్శగుణములతోడి
పృథివ్యప్రేజోవాయువు లాకాశమందు మఱి యాకాశము నాద

బ్రహ్మమునందును లయమగుచున్నది. వాస్తవముగా నాదబ్రహ్మమే సత్త్వరజ సమోగుణములగు దాల్చిన కాలమందు సర్వజగద్రూపమునఁ దన్నుఁదా వేటుగాఁ జూచుకొనుచు మరొకప్పుడు త్రిగుణమయ నిజ లీలా విలాసము స్వమాధి స్వభావమునఁ జాలించుకొని కైవల్యస్థితి నందుచున్నది. శబ్దస్పర్శరూపరసగంధముల న్వలయు నాకాశ వాయుగ్ని జలపృథ్వీన్నీయున్నాదబ్రహ్మముయొక్క త్రిగుణాత్మక లీలా విశేష ప్రవృత్తములుగాని నిష్కముగా స్వప్న జగత్కార్యముల వలె మిథ్యతేగాని వాస్తవము లెంతమాత్రము గ్లానెకావు. “మాయా మాత్రమిదం విశ్వమద్వైతం పరమార్థతః” అనెడు నాత్మజ్ఞానానుభవానంద మందుటకై వేద శాస్త్రోపదిష్ట ధర్మమార్గ గమన క్లేశము, చల్లని చెట్టునీడ సుఖమనుభవించుట యెండలోఁదిరిగెడి కష్టమువలె గారణమగునని యతీంద్రియ ద్రవ్యలగు మునులు పామరజన బోధకై వేదశాస్త్రములద్వారమున నాదబ్రహ్మమాను జగద్రూపమున జీవాత్మ లయి తమకుఁ దామే గురుశిష్యరూపముల త్రిగుణమయలీలతోఁ బాంచ భౌతికోపాధుల నుద్భవస్థితి నాశములందుచుఁ జతుర్విధాభినయ విశేషముల న్ననరసాస్వాదన మొనర్చుచుం గ్రీడించుచున్నారు. ఎద్దియోయొక విశ్వాసముఁజేతఁదనకు సహజముగాఁదోచిన తత్త్వముం బ్రతిమానవుడు ప్రమాణ ప్రమేయాది పదార్థ కల్పన మూహించు కొని “ఇదమితథమేవ” అని నిశ్చయించుకొని సంతుష్టుడై బ్రహ్మనంద మనుభవించుచున్నాఁడు. అహంకార మమకారము లుడిగి పరవశుఁడై నపుడుగాని జీవుఁడు సంసారము నొఱుగి కైవల్యానంద మనుభవించ నేరఁడుకదా !

అహంకార మమకారములుడిగించి పరవశతె వుట్టించు శబ్ద స్పర్శరూపరసగంధము లన్నియునుఁ బరమాత్ముని గుణమయ లీలా

స్వరూపక నామరూపాత్మక చతుర్విధాభినయ స్వరూపమై మూర్తిభ
 వించిన గాంధర్వవేదమే. కాబట్టి నామరూపాత్మకము లగునమస్త
 జగత్కార్యములు న్వాచికాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయ విశేషముల
 నొప్పారుచున్న మహానటుడగు శివునియొక్క తాండవవిశేషములై
 యాకాశ మొకప్పు డాకస్మికముగాఁ గారుమబ్బుల నలమిఁకొని శబ్ద
 స్పర్శరూపరస గంధవిశేషము లుప్పతిల వర్షించు చందమున నాడ
 బ్రహ్మము శబ్దస్పర్శ రూపరసగంధ విశేషము లొప్పారు వడ్డాదిస్వర
 ములం బంచేంద్రియ ప్రత్యక్షమగుటకు సందేహమేమి? కాబట్టి
 వడ్డస్వరము కేందామరవలెనెఱుదిదను మునికృతాశాస్త్రముకల్లగాదు
 ఆ నాడబ్రహ్మము “శ్రోతవ్యో మంతవ్యో ధ్యాతవ్యో నిధిధ్యాసి
 తవ్యః” అను రీతిగా పంచేంద్రియ ప్రత్యక్షమై వెలయుచున్నది.
 కేవల శ్రవణగ్రాహ్యమైనప్పటికిం దక్కిన యింద్రియములచేతఁగూడ
 ననుభవింపఁబడును. ఆకాశము శబ్దించును. గాలినిసరును, వాన
 గురిపించును, నేల న్దావిపుట్టించును, పాంచభౌతికము కానిపదార్థమే
 లేదు. గుణమయములై సమ్మిలితములైన పంచభూతములలో సహజ
 కాలసిద్ధమైయే భూతగుణము ప్రకోపించి స్థూలదశ నందునో నాయా
 గుణ మాయాయ్ంద్రియ దృష్టమగును. నామరూపాత్మక జగత్తుగా
 నాడబ్రహ్మము నిజలీలచేసవి..... శ్చములయి తనకుఁదా వేఱై
 జీవాత్ముడై కించిష్టత నాటాడుకొనును. పరమాత్ముడై, సర్వజ్ఞతః
 దనకంటె నస్యమెఱుఁగక కైవల్యానంద మందుచుండును. కాబట్టి
 పరబ్రహ్మ సాగరతరంగముయొక్క యుద్భవస్థితి నాశాత్మక సంసారా
 నంద దశ క్షణికబుద్బుదము వంటిది.

కాన “పాదోన్య విశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతందివి” అను
 శ్లోతి ప్రవర్తిల్లెను. అనాంకార మమకారాత్మక జగదవస్థలుపర

మాత్ముని బ్రహ్మానంద నమ్మడమునందలి తరంగ బుద్బుదములవలె
క్షణికపికారములు కనుకనే “యేన భూతాని జాయంతే యేనజాతాని
జీవన్తియం ప్రతి సంవిశన్తి” అనుటచేతి బుట్టుటయు నిల్చుటయు గిట్టు
టయును బ్రహ్మానంద విశేషములేకనుక “రసోనై సః” అనుటచే
శృంగారాది రసము లన్నియుం బ్రహ్మానందాస్వాదన యోగ్యము
లయిన రసములని యానందించుట ఒక్కబ్రహ్మమే నవబ్రహ్మలయి
లోకముల సృజించినట్లు ఒక్కరసమే శృంగారాః సవరసములై జీవు
నకుం బారవశ్యసుఖము బుట్టించుచున్నది. నిద్రాహారము ల్మఱచి
ప్రీతురుషు లొందారు నహానానముం గోరుకొనుట తన యనుకొనని
యాకస్మికాపదవస్థకై నవ్వుకొనుట తప్పిపోయిన పిల్లను క్షేమముగా
దొరికినతోనే కన్నీరు వంచుకొనుట ఆపదనన్దాపాదుమను చర్మపాణము
అప్పించుకొనుట-స్వప్న జగమువలె ననంగుండగు నాశ్మసకే మిథ్యా
ప్రపంచ మెట్లు వాస్తవముగాఁ దోచుచున్నదో యని యబ్రహ్మటు,
సజ్జనులన్నిడిపించు దుర్జనుల యావుమాపఁ గనులెట్టచేయుట-నాలోని
కామకోధలో భమోహమదమత్సరములను సంతశ్శత్రువుల నోర్చ
లేని యసమర్థుఁడు స్లోకులకే నెట్లు పచరింపఁగలనయ్యా యెంతపనికి
మాలినవాఁడనని జుగుప్సపడుట నాపేరువము దైవముపట్ల నొక
గ్రుడ్డిగవ్వకై న మాటునా? విధి నెదిరింపనాతరమాయని దేవునకు
వెఱచుట-నా యహంకార మమకారములేకదా నన్నీ సంసారతాప
త్రయ సంతప్తునిగావించుచున్నవి. “సుఖస్యానంతరం దుఃఖండుఃఖస్యా
నంతరం సుఖమ్” అనునట్లున్న యీసంసార సుఖదుఃఖములు రెండును
నాకు ఎలదువలదు “పురుష ఏవేదగ్ం సర్వం యహ్మతం యచ్ఛ
భవ్యమ్” అని దృఢభావనాభ్యాసమున పరవశుఁడగుటయు నిట్లుశృం
గార హాస్యకరుణ వీరాదుభుత రాద్రవీభత్సభయానక శాంతరసా
స్వాదనపరవశుఁడై నిత్యుఁడై యద్వితీయుఁడై నిర్గుణుఁడై నిష్కాముఁడై

జీవుడీశ్వరున కభిన్నుడై యున్నాడని జగద్గురుడగు శంకరాచార్యుఁ
డనవరత నిశ్చలాద్వైతాదిత్యరూపమున సకలజన్మపత్యక్షుడై
లోకలోచనుడగు పరంజ్యోతియై వెలుంగుచున్నాఁడు. నామరూపా
త్మకమగు నీజగత్తు నా స్తవముగ యశీంద్రియముగనుక కావ్యా
దృక్పక్కులగుసంసారులందరింకఁజేయబడకై వేదశాస్త్రముఖముల స్థూల
తత్త్వరూపమును, మునులన్వక్తతత్త్వమును వ్యక్తపర్చుచున్నారు.
ఆ-ఇ-మొదలు...హల్ మొదలగు హల్లులు ప్రత్యేకముగా ప్రాప్త
దీర్ఘస్లుతాది కాలజ్ఞానముతో నుదాత్తానుదాత్త స్వరములతోను...
స విశేషములతోను బ్రయత్న విశేషములతో నొక్కటి వ్యవహార
యోగ్యముల ననంతమయమున కొలత కనంత సంఖ్యాకథేద
ములుగాను విగియింపవలయును. ప్రత్యేకముగాగాని, నానావిధములం
గలిసిగాని, నానావిధార్థము లిచ్చు సంస్కృతాద్య నిర్వచనీయవైఖరీ
శబ్దమయానంత సంఖ్యాకభావలై, మనుష్యులచే వ్యవహరింపఁబడును
.....లువున నానావిధాంగ విన్యాస విశేషాభి సయవిశేషములతో
డను మఱియు వివిధ రూపానంతవిధసాత్త్వికాభిసయ విశేషములతో
డను వాచికాంగికా హార్యాద్యభి సయాత్మకమై మనుష్యులనుండి
వెలుపడుచుండును స్వరకాలస్థాన ప్రయత్నములం బట్టి బోధరూపకా
...ది విధములుగా నచ్చుగాని హల్లుగాని వ్యవహరింపఁబడుచు నచ్చు
హల్లురూపములు గలిసిగాని యాంగికాహార్య సాత్త్వికాభిసయ
విశేషములతోఁగూడిగాని వివిధమాత్ర గ్రాహ్యములై గాని
దేశకాలపాత్రములం బట్టి ధ్వన్యాత్మకములయి భాషావిశేషములయి
మనుష్యులచే వ్యవహరింపఁబడును. ఈ రీతిగ ననాదికాలము
నుండియును మారుచువచ్చుచున్నవి. పరాపశ్యన్తీ మధ్యమశబ్దముల
హెచ్చుతగ్గుల స్మృద్మధ్య తారస్థాయిలతో తీవ్రకోమల తమ
విశేషములన్నిలంబుదుతము ... నిష్కవరములన్ గీతవాద్యముల

స్వలువడి యాంగికాహార్య సాత్వికాభివ్యక్తి విశేషజనక
మయి ... కేవలముగాను మతివర్ణాత్మకముగాను వ్యసహృత
మైనా... తౌర్యత్రికమనియు సంగీతమనియును ఛందోభాషాత్మకమయి
పరగుచున్నది. వడ్డాది... యిలంబరగుచున్నది. ఋగ్వజాస్సామ వేద
మంత్రాక్షరములుచ్చరించుటలోనియమిత ... స్వరకాలస్థానప్రయత్న
విశేషములు కేవల మతీంద్రియ ద్రవ్యలగు మునులకు మాత్రమే
విదితము.

ఇది శ్రీమదజ్ఞా దాదిభట్ల నారాయణదాస విరచితమగు జగజ్యోతి
యందు దైవపౌరుష నిర్ణయ విచారణ నిర్వచనము

జగజ్జ్యోతి

ఎనిమిదవ ప్రకాశము

నిత్యశుద్ధ బుద్ధముక్త బ్రహ్మస్వరూపము

ఏవస్తు “వందైనను రాగపడ కుండుటచేతను మతేభోగమైనగోర కుండుటచేతను మనస్సు క్రమక్రమమున సలవాటుచే చిత్తమున వశమయియుండును.” అను పంచనములఁ బట్టి యింద్రియములను బురుషప్రయత్నముచేత జయింపవచ్చును. సూర్యచంద్రాది గ్రహచారముచేతను నక్షత్రగతులవల్లను రేలుంబవళ్ళు ఋతువుల మాటువు మొదలగు కాలభేదములచేతను పంచభూతమయములగు దేహములందుఁ గలుగు సుదృఢవస్థితినాశములు పురుషప్రయత్నముచే యధేష్టానుకూలములుగాఁ గొంతవఱకు జేసికొనఁజాలినప్పటి కెండవాసల కిండ్లు గొడుగులచేతను శీతబాధ నగ్నిగొడుగులచేతను మఱి యాఁకలి దప్పికల నన్నపానములచేతను రోగము నొవధములచేతను మఱి కొన్ని బాధలను మఱికొన్ని యుపాయములచేతను గొట్టకొనకు సుఖదుఃఖాకర మగు మనస్సు సభ్యానవైరాగ్యములచేతను సకలేంద్రియప్రవృత్తిని దపస్సుచేత నడ్డుకొని చిన్నప్పటినుండియు సత్సహవాసమున కలవడి పరోపకారము చేయుటకు మాత్రము తప్ప మతేకోర్కెయును లేక జీవించు పుణ్యాత్ములు సర్వజ్ఞులై సర్వభూతసములై శాశ్వత కైవల్యానందపదవిని జూరఁగొనెదరు, లోపల వెలుపల మఱియు సంతటను స్వప్నజాగ్రత్సుమవులను సవస్థాత్రయమందును భూతభవిష్యద్వర్తమాన కాలములందును సచ్చిదానంద

లక్షణస్వరూపమగునాత్మ యొక్కటియే నిర్గుణమై నిత్యమై సత్యమై శాశ్వతమై స్వభావముగఁగదిగుణాత్మకములగు స్వప్నజాగ్రత్సుషువుల నాటాడుకొనుచుండి జగన్నాటక మాడించుచుండును. లోకోపకారమునకు మాత్రమే జీవించు పుణ్యాత్ములు తన్నాటకంబు జూచుచు నీ జగమంతయును జిత్రభ్రమకల్పితముగాని వాస్తవము కాదని యభ్యాస నిశ్చితాత్ములై వైరాగ్యమూని కైవల్యానంద మందుచున్నారు. ఈ జగమంతయును మనోమూలముగాని మనస్సు కంటే వేతే వస్తువేలేదు. మఱి యీ మనస్సు స్వప్నజాగ్రత్సుషువులను మూఁడవస్థలను సత్త్వరజస్తమోగుణవియమై పొందుచుండును. మనస్సుగూడ నాత్మయొక్క సంకల్పము ఆత్మ తన లీలకై త్రిగుణాత్మకమగు మనస్సున దాల్చి జగదృద్ధివస్థితినాశము లొనర్చును. మఱియును లీలచే దనకు నేసంకల్పములేక తనకన్న వేతెద్దియు న్ననక నిర్గుణమై కైవల్యానందమున నుండును. మేల్కొన్నపిదప స్వప్నమబద్ధ మనుకొన్నట్లు స్వలాభపరులుగాక యహంకార మనుకారములఁదొలఁగి లోకోపకారమునకు బ్రతుకుట కలవడినపుణ్యాత్ములకు మనస్సు నిర్విషయము కాఁగా నిర్గుణమగు నాత్మకన్న దోచు గుణమయ ప్రపంచమంతయు సుత్త కల్లయనియును మనోభ్రమకృతమనియును కేవల సచ్చిదానందలక్షణమగు బ్రహ్మ మొకటియే సత్యమని యీ జగమంతయు సబద్ధమని నిరూఢి కాక మానదు.

“తదా సంపన్నోభవతి” అప్పుడు బ్రహ్మముతో జీవుఁడేకమగు నను వాక్యానుసారముగా సుషుప్తియందు భేద బుద్ధి న్దొలంగి నానా విధద్వైత ప్రపంచదృష్టిలేక స్వపర భేదంబులేక అహంకార మనుకారములఁదొలఁగి కేవలానందమయడగుచున్నాడు. “పురుషవ వేదగ్ం సర్వం యదృభతం యచ్ఛభవ్యమ్- అసంగోహ్యాయం పురుషః- నేహ నానా స్తి కించన- అయమాత్మా బ్రహ్మ- సత్యం జ్ఞానమనంతం

బ్రహ్మ" భూత భవిష్యద్వర్తమానకాలములనుండు సమస్తమును
 బురుషుండే- పురుషుండేద్దియు నంటడు- ఆత్మ తప్ప నిచట మతే
 వస్తువును లేదు- మాఱనిదియు తెలివియె స్వరూపమైనదియూ వాద్దు
 లేనిదియు నంతట నుండుకొన్నదియు నగు వస్తువు బ్రహ్మ మనబడు
 చున్నది. గాఢనిద్ర మూర్ఛమత్రతలు గల దశలం దహంకార మను
 కారములు గాని మతేవస్తుజ్ఞానముగాని లేకుంటయును స్వప్నమం
 దును మద్యమదపనంగాఁ గొంత మీఱి మనద్రవ్య సేవచేసినప్పుడు
 పిచ్చైత్తినప్పుడును గాఁగన్న వికారములు మేల్కన్న పిదపను
 మత్తు నిశ్శేషము తగ్గిపోయినప్పుడును వెట్టి సరిగా శాంతించిన తరు
 వాతను స్వప్న మదోస్తృత దశల దాఁ గాంచిన దెల్లఁ చిత్తభ్రమ
 గాని వాస్తవముకాదని యెట్లునుకొనునో స్వలాభపరతిమాని కేవల
 మును లోకోపకారమునకు మాత్రమే బ్రతికెడు పుణ్యాత్ములు సర్వ
 భూతసములై యహంకార మనుకారములతో జూచిన జగమంతయును
 మనోభ్రమగాని వాస్తవముకాదనియును యధార్థదృష్టి కాత్మ తప్ప
 నితరవస్తు వెద్దియను దగులకుండుననియును గామక్రోధలోభ మోహ
 మదమత్సరములు పిపరీత దృష్టిచేత మద్యనుత్తునకు బొమ్మలవలెఁజిత్త
 భ్రమచేఁ గల్పితంబులనియు నిర్గుణమగు నాత్మను నానావిధ జంగమ
 స్థావరాత్మకమగు జగముగా మాఱనిదని దెలిసికొని జీవన్ముకులై
 బ్రహ్మానంద స్వరూపులగుచున్నారు. పురాణవాక్కు లటుండనీ తన
 తోడి జనులకు మేలె చేయుచు బ్రతికెడు లోకోపకారపరాయణులకు
 మనస్సే సంతృప్తి. "సంతృప్తుండే మూడు జగములఁ బూజ్యుండు"
 అన్నట్లు తను మనస్సంతృప్తికెకడా యందరు జనులను దేవులాడు
 చున్నారు. సంతృప్తాంతరంగమే సచ్చిదానంద లక్షణమగు బ్రహ్మము-
 లోకోపకారపరాయణులకు దప్ప మనస్సంకుప్తి కలుగనేరదు. తాఁ
 గోరి యొప్పుకొన్న స్థితి యెట్టిదెనను జనుఁ డద్దానిని దన హితముగాఁ

గైకొని సంతుష్టి పడక మానడు. తావాంఛించినది తనకు నిత్య సంతుష్టి కలిగించునో లేక తొలుత సుఖముగా దోచి పిదప దుఃఖముగా మారునో యాసంగతి తన బాల్యము మొదలుకొని యిది నీకు మేలు మఱి యిద్ది కీడునకగునని మంచిచెడ్డలు వివరించు లోకోపకారపరాయణులు పత్యక్ష దేవతలు సకల విద్యాస్వరూపులు లయి తల్లిదండ్రులు గురు లాప్తులయి శ్రోవ గన్నర్చుచున్నారు. “అశరీర మాత్మా అభయ మమృత మాత్మా” ఆత్మకు శరీరములేదు. ఆత్మకు భయములేదు. మఱియుఁ జావును లేదు. లోకోపకారములగు అష్టాదశ విద్యల నార మెఱిగిన లోకోపకారపరాయణులు కేవలాత్మ స్వరూపులై కైవల్యానందమందుచున్నారు. అనాదిగా నానావిధ జంగమస్థావర ప్రాణులు జగమునఁ బుట్టుచు గిట్టుచుఁ దమ శరీరావయవములచేతఁ జేయు క్రియలన్నియు అష్టాదశ విద్యాంతర్భూతములే. సకల జంతువులలో మనుష్యుల గుణములు మనుష్యులే యధికముగాఁ దెలిసికొనఁ గలరు. మఱియు నేదేశమందలి యే సంఘములో నే జాతిలోనే భాష యే కుటుంబమే వయస్సేస్థితి యందలి వారాదేశ మాసంఘ మాజాతి యాభాష యాకుటుంబ మావయస్సాస్థితి విశేషము లెక్కువగాఁ గనిపెట్టగలరు. పదార్థ విజ్ఞాన మఖిలవిద్యల యెఱుక వలనఁగల్గును. మనుష్యులందఱును సకలవిద్య లెఱిగినవారికి జగము నందలి సకలపదార్థముల వివిధతత్త్వము లెఱుంగఁబడును. పదార్థ తత్త్వజ్ఞానమువలన మనస్సునకెదియో యొకనిశ్చయమేర్పడును. మఱి యట్టి నిశ్చయమువలన మనస్సెదో యొకమార్గమునుమాత్రమే యవలంబించును. మఱియొకదానియందుమాత్రమే తప్పక నడిచెడు మనస్సు సంతుష్టిపొందును. తమ మనస్సంతృప్తికొఱకైకదా సకల జీవులును స్వభావముగా విశ్వప్రయత్నములు చేయుచున్నారు! ముఖ్యముగా మనుష్యులు తమ మనస్సంతృప్తికై సకలరాజ భోగములనోరు

చున్నారు! చక్రవర్తిభోగము దేవేంద్రభోగముకూడ నాసించు
చున్నారు! భోగేచ్ఛ యెంతమాత్రమును జిత్రశాంతికిలిగించనేరదు!
భోగములకు మేరలేదు. తనతోడివారికెల్ల సంతోషకరమగు వినయ
ముతో సకలజన సమ్మతముగు కష్టపాటున ధనసాదన మొనర్చి
జనులందఱ కంగీకారముగా భోగభాగ్యముల గొప్పకల్పదు మాత్రమే
మనస్సు నిర్మలమై చెడనిసంతుష్టిపొందును. కోరికెద్దియులేక సంతృ
ప్తిగా మనసున్న సమయమున మృతిచెందుటయే మోక్షమందుట.
దేహముపువ్వువంటిది. మనస్సు వాసనవంటిది. దేహమామృతమును రెం
డును, బాంచభౌతికములే. పువ్వునశించిననూడనాపరిమళము మిగులును
దేహమును జీవమెట్లొ మనసునకు గోరికెట్లు జీవమున్నంతవఱకు స్థూల
దేహము నశించదు. కోరికయున్నంతవరకు సూక్ష్మదేహమగు
మనస్సు నశించదు. ఆధారములేనివా రాధారమునకై దేవులాడునట్లు
సజీవమగు స్థూలదేహమును నాధారమునువిడిచినకోరికతోడి మనస్సు
మఱల స్థూలదేహమును నాధారమునొంది తనకోరిక తీర్చుకొనుటకై
వేసెడి యందాకనమున లయమెతిరిగి భూమికివచ్చుటకు స్వభావ
ముగాఁ బ్రవర్తిలు నీరువలె దేహమందు జొచ్చుటకై యల్లాడుచుం
డును. కోరికతోనున్న మనస్సే జీవుడనబడుచు. కోరికే కర్మమన
బడును. కర్మానుసారముగా జీవుడు ఫలమనుభవించుటకై సహజ
ముగా నానాశరీరములుదాల్చుచు బొత్తిగా కర్మస్వరూపమగు కోర్కె
నశింపఁగా నిత్యసంతుష్టుడై నిర్బాధకమగు శాశ్వతకై వల్యానంద
మున నుండును. కోరికయే దేహధారణమునకు మూలకారణము.
కోర్కె లేని మనస్సు దేహధారణ మపేక్షింపక సచ్చిదానంద లక్షణ
మగు నాత్మలో లయము చెందును.

“పాదోఽన్య విశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యా మృతం దివి” పుట్టుట
మైదుగుట నశించుటలు కల పాంచభౌతికమగు నీ సమస్త జగమును

పరమాత్మయొక్క యొక మిక్కిలి సూక్ష్మాశక్తి. ఈ సమస్తజగము కన్న లెక్కింపశక్యము కాని యిన్ని రైల్వేస్టాగము నిత్య శుద్ధ బుద్ధ ముక్త స్వరూపము అను వాక్యానుసారముగా సంకల్పేచ్ఛాప్రవృత్తి లేకాత్ముడు.....స్వయంగములుండును. ఆత్ముడు సంకల్పేచ్ఛాప్రవృత్తితోనున్న తృటికాలము మర్త్యులకు వేయి బ్రహ్మ కల్పములుగా లెక్కకు వచ్చును. మహానహుద్రము శరమితిలో నొక నీటి తుంపురు పరిమాణము గణింపబడక యలక్ష్యము కాబడినట్లు మహా సముద్రమువంటి యాత్మయందు పనికిరాని యత్సంతి సూక్ష్మమగు నీ సర్వజగమును నీటితుంపురువలె గణింపబడక యుపేక్షింపబడఁ దగినది. మఱియును సంపూర్ణముగా దాహించిని జేయఁజాలకున్న ప్పటికిని తాపమును జల్లార్చగల నదియున్న తెన్ను నెఱిగించు నీటి గాలివలె దేహధారణ చూపకమగు బ్రతుకుదాహత్రయశాంతి నొసర్చ గలయాత్మదిక్కు దెలువఁదగిన గుఱుతైయున్నది. సుఖజీవితేచ్ఛయే తీరినదప్పి -“అహమన్న సుహమన్న మహమస్మమ్-అహమన్నాదోఽన్నాదోఽన్నాదోఽన్నాదః నేనే మున్మాదికన్నమునై యున్నాను. నేనేముమ్మాటికి నన్నము భుజించువాడను అను వాక్యానుసారముగా నాత్మయే తనకుఁ దా నన్నమును భోక్త యునై యున్నది. “యోఽస్యాధ్యక్షః పరమేవ్యోమన్ సోఽంగ వేదయది వానవేద” ఈసమస్త జగత్సృష్టికి నధ్యక్షుండై మరి యీసృష్టికి వేఱుగానున్న పరమాత్ము పకుగూడ నీసమస్త జగత్సృష్టి యెల్లగుచున్నదో యీసంగతి తెలియునో తెలియదో అను వాక్యానుసారముగా నిజజగముయొక్క మూలమును దెలిసి వాస్తవమిదియని రూఢిగఁజెప్ప నెవరికిని దరము కాదు. కాని-రోగమెట్లుకలిగెనో యని రోగకారణము తెలిసికొనుటకై చింతించుటకన్న రోగముపశమింపఁజేసికొని సుఖపడుటకై యత్నింపకతీరదు. యేదుఃఖమును లేక శాశ్వతమగు సంతోషము

పొందుటకై కదా బ్రతుకునఁ గావలసినకోరిక! కరకర 'యాఁకలియగు
 చుంటయును వింతివంతి కోరిన చవులతోఁ గడుపునిండఁ దినుటయును
 మఱి యిచ్చవచ్చి నట్లు భోగించుటయును హాయిగ నిదురించుటయును
 దేహమునకుఁగాని మనస్సునకుఁగాని యే నొప్పియును లేక యథేచ్ఛ
 ముగా శాశ్వతముగా నే యడ్డులును లేక జీవించుచుంటయు నిదికదా
 బ్రతుకుకోరిక! సరియె-ఈకోరికల కన్నింటికిని గారణము దేహస్మృతి
 కదా! ప్రతిజనుఁడును బ్రత్యక్షముగానేకోర్కిగాని మఱి స్మృతియుగాని
 తనకుఁదోఁకనీనిగాఢని దననుభవించుచునేయున్నాఁడుగదా! బ్రతుకులో
 నెట్టికలలుగాని మఱి బాధలును గాని లేని గాఢనిద్ర యొక యవస్థ-
 మఱియును నెల్లకోరికలతో మేలుకొనియుంట యింకొక యవస్థ- కనుక
 నిద్రాస్వరూపమగు విస్మృతియును జాగ్రత్స్వరూపమగు స్మృతియును
 బ్రతుకునందు రెండవస్థలు-సహజసిద్ధములు- శాధనాండి తప్పించు
 కొనుటకు సుఖమునఁ బ్రవర్తించుటకును బ్రతిజీవుని స్వభావము-
 మఱియును సకల ప్రయత్నములకును దేహస్మృతియే కారణము-
 కాబట్టి స్మృతిచే బంధమును మఱియు విస్మృతిచే ముక్తియును బ్రతి
 జీవుఁ డనుభవించుచుంటయే రూఢి. విస్మృతివశమండి స్మృతినందుటకు
 జనునకుఁ దన ప్రయత్నమున్నట్టు లనుభవములేదు గానిస్మృతితోలఁగి
 మత్తునందు మొదలగు సాధనములచేత విస్మృతిచెందుట తనప్రయత్న
 సాధ్యమగుట యనుభవములో నున్నది. కాబట్టి సుఖదుఃఖాత్మకముల
 స్మృతి రూపమునగు బ్రతుకు సంసారమున సహజమును దైవికమును-
 విస్మృతి రూపకమగు ముక్తి పురుషప్రయత్న సాధ్యము. లోకోప
 కారులగు ధర్మాత్ములు తమ పాదముచేత గలిగించుకొను విస్మృతి
 రూపకమగు ముక్తి శాశ్వతము-లోకదోహులగు పాపాత్ములు మత్తు
 మందులచే కలిగించుకొను విస్మృతి రూపకమగు ముక్తి క్షణికము,
 నేను నాది యను సహంకార మమకారములు దొలఁగి లోకోపకార

మునకై మాత్రమే జీవించు సజ్జనులకుఁ జిత్ర మేకాగ్రత చెంది తమ దేహమును మఱిపించి శాశ్వతము క్షిప్తలిగించును మఱియును లోకోపకారపరాయణులకు మాత్రమే యీ సంసారరోగము శాంతించి నిత్యసుఖారోగ్యము కలుగును.

సంగీత సాహిత్య సంబంధ గంధము

సకల దుఃఖ విముక్తికై జనులు చేయుదగిన కార్యములఁ గురించియే యష్టాదశ వ్రహ్మసాత్మకములగు నానావిద్యలును మనుష్యులయం దనాదిగఁ బ్రవర్తిల్లుచున్నవి. సంగీత సాహిత్యాత్మకమై విద్య రెండు విధముల నున్నది. సంగీతము పని మఱియు సాహిత్య మాపని నొనర్చు తెలివి, దృశ్యము సంగీతము దృక్కు సాహిత్యము. సంగీతము జగమును సాహిత్య మాత్మయును-సంగీతము మోరుషము. సాహిత్యము దైవము- సంగీతము భోజ్యము- సాహిత్యము భోక్త- లోకోపకారము సంగీతము- లోకోపకారము నలుపు నేర్పు సాహిత్యము-సంగీతము వ్రకృతి-సాహిత్యము పురుషుఁడు- సంగీతము తాకి కము- సాహిత్యము- పారమార్థికము- సంగీతము జగత్తు - సాహిత్య మీశ్వరుఁడు- జాగ్రత్స్వప్నములు- సంగీతము వికృతి- సాహిత్యము వ్రకృతి-సంగీతముజీవితము-సాహిత్యముమరణము-సంగీతముమిథ్యయు ననిత్యమును-సాహిత్యము వాస్తవమును శాశ్వతమును, సంగీతము సగుణము-సాహిత్యము నిర్గుణము.

విద్యా ప్రకాశిక

విద్య యనగా సహజముగా జీవులు తమకుఁ గలి తెలివితే నెల్లవస్తువుల నెలిసికొని యొందారులకుఁ దెలుపు నేర్పు, విద్యవలన ఫల మన్ని విధములచే జీవుఁడు తా సుఖపడి యొరుల సుఖపెట్టుట.

సుఖదుఃఖము లెల్ల జీవులకు సహజములు. నొప్పి బోగొట్టునది సుఖము. నొప్పించునది దుఃఖము. స్థిరజీవులయిన చెట్లు చేమలకన్నఁ జరజీవులలోఁ బశుపక్షికీటములు, వానికన్న మనుష్యులు న్దమ దుఃఖము పోగొట్టుకొను నుపాయములు వెదకుట కన్నట్టును దుఃఖము పోగొట్టుకొని శాశ్వతసుఖ మనుభవింపఁజేయు సాధనసామగ్రి కల వారు మానవులలో విద్వాంసులు. మనస్సుచే గ్రహింపఁబడి శరీ రావయములచేఁ దెలుపఁబడు సుఖానుభవము విద్యయన జ్ఞానమన నొప్పను. తనకును బరులకు ససహ్యమును వేదసమిచ్చు కర్మము దుఃఖ మద్దియే యజ్ఞానము నవిద్యయనఁదగును. సమాభేదపృష్టివిద్య యనియును భిన్నవిషమపృష్టియే యవిద్యయనియుం జెప్పవచ్చును. వెలితిపడుట విద్యాహీనుని లక్షణము. కేవల పరోపకారమునకు మాత్రమే జీవించు చెట్లు మొదలగు స్థావరప్రాణు లుత్తమ విద్యా బుద్ధులు గలవి. పశుపక్షి మృగాది తిర్యక్ జంతువులు మధ్యమబుద్ధిగలవి. మానవు లధమబుద్ధులు గనుకనే విద్వాంసుల మనుకొని తప్పని సహజదుఃఖములకుఁ దోడుతెలిసియు న్గోరి లేనిపోని దుఃఖములు తగిలించుకొనుచున్నారు. ఈవిద్యాబుద్ధులు నిత్యములనియు సనిత్యము లనియు న్నెండు తెఱఁగులు, పరమాత్మశ్రయ మగు బుద్ధి నిత్య ములొకకము న్యధార్థమును స్వతంత్రమును జీవుల బుద్ధి లొకకము న్యధార్థార్థాభాసమును బరతంత్రమును, అనిత్యబుద్ధులగు దేహధారు లకు నిత్యసిశ్చితబుద్ధి యగు పరమాత్మ తెలియఁబడుట చెవిచే దివ్వె నోట్టుటవలన ససంభవము సర్వప్రాణులందు ముఖ్యముగమనుష్యులు విపరీతబుద్ధులు, లేని దున్నట్లు మఱి యున్నది లేనట్లు భావించి సుఖ దుఃఖము లందుచున్నారు. నిత్యబుద్ధుఁ డగు పరమాత్మునిలో సమ దర్శనులగు జీవన్ముక్తులు మాత్రమే కలిసి నిత్యానందు లగుచున్నారు. విద్యచే వై రాగ్యము వైరాగ్యముచేఁ గై వల్యానందము సిద్ధించును.

అవిద్యచే రాగద్వేషములు నందుచే సంసారదుఃఖము న్నలుగుచున్నవి. దైవానుగ్రహమున యథార్థజ్ఞాన ముబ్బిన జీవులకు భ్రాంతిజన్యమగు సంసారదుఃఖము లంటనేరవు. పరోపకారపరులకు మూత్రమే దైవానుగ్రహము చేకూరును. పరోపకారమునకుఁ బ్రోత్సాహపర్చు దైవానుగ్రహమే విద్యాస్వరూపము. విద్యాఫలము సత్కర్మాచరణ మపిద్యాఫలము దుష్కర్మప్రవర్తకము. సత్కర్మమున సర్వభూతవయయు స్వార్థత్యాగము పరోపకారము నైరాగ్యమున దేవధ్యానమును దుష్కర్మ మన స్వార్థపరతయు హింస యొనర్చుటయుం బరులకు ద్రోహ మాచరించుటయుం దుచ్చవిషయభోగేచ్ఛయును.

బుద్ధి స్వరూపము

విద్యలు పరాపరములని రెండు విధములు. పరమాత్మునిలోఁ జేర్చి నిత్యానందదాయకమగు విద్య పరవిద్య. పరవిద్యాప్రాప్తి సాధన మపరవిద్య. వైరాగ్యమునఁ బుట్టిన పరమాత్మైకధ్యానము పరవిద్య. వైరాగ్యసాధన మపరవిద్య. పరవిద్యైకతాకీకము. అపరవిద్య తాకీకము. పరవిద్య యథార్థజ్ఞానమున లభించును. అపరవిద్య భ్రాంతిమూలము. పరవిద్యచే గర్మబంధవిమోచనము నపరవిద్యచే గర్మబంధప్రాప్తియుం గలుగుచున్నవి. పరవిద్యావంతుని లక్షణము సమాధి. అపరవిద్యావంతుని చిహ్నము సంసారప్రవృత్తి. విద్య యనగా తెలివి. మఱి యా తెలివి తెలిసికొన్నవిధమునఁ బ్రవర్తిల్లుటచే గలుగు నేర్పని ముఖ్యతాత్పర్యము. ఈ తెలివి సర్వ దేహ ధారులకు మఱియుం గొన్ని యచేతనము లనుకొన్నవానియెడ న్నూడ జూపట్టెడు. కొన్ని సహజవృద్ధుల పనుసరించి తమంతటఁ దాముగాని యితరవస్తువుల వశమునఁ గాని శబ్దస్పర్శ రూపరసగంధ ప్రచారము నలిపించు నవయవవిశేషముల కదిలిక తీవ్ర మందావస్థలఁ

జేతనాచేతనముల క్రియాపరేషణము, బట్టి యీపదార్థములు జ్ఞాన
వంతములు మఱి యివి జ్ఞానవిహీనములని యెఱుంగఁబడుచున్నవి.
సిరసుఖావాప్తికై తోతెంచు నైకదలిక చుచితెలివి. అల్పసుఖాధిక
దుఃఖకారముగఁ జేష్ట నిర్దుద్ధితేలు బ్రవర్తించుచున్నది. ఆకాశము
గాలి, యగ్ని, నీరు, మత్స్య మతీయ వీని స్థితిగతి విశేషములు కనిపెట్టిన
కొలఁది మనము జహిములని యనుకొన్నవానియెడలఁ గూడ సహజ
ముగాఁ గాని యాగంతకముగాఁ గాని స్వతంత్రముగా గాని పర
తంత్రముగాఁ గాని చేతనాంశ మున్నట్లు కన్పట్టు చున్నది. జంగమ
స్థావర ప్రాణివిశేషములందుఁ గూడఁ బంచభూతవశముననే చైతన్య
ప్రవృత్తి నివృత్తులు తోచుచున్నవి. సహజపాంచభౌతిక సంపద
లేనిచో దృఢారోగ్యము గల జంతువులందుఁ గూడఁదెలివి చూపట్ట
నేరదు. కాబట్టి తెలివి కాధారము పంచభూతముల పరస్పరసంయోగ
వియోగావస్థా విశేషముగానియొండు గాదు. ఆకాశమం దన్నిపదార్థ
ములును మఱి సర్వపదార్థములం దాకాశ మున్నట్టి తెలివിയొద్దెల్ల
లోకములు మఱి యెల్లలోకములందుఁ దెల్వీయు నెడతెగకున్నవి.
మన మెద్ది యాకాశ మనుకొనుచున్నామో యద్దియో యాత్మ
దైవము విద్య సత్యము ప్రకృతి నిత్యము ఆనందము చైతన్యము
తెలివి యనదగును. మఱి యేపదార్థములను మన మాకాశముకన్న
భిన్నము లనుకొనుచున్నామో యాపదార్థ సమూహమే యవిద్యా,
మాయ, జగము అవిద్య యవాస్తవము వికృత యనిత్యము దుఃఖము
జడము నెఱుకలేమి యనదగును. తమ యంతరాత్మలచే నెఱింగియు
నిక్కు మాలిన నాస్తికులు తమ బాహ్యేంద్రియ ప్రత్యక్షముకాని
కారణమాత్రముచే నాకాశము లేదని యాస్తికుల న్నాదనుట కహంక
రించి పైకిమాత్రము విఠెడవాదము చేయుచున్నారు.

పృథివ్యప్రేజోవాయువులు నాల్గు భూతముల నాధారముగ నొక
 దానియందొకటి యిమిడియుండుట కాకాశము లేనిచో నవకాశ
 మెట్లు? మఱియా నాల్గింటికీ బరస్పరాధారము కలదన్న యెడల నొక్క
 భూతమే కాలవశమున నాల్గురూపులఁ గన్పట్టునని చెప్పక నాల్గు
 చిన్న భూతములకాకాశావకాశములే కన్యోన్యస్యసం యోగవియోగము
 లభించుటెట్లు? కాఁబట్టి యాకాశమును ద్రవ్యములేదనుట మొండి
 వాదమదలుండనీ, ఆకాశమునందే వివిధపదార్థసృష్టి స్థితిలయము లగు
 చుంట కన్పట్టుటచే బట్టబయలగు నీయెఱుకయే సర్వజగత్స్వరూపమని
 కాని యనిత్యములగు నమస్తచరాచరోద్భవస్థితి వినాశముల కీబట్ట
 బయలు తెల్పి యేయాటపట్టనికాని చెప్పకతీరదు. కాఁబట్టి యాత్మైక
 వేద్యమై స్వప్రకాశమై నిరాకారమై నిర్గుణమై కేవల సచ్చిదానంద
 స్వరూపపరమాత్మయే బట్టబయలనియుఁ దెలివియనియు నూహకందు
 చున్నది. ఎద్దానిబట్టి జంగమస్థావరప్రవృత్తి నివృత్తులగపడుచున్నవో
 యెద్దియాజాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులంగవిపట్టుచున్నదోయెద్దియేనిత్యసత్య
 శుద్ధబుద్ధము క్తస్వరూపము విద్యయాత్మ చైతన్య మానసులకునయిన
 మానసేంద్రియప్రత్యక్షానుభవముకాకమానదు. చైతన్య స్వరూపిణి
 యగు విద్య స్వప్రకాశమగు తెలివియని నిరూపింపబడియెనుగదా.
 ఆయెఱుక బయలంతటనిండి శరీరమ శేషంబులందు మందతీవావస్థల
 న్నెలువడుచు నవయవ సంఘటనము కావించుచు వాచికాంగికాహార్య
 సాత్త్వికాభిసయప్రయోగ హేతువగుచున్నదనఁగా శబ్దస్పర్శరూపరస
 గంధానుభవద్యోతకమై నామరూపవిశేషములఁ గాన్పించుచున్నది.
 పృథివ్యప్రేజోవాయ్వాకాశములు స్తతద్గుణములును గటకకుండల
 వికారములు బంగరున వేఱుకానట్లు తెల్వికంటె భిన్నములుకానేరవు.
 నామరూపభేదంబు లుపేక్షించినప్పుడు మిగిలినదంతయు బ్రహ్మస్వ
 రూపమగు బట్టబయలు తెల్వితప్ప మఱెద్దియున్నదని విశదపడును.

సహజముగాఁ బెరుగుట తఱుగుట వికసించుట నాడుట చలించుట
 వుప్పించుట ఫలించుటయు డప్పితీర్చుకొంట గాలికావలసియుండుట
 యెరువారగించుట మొదలగుచిన్నెలు స్థావరజీవులందును, తిరుగాడుట
 భయపడుట యపాయము తప్పించుకొనిగ్రహయత్నించుట నిద్రాహార
 విహారవిశేషముల జూపుట-భేదమోదమాల గాయచేష్టలగదర్చుట-
 భయపెట్టుటఁగొనించుట - దొంగతనము మోసములఁ బ్రవర్తిల్లుట
 మచ్చికపడుట - యలవాటందుట మన్వబడుట - కట్టుబాటులకు
 లొంగుట వరసంబులనడలికచేత మఱియు నెల్లుచేత సగవర్చుట
 మొదలగుచేష్టలు పశుపక్షులయందు సూక్ష్మదృష్టిచే నరసినకొలంది
 కీటములందు న్నాన్పించుచున్నది. జనములనుకొన్న వస్తువూన్మాడ
 శోధింపఁగాఁ గొంత చైతన్యముసూచింపబడుటచే ఆకసమంతయున్
 జైతన్యమే - చైతన్యము నెఱుఁగయుంగాని పదార్థమేలేదని ఫలితము
 తేలుచున్నది. తేనెటీగలకు సంగ్రహశక్తి - భ్రమరములకు లాతి
 పురుగులన్ భ్రమరములుగఁజేయు సుపాయము - సాలెపురువులకు
 బట్టలునేర్చు చీమల కన్యోన్య్యాభిప్రాయమెఱిగికొనితిరుగునేర్చు-నల్లు
 లకుఁ గఱచి చేతికందక దాగుకొను దొంగతనము - కప్పలు గుంపు
 గూడి బృందగాన మొనర్చుట - పాములు నాగస్వరమునకుఁ జొక్కి
 యాడుట మఱియుం బలువిధముల తిర్యగ్గతువుల మఱికొన్ని చమ
 త్కారములు నిద్వావిశేషములన్ సూక్ష్మదృష్టిచే గనిపెట్టినకొలంది
 “సర్వం విష్ణుమయంజగ” త్తనియు “సర్వంఖల్విదం బ్రహ్మ”
 యనియు “బురుష ఏవేదగ్ంసర్వ” మనియుం బల్కువాక్కులు ప్రత్య
 త్తానుభవ మొనరించుచున్నవి. సూలదృష్టిచే జంగమస్థావర విభాగ
 మొనర్చుచుయును సూక్ష్మదృష్టిచే బరమాత్మవిద్యాస్వరూపమతప్ప
 మఱివేఱవదార్థము లేనేలేదనియును స్పష్టపడుచున్నది. కావునఁ
 బరిపూర్ణవిద్వాంసుడు నిత్యతృప్తఁడై భ్రాంతిన్విడనాడి యానందించు

చుండును. సుతీయు సల్పవిద్యాంసులు భేదబుద్ధితే బ్రాంతులై కర్మ
 వశమున నై హికోసుఖదుఃఖము లనుభవించునన్నారు. సర్వజగద్రూ
 పిణియగు విద్య పలు తెఱంగుల జ్ఞప్తి - బ్రాంతి - ముఱపు - మందత -
 వివేకము - విచక్షణత - వైపరీత్యము - యథార్థజ్ఞానము - ఎఱుఁ
 గము - కామక్రోధలోభమదమత్సరములు - సహంకార మమకార
 ములు - రాగద్వేషములు - స్వప్నజాగ్రహృష్యమృత్యులు - శౌర్యగాంభీర్య
 ధైర్యదార్య చాతుర్యము - నవరసములు - దొంగతనము - మో
 సము - చమత్కారము - నవ్వునీగులు - తెగనీలు - దంభము -
 విష్టవీగుట - దయాదాక్షిణ్యములు - గుణకోపము - దుఃఖము -
 దైన్యము - నదాస్యత - ఆర్తి - క్రొవ్వు - శోష - బాల్యయావస
 వార్థక వయోవిశేషములు - కల్మషములు - సింహవెల్లులు - చీకటి
 వెల్లులు - సైర్యచాపల్యములు - జపతపంబులు - వుణ్ణ సావములు -
 సుఖదాఃములు - జనన మరణములు - స్పృశ్యనితీలయములు - జంగమ
 స్థావరవిశేషములన్నియుండేరి సప్తకదార్థములనయు - షోడశపదార్థ
 ములనియుం జతుర్వింశతీతత్వములనియుం బ్రకృతియనియుం బురుషుఁ
 డనియు నీశ్వరుఁడనియుం ప్రజ్ఞానమనియు న్నూప్యమనియు బ్రహ్మమని
 యు నవాజ్మానసగోచరమనియు నతీతమనియు నామరూపవిశేషముల
 వివిధమతంబులం బరఁగుచున్నది.

విద్యాశబ్దము యథార్థజ్ఞానమునకు బుద్ధికి స్వర్గించును, పర
 మాత్మయందలి ప్రకాశగుణము బుద్ధి సర్వస్వనహారముల కారణ
 మగు జ్ఞానము - అంతఃకరణ స్వరూపమనియు - అంతఃకరణ భిన్న
 మనియు - నిరాకారము నిశ్చయాత్మకమనియు బుద్ధి స్థూర్పి వివిధవిధ
 ములం బలుచున్నాగు. నిత్యము సనిత్యమనియు న్బుద్ధి రెండు విధ
 ములు. పరమాత్మబుద్ధి నిత్యము, అది ప్రత్యక్ష ప్రమాణస్వరూపమై
 సాక్షాత్కారమనబరఁగును. చరాచరజీవుల బుద్ధి యనిత్యము,

అనిత్య బుద్ధి స్మృతియనియు యనుభవమని రెండు తెఱఁగులు. స్మృత్యనుభవములు రెండును యథార్థములనియు సయథార్థములనియు రెండేసి విధములందు స్మృతి యొక విధమే. ప్రత్యక్షము ఉపమితి యను మితి శాబ్ద బోధించుని యనుభవము నాల్గవిధములు. అందు యథార్థానుభవము ప్రమ యనియు సయథార్థానుభవము భ్రమ యనియుం జెప్పఁబడుచున్నవి. ప్రత్యక్షము సవికల్పకమనియు నిర్వికల్పకమనియు న్నివిధము. అందు నిర్వికల్పకము ప్రమయం గాదు భ్రమయం గాదు. సంశయ ప్రత్యభిజ్ఞోపసీతభానాదీకములు సవికల్పక ప్రత్యక్షమునందే యంతర్భూతములు నిత్యానిత్య భేదముచేఁ బ్రత్యక్షము రెండు విధములు. పరమాత్మాశ్రయమగు ప్రత్యక్షము నిత్యము స్యథార్థమును జీవసంబంధమగు ప్రత్యక్షము యథార్థమున యథార్థము కూడ నగును. జీవాత్మమాత్రసమవేతములగు ననుమిత్యుపమితి శాబ్దబోధములను మూఁడు సనిత్యములే యని యొక మతము- విద్య యనియు సవిద్యయనియు బుద్ధి రెండు తెఱఁగులు. అందుఁ బ్రత్యక్ష లైంగిక స్మృత్యార్థ లక్షణ భేదముల నాల్గు విధములు అవిద్యకూడ సంశయ విపర్యయ స్వప్నా నధ్యవసాయ భేదముల నాల్గు విధములు యెద్ది లైంగికమో యది యనిందీయజము. ఇంద్రియజము కూడ సర్వజ్ఞీయ మసర్వజ్ఞీయమని రెండు విధములు అందు సర్వజ్ఞీయము యోగజగదర్మలక్షణ ప్రత్యాసత్తిచే నాయాపదార్థసార్థ జ్ఞానము అసర్వజ్ఞీయప్రత్యక్షము సవికల్పకమనియు నిర్వికల్పకమనియు రెండు తెఱఁగులు అందు సవికల్పక జ్ఞానము ప్రమాణము కాదని కొందఱి మతము. ఇది యొక మతము. మొట్టమొదట బుద్ధి యనుభూతి యనియు స్మృతియనియును రెండు విధములు అనుభూతి కూడ నొకరి మతమునఁ బ్రత్యక్షము ననుమితి యని రెండు విధములు ప్రత్యక్షము కూడ ప్రమాణజాది భేదముచే నాల్గు విధములు కలదై సవికల్పక నిరి

కల్పక భేదముచే రెండు తెలుగులై లాకికా లాకిక భేదముచే ద్వివిధము. అనుమితి కూడఁ గేవలాస్యము కేవలా వ్యతిరేక్యస్యవ్యతిరేకిరూప త్రివిధానుమానజన్య మాట మూఁడు విధములు. ఇది యొక మతము. ప్రమాప్రమాదానముల బుద్ధి రెండు విధములు. అది మఱియును సంశయ విశ్వయభేదముచేఁ గూడ రెండువిధములు ఈ మతము నందు సాధ్యశ్యవిలోకనస్థలనుండుఁ బదజ్ఞాన స్థానుండుఁ గూడఁ దఱువాత లింగపరామర్శోత్పత్తియే ప్రత్యక్షానుమానాతిరిక్తప్రమాణాంతర మొప్పుకొనకుంటుచే ననుమితి యగుచున్నది. ఇది యొక మతము. సాత్త్వికరాజసతామన భేదములచే బుద్ధి మూఁడు విధములు అందుఁ బ్రవృత్తి నివృత్తులుఁ గార్యాకార్యములు, భయాభయములుం బంధమోక్షములు నెద్ది తెలిసికొనుచున్నదో యది సాత్త్వికబుద్ధి ధర్మాధర్మములు కార్యాకార్యములుం బొరసాటుగా దేనిచేఁ దెలియుఁ బడునో యది రాజసబుద్ధి. అధర్మము ధర్మమని మోహమాన మున్నియుంటుచే విపరీతముగా నకలార్థముల నెది యెన్నుచున్నదో యది తామసబుద్ధి, ఇష్టానిష్ట విపత్తి వ్యవసాయసమాధిసంశయ ప్రతి కత్తులని బుద్ధి గుణము లైదు. శుశ్రూషాశ్రవణ గ్రహణ ధారణోహోహోహోఽర్థ విజ్ఞానతత్త్వజ్ఞానములని బుద్ధి కేడు గుణములు. ప్రమాణ విపర్యయ వికల్ప నిదాస్మృతులని బుద్ధి కైదు వృత్తులు. మానస మలములైన శోక క్రోధ లోభ కామమోహ కరాసుత్సేవ్యామానవిచిత్రాస్పింసాసూయాజగుప్సలని బుద్ధి నాశహేతువులు కన్నెండు. ఇది యొక మతము. చేర్పు చెంతల నున్న వస్తువును గూర్చి యది యనియు దూరముగ నున్నదాని కదియనియు క్రియా స్వతంత్ర కర్తంగని నీచేతననియు, కరణవ్యాపారము ననుసరించి చేయఁబడెననియుఁ గర్తృప్రయోజకత నపేక్షించి యిమ్మనియు నియోజ్య నియోక్తృవ్యాపార మనుసరించి వీని ననియు నీమొదలుగా బుద్ధ్య

పేక్ష్యమూహనీయము. నిరాకారనిశ్చయము లాత్మ బుద్ధి మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారము లస్తకరణమనియు సంశయనిశ్చయ గర్వస్మరణములు తద్విషయములనియు నిటు బుద్ధి గూర్చి న్యాయ వైశేషిక సాంఖ్య వేదాంతశాస్త్రములు చెలియఁబడుచున్నది. గాలవాది ఋషయొక్క యతీతానాగతాజ్ఞాన మార్ష మనఁబడుచున్నది. విజాతి జ్ఞానహేతువు విద్య.

న్యాయశాస్త్రము వేదములు నీతిశాస్త్రము. సర్థశాస్త్రమని విద్య నాల్గువిధములసిగతమహమ్నయ-నాల్గువేదము లాటు వేదాంగములు ధర్మశాస్త్రము పురాణము తర్కము స్థలిసి పదునాల్గు విద్యలని మనువును- పడంగములతోఁ గూడిన నాల్గువేదములుం బురాణ న్యాయమీమాంసా ధర్మశాస్త్రము స్థలిపి పదునాల్గు విద్యలని యాజ్ఞవల్క్య మహర్షియు- ఈ పదునాల్గి టి కాయుర్వేద ధనుర్వేద గాంధర్వవేదార్థశాస్త్రముల నాల్గింటి స్థలుపఁగాఁ బడునెమ్మిది విద్యలని విష్ణుపురాణమును- బ్రహ్మము దైలిసికొన నది పరయనియును ఋగ్వేదాది లక్షణి యపరయనియు నివ్వద్య రెండు విధములు శ్రుతియుం బల్కుచున్నది.

తెల్వియొక్క కార్యరూపము విద్య. ఆ కార్యమునకుం బని ముట్టు లింద్రియములుం బాహ్య పాంచభౌతికవస్తువులును. సహజ కృత్రిమభేదముల విద్య రెండువిధములు స్థావరములు తిర్యగ్గతువులు స్వయముగా నొనర్చు కార్యములు సహజవిద్యలు, మనుష్యులలో ఋషులుగాక తక్కువారొనర్చుచున్న కార్యములన్నియుం గృత్రిమ విద్యలు, ఆహారనిద్రాభయ సంభోగకాంక్షములు సర్వప్రాణిసామాన్య సహజవిద్యలు. సహజవిద్య వాస్తవము. కృత్రిమవిద్య వాస్తవము న్నా దవాస్తవము న్నాదు. ఆఁబెయ్యయున్ గేదెపెయ్యయు న్నాది దిక్కుమాలినపెయ్య. జగదుపకారకరులగు మునులు తప్ప దక్కిన

మనుజులుతిర్యగ్గతులవలె నిద్రాహారవిహారముల న్నలుగుచుం బుట్టుచు
గిట్టుచున్నారుగాని తమ కృతమవిద్యావిశేషముచేత దాము దుఃఖము
నొప్పించుకొని యితరప్రాణుల స్పృశపెట్టజాలకుంటుండు దోడుగా
స్వార్థపరులై సర్వభూత ద్రోహ నూచరించి సుతీయు నితరప్రాణుల
కన్న నూతింతలెక్కు దుఃఖము నభించుచున్నారు.

తిర్యగ్గతువులలోఁ గూడఁ బశువులలో మానుమంతుఁడు.
పక్షులలో నులూకుఁడు, పాములలో బలింబలి మొదలుగా సనేకులు
ఋషులున్నారు. ఈ మహద్వలంబము నతీంద్రులవలె జగదుప
కారమునకు స్వయంప్రకాశమగు ప్రజ్ఞానము పరినిద్యాయాపమని
తెల్పిరి. ఆ ఋషులకట్టి తెల్పి సహజము. అన్మదాది సామాన్య
మనుష్యుల కట్టి విద్యలం దెలిసికొని యట్లు ప్రవర్తిల్లి యుభయ
తారకముగా నడువఁగల సహజశక్తి కాలవశముననో గ్రహచారము
ననో మత్తొడుచేతనో గాని పొడజూపకుంట శోచనీయము. మానవు
లలో వేదశాస్త్రానుసారమున జరిగినవనియొనీయు స్పష్టాది విద్యా
ధర్మము. సద్గుణముఖమున వేదశాస్త్ర రహస్య మెఱిగి భక్తిశ్రద్ధలం
బ్రవర్తిల్లి విద్వాంసులు మాత్రమే తాము తిరించి యితరులం
దరింపఁజేయఁగలరు. అన్నివిద్యలలో గొప్పవిద్య యా ప్రవాక్యము
న్నమ్మకొని యాప్రకారము ప్రవర్తిల్లుట మునులందఱు నొప్పులే
కాని వారిలో గౌతమమహర్షి వ్యాసమహర్షియుం బరమావులు.
గౌతముఁడుపదార్థతత్త్వ జ్ఞానముచే నిశ్చేయినియూ లభించుననియును
వ్యాసుఁడు బ్రహ్మజ్ఞానముచేత నైవల్య మబ్బుసనియుం దెల్పిరి.
గౌతమునివలన సత్కర్మాచరణమును ప్యాసునివలన స్వార్థసన్న్యాస
విధియు నేర్చుకొనవలసిన యంశములు. ఈ సంసారచక్రమునందగు
వారలకు నేవ్యములుగా నకలశ్రుతిస్మృతితీహాసపురాణములందు
ధర్మార్థ కామమోక్షములను నొల్గు పురుషార్థములు పరింపఁబడు

చున్నవి. కాలజ్ఞుడైన పండితుడు కాలము స్పృశుకొని ధర్మార్థ కామములను నేపించవలయునని భారతమును, నిత్యసుఖాభిలాషులకు మోక్షమే కోరదగినదని స్మృతియుం దెల్పుచున్నవి. ఈనాల్గు పురుషార్థములలోనిరతిశయానందలక్షణము ని క్షేపముగా దుఃఖమును బోగొట్టునదియు నిరూపాధీచ్ఛావిషయ మాటచే ముఖ్యముగా గోరదగిన పురుషార్థము మోక్షమే.

ధర్మార్థకామములు మోక్షము స్సాధించుటకు దగిన సాధనములు. ముఖ్యముగాఁ బ్రవృత్తినివృత్త్యాత్మక ద్వివిధధర్మమే పురుషార్థములు సాధించుట కవశ్యసాధనము. ప్రవృత్తి యను ధర్మమున కత్యంత శుభాభ్యుదయమును నివృత్తియను ధర్మమునకుఁ గైవల్యమును ఫలములని స్కాందపురాణమును ధర్మమువలన సుఖమును జ్ఞానమును సిద్ధించును గనుక విద్వాంసుఁ డన్నిటినిఁ బరిత్యజించి ముఖ్యముగా ధర్మమునే యాచరింపవలయునని భారతమును, ధర్మాచరణముచే బాపము నోబ్బగొట్టుచున్నాడని శ్రుతియు నిట్లు శ్రావ్యశ్చిత్తాదిధర్మముచే దురితక్షయము కాఁగా దుఃఖము నశించునని సకలశ్రుతి స్మృతీతిహాసపురాణాదుల స్వక్కాణింపబడుచున్నది. అర్థముగూడ దుఃఖము నోబ్బగొట్టునని యందఱి యుభవముచేతను సువర్ణాద్విదవ్యదాతలు దీర్ఘాయువులై స్వర్గాపవర్గములందెదరని మంత్రవర్ణమును సువర్ణదానము చేయువాఁడు తత్క్షణమే పరిశుద్ధుఁ డగునని స్మృతియు నుడువుచున్నవి. కామముకూడఁ బురుషార్థమే. అర్థమును గోరి ధర్మమాచరించును. కామార్థమై యర్థమును గోరును. కామము తిజీనవెస్క నెద్దియుం గోరఁడు. విషయభోగములందు సంచరించువారల కెట్టి ప్రీతి కల్గుచున్నదో దానికే కామమని పేరదియే కర్మములయొక్క శ్రేష్టఫలమని భారతము. కామమనఁగా నిహలోకసుఖము. ఈ సుఖమునకు నాశము

కలదు గాన నిట్టి కామము ముఖ్యపురుషార్థము కాదని వ్యాసమహర్షి తాత్పర్యము.

ఈ పురుషార్థసర్వజ్ఞత్వము యథావిధిగా వేదాధ్యయనము చేయువారికిఁదప్ప నితరులకుఁ గలుగనేరదు.

విద్యాశబ్ద నిర్వచనము

వేదమున కిట్టి మాహాత్మ్య మెఱువచ్చెననఁగా మనుష్యుల వలనఁగాక కేవలేశ్వర ప్రకాశితము లాటచే నపౌరుషేయములు గనుక వేదములకు స్వతఃప్రమాణ్యము సిద్ధించెను. ఋగ్వేద యజుర్వేదము లీశ్వరుని నిశ్శబ్దములు - ఎవ్వఁడు బ్రహ్మను సృజించెనో మఱియాబ్రహ్మకు వేదములెవ్వఁడు నేర్పెనో - సర్వవిద్యలను శాసించినవాఁడు అవిశ్రుతులును - వేదములకుఁ గర్త యెవ్వఁడైతే వేద మిశ ప్రకాశితమని స్మృతులును బురాణమును పంథలకొలది బల్కుచున్నవి గనుకను, కార్యము కారణమునగుడియే కార్యము వెంటనే పుట్టుటవేఱుగాఁగాదు - జగత్కారణమగు నీశ్వరునికంటె నితరమైన మఱియెవ్వఁడైన సపూర్వవేదప్రకాశకుఁ డిది వఱకును లభింపకుంటున్నచేత నయ్యది వేదమందు సంభవించుచున్నది. వేదముల కపౌరుషేయత్వమైనచో నిదియిట్లు కానిట్లు - కాని యనట్లు కానేరదేలననగా - వాక్యములాటచే మహాభారతాది వాక్యముల వలె వేదవాక్యములు పౌరుషేయములు - ఈ యనుమానముచేఁ బౌరుషేయత్వసిద్ధి కలుగుటచేతను - పౌరుషేయమనఁగా స్వతంత్ర పురుషపూర్వకత్వమే, ఆ హేతువుచేఁ గ్రమపంతములగు పర్ణములు పదము క్రమపంతములైన పదములు వాక్యము - క్షణోపలబ్ధవర్ణము లందుఁ గ్రమము నై జముగా సంభవింపదుగనుక నుచ్చారణక్రమనిబంధనమే - యుచ్చారణక్రమము పురుషప్రయత్నసాధ్యమే. ఇట్లుగుటచే

(గమముకలవగుటవలన వేదవాక్యములు పురుష ప్రయత్న నిష్పాద్యములే కాబట్టి వానికి జారుషేయత్వము సిద్ధించెనన్నయెడల నిట్లు సమాధానము చెప్పబడుచున్న దెట్లనగా, వేదములకుఁ గృతకత్వ మొప్పుకొని తత్కర్త కల్పించబడుచున్నాఁడుకదా యట్టి పురుషునకు శరీరమున్నదా లేదా - శరీరముండుటయే సంభవించ దంతటన్ జత్సు రాదీంద్రియ జన్యములగు నాయాపదార్థవిశేషవిషయకమగు పరస్పర విలక్షణక్షణిక జ్ఞానముకలవాడై వృద్ధవ్యవహారముచేఁ బడపదార్థ సంబంధమెఱిగిన శరీరవంతునకుమాత్రమే స్వతంత్రకర్తృత్వముండునని చెప్పబడిన వాక్యత్వము తాదృశకర్తృత్వముచే వ్యాప్తమగుచు నట్టి కర్తృత్వమే స్వవ్యాపకమైనచో నశరీరకర్తృత్వాసిద్ధినుండి యొకపక్షమున సాధించుచున్న యశరీరకర్తృత్వమరికట్లుచున్నది-పోనీ యచట న్నూడ ననిత్యజ్ఞానేచ్ఛగఃశరీరవంతునకే కర్తృత్వముకానీ - కాని - బుద్ధియున్నికి బాధకానేరదు. చిరవృత్తిగఃకర్తయందు బుద్ధిప్రాప్తియే కాదనినయెడల నిద్రి చతురబుద్ధుల చిత్తమునకు జమత్కారముం దోపింపదు. వేదవాక్యములకు శరీరకర్తయైనచో నట్టివానికిఁ జిరవృత్తిత్వముచే నుపలబ్ధియొక్క యభావనుండుఁగూడ నెవ్వనికో నిశ్చయముగానది స్మృతికిరాకమానదు. అట్లెవనిచేనై నను స్మరింపబడలేదు. కాబట్టి వేదమునకుఁగర్తత్వనియనిత్యస్వభావసిద్ధమా వేదమనియును నిశ్చయింపబడుచున్నది - ఇదీలాగుకానీ - నిత్యత్వమునకుఁ గారణమెవ్వనిచేతనో యొకనిచే స్మరింపబడకుంటయో ? లేకండఱచేతనూడ స్మరింపబడకుండుటయో ? మొదటిదికాదు. దేవదత్తుని స్మృతిలో లేని ఘటము విష్ణుమిత్రునింట నున్నదిగనుక - రెండవదికూడకాదు - జైమి నీయులచే స్మరింపబడకున్నను కణానాక్షపాదాదిమునులచే స్మరింపబడుటచేతను - ఇల్లనినయెడల నదట్లుకాదు - వారల సంబంధులచేఁ గూడ వృద్ధవ్యవహారముచేఁ బెరియబడిన పరార్థసంబంధముకలిగి

తదర్థవిషయకమైన విలక్షణక్షణిక చక్షురాదీంద్రియజన్య వేదనతో^८ గూడితలిదండ్రులచేబొడమనపాంచభౌతికశరీరింగూర్చి స్మృతిబొత్తిగా నెవ్వరియెడన్లుగకుంటచేత సశరీరుడగు పరమేశ్వరునిచే వేదప్రకాశితత్వమందుఁ బర్యవసాన హేతువుచేతను వారెట్టి వేదకర్తనుస్మరించుచున్నారో యట్టి కర్తృత్వముయొక్క వాక్యత్వము నిత్యత్వసిద్ధాంత శత్రుత్వముచే విరోధకముకానేరదు. సర్వశాస్త్రములలోఁబురాణము మొట్టమొదట బ్రహ్మచేస్మరింపఁబడెను. పిమ్మట వాని నలు మొగములనుండి వేదములు వెలువడియె నని పురాణస్మృతిచేతను^९ లుతఋగ్వేదము కలిగెను. వాయువునుండి యజుర్వేదము నాదిత్యునివలన సామవేదముం బుట్టెనని యైతిరేయ బ్రాహ్మణముచేత నాయజ్ఞమునుండి ఋక్సామము లుద్భవించెనని మంత్రవర్ణముచేతను వేదములకుఁ బౌరుషేయత్వము సిద్ధించుచున్నదని చెప్పఁగూడదు. ఆ ప్రమాణములకుఁ బరస్పరవిరుద్ధములగుటచేతను బ్రమాణాంతరబాధితము లౌటచేతను, గనుక ప్రజాపతి తన పవయను ప్రేగును బెకలించెను - ఈ మొదలగు సర్థవాదముల యుపపత్తికి స్వార్థతాత్పర్యములేదుగనుకను-సత్కార్యవాద సిద్ధాంతమునందు సృష్ట్యాదిన్ బ్రహ్మముఖములనుండి వేదావిర్భావ మాత్రమే కాని యసత్తుల యుత్పత్తియని యంగీకరించుటలో నేకమూల కల్పనాలాఘవముచే నవిచ్ఛిన్న ధారావాహికచే ననాది సిద్ధినుండి కాదు:-?

పు రు షా ర్థ స ర్వ జ్ఞ త్వ ము

అల్లెనచోఁ గాతకము కాధుచుము లైతిరీయక మని యీ మొదలగు తత్తద్వేద విషయక సమాఖ్య లోకమం దగపడుచున్నది కదా-తద్ధిత మను ప్రత్యయము “వానిచేఁ బ్రోక్తమను” నీయర్థ

మందు వర్తించుచున్నది. అట్లైనచో వ్యాసునిచే బ్రోతమయిన భారతము వై యాసికమన్నట్లులే పకారముగా వేదములకుఁ జారుషేయ త్వము తోచుచున్నది. మఱియును “వేదవాక్యము వాది ప్రతివాదులకు వివాదావిషయము, కాళిదాసాదికః పి వాక్యమువలెనేవాక్యమగుట చేతనని” యిట్లు తెలుపఁబడినయనుమానమునుబట్టియపారుషేయత్వము సిద్ధింపదన్నచో నట్లుకాదు. అధ్యయన సంపర్కప్రవర్తకత్వముచే సమాఖ్యోపపత్తి పత్తి కనుక కఠకౌఠుమాంకితమని యొప్పుకొనుటలొఁ బూర్వోక్తావిర్భావమాత్ర బోధకముచే నా యజ్ఞమునుండి కలిగెనను మొదలయిన వాక్యముచే విరోధముయొక్క దుష్పరిహారముం బట్టి ఒక మునికృతమం దితర ముని కప్రామాణ్యము తోచినయెడలఁ జారిత్రాన్యాయముచే సర్వవేదశాఖలకు సప్రామాణ్యపత్తియదు బ్రహ్మాదివ్యాసపర్యంత మంగీకరింపఁబడిన ప్రామాణ్యమున కసతిభవా పత్తిహేతువుం బట్టియును యాజ్ఞవల్క్యశాకల ప్రభృతి మునీశ్వరులకు విషయాంతరములదు విరుద్ధార్థ ప్రతిపాదకవాక్యము లున్నవి కాని వేదపారుషేయత్వమందు కాదు. ఇంతియేగాక కాళిదాసాది కవిగ్రంథముల నాయాసర్గల తుదియం దాయాగ్రంథకర్తల పేర్లు దొరకుచున్న వాతీరుగనే వేదము పారుషేయమైనచో నాయా యధ్యాయ సమాప్తియందుఁగాని గ్రంథసమాప్తియందుఁగాని కర్తలవరో వెల్లడికాఁదగినది. అటుల వేదకర్తలపేర్లు చిక్కలేదు. కావున వాక్యత్వహేతువుచే బ్రతికూలతర్క పరాహతత్వముచేత వేద మపారుషేయమని జైమినీయులచే సాధింపఁబడెను. కాని వేదాధ్యయన సామాన్యముం బట్టి యిప్పటి యధ్యయన మెట్లో యట్లే సర్వవేదాధ్యయనము స్వర్వధ్యయనపూర్వకమే. ఈ హేతువు చేత వేదాపారుషేయత్వము నిశ్చయింప శక్యమగుటచేతను యథా పూర్వముగ ధాత కల్పించెనను శ్రుతింబట్టి యేది కల్పమో యది కల్పపూర్వకమే యను న్యాయముచేత సంసార మనాదియగుటచేత నీశ్వరుఁడు సర్వజ్ఞఁ డౌటచేతను గతకల్పీయమగు వేదము నీశ్వరుఁ

డీకల్పముం దుకదేశించుచున్నాడని యంతమాత్ర ముపపత్తియందుఁ
 బ్రమాణాంతరముచే సర్థము నొందికచేసి కల్పనానుపపత్తి చేతను
 నైదికశబ్దముల కనాదిత్వము సిద్ధించుచున్నది. కాని యిది విశేష
 మేమనగా, ఏ హేతువుచే లోకసిద్ధపదములకుఁ బౌర్వాపర్యనియమ
 మొప్పక యభేదముగాఁ గవిశ్వరులు వాక్యములం బ్రయోగించు
 చున్నారో యాలాగుననే వృద్ధిసంజ్ఞాసూత్ర మహాభాష్యమందు
 సంస్కరించి సంస్కరించి పదములు విరచింపఁబడుచున్నవి. వాని
 కిష్టమునచ్చిన ట్లభిసంబంధము కలుగుచున్న దెట్లునఁగాఁ దెమ్ము
 పాత్రముం బాత్రముం దెమ్మున్నట్లు వేదముం దో పౌర్వాపర్యనియ
 మము లేవదు. ఆ నియమ మెవ్వరు ద్వాదశకర్మముకాదు. కనుకనే
 వేదమర్యాదా సంరక్షణముకొఱకై భిక్షుభిన్న ప్రాతిశ్ఛాఖ్యలు ప్రతిఁ
 శ్ఛాఖమున నాయామునులచేఁ జేయఁబడినయవి. కావుననే తాకిక
 శబ్దములకంటె విలక్షణార్థ ప్రతిపాదకములుగా మాత్రమే వేదస్థ
 శబ్దములు నిఘంటు సీరుక్తిగ్రంథములందు యాన్కమునిచే నిరూపిత
 మలు కాఁబడినవి. వేదము మనుష్యకృతమైనచో నుర్వబుద్ధి
 దోషశలకా కలుషితత్వముంబట్టి వేదప్రామాణ్య మెవ్వగిచేతనైన
 సంగీకరింపఁ బడకుండుఁగదా! ఈ హేతువుచేతనే మీశ్వరప్రకా
 శితములయిన మంత్రతాయుర్వేదములందుఁ బ్రవృత్తి సామర్థ్యమును
 బట్టి యర్థవ్యభిచార వినిశ్చయముచేతఁ బ్రామాణ్యము సిద్ధము.
 ఔషధ భేదముల యొక్కయుం దత్సంయోగ విశేషములయొక్కయు
 నాయా పర్ణావాపోద్ధారణముచేఁ బదివేలేండ్ల జీవితముచేతనైన సప్పతికిని
 సస్వయవ్యతిరేకము చేయుటకు తాకికవ్యవహారి సమర్థుడుఁ కాఁడని
 యోగవాచస్పత్యమునందు వక్కాణింపఁబడియెను. కల్పాంతరియ
 మైన వేదానుపూర్వీభేదము కానేరదను సఖిప్రాయముతో వేదములు
 శబ్దప్రధానములని మమ్మటాభట్టు నూచించెను. ఇంతేగాక, కర్తలపేర్లు
 కన్నట్లుని యితరగ్రంథము లనేకము లుండును. వానికిఁ గూడ నిత్య
 త్వేశ్వర ప్రకాశితత్వాద్యాపత్తి కలదని చెప్పఁజనదు. వానికి వేదము

వలె బ్రసిద్ధి లేమిచేతను మఱి యిటువంటి పురుషార్థ సాధనత్వా భావముచేతను శిష్టు లంగీకరింపజాలరాదేదని, బామరులుగూడ నచిరు నుపాదేయములని చెప్పగలరు. కావునను మఱి యీ హేతువు చేతనే వేదమంతయున్ ధర్మమూలమును మనువచన వ్యాఖ్యానావస రమున వేదముయొక్క ధర్మమూలత్వము మన్వాద్యుపదేశ సమధి గమ్యము కాదుగాని యబాధిత పరిపూర్ణత తి జనకత్వముచేతను బురుష సంసర్గదోషములచే గూడ విభ్యాభిధానా శంకాభావము వల్లను నై జముగా శబ్దాదుషత్వముంబట్టి ప్రశ్నిక్షనత్వతః ప్రామా ణ్యము సిద్ధిమనుచున్నదని మేధాతిథిప్రభృతాలచే నుడువబడు చున్నది యీ హేతువుచేతనే సాంఖ్యాద్వాసి కదిర్చనకారులకంటటి కిని జగత్కారణవిషయమై పరస్పరభేద మున్నప్పటికి వేద ప్రామాణ్యము విషయమై లేశమైనను విప్రతిపత్తి లేనేలేదు. వేదోది తానుష్ఠానముయొక్క ఫలావశ్యం భావనిశ్చయమువల్లనే దేవతలే యజ్ఞము నేసీరో యద్దియే యసురులుగూడ నొసర్చిరను మొదలు వేదవాక్యములం దనురులుగూడ వేదమందుఁ బ్రవృత్తి యగపడు చున్నది. ఈ సంగతి కొంచెమైనం దెలిసికొనక తయరుఁ దోచిన కుతర్కముచేతనే వేదము లప్రమాణములని తెల్పుటకై యవి మనుష్యకల్పితములని తప్పఁబల్కుచున్నారాహా! ఏడు నన్ను నిష్కారణము దూషించుఁగదాయని యప్పవిద్వాంసులకు వేదము జడియచున్నదను సర్వశ్చింతంగీకృత స్మృతాదివచనములచేత నట్టి యల్పవిద్వాంసులు వేదాధ్యయమునకుఁ గాని వేదవిమర్శకుఁ గాని యధికారులు కారా దాస్తికు లాయల్పవిద్వాంసుల కల్పన లంగీక రించుట కేవల మచుచితము. పైఁజెప్పిన ప్రకారము వేదము లపౌరు షేయములు స్వతఃప్రమాణములని సిద్ధాంతము.

ఆకాశము నిత్యము భూమి నిత్యము మఱియు నీ జగమంతయు నిత్యమనిన ప్రకారముగా వేదములు ధ్రువములనియు నీశ్వరప్రకా శితములనియు సర్వజ్ఞులగు తత్త్వవేత్తల సిద్ధాంతమునకు బాధక మెంతయున్నఁబోదని విద్వాంసులు బాగుగ నాలోచించి నిశ్చితులు కావ

లయును. ఇంతేగాక యాధనికులుగూడఁ బాణిన్యాదిమునుల బుద్ధి
చాతుర్యము నెన్నికచేసి యావాక్కులు ప్రమాణమనుచున్నారు.
“తదిశిష్యం సంజ్ఞాప్రమాణాత్వాత్” అని యీ మొదలగుసూత్రము
లచే శబ్దార్థసంబంధముల కనాదిత్వము పాణిని సూచించెను”. “సిద్ధే
శబ్దార్థసంబంధే - ఛందసిద్ధృష్టానువిధిః” అని కాత్యాయనుఁడు పాణిని
వల్కినది స్పష్టపరచెను. “సిద్ధశబ్దోనిత్యపర్యాయ వచనః” అని మహా
భాష్యకరయగు పతంజలి వ్యాఖ్యాస మొనరచెను. “చోదనా లక్ష
ణోధర్మః” ఇట్లు పల్కి భగవానుఁడైన జైమిని వేదనిత్యత్వము న్నాని
ప్రమాణ్యము నివృత్తపర్యచు శబ్దమున కర్థముతో న బంధమాత్మత్వతిక
మనియు నవ్యతిరేకోపదేశము తజ్జ్ఞానమనియు ననపేక్షంబట్టి యను
వలబార్థమందు బాదరాయణున కది ప్రమాణమని సూచించెను.
ఔత్పత్తిక మనఁగా నిత్యము-లక్షణచే నుత్పత్తిభావమని చెప్పఁబడు
చున్నదిగనుక శబ్దార్థములయొక్క భావము సంబంధముగాని యది
వఱకేపుట్టిన రెండువస్తువులకు వెనుకసంబంధముకలిగెననుట యు కము
కాదు. అర్థముతో శబ్దమునకు సంబంధ మాత్మత్వము. ప్రత్యక్షాది
ప్రమాణములచేఁ దెలియఁబడని యగ్నిహోత్రాదిలక్షణముగల యా
వేదధర్మమునకు నిమిత్తముపదేశ మెట్లు కాఁగలదు? ఉపదేశ మనఁగా
జ్ఞానావ్యతిరేకవిశిష్టశబ్దోచ్చారణము అందువలనంబుట్టినజ్ఞానమువిపర్య
యము కానేరదు. విపర్యయముకాని జ్ఞానమిట్టిదని చెప్పశక్యముకాదు.
అదిటువంటిదని తెలిసికొన్నట్లుగాని యీవిధముగా నది తెలియఁబడ
దన్నట్లుగాని యది యుండదు. మనస్సునం దొకవిధముగానున్న వాక్కు
నం దింకొక్కవిధముగానున్నది వాక్కునం దింకొక్కవిధముగాఁబయ
ల్చును. ఇట్లనెడువారి కున్నదిగాని యద్దిలేదనిగాని యెట్లు తెలియఁ
బడును? కాఁబట్టి యనపేక్షత్వమునుండి యద్దిప్రమాణము. ఇది
యిట్లుండఁగాఁ బ్రత్యయాస్తరముగాని పురుషాస్తరముగాని యపే
క్షింపఁదగదు. ఈ ప్రత్యయమేయిది, బాదరాయణుని గారవించుటకై
తస్మత్తము కీర్తింపఁబడెను. తనమతము చెప్పటకుఁగాదని స్వయ
ముగా వ్యాఖ్యానావసానమున వృత్తికారుఁడస్యవిధముగానీగంధము

“తస్యనిమి త్తపరీక్షిః” యని యీ విధముగా వర్ణించినాడు. కారణముంబరీక్షింపరాదు. ప్రత్యక్షప్రమాణములు ప్రసిద్ధములే. ఆ ప్రమాణాంతర్గతము శాస్త్రము - కాబట్టి యా శాస్త్రమును గూడఁ బరీక్షింపఁ గూడదు. ఇందును గురించి చెప్పఁబడుచున్నది. వ్యభిచారహేతువు నుండి పరీక్షింపఁబడవలసినది - ముత్యైవుచిప్య వేండివలె మెఱయుచున్నది. ప్రత్యక్ష ముండుచే వ్యభిచరించుచున్నది. దానికారణము సనుమానాద్విప్రమాణములు - గూడఁ వ్యభిచారదోషము కలుగుచున్నది. అందుఁగూర్చి పరీక్షింపకయే ప్రవర్తించువాఁ డనర్థముబొందును. అనర్థ మెట్లైనఁ బొందకఁజేయఁ-ఇదిట్లుకాదు. ఎద్దిప్రత్యక్షమో యద్ది వ్యభిచరించును. మఱియు నెద్దివ్యభిచరించునో యద్ది ప్రత్యక్షముకాదు. సరిగాని, ప్రత్యక్షమననేమి ? పురుషుని యింద్రియము తత్సంప్రయోగమున బుద్ధిజన్మమెద్దియో యద్దిప్రత్యక్ష మనఁబడును. ఇంద్రియమనో రసన్నికర్షమనదే సన్మ్యుక్తజ్ఞానహేతువు దుష్టమాలయెడల జ్ఞానము మిథ్యయౌను, అదెట్లు తెలియుననఁగా - దోషము తోఁగినవేమృట సంప్రతిపత్తి యగపడును కనుక - దుష్టాదుష్టావగమ మెట్టివనఁగాఁ బ్రయత్నముతో సన్నిచ్చయించుచున దోషము తెలియకుంటిమేని ప్రమాణభావమున నదుప్తమని తలంచెదము. కాబట్టి దేనికిఁ గరణముదుష్టమో యెచట మిథ్యయను సమ్మకమో యద్దియే యవిశ్వాస మగుఁగాని యితరముకాదు. సరిగాని-అంశతీయెడ స్వప్నమువలె నిరాలంబన ప్రత్యయము కలదు. స్వప్నమందు బుద్ధికే నిరాలంబన స్వభావము కాన్పించుచున్నది. మేల్కొన్నవానికి స్తంభమనికాని గోడయనికాని తప్పక బుద్ధిపొడముచున్నది. కాబట్టి యదికూడ నిరాలంబన మనఁబడుచున్నది. మేల్కొన్నవానికి స్తంభమను సుపరి నిశ్చితబుద్ధి యెట్లు వివర్యయమగునో మేల్కొనకముందు స్వప్నమునఁ గూడ నీతీరుగనే సుపరి నిశ్చితముగా బుద్ధియుండును. అచట విశేష మెద్దియు న్లేదనిన నట్లుకాదు. స్వప్నమున వివర్యయదర్శనమగునుగనుక, సామాన్యముగానది యితరమందు గూడఁనవివర్యయముగానుండుటచే నస్యస్థితియందు నట్లే యుండుననినచోఁ బ్రత్యయత్వముచే స్వప్నప్రత్య

యము మథ్యాభావనుగటవలన జాగత్ప్రత్యయమునకుఁగూడ నట్లే కాఁదగినది. అప్పుడ భావమునకు హేతునగు ప్రతిప్రత్యయత్వమును బట్టి యది యితరముని చెప్పఁబడ శక్యముకాదు - ఇతరస్థలమున న్నన్న ప్రత్యయముచేఁక మిథ్యాభావము విపర్యయమునుండి తెలియఁబడినది.

కారణ మేమనఁగా నిదించుచున్నవానియొక్క మనో దౌర్బల్యముచే మిథ్యాభావమునకు నిద్ర హేతువు. స్వప్నాదియందు స్వప్నాంతమందును విపర్యయమువలన సుషుప్తిక భావమే-బాత్రిగాఁ దెల్పి తప్పినపుడేసుషుప్తుఁడని చెప్పఁదగును గనుక మేల్కొన్నవానికిఁ బ్రత్యయము మిథ్యకాదు- గాని-మేల్కొన్నవానికిఁ గూడ నిందియ దోష ముండవచ్చును. అట్లున్నయెడలఁ దెలియఁబడవలసినది-స్వన్న దర్శకాలమందుఁ గూడఁ దెలియఁబడదన్నచో దానినుండి మేల్కొన్నవాఁ డానమయమాన నామనసు నిద్రాకాంత మయ్యెనని తెలిసికొనుచున్నాఁడు. అజ్ఞానాకార భేదము శూన్యవాదము నట్లు పొంద కుందుము. మన బుద్ధి ప్రత్యక్షమైనది. కావునఁ దద్భిన్నమైన యధిరూపమన్న దెద్దియుం గొఱచెమనప్పటికి లేదని తెలిసికొనుచున్నాము. ఇదిట్లు కానీ-అర్థాకారము బుద్ధియొస యెడల నిరాకారమైనది బుద్ధి కానేరదు-బాహ్యార్థ మారముకలది - బహిర్రేశసంబద్ధమై యది ప్రత్యక్షముగాఁ బొందఁబడుచున్నది. ప్రత్యక్ష బుద్ధి యర్థ విషయము గాని బుద్ధ్యంతర విషయము కాదుగదా? అది క్షణికమేకదా- బుద్ధ్యంతరకాలమువఱకుండ దీ విధముగా నది పుట్టఁగానే దివ్యవలె సర్థాంతరముం దెలిసికొనును. చుటియుఁదెలియునన్నచో నదట్లుకాదు- అజ్ఞాతార్థమం దెవ్వనికైనం బుద్ధి ప్రవర్తించదు. జ్ఞాతార్థ మనుమాన ముతోఁ దెలిసికొనుచున్నాఁడు. ఏకకాలమునందే తెలిసీ తెలియకుంట యసంభవము-సరేకాని- బుద్ధి పొడమినప్పుడే వస్తు వెఱుంగఁబడె ననఁబడు న్గాని బుద్ధియే ప్రసరించనియప్పు డట్లు కాదుగా? - కావున మొదటం బుద్ధి పొడమును బిమ్మట నస్తువు జ్ఞాత మగును. నిజమే- తొల్ల బుద్ధి పుట్టును గాని తొల్లనే వస్తు వెఱుంగఁబడనేరదు.

ఇతరుగా నొకప్పుడగును-వస్తువు-తెలియఁ బడఁచుం దెలియఁబడ
ననఁబడును-కాని-అర్థవ్యవదేశము లేకయే బుద్ధికి రూపొపరింభనము
కాఁబోదు-కావున బుద్ధి వ్యవదేశము కాదు-అవ్యవదేశ్యమే ప్రత్య
క్షము-కనుక-బుద్ధి యప్రత్యక్షము- ఇంతేగాక- కేవల మేకరూపత్వ
మందు బుద్ధికే యభావమగును. బ్రత్యక్షముకానున్న వస్తువునకు
మాత్ర మట్లుభావము కానేరదు. ఏకరూప్యముకాదు. బుద్ధి యనా
కారమనియే యనుమానించెదము. ప్రత్యక్షమస్తువు సాకారమని తెలిసి
కొనుచున్నాము. కాఁబట్టి యర్థాఽంబనము ప్రత్యయము- మఱి
యును-ఉపాదేయమానతంత్రువులం దే పట్టప్రత్యయము నియత నిమి
త్తము. ఇంకొకరితని తన్వాదానమందు పైత్య వికలేంద్రియనకు
ఘటబుద్ధి యొకానొకపేళఁ గలుగును. అపీతీయంగా లేను. కావునం
బ్రత్యయము నిరాలంబనము కాదు. కనుక ప్రత్యక్షము వ్యభిచరిం
చదు. జ్ఞాతసంబంధముయొక్క యేకదేశ దర్శనమువల్ల నేక దేశాం
తరమందు సన్నికృష్టార్థమునందలి బుద్ధి యచుమానము. ఆ యను
మానము ప్రత్యక్షముగఁ జూడబడిన సంబంధము న్నామాన్యముగఁ
జూడఁబడిన సంబంధమని రెండు విధములు. ధూమాకృతి దర్శనము
నుండి యగ్నికృతి దర్శనము మొదటిది.

వేదపౌరుషేయప్రమాణత్వము

దేవదత్తుడు వెళ్ళిన దేశాంతర ప్రాప్తి నెఱిగిన పిదపనాదిత్య
గతి స్మరించుట రెండవది. ధ్వనిం బట్టి దూరముగా నున్న యర్థము
నైలిసికొనుట శబ్దము (ఎ) దగ్గరలేని వస్తువునందు బుద్ధి ప్రసరింపఁ
జేయు సాదృశ్య ముపమానము. గవయదర్శనముచే గోస్మరణము.
చూడఁబడినది. విసఁబడినదియు నగు వస్తు వితరముగా నుప
లభ్యము కాదను సర్థకల్పన మర్థాపత్తి-యెట్లనఁగా- జీవించియున్న
దేవదత్తుఁ డింటలేమంట తెలిసికొని చూడకుయే యితర స్థలముల
నున్నాడనుట. మార్గమన మర్థము లేదనుట ప్రమాణ భావము

గనుక దాని హేతువు కరీక్షింకఁ బడరాదు. సరిగాని, ప్రత్యక్షాది ప్రమాణము లన్యమైనందునీ శబ్దము పాత్రము ప్రమాణము కానేరదు. ఏల యిదిగా - నిత్య మానోపలంభనమువలన నిమిత్తము, అనిమిత్తమైన శబ్దప్రమాణము కాదు. ఉపలభ్యము కాని యుపలంభన విషయము కుఁడేటికొమ్మనలె లేనేలేదు. వశ్యాదులయొక్క యింద్రియము లుపలంభకములు. వశుకామేష్టిలేరువారఁ బశువు లుపలభ్యములుకావు గనుక-ఇష్టి పశుఫలముకొదు. కర్మ కాలమున ఫలముతోఁ గాఁదగినది. ఏ సమయమున మర్దనమగు చుండునో యపుడేకదా మర్దన స్థము. కాలాంతరమున నిష్టిఫలము కాఁబోదు. కారణ మేమన నెపు డెఱవఱుగునో యంతవఱ కిష్టి ఫలమునీఁ బోదు. మఱి యెపుడు ఫలము కలుగునో యపు డిష్టియే లేదు. లేని దెట్లు ఫలమిఁగలదు? ప్రత్యక్షము నితర ఫలకారణము తెచ్చుకొనుచున్నాము దృష్టకారణముండగా సదృష్టకారణము తెచ్చుకొనుట శక్యముకాదు. ప్రమాణములేదు గనుక, ఈ ప్రకారము దృష్టాపచారమైన వేదమునకు స్వర్గాది ఫలము పైతము కలుగదని తలంచెదము. కొంత వచనము కూడ దృష్ట పర్యుత్థులగుచున్నది. పాత్రచయనము చేసి యజ్ఞాయుధుండగు నాయజమానుఁడు వేగముగా స్వర్గమేగుచున్నాఁడు. అనిప్రత్యక్ష శారీరమునువ్యవదేశించుచున్నాఁడు. ప్రత్యక్షముగా నది తగులఁ బెట్టబడుచున్నదిగాని స్వర్గలోకమునకు యజమానుఁడు పోలేదని విధిశబ్దము. ఈ ప్రకారముగాఁ బ్రమాణ విరుద్ధమైన వచన మప్రమాణము.

ఇది శ్రీమదజ్ఞా దాదిభట్ల నారాయణదాస విరచితమగు జగజ్జోతి
యందు నిత్యశుద్ధ ముద్దము త్త బ్రహ్మస్వరూప నిర్వచనము.

